

Sürgün Yazıları

Doğan Özgüden

Cilt V

SÜRGÜN YAZILARI
Cilt V

2021-2022

Doğan Özgüden

Kapak tasarımı ve sayfa düzeni:
İnci TUĞSAVUL-ÖZGÜDEN

©Fondation Info-Turk

Avrupa 1. Baskısı - 2022

D/2022/2198/90

INFO-TÜRK

Rue de Pavie 53 - 1000 Bruxelles

Tel: 32-2-215 35 76

<https://www.info-turk.be>

fondation@info-turk.be

Impression: Identic

ISBN978-2-9601014-5-4

SUNUŞ

Türkiye’den ayrılmak zorunda bırakıldığımız 1971 yılından bugüne kadar yazmış olduğum, gerek sürgünde, gerekse Türkiye’de yayınlanmış olan yazılarımı ve bizimle yapılmış röportajları bir araya getiren *Sürgün Yazıları*’nın elinizdeki 5. cildinin yayını, üç genç devrimcinin, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan’ın 12 Mart cuntasının emriyle ve TBMM çoğunluğunun onayıyla idam edilmelerinin 50. yıldönümüne rastlıyor.

Bu yıldönümü nedeniyle İstanbul Büyük Şehir Belediyesi *“Türkiye’nin 68’i-Denizlere Çıkan Sokaklar”* adlı 748 sayfalık bir kitap yayınladı. Kitapta hayatta olan gençlik liderleri, tarihçiler ve araştırmacılar o dönemi bütün boyutlarıyla gün ışığına çıkartıyor. Kitapta benim katkım da *“Dönemin Basınına, Mücadelesine Tanıklık ve Ant Dergisi”* başlığı altında yer alıyor.

Toplumsal Tarih adlı aylık derginin Mayıs 2022 tarihli 341. sayısında da, 27 sayfa *“Türkiye 68’ini Globalleştirmek”* başlığı altında o dönemin tanıtımına ayrılmış bulunuyor. Bu dergide de benimle yapılmış bir söyleşi *“Anti-emperyalist mücadele de ödünsüz uyguladığımız bir temel çizgiydi”* başlığı altında yayınlandı.

Bu iki belgeyi de elinizdeki cildin son bölümünde tam metin olarak paylaştık.

Bu cildin birinci bölümünde de ağırlıklı olarak son bir yılın Türkiye ve dünya aktüalitesini yorumlamak üzere yazılmış ve Artı Gerçek’te yayınlanmış makalelerim, ikinci bö-

lümde de İnci ile birlikte yürüttüğümüz kavgayı belgeleyen söyleşi ve röportajlar yer alıyor.

2021 yılına denk gelen sürgünümüzün 50. yıldönümü için *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*'nin düzenlediği, ancak Korona salgının getirdiği engellemeler nedeniyle ertelenen bir etkinlik bu yıl dostumuz *Nazım Alpman*'ın yedi yıl önce gerçekleştirmiş olduğu *Vatansız Vatansız* belgeselinin Fransızca altyazılı olarak gösterimiyle yapıldı.

O gecede yaptığım, 1915 Soykırımı'nın Türkiye'de inkarı konusunda Ermeni dostlarımla dertleşme içeren konuşmam bu ciltte tam metin olarak yer alıyor.

Artı TV ve *Medya Haber* televizyonlarında aktüaliteyi yorumlamak için benimle yapılan söyleşiler dışında, geçtiğimiz yılın bizim açımızdan önemli bir görsel olayı, sevgili *Esra Yıldız*'in Brüksel'de günlerce bizimle ve *Güneş Atölyeleri* ekibiyle birlikte olarak gerçekleştirdiği *Vatansız* belgeselinin 58. Altın Portakal Film Festivali'nde gösterilmesi oldu.

Bu etkinlik üzerine *Esra Yıldız* ile yapılmış uzun bir söyleşi bu ciltte yer alıyor.

Yine bu ciltte yer alan, *Erdal Boyoğlu*'nun yaptığı ve *Sürgün Halleri* adlı kitabında yayınlanan söyleşi ile *Molla Demirel*'in yaptığı ve *Göç-İş-Ütopya* adlı kitabında yer alan söyleşi *İnci*'yle birlikte sürgündeki mücadelemiz üzerine yeni açıklamalar içeriyor.

Kurucuları arasında bulunduğumuz *Avrupa Sürgünler Meclisi*'nin organı *Sürgün* dergisinin Aralık 2021 sayısında yayınlanan, bu cildin sonunda paylaştığımız *Bu seçim sürgünü de tarihe gömmelidir* başlıklı yazım, yaşımız elverirse bizim yarım yüzyılı aşan sürgünümüzün sona ermesinin ve doğup büyüdüğümüz topraklara yeniden kavuşup mücadelemizi orada sürdürebilmemizin koşullarını da dile getiriyor.

Sürgün Yazıları'nın bundan sonraki cildinin büyük bölümünü Türkiye'de tamamlayabilmek umuduyla...

Doğan Özgüden

**Artı Gerçek'te
yayınlanan yazılar**

2021 – 2022

**Bu yazıların 2017-2021 yıllarını
kapsayan bölümü
Sürgün Yazıları'nın 2, 3 ve 4. ciltlerindedir**

İşçi sınıfıyla Kürt halkının ortak direnişinin 60. yılı...

11 Şubat 2021

Öbür gün, 13 Şubat, cumhuriyet tarihinin en anlamlı, en haklı, en etkin yasal örgütlenmesinin, Türkiye işçi sınıfı ile Kürt halkının mücadele birliğinin temellerinin atıldığı, *Türkiye İşçi Partisi (TİP)*'in 12 sendikacı tarafından kuruluşunun tam 60. yıldönümü.

Türkiye İşçi Partisi kurucusu sendika liderleri altı yıl sonra, 13 Şubat 1967'de, önemli bir adım daha atacak, *Türk-İş*'in işbirlikçi ve ABD güdümlü sendikacılık anlayışını reddederek *Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)*'i kuracaklardı.

TİP, 27 Mayıs darbesinden bir yıl sonra siyasal parti kurma yasağının kaldırılması üzerine 1961 yılında kurulmuşsa da, sosyalist aydınların ve Kürt kanaat önderlerinin de safalarına katılmasıyla gerçek bir sol parti niteliğine kavuşması ancak bir yıl sonra, *Mehmet Ali Aybar*'ın genel başkanlığı üstlenmesinden sonra mümkün olmuştu.

Ünlü 1951 tutuklamaları ve mahkumiyetlerinden sonra Türkiye'deki illegal örgütlülüğünü sona erdirmiş olan *Türkiye Komünist Partisi (TKP)*, sesini sadece yurt dışından *Bizim Radyo* yayınlarıyla duyurmaya çalıştığı için, o yıllarda DP iktidarının "parlamentar dikta"sına karşı muhalif medyada ve sendikalarda mücadele veren biz gençler katılabileceğimiz legal ya da illegal bir sol parti arayışı içindeydik.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurulduğu haberi hepimizi son derece umutlandırdığı halde, ne yazık ki örgütlenme ve si-

yasal mücadelelerde sesini duyurma konusunda hiçbir gelişme gösterememiş, hattâ dokuz ay sonra yapılan 1961 genel seçimlerine dahi katılamamıştı. O denli ki, partinin ilk genel başkanı *Avni Erakalın* o seçimlerde sağcı bir parti olan YTP'den milletvekili adayı olmuştu.

O arayış günlerinde *İzmir Gazeteciler Sendikası* temsilcisi olarak çalışan gazetecilerin asgari ücretlerinde büyük yükseliş sağladığım için gazetemden kovulduğum gibi tüm gazete patronları tarafından kara listeye konulunca hayatımı kazanabilmek için İngiltere'ye gitmiştim. Ne var ki, *Avusturalya*'da muhasebeci olarak çalışmak üzere anlaşma imzalayacağım gün İzmir'deki mücadele arkadaşlarımdan gelen bir mesaj herşeyi yüzüstü bırakarak Türkiye'ye dönmeme neden olmuştu.

Türkiye İşçi Partisi'ni kuran sendikacıların 1962 yılında genel başkanlığa getirdikleri *Mehmet Ali Aybar*, 22 Şubat olaylarının çalkantıları yatıştıktan sonra yaz aylarında TİP'i Türkiye ölçeğinde örgütlemek üzere sosyalist aydınlara partiye katılım çağrısı yapmıştı.

Türkiye'ye döner dönmez partiye katılmış olan dostlarımla sendikacı *Rahmi Eşsizhan*, sendikacı *İsmet Demiruluç*, gazeteci *Mehmet Ressamoğlu*, avukat *Nuran Yuluğ*, avukat *Suha Çilingiroğlu* ve avukat *Nurullah Tuksavul* ile bir araya gelerek İzmir'de örgütlenmenin olanakları ve gereksinimleri üzerine uzun uzun tartışmıştık.

1952'den beri NATO'nun güneydoğu karargâhının bulunduğu İzmir'de Amerikan askeri personelinin şımarıklıklarına sürekli tanık olmamız nedeniyle anti-emperyalist tavrı son derece önemliydi. Aldığımız ortak bir karar üzerine *Suha Çilingiroğlu* ile hemen İstanbul'a gidip *Mehmet Ali Aybar*'la bu konuda uzun bir görüşme yapmıştık. Yıllarca önce İzmir'de *Zincirli Hürriyet* gazetesini çıkartarak ABD emperyalizmine karşı tavrı koymuş olan *Aybar* bu konuşmamızda sadece bizim inancımızı pekiştirmekle kalmamış, kişiliği ve konulara hakimiyetiyle bize büyük güven vermişti.

Nuran Yuluğ'un başkanlığında TİP il yönetimini oluşturduktan sonra ilk eylem olarak *Türk Ceza Kanunu*'nun sadece komünist örgütlenme ve propagandayı değil, Kürt kelimesinin telaffuzunu dahi suç sayan 141 ve 142. maddelerine karşı partinin açmış olduğu kampanyayı İzmir'de de başlattık.

Bu kampanyayı yürütürken İzmir'in Gültepe belediyesinde yerleşik Kürt göçmenlerinden büyük bir katılım olmuş, bu sıcak ilişkilerden dolayı o zamana kadar üzerinde derinlemesine hiçbir bilgimiz olmayan *Kürt sorunu* örgütlü mücadelelerimizde ilk gündem maddelerinden biri haline gelmişti.

Hiç unutmuyorum... Kürt aydınlarından *Sait Kırmızıtoprak*'ın *Yön* dergisinde, *Musa Anter*'in *Barış Dünyası* dergisinde bu konuda farklı görüşler ifade eden yazıları partili Kürt arkadaşlar arasında hararetle tartışılıyor, bu tartışmalar ulusal sorun konusunda bizler için de son derece öğretici ve yetiştirici oluyordu.

Gültepe'deki Kürt üyelerin çabaları sayesinde ki, Türkiye'de ilk kez, 1963 yerel seçimlerinde TİP'in desteklediği bağımsız aday *Mehmet Günay* AP'nin yüzde 47,78 oyna karşılık yüzde 49,69 oy alarak Türkiye'nin ilk *sosyalist* belediye başkanı seçilecekti.

1963 yılı başında *Aybar*'ın çağrısı üzerine İzmir'den ayrıлып İstanbul'a gelmiş, bir yandan *Gece Postası* gazetesini yönetip *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu*'nda sendikal mücadele yürütürken *Türkiye İşçi Partisi*'nin de basın, bilim ve araştırma kurullarında da görev üstlenmişim.

O sırada İstanbul, TİP kurucu ve yöneticilerinden *Kemal Türkler*'in başkanı olduğu *Maden-İş Sendikası*'na üye *Kavel Kablo Fabrikası* işçilerinin efsanevi greviyle sarsılıyordu.

27 Şubatta, 23 sendika başkanı ve 45 yönetici, *Türk-İş*'in Kavel grevi boyunca olumsuz tutum alması nedeniyle konfederasyondan ayrıldıklarını ilan ettiler. İşçi sınıfı ta-

rihimize altın harflerle geçen bu grev bir yerde DİSK'in kuruluşunun da temel taşlarını döşüyordu.

Türkiye İşçi Partisi'nin öncülüğünde sınıf mücadelemiz hızla boyut kazanırken, Aybar başkanlığındaki MYK önemli bir adım daha atarak partinin 12 Mayıs 1963 tarihli Genel Yönetim Kurulu toplantısını Kürt ağırlıklı *Gaziantep*'te gerçekleştirdi. Bu ilk adımın atılmasının onuru büyük ölçüde, TİP'i bu ilde örgütlenmiş bulunan Kürt aydınları *Reşit Güçkiran* ve *Galip Ataç*'a aitti.

O tarihe kadar İstanbul'daki Kürt aydınları da partiyle sürekli ilişkideydi... Onlardan yayıncı *Enver Aytekin* ve felsefeci *Selahattin Hilav*'la partinin yeni programını hazırlamakla görevli *Bilim ve Araştırma Kurulu*'nda birlikte çalışıyorduk.

Ayrıca partiyi desteklemek üzere *Turhan Tükel* yönetiminde yayınlanan, *Süleyman Ege* ile benim de redaksiyonunda görevli olduğumuz haftalık *Sosyal Adalet* dergisine *Enver Aytekin* ve *Selahattin Hilav*'ın yanısıra yine Kürt aydınlarından *Musa Anter* ve *Sait Kırmızıtoprak* da yazılarıyla sürekli katkıda bulunmaktaydı.

Partinin GYK toplantısının Gaziantep'de yapılacağına açıklandığı günlerde İstanbul'da yayınlanan Kürtçe-Türkçe *Deng* dergisi yazı işleri müdürü *Yaşar Kaya* ile yazar *Medet Serhat*'ın Milli Güvenlik Kurulu'nun verdiği talimat üzerine 29 Nisan 1963'te gözaltına alınması, Kürt sorununu gündeme alanlara gözdağı verme amacı güdüyordu.

Buna rağmen Genel Yönetim Kurulu'nun tüm üyeleri *Ankara*'da bir toplantı yaptıktan sonra önce *Adana*'ya gitmişler, orada toprak ağalarının düzenlediği saldırılara rağmen partililerle bir toplantı yapmışlardı. Daha sonra *Gaziantep*'e geçen TİP kafilesi kente 20 kilometre mesafede partililer tarafından sevgi gösterileriyle karşılanmış, Genel Yönetim Kurulu da *Urfa*, *Diyarbakır*, *Maraş*, *Adana* ve *Mersin*'den gelen partililerin de katılımıyla 12 Mayıs pazar günü *Havuzlubahçe*'de toplanmıştı.

Devşirme grupların zaman zaman saldırısına uğrayan toplantıda TİP genel sekreterleri sendikacı *Kemal Sülker* ve avukat *Orhan Arsal* ile partili senatör *Niyazi Ağırnaslı*'dan sonra konuşan genel başkan *Aybar*, partinin Kürt sorunundaki tutumunu şu sözlerle açıklamıştı:

“Bir büyük meselemiz var: Doğu ve Güney Doğu illerimizde daha çok Kürtçe ve Arapça konuşan ve Alevi mezhebinden milyonlarca vatandaşımız yaşıyor. Bunun doğurduğu çetin meselelerle karşı karşıyayız. Ulusal menfaatlerimize en uygun, en insanca çözüm yollarını bulmak, ihmal edilemeyecek bir yurt vazifesidir. Meselenin birçok yönü, tarihi, etnolojik, hukuki yönleri var... Ve bunların hepsinin üstünde insanlığın ve Türkiye'nin yüksek menfaatlerinin emrettiği yönü var. Bu yurttaşlarımız bugüne kadar devlete vergisini ödemiş, yurt savunmasında kanını akıtmış ve emeğini esirgememiştir. Her işte şevkle çalışmıştır. Ama buna karşılık hak ettikleri yurttaşlık nimetlerinden gerektiği kadar yararlandırılmamışlardır. Bu gerçekleri olduğu gibi kabul etmek, meselenin yurt yararına çözümü için, yurttaş yararına çözümü için ilk şarttır.”

Bu toplantının üzerinden 10 gün geçmişti ki, *Talat Aydemir* ve arkadaşlarının 21 Mayıs 1963 darbe girişiminden sonra İstanbul'da ilan edilen sıkıyönetim *Sosyal Adalet* dergisini kapattığı gibi, partide ve dergide birlikte olduğumuz *Enver AYTEKİN*, *Musa ANTER*, *Medet SERHAT*, *Edip KARAHAN*, *Sait ELÇİ*, *Yaşar KAYA*'yı ve başka Kürt aydınlarını tutuklayacaktı.

Ancak Gaziantep'teki toplantıdan sonra partinin sıkıyönetim altında olmayan Kürt illerinde örgütlenmesi yine de büyük hız kazanmıştı.

Tarık Ziya EKİNCİ ve *Canip YILDIRIM* TİP'in Diyarbakır il örgütünü kurdukları gibi 1964 yılında yapılan 1. Büyük Kongre'de de, Gaziantep'li *Reşit GÜÇKIRAN*'la birlikte genel yönetim kurulu üyeliğine seçildiler.

Yine dönemin tanınmış Kürt aydınlarından *Naci KUTLAY*, *Hasan AKKUŞ*, *Edip KARAHAN*, *Mehmet Ali ASLAN*, *Tahsin*

Ekinci ve *Kemal Burkay* da TİP saflarına katılarak Kürt halkının sorunlarını ve istemlerini dile getirdiler.

1965 genel seçimlerine katılabilmek için 15 ilde tam teşkilat kurmuş olma koşulu da Kürt ağırlıklı *Kars*, *Ağrı*, *Muş*, *Hakkari*, *Tunceli*, *Diyarbakır*, *Bingöl* ve *Urfa* illerindeki örgütlenmelerle gerçekleştirilebildi.

Bu sayededir ki, 1965 seçimlerinde TİP milli bakiye sisteminden yararlanarak Meclis'te 15 milletvekiliyle temsil edilmeyi ve Türkiye'nin siyasal gündemini sosyalist ve anti-emperyalist mücadeleyi güçlendirecek şekilde yönlendirmeyi başardı. 15 milletvekilinden ikisi, *Mehmet Ali Aybar* ile *Çetin Altan* İstanbul ilinde doğrudan seçilirken, 13 milletvekili çeşitli illerde milli bakiye sisteminden yararlanarak Meclis'e girdiler. Kürtlerin yoğun olduğu Diyarbakır'da *Tarık Ziya Ekinci*, Kars'ta *Adil Kurtel* ve Gaziantep'te *Ali Karacı* esasen liste başı oldukları için doğrudan seçilirken, *Behice Boran* ve *Şaban Erik* aday oldukları illerde yeterince oy alamadıkları halde merkez kontenjanıyla Urfa ve Malatya'dan seçilmiş oldular.

TİP'in Kürt illerinde başlattığı siyasal uyanış 1967 yılında *Silvan*, *Diyarbakır*, *Siverek*, *Batman*, *Dersim*, *Ağrı* ve *Erzurum*'da düzenlenen "Doğu mitingleri"yle daha ses getirici bir boyut kazandı. 1969'da organize edilen "Doğu mitingleri" ve "Doğu Geceleri" ise Kürt siyasi tarihinde büyük bir aşama olan *Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO)*'nun kuruluşuyla taçlandı.

Türkiye İşçi Partisi'nin Kürt sorunu konusundaki tutarlı tutumu, parti içindeki bölünmelere rağmen, 1970 yılında yapılan 4. Büyük Kongre'de Kürt delegelerin ısrarıyla Türkiye'de ilk kez Kürt halkının haklarını ve istemlerini açıkça adını koyarak dile getiren bir karar tasarısının kabul edilmesiyle doruğa ulaştı.

Ancak bu karar, *Türkiye İşçi Partisi*'nin, 12 Mart 1971 darbesinden sonra darbecilerin emrindeki *Anayasa Mahkemesi* tarafından kapatılmasının gerekçesi olacaktı.

Türkiye'de yönettiğimiz *Akşam* gazetesinde de, *Ant*

dergisinde de işçi sınıfımızla Kürt halkının mücadele birliğinin her daim destekçisi olmuştuk.

Sürgünde de aynı anlayışla 1976'da *Behice Boran* liderliğinde kurulan ikinci *Türkiye İşçi Partisi*'nin de saf-larında yer aldık.

İkinci TİP de, 12 Eylül 1980 darbesinin ardından faşist askeri cunta tarafından kapatıldı. Buna rağmen Avrupa'daki partililerin kurduğu *Demokrasi İçin Birlik (DİB)* örgütü mücadeleyi sürdürdü... Faşist cuntayı uluslararası planda protesto etmek için TİP'in 20. ve DİSK'in 14. kuruluş yıldönümü dolayısıyla 14 Şubat 1981 tarihinde Brüksel'in ünlü *L'Ancienne Belgique* salonunda büyük bir gece organize etti.

Sürgündeki TİP genel başkanı *Behice Boran* ve DİSK Avrupa temsilcisi *Yücel Top*'un konuşmacı olarak katıldığı gecede Belçika demokrasi güçleri adına *Barış ve Kalkınma için Ulusal Eylem Komitesi (CNAPD) Başkanı Pierre Galand* da cunta yönetimini yerden yere vuran bir konuşma yaptı.

Geceye Belçika'daki Kürt işçi ve öğrencilerinin örgütü *TEKOŞER* de *Kürt Halk Oyunları Topluluğu*'yla katıldı, verdiği mesajla işçi sınıfımızın ve Kürt halkının mücadele birliğini teyid etti.

TİP'in kuruluşunun üzerinden 60 yıl, Brüksel'deki kuruluş yıldönümünü kutlama gecesinin üzerinden 40 yıl geçti.

Ülkemizde hâlâ faşizan bir yönetimin gün geçtikçe daha da yoğunlaşan karanlığı hüküm sürüyor.

Buna rağmen, başta HDP olmak üzere tüm sol partilerimizin, islamo-faşist diktanın baskılarına ve komplolarına da direnerek, TİP'in 60 yıl önce başlattığı bu ortak mücadeleyi aynı kararlılıkla yürütmekte olduğunu görmek bana umut veriyor.

Bu önemli yıldönümünde, bu ortak mücadelenin oluşmasına katkıda bulunmuş olup da yaşama veda etmiş tüm partili yoldaşlarımı ve Kürt dostlarımı özlemle anıyor, hayatta olanları da, aynı mekanda bulunmasak da, yürekten selamlıyorum.

Altıncı soru da Kılıçdaroğlu'na...

18 Şubat 2021

Türk medyasında 13 Eylül 2020'de utanc verici bir fotoğraf yayınlanmıştı... O tarihten beş yıl önce islamcı terörizmin vahşi saldırısında en değerli yazar ve çizerlerini kaybetmiş olan *Charlie Hebdo*'nun Muhammed karikatürlerini yeniden yayınlayacağını açıklaması üzerine İstanbul Üniversitesi'nin önünde düzenlenen protesto gösterisinden bir görüntüyü yansıtıyordu. Tesettürlerini Korona maskesiyle tamamlamış olan gençler, Hicr sûresinden “Zikri biz indirdik, onu koruyacak olan da biziz” yazılı Türkçe bir pankartın önünde İngilizce daha da büyük boyutta bir başka panoyla meydan okuyordu: “Charlie Hebdo yüksek bedel ödeyecek”...

Şaşırtıcı değildi... Çünkü günlerdir İslam fütuhatinin lideri Erdoğan, *Charlie Hebdo*'nun yayınlandığı Fransa'daki mevkidaşı *Emmanuel Macron*'un Libya ve Doğu Akdeniz konularında kendisine yönelttiği eleştiriler karşısında iyiden iyiye celallenmiş, tam da bir gün önce, 12 Eylül darbesinin 40. yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada posta atmıştı:

“İsim olarak anmak istemiyorum ama mecburum anmaya, çünkü o şahsımla çok uğraşılıyor. Diyor ki: ‘Türk milleti ile değil ama bizim Erdoğan ile sıkıntımız var’. Sayın Macron, senin şahsımla daha çok sıkıntın olacak. Macron senin zaten süren az kaldı. Gidicisin...”

Erdoğan'ın yoluna baş koymuş genç kızların ondan aldıkları gazla İstanbul Üniversitesi önünde anons ettikleri “yüksek bedel ödeme”nin kurbanı bu kez *Charlie Hebdo*'daki meslektaşlarımız değil, 16 Ekim 2020'de, Paris'in 30 kilometre kuzey-batısındaki Conflans-Sainte-Honorine kasabasında bir ortaokulun tarih, coğrafya ve yurttaşlık öğretmeni *Samuel Paty* oldu.

Paty'nin suçu, ifade özgürlüğü üzerine konuştuğu bir derste öğrencilere Muhammed'in *Charlie Hebdo*'da yayınlanmış karikatürlerini göstermiş olmasıydı.

Öğretmenin kafasını 20 santimetre uzunluğundaki bir bıçakla ve “*Allahu Ekber*” naraları atarak kesen Çeçen asıllı *Abdullah Abuyedoviç Anzorov*, zıkr’i koruma adına bu korkunç cinayeti işlemekle kalmamıştı... Öğretmenin kesik kafasının görüntüsünü Twitter’da “Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla... kâfirlerin lideri Macron’a... Muhammed’i küçümsemeye cüret eden cehennem köpeklerinizden birini öldürdüm” yazısı eşliğinde yayınlamıştı.

Avrupa ülkelerinde *Müslüman Kardeşler*’in ve onların yetiştirmesi *Recep Tayyip Erdoğan*’ın verdiği ivmeyle hızla örgütlenen İslam gericiliğine karşı tepkilerin bu cinayetten sonra daha da şiddetlenmesi şaşkıncı değildi. Bu konuda en radikal adımı atan ülke ise Fransa oldu.

Macron yönetimi cinayetin hemen ardından öğretmen ve polis gibi devlet görevlilerine baskı yapan ya da onları sosyal medyada hedef gösterenlere ağır cezalar verilmesini öngören bir yasa çıkartılacağını açıkladı.

Bittabi Erdoğan tepki göstermekte gecikmedi. Kendisi Türkiye’de art arda çıkarttığı yasalar, KHK’ler, Cumhurbaşkanlığı direktifleri, sallabaş yargıç kararlarıyla İslam gericiliğine destek olmayan tüm kesimlere en insanlık dışı baskıları uygularken 20 Ekim’de *Diyanet İşleri Başkanlığı*’nca online olarak düzenlenen *İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üye ve Gözlemci Ülkeleri Diyanet İşleri Bakanları/Başkanları/Başmüftüleri İstişare Toplantısı*’na gönderdiği video mesajda Fransa yönetimine şöyle saldırıyordu:

“İslam’ın yükselişinden rahatsız olanlar, bizzat kendilerinin sebep olduğu krizleri öne sürerek, dinimize saldırmaktadır. İslam ve müslüman karşıtı söylemler, günümüzde Batılı siyasetçilerin başarısızlıklarını örtmek için başvurdukları en kullanışlı aparatlardır. Yakın zamanda gündeme getirilen ‘Fransız İslam’ı’, ‘Avrupa İslam’ı’, ‘Avusturya İslam’ı’ gibi kavramlar, bunun en son örnekleridir. Fransa Cumhurbaşkanı Macron’un başını çektiği bu tür girişimlerin esas gayesi, islamla ve müslümanlarla hesaplaşmaktır. ‘Aşı-

rılıkla mücadele' kisvesi altında terörle mücadeleden ziyade, zulme tepki vermeyen, zalime ses çıkarmayan pasif, pısrık, korkak, iddiasız bir müslüman vatandaş profili hedefleniyor.”

Erdoğan ve kafadarlarından gelen tepkilere rağmen Fransız Millet Meclisi iki gün önceki oturumunda öğretmen ve polis gibi devlet görevlilerine baskı yapan ya da onları sosyal medyada hedef gösterenlere ağır cezalar verilmesini öngören “*Cumhuriyet İlkelerini Güçlendirme*” yasasını 151'e karşı 347 oyla onayladı.

Senato'da da görüşüldükten sonra Meclis'te ikinci kez oylanacak olan yasa, çok eşlilik, zorla evlendirme ve bekaret raporu gibi uygulamaları engellemeyi amaçladığı gibi, kamu görevlilerine dini gerekçeyle tehdit, şiddet ve hakarete bulunanların 5 yıl hapis ve 75 bin Euro ile cezalandırılmasını, şiddeti teşvik eden veya cinsiyet nedeniyle ayrımcılık yapan cami ve dini derneklerin kapatılmasını öngörüyor.

Getirdiği önlemler ve uygulanma yöntemleri açısından bu yasanın İnsan Hakları bildirgelerine, AB müktesebatına ne denli uygun olduğu gerek siyaset dünyasında, gerekse medyada tartışılmaya devam ediyor. Meclis'teki oylamada merkez sağdan *Cumhuriyetçiler (LR)*, soldan ise *Boyun Eğmeyen Fransa (LFI)* yasaya karşı çıkarken *Sosyalist Parti (PS)* ve *Fransa Komünist Partisi (PCF)* çekimser kaldılar.

Yasanın Macron'un kendi partisi LREM'in azınlıkta olduğu Senato'da geri çevrilmesi ya da büyük değişikliklere uğratılması da siyasal yaşamı sürprizlerle dolu olan Fransa'da şaşırtıcı sayılmaz.

Ancak yasanın akıbeti ne olursa olsun, geleceklerini Fransa'da güvencede görmeyen bazı İslamcı kuruluşlar şimdiden komşu ülkelere sığınmak için harekete geçmiş bulunuyor.

Bu komşu ülkelerden biri hiç kuşkusuz Hollanda... Bu ülkede Türkler de dahil müslümanların kurduğu NIDA Partisi, 13 Şubat 2021'de Muhammed'e hakaret edilmesinin suç sayılması ve cezalandırılması için toplanan 124 bin imzalı

dilekçeyi temsil eden bir panoyu Hollanda Parlamentosu'nun bulunduğu Binnenhof meydanındaki Şövalye salonunun kapısına salavatlar getirerek asıyor.

Bir diğer ülke, *Avrupa Birliği*'nin başkentini de barındıran Belçika... Fransa'da kurulmuş olan, ancak 2 Aralık 2020 tarihinde "Fransa'da ve ülke dışında terör eylemlerini teşvik edici faaliyetleri"nden dolayı cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle feshine karar verilen *Fransa'da İslamofobi Karşıtı Kollektif (CCIF)* şimdiden kapağı Belçika'ya atmuş durumda... RTL Televizyonu'nun verdiği habere göre, bu kollektifin Fransa'daki kurucuları, fesih kararı alınmadan önce harekete geçerek 1 Kasım 2020 tarihinde Belçika'da aynı adı taşıyan bir başka örgüt kurmuş bulunuyor: *Avrupa'da İslamofobi Karşıtı Kollektif (CCIE)*.

Bu kuruluşu karşı Belçika'da da benzeri bir önlem düşünülüp düşünülmediği sorusuna verdiği cevapta Belçika Adalet Bakanı *Vincent Van Quickenborne*, Belçika yasalarına göre bunun mümkün olmadığını, örgütlenme özgürlüğünü ihlal edecek bir yasaklama yerine, tehlikeli olduğu saptanan aşırı örgütlerin üyeleri hakkında kovuşturma yapılabildiğini, örneğin Suriye'deki İŞİD terörüne büyük destek sağlamış bulunan *Sharia4Belgium* (Belçika İçin Şeriat) örgütünün kapatılmadığını, ancak 30 mensubunun mahkum edildiğini söyledi.

Geçmişe bakılırsa Belçika, her türlü islamcı akımın rahatça örgütlenebildiği bir ülke... İki yıl önce, 29 Kasım 2018'de *Artıgerçek*'te yazmıştım. Suudi Arabistan'ın finanse edip yıllarca *Rabat-Ül-Alem-Ül-İslam* eliyle yönettiği Brüksel'in Cinquantenaire Parkı'ndaki *Büyük Cami* kubbesiyle ve minaresiyle *Avrupa Birliği* kurumlarının yanı başında yükseliyor.

1880 yılında söz konusu parkta açılan bir ulusal serginin Oryantal Pavyonu olarak Arap stilinde inşa edilmiş bulunan yapı, 1967 yılında petrol pazarlığı için Brüksel'e gelen Suudi Arabistan Kralı *Faysal ibn Abd al-Aziz*'e Belçika Kralı

Baudouin tarafından 99 yıl süreyle parasız olarak kiralanmış, Fas ve Türkiye’den müslüman işçilerin yoğun gelişi üzerine de *Vahabi*’lerin yönettiği bir camiye dönüştürülmüştü.

12 Eylül darbesinden sonra cunta şefi *Kenan Evren*’in Türk din hocalarına Suudi Arabistan tarafından aylık ödemesini kabul etmesi üzerine Türkiye’nin Brüksel büyükelçisi de bir süre büyük caminin yönetiminde yer almıştı.

Belçika’nın güvenlik kuruluşlarından *Tehdit Analizi İçin Eşgüdüm Organı (OCAM)*’ın 2018 Mayıs’ında açıklanan bir raporuna göre, bu camide Arapça olarak verilen eğitimde imam adayları hem açıkça silahlı cihada, hem de eşcinsellere ve Yahudilere karşı zalimliğe teşvik ediliyordu. Brüksel’deki islamcı terör eylemlerini incelemekle görevli parlamento araştırma komisyonuna sunulan 40 sayfalık raporda, bu eğitimde kullanılan malzemelerin arasında *El-Kaida* liderliğince hazırlanmış bir belgenin de bulunduğu belirtiliyordu.

Bu rapor üzerine Cinquantenaire’deki *Büyük Cami*’nin yönetimi “devletin kontrolündeki bir müslüman kuruluş” olduğu gerekçesiyle *Türk Diyaneti*’nin de etkin olduğu *Müslümanlar Yürütme Kurulu (EMB)*’e devredilmişti.

Aynı yazıda uyarılmıştı: “Bu cami onyıllardır *Rabitat-Ül-Alem-Ül-İslam*’ın rahleli tedrisinden geçmiş mollaların, dahası bir yanda Tayyip’in emir kulu *Diyanet*’in, öte yanda Fas Kralı 6. *Muhammed*’in emir kulu *Fas Topluluğu Ulema Kurulu* kontrolünde oldukça ve de bunlar oy hesapları içindeki sosyalistler tarafından da desteklendikçe pek bir şey değişmez.”

Üzerinden iki yıl geçti, hâlâ değişen fazla bir şey yok... Avrupa’nın başkentinde, AB ve NATO’nun kâbus gibi yükselen karargâh binaları, dışarıdan güdümlü mega-camiler, islamcı örgütlerle barış içinde birlikte yaşamaya devam ediyor.

21. yüzyıl “fatih”leri kendi ülkelerinde insan haklarını sürekli ayaklar altına alırken, bunların yurt dışındaki “Avrupai” kılıklı uçbeylerinin “*islamofobiyle mücadele*” etiketi

altında yürüttükleri islamcı fütuhata Avrupa Birliği kurumlarının sonuna kadar açılması, mali destek sağlanması ayrı bir skandal...

Tayyip'in beyin yıkama ve kara çalma örgütü SETA "Avrupa İslamofobi Raporu 2018" adlı bir kitap yayınladıktan sonra 22 Ocak 2020'de Avrupa Parlamentosu'nda "Avrupa'da Müslüman Karşısı Irkçılık ile Mücadele" paneli düzenliyor.

Sıkı duralım... Avrupa'daki "İslamofobiye karşı mücadele" cihadını sadece AKP ve müttefiki MHP desteklemiyor...

Buyurun *Anadolu Ajansı*'nin dünkü haberi: "TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda, AKP, CHP ve MHP'nin ortak önergesiyle Avrupa Ülkelerinde Yükselen Irkçılık ve İslamofobi İnceleme ve Araştırma Alt Komisyonu kurulması kararlaştırıldı."

Şaşırtıcı mı? Bu sayfada yıllardır bu konuda o kadar çok örnek paylaştık ki... En iyisi, sözü *Koray Düzgören* dostumuza bırakayım. *Artıgerçek*'teki 14 Şubat 2021 tarihli yazısında şöyle diyor:

"Dışardan Türkiye'ye yönelen eleştirilere anında devlet adına cevap verip, iktidara destek çıkan CHP yine hiç şaşırtmadı. Bu sefer de ABD'li 54 senatörün Biden'a, Türkiye'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili yazdıkları mektuba çok sert bir karşılık verdi.

"CHP yöneticileri, AK-MHP Koalisyonunun çeşitli uygulamalarına, insan hakları ihlallerine ya da uluslararası hukukun çiğnenmesine özellikle Batı dünyasından gelen eleştirilere iktidardan fazla tepki veriyorlar. Tepkilerinin milliyetçilik dozu oldukça yüksek. Bu konuda iktidar cenahının suçlamalarından müthiş korkuyor, çekiniyorlar. "Bizim ana muhalefet böyle değil. Canhıraş bir şekilde iktidarı savunuyor, onun arkasında hizaya geçiyor. Kendisini devletin sahibi, hatta belki de gerçek iktidar olarak görüyor. Adeta, 'Taviz verme, ülkeyi dışarıda batağa saplamaya devam et, biz seni canı gönülden destekleyeceğiz' diyen bir ana muhalefet.... Böyle muhalefete iktidarın canı kurban!"

Gare Katliamı konusundaki polemikler sırasında Tayyip'in "Terbiyesiz herif..." hakaretine maruz kaldıktan sonra Kılıçdaroğlu belki biraz kendine gelir, "iktidarın canı kurban" muhalefet olmaktan hem kendisini, hem de partisini kurtarıp demokrasi ve barış mücadelesinde HDP ile aynı saflarda yerini alır.

Tayyip'in küfürlü saldırılarına verdiği yanıtta "Ben 16 şehidimizin hakkını sonuna kadar savunmaya devam edeceğim. O beş sorunun cevabını mutlaka senden alacağım" diyor.

Ancak üstüne basa basa tekrarladığı, rehinelere neden zamanında kurtarılmadığını sorgulayan son derece haklı beş soruya ek, bir altıncı soruyu da bizzat kendisinin, hem de hiç gecikmeden, yanıtlaması gerek...

Yıllardır Tayyip'in üç kıtada ve iki denizde, özellikle de Suriye'de ve Kafkaslar'da tüm fütühatçı saldırılarına, hattâ HDP liderlerinin ve milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına, dolayısıyla da zindana atılmalarına Meclis çatısı altında verdiği desteğin özeleştirisi ne zamana?

Bekliyoruz... Bittabi, bu fırtına geçtikten sonra o ünlü Yenikapı ruhu yeniden nüksetmezse!

Kürt aydını Medeni'ye gayri medeni saldırı...

25 Şubat 2021

Yarım yüzyıllık sürgünümde Türkiye'deki faşist baskılar nedeniyle ülkesinden uzak düşürülmüş, inançlarının mücadelesini bulunduğu ülkede de aynı azim ve kararlılıkla sürdüren binlerce insan tanıdım... *Alevi, Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek, Kürt, Laz, Türk...* Bu dostların önde gelenlerinden biri de hiç kuşkusuz nerdeyse otuz yıldır Belçika'da aynı kavgayı paylaştığımız, değerli Kürt aydını, sevgili dostumuz *Medeni Ferho...*

Bundan dört gün önce, dünyanın tüm ezilen, en doğal hakları olan ana dilinde ifade ve eğitim hakkından yoksun bulunan halkları 21 Şubat Uluslararası Anadili Günü nedeniyle bir kez daha bu haksızlığa isyanlarını ve mücadele kararlılıklarını dile getirdiler.

Türkiye’de de *Dil Hakları İzleme Belgeleme ve Raporlama Ağı* (DHİBRA) bileşeni 99 örgüt o gün tam 19 farklı anadilde, *Abazaca, Adıgece (Batı), Adıgece (Doğu), Arapça, Arnavutça, Boşnakça, Çeçence, Ermenice (Batı), Gürcüce, Hemşince, Kurmanci, Ladino, Lazca, Osetçe, Romeika, Rumca, Süryanice, Türkçe* ve *Zazaca* ortak bir bildiri yayınlarak “Dil hakları önündeki engellerin ortadan kaldırılması, demokrasinin olmazsa olmazlarından” diye haykırdılar.

Sürgünde bu mücadelenin öncülerinden biri hiç kuşkusuz yıllardan beri ana dili Kürtçe’de 30’a yakın basılı eser vermiş olduğu gibi Kürtçe televizyon ve radyolarda sürekli program yapan, Kürtçe gazete ve dergilere yazılar yazan *Medeni Ferho...*

Bu olağan üstü çalışkanlığı ve üretkenliğinden ötürü 21 Şubat *Uluslararası Anadili Günü*’nde ödüllendirilmesi gereken *Medeni Ferho*, tam aksine, Kürt Ulusu’nun tüm varlığına karşı savaş açmış bulunan Tayyip’in medya havuzundaki destroyerlerinden biri tarafından 22 Şubat’ta alçakça bir provokasyonla yurt dışındaki Türk-İslam si-lahendazlarına hedef gösterildi.

Sabah gazetesinde *Medeni Ferho*’nun resmi de kullanılarak “İşte terör örgütünün Belçika’daki frekansçısı” başlığıyla yayımlanan haberde “Sabah, İçişleri Bakanı Soylu’nun da işaret ettiği PKK’nın Belçika’daki yapılanmasının izini sürdü” denildikten sonra PKK’nin dağdaki liderlerinin talimatlarının *Medeni Ferho* tarafından Belçika’da kurulu Kürtçe *Denge Welat* isimli radyo kanalından cezaevindeki örgüt militanlarına iletiildiği ileri sürülüyor.

Belçika’daki Kürt diasporası ve onunla dayanışma içindeki tüm Belçikalı demokratlar ve siyasal sürgünler, 12

Mart ve 12 Eylül cuntaları döneminden Tayyip'li günümüze dek, Özal, Demirel, Yılmaz, Çiller, Erbakan ve Ecevit iktidarları da dahil, MİT'in, SETA'nın, Diyanet'in, diplomatik misyonların, Türk-İslam'cı derneklerin ve de her iktidarın borazanlığını yapmayı ulusal görev bilen medyanın provokasyonu ve saldırılarının hedefi olagelmıştır.

Bunların ayrıntılarını *Artı Gerçek*'in 21 Eylül 2017 ve 12 Şubat 2020 tarihli sayılarında "Kürt Ulusu'nun Belçika Meydan Savaşı" başlıklı yazılarımda ayrıntılı olarak yazdığım için bugün tekrarlamayacağım.

Son olarak *Medeni Ferho*'yu hedef alan bu alçakça saldırının siyasal ve adli planlardaki hesaplaşmasını hiç kuşkusuz Kürt diasporasının Belçika'daki örgütleri gerektiği gibi yapacaktır.

Bu yazımda, meslektaşım, mücadele arkadaşım, yakın dostum *Medeni*'yi tanıtmak istiyorum.

Medeni Ferho, 1947 yılında Midyat'ın *Mizîzex* köyünde dünyaya geliyor... İlkokulu bu köyde okuduktan sonraki eğitimini Midyat, Diyarbakır ve Mardin'de görerek öğretmen çıkıyor. Meslek yaşamında *Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)*'ün örgütlenmesinde de sorumluluk üstlendiği gibi, *Turan Şehir*, *Diyarbakır'ın Sesi*, *Mücadele* ve *Mardin'in Sesi* gazetelerine yazılar yazarak genç yaşta basın yaşamına da katılıyor. Bu mücadelecilik tutumundan ötürü yedi yıllık öğretmenlik döneminde tam sekiz kez sürgün yiyen Medeni, 12 Mart 1971 darbesinden sonra askeriye tarafından tutuklanıyor ve 1972 yılında öğretmenlikten de atılıyor.

O dönemde yazı ve şiirleri *Cumhuriyet* ve *Yeni Ortam* gazeteleriyle *Varlık* dergisinde yayınlanan Medeni, 1973 yılından itibaren *Cumhuriyet* gazetesinde tam gün gazeteciliğe başlıyor. *Kaytan Osman* ve *Toprağın Türküüsü* adlı ilk kitapları yayınlanıyor, röportajları *Türkiye Köylüleri Destekleme ve Yardım Derneği* tarafından ödüllendiriliyor.

12 Eylül 1980 darbesinin ardından tüm Kürt aydınları gibi *Medeni* de tutuklanarak tam altı buçuk yıl demir par-

maklıklar ardında kalıyor. Benim *Medeni*'yi şahsen olmasa da ismen tanımam işte o yıllara rastlıyor...

70'li yıllarda biz mücadelemizi *İnfo-Türk* ve *çok kültürlü Güneş Atölyeleri* ile yürütürken, *Medeni*'nin Belçika'da eğitim görmekte olan kardeşi *Derwich Ferho* ve arkadaşları bu ülkedeki ilk Kürt örgütü olan *Tekoşer*'i kurmuşlardı. 12 Eylül darbesinden sonra *Tekoşer* de diğer demokratik Türkiyeli örgütler ve Belçika sendikalarıyla birlikte cuntaya karşı ortak mücadelede yerini almıştı.

Başkanı bulunduğum *Demokrasi İçin Birlik*'in Brüksel'de cuntaya karşı örgütlediği kitlesel 14 Şubat 1981 gecesinde de *Tekoşer* mesajıyla ve folklor ekibiyle Kürt halkının sesini Avrupa kamuoyuna duyurmuştu.

Yazılı Kürtçenin pek kullanılmadığı o dönemde *Tekoşer* dergisinin Kürtçe yazılarını *Derwich Ferho* yazıyordu. *Medeni*'nin hapiste olduğunu da özel söyleşilerimizde *Derwich*'ten öğrenmiştim.

Kendisiyle şahsen tanışmamız ancak 90'lı yıllarda siyasal sürgün olarak Belçika'ya gelişiyle mümkün oldu.

Türkiye'de bazı Kürt milletvekillerinin tutuklanıp DEP'in kapatılmasından sonra parti genel başkanı *Yaşar Kaya* ile partili milletvekilleri *Remzi Kartal*, *Zübeyir Aydar*, *Nizamettin Toğuş*, *Ali Yiğit* ve *Mahmut Kılınç*'ın sürgüne çıkararak Belçika'da önce *Sürgündeki Kürt Parlamentosu (SPK)*'yı ardından da *Kürt Ulusal Kongresi (KNK)*'yi kurmaları, hemen ardından da ilk Kürt televizyonu *Med TV*'nin kurulması da o döneme rastlıyordu.

Bir Kürt aydını olarak *Medeni* Brüksel'de bir yandan art arda Kürtçe kitaplar yazarken, Belçika'da kurulan *Med TV*'de ve *Dengê Welat* radyosunda programlar yaptığı gibi Avrupa'da yayınlanan *Özgür Politika* ve *Yeni Özgür Politika* gazetelerine, Rojava'da yayınlanan *Ronahî* gazetesine yazılarıyla sürekli katkıda bulundu.

Bu süreçte *Medeni* ve *Derwich* dostlarımin yaşadığı iki büyük acıya tanık oldum.

9 Ekim 1998’de de Esat Hükümeti’nin zorlamasıyla Öcalan yıllardır bulunduğu Suriye’den ayrılmak zorunda kalmıştı. Onun İtalya’da konakladığı günlerde Türk yöneticilerinin saldırgan demeçleri, Türk gazetelerinin ve televizyonlarının kışkırtıcı yayınları yüzünden sadece Türkiye’de değil, Türk göçmenlerinin yoğun bulunduğu Avrupa metropollerinde de vahşi gösterilerin ardı arkası kesilmiyordu.

17 Kasım 1998 gecesi *Derwich*’in başkanı olduğu, *Medeni*’nin de desteklediği *Brüksel Kürt Enstitüsü*’nün lokali Belçika polisinin gözleri önünde üç hilalli ve bozkurtlu bayrak ve flamalar taşıyan gözü dönmüş bir sürü tarafından ateşe verildi.

Benzeri bir saldırı 18 yıl sonra, bu kez Tayyip döneminde, 17 Kasım 2016’da da tekrarlanacak, *Brüksel Kürt Enstitüsü* ‘nün yeni lokali de Türk bayraklarıyla donatılmış onlarca arabayla faşist sloganlar atarak gelen Erdoğan taraftarlarının yangın bombalı saldırısına uğrayacaktı.

Sürgün yaşamında *Medeni* ve *Derwich*’le paylaştığımız ikinci büyük acı, babaları 85 yaşındaki *Ferho Akgül* ile anneleri 80 yaşındaki *Fatma Akgül*’ün 2 Mart 2006 günü yaşamakta oldukları *Mizîzex* köyünde evleri basılarak alçakça katledilmeleriydi.

Tam da 12 Mart 1971 darbesinin 35. yıldönümü için *Belçika Asuri Dernekleri*, *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*, *Brüksel Kürt Enstitüsü* ve *İnfo-Türk* olarak Belçika Federal Parlamentosu’nda bir basın toplantısı, ardından da Brüksel Anakent Belediye Sarayı’nda “Baskı rejimlerinin Avrupa ülkelerine kitlesel göç üzerindeki etkileri” konulu bir kollokyum hazırlığı yaptığımız günlerdi.

Bu cinayete rağmen *Ferho* kardeşler müstesna bir metanetle her iki etkinliğin de başarısı için büyük katkıda bulundular.

Yaşamı acılarla örülü *Medeni Ferho*, tüm zorluklara rağmen yazmaya ve üretmeye devam ediyor. Şimdiye kadar dördü Türkçe, diğerleri Kürtçe olmak üzere 30 kitabı yayınlanmış

bulunuyor. Türkiye'nin iki ana dilini, Türkçe ve Kürtçe'yi aynı ustalikle kullanan *Medeni*, iki yıl kadar önce geçirdiğim ameliyat sonrası *Derwich*'le ziyaretime geldiğinde, bir de sürpriz getirmişti: 410 sayfalık Türkçe romanı *Masalya Ülkesi*. Göz ameliyatının getirdiği engeller ortadan kalktıktan sonra okuduğum ilk kitaplardan biriydi...

60'lı yılların sonlarında hem yayın yönetmeni hem de yayıncı olarak *Yaşar Kemal*'in birçok yazılarını, röportajlarını ve de dört kitabını yayınlamıştım. Onun kitaplarını daha baskıya vermeden önce müsveddelerden okurken duyduğum zevk ve heyecanı yıllarca sonra *Medeni*'nin kitabını okurken yeniden yaşamıştım.

Medeni bu kitabı 12 Eylül faşist darbesinden sonra zindanda iken yazmış, hapisten binbir güçlkle dışarı çıkartmış, ama kendisi hapisten çıktığında yazdıklarının kaybolduğunu öğrenmiş... Üzölmüş, sarsılmış, ama yenilmemiş.

Oturup aynı kitabı bu kez Kürtçe yazmış, "*Berxwedan Jiyan e*" adıyla yayınlanmış.

Kitabın Türkçe orijinali ise bazı sayfaları ve son birkaç bölümü eksik olarak ancak 24 yıl sonra bulunmuş...

Medeni Masalya Ülkesi adlı eserinde o gizemli masal dünyasına yeniden dalarak gerçeklikle efsanenin diyalektik bütönlüğünü şiirsel bir dille anlatıyor:

Masalya Ülkesi'nde bir serçe kuşunun despotizme karşı mücadelesi...

Medeni'nin onyıllardır süren mücadelesi de özünde *Türkiye Ülkesi*'nde Tayyip'ler ve benzerlerinin despotizmine karşı barış ve özgürlük mücadelesi...

Yıllarca zindanda yatırıldıktan sonra Avrupa'nın başkentinde derneği ateşe verilen, doğduğu köyde anne ve babası hunharca katledilen, şimdi de medya havuzunun bir muhribi tarafından yaylım ateşine tutulan *Medeni*'yle dayanışma göstermek tüm demokratların görevi...

Dayanışma gösterilsin ki, *Masalya* ülkesinin yaratıcı ve yürekli serçesine kıyılmasın!

Askeriyle, siviliiyle, tüm sanıklar kalksın ayağa!

11 Mart 2021

Yarın 12 Mart... Cumhuriyet tarihinin en karanlık sayfalarından birinin 50. yıldönümü... CHP'nin tam 23 yıl süren tek parti diktası, DP'nin 10 yıl süren demokrasi aldatmacası ve onu izleyen iki yıllık NATO-CENTO patentli 27 Mayıs darbe rejimi... Tam 35 yıl süren zifiri bir karanlık... 60'lı yıllarda işçi sınıfımızın başını çektiği, yoksul köylülüğün, devrimci gençliğin ve Kürt halkının kitleler halinde saf tuttuğu tarihsel uyanış ve direniş... 1971'in 12 Mart'ı, bu uyanış ve direnişe alçakça darbenin indirildiği gün...

Üzerinden 50 yıl da geçmiş olsa, radyolarda sık sık tekrarlanan sıkıyönetim bildirimleriyle, duvarlara, sınır kapılarına asılan resimli *Arananlar* afişleriyle hedef alınmış bir gazeteci olarak o darbenin anons edildiği günü unutmam mümkün değil.

12 Mart 1971 günü, *Ant* dergisinin Nisan sayısına girecek yazıları hazırlamak üzere en son belgelerini ve gazete kupürlerini toplamış, Kazancı Yokuşu'ndaki dairemizde çalışıyor, radyo falan da dinlemiyordum.

Saat 13'ü biraz geçmişti ki *Ant*'taki bürosundan İnci telefon etti: "Radyoyu dinledin mi? Komutanlar hükümete muhtıra vermişler. Haberi radyoda buraya matris almaya gelmiş Niğde'li hamallarla birlikte dinledik. 'Asker geliyor, işler yine boka saracak' diyorlar."

"Haklılar" dedim, "Sen gereken güvenlik önlemlerini şimdiden al. Ben yine de derginin yazılarını yetiştirmeye çalışacağım."

Gerçekten de darbenin geleceği belliydi... 12 Mart muhtırası verilmeden bir süre önce darbenin ilk hazırlığında yer alan, ancak 9 Mart'ta tasfiye edilen "radikal subaylar" kanadından tüm sol gruplara olduğu gibi *Ant*'a da sarkma olmuştu.

Ant'ın yazı kurulundan TÖS İstanbul Şubesi Başkanı

Süleyman Üstün bir gün bana gelmiş, öğretmen hareketiyle de ilişki kuran radikal subayların dergimizin anti-emperyalist mücadelesini takdirle izlediklerini, ancak Kürt sorunundaki tavrımızdan dolayı doğrudan ilişki kurmaya çekindiklerini belirterek “En azından bir süre bu sorunu öne çıkartmamamızın hem kendi hareketleri açısından, hem de *Ant* açısından yararlı olacağını söylüyorlar” demişti.

“Hayır,” diye yanıtlamıştım. “Biz bu konuda susmayız ve ödün de vermeyiz. Lütfen sana bu mesajları iletenlere söyle, onların tercihlerine uygun yayın yapan Doğan Avcıoğlu’nun *Devrim Dergisi* var, onlara yeter. Zaten *Mahir Kaynak* gibi karanlık bir takım kişilerle içli dışlı ilişkideler. Birlikte birtakım provokatif toplantılar düzenliyorlar. Biz bunlarda yokuz ve de bildiğimiz yolda devam ederiz.”

Süleyman Üstün de aynı kanıdaydı... “Senin değerlendirmene tamamen katılıyorum. Mesajı getirenlere bunu aynen iletceğim” demişti.

Ordu hiyerarşisinin bize husumeti daha *Ant*’ın 1967’-deki ilk sayılarında Doğu Anadolu’ya atom mayınları döşenmesine karşı yaptığımız eleştiriler üzerine başlamıştı, Genelkurmay Başkanı *Cemal Tural*’ın çift aylı emriyle “vatanı ihanet”ten yargılanmak üzere Selimiye Kışlası’ndaki askeri mahkemeye sevk edilmişti.

Ama onları asıl çileden çıkartan, tüm subayları kapitalist sınıfa entegre etmeyi amaçlayan *Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)*’ın içyüzünü açıklamamız ve 15-16 Haziran direnişinden sonra sıkıyönetim ilan edilip de işçi liderleri askeri mahkemeye sevk edildiğinde *Ant*’ın kapağında “Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz” sloganıyla yaptığımız karşı çıkış olmuştu. Bu nedenle de askeri mahkemeye çağrılarak tehdit edilmiştim.

Ant’ın Nisan 1971 sayısında askeri müdahalenin geliş sürecini belgelerle ortaya koyduktan sonra yazı kurulumuzun ortak görüşü olarak şu çağrıyla yaptık: “Generallerin ultimatomuyla Demirel Hükümeti’nin düşürülmesi ve yerine ‘par-

tiler üstü' bir hükümet kurma teşebbüsüne girişilmesi, bir yandan hakim sınıfların ve onların parlamentodaki temsilcilerinin arasındaki çelişkileri iyice şiddetlendirirken, bir yandan da ordunun kilit noktalarındaki radikal unsurların tasfiyesi, küçük burjuva reformculuğuna bağlanan tüm umutları iflas ettirmiştir... Faşist yönetimin her çeşidi çökmeye mahkumdur... Halkın kurtuluşu devrimci işçi-köylü iktidarındadır.”

Ayrıca 5 Mart 1971'de *Kırıkhan*'da devrimcilerin ve Alevilerin işyerlerini ve evlerini hedef almış olan pogromla ilgili ayrıntılı bir rapor verdik, hiçbir gazete veya derginin yer vermediği *Deniz Gezmiş*'lerin THKO bildirisini de tam metin yayınladık.

12 Mart Muhtırası'na karşı sol çevrelerde farklı değerlendirmeler vardı. Özellikle de muhtıranın verilmesinden sonra istifa etmiş olan *Demirel* Hükümeti'nin yerine CHP'li *Nihat Erim*'in başbakanlığında *Attila Karaosmanoğlu*, *Attila Sav* ve *İhsan Topaloğlu* gibi planlama uzmanlarının da katılımıyla bir sözde “reform hükümeti” kurulması üzerine DİSK dahil birçok ilerici örgüt yeni iktidara temkinli de olsa destek veriyordu.

Ancak 12 Mart “Reform Hükümeti”nin foyası da birkaç gün içinde çıktı. Bunun üzerine solda alternatif çözüm yolları tartışılmaya başladı. DİSK, Ankara'da TÖS'ün ve çeşitli ilerici sendikalarla meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla bir değerlendirme toplantısı düzenleme gereksinimini duydu.

Toplantıdan sonra yeni kurulan hükümete bir karşımuhtıra verilmesi kararlaştırıldı. Muhtıradaki şöyle deniyordu: “İşçi sınıfının anti-kapitalist mücadelesini ve onun önderliğinde kitlelere anti-emperyalist bilinç götürmek yolundaki çalışmaları ‘anarşiyi önlemek’ bahanesiyle ezmeye yönelecek her türlü anayasa dışı tutuma karşı mücadeleye kararlı olduğumuzu açıklarız.”

Ancak artık çok geçti... Askerlerin kuklası olan “Re-

form Hükümeti” Meclis’te ana muhalefet partisi CHP de dahil tüm partilerin güven oyunu aldıktan sonra ABD emperyalizminin ve Türkiye’deki işbirlikçi sermayenin dayattığı “*devlet terörü*”nü etap etap uygulamaya başladı.

Bunun üzerine *Ant*’ın Mayıs 1971 başında yayınlanacak sayısında, cuntanın Erim Hükümeti aracılığıyla uygulayacağını açıkladığı “*Reform ve Huzur Planı*”nın içyüzünü somut verilere dayanarak ortaya koyduktan sonra kurulan iktidarın “*sanayici-subay kompleksi*”nin iktidarı olduğunu vurguladık, Türkiye devrimci güçlerini tüm olanaklarını kullanarak bu iktidara karşı koymaya çağırdık.

Ant’ın dizgisi bitip de bağlanan sayfalar baskıya gönderildikten sonra haftalardır ilk kez evde doğru dürüst bir yemek yemeye karar verdik. O dönemde TRT’nin İstanbul Radyosu’nda program yapımcısı olarak çalışan kardeşim *Çiğdem* de gelecekti. Kendisi bir programında Fransız sanatçısı *Serge Regianni*’nin “*Bay Başkan*” adlı Fransızca şarkısını çaldığı için günlerce Birinci Şube’de sorguya çekilmişti.

Gerekli alışverişi yaptıktan sonra *Yeni Cami*’nin arkasındaki bitki satıcılarını dolaştık. Evleneli 6 yılı aşmıştı. Ben 35 yaşındaydım, İnci de 31... Kazancı Yokuşu’ndaki dairemizin geniş balkonunu küçük bir bahçe haline getirmeyi uzun zamandır özlüyorduk. Ne ki içimiz gittiği halde hiçbirşey almadık. Türkiye’yi ve de bizleri zor günler beklediğinin bilincindeydik. Balkonun yeşillendirmenin zamanı değildi...

Akşam *Çiğdem* de geldi. Güzel bir sofraya donattık. Tam yemeğe koyulacaktık ki, yayınevinden bir arkadaş telefon etti, “Buralarda bir şeyler oluyor. Sokaklarda devriyeler yoğunlaştı” dedi.

Ne olup bittiğini anlayabilmek için sürekli radyoları dinliyorduk. Asayiş berkemal görünüyordu. Saat 21’de sıradan bazı haberler verildi. Tam radyoyu kapatacaztık ki, Başbakan *Nihat Erim*’in konuşması yayınlanmaya başladı. İstanbul, Ankara ve İzmir de dahil 11 ilde sıkıyönetim ilan edilmiş ve *Balyoz Harekatı* başlatılmıştı.

Derhal İnci'yle dinlenme tehlikesi olmadığını düşündüğümüz arka odaya geçtik, ne yapılabileceğini tartışmaya başladık. Sıkıyönetim koşullarında dergi dağıtımına verilebilir miydi? Askerler zaten *Ant*'a dış biletiğinden bu sayının derhal toplatılacağı, hakkımızda yeni dâvalar açılacağı, hatta tutuklanacağımız kesindi. Ama darbeyi hazırlayan nedenleri Türkiye ve dünya kamuoyunun öğrenebilmesi için bu sayının mutlaka okuyucuya ulaşması gerekliydi. Dergi piyasaya çıkıncaya kadar da tüm güvenlik tedbirlerini almalı, bizim tutuklanmamızdan sonra da yayınevini ayakta kalabilmesi için birlikte çalıştığımız arkadaşları bu döneme hazırlamalıydık.

Hemen evdeki önemli belgeleri, yazışmaları İstanbul dışında başka bir adrese iletmek üzerine babamdan kalma körüklü bir meşin bavula tıktırdım. Ardından *Ant* bürosuna da uğrayıp orada kalan arkadaşlara tüm önemli yazışma belgelerini, adresleri güvence altına almalarını bildirdim.

Ertesi sabah *Ant*'ın basıldığı matbaaya uğradık... Sıkıyönetim ilan edilir edilmez polisler matbaayı basmış, fakat bir şey bulamamışlardı. *Ant* dergisinin sadece yazı kurulu değil, onun dizgisini, baskısını, dağıtımını yapanlar da aynı siyasal duruşu paylaşıyordu. Sıkıyönetim ilan edildiğini öğrenince, matbaa çalışanları basılmış *Ant* formlarını, yine orada basılmış olan Kur'an formlarının altında saklamışlardı, bu nedenle polisler de bir şey farketmemişlerdi.

Baskından sonra formlar derhal ciltçiye gönderilmiş, orada da bekletilmeden ciltlenerek dağıtımına hazır hale getirilmişti. Her zamanki gibi derginin hemen dağıtımına girmesi için tüm etiketler ve paket kağıtları çok önceden hazırlanmıştı. Dergiden iki adet alıp mücellithanenin sahibiyile ve çalışanlarıyla vedalaşıp ayrıldık.

Bu son sayı da bir kaç saat içinde büyük bir başarıyla Türkiye'nin dört bir yanına ulaştırıldı. Ertesi sabah *Ant* sıkıyönetim sonrası tüm gazete bayilerinde okuyucuya ulaşan tek sol yayındı, "*Sanayici-subaykompleksi*"nin iktidarı, *Vehbi Koç*'un "holdingleşme" planı, *Erim Hükümeti*'nin bu pla-

nın uygulanmasındaki rolü üzerine belgesel açıklamalarla doluydu. Dağıtılan dergiler her yerde birkaç saat içinde kapışılmış, tükenmişti.

30 Nisan 1971 sabahı *Çiğdem*'in evinde son görüşmele-
rimizi yaparken tüm radyolarda İstanbul Sıkıyönetim
Komutanlığı'nın bildirisi okunmaya başladı. "Türk Ceza Ka-
nunu'nun 142, 311, 312, 156 ve 159. maddelerini ısrarla ihlal
eden *Ant Dergisi*'nin süresiz olarak kapatıldığı, sorumluları
hakkında gerekli kanuni takibata geçildiği" bildiriliyordu.

Ya sıkıyönetim komutanlığına kendiliğinden teslim ola-
caktık ya da bir yerlerde kısırılırsak yakalanıp işkenceden
geçirilmeyi, belki de vurulup öldürülmeyi göze alacaktık.

Yazı kurulunun ulaşabildiğimiz üyeleriyle Boğaz sırt-
larındaki ormanda yaptığımız toplantıda arkadaşlar aynı
görüştüydü: "15-16 Haziran'dan sonraki sıkıyönetim sorgula-
masında subaylar sana bir daha oraya düşersen girdiğin gibi
çıkamayabileceğini söylemişlerdi... *Ant*'ın son sayılarındaki
açıklamalardan sonra sen sıkıyönetim zindanlarından sağ mı
çıkarsın, sakat mı çıkarsın belli değil. En iyisi İnci'yle bir-
likte bir yolunu bulup sürgüne çıkın... Yurt dışında çok insan
tanıyorsunuz... Orada cunta'ya karşı demokratik direniş baş-
latın."

Evet, o günden itibaren tamamen illegaldeydik, 11 Ma-
yıs 1971'de sahte pasaportla Türkiye'yi terk ettikten sonra
da 50 yıldır sürgündeyiz.

Yurt dışındaki mücadelelerimizden dolayı 12 Eylül 1980
darbesinden sonra Türk vatandaşlığından da atıldık. Türk
Devleti'nin baskıları yüzünden Belçika'da çalışma ve oturma
izni talebimiz yıllarca reddedildi, Almanya'dan sınırdışı
edildik, Fransa'ya girişimiz yasaklandı. *İnfo-Türk*'ün ya-
yınları nedeniyle Ankara rejimlerinin hizmetindeki diploma-
tik misyonlar ve medya tarafından sık sık hedef gösterildik.

Herşeye rağmen bizler, ileri yaşımıza rağmen darbeden
tam 50 yıl sonra da mücadelemizi aynı kararlılıkla sürdürü-
yoruz.

12 Mart darbesinin 50. yıldönümünde bu darbenin nedenleri, devlet terörü, demokratik direniş ve uluslararası tepkiler üzerine *İnfo-Türk*'ün sosyal medyasında hatırlatmalar yapmaya devam edeceğiz.

Türkiye'de ve sürgündeki mücadelelerimizi 10 yıl önce iki cilt halinde yayınlanan "*Vatansız*" *Gazeteci* adlı anılarımda ayrıntılı olarak anlatmışım.

50 yıllık sürgünümüzde çeşitli gazete ve dergilerde yazdığım yazıları, bizimle yapılan röportajları içeren *Sürgün Yazıları*'nın dördüncü cildi ile dört ciltten seçmelerin Fransızca çevirilerini içeren *Ecrits d'exil* adlı kitap darbenin 50. yıldönümünde yayınlanmış bulunuyor.

Bugünden 50 yıl geriye baktığımda diyeceğim o ki, 1960, 1971 ve 1980 darbelerini yaşamış bizim kuşağın mensupları için darbe tehlikesi ya da tehdidi Türkiye coğrafyasında asla tamamen yok olmamıştır. Unutulmamalıdır ki darbecilik ta İttihat ve Terakki'den beri Türk Ordusu'nun fitratında mevcuttur. Konjonktürel durumlar, siyasal ve ekonomik yaşamdaki altüst oluşlar kuşkusuz darbelerin amaçlarını, teşvikçilerini ve destekçilerini, örgütleniş biçimlerini, hiyerarşik yapılanmalarını ve de kurdukları iktidarların formunu değişikliklere uğratmıştır.

Ama tüm darbelerde egemen olan zihniyet, muhayyel iç ve dış düşmanların tehditleriyle tehlikeye düşen vatani kurtarmak, egemen sınıflardan yana işleyen düzeni ayakta tutmak, bunun için öncelikle özgürlük ve insan hakları mücadelesi veren sol örgütleri, Kürt direnişini ezmektir.

Bu amaçların gerçekleştirilmesine mevcut düzen partileri ortak edilebileceği gibi, onlar da ayak bağı olarak görülüyorsa tüm partiler kapatılıp yasama yetkisi de tamamen askeri cuntanın elinde toplanabilir.

Ya da günümüzde olduğu gibi, islamo-faşist bir sivil yönetim, "çakma darbe girişimi"ni bahane edip orduyu tamamen kendi zapt u raptına bağlayarak aynı işlevi pervasızca yerine getirebilir.

Asker-sivil cürüm ortaklığının unutulmaz örneklerinden biri hiç kuşkusuz 12 Mart 1971 darbesinden sonra askeri mahkemece idama mahkum edilen üç devrimci gencin, *Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan*'ın tüm partilerden milletvekillerinin onayıyla 6 Mayıs 1972'de katledilmiş olmasıdır.

Bunun içindir ki, bu kara yıldönümünde yüksek sesle haykırmak tüm devrimci ve demokratların hakkıdır: Askeriyle, sivilıyla, tüm sanıklar kalksın ayağa!

Komün'den 150 yıl sonra Kürt komünleri!

18 Mart 2021

Bugün 18 Mart... İşçi sınıfının dünya tarihinde ilk kez egemen sınıflar diktasını yenerek Fransa'nın başkentinde, 72 gün için de olsa, kendi devrimci iktidarını kurmasının 150. yıldönümü... Kuşkusuz bugün devrimci-demokrat medyamızda bu yıldönümüne en azından Rusya'daki 1917, Çin'deki 1949 ve Küba'daki 1959 devriminin yıldönümlerindeki kadar geniş yer verilecek.

Nasıl olmasın ki, yıllarca süren tek parti diktası ve onu izleyen "demokrasi" aldatmacasının ardından Türkiye'de de işçi sınıfının öncülüğünde sosyalist örgütlenmenin ve düşüncenin kitlelere mal olduğu 60'lı yıllarda bizim kuşağımız için 1871 Komünü önde gelen tarihsel referanslarımızdandı.

3. Napolyon'un diktası altındaki Fransa'nın Prusya karşısında yenilgisini izleyen açlık, sefalet ve aşağılanma döneminde halkın Paris Belediye binasını işgal ederek demokratik bir seçimle kurduğu devrimci yönetim sadece Fransa'da değil tüm Avrupa ülkeleri yönetimlerinde büyük korku ve paniğe yol açmıştı. O sırada Versay'a sığınmış olan gericilerin hükümetin oluşturduğu silah üstünlüğüne sahip

130.000 kişilik ordu 21 Mayıs'ta Paris'e girerek sadece 30 bin kişilik bir savunma gücüne sahip devrimci yönetime misli görülmemiş bir kan banyosuyla son vermişti. 25 bin kişinin katledildiği operasyonda 40 bin kişi tutuklanmış, yüzlerce direnişçi kurşuna dizilerek idama mahkum edilirken diğerleri ya Fransa'daki zoraki çalışma kamplarına ya da sürgün olarak Cezayir ve Yeni Kaledonya'ya gönderilmişti.

Komün nedir? Fransızca yazılımı *Commune* olan bu kelime, Fransa'da ve Belçika'nın Fransızca konuşan kent ve kasabalarıyla iki dilli başkent Brüksel'de belediyelere verilen isimdir. Bu belediyeler demokratik seçimler sonucunda halk tarafından seçilen bir belediye başkanı ve bir belediye meclisi tarafından yönetilir.

Fransa'daki belediye sayısı 36.681, Belçika'da ise 19'u başkent Brüksel'de olmak üzere 581'dir.

Bu anlamda, Türkiye'de mevcut tüm belediyeler de Fransızca adıyla birer *komün*'dür. 31 Mart 2019 yerel seçim sonuçları itibarıyla Türkiye'deki belediye sayısı, 30'u büyük şehir, 51'i il, 519'u büyükşehir ilçe, 400'ü ilçe, 397'si belde belediyesi olmak üzere 1.397'dir.

Yine aynı seçimin sonuçlarına göre 3'ü büyük şehir, 5'il, 45'i ilçe ve 12'si belde belediyesi olmak üzere 65 belediye Kürt halkının iradesini temsil eden *Halkların Demokratik Partisi (HDP)*'ye emanet edilmiştir.

Özetle bunlar 65 Kürt komünüdür.

Ancak ülkenin yönetimini elde tutan *Türk-İslam Sentezi* diktası, Türkiye'nin imzacısı olduğu insan hakları evrensel bildirgelerini ve tamamen uymayı vaad ettiği *Avrupa Müktesebatı*'nı hiçe sayarak 3'ü büyük şehir, 5'i il, 33'ü ilçe olmak üzere tam 48 Kürt kömününe işgal edip seçilmiş Kürt belediye başkanlarının yerine sallabaş kayyumlar atamıştır.

Aynı derecede korkunç bir başka gerçek... HDP'nin 24 Nisan 2021'de açıkladığı "İrade Gaspsı ve Kayyım Gerçekleri" adlı rapora göre, 19 Ağustos 2019'dan beri 72 Kürt belediye eş başkanı göz altına alınmış, 19'u kadın olmak üzere 37

belediye eş başkanı çeşitli tarihlerde cezaevlerinde tutsak edilmiş olup halen 7'si kadın olmak üzere 15 belediye başkanı Türkiye'nin değişik cezaevlerinde tutsak bulunuyor.

Bunun öncesi de var... Kürt belediyelerine kayyum atama ve Kürt belediye başkanlarını tutuklama kepezeliği aynı iktidar tarafından 2016 yılında KHK'larla başlatılmıştı.

30 Mart 2014 yerel seçimlerine Kürt adaylarla katılan *Demokratik Bölgeler Partisi (DBP)* listesinden seçilen 89 Kürt eşbaşkan artarda tutuklandığı gibi, bu partinin kazandığı 103 belediyeden 83'üne kayyum atanmıştı.

Kürt halkı bu terör uygulamasına boyun eğmemiş, beş yıl sonra yapılan yerel seçimlerde HDP listesindeki Kürt adaylara oy verdiği gibi, HDP'nin demokratik bir özveriyle muhalif oyların bölünmemesi için aday göstermediği İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde ana muhalefet partisinin adaylarına oy vererek AKP-MHP diktasının bu belediyelerdeki despotizmine büyük darbe indirmişti.

Tüm bunları göz önünde tutarak *Paris Komünü*'nün 150. yıldönümünde Kürt komünlerinin tarihsel direnişi üzerine daha uzun yazmayı düşünüyordum. Ancak yazımı yazarken bilgisayar ekranının bir yanını ayırdığım Türkçe haber siteleri HDP Kocaeli Milletvekili *Ömer Faruk Gergerlioğlu* hakkında kesinleşen yargı kararının Meclis Genel Kurulu'nda okunarak milletvekilliğinin düşürüldüğü haberi verilmeye başlandı.

Mazlum-Der genel başkanı olarak yıllarca insan hakları savunuculuğu yapmış olan *Gergerlioğlu*'nun islamo-faşist iktidarın boy hedeflerinden biri olmasının nedeni, ülkenin tüm ezilenleri gibi Kürt halkının da özgürlük ve barış davasına sahip çıkmasıdır.

2017 yılında *t24*'te yayınlanan "Devlet adım atarsa barış bir ayda gelir" başlıklı bir haberi twitter'da paylaştığı için 21 şubat 2018'de Tayyip'in Karakuşi adaleti tarafından 2 yıl 6 ay hapse mahkum edilmiş olan *Gergerlioğlu*'nun yanı sıra HDP Eş Genel Başkanı *Pervin Buldan*'ın da aralarında bu-

lunduğu 25 HDP’li milletvekiline ait 33 dokunulmazlık dosyası daha TBMM Başkanlığı’na sunulmuş bulunuyor.

Kürt direnişinin halkoyu ile seçilmiş temsilcilerinin varlığına belediyelerde kayyum atamaları ve onu izleyen tutuklamalarla son verilirken, aynı kirli operasyon yasama meclisinde de AKP-MHP çoğunluğunun oylarıyla gerçekleştirilmek isteniyor.

Bir önceki yasama döneminde, üstelik ana muhalefet CHP’nin de desteğiyle milletvekili dokunulmazlıkları kaldırılarak tutuklanan HDP eş başkanları *Selahattin Demirtaş* ile *Figen Yüksekdağ*, üstelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin emredici kararına rağmen, hâlâ zindanlarda tutulurken 25 milletvekilinin daha dokunulmazlıkları kaldırılarak hapsedilmek istenmesinin tek amacı, AKP-MHP diktasının halkoyuyla çökertileceği belli olan 2023 seçimlerinden önce Türkiye’nin barış ve demokrasiyi gerçekten savunan tek partisi HDP’yi devre dışı bırakarak muhalefet cephesini zayıf düşürmek...

Gergerlioğlu operasyonuna HDP milletvekillerinin Meclis çatısı altındaki haklı tepkileri devam ederken, ekranlara düşen bir başka haber amacın bu olduğunu kesinlikle ortaya koydu... HDP’nin varlığına hukuken son vermek için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesi’nde kapatma davası açmıştı.

Siyasal mücadelenin giderek yasama platformu dışına kaymakta olduğu bu dönemde demokrasi ve barış güçlerinin parlamento dışı yaratıcı ve birleştirici girişimleri büyük önem kazanıyor.

Bu plandaki en son önemli girişimlerden birisi hiç kuşkusuz, *Artı Gerçek*’in destekleyerek günlerdir duyurusunu yaptığı “*Kürtçe Eğitim Dili ve Resmî Dil Olsun*” istemli imza kampanyasının başlatılmış olması.

Kürt Dil Platformu’nun Change.org’da başlattığı kampanyanın Türkçe’sini aynen paylaşıyorum:

“Dilimiz varlığımızdır, dilimiz kimliğimizdir, dilimiz

onurumuzdur. Fakat neredeyse yüz yıldır hakim siyaset zor kullanarak Kürtleri bu meşru hakkından mahrum bırakmaya zorluyor. Diğer bir deyişle, Kürtleri varlıklarından, kültürlerinden uzaklaştırılmak, kimliksizleştirmek istiyor.

“Bugün Ortadoğu’da milyonlarca Kürt asimilasyon ile karşı karşıyadır. Coğrafyamızda egemen siyaset Kürtleri ve dillerini ortadan kaldırmak istiyor. Bu yanlış politika Kürtleri dil ve kültür olarak yok etmek istiyor, ama bu tutum asla demokratik ve insancıl bir tutum olamaz. Bu tutum aynı zamanda eşitlik fikrine de aykırıdır. Bu yanlış politika bir an önce durdurulmalı ve Kürtlerin dil ve kimlik hakları tanınmalıdır. Kürt dili resmi bir yasal statüye sahip olmalı, Kürt dili eğitim dili olmalıdır.

“Bu nedenle Kürtçe üzerindeki baskılar son bulmalı ve önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır. Kürtçe devletin her kademesinde, kurumunda resmiyet kazanmalıdır. Kürtçe ana sınıfından üniversiteye kadar eğitim ve öğretimin her aşamasında yerini almalıdır. İsteyen herkes kendi anadilinde eğitim alabilmeli, bütün kamu kurumlarından kendi dili ile istifade edebilmelidir ve bunun önündeki bütün resmi engeller kaldırılıp bu haklar anayasal güvence altına alınmalıdır. Bu nedenle biz aşağıda adı ve soyadı yazan kişiler Türkiye de Kürtçe Eğitim Dili ve Resmi Dil Olsun imza kampanyasını imzalıyoruz.”

Bana kalırsa, “Kürtçe devletin her kademesinde, kurumunda resmiyet kazanmalıdır” talebinin pratikteki uygulamalarından biri Kürt nüfusunun çoğunlukta veya yoğunlukta bulunduğu tüm kent ve kasabalarda cadde, meydan, sokak isimlerinin, resmi dairelerin, sosyal servislerin tabelalarının Türkçe ile birlikte Kürtçe ile de yazılması, resmi yazışmalarda Türkçe ile birlikte Kürtçe’nin de kullanılması olmalıdır.

Kürt komünlerine her türlü baskıyı uygulayan, seçilmiş Kürt milletvekillerini sürekli zindan tehdidi altında tutan AKP-MHP diktasının, hattâ ve hattâ milliyetçiliği “demokrat”lığına ağır basan birçok muhalif milletvekilinin de böyle

bir öneriden ne denli rahatsız olacaklarını deneylerimle biliyorum.

Bundan 28 yıl önceydi... Devrimci dostlarımdan *Kemal Uzun*'un girişimiyle Kürt sorunu üzerine “*Aydınlar ne diyor?*” adlı bir kitap hazırlanmış, Belçika'dan ben de bu kitabı “*Kürt sorunu değil, Türk diktası sorunu!*” başlıklı bir yazıyla katkıda bulunarak şöyle demiştim:

“Tüm siyasal örgütlerin özgürce katılacağı referandumlarla ve seçimlerle ulusların kendi yazgılarını belirlemesi sağlanmalıdır. Üniter bir devlet içinde kalmak mı, federatif bir yapıda bir arada olmak mı, yoksa tamamen bağımsız olmak mı? Bu soruların cevabını ilgili halkların kendileri özgürce verebilmelidir.

“Ankara'dakilerin kapılanabilmek için her türlü cambazlığı yaptıkları *Avrupa Birliği*'nin başkenti Brüksel'de bile, Flamanlar nüfusun sadece yüzde 10'nu oluşturdukları halde, Brüksel Bölge Meclisi'nde ve Bölge Hükümeti'nde kendi partileriyle tam eşitlik ve karşılıklı saygı temelinde yer alıyor. Brüksel kamu kurumlarının balkonlarında arslanlı Flaman bayrağı, horozlu Frankofon bayrağı ve iris çiçekli Brüksel bayrağı yanyana dalgalanıyor.

“Çok gıpta ettikleri Avrupa'nın başkentinde bu oluyorsa, İstanbul'da, İzmir'de, Ankara'da, Adana'da istisnasız tüm Kürt partilerinin de seçimlere katılarak kent meclislerinde ve kurumlarında özgürce temsil edilmeleri niçin olmasın?

“Yoksa, sabah akşam Brüksel'in kapısını aşındıran bakanlar, milletvekilleri, bu kentin tüm tabelalarının iki dilde, Fransızca ve Flamanca, yazılmış olduğunu farkedemeyecek kadar ebuçehil mi?” (*Aydınlar ne diyor?*, *Ortadoğu Verlag*, Aralık 1993)

Yine Kürt komün'lerine dönüyorum.

Yukarıdaki yazıyı yazdığım dönemde Belçika'da Faslı, Cezayirli, Tunuslu, Filistinli yoldaşlarla birlikte göçmenlerin ülke yurttaşlığına geçmemiş olsalar bile seçme ve seçilme hakkına sahip olması mücadelesi veriyorduk.

Bu mücadelenin sonunda bu hak tanındığı gibi, daha da ileri gidilerek, geldikleri ülkenin vatandaşlığını koruyanların dahi komün meclislerine, bölge meclislerine, hattâ Millet Meclisi ve Senato'ya seçilebilmelerine olanak sağlayan reformlar yapıldı.

Bu sayede Türk lobisinin hizmetindeki çifte vatandaşlıklar, seçim propagandalarını Türkçe afiş ve bildirimlerle yürütüp Türk kökenli seçmenlerin tercih oylarını toplayarak yukarıda sözünü ettiğim meclislere girdiler, hattâ bakan, belediye başkanı ya da encümen üyesi olabildiler.

Ama onlar Belçika'da makam koltuklarını işgal ederken Türkiye'deki Kürt komünlerinde Kürt belediye başkanlarını görevden alma, zindana atma, yerlerine de Türk kökenli sallabaş kayyumlar atama vahşeti devam ediyor.

Evet, bugün 18 Mart, Paris Komünü'nün 150. yıldönümü...

18 Mart, aynı zamanda, Komintern'in almış olduğu bir kararla tüm dünyada 1920'li yıllardan bu yana "*Politik Tutsaklarla Uluslararası Dayanışma Günü*" olarak her yerde dayanışma eylemleriyle karşılanıyor.

Avrupa'daki *Tutsakların Sesi Platformu*, bugün birçok ülkede politik tutsaklarla dayanışma etkinlikleri düzenliyor, Türkiye konusunda da şu çağırıyor: "2015'ten bu yana Erdoğan'ın faşist şeflik rejiminin yurtsever, devrimci, ilerici muhalefete ve onun öncülerine dönük fiziki tasfiye, ideolojik ve psikolojik ezme, yok etme saldırı konsepti kapsamında politik tutsaklar özel hedef durumunda. Polisin, jandarmanın gözaltı terörünü, mahkemelerin tutuklama ve keyfi uzun-ağır hapis cezaları yağdırma terörü izliyor; halklarımıza emekçilere bir yandan her an gözaltı, zindana atılma korkusu yaşatılırken diğer yandan hapishanelerde kazanılmış her türlü insani ve politik hakları gasp ederek hem tek tek devrimci öncüleri hem de onların varlık koşulu olan kolektif örgüt-lülüklerinin dağıtılması hedefleniyor, hapishaneler birer iş-kence merkezi haline getirilmeye çalışılıyor."

Bugün bir yandan siyasal tutuklularla dayanışma etkinliklerini desteklerken *Paris Komünü*'nün 150. yıldönümü nedeniyle o tarihsel direnişte can veren onbinlerce Fransız emekçisiyle birlikte, Türk faşizmi tarafından sürgüne zorlandığı için Paris'te hayata veda eden ve Komün'cülerle birlikte *Père Lachaise* Mezarlığı'nda yatan yaratıcı-devrimci iki Kürt dostumuzu, Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya'yı özlemle anıyorum.

Unutmayın, Kürt gerillasına borçlusunuz...

25 Mart 2021

Belçika bu hafta son derece hareketli... Alınan tüm önlemlere ve aşı uygulamalarına rağmen Korona virüsünün getirdiği cankırımı ve sosyo-ekonomik sarsıntı bir türlü frenlenemediği için federal hükümet ve bölge hükümetleri dün sabah olağanüstü bir toplantı yaparak aylardır uygulanan tedbirlerden bunalmış vatandaşa yeni sınırlamalar dayattı.

23 bine yaklaşan ölüm sayısı ile bu ülke dünyada nüfusuna oranla Korona'ya en yüksek kurban veren ülkelerin başında geliyor... Aşı uygulamaları tam bir skandal... *Pfizer*'in fabrikası Belçika'da olduğu halde aşı yetiştirilemiyor... Yaşlılara öncelik tanındığı için bana da nihayet geçen perşembe günü sıra geldi. Birinci aşı yapıldı ama, ikinci aşı için ancak üç ay sonrasına randevu verilebildi. Gençler ve orta yaşlılar birinci aşı için bile daha aylarca bekleyecek...

Bu haftanın Belçika'daki ikinci büyük olayı, bundan tam beş yıl önce, 22 Mart 2016'da islamcı IŞİD katillerinin *Zaventem* havaalanı ile *Maelbeek* metro istasyonunda gerçekleştirdikleri, 32 kişinin ölümüne ve 340 kişinin yaralanmasına sebep olan cankırımlarının yıldönümü nedeniyle yapılan anma toplantıları oldu.

Başta *Kral Philippe* ve *Kraliçe Mathilde* olmak üzere tüm devlet erkânının katıldığı törenlerde konuşan Belçika başbakanı *Alexander De Croo*, tüm Belçika güvenlik güçlerinin benzeri herhangi saldırıya karşı tetikte olduğunu vurgulayarak vatandaşlarına güvence vermeye çalıştı.

Ama ne resmi anma törenlerinde yapılan konuşmalarda, ne de Belçika medyasında bu insanlık dışı saldırıların ardındaki islamcı terör örgütü IŞİD'in Suriye'de kesin yenilgiye uğratılışının ikinci yıldönümü üzerine tek söz edilmedi.

Evet, tam iki yıl önce, 23 Mart 2019'da, sadece Ortadoğu'da değil, Avrupa başta olmak üzere tüm dünya ülkelerinde tıpkı Korona gibi evrensel bir bela oluşturan IŞİD'in Suriye'deki son kalesi Baghouz, *Kürt Halk Savunma Birlikleri (YPG)*'nin başını çektiği, Arap, Asuri, Ermeni silahlı direniş birimlerinin de içinde yer aldığı *Suriye Demokratik Güçleri (SDG)* tarafından kurtarılmış, böylece Suriye topraklarının büyük bölümü tamamen özgürleştirilmişti.

SDG'nin, YPG'nin ve onların islamcı teröristlerden kurtardıkları coğrafyada demokratik bir yönetim kurma mücadelesi veren *Demokratik Birlik Partisi (PYD)*'nin büyük özverilerle sadece Suriye halklarına değil, tüm dünya halklarına, özellikle de o korkunç Paris ve Brüksel katliamlarının acısını yaşamış olan Avrupa halklarına yaptıkları bu büyük hizmetin karşılığı, 23 Mart'ın ikinci yıldönümünde içtenlikle yazılmış bir teşekkür belgesi, hattâ bir tören olmalıydı.

Ne gezer?

Kürt ulusunun Suriye coğrafyasında bu destanı gerçekleştiren örgütlerine müteşekkir olmak şöyle dursun, Avrupa yöneticileri bu üç örgütü de “terörist” olarak niteleyen Türk Devleti'nin dümen suyunda gidiyorlar... O Türk Devleti ki, komşu ülke topraklarına soktuğu ordusuyla, İHA'lı ve SİHA'lı hava kuvvetleriyle, çeşitli müslüman ülkelerden devşirdiği paralı askerlerle Suriye'nin Kürt halkını sürekli taciz ederken, sırf Suriye Kürtlerinin haklı mücadelesiyle dayanışma gösterdiği için Türkiye'nin üçüncü büyük siyasi

partisi HDP'yi yasaklamaya, Kürt milletvekillerinin de dokunulmazlıklarını da kaldırmaya çalışıyor.

Paris ve Brüksel katliamlarının acısını yaşamış olan *Avrupa Birliği*'nin bu nankörlük karşısında derhal tavır koyması, Tayyip diktasına karşı en ağır yaptırımları uygulaması gerekirken sade suya tirit açıklamalarla yetiniliyor, 25-26 Mart tarihlerinde yapılacak olan AB zirve toplantısından da doğru dürüst bir yaptırım kararı çıkmayacağı anlaşılıyor.

Üstelik, TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe konmuş olan kadınları şiddete karşı koruma amaçlı *İstanbul Sözleşmesi*'nin Erdoğan'ın tek imzasıyla yırtılıp çöp sepetine atılmış olmasına rağmen...

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi *Josep Borrell*, zirve öncesi dışişleri bakanlarıyla yaptığı görüşmelerin ardından teslimiyetçi tavrın sinyallerini veriyordu: "Biz, Türkiye ile bir aday ülke, komşu ve en iyi ilişkileri geliştirebileceğimiz önemli bir ülke olarak ilişki kurmak istiyoruz. Aynı zamanda üye ülkelerin ve AB'nin çıkarlarını savunarak bunu yapmak istiyoruz. Gelecek günlerde ve belki yaza kadar Türkiye'nin tutumunu yakından takip etmeyi sürdüreceğiz." Yani hiçbir yaptırım uygulanmayacaktı.

Avrupa Birliği içinde Tayyip'le ilişkileri en gergin lider olan Fransa Cumhurbaşkanı *Macron* bile salı akşamı *France 5* Televizyonu'nda yaptığı konuşmada bir dizi eleştiride bulunduktan sonra yine geri adım atarak işi "*Tayyip'siz olmaz*"a getirdi.

Tayyip yönetiminin devlet kontrolündeki basın organları aracılığıyla Fransa'da sürekli yalanlar yaydığını, kendisine yönelik "islamofob" suçlamalarıyla 2022 yılında yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimlerini etkilemek çabasında olduğunu vurgulayan *Macron*, sonunda "Türkiye göç sorunu konusunda önemli bir müttefiktir. AB Türkiye'ye 'Artık sizinle çalışmayız, müzakere yok' dediği takdirde Türkiye bir gecede sınır kapılarını açabilir. AB bir anda 3

milyonluk bir mülteci sorunuyla karşı karşıya kalabilir” diyerek AB zirvesini yaptırımsızlığa yönlendirdi.

Üstelik *Macron* televizyonda konuşurken, ana akım medyaya pek yansımayan, ama sosyal medyada yankı bulan bir başka haber düştü ekranlara.

Marsilya kentinde sabahın erken saatlerinde Kürtlere ait birçok ev ile *Demokratik Kürt Toplum Merkezi*’ne eş zamanlı baskınlar düzenlenerek en az 9 kişi gözaltına alınmıştı.

Merkezin kapıları polis tarafından kırılarak yapılan ve dört saat süren arama sırasında polis köpeği de kullanılmıştı.

Bu operasyonlar üzerine yazılı bir açıklama yapan *Fransız Komünist Partisi* haklı olarak soruyordu: “Macron. R.T. Erdoğan ile ilişkilerini Kürtlerin sırtından mı normalleştiriyor?”

Haberleri okuyunca pek de şaşırmadım... 26 yıl öncedydi... Fransa’da sosyalist *Mitterrand* cumhurbaşkanıydı. Fransa’nın A2 Televizyon Kanalı 3 Ocak 1985 tarihli *Résistances Programı*’nda “Çizmeler altında Türkiye” adlı bir röportaj filmi yayınlıyacaktı. Program’ın röportajı izleyen tartışma bölümünde ise bir Kürt ve bir Türk konuşturmak istiyorlardı. Kürt olarak yenilerde kurulmuş bulunan *Paris Kürt Enstitüsü*’nün yöneticisi *Nezan Kendal* konuşacaktı. Ancak, Fransa’dan bu programda konuşmayı göze alacak bir Türk bulamamışlardı. Bunun üzerine programın yapımcısı *Bernard Langlois* Brüksel’den beni Paris’e davet etmişti.

Programda Türkiye’de müslüman ve Türk olmayan halklara yapılan baskılarla ilgili belgeselin gösterilmesinin ardından görüşüm sorulduğunda, *Nazım Hikmet*’in Moskova’da, *Yılmaz Güney*’in Paris’te, ülkelerinden uzakta ölmüş olmalarının Türk Devleti için yeterince utanç verici olduğunu vurgulamış, ardından da Türkiye’de Kürtlere, Ermenilere, Asuri-Keldani’lere ve demokrat düşünceli Türklere yapılan yeni baskılarla ilgili bilgi vermiş, Avrupa’yı bu baskılar karşısında sesini yükseltmeye çağırıştım.

Programın yayınlanmasından hemen sonra Türk med-

yasının intikam saldırısı gecikmedi. Ertesi gün *Hürriyet* gazetesi manşet haberinde benim Fransız televizyonunda Türkiye düşmanı konuşmalar yaptığımı söyleyerek yeni kışkırtmalarda bulundu.

Bunlar şaşırtıcı değildi... Bana karşı Fransız yaptırımını dört yıl sonra geldi... 12 Eylül 1980 darbesinin ardından Türkiye’de parlamento kapatıldığından, *Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu* toplantıları mecburen askıya alınmıştı.

Ne ki, 12 Eylül darbecilerinin has adamı, *Müslüman Kardeşler*’in göz bebeği *Turgut Özal*’ın ilişkileri yeniden canlandırmak için başvurması üzerine *Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu*’nun sekiz yıl aradan sonra 17 Ocak 1989’da Strasburg’ta yeniden toplanmasına karar verilmişti.

Bu toplantıyı izlemek ve Avrupalı parlamenterleri süregelen insan hakları ihlalleri üzerine yeni belgeler sunarak uyarmak için Strasburg’a gitmeye karar vermiştim. Vatan-daşıktan atılmış olduğum için Birleşmiş Milletler’in siyasal mültecilere verdiği bir belgeyle seyahat ediyordum. Siyasal mültecilerin Fransa’ya girişleri yıllardır tamamen serbestti. Ancak “teroristlerin ülkeye girişini engelleme” gerekçesiyle Fransa’ya girmek isteyen mültecilere önceden vize talep etme mecburiyeti konmuştu.

Toplantıya iki hafta kala Brüksel’deki Fransa Başkonsolosluğu’na başvurarak vize talebinde bulunmuşum. Belçika’nın resmi basın kartına sahip bulunduğum, ayrıca *Avrupa Parlamentosu* ve *Avrupa Komisyonu*’na akredite edilmiş gazeteci olduğum için, Strasburg’ta *Avrupa Parlamentosu*’nun yapacağı bir toplantıyı izlememden daha doğal bir şey olamazdı.

Günlerce beklediğim, defalarca telefon ettiğim, hattâ Konsolosluğa bizzat gittiğim halde, vize talebime olumlu yanıt verilmiyordu. Strasburg’taki toplantının başlamasından bir gün önce müracaatıma yanıt verildi. Fransa’ya girmemde sakınca görüldüğü için bundan böyle bana vize verilemeyecekti.

Fransa’daki dostlarımın araştırmaları sonunda anlaşıldı

ki, Fransız televizyonunda yaptığım ve *Hürriyet* gazetesinin de “ihanet” olarak suçladığı konuşmamdan ötürü Türk Devleti’nin yaptığı baskılar sonucu Fransa beni kara listeye almıştı.

Üstelik de, sosyalist cumhurbaşkanı *Mitterrand*’ın döneminde...

Dahası, cumhurbaşkanının eşi *Danielle Mitterrand*, Türkiye’de Kürt halkının ve azınlıkların uğradığı baskılara karşı en kararlı mücadele veren şahsiyetlerin başında geliyordu.

Madame Mitterrand’ın başkanı olduğu *Fransa Özgürlükler Vakfı*, Paris’teki Kürt Enstitüsü’yle birlikte 14-15 Ekim 1989 tarihlerinde Fransa Dışişleri Bakanlığı salonlarında “*Kürtler: Ulusal kimlik ve insan hakları*” konulu bir konferans düzenlemişti.

Vakfın başkanı *Mme Mitterrand*’dan konferansa katılıp konuşmam için bana da şahsen bir davet mektubu geldi. Ne var ki, hakkımda uygulanan vize yasağından ötürü bu toplantıya da katılamadım.

Fransa’ya tekrar girebilmem ancak altı yıl sonra, 3 Nisan 1995 yılında Belçika vatandaşlığına kabul edilmemden sonra mümkün oldu.

Her daim olduğu gibi o dönemde de Türkiye-Avrupa ilişkilerinin Belçika kesimi Ankara’ya teslimiyetin damgasını taşıyordu.

1971 darbesinden sonra Avrupa ülkelerinde *Demokratik Direniş* örgütlenmesini iki yıl illegal olarak yürüttükten sonra İnci’yle bana Hollanda’da siyasi mültecilik hakkı tanınmıştı. Bu statüyle Brüksel’de *Info-Türk* ajansını kurmak üzere yaptığımız oturma ve çalışma izni alma girişimleri, Türk Devleti’nin “Avrupa Birliği’nin başkentinde aykırı bir ses çıkması”nı engellemek için yaptığı baskılar nedeniyle tam dört yıl kabul edilmemişti.

Yıllar sonra Fransa’nın engellemeleri nedeniyle seyahat serbestisi kazanabilmek için Belçika vatandaşlığı için baş-

vurduğumuzda yine Türk Devleti'nin müdahaleleri yüzünden yıllarca uğraşmak zorunda kalmıştık.

Belçika Kraliyet Savcılığı, Türk istihbaratıyla işbirliğindeki Belçika istihbaratının hakkımızda vermiş olduğu menfi raporlara dayanarak vatandaşlık talebimizin Belçika Meclis'i tarafından onaylanmasını yıllarca engelledi.

Belçika Devlet Güvenlik Birimi (DGB) savcılığa verdiği raporlardan birinde red gerekçesi olarak bizim “yıkıcı faaliyetlerde bulunduğumuz”u, özellikle de 1986 yılından beri “terörist faaliyetleri çok iyi bilinen” PKK'nın basın toplantılarına katıldığımızı ileri sürüyordu.

Ancak ilerici ve demokrat milletvekillerinin kararlı mücadelesi sonunda bu engel aşıldı, *Belçika Federal Meclisi*'nin 3 Nisan 1995 tarihli oturumunda talebimiz alenacele gündeme alınarak Belçika vatandaşı olmamız kabul edildi.

Tüm bunları yaşamış bir gazeteci olarak bugün, işlediği tüm insan hakları ihlallerine, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'nin kararlarını hiçe saymasına, *İstanbul Sözleşmesi*'ni yırtıp çöpe atmasına rağmen, Avrupa liderlerinin binbir bahane uydurup Recep Tayyip Erdoğan'la ilişkileri sürdürmekte olması beni hiç şaşırtmıyor.

Ve de elli yıllık deneyimle eşe dosta diyorum ki, Türkiye'de demokrasi ve özgürlük mücadelesinde bir sonuç alınacaksa, bu Avrupa'nın ya da ABD'nin yardımı ve müdahaleleriyle değil, ancak Türkiye insanını temsil eden siyasal partilerin inançlı ve kararlı mücadelesiyle, mevcut islamo-faşist rejimi yıkmak için kenetlenip güçbirliği kurmasıyla mümkündür.

HDP'nin kapatılmasına karşı dokuz siyasal partinin, *Birleşik Devrimci Partisi, Demokratik Bölgeler Partisi, Emek Partisi, Emek Hareketi Partisi, Ezilenlerin Sosyalist Partisi, Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi, Toplumsal Özgürlük Partisi, Türkiye İşçi Partisi ve Yeşil Sol Parti*'nin dünkü ortak açıklaması umut verici.

Ya gelecek parlamento seçim için sayısal iddia taşıyan *CHP, İYİP, SP, DEVA* ve *GP*?

Haşmetmeaplarının muhalefeti... Tayyip'in Türk ordusunu ve paralı islamcı teröristleri Suriye'de Kürt halkının, Kafkaslar'da Ermeni halkının üzerine sürmesine, HDP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına destek verenler...

Utanaç verici uyuşukluğunuzdan ne zaman silkineceksiniz?

Unutmayın ki, parlamenter yaşamda bir parça onur kalmışsa, bunu sadece ve sadece HDP'nin yürekli direnişine borçlusunuz.

Dahası, insanlık onurunu da, tüm insanlığı Suriye'deki islamcı terör örgütü belasından kurtaran gerillaya borçlusunuz.

Kapitalist ordunun islamcılaştırılması...

1 Nisan 2021

SUTASAK... ASTTASAK... İki gündür bu iki kelime çevresinde kıyamet kopuyor... SUTASAK Türk Ordusu'na subay adaylarının izleyip başarmak zorunda oldukları "*Subaylık Temel Askerlik ve Subaylık Anlayışı Kazandırma Kursu*"nun, ASTASAK ise yine Türk Ordusu'na astsubay adaylarının izleyip başarmak zorunda oldukları "*Astsubaylık Temel Askerlik ve Astsubaylık Anlayışı Kazandırma Kursu*"nun kısa adları...

Bir anımsatma... AKP iktidarı 15 Temmuz sonrasında harp okullarını kapatmış, *Milli Savunma Üniversitesi (MSÜ)* adında bir üniversite kurmuştu. Üniversitenin başına da AKP'ye yakınlığıyla bilinen tarihçi Erhan Afyoncu getirilmişti.

Sözcü gazetesinden *Saygı Öztürk*'ün iki gün önce yayınlanan yazısında açıkladığına göre, kanun hükmünde ka-

rarnamelerle yapılan son değişiklikler uyarınca, *Milli Savunma Üniversitesi* ve ona bağlı askeri okullara kaydolabilmek için “İrticai görüşleri benimsememiş veya bu faaliyetlere karışmamış olmak koşulu aranmayacağı gibi, subay ve astsubay adaylarına verilecek SUTASAK ve ASTTASAK kurslarında da bundan böyle “Atatürk ilke ve devrimleri” doğrultusu yer almayacak.

Aynı gün *Sol* haber sitesinde yayınlanan bir analizde, AKP’nin iktidar olmasından, özellikle de 15 Temmuz çakma darbesinden bu yana Türk Ordusu’nun “İslam’ın ordusu”na dönüştürülmesi için atılan adımlar konusunda ayrıntılı bilgi veriliyor:

“15 Temmuz öncesi ordunun birçok kritik kademesini eski ortağı Cemaat’e teslim eden AKP, Cemaat’in tasfiye işlemini sonrası orduya yönelik kendi dizayn hamlesini hızlandırıyor. Ordunun komuta kademesini, emir komuta zincirini, atama kararlarını kendi kontrolüne alan iktidar, son dönemde üst üste gündeme gelen kararlarla yeni dizaynına son şeklini vermeye çalışıyor.

“TSK’ya Din İşleri Subaylığı kademesinin getirilmesi, Türk Silahlı Kuvvetleri’ne subay ve astsubay yetiştiren Harp Okulları ile Astsubay Yüksekokulları’na giriş şartlarında yer alan ‘irticai faaliyetlere karışmamış olma’ ifadesinin kaldırılması, benzer düzenlemenin subay ve astsubay kurslarında ‘Atatürk devrimleri’ ifadesinin çıkarılmasıyla devam etmesi, ordunun tüm komuta kademesinin Milli Savunma Bakanlığı’na bağlanması, Harp Okulları’nın başına Erhan Afyoncu adlı AKP’linin getirilmesi, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş’ın, İstanbul’da Milli Savunma Üniversitesi’nde subaylara konferans vermesi bu şekil verme sürecinin öne çıkan adımları oldu.

“Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı, kuvvet komutanları, ordu komutanları, Jandarma Genel Komutanı, Donanma Komutanı ile silahlı kuvvetlerdeki orgeneral ve oramirallerden oluşan Yüksek Askeri Şura

(YAŞ)’ın asker ağırlıklı yapısı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Adalet, İçişleri, Dışişleri, Milli Eğitim ve Hazine bakanlarının eklenmesi, askerlerin büyük bölümünün YAŞ dışına atılmasıyla birlikte tamamen iktidar kontrolüne geçti.

“Sonrasında yine bir diğer radikal adımla Genelkurmay Milli Savunma Bakanlığı’na bağlandı. Genelkurmay Başkanı’nın yetkisi büyük oranda tırpanlanırken, atama ve terfi-lerde direksiyon AKP’li Savunma Bakanı Hulusi Akar’a devredildi.”

Milli Savunma Üniversitesi’ne bağlı *Kara Harp Okulu*’nun, Milli Savunma Bakanı Nurettin Canikli’nin de hazır bulunduğu 2017-2018 Yılı Eğitim ve Öğretim Yılı açılış töreninde ilk kez türbanlı bir kadın öğrencinin de yer alması ordunun islami yönelişinin yeni bir göstergesiydi.

Ancak, Türk Ordusu’nun “laik ordu” etiketinden sıyrılmaya başlaması aslında AKP’nin 2002’de iktidar olmasıyla başlamış bir süreç de değil... 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Kürt ulusuna yapılan baskılara karşı silahlı direniş başladığında Güney Doğu’daki Kürt köyleri üzerinde uçan askeri uçaklar, masum insanları bombalamaya başlamadan önce halkı direnişçilere karşı kışkırtmak için “İslam’ın son ordusu”na destek çağrısı yapan bildiriler dağıtmaktaydı.

Evrensel gazetesinde 12 Eylül darbesinin yıldönümü nedeniyle yayınlanmış olan yazısında *Kemal İnal*, Türk Ordusu’nun 1980’den itibaren İslamcılığı nasıl bir devlet politikası haline dönüştürdüğünü net şekilde ortaya koyuyordu:

“12 Eylül generalleri, darbeye ezdikleri sol ideolojinin yerine faşist bir devlet ve toplum modelinin kurulması için iki ideolojinin (ırkçı milliyetçilik ve gerici dincilik) ikame edilmesine karar vermişti. Bunun için de o dönemde ‘Türk-İslam Sentezi’ denilen formül bir devlet politikası olarak kabul edilmiş ve eğitimde yoğun olarak uygulanmıştır.

“Aşırı milliyetçi fikirleriyle tanınan Aydınlar Ocağı’nın 1979’da bir kurultayında kabul ettiği öneriler demeti, 1982 Anayasası’nın özünü oluşturmuştur. İki öğeden (Türklük ve

İslamlık) oluşan senteze daha sonra Batı'yı da katan ocak, İslam'ı Kemalist resmi ideolojinin yeni yorumu (Atatürkçülük) içinde resmileştirmek, devletleştirmek ve yasallaştırmak gayesini gütmüştür.

“12 Eylül generalleri bu amaçla şu uygulamalarda bulunmuşlardır: 1) Artan dini etkinlik, kurumlaşma ve söylemler, 2) T.C. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ile birlikte din dersinin zorunlu yapılması, 3) Okul içi pedagojik süreçlerin otoriter biçimde yeniden yapılandırılmasıdır.

“Darbe sonrası yoğun bir dini kurumlaşmaya da gidilmiştir. Bunun en önemli göstergelerinden biri, dinsel mekanların (cami, mescit vd.) sayısının hızla artmasıdır. 1971-81 döneminde yapılan cami sayısının yaklaşık iki katı sadece iki yılda (1981-82) yapılmıştır. Böylece dini mekanlarda görünme yoğunluğu artmış, siviller askerlerle birlikte cami ve mescitlere koşar olmuştur.

“Ancak artan dini kurumlaşma ve söylemler açısından ara dönemin en simgesel olayı, başta beş general olmak üzere askerlerin miting, konferans ve çeşitli toplantılarda dinleyicilere (özellikle halka) seslenirken ayet ve hadislerden bolca faydalanmaları, sık sık Kuran'a göndermede bulunmalarıdır. Elbette bu dini söylemler sadece askerlerce kullanılmamış, dönemin vali ve kaymakamları da aynı yönetime başvurmuşlardır.

“Yine bu dönemde cunta, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan fetva istemiş, İslam Konferansı'na devlet başkanı düzeyinde katılmış, Atatürk'ü İslam'la barıştırmaya çalışmıştır. 1981'de yapılan ve askerlerin de izlediği Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri'nde sunulan tebliğlerle laiklik yeniden tanımlanmıştır: 'Laiklik, İslam dininin öz değerlerini korumada sahip olduğumuz tek ve en önemli ilkedir.' Bizatihi Evren, Atatürk'ün din düşmanı değil, dini sayan bir kişi olduğunu, laikliğin dinsizlik anlamına gelmediğini, İslam'ın akıl, bilim ve mantığa uygun olduğunu, laiklik ile din eğitiminin çatışmasının söz konusu olmadığını, aksine dinsel

eğitimin laikliğin doğal bir sonucu ve gereği olduğunu söyleme ihtiyacı duymuştur.

“12 Eylül’e değin din dersi ile ahlak bilgisi ayrı dersler olarak veriliyordu. Ancak darbeden sonra, 1981’de bu iki ders birleştirildi ve ‘Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi’ adı altında 4. sınıftan itibaren lise sona kadar zorunlu hale getirildi. 1982’den itibaren de gayrimüslimler, Aleviler de bu derse girmeye ve hatta camilerde uygulamalı namaz kılma derslerine katılmaya mecbur edilmişlerdir.” (*Evrensel*, 14 Eylül 2008)

Türk Ordusu’nun 1980 darbesinden itibaren “İslam’ın Ordusu”na dönüştürülmesi ve AKP diktası döneminde bu dönüşümün resmiyet kazanmakta olması sürecini irdelerken bu ordunun esas itibariyle 1960 darbesinden itibaren fiilen “Kapitalizm’in Ordusu” olduğu gerçeğinin gözden kaçırılmaması gerekir. Kapitalizm’in ordusu, AKP iktidarı döneminde giderek Türkiye ekonomisinde egemen duruma geçen “İslamcı sermayenin ordusu” olmuştur.

Bir anımsatma... 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Marshall Yardımı ve Truman Doktrini uygulamalarıyla tamamen ABD ve hemen ardından onun emrindeki NATO’nun disiplinine girmiş olan Türk Ordusu’nun subayları, gördükleri eğitim ve tabi oldukları disiplin gereği NATO ve CENTO’ya bağlı olmakla birlikte, sınıfsal olarak henüz dar gelirliler safındaydı, bu yapılarıyla da hem işbirlikçi kapitalizmin temsilcisi Demokrat Parti iktidarına karşıydılar, hem de bazı sosyal reformlara açıktılar.

O yıllarda *Milliyet Gazetesi*’nin Ege bölgesi temsilcisi olarak, sadece 2. Yurtiçi Bölge Komutanlığı’nda, Gaziemir Askeri Hava Üssü’nde ve Manisa’daki 57. Tümen’de görevli subayların değil, NATO’da görevli olan subayların da düşük maaşları nedeniyle ne denli zor koşullarda yaşadıklarının tanığıydım. NATO Karargahında görevli Amerikan, İtalyan, Yunan subaylarının bol içkili ve mezeli davetlerine kendi dar bütçeleriyle karşılık verememenin ezikliğini yaşamaktaydılar.

NATO’nun büyük patronu Pentagon da bu gerçeğin

farkında olduğu için 1960 darbesinden hemen sonra Türk subaylarının ekonomik durumlarının hızla iyileştirilmesini ve de giderek egemen sınıflar safında yer almalarını sağlayacak bir projeyi *Milli Birlik Komitesi*'ne kabul ettirdi. Orduda hiyerarşik piramidi sağlama gerekçesiyle binlerce subay EMİNSU operasyonu ile tasfiye edildikten sonra geride kalanlar, ekonomik durumlarını iyileştirmek, emekli olduklarında ellerine büyük para geçmesini sağlamak gerekçesiyle, yeni kurulan *Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)*'a zorunlu olarak üye yapıldılar.

OYAK birçok ayrıcalıklardan ve imtiyazlardan yararlanarak kısa zamanda tüm ekonomik sektörlerde söz sahibi holdinglerden biri haline geldi, bu holdingin ortakları olan subaylar da giderek kapitalist sınıfın mensubu oldular.

1968'de yükselen devrimci direnişin ulusalcılığa yakın kesimi protesto mitinglerinde ve yürüyüşlerinde hâlâ "*Ordu-Gençlik Elele!*" sloganları atarken emekçi sınıf ve tabakalara karşı tezgahlanan bu OYAK tuzağını 5 Ağustos 1969 tarihli *Ant Dergisi*'nde "Ordu kapitalistliğe itiliyor" başlıklı iki sayfalık bir incelemeyle açıklamıştık. O sayının "*Subay Holdingine Doğru*" titrini taşıyan kapağında da OYAK'ın, *Good-Year* ve *Renault* dahil, yabancı sermayeli ortaklarını logolarıyla açıklamıştık.

Giderek hızla sınıf değiştiren askeriye 1971 darbesinin ilk provasını, İstanbul ve Kocaeli bölgesindeki efsanevi 15-16 Haziran 1970 işçi direnişinde silah kullanarak, ardından sendika liderlerini, direnişçi işçileri ve onlara destek olan devrimcileri tutuklayıp askeri mahkemelere sevk ederek yapacaktı.

Bunu yine *Ant* dergisinde "Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz" başlıklı bir yazıyla protesto ettiğimiz için 1. Ordu Askeri Savcılığı'nda kara, hava ve deniz kuvvetlerine mensup dokuz subay tarafından saatlerce sorguya çekilecek, açıkça tehdit edilecektim. Bu provanın üzerinden dokuz ay geçmeden asıl darbe 12 Mart 1971'de gelecekti...

Genelkurmay başkanı ile dört kuvvet komutanının oluş-

turduđu askeri cunta bir muhtırayla hűkűmeti devirip yerine *Tűrkiye İűçi Partisi* hariç tűm partilerin desteklediđi bir bűrokratlar hűkűmeti kuracak, iki ay sonra da sıkıyűnetim ilan ederek tűm űlkede *Balyoz Harekâtı* adı altında űç yıl sűren bir devlet terűrű baűlatacaktı.

12 Mart 1971 NATO'dan planlanmıű, dűzen partilerince desteklenmiű ve kapitalistleűen subaylar tarafından gerçekteűtirilmiű bir darbeydi.

12 Eylűl 1980 darbesi yine NATO tarafından planlanmıű, ABD'nin "*Our Boys*" dediđi kapitalistleűen subaylar takımının, dűzen partilerini de dıűlayarak gerçekteűtirdiđi daha vahűi, daha hunhar bir darbeydi.

OYAK'a gelince, asker-sanayici kompleksinin bu koçbaűı, finans, sanayi ve hizmet dallarında faaliyet gűsteren 28 ortaklıđı ve bunların altındaki 89 űirketiyle hâlâ Tűrkiye kapitalizminin devlerinden biri olmaya devam ediyor...

1971 ve 1980 darbeleri sonrası dűnemlerden farklı olarak, Tűrkiye bugűn sadece Batı kapitalizmi "komprador"larının deđil, Batı kapitalizmiyle takıyyeli iliűkileri de baűarıyla sűrdűren İslamcı kapitalizmin sűműrűsű ve diktası altında...

Tűrk Ordusu da İslamcı kapitalizmin vurucu gűcű olarak sadece Tűrkiye insanına devlet terűrű uygulamakla kalmıyor, İslam adına űç kıtada ve Akdeniz'de İHA'ları ve SİHA'larıyla fetihten fetihe koűuyor.

40 yıl sonra aynı darbeci kafa!

8 Nisan 2021

50 yıldır Tűrkiye ile iniűli çıkıűlı iliűkilerini karar merkezlerinin bulunduđu Brűksel ve Strasbourg'ta yakından izlediđim, 1971 ve 1980 cunta rejimleriyle cilveleűmeleri karűısında sık sık galeyana duyarak tepkilerimi yazılı ve sűzlű olarak her ortamda dile getirdiđim *Avrupa Birliđi*'nin iki űst yűneticisinin 6 Nisan 2021 gűnű ayađına kadar giderek *is-*

lamo-faşist rejimin despotuna yeni ödünler vermeleri beni hiç şaşırtmadı.

AB Konsey Başkanı *Charles Michel* ve de, herhalde kadın olduğu için, kendisinden koltuk esirgenen ve görüşmelere yan taraftaki bir kanapeye çökerek katılmak zorunda bırakılan AB Komisyonu Başkanı *Ursula Von der Leyen*, başkanlık sarayında insan hakları ihlalleri konusunda “*yaptırımsız*” bir iki söz ederken, havuz medyasının deyimiyle “beş adet zeytin dalı” sunarak evsahibi *Tayyip İland* sultanını son derece mutlu kılmışlar.

Yaptıkları açıklamalara göre, öncelikle Türkiye ile ilişkilere ivme katmaya geldiklerini belirterek bu ilişkilerin AB’nin stratejik çıkarına olduğunu vurgulayan iki yönetici, insan hakları ihlalleri hız kesmese de, ekonomik işbirliğini güçlendirme, gümrük birliğini güncelleştirme ve sığınmacılar için Türkiye’ye fon akışını artırma konusunda bir dizi vaadlerde bulunmuşlar.

Bu ziyaretle ilgili haberleri ve *Michel - Von der Leyen - Erdoğan* üçlüsünün birlikte görüntülerini izlerken, insanlık tarihinin en kara sayfalarından birini oluşturan, bu yazımın içinde de paylaştığım, tam 83 yıl öncesine ait bir fotoğraf gözlerimin önünden gitmiyor.

Yıl 1938... *Nazi Almanyası*’nın ve *faşist İtalya*’nın hızlı bir silahlanmayla üç kıtada fütuhata hazırlandıkları dönem... Tıpkı bugün olduğu gibi, Avrupa’nın iki süper gücü, *İngiltere* ve *Fransa*, *Hitler*’in tüm dünyanın başına bela olacağını bile bile iki faşist diktatörle masaya oturabiliyor.

İngiltere Başbakanı *Neville Chamberlain* ve Fransa Başbakanı *Edouard Daladier* 29 Eylül 1938’de Alman Nazizmi’nin kalesi Münih’e giderek *Hitler* ve *Mussolini*’yle Çekoslovakya’ya ait *Südetler* bölgesinin Almanya’ya verilmesini öngören yüz karası anlaşmayı imzalıyorlar.

Südetler sadece bir toprak parçası olarak değil, aynı zamanda büyük bir silah fabrikası olan *Skoda*’nın da bulunduğu stratejik önemde bir bölgeydi.

Bu utanç verici teslimiyete rağmen, anlaşmayı imzalayan *Chamberlain* İngiltere'ye dönüşünde "Asrın anlaşmasını gerçekleştiren" bir milli kahraman gibi karşılanacak, ne var ki üzerinden bir yıl dahi geçmeden, *Hitler Almanyası* 1 Eylül 1939'da *Polonya*'yı işgale başlayarak 2. Dünya Savaşı'nı başlatacak, altı yıl süren bu cankırımında 20 milyon'u asker olmak üzere 60 milyon insan yaşamını yitirecekti.

Münih Anlaşması'nın üzerinden 83 yıl geçtikten sonra "ilişkileri canlandırma" gerekçesiyle islamo-faşist bir despotun ayağına giden AB yöneticileri Ankara'ya seyahat hazırlıklarını yaparken Türkiye'de gün be gün neler olup bittiğinin o güçlü istihbarat ve diplomasi ağlarıyla pek âlâ farkındadırlar.

Sadece bizim *İnfo-Türk* bültenleriyle ve sosyal medya paylaşımlarıyla İngilizce ve Fransızca dillerinden AB kurumlarını da bilgilendirdiğimiz olaylardan bir kaçı:

- Meclis tarafından dokunulmazlığı kaldırılan HDP milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu evi basılarak gözaltına alınıp Ankara'da zindana atıldı.

- İktidarın ortağı MHP lideri Devlet Bahçeli sadece HDP'nin değil, onu kapatmakta yeterince hızlı davranmayan Anayasa Mahkemesi'nin de kapatılması gerektiğini açıkladı.

- 104 emekli amiralin Montrö Sözleşmesi hakkında ortak açıklama yapmasının ardından 10 emekli amiral göz altına alındı.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2020 yılında hak ihlallerinden ötürü en fazla mahkumiyet yiyen üç ülkeden birinin 85 mahkumiyetle Türkiye olduğunu, karara bağlanmayı bekleyen 62 bin ihlal dosyasının yüzde 19'u ile Türkiye'nin sanık ülkeler listesinin de ikinci sırasında yer aldığını açıkladı.

- Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), Türkiye'de Terörle Mücadele Kanunu'nun gazetecileri yıldırma için araçsallaştırıldığına dair açıklama yaparak yargılanmakta olan Melis Alphan, Canan Coşkun, Sibel Hürtaş ve Erol Önderoğlu'nu örnek gösterdi.

- Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Türkiye’de 678 gazetecinin demir parmaklıklar ardında olduğunu açıklayarak Avrupa Birliği yöneticilerinin müdahalede bulunmasını istedi.

- CHP’nin gazeteci kökenli Eskişehir Milletvekili Utku Çakırözer Mart’ta 6 gazeteciye 15 yıl 2 ay hapis cezası verildiğini açıkladı.

- Türkiye’de bir savcı, Charlie Hebdo dergisinin dört çalışanı, Alice Petit, Gérard Biard, Julien Sérignac ve Laurent Sourisseau hakkında Erdoğan’a hakaretten ötürü dört yıla kadar hapis istemiyle dava açtı.

- İletişim Başkanlığı’nın son iki sende 1238 gazetecinin basın kartlarının iptal ettiği açıklandı.

- Diyarbakır Barosu, geçen yıl aralarında eski baro başkanlarının da olduğu 69 avukat hakkında kurumsal ve mesleki faaliyetleri nedeniyle en az 78 soruşturma ve dava açıldığını açıkladı.

- Hrant Dink’in katledilmesine ilişkin davada birçok sorumlunun mahkum edilmemesi üzerine ailesi ve dostları “hukuk mücadelemizi asla bırakmayacağız. Ta ki tüm mekanizma açığa çıkarılıp bir daha kullanılmayacak hale getirilene kadar” açıklamasında bulundular.

- Avrupa Parlamentosu’nun 48 üyesi AB Konseyi ve Komisyonu başkanlarına hitaben yayınladıkları bir açık mektupta yurt dışındaki Türkiyeli rejim muhaliflerinin maruz kaldıkları ölüm tehditlerine karşı tedbir alınmasını istediler.

- Fransa’da matematik öğretmenliği yapan Tuna Altınel’in Türkiye’de bir siyasal davada beraat ettiği halde rehine tutulduğu, Fransa’daki görevinin başına dönmesine izin verilmediği açıklandı.

Tayyip iktidarının sürekli insan hakları ihlallerine, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*’nin kararlarını hiçe saymasına, *İstanbul Sözleşmesi*’ni yırtıp çöpe atmasına ek olarak son bir haftada yaşanan yukarıda özetlediğim gerçeklere karşın AB yöneticilerinin Tayyip’in ayağına gitmeleri ve ilişkileri geliştirme konusunda güvence vermeleri beni pek

de şaşırtmıyor. AB'nin vurdu duymazlığından son derece emin olan Tayyip iktidarı, bu protokol skandalı ziyaretten sonra, insan hakları ihlalleri konusunda yeni cüretkâr adımlar atmakta gecikmeyecek.

İşte en son örnek... *Resmi Gazete*'de yayımlanan yeni bir kararla 377 kişi ve kuruluşun Türkiye'deki mal varlıkları dondurulmuş bulunuyor.

İçişleri Bakanı *Süleyman Soylu* ile Hazine ve Maliye Bakanı *Lütfi Elvan*'ın imzasını taşıyan ve *Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun* uyarınca alındığı belirtilen 12 sayfalık kararda Türkiye'deki mal varlıklarının dondurulduğu açıklanan 377 isim arasında benim de yıllardır tanıdığım, dostum olan kişiler var.

Örneğin 90'lı yıllarda TBMM'de Kürt milletvekili olan ve halen Brüksel'deki *Kürdistan Ulusal Kongresi (KNK)* yöneticileri arasında bulunan *Remzi Kartal* ve *Zübeyir Aydar*, 2008 yılında "1971 ve 1980 askeri darbelerinin Türkiye'den dışa göç üzerindeki etkileri" konulu araştırmasından ötürü *İnfo-Türk* tarafından ödüllendirilmiş bulunan yazar ve gazeteci *Bahar Kimyongür*...

Her ağzını açtığı anda cuntalara ve darbelere karşı olmaktan dem vuran, son olarak *Montrö Anlaşması* konusunda ortak açıklama yapan emekli amiralleri de cuntacılık ve darbecilikle suçlayıp bir bölümünü göz altına aldırarak AKP-MHP iktidarı, bu "mal varlıklarını dondurma" kararıyla da cuntacılığın ve darbeciliğin kendi fitratında olduğunu bir kez daha net şekilde ortaya koymakta...

Evet, yurt dışındaki rejim muhaliflerini Türk vatandaşlığından atıp mal ve mülklerine el koyma uygulaması bundan tam 40 yıl önce, *Kenan Evren*'in başında bulunduğu 12 Eylül faşist cuntası tarafından başlatılmış bulunuyordu.

Ama sanılmasın ki yurt dışındaki muhalifleri toplu olarak vatandaşlıktan atma, yurdundaki mal mülküne el koyma fikri Evren'in başını çektiği askeri faşist cuntaya aittir. Hayır...

Bu konudaki ilk girişim darbeden çok önce *Bülent Ecevit*'in başında bulunduğu CHP'nindir. Sosyal Güvenlik Bakanı *Hilmi İlgüzar*, Nisan 1979'da verdiği bir demeçte, "Yurt dışında faaliyet gösteren, kanı ve kafasıyla milletimizin ferdi olmaya layık bulunmayanlar" a karşı gereken önlemlerin alınacağını açıklar, ardından da İçişleri Bakanı *Hasan Fehmi Güneş*, Avrupa ülkelerinin Türkiyeli teröristleri desteklediğini ileri sürerek bunlara karşı ivedi önlem alınmasını ister. Ardından CHP Kastamonu Milletvekili *Sabri Tıtlı*'nın "devlet güvenliği aleyhinde faaliyette bulunanların vatandaşlıktan atılması" önerisi TBMM Dışişleri Komisyonu'nda kabul edilir, ama 1980 Darbesi önerinin Meclis genel kurulunda yasalaştırılmasına olanak vermez.

Bu utanç verici fikri uygulamaya koymak 1981 yılında Evren Cuntası'na nasip olur... "Vatansızlaştırma"da hedef alınan ilk iki kişi darbeden sonra yurt dışına çıkmış olan Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı *Behice Boran* ile TÖB-DER Genel Başkanı ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi yöneticilerinden *Gültekin Gazioğlu*'dur.

Behice Boran'ın Türk vatandaşlığından atılıp ülkedeki malına mülküne el konulacağı, Avrupa başkentinde Cunta'ya karşı örgütlediğimiz 14 Şubat 1981 uluslararası protesto toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gelmesinden birkaç gün sonra, *Genel Kurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı*'nın 27 Ocak 1981 tarihli gazetelerde yayımlanan bir duyurusu ile açıklanmıştı.

Boran ve *Gazioğlu*'nun vatandaşlıktan çıkartıldıkları haberini ise *Hürriyet Gazetesi* 5 Mart 1981 tarihli sayısında şu manşetle veriyordu. "Acı Akıbet: *Boran* ve *Gazioğlu* artık 'Türk' değil!"

Tüm ömrünce Türkiye halkının daha özgür ve daha insanca bir yaşama kavuşması için mücadele vermiş olan *Boran*'ın bu haberi okuduktan sonra gözlerindeki buruk ifadeyi anımsıyorum. 71 yaşındaki kalb hastası bir siyasal şahsiyet hakkında alınan bu karar utanç vericiydi.

“Vatansızlaştırma” uygulaması *Boran* ve *Gazioğlu* ile de sınırlı kalmadı. Hemen ardından o sırada sürgünde bulunan *Şanar Yurdatapan* ve *Melike Demirağ*’a, DİSK yöneticilerine de yurda dönme çağrısı yapıldı. Şanar ve Melike’nin ilk hedeflerden biri olmasının nedeni de kısa bir süre önce Belçika Sinema Eleştirmenleri Derneği tarafından Türkiye’de hapiste bulunan *Yılmaz Güney*’in “Sürü” filmine verilen ödülü almak üzere Brüksel’e geldikleri sırada kamuoyuna cuntayı eleştiren açıklamalarda bulunmalarıydı.

Bir süre sonra Türkiye’de hapisten kaçarak Fransa’ya gelen ve *Cannes Festivali*’nde “Yol” filmiyle Altın Palmiye ödülü alan *Yılmaz Güney* başta olmak üzere *Cem Karaca*, *Ali Baran*, *Mehmet Emin Bozarslan*, *Nihat Behram*, *Mahmut Baksı*, *Şah Turna*, *Fuat Saka*, *Demir Özlü*, *Yücel Top*, *İnci* ve ben de dahil yüzlerce Cunta şefi Evren tarafından “kansızlar” diye suçlanarak vatandaşlıktan atıldı.

Sadece bizler mi? Cumhuriyet’in 6 Nisan 1987 tarihli haberine göre, 12 Eylül darbesini izleyen yedi yılda 26 bin kişiye askere gitmeyi reddetme dahil çeşitli nedenlerle “yurda dön” çağrısı yapılmış, 14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarılmıştı. Yurt dışında “TC’nin iç ve dış güvenliği aleyhinde faaliyet gösterdiği” gerekçesiyle vatandaşlık hakkı kaybettirilenlerin sayısı ise Ulusu Hükümeti döneminde 81 iken Özal Hükümeti döneminde 120 olmuş, toplam 201 kişiye siyasal nedenlerle vatandaşlık kaybettirilmiş bulunuyordu.

Başbakan Özal, o tarihten sonra da hızını alamamış, 4 Mart 1988’de Brüksel’de yaptığı basın toplantısında kendisine Türkiye’de insan hakları ihlalleriyle ilgili sorular sorduğumuz için öfkelenerek, Türk vatandaşlığından atıldığımızı İnci’yle bana Brüksel Başkonsolosluğu’nun 26 Mayıs 1988 tarihli iadeli taahhütlü yazısıyla ikinci kez tebliğ ettirmişti.

İslam-faşist iktidarın yurt dışındaki muhaliflerini “vatansızlaştırma” ya da “malından mülkünden etme” girişimi ise, aslında yeni de değil... İçişleri Bakanlığı 5 Haziran 2017’de haklarında soruşturma yürütülen ve ülkede olma-

yan, aralarında HDP milletvekilleri *Faysal Sarıyıldız* ve *Tuğba Hezer* ile eski HDP Milletvekili *Özdal Üçer* ve *Gülen Cemaati* lideri *Fethullah Gülen*'in de bulunduğu 130 ismin 3 ay içinde Türkiye'ye dönülmezse vatandaşlıktan çıkarılacağını duyurmuştu. Ancak aradan üç ay geçtikten sonra bu tehditten bir daha bahsedilmemiş, herhalde İçişleri Bakanlığı'nın çağrısı kış uykusuna yatırılmıştı.

Dün *Resmi Gazete*'de yayınlanan yeni kararlar 40 yıl önceki insanlık dışı uygulama yeniden hortlatılmış, yurt dışındaki muhaliflere karşı diplomatik misyonlar, sağcı dernekler, Türk istihbaratının emrindeki tetikçiler aracılığıyla yürütülen baskı ve tehditlere bir yenisi daha eklenmiş oluyor.

Yurt dışındaki siyasal sürgünler ve muhalifler 40 yıldır Türk Devleti'nin bu türden terör uygulamalarına karşı şerbetlidir, kavgaları durmayacaktır.

Elli yıllık deneyimimle eşe dosta da tekrar diyorum ki, Türkiye'de demokrasi ve özgürlük mücadelesinde bir sonuç alınacaksa, bu ancak Türkiye insanını temsil eden siyasal partilerin inançlı ve kararlı mücadelesiyle, mevcut islamo-faşist rejimi yıkmak için kenetlenip güçbirliği kurmasıyla mümkündür.

Tarihine *Müni* yüz karası kazanmış Avrupa'dan fazla bir şey beklemeyelim!

Tanrı'nın kırbacından İslam'ın kırbacına...

15 Nisan 2021

Tayyip'in sarayındaki koltuk-kanape skandalı üzerine Avrupa Parlamentosu'ndaki tartışmaların ayrıntılarını öğrenmeye uğraşırken, İtalya'nın Garda Gölü sahilindeki Gargnano'dan gelen bir mesaj beni de İnci'yi de derinden sarstı. Belçika'daki İtalyan göçünün seçkin simalarından *Bruno Ducoli*, Covid belasının kurbanı olarak yaşama veda etmişti.

70'li yılların Avrupa coğrafyasında sadece Türkiye değil, İspanya, Portekiz ve Yunanistan da faşist yönetimlerin pençesindeydi, ülkelerimizin özgürlüğe kavuşması ve demokratikleşmesi için İspanyol, Portekizli ve Yunanlı sürgün dostlarımızla birlikte mücadele veriyorduk.

Bu mücadelede, Flaman olsun, Valon olsun, Belçikalı ilerici ve demokrat dostlarımızdan büyük destek gördüğümüz gibi, ülkenin en büyük göçmen kitlesini oluşturan İtalyan dostlarımız da her daim bizlerle beraberdi.

Evet İtalya yıllarca kendisine kan kusturan Mussolini faşizmini alt edip özgür ve ekonomik açıdan güçlü bir ülke olarak *Avrupa Ekonomik Topluluğu*'nun altı kurucusundan biri olmuştu, ama İtalyan emekçileri sürüp giden işsizlik ve yoksulluğun pençesinden kurtulabilmek için hâlâ ABD'ye ve kuzey Avrupa ülkelerine göç etmek zorunda kalmışlardı. Ta ki 8 Ağustos 1956 tarihinde, Valon bölgesindeki *Bois du Cazier* madenlerindeki grizu patlaması 136 İtalyan madencinin canını alıncaya dek...

O tarihten sonra Belçika madenlerinde onların yerini Kuzey Afrikalı ve Türkiyeli göçmenler almaya başlamış, ancak özellikle demir-çelik madenlerinde ve diğer ağır sanayi sektörlerinde varlığını sürdüren, ayrıca örgütlenme deneyi yüksek olan İtalyan göçmenler sosyal ve siyasal hakların mücadelesinde başı çekmeye devam etmişlerdi.

Bruno Ducoli, 1974'te *Demokratik Direniş Hareketi*'nin devamı olarak Brüksel'de *İnfo-Türk*'ü, ardından *Güneş Atölyeleri*'ni kurduğumuz sırada İtalyan göçmen örgütü *CASI*'nin başkanıydı. Göçmenlere seçme ve seçilme hakkı tanınması, kültürler arası ilişkilerin yapılandırılması mücadelesinde birlikteydik. Bu mücadele sonucundadır ki, Belçika Devleti içinde özerk bir bölge statüsü kazanan başkent Brüksel'de *Kültürlerarası Aksiyon Merkezi (CBAI)* kuruldu, *Bruno* 90'lı yılların sonunda emekli olup ülkesi İtalya'ya kesin dönüş yapıncaya kadar bu merkezin yönetimini büyük başarıyla yürüttü.

Türkiye’deki 12 Eylül darbesinden sonra Brüksel’de 14 Şubat 1981’de düzenlediğimiz uluslararası protesto gecesinde, *Bruno*’nun başkanı olduğu *CASI*’nin *Bella Ciao Grubu*’nun sahne alması ve İtalyan direniş türkülerini seslendirmesi İnci ile benim en etkileyici sürgün anılarımızdandır.

Söz İtalya’dan açılmışken, geçtiğimiz haftanın Türkiye-Avrupa aktüalitesi içinde İtalyan Başbakanı *Mario Draghi*’nin Türkiye Cumhurbaşkanı *Recep Tayyip Erdoğan*’ı “Diktatör” olarak nitelediğini, buna karşı Dışişleri Bakanı *Mevlüt Çavuşoğlu*’nun “Draghi’nin seçimle göreve gelmiş cumhurbaşkanımız hakkındaki çirkin ve hadsiz ifadelerini kuvvetle kınıyor, kendisine iade ediyoruz” diye nasıl celallendiğini anımsamak mümkün mü?

Oysa *Draghi* de, AB Konseyi Başkanı *Charles Michel* ve AB Komisyonu Başkanı *Ursula von der Leyen*’in ayağına kadar gittikleri *Tayyip*’in sarayında yaşadıkları koltuk-kanape skandalı karşısında olayın sadece protokol yanıyla ilgili üzüntüsünü belirtirken, özünde bu ikilinin teslimiyetçi çizgisini tamamen desteklediğini ifade ediyordu: “Üzerinde durmamız gereken bir şey var: adını koyalım, bu ‘diktatör’ diyebileceğimiz kişilere ihtiyacımız da var. Görüş, fikir, davranış ve toplum vizyonu açısından farklılıklarımızı dile getirmekte açık olmalıyız, ama ülkemizin çıkarları için işbirliğine de hazır olmalıyız.”

Bu skandaldan sonra yaşanan tüm medyatik gürültü patırtıya rağmen bir gerçek değişmiyor: Türkiye’nin başındaki yönetim ne olursa olsun, ister askeri cunta, ister islamo-faşist despotizm olsun, *Avrupa Birliği*’nin tepkileri “ne şiş yansın ne kebab”ta kalıyor.

AB üyesi ülkelerdeki demokratik toplum kuruluşları, bazı siyasal partiler, özellikle de kadın örgütleri, AB Komisyonu Başkanı Bayan *Ursula von der Leyen*’in İstanbul Sözleşmesi’ni yırtıp çöpe atan maço bir despotun önünde aşağılanmasına haklı olarak büyük tepki gösterdiler... Bu aşağılama karşısında *Von der Leyen*’le dayanışma olarak

gereken tepkiyi göstermeyen eski Belçika başbakanı ve şimdiki AB Konseyi başkanı *Charles Michel*'in bu görevden istifa etmesini isteyenler de oldu.

Salı akşamı AB'nin Konsey ve Komisyon başkanları *Avrupa Parlamentosu*'nda temsil edilen siyasal partilerin grup başkanları tarafından bu diplomatik skandal konusunda sorguya çekildiler. Sonuç olarak her ikisine de bu türden protokol skandallarının tekrarlanmaması için gereken önlemleri şimdiden almaları ve bunları *Avrupa Parlamentosu*'nun 26-29 Nisan 2021 tarihlerindeki genel kurul toplantısına getirmeleri tavsiye edildi.

Ancak, tüm eleştirilere, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'nin kararlarına rağmen insan haklarını çiğnemeye fütursuzca devam eden Ankara rejimiyle ilişkilerin tamamen kesilmesi ya da ciddi yaptırımlar uygulanması gerektiğinden söz eden pek olmadı.

Tıpkı İtalyan başbakanı *Draghi* gibi herkes, AB'nin "diktatör" denebilecek kişilere de ihtiyacı olduğu; görüş, fikir, davranış ve toplum vizyonu açısından farklılıkları dile getirmekle birlikte üye ülkelerin çıkarları için işbirliğine hazır olunması gerektiği konusunda hemfikir görünüyor.

Belçika'da egemen sınıfların siyasal temsilcisi MR adına daha önce başbakanlık yapmış olan *Charles Michel* ile sağcı Alman partisi CDU adına Merkel kabinesinde Savunma Bakanı olarak tam altı yıl Alman Ordusu'nun başında bulunmuş olan *Ursula von der Leyen*'in Avrupa Parlamentosu'nun 26-29 Nisan 2021 tarihlerindeki genel kurul toplantısına da Türkiye ile ilişkiler konusunda değişik bir öneri getirmeleri hayaldir.

Kaldı ki, Türkiye ile ilişkilerin radikal şekilde kesilmesi gibi bir karar AB Konseyi ve Komisyonu'nda da oy birliği gerektirdiği için, bugünkü koşullarda böyle bir birlikteliğin sağlanması fiilen de mümkün görünmüyor.

Son on yılda güney ülkelerinden kaynaklanan göçün artması, ardından Korona salgınının vatandaşlarda çeşitli

sosyal ve psikolojik sorunlar yaratması nedeniyle AB üyesi ülkelerde Tayyip'in despotik yöntemlerini takdirle izleyen ve benimseyen, tıpkı onun gibi *Avrupa Müktesebatı*'nı hiçe sayan bir aşırı sağ yükseliş yaşıyor.

Bu değişimin en son göstergesi, Macaristan Başbakanı *Viktor Orbán*'ın 20 Mart 2021'de Macaristan devlet radyosu Kossuth'daki haftalık konuşmasında Avrupa sağını yeniden düzenlemek için Polonya Başbakanı *Mateusz Morawiecki* ve İtalya'nın eski içişleri bakanı ve aşırı sağcı *Lega Partisi*'nin lideri *Matteo Salvini* ile sürekli görüşmede olduğunu açıklamasıydı.

Üzerinden on gün geçmeden Avrupa demokratları tarafından "*Korkunçlar Çetesi*" diye nitelenen bu üçlü 1 Nisan 2021'de Budapeşte'de tantanalı bir toplantıda yeni radikal sağ koalisyonun temellerini attılar, kameraların karşısına birlikte çıkarak ittifaklarını derinleştirmek için önümüzdeki ay Varşova'da tekrar buluşacaklarına söz verdiler. Ev sahibi *Orbán* buluşmayı "Birlikte aşacağımız uzun bir yolun ilk adımı" diye niteledi.

Geçen ay *Avrupa Halk Partisi (EPP)* grubundan büyük gürültü kopartarak ayrılan *Viktor Orbán*'ın partisi *Fidezs*, bu süreçte Polonya aşırı sağcı partisi *PIS* ve İtalyan aşırı sağcı partisi *Lega* ile birlikte Avrupa Parlamentosu'nda 146 milletvekiline sahip ikinci büyük parlamenter grubu oluşturmayı planlıyor. Bu üçüne, 2022'deki başkanlık seçimlerinde *Macron*'a karşı en güçlü aday olarak görünen *Marine Le Pen*'in partisi *RN* de eklenecek olursa yeni aşırı sağcı parlamento grubu daha da güçlü olacak.

Yıllardır işlediği ardı arkası gelmez insan hakları ihlallerine rağmen göçmenlere sınır kapılarını açma, Türkiye'de büyük yatırımları bulunan çok uluslu tekellere zorluklar çıkartma, buldukları ülkelerde seçme ve hatta seçilme hakkına sahip Türk göçmenleri islamcı ve aşırı milliyetçi beyin yıkamasıyla seçim sonuçlarını etkileyebilecek şekilde kullanma şantajlarıyla zaten AB yöneticilerini ayağına kadar

getirterek istiskal edebilen *Tayyip Erdoğan*'ın AB'deki bu gelişmelerden ne denli mutlu olduğunu tahmin etmek için kahin olmaya gerek yok.

Ama *Tayyip*'i mutlu eden bir başka önemli gelişme, AB içinde aşırı sağı birleştirip güçlendirme hareketinin başını çekmekte olan *Viktor Orban*'ın, sadece Avrupa Birliği içinde onu zaafa sürükleyecek bir girişimin başını çekmesi değil, aynı zamanda Macaristan'ı Türkiye'nin başını çektiği bir başka ülkeler arası birliğin saflarına katmış olmasıdır.

Evet, AB üyesi Macaristan, uzun süreden beri aynı zamanda *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi*'nin, kısaltılmış adıyla *Türk Konseyi*'nin de üyesidir.

1 Nisan 2021'de Budapeşte'de Polonya ve İtalyan aşırı sağcı liderlerinin katıldığı tantanalı bir törenle AB içinde yeni radikal sağ koalisyonun temellerini atan *Viktor Orban*, ondan bir gün önce de, 31 Mart 2021'de, Kazakistan Cumhurbaşkanı *Kasım-Comart Tokayev*'in başkanlığında Türkiye Cumhurbaşkanı *Tayyip Erdoğan*, Kazakistan'ın ilk cumhurbaşkanı *Nursultan Nazarbayev*, Azerbaycan Cumhurbaşkanı *İlham Aliyev*, Kırgızistan Cumhurbaşkanı *Sadır Japarov*, Özbekistan Cumhurbaşkanı *Şevket Mirziyoyev*, Türkmenistan Devlet Başkanı *Gurbangulu Berdimuhammedov*'la birlikte *Türk Konseyi*'nin çevrimiçi zirve toplantısına katılmıştır.

Bu toplantıda 2021'in sonbaharında Türkiye'de düzenlenecek olan *Türk Konseyi Zirvesi*'nin amaçları ve gündemi belirlenirken Azerbaycan ve Türkiye askeri birliklerinin ortaklaşa gerçekleştirdikleri Dağlık Karabakh'ı işgal operasyonuna da övgüler düzülmüştür.

İyi de, bir Avrupa ülkesi olan *Macaristan*'ın Türk devletleri zirvesinde işi nedir?

Macar ulusunun Türk ulusuyla kan ve dil bağı bulunduğu, Türkçe gibi Macarca'nın da Ural-Altay dil grubuna ait olduğu bir tarih tezi olarak onyıllardır akademik çevrelerde tartışıla gelmiştir. Dahası, 5. yüzyılda Avrupa halklarına deşet saçan Hun imparatoru *Atilla*, Türklerin tamamı gibi Ma-

carların bir bölümü tarafından uluslarının en önemli atalarından biri olarak kabul edilmiştir.

Türkiye’deki ilk, orta ve lise eğitimimizde bizlere öğretilen en büyük Türk liderleri listesinde *Mete Han, Alp Arslan, Osman Bey, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman* ve *Mustafa Kemal* ile birlikte *Atilla* da mutlaka yer almıştır.

Yakın tarihte ise, 1974 yılında Türk Ordusu’nun Kıbrıs’ın kuzeyini işgali operasyonuna da büyük bir iftiharla “*Atilla Harekatı*” kod adı verilmiştir.

İzleyebildiğim kadarıyla Hun İmparatoru Atilla’nın iki ulusun ortak atası olarak benimsenmesi ilk kez 18 Ağustos 2015’te *Macaristan Turan Vakfı* ile *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)*’nın Macaristan’ın Bugac kentinde birlikte düzenlediği “*Atalar Günü*”nde resmîyet kazanmıştır.

2018 Eylül’ündeki *Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi*’ne katılan Macaristan Başbakanı *Viktor Orban* Macar dili ile Türk dili arasında bir bağ bulunduğunu vurgulayarak bu konuda araştırmaları yoğunlaştıracağını açıklamış, bu amaçla da 1 Ocak 2019’da *Macaristan Araştırma Enstitüsü*’nü faaliyete geçirmiştir.

Bu sene yapılan, *Viktor Orban*’ın da katıldığı *Türk Konseyi* çevrimiçi zirvesinde iletişim dilleri olarak *Türkçe, Azerice, Kazakça, Kırgızca* ve *Özbekçe* kullanılmışsa da, bundan sonraki zirve toplantılarında *Macarca*’nın da kullanılması pek şaşırtıcı olmayacaktır.

Sonuç olarak, *Avrupa Birliği*’nde aşırı sağcı bir blok oluşturan *Viktor Orban*’ın *Türk Zirvesi*’ne de katılımıyla *Tayyip Erdoğan*’ın islamo-faşist rejimi Avrupa ile ilişkilerinde önemli bir desteğe sahip olmuş bulunuyor.

Türk-Macar kardeşliği ve işbirliğinin sembol ismi *Atilla*, Hun İmparatoru olarak 17 asır önce yaptığı kanlı fetihler ve estirdiği terör nedeniyle Avrupa halkları tarafından hâlâ “*Tanrı’nın kılıcı*” olarak anılmakta...

Kaderin cilvesi, o “*Tanrı’nın kılıcı*” 21. Yüzyılda

Balkan'lardan Orta Asya'ya kadar uzanan bir coğrafyada ve üç denizde fütuhât peşinde koşan ve terör estiren bir islamo-faşist rejimin *Avrupa Birliği* içindeki en önemli desteği olacağı benzemekte...

Herhalde orada da kalmayacak, İslamiyet'in henüz mevcut olmadığı dönemde şamanlık adına Avrupa'da terör estiren "*Tanrı'nın kılıcı*"nın tahtına 21. Yüzyılda Atilla'nın Macaristan'daki torunlarının desteğiyle "*İslam'ın kılıcı*" Tayyip oturacak!

Tayyip-Putin Bilardosu!

22 Nisan 2021

Bugünkü yazımı yazmaya koyulmuştum ki, TÜSTAV'ın ekranıma düşen bir mesajıyla sarsıldım: "TİP üyesi, Vakfımızın başkanı, şair, ömrünü sosyalizm mücadelesine adanmış *Abdullah Nefes* yaşama gözlerini yumdu. Mücadelesi ve anısı önünde saygıyla eğiliyoruz."

Benden beş yıl sonra, 20 Ekim 1941 yılında doğmuş olsa da, 60'ların sosyal uyanış yıllarında hem *Türkiye İşçi Partisi* militanları, hem de sosyalist gazeteci ve yayıncılar olarak aynı mücadeleyi paylaştık.

1963 yılında ben *Türkiye İşçi Partisi*'nin İzmir ve genel merkez örgütlerinde sorumluluk üstlenirken Abdullah da partinin *Ankara Gençlik Kolları* ve *Ankara Merkez İlçe* başkanıydı. Yayıncılık yaşamına TİP'in yayınladığı ve benim de yazı kurulunda bulunduğum *Sosyal Adalet* dergisinde 1964 yılında yazı işleri müdürü olarak başlamıştı. Benim *Akşam* gazetesini yönettiğim 1965-66 yıllarında Abdullah da Ankara'da partili genç arkadaşlarıyla birlikte *Dönüşüm* dergisini çıkartıyordu. 1968 yılından itibaren *Türk Sinematek Derneği* Ankara şubesini 3 yıl boyunca yöneten ve bu arada *Ser Yayıncıları*'nın kuruluşunda yer alan Abdullah. 12 Mart 1971

darbesinden sonra tutuklanarak 1974 yılına kadar Ankara Mamak, Ulucanlar ve Adana Cezaevlerinde yatmıştı.

Sosyalist meslektaşımız *Abdullah Nefes*'le yıllar sonra, 2016'da, sosyal medyada tekrar buluşmamızın öyküsünü ve ölümü üzerine duyduğumuz acıyı ayrıntılı olarak Facebook sayfasında paylaştım.

Bu haftaki yazımın ana konusunu oluşturan "*Tayyip-Putin Bilardosu*" da nereden çıktı?

Artigerçek ve *ArtıTV*'nin değerli yorumcularından *Armağan Kargılı*, 20 Nisan'da yayınlanan "*Erdoğan, Putin'den kurtulmaya mı çalışıyor?*" başlıklı yazısında *Suriye, Libya, Karabağ* ve en son *Ukrayna* konularında karşıt konumda olmalarına rağmen ABD ve AB'nin dayatmalarına karşı bir şantaj unsuru olarak Putin'le ilişkileri canlı tutmaya özen gösteren Erdoğan'ın artık köşeye sıkıştığını belirterek şöyle diyordu:

"Ukrayna'da çıkacak olası bir içsavaşın muhtemelen Rusya-NATO çatışmasına dönüşeceği öngörüsü ile Türkiye şimdiden pozisyonunu almaya başladı bile, bu konuda muhtemelen ABD'den işaret bekliyor. Şimdi sorun, iç politikadaki Putin desteğine benzer bir desteği ABD ve NATO Erdoğan'a verecek mi? Böyle bir destek gelmezse eğer, AKP iktidarının baş aşağı gidişinin önünde kimse duramaz."

Gerçekten de AKP'nin 18 yıllık iktidarında Tayyip'in Putin'le ilişkileri bir bilardo partisine dönüşmüş durumda.

6 yıl kadar önce dış siyaset konusunda önemli belgeler yayımlayan *Global Politics*'teki bir yazıda uluslararası ilişkilerde farklı modellerden biri olarak "*Bilardo Topu Modeli*"nden söz ediliyordu. Bu modele göre, "Devletler, birbirleriyle çarpışan bilardo toplarıdır. Egemenlik, topun çarpışmanın etkisine dayanmasını sağlayan, yırtılıp çatlamaz sert dış kabuğudur. Ancak topların hepsi aynı büyüklükte değildir, bu yüzden uluslararası politikada 'büyük güçlerin' çıkarları ve davranışları ağır basar."

Evet, 21. yüzyıl Rusya'sı ile yine 21. yüzyıl Türkiye'si

arasındaki ilişkiler de, bilardo tutkulusu iki megalomanın, *Çar Putin* ile *Sultan Tayyip* arasındaki bitip tükenmez bir bilardo partisine benziyor.

Ne ki, iki ülke arasındaki ilişkilere damgasını vuran *Bilardo Topu Modeli*'nin uygulanması aslında *Putin* ve *Tayyip*'le de başlamış değil...

1919'da *Mustafa Kemal* liderliğinde İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan'a karşı başlatılan "milli mücadele"nin başarıya ulaşmasında, ondan sadece iki yıl önce, 1917'de Rusya'da kurulmuş olan komünist yönetimin siyasi, askeri ve ekonomik desteği inkar edilmez bir gerçektir. Buna rağmen, *Sovyet Komünist Partisi*'nin başını çektiği *Komünist Enternasyonal*'e üye *Türkiye Komünist Partisi (TKP)*'nin Türkiye'ye dönen liderleri, Mustafa Kemal'in 22 Ocak 1921'de TBMM'de yaptığı kışkırtıcı konuşmadan bir hafta sonra, 29 Ocak'ta Karadeniz'de katledildiler.

Bu katliama Sovyet yönetimi bir tepki göstermediği gibi, üzerinden iki ay geçmeden, 6 Mart 1921 tarihinde Moskova'da ağırladığı Ankara heyetiyle "*Türkiye-Sovyet Rusya Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması*"nı imzalayarak Kemalist yönetime desteğini sürdürmekte tereddüt etmedi.

Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sonunda kayıtsız şartsız ABD'nin kontrolü altına girmesine, NATO'ya üye olduktan sonra da *Pentagon*'un Sovyet sınırındaki ileri karakolu olma misyonunu yüklenmesine rağmen Türk-Rus bilardo partilerinin ardı arkası hiç kesilmedi. NATO güdümlü 1971 ve 1980 faşist darbelerini izleyen yıllarda dahi...

1971 darbesinden bir yıl sonra *Deniz Gezmiş*, *Yusuf Arslan* ve *Hüseyin İnan* idam hücrelerinde gün sayarken *Sovyet Yüksek Şurası Başkanı Podgorni* 12 Nisan 1972 günü Türkiye'yi ziyaret ederek sadece politikacılarla değil, darbeci generallerle de canciğer dostluk görüşmeleri yapabildi.

O dönemdeki Türk-Rus bilardosunun kürelerinden biri sürgünümüzün 7 inci yılında bizleri de vurarak Türkiye'ye kesin dönüş yapmamızı engellemişti.

“Ortanın Solu” lideri Bülent Ecevit 1971 darbesinin ardından ikinci kez başbakan olduğunda *Sovyetler Birliği*’ne tantanalı bir ziyaret yapmış, 23 Haziran 1978’de Moskova’da iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesini öngören bir anlaşma imzalamıştı.

Bu anlaşmanın imzalanmasından sonra Türkiye’de sol kitapların daha özgürce yayınlanabilmesi gerekirdi. İnci ile ben de, sürgün yaşamımıza son vererek Türkiye’ye kesin dönüş hazırlığı yapmaya koyulmuştuk. 1974 yılından beri yazdığım ya da çevirdiğim, Brüksel’de *İnfo-Türk Ajansı* tarafından yayınlanmış olan kitap ve broşürler Türkiye’de kızkardeşim *Çiğdem Özgüden*’in kurmuş olduğu *Güncel Yayınları* tarafından art arda basılmaya başlamıştı. Bu kitaplar arasında, Sovyet askeri uzmanları tarafından yazılmış olan *Marksist-Leninist Askerlik Bilimi* adlı iki cilt de vardı.

Ecevit’in “Moskova Fatih”i” olarak ülkeye dönüp alkışlarla karşılanmasından kısa bir süre sonra Türkiye’deki avukatım *Marksist-Leninist Askerlik Bilimi*’nin İstanbul’da yayınlanması üzerine Donanma Askeri Savcılığı’nın hakkında kovuşturma açtığını, bu bakımdan ülkeye kesin dönüşümüzü bir süre daha ertelememiz gerektiğini bildirdi.

Bunun üzerine Brüksel’de kalıp bir yandan *İnfo-Türk* yayınlarını, sendikalar ve göçmen örgütlerindeki çalışmalarımızı sürdürürken, öte yandan *Türkiye İşçi Partisi*’nin Avrupa’da örgütlenmesi sorumluluğunu üstlendik.

Askeri savcılığın hakkımızda açtığı kovuşturmayla karşı itirazın sonuçlarını beklerken 12 Eylül 1980’de yapılan ikinci faşist askeri darbe Türkiye’ye dönüşümüzü tamamen engellediği gibi, *Kenan Evren*’in “Kansızlar” diye nitelediği sürgündeki tüm muhalifler gibi bizler de Türk vatandaşlığından atıldık.

Türk-Rus bilardosunda sürpriz vuruşların ardı arkası kesilmiyordu... 12 Eylül faşizminin o kara günlerinde tüm sol örgütler generallerin kurduğu rejimi “faşist” olarak niteleyen *Türkiye Komünist Partisi* ve yan örgütleri SSCB’nin

Türkiye ile ilişkilerini tehlikeye düşüreceği ve barış davasına zarar vereceği gerekçesiyle bu kelimenin kullanılmasına tüm platformlarda karşı çıkacaktı. Öyle ki, TKP'nin bir yan örgütü tarafından Berlin'de çıkartılan *Kurtuluş Gazetesi* 15 Nisan 1981 tarihli sayısının birinci sayfasında “*Türk-Sovyet Dostluğu 60 yaşında*” başlığı altında *Evren* ile *Brejnev*'in fotoğraflarını yan yana yayınlayabilecekti.

O da yetmezmiş gibi, cunta şefi *Evren* 25-28 Şubat 1982'de Bulgaristan'a yaptığı ziyarette “*Büyük Balkan Yıldızı*” nişanıyla taltif edilecekti!

Ancak onyıllardır yakından tanıdığı olduğum bir gerçek daha var... *Bilardo Topu Modeli* sadece *Türkiye-Rusya* ilişkileri için değil, *Türkiye-Avrupa* ilişkileri için de sonuna kadar geçerli.

Ömrümde hiç bilardo oynamadığım gibi, kurallarını da bilmem... Bilardo partilerine sadece *Ant* dergisini yayınlamaya başladığımız 1967 yılında, derginin basıldığı *Tan Matbaası*'nin yakınında, *Orhan Kemal* başta olmak üzere dönemin ünlü yazar ve çizerleriyle buluşup söyleştığımız ünlü *Meserret Kahvesi*'nde tanık olmuştum.

Siyasal bağlamda ise *bilardo*'yu ilk kez, 1972'de *Nobel Edebiyat Ödülü*'nü kazanmış olan ünlü anti-faşist Alman yazarı *Heinrich Böll*'ün 1959'da yazdığı, *Dokuz Buçukta Bilardo* (Billard um halbzehn) adlı kitabıyla tanımak olanağı bulmuştum.

1972 bizim sürgünümüzün en önemli dönüm tarihlerinden biriydi. 12 Mart darbesinden sonra Türkiye'de işlenen insan hakları ihlallerini, insan avlarını, işkenceleri, kitlesel davaları, mahkumiyetleri, idamları, basına ve düşün dünyasına uygulanan baskıları *File On Turkey* (Türkiye Dosyası) adlı hacimli bir kitapta belgelemiştik.

Başta *Avrupa Konseyi* ve *Avrupa Ekonomik Topluluğu* olmak üzere tüm uluslararası kuruluşlara sunduğumuz kitabı şahsen temas kurarak ulaştırdığımız şahsiyetlerden biri de Almanya'daki *Heinrich Böll*'dü.

1972 yılı *Heinrich Böll* için iki nedenle son derece önemliydi... Tam da Almanya'da başlatılan anti-terörist bir arama taramada evi basılmış, bu skandala rağmen *Nobel Edebiyat Ödülü*'ne layık görülmüştü.

Heinrich Böll, o dönemde sadece Almanya'da değil, o sırada Avrupa'da faşist yönetim altında bulunan *Türkiye*, *İspanya*, *Portekiz* ve *Yunanistan*'daki, ABD ile Latin Amerika ülkelerinde ve de *Varşova Paktı* ülkelerindeki insan hakları ihlallerine karşı ardıcıl bir mücadele başlatmıştı.

Türkiye'de derhal "Türk düşmanları" listesine alınmış olmasına rağmen, kendisine *Nobel Edebiyat Ödülü* verilince, Böll'ün diğer kitapları gibi *Dokuz Buçukta Bilardo* adlı kitabı da 1972 yılında *Milliyet Yayınları* tarafından Türkçe olarak yayınlanmıştı. 1973'te Hollanda'da legale çıktıktan sonra Türkiye'den getirttiğim ilk kitaplardan biriydi *Dokuz Buçukta Bilardo*... Almanya'nın Ren bölgesinde yaşayan *Fahmel* ailesinin üç kuşağı kapsayan dramatik öyküsünü, iç çatışmalarını anlatmaktaydı. Aile içi bu çatışmalar, aslında Alman toplumu içindeki çatışmaların bir izdüşümüydü.

İç hesaplaşmanın önemli bir bölümü Köln kentindeki *Prince Heinrich Oteli*'ndeki bilardo salonunda geçtiği için kitaba böyle bir ad vermiş olan *Böll*, bu kitabında kendi acılarını da dile getiriyordu... Çünkü kendisi de Köln'de doğup büyümüş, kentin Nazi diktası altında çektiklerini bizzat yaşamış, savaşın sonuna doğru da Müttefikler tarafından bombalanıp tarumar edildiğine tanık olmuştu.

Dokuz Buçukta Bilardo yazarı Böll de dahil yüzlerce uluslararası tanınmış şahsiyetin, Avrupalı demokrat ve ilerici parlamenterlerin Türkiye'deki rejimi tıpkı Yunanistan'daki albaylar diktası gibi *Avrupa Konseyi*'nden atırma gayretleri, ne yazık ki, *Bilardo Topu Modeli* uyarınca, özellikle de Ecevit'in engelleyici müdahaleleri nedeniyle sonuç vermeyecekti.

Aynı modelin 1980 faşist darbesinden sonra olduğu gibi, Tayyip'in 18 yıllık iktidarı süresince de aynı şekilde defalarca uygulandığına genç kuşaklar da tanıktır.

En son *Avrupa Birliği*'nin iki üst yöneticisinin 6 Nisan 2021 günü Türkiye'de *islamo-faşist* rejim despotununa ayağına kadar giderek yeni ödünler vermeleri bunun en son örneği...

AB Konsey Başkanı *Charles Michel* ve kendisinden koltuk esirgendiği için görüşmelere yan taraftaki bir kana - peye çökerek katılmak zilletine katlanan AB Komisyonu Başkanı *Ursula Von der Leyen* Türkiye ile ilişkilerin sürmesinin AB'nin stratejik çıkarına olduğunu vurguladılar, insan hakları ihlalleri hız kesmese de, ekonomik işbirliğini güçlendirme, gümrük birliğini güncelleştirme ve sığınmacılar için Türkiye'ye fon akışını artırma konusunda bir dizi vaadlerde bulundular.

Tüm bunlar olurken Tayyip-Putin bilardo masasında istekaların darbelediği topların dansı devam ediyor... Ancak, *Armağan Kargılı*'nın çok iyi vurguladığı risklerle...

Dileyelim ki, Ukrayna krizinde yalpalamaya başlayan *Tayyip*, iç politikada bugüne kadar Putin'den elde ettiği desteği ABD ve NATO'dan alamazsa, daha 2023 randevusuna varmadan tepe taklak olsun, Türkiye insanı bir nebze rahat nefes alsın!

Soykırım münkirlerinin soykırımcı fidanlığı...

29 Nisan 2021

Daha önce okuma olanağım olmamıştı. İnternet'te Türkiye basınının geçmişi üzerine bir arama yaparken Funda Cantek'in "*Altmışlı yıllarda basın*" başlıklı araştırmasına eriştim.

İletişim Yayınları tarafından 2017'de basılmış olan "Türkiye'nin 1960'lı Yılları" adlı kitapta yer alan bu araştırmasında *Yaşar Kemal* ve *Fethi Naci*'yle birlikte çıkartmış olduğumuz sosyalist *Ant* dergisi hakkında da ayrıntılı bilgi

veren sayın Cantek, *Ant*'ın bir özelliğini şöyle vurguluyor: "TİP'i açıktan desteklerken, CHP ve sağ partileri kıyasıya eleştirip burjuva partisi kategorisinde sayıyordu. Ama özellikle CHP ile kavgalıydı *Ant*."

Tam da bu yazıyı okurken ekranımdaki sürekli enformasyon bölümüne bu kavgada ne denli haklı olduğumuzu doğrulayan yeni bir haber düştü. TBMM'de CHP'nin de içinde yer aldığı dört parti, ABD'nin yeni başkanı *Biden*'ın 1915 Ermeni Soykırımı'nı anarken *genocide* kelimesini kullanması karşısında son derece celallenmişler, yayınladıkları ortak bildiride "nezdimizde yok hükmündedir" diye yok saydıkları açıklamayı yine de "esefle ve şiddetle" kınamaktan kendilerini alamamışlar...

Yazılarımda CHP'yi sık sık eleştiriyor olmamın bu partiye hâlâ büyük umut bağlamakta olan bazı okurlarımı rahatsız ettiğini zaman zaman gönderdikleri mesajlardan ya da yazımın altına düştükleri yorumlardan farkediyorum.

Herşeyden önce şunu vurgulayayım... CHP, benim sadece son 18 yıllık AKP iktidarı süresince ana muhalefet partisi olma misyonunu yerine getirmediği, Tayyip'in "*islami fütuhatçı*"lığına her daim destek verdiği için eleştirdiğim bir parti değil... CHP, 85 yıllık yaşamımda, sadece tek parti iktidarı döneminde değil, koalisyon iktidarları döneminde de temel insan haklarını ve özgürlükleri nasıl hiçe saydığına şahsen tanık olduğum bir parti...

2. Dünya Savaşı yıllarında köy ilkokullarında okurken yakından tanık olduğum jandarma zulmünü, savaş sonrası sözüm ona "çok partili" sisteme geçildiğinde sol parti ve sendikaların nasıl kapatıldığını, Sertel'lerin *Tan* gazetesinin, Aybar'ın *Zincirli Hürriyet*'inin, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in *Marko Paşası*'nın nasıl susturulduğunu unutmam mümkün değil... Tüm bunları "*Vatansız*" *Gazeteci* adlı kitabımın birinci cildinde tüm ayrıntılarıyla anlattım...

Evet, 60'lı yıllardaki muhalefet döneminde de CHP'yi *Ant* dergisinde en sert şekilde eleştirmekteydik. Çünkü, Tür-

kiye tarihinde ilk kez işçi sınıfının başını çektiği sosyal uyanış sürecinde Meclis'e girerek siyasal gündeme damgasını vuran *Türkiye İşçi Partisi*'nin gelişimini engellemek için "*Ortanın Solu*" aldatmacasını ortaya atan, dahası bizzat İnönü'nün ağzından TİP'i en büyük hasım ilan eden bir CHP'yi eleştirmemek mümkün müydü?

Günümüze gelelim... Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.

2020-21 dönemi, sadece Korona belasının tüm dünyaya ölüm saçtığı bir dönem değil, aynı zamanda 1895 ve 1915 soykırımlarının 21. yüzyıl versiyonunun TBMM çatısı altında dört münkir partinin desteğiyle sahneye konduğu bir kara bir dönem olarak tarihe geçecek.

Bu son soykırımın ilk işareti bundan tam dokuz ay önce Türk ve Azeri askeri birliklerinin 28 Temmuz'da 2020'de Nahcivan'da yaptıkları ortak askeri manevralarla başlamıştı. Üç Türk tugayının ve de SİHA'ların katıldığı bu manevraların toprak bütünlüğünü tehdit edici boyut almasına Ermenistan haklı olarak tepki göstermişti. Bunun üzerine TBMM'deki dört siyasal parti, AKP, CHP, MHP ve İYİP, 28 Eylül 2020'de "*Gazi Meclisimizdeki siyasi partiler olarak*" ortak bir bildiri yayınlarak Ermenistan'a gözdağı vermişlerdi.

1 Ekim 2020'de *Artı Gerçek*'te yayınlanan *Gazi Meclis'te mahşerin dört atlısı!* başlıklı yazımda yaklaşan soykırım tehlikesine dikkati çekerek şöyle demiştim:

"TBMM'ye *Gazi Meclis* yakıştırması ilk kez yapılmıyor... 15 Temmuz 2016 çakma darbesinin hemen ardından, henüz İYİP'nin kurulmamış olduğu dönemde, AKP, MHP, CHP ve HDP imzasıyla yayınlanan ortak bildiri de aynen şöyle deniyordu: 'Herkes bilmelidir ki, bugün olduğu gibi gelecekte de milletimize, millî iradeye, Gazi Meclis'e uzanacak her el, karşısında TBMM'nin çelikten iradesini bulacaktır.' Bu kez yayınlanan *Gazi Meclis* bildirisinde HDP'nin imzası yok, iyi ki de yok... Olması da mümkün değil, çünkü Türkiye'de demokratikleşme ve yurt dışında barışçıl ilişkiler

için mücadele veren HDP'nin yöneticileri, seçilmişleri, militanları Kobani operasyonu ile birbiri ardına tutuklanmakta, tıpkı daha önceki Kürt partileri HEP, HADEP, DEHAP, DTP gibi onun da varlığına son vermek, 2023'te ya da daha erken tarihte yapılacak bir seçime katılmasını engellemek için komplo üzerine komplo uygulanmaktadır.”

Üzerinden iki ay geçmeden Gazi Meclis'teki mahşerin dört atlısı, AKP, CHP, MHP ve İYİP, 17 Kasım 2020'de Tayyip'in TBMM'ye indirdiği “Azerbaycan'a asker gönderme” tezkeresini oybirliğiyle onaylayarak 1895 ve 1915 soykırımlarından sonraki 3. *Ermeni Soykırımı*'na canı gönülden onay verdiler.

Tayyip'in değirmenine su taşıyanlar sadece Meclis'te grupları olduğu için tezkere üzerine konuşma hakkı bulunan bu dört parti miydi? Hayır... Meclis'te tek tük milletvekili bulunan ya da bulundurmamak için transfer peşinde koşan diğer düzen partileri de... *Büyük Birlik Partisi (BBP)*, *Demokrat Parti (DP)*, *Saadet Partisi (SP)*, *Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA)*, *Gelecek Partisi (GP)*, *Yenilik Partisi (YP)* adına yapılan tüm açıklamalarda Kafkasya'daki Ermeni topraklarının Türklük adına fethedilmesi, tıpkı Kıbrıs'ta olduğu gibi Türk Ordusu'nun o topraklarda kalıcı kılınması büyük bir coşkuyla alkışlanmaktaydı.

Neyse ki Meclis bünyesinde “yasama” erkinin namusunu kurtaran bir parti, *Halkların Demokratik Partisi (HDP)* vardı... HDP Grubu adına konuşan Adana Milletvekili *Tülay Hatimoğulları Oruç* tezkereye “Hayır” diyeceklerini net şekilde şu sözlerle ortaya koymuştu:

“HDP olarak, hangi gerekçeyle olursa olsun, halkların birbirine kırdırılmasına, bölgesel çatışmaların derinleştirilmesine, komşu halklarımızın birbiriyle çatışmasına dün ‘evet’ demediğimiz gibi bugün de ‘evet’ demiyoruz ve HDP bu Mecliste faaliyet yürüttüğü günden bugüne kadar da hiçbir askerî tezkereye ‘evet’ demedi, hepsine ret verdik çünkü biz dış siyasette diyalog, barış ve siyasi yöntemlerle çözüm

konusundaki ısrarın ikinci plana atılmaması konusundaki kararlılığımızı hep ifade ettik bu kürsülerden.”

HDP'nin bu ilkeli ve kararlı tutumuna karşılık, ana muhalefet partisi CHP “*Yenikapı Ruhu*”na sadakatini sürdürüyordu. O oturumda tam da genel başkan *Kemal Kılıçda-roğlu*'nun genel kurul salonuna girip CHP milletvekilleri tarafından ayakta alkışlanarak karşılandığı sırada kürsüye gelen CHP Grubu sözcüsü İstanbul Milletvekili *Ahmet Ünal Çeviköz*'ün partisi adına söyledikleri tek kelimeyle ibretlikti:

“Cumhuriyet Halk Partisi dost ve kardeş Azerbaycan'ın tasada ve kıvançta her zaman yanında durmuştur. Azerbaycan'ın Ermenistan tarafından işgal edilen topraklarının kurtarılarak yeniden ana vatana katılmasını memnuniyetle karşıladığımızı bir kere daha belirtmek isteriz. 27 Eylül tarihinden başlayarak meşru müdafaa hakkını büyük bir zaferle taçlandıran Azerbaycan ordusuna da tebriklerimizi sunuyoruz... Şimdi Türkiye'ye düşen görev, işgal altındaki toprakların kurtarılmasıyla yetinmeyerek, Yukarı Karabağ'ın Azerbaycan'a dönmesi ve Nahçıvan ile Azerbaycan'ın birbirine bağlanması için güçlü bir diplomasi atağı başlatmaktır.”

Tam da CHP'nin temenni ettiği gibi, Suriye'den paralı asker olarak devşirilmiş İslamcı teröristlerle takviyeli Türk Ordusu'nun karadan ve havadan fiilen katıldığı savaş 10 Kasım 2020'de *Yukarı Karabağ* topraklarının Azerbaycan tarafından tamamen işgali ve de Türkiye'nin de Orta Asya'ya doğrudan ulaşımını sağlayan bir koridorun açılmasıyla sonuçlandı.

Savaş sonrası Ermenistan halkı ve 1915 Soykırımı kurbanlarının tüm dünyadaki torunları kan ağlarken, 10 Aralık 2020'de Bakü'de Azerbaycan diktatörü *Aliyev*'in yanısıra *Erdoğan*'ın da onur konuğu olarak katıldığı abartılı kutlama törenleri, SİHA'ların gökyüzünden katıldığı Türk-Azeri askeri resmi geçitleri yapıldı.

12 Nisan 2021'de, Bakü'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı *Aliyev* tarafından Karabağ Savaşı anısına yüz kızartıcı

bir sergi parkının açılışı yapıldı, 3. *Soykırım*'ın bu yeni kut-saması, Türkiye'de tepki görmek şöyle dursun, CHP de dahil tüm inkarcı partiler tarafından alkışlandı.

Ölen Ermeni askerlerinin miğferlerininin sağlı sollu kancalara astırıldığı bir koridorda *Aliyev* askeri üniformayla zafer yürüyüşü yapıyor, tahrip edilmiş tanklar üzerinde balmumundan yapma ölü veya yaralı Ermeni askeri figürleri teşhir ediliyor, dahası küçük Azeri çocukları bu barbarlık sergisinde eğlenceli bir oyun gibi küçücük elleriyle o korkunç figürlerin boğazını sıkmaya teşvik ediliyordu.

Türkiye'nin önde gelen barış ve demokrasi savunucuları, demokratik kitle örgütleri tam da TBMM'nin 101. kuruluş yıldönümünün kutlandığı 23 Nisan 2021'de ortak bir bildiri yayımlayarak Bakü'de sergilenen insanlık dışı görüntüleri kınadıkları gibi, rehine tutulan Ermeni savaş esirlerinin de derhal iadesini talep ettiler.

Dinleyen kim?

Aksine, bir gün sonra, 24 Nisan 2021'de, 1915 soykırımının 106. yıldönümünde, ABD'nin yeni başkanı Biden'ın *genocide* kelimesi kullanması üzerine HDP hariç tüm düzen partileri kıyameti kopartacak, bunlardan CHP'nin sözcüsü *Faik Öztrak* en atik davranarak "Ülkemizin tarihine leke sürülmesine göz yumuldu" diyerek iktidarı eleştirecekti.

İstanbul büyük şehir belediye başkanlığı koltuğuna HDP seçmenlerinin desteği sayesinde oturmuş olan İmam-oğlu, "Türkiye Cumhuriyeti'ni töhmet altında bırakmaya yönelik bu ve benzeri kararlar tarafımızca yok hükmündedir", Ankara belediye başkanı Yavaş da "Yapılan açıklamaları şiddetle kınıyorum" diye kükrüyorlardı.

Genel başkan Kılıçdaroğlu geri kalır mı? O da, "Kükreyecek sandılar, kedi gibi miyavlama sesi geldi" diye iktidarı *Biden*'a yeterince sert tepki göstermemekle suçluyor, böylece inkârcılık konusunda Erdoğan'dan daha kararlı ve azimli olduğunu ilan ediyordu.

Ardından da, Gazi Meclis'teki mahşerin dört atlısının

Biden'in açıklamasına karşı “nezdimizde yok hükmündedir” açıklaması geldi.

Neyse ki bu yeni soykırımcı ve inkarcı hezeyan ortamında dimdik duran bir HDP var... HDP Merkez Yürütme Kurulu, 24 Nisan'da yayınladığı bildiriye, “Türkiye Ermeni Soykırımı ile 106 yıldır yüzleşmedi. Yüzleşilmeyen suç tekrarladı, yüzleşilmeyen suç, bugünlere taşındı. Büyük suç cezasız kaldı, ayrımcılık ve nefret suçları sıradanlaştı” diyordu.

Devlet Bahçeli'nin “HDP Ermenidir” diye alenen hedef göstermesine, Ümit Özdağ'ın HDP'li Ermeni milletvekili *Garı Paylan*'a “Sen de zamanı gelince bir Talat Paşa deneyimi yaşayacaksın ve yaşamalısın” tehdidi savurmasına rağmen HDP yöneticileri ve milletvekilleri soykırımcılığa ve soykırım inkarcılığına karşı onurla direniyor.

Artı Gerçek yazarı *Koray Düzgören*'in son yazısında vurguladığı gibi, bu saldırıların, HDP eski eş genel başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'ın da aralarında olduğu 108 siyasetçi hakkında açılan Kobanê davasının başlamasına denk gelmesi de oldukça ilginç...

CHP sözcüsünün “Ülkemizin tarihine leke sürülmesine göz yumuldu” şeklindeki açıklaması karşısında *Düzgören* çok önemli hatırlatmalarda bulunuyor:

“Sayın sözcünün tarihimize leke sürmüş olayları araması için uzağa gitmesine gerek yok. Dersim Soykırımı, Varlık Vergisi, Trakya ve 6-7 Eylül pogromu, Maraş Katliamı, Sivas katliamı, Roboski katliamı ve daha nice sayısız olayı saymıyorum bile. Yanıbaşında cereyan eden Kobanê yargılamasına bakması yeter de artar. Ama bakamıyor. Ermeni soykırımını, kendi deyimiyle ‘yüce tarihimize sürülmüş bir leke olarak’ gördüğü için yanı başında Kürtleri siyasi yaşamdan silmeye yönelik siyasi soykırımı da görmek istemiyor. Soykırım bir Türkiye gerçeği. HDP'nin dediği gibi yüzleşmeye buradan başlamak gerekiyor.”

Ancak Mahşer'in dört atlısı partilerin bir yüzleşmeye başlayabileceğini de pek sanmıyorum...

Unutmayalım ki, 60'larda Demirel'in *Müslüman Kardeşler*'i devletin üst kadrolarına sızdırması, 12 Mart darbesi sonrasında CHP'nin o *Müslüman Kardeşler*'i iktidar ortağı yapması, 12 Eylül darbesi sonrasında Kenan Evren'in bir yandan âyetler okuyup Türk Ordusu'nu "İslam'ın son ordusu" diye nitelerken, öte yandan yurdu dört baştan minarelerle donatıp din derslerini zorunlu kılmasıyla Türkiye'de kitlelerin *Türk-İslam sentezine* koşullandırılması süreci çoktan başlamıştı.

Bu temel üzerinedir ki Tayyip iktidarı, CHP'nin teslimiyetçiliğinin de katkısıyla, tüm görsel ve basılı medyayı da tepe tepe kullanarak 18 yıldır ülkede inkarcılığa, fütuhata ve üç kıtada Türk-İslam egemenliğine koşullandırılmış bir kuşak yarattı. Televizyonların reytingi en yüksek olan tarihsel dizilerinde kılıç şakırtılarından, kelle almalarından, göze mil çekmelerden, işkencelerden, "küffar"a, "gavur"a küfürlerden geçilmiyor.

Ülkenin müslüman çocukları, erkeklik payesine ilk adımlarını kılıç-kalkanlı alp'lerin "*Allahuekber*"leri refakatinde kılıç kuşanarak atmaktaysa, bu coğrafya çoktan soykırım münkirlerinin soykırımcı fidanlığına dönüşmüş demektir. Böyle bir ülkede oy avcılığına çıkan düzen partilerinin soykırım inkarcılığında kenetlenmiş olmalarına şaşmak niye?

Tayyip'in yeniçeri sefirleri!

6 Mayıs 2021

3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde, Hamburg'taki *Rosa Luxemburg Vakfı* ile *Kültürlerarası Düşünce Kuruluşu*'nun ortaklaşa düzenlediği çevrimiçi konferansta değerli meslektaşlarım *Aykan Sever* ve *İrfan Uçar*'la birlikte Türkiye'deki basın ve ifade özgürlüğü ihlalleri konusunu tartıştık.

Toplantının moderatörlüğünü ise, yıllardır sürgünde aynı kavgayı paylaştığım sevgili dostum *İrfan Cüre* yapıyordu. İrfan'la yazgı paylaşımımız 1971 darbesi indiğinde sıkıyönetimin tüm meydanları, hava alanlarını donattığı “vur” emriyle arananlar afişlerindeki fotoğraflarımızla başlamıştı.

İrfan bu seneki programa katılmamı önerdiği gün tam da 24 Nisan Ermeni ve Asuri Soykırımı'nın 106. Yıldönümüydü... “Mahşerin dört atlısı” diye nitelediğim Meclis'teki dört partinin, ana muhalefet CHP de dahil, yaptıkları soykırım inkarcısı utanç verici açıklamanın Türk medyasında nerdeyse oybirliğiyle desteklendiğini görmenin öfkesi içindeydim.

Bittabi, ardından 1 Mayıs kutlamalarına konan yasaklar, engellemeler, kutlama için sokağa inenlere uygulanan vahşet gündeme oturdu. Tayyip Erdoğan'ın yine göz boyamak için ilan ettiği *İnsan Hakları Eylem Planı*'nın ilk uygulamasıydı... Bir iki muhalif gazete dışında ana akım medya, havuz medyası bu vahşeti de örtbas etti.

Aslında, *Uluslararası Basın Özgürlüğü Günü* olan 3 Mayıs bizler için basın özgürlüğünü kutlama günü değil, ta Osmanlı'dan bu yana, tam 156 yıldır basın özgürlüğünün gelmiş geçmiş tüm iktidarlar tarafından ayaklar altına alınmış olmasını anma günü...

Niçin 156 yıl?

Osmanlı döneminde ilk Türkçe gazete, *Takvim-i Vekayi* 1831'de yayınlanmışsa da, Sultan'ın diktasına aykırı çıkan ilk muhalif gazete 1865'te Yeni Osmanlılar tarafından yayınlanan *Tasvir-i Efkâr*'dı...

Sadece o mu? Türkiye basınının geçmişini anarken, özellikle *24 Nisan Ermeni ve Asuri Soykırımı*'nın inkarında tavan yapanlara bir hatırlatmada bulunmak gerek...

Gazete ve kitabın üretim aracı olan matbaanın, *Gutenberg* tarafından icad edilmesinden nerdeyse üç asır sonra, Türkiye'de ilk kez 1719'da, *İbrahim Müteferrika* tarafından kullanılmaya başladığı bilinir. Oysa matbaa Osmanlı'da çok

önceden, 1493'te *Yahudiler*, 1567'de *Ermeniler*, 1627'de *Rumlar* tarafından kullanılmıştı.

Türkiye'de çıkan ilk Türkçe gazete 1831'de yayınlanan *Takvim-i Vekayi* olsa da, ondan daha eski ilk gazete 1794'te yayınlanan Fransızca *Bulletin de nouvelles*'dir. Dahası, Osmanlı döneminde 308 *Türkçe* gazetenin yanısıra 109 *Rumca* ve 34 *Ermenice* gazete yayınlanmıştı.

Tarihsel gerçek bu iken, Türkiye'de bugün *Rumca*, *Ermenice*, *İbranice* gazete toplam sayısının iki elin on parmağına dahi ulaşamıyor olması, 1915'ten günümüze Türk ve Müslüman olmayan bir nüfusun soykırım ve tehcirlerle nasıl yok edildiğinin de bir göstergesi olarak karşımızda duruyor.

Toplantıda da belirttiğim gibi, 1865'te *Tasvir-i Efkar*'la başlayan 156 yıllık basın ve ifade özgürlüğü mücadelesinin 78 yıllık ikinci yarısını fiilen yaşamış bir gazeteciyim. Gerçi gazeteciliğe bundan 69 yıl önce, 1952 yılında İzmir'in tek muhalif gazetesi olan *Sabah Postası*'nda başladım, ama gazete okuyuculuğum 2. Dünya Savaşı yıllarında, demiryolcu babamın da teşvikiyle, henüz öğrenciyken başlamıştı. Sözde "çok partili rejim"e geçiş yıllarında bir okur olarak ilgiyle izlediğim Sertel'lerin *Tan* gazetesinin, Mehmet Ali Aybar'ın *Zincirli Hürriyet* gazetesinin, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'in *Marko Paşa* gazetesinin CHP iktidarının utanç verici bas-kılarıyla nasıl susturulduğunun tanığıyım.

Ya ben dünyaya gelmeden önce yaşananlar?

19. yüzyılın ikinci yarısında *Yeni Osmanlılar*'ın ve *Jön Türkler*'in gazeteleri birbiri ardına kapatılıp yazarları sürgüne gönderildiler... 1876'da ilan edilen *Birinci Meşrutiyet*, 1908'de ilan edilen *İkinci Meşrutiyet* muhalif medyaya biraz nefes aldırır gibi olduysa da, *İttihat ve Terakki*'cilerin hükümet darbesi, ardından ülkenin Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'na sokulması, Ermeni, Asuri ve Pontüs soykırımları basın özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırmıştı.

1920'den itibaren iktidarı ele alan Kemalistlerin de özgürlük karnesi hiçbir zaman olumlu olmadı.

İki çarpıcı örnek... Aynı zamanda iyi bir gazeteci olan Türkiye Komünist Partisi lideri *Mustafa Suphi* ve yoldaşlarının, 1921 Ocak ayında Mustafa Kemal'in Büyük Meclisi'nde yaptığı kışkırtıcı bir konuşmanın ardından 28-29 Nisan gecesi Karadeniz'de katledilmesi, gazeteci *Ali Kemal*'in 4 Kasım 1922'de İzmit'te linç ettirilmesi.

Ardından Kürt isyanı bahane edilerek 1925'de *Takrir-i Sükûn*, yani susturma kararnamesiyle sadece Kürt direnişi değil, sol ve liberal muhalefet de kanun dışı ilan edilecek, 1931'de çıkartılan Matbuat Kanunu ile tüm muhalif gazeteler kapatılacak ve 2. Dünya savaşı'nın sonuna dek muhalif basın tamamen susturulacaktı.

2. Dünya Savaşı bittikten sonra da *Türkiye Marshall Yardımı* ve *Truman Doktrini*'yle ABD emperyalizminin Sovyet sınırındaki ileri karakoluna dönüştürüldüğü için, hürriyet türküleriyle 1950'de iktidar olan *Demokrat Parti* Amerika'daki MacCarthy'ciliği Türkiye'de de harfiyen uygulamakta tereddüt etmemiştir.

Kore'ye 4500 kişilik tugay gönderip Türk Ordusu'nun komutasını İzmir'deki Amerikan generallerine tevdi ettikten sonra da DP iktidarı büyük komünist avı başlatarak ülkenin seçkin aydınları ve işçi liderleriyle birlikte sol gazetecileri de *Türkiye Komünist Partisi* davasında ağır hapis cezalarına ve sürgüne mahkum etmişti.

1955 yılındaki 6-7 Eylül pogromunun ardından da, bu vahşeti yapanlar değil, birçok sol ve ilerici gazeteci tutuklanmıştı.

DP döneminin en alçakça uygulamalarından biri, tıpkı CHP iktidarı döneminde *Tan Matbaası*'nın basılması gibi, İzmir'in iki muhalif gazetesinden biri olan *Demokrat İzmir* gazetesinin Demokrat Parti üyeleri tarafından basılarak matbaasının yakılıp yıkılmasıydı.

50'li yılların bir özelliği, muhalif gazetecileri art arda hapse attıran *Demokrat Parti* iktidarına özgürlük mücadelemizi sadece çalıştığımız gazetelerde değil, aynı zamanda

yeni örgütlemeye başladığımız gazeteciler sendikalarında, onların üst kurulu olarak *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu*'nda yürütüyor olmamızıdı.

Evet, 1960 Darbesi'nin ardından gazeteciler kısa bir süre rahat nefes alabildiler. Ancak o dönemde dâhi, her daim iktidarların hedefi olan sevgili *Aziz Nesin*, 1961 yılında yazdığı bir yazıdan dolayı *Milli Birlik Komitesi*'nin emriyle tutuklandı.

Basına karşı devlet baskısı 1965'de ABD'nin desteğiyle *Demirel*'in başbakan olmasından sonra tüm şiddetiyle hortlatıldı.

Türkiye'de sol uyanışın gelişmesi, işçi sınıfının, köylülüğün, gençliğin hak arayışlarının güçlenmesi, *Türkiye İşçi Partisi*'nin ülkenin siyasal gündemine damgasını vurması üzerine polis ve faşist katiller devrimci avına koyulurken savcılar da *Türk Ceza Kanunu*'nun 142, 311, 312, 156 ve 159. maddelerini tepe tepe kullanarak gazeteciler hakkında dava ardına dava açıyorlardı.

60'lı yıllarda yönettiğim *Akşam* gazetesinin, ardından *Ant* dergisinin yazar ve sorumlularının tüm günü mahkemelerde geçiyor, çoğunca yazılarımızı adliye koridorlarında yazmak zorunda kalıyorduk.

1970'teki tarihi 15-16 Haziran direnişinden sonra ilan edilen sıkıyönetimde, sadece Demirel iktidarının değil, askeriyenin de doğrudan hedefi olduk, *Ant*'ın kapağında "Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını" yargılayamaz dediğimiz için 1. Ordu karargahında dokuz subay tarafından sorguya çekilerek tehdit edildim.

12 Mart darbesi indikten sonra *Balyoz Harekatı* başlayınca dergimiz hemen kapatıldığı gibi hakkımızda yüzlerce yıl hapis cezası talep edildiği için cuntaya karşı yurt dışı direnişine katılmak üzere sürgüne çıktık, ancak muhalif gazeteciler olarak üzerimizdeki baskılar orada da bitmedi.

Yaptığımız çalışmalar nedeniyle Avrupa ülkelerinde yerleşmemiz ya da özgürce seyahat etmemiz Türk Devleti'nin baskıları nedeniyle yıllarca engellendiği gibi, 12 Eylül

1980 darbesinden sonra da Evren Cuntası'nın kararıyla "Kansızlar" diye suçlanarak Türk vatandaşlığından atıldık.

Tüm bu baskı uygulamalarının ardında, ülkedeki faşist rejimin efendileri ister asker, ister islamcı olsun, onların kendilerine verdiği istihbarat ve baskı misyonunu sadakatla yerine getiren büyükelçiler vardır.

Daha 1974 yılında Brüksel'de *İnfo-Türk*'ü kurduğumuzda, Avrupa'nın başkentinde kalıcı bir muhalif ses çıkmasından rahatsız olan büyükelçiliğin Belçika Hükümetine yaptığı baskılar nedeniyle bizim bu ülkede oturma ve çalışma izni almamız *Belçika Güvenlik Örgütü* tarafından tam üç yıl süreyle engellendi.

Belçika'da gazetecilik faaliyetine devam ederken sorumluluk üstlendiğimiz sosyal ve kültürel faaliyetleri de engellemek için binbir çareye başvuruldu.

12 Eylül darbesinden önce *İnci Tuğsavul* Brüksel Ana-kent Belediyesi tarafından ilkokullardaki Türkiyeli çocuklara ana dil ve kültür dersi vermekle görevlendirmişti. Ancak Türkiye Büyükelçiliği 11 Kasım 1982'de Brüksel Belediye Başkanı *Hervé Brouhon*'a bir mektup göndererek "Türk Devleti aleyhine faaliyet gösteren *İnci Tuğsavul*'un öğretmenlik görevine derhal son verilmesini" istedi. Göçmen örgütleri bağlantı komitesi CLOTT'nin bu müdahaleyi protesto etmesi üzerine *Hervé Brouhon* büyükelçiye yazdığı yanıtta İnci'ye güven duyduklarını, üstelik yabancı bir devlet adına belediyenin iç işlerine karışılmasına asla göz yumamayacaklarını bildirdi.

25 Mart 1982'de Courcelles Belediye Başkanı *Ernest Glinne* belediye salonunda *İnfo-Türk*'ün de katkısıyla Türkiye'de insan haklarının durumu konusunda bir konferans düzenlemişti. Türk büyükelçisi belediye başkanına sert bir mektup göndererek "Türklerin yoğun bulunduğu bir kentte Türkiye düşmanlarının konuşurulması" nı protesto etmiş, ancak aynı zamanda Avrupa Parlamentosu'nun başkan yardımcısı olan sosyalist *Glinne* kendisine hak ettiği yanıtı vermişti.

Büyükelçilik ertesi yıl da bir başka skandala imza attı. Türkiye'nin demokratikleştiği iddiaları karşısında *Amnesty International* 22 Şubat 1989'da *Brüksel Özgür Üniversitesi*'nde Belçikalı bilim insanları ve insan hakları savunucularının da katıldığı bir konferans düzenleyerek karşı görüşleri ifade etmemiz için beni ve *Türkiye Büyükelçiliği*'ni de konuşmacı olarak davet etmişti. Büyükelçi, Türk vatandaşlığından atılmış bir muhalifle aynı tribünde yer almayacağını bildirerek daveti reddetti.

Türk vatandaşlığından atıldığımız dönemde mülteci pasaportuyla Fransa'ya girmem yasaklandığından seyahat özgürlüğü kazanabilmek için Belçika vatandaşlığına yaptığımız müracaatın kabulü de, yine büyükelçiliğin yaptığı baskılar sonucu Belçika Kraliyet Savcılığı tarafından 1990'dan 1995'e kadar tam beş yıl süreyle engellendi.

Türkiye'de faşizan baskılar sürüp giderek Belçika'nın ünlü uluslararası festivallerinden *Europalia*'nın 1996 yılında Türkiye'ye hasredileceği açıklanınca *Le Soir* gazetesi 23 Aralık 1994 tarihli sayısında benim "*Europalia '96: Utanç Şenlikleri?*" başlıklı bir eleştirimi yayınladı, bunun üzerine de kıyamet koptu... Türkiye büyükelçiliği basın danışmanı *Le Soir*'ın 30 Aralık 1994 tarihli sayısında yayınlanan yazısında beni "terörizmin destekçisi" gibi göstermeye çalışıyordu: "Bay Özgüden yazısında bir kez daha Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu gerçek soruna, PKK'nin terörist eylemlerine değinmekten özenle kaçınmaktadır. Bu tür saldırılarla hiç kimse Türk Devleti'nin önemini küçültemeyecek, onu haritadan silemeyecektir!"

Belçika vatandaşı olmamızdan sonra da büyükelçilik, bırakın gazetecilik çalışmamızı, Brüksel'deki göçmenlerin haklarını savunmak, topluma uyumlarını sağlamak ve kültürlerini değerlendirmek üzere kurduğumuz *Güneş Atölyeleri*'nin faaliyetlerini de engellemek için elinden geleni ardına koymadı.

Türkiye'lilerin yoğun bulunduğu *Schaerbeek* Belediye-

yesi'nin salonlarında 22 Şubat 1999'da *Güneş Atölyeleri*'nin kuruluşunun 25. yıldönümü nedeniyle büyük bir sergi düzenlemiştik. Tam da serginin açılacağı günün sabahı Türk büyükelçisi Belediye Başkanı *Francis Duriau*'ya telefon ederek "Türklerin yoğun yaşadığı bir belediyede Türk düşmanlarının açacağı serginin iptal edilmesi"ni istemişti. Ancak Duriau bu baskıyı derhal reddettiği gibi, serginin açılışında yaptığı konuşmada *Info-Türk*'ün Türkiye'nin demokratikleşmesi için verdiği mücadeleyi ve sergilenen eserlerin kalitesini överek Türk büyükelçinin baskısını reddettiğini de iftiharla açıklamıştı.

Türkiye Büyükelçiliği'nin emrindeki *Türk Diyanet Vakfı*, sağcı dernekler ve Türk lobisinin sözcüsü gazete ve haber siteleriyle muhaliflere karşı yürüttüğü kampanyalar *Tayyip Erdoğan*'ın iktidar olmasından sonra daha da cüretkâr ve açık seçik bir nitelik kazandı.

Brüksel'deki muhalif bir Türkçe haber sitesi 24 Ocak 2006'da şu haberi veriyordu: "Ayağının tozuyla yazdığı ilk resmi mektuplarından birinde Belçika (Vallon-Brüksel) Frankofon Parlamentosu'nun sesini boğmaya kalkışan Türkiye'nin yeni Brüksel Büyükelçisi *Fuat Tanlay*'ın muazzam gafı... Geçen 24 Aralık'ta Belçika'ya gelmiş olan ekselansları hiç vakit kaybetmeden kaleme sarılıp Ermeni Soykırımını anısına okul kitaplarında yer verilmesi için *Christine Defraigne*'in (MR) sunduğu karar taslağıyla ilgili olarak Frankofon Parlamentosu başkanı sosyalist *François Istasse*'a bir mektup döşeniyor. (...) Frankofon Topluluğu temsilcileri arasında ileride benzer bir girişimde bulunulmasını önlemek için Parlamento Başkanı'nın sert tavır koymasını istiyor."

Saint-Josse'ta Türk faşistlerinin Kürt ve Ermeni lokalilerine ve işyerlerine saldırmasından sonra Belediye Başkanı *Jean Demannez*'nin bu belediyede yaşayan Türkler, Kürtler, Asuriler ve Ermeni'ler arasında bir diyalog ve barışçıl ortak yaşam projesi hazırlaması üzerine Büyükelçi *Fuat Tanlay* küplere binerek 21 Nisan 2007 tarihli *Hürriyet*'in sayfalarını

da Belçika'nın bu seçilmiş belediye başkanına aynen şu ifadelerle saldırıyordu: "Arkadaş sen kimsin? Sana bu misyonu kim verdi? Nasıl oluyor da sen benim vatandaşımı Türk, Kürt, Ermeni, Süryani diye tanımlarsın? Bunların temsilcilerini çağırıp masaya oturursun? Vatandaşlarımı kimse bu şekilde ayırma, hele hele etnik temelde ayırma tabi tutamaz. 'Bugün Kürtlerle görüştim. Yarın Türkleri, öbür gün Ermeni ve Süryanileri kabul ediyorum' demek, bize göre bölücülüktür. Vatandaşımızın bu şekilde bölünmesine müsaade etmeyiz."

O günlerde Saint-Josse'da bir Kürt ailesine yapılan saldırıyı Belçika medyasına duyurduğumuz ve bu duyuruya Belçika haber ajansı *Belga* da yer verdiği için *Fuat Tanlay Hürriyet*'in o sayısında *İnfo-Türk*'e de saldırarak Türk derneklerini bize karşı kışkırtmaktan kendisini alamıyordu: "Belçika'nın milli haber ajansı, Türkiye Cumhuriyeti karşıtıyla tanınan ve yıllardır Belçika'da Türkiye karşıtı faaliyetlere öncülük eden *İnfo-Türk* adlı bir İnternet sitesinin haberini kaynak gösterip gazetelere geçti. Belçika'da garip şeyler oluyor. Sivil örgütlerden ses yok. İşte her şey tüm açıklığıyla ortada. Bu sadece Büyükelçi olarak Fuat Tanlay'ın görevi değil. Terörle, teröristle, yalan haberler ve karamalar ile birlikte mücadele etmemiz gerekir. Maalesef yalnız bırakıldım. İnsan sivil örgütleri de bu tip mücadelede yanında görmek istiyor."

Türk büyükelçiliğinin yıllardır *İnfo-Türk*'e ve benim şahsıma karşı sürdürdüğü saldırılar 2008 yılı sonuna doğru tam bir linç kampanyasına dönüştü. 10 Kasım günü Türkiye Büyükelçiliği'nde yapılan Atatürk'ü anma toplantısında Millî Savunma Bakanı *Vecdi Gönül* Atatürk'ün bugün fazla hatırlanmayan, ama çok önemli bir adımının, Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi olduğunu belirterek şöyle diyordu: "Bugün eğer Ege'de Rumlar devam etseydi ve Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi, bugün acaba aynı milli devlet olabilir miydi?"

Büyükelçi *Fuat Tanlay* da bakandan geri kalmayarak, okullarda tüm çocuklara zorla ezberlettirilen *Arif Nihat Asya*'nın aşırı milliyetçi Bayrak şiirini okuyordu: “Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü, sana benim gözümle bakmayanın mezarını kazacağım. Seni selamlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağım.”

Bu konuşmaları *Info-Türk*'te eleştirerek yansıtınca, 12 Kasım 2008'de bir Türkçe sitede ilk saldırı yapıldı: “Görüyorsunuz ki, Türk ve Türkiye düşmanları uyumuyor. Onlara göre kendi liderlerinizi anmak, övmek, onlara sadakatla bağlı olduğunuzu söylemeniz, tarihinizle öğünmeniz adeta bir suç eylemi... Bu düşüncüyü ortaya koyanların vatan ve millet sevgisinden ne kadar uzak olduğunu anlamak hiç de zor değil...”

Tam da o sırada Avrupa Parlamentosu'nda *Dersim Kırmı* üzerinde ilk uluslararası konferansın örgütleyicileri arasında yer almış, *Asuri-Keldani* halkının maruz kaldığı katliamları konu alan “*Seyfo*” adlı belgeselin tanıtım gecesinde de Türkiye'deki ulusal baskılar üzerine bir konuşma yapmıştım.

Bunun üzerine 22 Kasım 2008'de hem Brüksel'deki bir Türkçe haber sitesi, hem de Türkiye'de *Yeni Çağ* gazetesi tarafından şahsıma karşı eş zamanlı bir linç kampanyası başlatıldı. Bunun üzerine gerek Türkiye'de, gerekse Avrupa'da benimle dayanışma kampanyası açılırken Belçika hükümeti de beni koruma altına almak zorunda kaldı.

Büyükelçi *Fuat Tanlay* ise 2011 yılında Belçika'daki hizmetlerine mükafat olarak Başbakan Tayyip Erdoğan'ın dış ilişkiler baş danışmanlığına terfi ettirildi.

Ondan sonra Avrupa'nın başkentine gelen büyükelçiler de aynı çizgide devam ettiler.

Örnekler çok, ama güntümüze gelelim...

İki yıl önceydi... 13 Ekim 2019'da Belçika'nın popüler televizyonu RTL-TV'nin haftalık tartışma programında ana konulardan biri Türk Ordusu'nun Suriye'ye girişi, *Rojava*

halkının maruz kaldığı baskılar ve bu işgal nedeniyle ipini koparan İŞİD katillerinin hem Suriye’de hem de Avrupa ülkelerinde ümmetçi terörü yeniden başlatması ihtimaliydi. Tüm taraflar eşit söz hakkına sahip olabilsin diye *Rojava Kürtleri* adına PYD’nin Brüksel temsilcisi ve Leuven Kato-lik Üniversitesi (UCL)’de görevli *Rhodi Mellek*, Türkiye’nin görüşünü savunmak üzere de Brüksel Büyükelçisi *Gümrukçü* davet edilmişti. Ancak büyükelçi televizyon yönetimine ver-diği yanıtta bir Kürt konuşmacı ile asla bir araya gelmeye-ceğini bildirmişti.

Bu yanıt karşısında şaşırın televizyon yönetimi sonun- da orta yol bir çözüm bulmuştu. Programa her ikisi de davet edilmişti, ancak büyükelçi stüdyoda konuşurken dışarıda bekletilen *Rhodi Mellek* ancak onun konuşması bittikten sonra stüdyoya girebilmişti.

Türkiye’nin bugünkü Brüksel büyükelçisi *Hasan Ulu- soy*’un 1915 Ermeni-Asuri soykırımının 106. yıldönümünde-ki performansı herhalde diplomasi tarihine geçecek nitelikte...

Belçika’nın en büyük günlük gazetelerinden *La Libre Belgique*, 24 Nisan 2021 tarihli sayısında *Belçika Ermeniler Komitesi* başkanı *Nicolas Tavitian*’ın Avrupa’nın bu konu- daki kayıtsızlığını eleştiren bir yazısını yayınladı, iki gün sonra da, 26 Nisan 2021’de, gazetenin genel yayın müdürü *Dorian de Meeûs* şu çağırımı yaptı: “Bu soykırım oldu. Ceza- sız kaldı, bir başkasına ilham verdi. Çocuklarınıza anlatın... çünkü okullarımız bundan bahsetmiyor. Ülkemizde bu soy- kırımın inkarı hâlâ cezalandırılmıyor. Belçika Parlamentosu buna gerek görmedi... Yine de...”

Bu iki yazı üzerine küplere binen büyükelçi *La Libre Belgique* yönetimine gönderdiği bir yazıda Ankara’nın bu konudaki inkarcı tezlerini sıraladıktan sonra diplomatik kuralları da hiçe sayarak gazete yönetimine “Gazetenizden propagandaya hizmet eden ön yargılı bu tür yayımlara izin vermemesini istiyoruz” talimatını verdi.

Bittabi Belçikalı meslektaşlarım haklı olarak bu haddini

bilmez dayatmayı yayınlamayıp bir ibret belgesi olarak arşivde layık olduğu yerde yerleştirdiler.

Türkiye’de basın ve ifade özgürlüğü her gün ayaklar altına alınır, gazeteler kapatılır, ana akım medya *Tayyip*’in havuzunda tek sesli hale getirilir, gazeteciler hapislere atılırken görevli bulunduğu ülkenin en önde gelen gazetelerinden birinin genel yayın yönetmenine sömürge valisi ağzıyla direktif verip sansür uygulamaya kalkan bir büyükelçiye ve tüm benzerlerine verilecek tek sıfat vardır:

Tayyip’in yeniçeri sefirleri...

Tayyip’in Brüksel’de 19 Mayıs sınavı

13 Mayıs 2021

Daha bacak kadar çocukken, duvarlarında Atatürk resmi ve de kocaman bir “Göç Yolları” haritası bulunan tek odada beş sınıfın birlikte ders gördüğü köy ilkokulunda yaşadığım ilk 19 Mayıs kutlamasını hiç unutmuyorum... Her sabahki gibi “*Türküme, doğruyum*” andıyla başlayan günümüzde okulun tek öğretmeni 19 Mayıs’ın “mana ve ehemmiyeti”ni anlatan heyecanlı bir konuşma yapmış, ardından hançerlerimiz yırtılırcasına hep bir ağızdan bozuk düzen “*Dağ başını duman almış...*” marşını söylemiştik.

Babam Kunduz istasyonunda görevli demiryolcu olduğu için, 19 Mayıs kutlamaları konusunda ben sınıf arkadaşlarıma göre daha bilgili ve deneyliydim. Okula başlamadan bir yıl önce, 2. Dünya Savaşı’nın en kızıştığı 1941 yılının Mayıs’ında aylık erzak, ilaç, kitap v.s. alışverişi yapmak üzere trenle Samsun’a giderken beni de yanına katmıştı. İlk kez büyük bir kenti görmenin heyecanı içindeydim... Hele 19 Mayıs kutlaması... Ertesi yıl ilkokula başlayacağım için en fazla ilgimi çeken de hepsi kara önlüklü beyaz yakalı kız-erkek öğrencilerin askeri disiplin içinde marşlar söyleyerek geçişleriydi.

Daha sonraki yıllarda okuyacağım köy ve kent ilkokullarında da, tıpkı Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan 10 Kasım'lar gibi, 19 Mayıs'lar da, bizim tek forma Türk genci olarak yetiştirilmemizin en büyük ritüelleri olmaya devam etti.

Yüksek öğrenim yıllarında da, gazetecilik yaşamımda da, hattâ bir sosyalist militan olarak *Türkiye İşçi Partisi* safalarında da 19 Mayıs ülkemizi işgalden kurtarmak için *Mustafa Kemal*'in Anadolu'ya ayak bastığı gün olarak devrimci takvimimizde tartışma götürmez yerini korudu.

Öyle ki, devrimci gençliğin tarihsel 68 direnişinin en önemli eylemlerden biri 30 Ekim'de Samsun'dan başlayıp 10 Kasım'da *Anıt Kabir*'e çelenk konulmasıyla sona eren *Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşü* idi. Etkinliğin başında yürüyenler arasında 12 Mart darbesinden sonra Atatürkçü cunta tarafından alçakça katledilen devrimcilerimizden *Deniz Gezmiş*, *Cihan Alptekin* ve *Hüseyin Cevahir* de vardı.

19 Mayıs'ın bir başka veçhesini, Türkiye'de *Pontus-Rum* soykırımının en önemli dönüm noktalarından biri olduğunu ise, tıpkı *Ermeni ve Asuri* soykırımları gibi yıllarca sonra, ancak sürgüne çıktıktan sonra öğrenecektim. Çünkü Türkiye'de soykırımlar gerçeği solun tüm kuşaklarında tabu sayılmıştı; illegal *Türkiye Komünist Partisi*'nin de, 60'larda yasal olarak kurulan *Türkiye İşçi Partisi*'nin de temel belgelerinde, bildirilerinde ve yayınlarında bu insanlık suçlarından tek kelimeyle dahi bahsedilmiyordu

Ermeni soykırımı gerçeğiyle ilk kez sürgünümüzün başlarında, kendisine Türkiye'deki faşizan uygulamalar üzerine bilgi verdiğim Belçikalı bir gazetecinin o konuda ne düşündüğümü sormasıyla karşılaşmıştım ve de yanıtlayamadığım için ezilmiştim. Konuyu derinlemesine öğrenmem ve soykırım inkarcılığa karşı mücadeleye aktif katılmam ise ancak Ermeni diasporasının önce birinci kuşağı, 80'lerde de son kuşağıyla tanışmam ve örgütsel ilişkiler kurmamla mümkün olabildi.

Pontus-Rum soykırımı gerçeğini ise, 1915 soykırımının 2005'teki 90. yıldönümünde Brüksel'de Asuri, Ermeni ve Kürt örgütleriyle birlikte düzenlediğimiz basın toplantıları, konferanslar ve kültürel etkinlikler sırasında ayrıntılı olarak öğrenebildim.

Verilen bilgilere göre 1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanından bir süre sonra iktidar olan İttihat ve Terakki *Anadolu'yu Müslüman Olmayanlardan Temizleme Operasyonu*'nu ilk önce 1911 yılında Rumlara karşı başlatmış, Küçük Asya ve Trakya'dan 500 bine yakın Rum'u sürgüne zorlamıştı.

En azından 2 milyon cana mal olan 1915-16 Ermeni ve Asuri soykırım ve tehcirinin ardından 1919 yılına kadar Karadeniz bölgesinde de 150 bin'den fazla Pontus Rum'u katledilmişti

Mustafa Kemal'in İstanbul Hükümeti ve İngilizlerin onayı ile ordu müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a varmasından sonra yaptığı ilk işlerden biri, yerel çetelerle irtibata geçip, Pontus Rumları'na karşı imha operasyonu başlatmak olmuştu.

Soykırımlar konusunda uzman değerli dostlarımdan *Recep Maraşlı*, 23 Mayıs 2019'da *HyeTert* sitesindeki "19 Mayıs 1919: 'Bayram' değil, Pontus soykırımını anma günü" başlıklı yazısında şu bilgileri veriyor:

"Mustafa Kemal 19 Mayıs'ta Samsun'a indiğinde orada henüz yeni gelmiş bulunan 100 kişilik yeni Hintli Gurka birliğinin komutanı Yzb. Hurst'la tanıştı ve 22 Mayıs'ta İstanbul'a 3 RAPOR gönderdi. Bu raporlarda 33'ü Samsun havalisinde olmak üzere bölgede 40 kadar Rum gerilla birliği olduğunu, buna karşılık Türk çetelerinin ancak 13 adet olduğunu ve bunların az bir kısmı Türk köylerini Rumlara karşı savunurken çoğunluğunun adi çapulculuk yaptığını yazıyordu.

"Mustafa Kemal, Erzurum'da bulunan 3. Ordu Komutanı Kazım Karabekir'e yazdığı mektupta da Karadeniz kıyı şeridindeki Rumlardan ayaklanabileceğini, buna karşılık Türk köylerini silahlandırarak ve jandarmadan yararlanarak bunu

bastırma niyetinde olduğunu belirtiyordu. Nitekim hemen çeşitli yörelerde Rum liderlerini tutuklattırmaya başlamıştı.

“19 Mayıs 1919’da Samsun’a gittiğinde Mustafa Kemal’in öncelikli amacı bölgedeki Pontus direnişini kırmaktı. Bu tarihten sonraki bütün toplantı ve protokollerin temelinde ‘anti-Rum’ ilke yer aldı. Amasya genelgesinde de, Erzurum ve Sivas kongrelerinde de ‘anti-Rum ve anti-Ermeni’ mücadele teyit edildi ve örgütlendirildi. Batı Ermenistan’ın ele geçirilmesi ve Koçgiri’deki Kürt isyanının bastırılması da bu ‘ulusal kurtuluş’ mücadelesinin diğer ayaklarını oluşturmaktaydı.

“Ankara hükümeti *Koçgiri Kürt ve Pontus* hareketini bastırmak amacıyla 9 Aralık 1920’de *Merkez Ordu* adı verilen bir ordu oluşturdu. Merkez Ordu’nun kumandanı *Sakallı Nurettin Paşa*, Teşkilat-ı Mahsusacı *Topal Osman* çetesi ile birlikte en önemli figürlerden biridir. Koçgiri hareketini yürüten Nurettin Paşa, Pontuslu Rum kadın ve çocuklara uyguladığı zulümden dolayı uğradığı eleştiriler karşısında kendini şöyle savunmuştur: ‘*Memleketimizdeki Rumlar bir yılanıdır ve bu yılanların zehirleri kadınlardır*’. Nurettin Paşa, 9 Eylül 1922’de İzmir’e girildikten bir hafta sonra Rumların izlerini silmek için şehri yaktırmasıyla da ünlüdür.

“Nurettin Paşa’nın da isteği ile, 12 Haziran 1921’de, Bakanlar Kurulu, Yunanistan’ın Karadeniz’e çıkartma yapacağını ileri sürerek Karadeniz’i savaş bölgesi ilan etti. 13 Haziran’da, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa, Nurettin Paşa’ya, Bakanlar Kurulu’nun eli silah tutan Rumları Karadeniz sahillerinden uzaklaştırma kararı aldığını bildirdi ve ayrıca ‘Rumların çeteciliğe katılmak üzere dağılmalarına’ da engel olunmasını istedi. Resmi karar 16 Haziran 1921 tarihinde alındı.

“Bu karar üzerine, Samsun, Bafra ve Alaçam şehirlerinde 15 ile 50 yaş arasındaki tüm erkek nüfus tutuklandı. Ve ilk sürgün kafilesi yola çıkarıldı. Bu kafile onlara eşlik eden güvenlik kuvvetlerince kurşuna dizilerek imha edildi.

Bunu diğer kabileler takip etti ve kabilelerin hemen hemen tümü yok edildi. Bu sırada, Eskişehir ve Kütahya Yunan ordusunun eline geçtiğinden Ankara, Merkez ordu ve Topal Osman dahil tüm kuvvetleri Batı cephesine çekti. Topal Osman Batı'ya giderken 21 ve 23 Temmuz 1921 arasında Merzifon'a girdi ve büyük bir katliam yaptı.

"Eylül 1921 tarihi ile birlikte sürgünün kapsamı genişletildi ve yaşlı, kadın, çocuk demeden herkes sürülmeye başlandı. Ayrıca Amasya'daki İstiklal Mahkemesi, Rumlara gözdağı vermek için faaliyete geçti. Çoğu ileri gelen Rum eşrafından 174 kişi, bu mahkemece idam cezasına çarptırılarak idam edildi.

"Pontus'lu aydınlar, gazeteciler, yazar-çizerler, sanatçılar, öğretmenler, öğrenciler, sporcular, yurtsever esnaflar darağaçlarında idam edildi. Partizanlara yardım etmiş olan köylerde tek bir canlı bile bırakılmadı. Ele geçirilen direnişçiler, mağaralarda, kiliselerde, gemilerin kazanlarında diri diri yakıldı.

"1921 yılından sonra sürgün yollarında katledilen yaklaşık 50 bin kişi ile birlikte Pontuslu Rum soykırımında hayatını kaybedenlerin sayısı toplam 353 bin olarak hesaplanmaktadır."

Üzerinden tam 100 yıl geçmiş... Tıpkı 1915 *Ermeni-Asuri* soykırımı gibi, tıpkı 1938 *Dersim soykırımı* gibi yok sayılan, inkar edilen insanlık suçlarından biri.

Ve Türkiye, iktidarıyla ve muhalefetiyle, 102 yıl önceki 19 Mayıs'ı, tıpkı 1071 Malazgirt fütuhata, tıpkı 1453 İstanbul fütuhata gibi, Türk-İslam tarihinin en önemli sayfalarından biri olarak anmaya hazırlanıyor.

Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, vatanı sahipsiz sananlara karşı duruşumuzu, bölünmemizi, parçalanmamızı isteyenlere karşı birliğimizi simgeleyen kutlu bir gündür. 100 yıldır iftiharla ve gururla milli vicdanımızda taşıdığımız 19 Mayıs ruhu, geçilemez ve yenilemez özelliğiyle milletimize ilham olmuştur. Bugünümüzü gele-

cekle birleştirecek beraberliğimizin güvencesi, bu ülkeyi emanet ettiğiniz gençlerimizdir” diyerek Korona’ya rağmen kutlamaların yapılacağını müjdeliyor.

Antalya’da Muratpaşa Belediyesi’nin CHP’li belediye başkanı Ümit Uysal, “Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Samsun’a çıkışının 102’nci yıl dönümüne denk gelen 19 Mayıs Çarşamba günü tarihi Kaleiçi Yat Limanı’ndan Türk bayrakları ve Atatürk posterleriyle süslenmiş 30 teknenin Akdeniz’in maviliklerine açılacağını, saat 19.19’u gösterdiğinde de tüm teknelerden İstiklal Marşı yükseleceğini” müjdeliyor.

Kamuoyu yoklamalarında hızla baş aşağı gitmekte olduğu anlaşılan *Sultan Tayyip*’in de, tıpkı iki yıl önce *Kılıçdaroğlu*’su, *Bahçeli*’si, *Akşener*’i ve hattâ *Perinçek*’iyle tüm parti liderlerini Samsun’da ayağına getirdiği gibi, 102. yıldönümünde prestij dopingi için yeni bir 19 Mayıs show’u tezgahlaması pek şaşırtıcı olmaz.

Ama Türkiye’deki show ne denli başarılı olursa olsun *Sultan Tayyip*’i 19 Mayıs’ta, Brüksel’deki Avrupa Parlamentosu’nda bir başka show, daha doğrusu zorlu bir sınav bekliyor.

İspanyol raportör *Nacho Sanchez*’in hazırladığı ve Dış İlişkiler Komitesi’nin önemli değişikliklerle 4’e karşı 49 oyla onayladığı *2020-21 Türkiye İlerleme Raporu* Avrupa Parlamentosu genel kurulunun 18 Mayıs’taki oturumunda görüşülecek, değişiklik önerileri de dikkate alınarak nihai metin 19 Mayıs çarşamba günü, muhtemelen Türk-İslam dünyası adına Ankara’da yedi düvele meydan okuyan nutuklar çekildiği saatlerde oylanmış olacak.

Dışişleri Komisyonu’nun toplantısında Türkiye’deki insan hakları ihlalleri madde madde sıralanırken ‘geriye gidiş’ listesine bu kez “hukuk alanında düzenli geriye gidiş” tablosu da eklendi. Hukukun dibe vurmasının AB’ye üyelik hedefine de bir duvar oluşturduğu vurgulandı.

Türkiye’nin halihazır durumu için önerilen “endişe” kelimesinin yerine “ciddi endişe”, “Türkiye’nin dış poli-

tikası” ifadesinin yerine “Türkiye’nin saldırgan dış politikası” ifadesinin konulduğu metinde insan hakları ve hukukun üstünlüğü konusunda endişelerin giderilemediği belirtiliyor. Türkiye’nin hızla AB değerlerinden uzaklaştığının altı çizilip bu durumun Brüksel-Ankara ilişkilerini dip noktaya getirdiği vurgulanarak “*Parlamento AB Komisyonu ve üye devletlere Türkiye ile katılım müzakerelerini resmen askıya almayı tavsiye eder*” ifadesine yer veriliyor.

Özetle, Ermeni-Asuri soykırımı inkarcılığının HDP dışındaki tüm partilerin oy birliğiyle tavan yaptığı bir dönemde, üstelik Pontus-Rum soykırımının tüm dünyada anıldığı 19 Mayıs günü, *Sultan Tayyip*’in Brüksel’de Avrupa Birliği’nin en üst yasama organında ağır şekilde mahkum edildiği bir gün olacak.

Özünde bu sonuç sadece Tayyip’in mahkumiyeti değil, onun inkarcı ve fütuhatçı tüm uygulamalarına Meclis çatısı altında oybirliğiyle destek veren Mahşerin dört atlısının, AKP, MHP, CHP ve İYİP’nin de mahkumiyeti olacaktır.

Filistin ve Kürt halklarının ortak yazgısı

20 Mayıs 2021

Bu yazıyı yazmaya koyduğum saatlerde, *Avrupa Birliği*’nin Brüksel’deki iki farklı kurumunda Türkiyelileri de yakından ilgilendiren iki önemli konu enine boyuna tartışılmaktaydı. *Avrupa Parlamentosu* genel kurulunda Türkiye raportörü *Nacho Sanchez Amor*’un *2019-2020 Türkiye Raporu* tartışılırken, AB dışişleri bakanları da çevrimiçi bir buluşmada İsrail ve Hamas arasında ikinci haftasına giren çatışmalar konusunda ne tavır takınılması gerektiğini görüşüyordu.

Önce Türkiye konusu... Geçen yazımda da belirttiğim gibi bu seneki rapor geçen yıllardakine oranla son derece

sertti. Toplantı öncesi *Agence Europe*'un kendisiyle yaptığı uzun bir söyleşide de *Sanchez Amor* "Türkiye konusunda daha net bir tavır almalıyız. Artık reform projeleri vaadleriyle avunmak istemiyoruz. Gerçekte yapılanları görmek istiyoruz, aşk mektupları değil..." diyordu.

Ancak genel kurulda yaptığı sunuş konuşmasında hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye daha yakın bir Türkiye görmek istediklerini, AB'nin Türkiye'deki sivil toplumu desteklemesi gerektiğini belirttikten sonra dozajı düşürmekten geri kalmadı: "Eleştirel olabiliriz ama kapıyı açık bırakmalıyız ve olumlu ilişkiyi geliştirmeliyiz."

Onun ardından söz alan AB Konseyi ve AB Komisyonu sözcüleri de, raporda gerçeklerin dile getirilmiş olmasını övdükten sonra yine "açık kapı" vurgusu yapmaktan geri kalmadılar.

AB Konseyi adına söz alan dönem başkanı ve Portekiz'in Dışişleri Bakanı *Augusto Santos Silva*, rapordaki endişelerin not edildiğini belirtmekle birlikte son dönemde Doğu Akdeniz'de gerilimin düştüğünü, Türkiye ile Yunanistan arasındaki görüşmelerin cesaret verici olduğunu ileri sürerek ilişkilerin haziran ayındaki AB Liderler Zirvesinde tekrar görüşüleceğini hatırlattı.

AB Komisyonu adına konuşan komşuluk ve genişlemeden sorumlu üye *Oliver Varhelyi* de AP'nin raporunun AB Komisyonunun raporuyla aynı çizgide olduğunu, Türkiye ile ilişkilerin gerildiğini belirtmekle beraber son aylarda Doğu Akdeniz'de gerilimin azaldığını, Kıbrıs konusunda Cenevre'de görüşmeler yapıldığını, bunların memnuniyet verici olduğunu belirterek yapıcı ilişkilerin sürmesini istediklerini bildirdi.

Buna karşılık rapor üzerine söz alan değişik ülkelerden ve farklı siyasal gruplardan 35 milletvekilinin 30'u Türkiye'deki Erdoğan rejimini yerden yere vuran konuşmalar yaparak Konsey'i ve Komisyon'u bu rejime dolaylı destek verdikleri için ağır şekilde eleştirdiler.

Sonuçta 150 çekimser, 64 hayır oyuna karşılık 480 oyla kabul edilen raporda Ankara yönetimi tarafından mevcut olumsuz gidişata acilen ve tutarlı biçimde son verilmemesi halinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin resmen askıya alınması çağrısı yapıldı.

Ne ki, Avrupa Parlamentosu ne derse desin, Avrupa Birliği'ni bağlayıcı kararlar AB Komisyonu ile AB Konseyi'ne ait. AB Komisyonu başkanı *Von der Leyen*'in Nisan ayında Konsey başkanı *Charles Michel* ile birlikte yaptığı ziyaret sırasında Tayyip'in sarayında maruz kaldığı aşağılanmaya rağmen, AB Konseyi'nin 24-25 Haziran zirvesinde de Türkiye'deki tüm insan hakları ihlallerinin ve konu komşuya saldırıların sineye çekilerek "Ne şiş yansın ne kebab" bir açıklama yapılacağında pek kuşku yok.

Türkiye'de insan hakları ve özgürlüklerin çiğnenmesi konusunda olduğu gibi, İsrail'in Filistin halkına yaptığı zulüm konusunda da AB ülkeleri başkentlerinde aynı vurdum duymazlık hakim, hepsi bu iki ülkeyle ilişkilere tamamen "stratejik hesaplar, ekonomik ve ticari çıkarlar" açısından bakıyor.

AB Dışişleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi *Josep Borrell*'in girişimiyle yapılan AB dışişleri bakanları video toplantısından da saldırgan ve baskıcı *İsrail* yönetimine karşı doğru dürüst bir yaptırım kararı çıkmadı, iki tarafa da "ateş kes" çağrısı yapmakla yetinildi... Üstelik o çağrıda bile oybirliği sağlanamadı, İsrail'in AB içindeki yakın müttefik *Macaristan* 26 dışişleri bakanının videolu ateşkes çağrısına katılmayı reddetti.

İslam dünyasının liderliğini kendine yakıştırarak arada bir İsrail'e karşı yüksek perdeden atıp tutan Tayyip Erdoğan da İsrail ile ekonomik ve ticari ilişkilerin sekteye uğraması için elinden geleni ardına koymuyor.

13 Mayıs 2021'deki Evrensel'de yayınlanan *Bülent Falakaoğlu*'nun "Filistin yansa da ticaret hep sağlam" başlıklı yazısı yeterince öğretici:

“Değişmez bir kural var: Türkiye ile İsrail arasındaki siyasi ve diplomatik krizlerden ticari ilişkiler etkilenmez. Ne 2009 Davos zirvesindeki ‘one minute’ (bir dakika) çıkışı... Ne de 2010 Mayıs ayındaki Mavi Marmara saldırısının ardından yaşanan diplomatik ve siyasal ilişkilerdeki kopuş dönemi... ‘Ticaret etkilenmez’ kurallarını değiştirebildi.

“Mavi Marmara saldırısının ardından siyasi ilişkilerin asgari seviyeye indirildiği 2011 yılında İsrail’den ithalat patladı. O yıl Türkiye’nin İsrail’den mal ve hizmet alımı 1 yıl öncesine göre yüzde 51 oranında arttı. İsrail’i ödüllendirircesine gelen bu artış sonucu ithalat rakamı 2 milyar doları buldu.

“2014 yılında İsrail’in Gazze’ye yaklaşık 80 gün süren Koruyucu Hat Operasyonu’nda da Türkiye hükümeti kıyameti kopardı. O gürültü bağıışı arasında ticari ilişkiler son yılların en yüksek seviyesine ulaştı. En net biçimde ilişkilerde politik ve diplomatik krizlerin hiç eksik olmadığı 2009-2016 döneminde görüldü.

“Türkiye ile İsrail arasındaki son 10 yıldaki ticaret verileri dış ticaret hacminin 4,5 milyar doların altına hiç düşmediğini ortaya koyuyor. Şimdilerde bu rakam küresel ekonomik krize ve pandemiye rağmen 6.5 milyar dolar civarında. Çıkarlar her şeyin önünde tutuluyor. Halklar arasında körüklenen düşmanlığın, işgalin, savaşın bedelini ise halklar ödüyor.”

Bu çıkarıcı ve iki yüzlü tavra karşı DİSK’in de dahil bulunduğu *Emek, Barış ve Demokrasi Güçleri*’nin 17 Mayıs günü İstanbul’da İsrail Başkonsolosluğu önünde yaptığı açıklama yerden göğe haklı:

“Saray-AKP iktidarı ise son gelişmelere rağmen bir yandan İsrail’le askeri, ekonomik ve siyasi işbirliğini sürdürürken diğer yandan göstermelik kınamalarla durumu idare etmeye, siyasal İslamcı tabanındaki geleneksel Yahudi düşmanlığı duygusunu kullanarak da çözülen tabanını konsolide etmeye çalışıyor. Filistin’in haklı mücadelesinin yanındayız.

Buradan bir kez daha Saray-AKP iktidarına sesleniyoruz: Türkiye ile işgalci İsrail arasındaki siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel tüm ilişkilere son verilsin.”

Bu açıklamayı iftiharla okurken belleğim beni tam 54 yıl geriye, ABD ve İngiliz emperyalizminin desteğini arkasına alan İsrail’in Mısır, Suriye ve Ürdün’ün topraklarını işgal ettiği 1967 yılındaki *6 Gün Savaşları*’na götürdü.

13 Haziran 1967 tarihli *Ant*’ın başyazısında şöyle demiştim:

“Bütün insanlığı bir dünya savaşının eşiğine kadar sürükleyen Ortadoğu olaylarının üzerindeki sis perdesi henüz tam anlamıyla kalkmış değildir. Kesinlikle bilinen bir şey varsa, o da, Amerika ve İngiltere’nin desteğiyle harekete geçen İsrail’in üç arap ülkesinin topraklarını işgal ederek binlerce insanın hayatı bahasına bir zafer kazanmış olmasıdır. Sovyetler Birliği ve müttefiklerinin ultimatomu üzerine İsrail de ateş kestikten sonra İsrail-Arap ihtilafı diplomatik görüşmelerde ele alınacak ve Ortadoğu’da barışı yeniden kurmak için çözüm yolları aranacaktır. Ne var ki, bu görüşmeler neticesinde elde edeceği kazançlar ne olursa olsun, İsrail’in meşru savunma sınırlarını aşarak emperyalist nitelikte bir askeri harekate girişmesi, kazandığı zaferi lekelemiş ve onu tam anlamıyla bir ‘tehlikeli zafer’ haline getirmiştir.”

Ant’ın aynı sayısında dış politika yazarımız *Haluk Tansuğ* savaş sonrası gelişmeler konusunda son derece isabetli bir teşhis koyuyordu: “Şimdi Washington yöneticileri ve İsrail liderleri, askeri galibiyet sonrası ortada beliren siyasi problemlerle karşı karşıyadırlar. Çünkü galip gelerek mağlup düşme tehlikesi, Washington ve Tel Aviv karşısında bir heyula gibi kol gezmektedir. Kısacası, Ortadoğu, siyaset alanında kelimenin tam anlamıyla Vietnamlamıştır.”

Yine *Ant*’ın o sayısında *Fethi Naci*, İsrail’in saldırganlığı karşısında Türkiye’deki İslamcılarının kaypaklığını ve ikiyüzlülüğünü teşhir ediyordu:

“Arap-İsrail savaşı mukaddesat satıcılarını hayli güç ve

komik duruma düşürmüştür. Her gün dinden, Müslümanlıktan söz edenler, Amerika Araplara karşı Yahudilerin yanında yer alınca, ne söyleyeceklerini, neyi savunacaklarını şaşırmışlardır. Milliyetçiliği mevcut sınıfları inkar etmek için kullanan sağcılar, yabancı sermaye dolayısıyla, bağımsızlık dolayısıyla milliyetçilik yeni bir öz kazanınca nasıl milliyetçilik bayrağını elden bırakmışlarsa, şimdi de, kitleleri aldatmak ve sömürü düzenini sürdürmek için kullandıkları mukaddesatçılığı -hiç olmazsa bir süre için- bir yana bırakmak zorunda kalmışlardır. Bu, emperyalizmin dümen suyunda gitmenin, kişiliksizliğin kaçınılmaz sonucudur.”

Emperyalizme uşaklıklarını sergilediğimiz ümmetçiler bunun intikamını almakta gecikmediler, dört ay sonra ABD 6. Filosu'nun İstanbul'a gelişine karşı *Ant*'ın 10 Ekim 1967 tarihli 41. sayısını “Go Home” sloganlı bir kapakla yayınladığına tarihsel *Tan Matbaası*'nı satın almış olan ümmetçi iş adamları grubu dergimizin bu matbaada dizilip basılmasını yasakladı.

Ardından ümmetçilerin *İttihad Gazetesi*'nde yeni tehditler sıralandı: “Daha dur bakalım, büyüğü geride. Artık istesenez de, patlasanız da, çatlasanız da, Bâbîâlî'ye el attık. Rotatifler, Kur'an ve iman hakikatlerinin neşrinde çalışacak. Müslüman gazetelerin sayısı daha da artacak; matbaaların, dağıtım şirketlerinin en yenisi, en modern müslümanlara hizmet edecek. Tekniğin meşru dairedeki herşeyi islamiyete, onun hadimlerine hizmet edecek.”

Ümmetçiliğin elebaşlarından *Mehmet Şevket Eygi*, sahibi olduğu *Bugün* gazetesinde daha da ileri giderek açıkça katliam fetvası veriyordu: “Önümüzde taze ve ümit verici bir örnek vardır: Endonezya'daki komünist kıyımı. Yüzbinlerce komünist öldürüldü. Karada vahşi hayvanlar, denizde balıklar insan etine doydular. Korkunç bir komünist kıyımı oldu. Fakat Endonezya kurtuldu.”

Şaşırtıcı değildi... 12 Kasım 2020'de *Artı Gerçek*'te ayrıntılı olarak yazdığım gibi, ABD emperyalizminin Tür-

kiye üzerindeki kontrolünü pekiştirmek için İslam'ı da kullanması, 1957'de ünlü *Eisenhower Doktrini*'nin ABD Kongresi tarafından onaylanmasıyla başlamıştı. Mısır ve Suriye'de yeni rejimlerin ABD ve İngiliz emperyalizmine karşı tavrı alması, *Sovyetler Birliği* ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkiler kurması üzerine, özellikle de *Başkan Nasır*'ın 26 Temmuz 1956'da *Süveyş Kanalı*'nı millileştirmesinden sonra *Eisenhower* Ortadoğu'daki Amerikan çıkarlarını koruyabilmek için tek çarenin İslam'ı politize ederek müslüman ülkelerin yöneticilerini avucunun içine almak olduğuna karar vermişti.

Bu doktrinin gereği islamcı *Süleyman Demirel* ABD'nin açık desteğiyle 1965'de başbakan olmuş, hemen ardından *Müslüman Kardeşler* Devlet Planlama Teşkilatı başta olmak üzere devletin kilit yerlerine getirilmiş, tosuncuklar vurucu güç olarak örgütlenilerek *Kanlı Pazar*'larda anti-emperyalist işçi ve öğrencilere saldırtılmıştı.

Bu süreçtedir kim Turgut Özal, Necmettin Erbakan ve nihayet Recep Tayyip Erdoğan gibi islamcılar başbakanlık koltuğuna oturacak, hattâ ikisi cumhurbaşkanı da olarak Türkiye'yi islamo-faşist bir rejimin temel taşlarını döşeyecekti.

60'lı yıllarda İslamcılar ABD emperyalizminin beşinci kolu olarak sadece Türkiye'de sol ve anti-emperyalist direnişe değil, aynı zamanda Filistin halkı da dahil tüm ezilen Ortadoğu halklarının haklı mücadelesine karşı çıktılar.

Bu gerçeği değerli Kürt aydını, sevgili dostumuz *Mehmet Emin Bozarslan* Ant dergisindeki yazılarında ve 1969 Eylül'ünde yayınladığımız 392 sayfalık "*Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu*" kitabında belgeleriyle ortaya koydu.

Aynı yıl bölgenin tüm halklarının ABD emperyalizminin ve İsrail'in saldırganlığından korunabilmesi, barış içinde bir arada yaşayabilmelerinin sağlanması için *Ant Dergisi*'nde *Ortadoğu Devrimci Çemberi* oluşturulması gerektiğini vurgulayarak öneriyi Türk, Kürt, İranlı, Kıbrıslı ve Filistinli devrimcilerin tartışmasına açmıştık.

1970 Şubat'ında Filistin'den dönerken tutuklanan *Yusuf Arslan Ant*'a gönderdiği mesajında “Günümüz koşullarında, özellikle emperyalizmin bir sıcak savaş bölgesi haline getirdiği Ortadoğu'da da bütün halkların, Türkiye, İran, Arap, Kıbrıs, Kürt halklarının bir anti-emperyalist cephe kurmaları, Ortadoğu Devrimci Çemberi'ni oluşturmaları, emperyalizme karşı kahredici darbenin indirilmesinin başlıca şartlarından biridir” diyordu.

1970'in Mart'ında İstanbul'da *Doğu Devrimci Kültür Ocakları* kuruldu. Sevgili dostumuz *Necmettin Büyükkaya*'nın önderliğindeki DDKO, Bağımsızlık Haftası nedeniyle “Türkiye halklarına” hitaben yayınladığı bir bildiri de şöyle diyordu: “Artık dünyadaki ve özellikle Ortadoğu'daki mazlum halkların emperyalizme karşı bağımsızlık savaşlarında Türkiye halklarının da kesin yerlerini almaları gerekir. Ortadoğu'da emperyalizme karşı verilecek savaş, Ortadoğu Devrimci Çemberi içinde Türkiye halklarının gerçekten kardeşçe ve birlikte mücadeleleriyle kazanılacaktır.”

O günlerde Filistin halkının devrimci mücadelesinin Türkiye'de iyi tanınması için *Mehmet Emin Bozarslan* da Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi lideri *Nayif Hatme*'nin Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu isimli kitabını çevirdi. Haziran 1970'de yayınladığımız kitabın ikinci bölümünde de Fransız marksist düşünürlerinden *Jacques Couland*'ın “Ortadoğu ve İsrail” adlı incelemesi yer alıyordu.

Bunu yine Ant'ın Şubat 1971 sayısında *İsmail Beşikçi*'nin “Doğu Anadolu'da geri bırakılmışlığın oluşumu” başlıklı incelemesinin yayını izledi. Ardından da Mehmet Emin Bozarslan *Şerefname*'yi çevirerek Kürt halkının tarihine yeni bir aydınlık getirdi. Bu belgesel kitabı 12 Mart'tan sonra gizlilik koşulları altında yayımlayabildik.

Ancak aynı yıl başlatılan *Balyoz Harekâtı*'nda Filistin ve Kürt halklarının özgürlük mücadelesini destekleyen tüm yürekli aydınlar gibi Bozarslan da, Beşikçi de, tutuklanıp yıllarca hapsedileceklerdi.

Evet, 50 yıl önce Türkiye’de Kürt halkı, İsrail işgali altındaki bölgelerde Filistin halkı emperyalizmin ve onun işbirlikçisi rejimlerin zulmü ve sömürsü altındaydı. Bugün de Kürt ve Filistin halkları üzerinde aynı zulüm ve sömürü devam ediyor.

Ama mücadele bitmiyor... Beş yıldır Tayyip’in zindanında özgürlüğünden yoksun bırakılan, ama mücadele kararlılığını her daim yüreklilikle ortaya koyan *Selahattin Demirtaş*’ın hapisten gönderdiği “Mazlum Filistin halkına yönelik saldırıları kınıyorum. Zulme direnen tüm Orta Doğu halklarına ve özelde Filistin halkına dayanışma duygularımı iletiyorum” mesajı zalimlere çok şey söylüyor...

Avrupa’nın dört diktatörü, biri de Türkiye’den...

27 Mayıs 2021

Avrupa Parlamentosu’nda Türkiye’nin, AB Konseyi’nde de İsrail’in insan hakları ihlalleri ve saldırganlıkları tartışılırken, Brüksel’in gündemine hiç hesapta olmayan iki olay bomba gibi düştü...

Yıllarca Belçika Ordusu’nun keskin nişancılarından biri olarak Yugoslavya, Bosna, Kosova, Lübnan, Irak ve Afganistan’da görev yapmış bulunan astsubay *Jürgen Conings*, ordunun *Leopoldsburg*’daki cephaneliğinden kaldırdığı çok sayıda roket atar, makineli tüfek, tabanca ve mühimmatla 17 Mayıs günü sırta kadem bastı... Orduda kendisine verilmiş liyakat madalyalarını vefat etmiş olan aile büyüklerinin *Peer*’deki mezarları üstüne koyarak yeraltına geçen astsubay, geride bıraktığı üç veda mektubunda da özellikle Korona salgını dolayısıyla uygulanan önlemleri protesto için terör eylemleri yapacağını açıklıyordu...

Jürgen Conings’i terör eylemlerini gerçekleştirmeden önce yakalayabilmek, çatışmaya girdiği takdirde öldürmek

için ordu ve polis tarafından ülke çapında bir “insan avı” başlatıldı. Öyle ki, adı *Interpol*’ün kırmızı listesine eklenen astsubaya karşı operasyonda sadece Belçika ordusu ve polisiyle yetinilmedi, NATO’ya bağlı *Almanya, Hollanda, Fransa ve Lüksemburg* ordusundan birlikler de “insan avı”na dahil edildi.

Bu konuda görsel ve basılı medyada yapılan sansasyonel yayınlardan dolayı *Jürgen Conings* ülkenin aşırı sağa yatkın kesimleri tarafından birdenbire “kahraman” olarak görülmeye başladı, sosyal medyada kendisine sürekli övgüler düzülüp onbinlerin katıldığı destek grupları oluşturulurken, “insan avı”nı protesto için arka arkaya sokak gösterileri düzenlendi.

Şaşırtıcı da değil... Son zamanlarda yapılan tüm kamuoyu yoklamaları, önümüzdeki seçimlerde Flaman milliyetçisi N-VA partisiyle aşırı sağcı VB partisinin birlikte ülkenin nüfus çoğunluğuna sahip Flaman bölgesinde mutlak çoğunluğu elde edeceğini gösteriyor.

Vahim olan bir diğer gelişme ise, bu vesileyle Belçika Ordusu içinde aşırı sağa sempati duyan çok sayıda subay ve astsubay bulunduğunun, ancak bunlara karşı hiçbir önlem alınmadığının ortaya çıkması oldu...

Bu satırları yazdığım sırada *Jürgen Conings*’in izi hâlâ bulunabilmiş değil...

Şurası muhakkak ki, yakalanıp mahkemeye çıkarılrsa da, bir çatışmada vurulup öldürülse de, sadece Belçika’da değil, tam altı ülkede “keskin nişancı” olarak yaptığı hizmetlerden dolayı liyakat madalyalarıyla taltif edilmiş bulunan bu astsubayın imajı, 2024 yılında yapılacak belediye ve bölge meclisleriyle Federal Meclis ve Avrupa Parlamentosu seçimlerine kadar aşırı sağ tarafından en büyük propaganda silahlarından biri olarak kullanılacak.

Bu gelişmeden sadece Belçika yönetimi değil, üye ülkelerdeki aşırı sağ partilerin giderek daha da güçlenmesinden dolayı panik halindeki *Avrupa Birliği*’nin üç üst kurumunun,

yani AB Konseyi, AB Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu'nun yöneticileri de son derece rahatsız.

Son on yılda güney ülkelerinden kaynaklanan göçün artması, ardından Korona salgınının vatandaşlarda çeşitli sosyal ve psikolojik sorunlar yaratması nedeniyle tüm AB üyesi ülkelerde *Avrupa Müktesebatı*'ndaki temel ilkeleri ve yükümlülükleri hiçe sayan bir aşırı sağ yükseliş yaşanıyor.

Geçtiğimiz Mart ayında *Avrupa Halk Partisi (EPP)* grubundan büyük gürültü kopartarak ayrılan Macaristan başbakanı Viktor Orban'ın partisi *Fidezs*, Polonya aşırı sağcı partisi *PIS* ve İtalyan aşırı sağcı partisi *Lega* Avrupa Parlamentosu'nda 146 milletvekiline sahip ikinci büyük parlamenter grubu oluşturma sürecinde... Bu üçüne, 2022'deki Fransa cumhurbaşkanlığı seçiminde *Macron*'a karşı en güçlü aday olarak görünen *Marine Le Pen*'in partisi *RN* de eklenecek olursa yeni aşırı sağcı parlamento grubu daha da güçlü olacak.

Belçikalı astsubay olayının aşırı sağa kazandıracağı ivmeyi frenleyebilmek için sürekli istişare halindeki AB liderleri, geçtiğimiz pazar günü *Belarus* üzerinden geçen bir *Ryanair* yolcu uçağının Minsk'e inişe zorlanması, uçakta bulunan *Belarus* muhalefetinden gazeteci *Roman Protasewitsch*'in tutuklanması üzerine hep bir ağızdan bu ülkenin diktatörü *Lukaşenko*'ya saldırıya geçtiler.

AB Komisyonu başkanı *Ursula von der Leyen*, "Bu, demokrasiye saldırdır, ifade özgürlüğüne saldırdır, dahası Avrupa egemenliğine saldırdır" diyerek, *Belarus* için öngörülen 3 Milyar Euro'luk bir ekonomik paketin bu ülke demokratik hale gelinceye kadar askıya alınacağını ilan etti.

Bir ay önce Ankara'daki başkanlık sarayında *Ursula von der Leyen*'in bir kanapeye atılarak aşağılanması hiç itiraz etmeden Tayyip'le koltuk sohbeti yaptığı için sert eleştirilere uğrayan AB Konseyi başkanı *Charles Michel* de bu kez "Masum sivillerin hayatlarıyla Rus ruleti oynamaya çalışılmasına asla müsamaha göstermeyeceğiz" diye kükredi.

Ardından AB ülkelerinden kalkan uçakların *Belarus* hava sahasından geçmelerinin, *Belarus* uçaklarının da AB hava alanlarına iniş yapmalarının yasaklandığı açıklandı.

Aslında *Lukaşenko*'nun bu hava korsanlığına böylesine sert tepkiler gösteren *Avrupa Birliği*'nin bu konuda kendi sicili de hiç temiz değil... 25 Mayıs 2021 tarihli *Evrensel* gazetesinde açıklandığı gibi, 2-3 Temmuz 2013 gecesi Moskova'daki bir konferanstan dönmekte olan Bolivya Cumhurbaşkanı *Evo Morales*'in uçağında da benzer bir korsanlık uygulanmıştı. Bir süre önce *Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA)* ve *Ulusal Güvenlik Dairesi (NSA)* belgelerini medyaya sızdırdığı için kara listeye alınan bilgisayar uzmanı *Edward Snowden*'in de yolcular arasında bulunduğu ileri sürülerek AB üyesi Fransa, İtalya, İspanya ve Portekiz'in hava sahası kapatılmış ve uçak Viyana havaalanına iniş yapmak zorunda bırakılmıştı. Alanda yapılan kontrolde *Snowden*'in uçakta olmadığı anlaşıldıktan sonradır ki cumhurbaşkanı *Evo Morales*'in ülkesine dönmesine izin verilmişti.

Sekiz yıl önceki skandal bittabi çoktan unutuldu, şimdi *Lukaşenko*'nun hava korsanlığı gündemde... Bu skandala yaratmamış olsaydı bile, Belarus'taki *Lukaşenko* yönetimi sadece insan haklarını ayaklar altına aldığı, basın ve ifade özgürlüğünü sürekli çiğnediği için değil, daha da önemlisi, uluslararası ilişkilerde Rusya'yı desteklediği ve de Rusya'dan destek gördüğü *Avrupa Birliği*'nin ve üye ülkelerin sürekli kara listesinde...

67 yaşındaki *Aleksander Lukaşenko*, Belarus'un da parçası olduğu SSCB dağılmadan önce 1975-1982 yıllarında Sovyet ordusunda subaylık, 1982-1990 yıllarında kolektif çiftlik ve fabrika yöneticiliği yapmış, ardından da *Belarus Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti* Meclisi'nde milletvekili olarak bulunmuştu.

Belarus'un bağımsız bir devlet olmasından sonra 10 Temmuz 1994'teki başkanlık seçiminde oyların yüzde 80,1'ini alarak cumhurbaşkanı seçilen *Lukaşenko* o tarihten bu yana

tekrar tekrar seçilerek makamını korudu. Bu başarıda hiç kuşkusuz, ülkenin serbest Pazar ekonomisine geçmesinden sonra kitlelerin yoksul düşmesi üzerine *Lukaşenko*'nun Sovyet dönemindeki sosyal kazanımları ve güvenceleri yeniden uygulamaya koymasının büyük rolü oldu. Ancak insan haklarını ve özgürlükleri hiçe sayan despotik bir yönetim uyguladığı, özellikle de son cumhurbaşkanlığı seçimlerini hileli şekilde kazandığı için halen kendi ülkesinde büyük bir muhalefetle karşı karşıya... Batı mediasında kendisinden sık sık “*Avrupa'nın son diktatörü*” diye bahsediliyor.

Lukaşenko'nun bir diktatör olduğu doğru, ancak gerçekten Avrupa'nın tek diktatörü mü? Ve de hangi Avrupa'nın?

Hemen bir belirleme... Bir ülkenin “Avrupalı” sayılması için o denli farklı kriterler uygulanıyor ki!

Söz gelimi, bir yanda 27 devletli *Avrupa Birliği*, öte yanda 47 devletli *Avrupa Konseyi*...

Belarus, Avrupa'nın göbeğinde olduğu halde, ne birinin, ne de ötekinin üyesi...

Avrupa Birliği üyeliği zaten son derece sınırlı... Sosyalist sistemin çöküşünden bu yana *Estonya*, *Macaristan*, *Letonya*, *Litvanya*, *Polonya*, *Çekya*, *Slovakya*, *Slovenya*, *Bulgaristan*, *Romanya* ve *Hırvatistan* Avrupa Birliği'ne kabul edildiler. *Arnavutluk*, *Kuzey Makedonya*, *Montenegro*, *Sırbistan*, *Bosna-Hersek*, *Kosova*, *Moldavya* ve *Ukrayna* sıralarını beklemekte...

Avrupa Konseyi'ne gelince, bu kuruluşa üyelik konusunda coğrafi aidiyet koşulu da kalmadı.

2. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra insan haklarını ve özgürlükleri güvence altına almak amacıyla 5 Mayıs 1949'da *Belçika*, *İngiltere*, *Danimarka*, *Fransa*, *Hollanda*, *İrlanda*, *İsveç*, *İtalya*, *Lüksemburg* ve *Norveç* tarafından kurulan *Avrupa Konseyi*'nin üyeliğine daha sonraki yıllarda Türkiye de dahil 37 ülke kabul edilmiş bulunuyor.

Bunlar arasında Avrupa kıtasında bulunmayan Azer-

baycan ve Ermenistan da yer alıyor. Topraklarının büyük kısmı Asya kıtasında bulunan *Rusya* da 1996'dan beri Avrupa Konseyi'nin üyesi... Ama *Belarus*'a burada da yer yok.

Evet, *Belarus*'taki rejim bir diktatörlük...

Ya hem *Avrupa Konseyi*'nin, hem de *Avrupa Birliği*'nin üyesi olan *Macaristan*? Ya *Avrupa Konseyi*'nin üyesi olmaya devam eden *Türkiye* ve *Rusya*? Hele hele, *Avrupa Konseyi*'nin 70 yıllık üyesi olduğu gibi, 60 yıldır da önce “ortak” ardından “üyelik adayı” sıfatıyla *Avrupa Birliği*'nin kapısını aşındıran *Türkiye*?

2. Dünya Savaşı'nın ardından ABD emperyalizminin Sovyet sınırındaki ileri karakolu olma misyonu yüklendiğinden ve NATO'nun da en güçlü ikinci ordusuna sahip bulunduğundan, başında ne türden baskı rejimi olursa olsun *Türkiye*'nin *Avrupa Konseyi*'ndeki üyeliğine asla halel getirilemez.

Anımsayalım... *Türkiye* ile aynı zamanda *Avrupa Konseyi* üyesi olan *Yunanistan*'da faşist albaylar cuntası 21 Nisan 1967'de darbe yapıp insan haklarını ayaklar altına aldığında, bu ülke “Avrupa medeniyetinin beşiğidir” falan denmeden *Avrupa Konseyi*'nden kapı dışarı edilmişti. Dört yıl sonra faşist generaller 12 Mart 1971 darbesini yapıp insan haklarını ayaklar altına aldığı, hattâ üç genç devrimciyi idam sehpasında katlettiği halde *Türkiye*'nin *Avrupa Konseyi*'nden atılması binbir manevrayla engellenmişti.

Evet, ismini koyalım... 2021 yılının Mayıs ayı kapanırken Avrupa kara parçasında diktatörlükle yönetilen sadece *Belarus* değil, üç ülke daha var... *Avrupa Konseyi*'ndeki kıdem sırasına göre *Türkiye*, *Macaristan* ve *Rusya*... Ve de dört diktatör: *Aleksander Lukaşenko*, *Recep Tayyip Erdoğan*, *Vladimir Putin*, *Victor Orban*...

Üstelik, *Macaristan* sadece *Avrupa Konseyi*'nin değil, 18 yıldır *Avrupa Birliği*'nin de üyesi...

Macaristan Başbakanı *Viktor Orban* kendi ülkesinde aşırı sağ bir yönetim kurmakla yetinmediği gibi, *Avrupa Bir-*

liği'nin tamamında aşırı sağın egemen olması için tüm olanaklarını seferber etmiş durumda... 20 Mart 2021'de Macaristan devlet radyosundaki haftalık konuşmasında Avrupa sağını yeniden düzenlemek için Polonya Başbakanı *Mateusz Morawiecki* ve İtalya'nın eski içişleri bakanı ve aşırı sağcı *Lega Partisi*'nin lideri *Matteo Salvini* ile sürekli görüşmede olduğunu açıkladı.

Üstelik, sadece *Avrupa Birliği* içinde değil, Türkçe konuşan ülkeler topluluğu içinde de aynı derece aktif... O denli ki, *Türk* ve *Macar* uluslarının Hun İmparatoru *Atilla*'nın torunları olduğu gerekçesiyle 2018 Eylül'ündeki *Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi*'ne katıldığını, 1 Ocak 2019'da Peşte'de *Macaristan Araştırma Enstitüsü*'nü faaliyete geçirdiğini daha önceki yazılarımdan birinde açıklamıştım.

Bu yıl daha da ileri giderek, 31 Mart 2021'de, Kazakistan Cumhurbaşkanı *Kasım-Comart Tokayev*'in başkanlığında Türkiye Cumhurbaşkanı *Tayyip Erdoğan*, Kazakistan'ın ilk cumhurbaşkanı *Nursultan Nazarbayev*, Azerbaycan Cumhurbaşkanı *İlham Aliyev*, Kırgızistan Cumhurbaşkanı *Sadır Japarov*, Özbekistan Cumhurbaşkanı *Şevket Mirziyoyev*, Türkmenistan Devlet Başkanı *Gurbangulu Berdimuhamedov*'la birlikte *Türk Konseyi*'nin çevrimiçi zirve toplantısına katıldı. Bu toplantıda 2021'in sonbaharında Türkiye'de düzenlenecek olan *Türk Konseyi Zirvesi*'nin amaçları ve gündemi belirlenirken Azerbaycan ve Türkiye askeri birliklerinin *Dağlık Karabağ*'ı işgal operasyonuna da övgüler düzöldü.

Lukaşenko diktatörlüğüne ve onun uluslararası plandaki destekçisi *Putkin* diktatörlüğüne büyük tepki veren *Avrupa Birliği*, kendi içindeki *Orban* diktatörlüğüne bir şey diyebilecek mi?

Ve de yıllardır işlediği ardı arkası gelmez insan hakları ihlallerine rağmen göçmenlere sınır kapılarını açma, Türkiye'de büyük yatırımları bulunan çok uluslu tekellere zorluklar çıkartma, Türk göçmenleri buldukları Avrupa ülkelerinin seçim sonuçlarını etkileyebilecek şekilde kullanma

şantajlarıyla AB yöneticilerini sık sık istiskal edebilen *Erdoğan* diktatörlüğüne aynı tepkileri verebilecek mi?

Ya Avrupa Konseyi üyesi *Ermenistan*'ın topraklarını işgal eden diğer Avrupa Konseyi üyesi Azerbaycan'daki *Aliyev* diktatörlüğünün yaptıklarını daha ne kadar sineye çekecek?

Tayyip'in Belçika siyasetine soktuğu nifak!

3 Haziran 2021

Belçika siyaset alemi bir yandan *Korona* belasına, öte yandan ordu içinde aşırı sağ yapılanmaya karşı gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı tartışmalarıyla çalkalanırken, devreye bir de kamu hizmetlerinde görevli kadınların tesettürlü olup olamayacağı konusunda sadece partiler arasında değil, aynı partinin başını çekenlerin kendi arasında hakarete dek varan polemikler girdi.

Brüksel bölge hükümetine bağlı toplu taşıma şirketi *STIB*, 2015 yılında tesettürlü bir kadının işe girme talebini, mevcut işyeri yönetmeliğindeki “dini, siyasi ve felsefi inançlara ait semboller taşıyanların çalıştırılmayacağı” hükmünü gerekçe göstererek reddetmişti. Bunun üzerine açılan davayı mahkeme tam 6 yıl sonra, 25 Mayıs 2021’de karara bağladı, yönetmelikteki engellemeyi “cinsiyet ayrımcılığı” diye nitelerek tesettürlü kadının işe alınması gerektiğine hükmetti.

Yıllar önce, yine Brüksel bölge hükümetine bağlı iş ve işçi bulma kurumu *Actiris* aleyhine de aynı konuda bir dava açılmış, mahkemenin şikayetçiye hak vermesi üzerine bu kurum karara üst mahkemede itiraz etmeden işyeri yönetmeliğinde derhal değişiklik yaparak tesettürlü kadınları işe almaya başlamıştı.

Ancak bu kez, *STIB*'in siyasi partiler temsilcilerinin de üye olduğu altı kişilik yönetim kurulunda mahkeme ka-

rarına itiraz edilip edilmemesi konusunda tam bir görüş ayrılığı çıktı. *STIB*'in iki müdürü ile Brüksel partisi *DEFI*'nin temsilcisi mahkeme kararına itiraz edilmesini isterken, frankofon Sosyalist Parti (PS) ile frankofon ve flaman çevreci partilerin (*ECOLO* ve *GROEN*) temsilcileri itiraz edilmeyip mahkeme kararına derhal uyulmasında ısrar ettiler. Ancak *GROEN* temsilcisi kurulun başkanı olduğu ve başkanın oyu iki oy sayıldığı için mahkeme hükmüne itiraz reddedilmiş oldu, tesettürlü kadınların işe alınmasına yeşil ışık yakıldı.

Ne ki bu karar da hemen uygulamaya konulamıyor, çünkü bu kez devreye Flaman liberallerinin partisi *Open VLD* girdi. *STIB*'in yönetiminde denetçi olarak yer alan bu partinin üyesi, kurulun kararına karşı çıkarak konunun doğrudan Brüksel bölge hükümetinde görüşülmesini ve bağlayıcı kararın orada alınmasını istedi.

Bu durumda en geç bir aylık itiraz süresinin biteceği 25 Haziran'a kadar Brüksel bölge hükümetinin *STIB*'de tesettürlü kadın çalıştırılmasını emreden mahkeme kararı konusunda bir tutum belirlemesi gerekiyor. Hükümet bu süre sonuna kadar herhangi bir itirazda bulunmadığı takdirde mahkeme kararı kesinleşecek ve *STIB*'de tesettürlü kadın çalıştırmaya başlanacak.

Ancak iki yıl önce uzun pazarlıklar sonucunda zor bela kurulan koalisyon hükümetinden bu konuda lehte ya da aleyhte bir kararın oybirliğiyle çıkması son derece zor görünüyor. Hükümette sosyal işler ve vatandaşa yardım bakanlıklarını elde tutan frankofon ve flaman çevreci partiler (*ECOLO* ve *GROEN*) tesettürlü çalışmanın tamamen serbest bırakılmasından yana iken başbakanlık ile şans eşitliği bakanlığını elinde tutan frankofon Sosyalist Parti (PS) içinde bu konuda ciddi görüş ayrılıkları yaşanıyor... Koalisyonun üçüncü ortağı olarak çalışma, maliye ve belediyeler bakanlığını elde tutan Brüksel partisi *DEFI*'nin genel başkanı bu konuda tesettür yanlılarına en küçük bir ödün verilmesine dahi karşı olduğu

gibi, kamu kuruluşlarında laikliğin ödünsüz uygulanması için anayasada değişiklik yapılmasında ısrar ediyor.

Eğer laiklik savunucuları Brüksel hükümetinde ağır basar da tesettür konusunda mahkeme kararına 25 Haziran'a kadar itiraz edilirse, yargı mekanizmaları çok yavaş çalıştığından, nihai kararın üst mahkemeden ancak 2024 yılında çıkabileceği, federal, bölgesel ve yerel seçimler de o tarihte yapılacağından, önümüzdeki üç yıl boyunca tesettür kavgaalarının Belçika siyasal gündemine damgasını vuracağı, hattâ yeni hükümet krizlerine yol açabileceği tahmin ediliyor.

Bu ihtimali güçlendiren nedenlerin başında da, Brüksel bölge hükümetinin aksine, federal hükümeti oluşturan koalisyonunda zıt görüşlerdeki 7 partinin yer alması, hükümetin karşısındaki muhalefet partilerinin de tesettür konusunda farklı görüşlere sahip bulunması geliyor.

Bir yılı aşkın süredir Korona belasının getirdiği zorunluluklar nedeniyle siyasal yaşamda görülen görece uyum ve istikrarın, yoğun aşı uygulanması sonucu tehlike azaldıkça ve yeni seçimler yaklaştıkça giderek yerini çeşitli siyasal, ekonomik ve sosyal konularda şiddetli çatışma ve polemiklere bırakması kaçınılmaz görünüyor.

Şu ana kadar yapılan açıklamalara göre tesettürlü çalışmanın serbest bırakılmasına Flaman kesiminden milliyetçi NV-A, aşırı sağcı VB, liberal Open VLD, Frankofon kesimden ise liberal MR ve Brüksel partisi DEFI açıkça karşı çıkmakta. Hemen hatırlatalım ki, önümüzdeki ilk seçimde Flaman bölgesinde NV-A ve VB'nin oyların yarıdan fazlasını alacakları, sadece Flaman Bölge Meclisi'nde değil, federal mecliste de en büyük sayısal gücü oluşturabilecekleri tahmin ediliyor.

Tesettürlü çalışmanın serbest bırakılmasını ise Flaman kesiminden çevreci GROEN, radikal sol PVDA, Frankofon kesiminden çevreci ECOLO ve radikal sol PTB en hararetli şekilde savunuyor. Geleneksel olarak laikliğin bayraktarlığını yapmış olan frankofon sosyalist partisi PS ve flaman

sosyalist partisi VOORUIT'in bu konudaki tutumları henüz kesinleşmiş değil, ama her iki partide de önemli bir kesimin tesettürlü çalışmaya destek verdiği biliniyor.

Sol kesimdeki laiklikten ödün verme eğiliminin ardında hiç kuşkusuz son yarım yüzyıldır Belçika'nın demografik yapısında yaşanan değişim büyük rol oynuyor. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kömür madenlerinde ve en tehlikeli sanayi dallarında ve inşaatlarda çalıştırılmak üzere Fas ve Türkiye gibi islamiyetin egemen olduğu ülkelerden getirilen göçmen işçiler, onların aileleri, özellikle de burada doğup büyüyen ikinci, üçüncü ve hattâ dördüncü kuşakları, Belçika vatandaşı olarak özellikle metropollerde seçim sonuçlarını etkileyebilecek bir seçmen kitlesi oluşturmakta...

2018 verilerine göre Belçika'nın toplam nüfusu 11.322.088... Bu nüfus içinde 2.318.807 kişiyle yabancı kökenliler yüzde 20,48'i oluşturuyor. Onların da 311.772'i Fas, 155.488'i Türkiye kökenli... Dahası, Fas kökenlilerin 229.186'sı, Türkiye kökenlilerin ise 119.321'i Belçika vatandaşlığını da aldıkları için bu ülkenin yöneticilerinin seçiminde oy sahibi oldukları gibi, tercihli oyun yoğun kullanıldığı seçimlerde kendi memleketlilerinin tercihleriyle federasyon, bölge ya da belediye meclislerine seçilebilmekte, hattâ bakan olabilmekte...

Hemen hatırlatalım... 80'li yıllarda Evren Cuntası bir yandan yurt dışındaki muhaliflerini “vatan haini” diye damgalayıp Türk vatandaşlığından atarken, öte yandan rejimden yana Türklere derhal Belçika vatandaşlığına geçip seçimlere katılma hakkı kazanarak Türk lobisinin buyruklarını harfiyen yerine getirme çağrısı yapmıştı.

Ne yazık ki, o tarihe kadar Belçika siyasal partileri, en ilericileri de dahil, Türkiyeli göçmenlerin bu ülkenin sosyal ve siyasal yaşamına katılımı için hiçbir ön çalışma yapmamış, böylece onları Türk Devleti'nin kontrolüne ve güdümlendirmesine bırakmışlardı... Türk göçmenler Belçika vatandaşlığına geçip seçme ve seçilme hakkını kazandıktan

sonra da işin kolayına kaçıp yeni seçmenlerin oylarını çekebilmek için başta Türk Diyanet Vakfı olmak üzere onun kontrolündeki cami ve derneklerle pazarlığa oturmuş, onların önerdiği kişileri aday listelerine yerleştirmişlerdi.

Bu tavizler nedeniyledir ki Türk adaylar da katıldıkları ilk seçimlerden bu yana Ankara rejiminin hizmetindeki Türkçe medyanın beyin yıkamasına tabi seçmenlerin oylarını alabilmek için her türlü milliyetçi ve dinci jargonu kullanmış, işi Brüksel’de dikili bulunan Ermeni soykırımını anıtının yıkılması için kampanyalar organize etmeye kadar vardırırmışlardı.

Bu aykırı gelişmeler karşısında sol ve çevreci partiler sadece sessiz kalmamış, metropollerin belli belediyelerinde oy sayısını arttırabilmek için Türk adayların Türkçe yürüttükleri kampanyalarına destek vermişlerdi. Bu sayededir ki daha 2000 yılında Sosyalist Parti’nin aday gösterdiği Emir Kır önce Saint-Josse Belediyesi’nin başkan yardımcısı, 2004’te Brüksel Bölge Meclisi üyesi, 2012’de Brüksel Hükümeti’nde devlet bakanı olacak, 2013’ten beri de Türk kökenli seçmenlerin tercih oyları sayesinde Saint-Josse’taki belediye başkanlığı seçimlerini büyük farkla götürecekti.

Brüksel Özgür Üniversitesi (ULB)’nin 26 Mayıs 2019’da gerçekleştirdiği bir kamuoyu yoklamasına göre, Belçika’nın başkentindeki müslüman inançlı seçmenlerin yüzde 49,4’ü sosyalist parti PS’ye, yüzde 24,4’ü radikal sol PTB’ye, yüzde 10,2’si de yeşil ECOLO’ya oy vermiş bulunuyor. (*Vif/L’Express*, 30 Mayıs 2019).

Bu ankette dikkati çeken önemli bir nokta, sol ya da çevreci partiler müslüman seçmenlerin büyük destek verdiği partiler haline gelirken, 2007 ve 2010 yıllarındaki seçimlerde o kesimden hayli yüksek oy almış bulunan Hümanist Demokrat Merkez (cdH)’ın 2019 seçimlerinde bu desteği tamamen kaybetmiş olması.

Bu partinin 2007 ve 2010 yıllarındaki seçimlerde yüksek oy almasının nedeni, o sırada hâlâ Sosyal Hristiyan Parti (PSC) adını taşıırken genel başkan Joelle Milquet’nin gi-

rişimiyle “hristiyan” etiketini atarak tıpkı sol ve çevreci partiler gibi Müslüman seçmenlerin hoşuna gidecek kampanyalar yürütmesi olmuştu... Milquet 24 Haziran 2009 bölge seçimlerinde de Belçika siyasal yaşamında şok yaratan bir tercih yaparak MHP sempatzanı bir Türk ailesinin üniversite mezunu tesettürlü kızı Mahinur Özdemir’i Brüksel bölge meclisine aday göstermişti.

Türk seçmenlerin tercihli oyları sayesinde rahatlıkla seçilen Mahinur Özdemir’in “ilk tesettürlü milletvekili” olarak Brüksel Bölge Meclisi’ne girmesinden Türkiye başbakanı Recep Tayyip Erdoğan da son derece duyulanacak, onun 30 Kasım 2010 tarihinde Hidiv Kasrı’ndaki düğününe tüm aile efradıyla birlikte katılıp kendisini “manevi kızı” ilan edecekti.

Özenle seçip Meclis’e soktuğu tesettürlü bir kadına Türkiye başbakanının böylesine değer vermesinden son derece memnun olan Joelle Milquet de Türkiye’deki iktidarla sıcak ilişkilerini daha da geliştirmek için Mahinur Özdemir’i, milletvekilliğinin yanısıra, kendi makamında özel kalem müdürlüğüyle de görevlendirecek, Türkiye’deki islamcı iktidarın tüm baskıcı, soykırım inkarcısı politikalarına sürekli destek verecekti.

Ancak bu ilişkiler 25 Mayıs 2014 seçimlerinde Milquet’nin ayağına dolaşacaktı... Koalisyon hükümetinde içişleri bakanı iken bakanlık kabinesine aldığı Mahinur Özdemir çevresinden bazı kişileri sırf Türk kökenli seçmenlerin tercihli oylarını garantilemek için sadece kendi şahsi seçim kampanyasında görevlendirdiği açığa çıkınca kıyamet kopacak, bu nedenle hakkında adli kovuşturmaya açılacaktı.

Mahinur Özdemir ise, Milquet’nin yerine cdH başkanlığına geçen Benoît Lutgen tarafından 2015 yılında Ermeni Soykırımı’nı inkar ettiği için partiden ihraç edilecek, bu inkarcılığının mükafatı olarak 12 Eylül 2019 tarihinde Erdoğan’ın talimatıyla Türkiye Cumhuriyeti’nin Cezayir Büyükelçiliği’ne tayin edilecekti.

Ancak Özdemir'in hamisi ve Erdoğan rejiminin büyük dostu Joelle Milquet, fırsat buldukça "tesettür" konusunda sansasyonel çıkışlar yapmaktan geri kalmıyor, üstelik kendi partisinin en değerli şahsiyetlerini de hedefe koyarak...

Yazının girişinde ayrıntılı olarak anlattığım STIB'te tesettürlü kadın çalıştırılıp çalıştırılmayacağı konusundaki polemikler sırasında önemli bir çıkış, cdH'in en saygıdeğer parlamenterlerinden biri olan Georges Dallemagne'dan geldi.

Dallemagne sadece Belçika'da demokratik hakları savunmakla kalmayan, Türkiye dahil insan haklarının çiğnendiği tüm ülkelerdeki rejimlere karşı hem Belçika parlamentosu'nda, hem de insan hakları kuruluşlarıyla medyada sürekli mücadele veren bir şahsiyet. Suriye'de islamcı teröristlerinin işledikleri cürümleri, son olarak Dağlık Karabağ'da Türk-Azeri ortak saldırısının dehşet verici sonuçlarını uluslararası kamuoyuna yansıtmak için her türlü rizki göze alıp oralara giderek yerinde incelemeler yapmış, bulgularını Belçika Parlamentosu'nda yansıtmış gözü pek siyasetçi.

Le Soir gazetesinin düzenlediği bir söyleşide Dallemagne, kadın hakları konusunun sadece "tesettür özgürlüğü"ne indirgenmesinin büyük bir hata olduğunu vurgulayarak şöyle demişti: "Bana göre asıl sorun kadın-erkek eşitliğinin tam sağlanmasıdır. Örneğin zorla evlendirmeler konusunda ne yapılıyor? Bana ulaşan bilgilere göre Selefiler ve Müslüman Kardeşler Brüksel'de örgütsel faaliyetlerini yoğunlaştırıyorlar, yeni müritler devşiriyorlar. Başörtüsü taşımak sadece dini aidiyetin ifadesi olsaydı sorun teşkil etmezdi. Ancak tesettürün aynı zamanda bizim toplum modelimizi, bizim değerlerimizi reddeden bir politik dayatma aracı olarak kullanıldığı da unutulmasın."

Ama onun "tesettür" konusunda görüşünü açıklaması üzerine cdH'in eski başkanı Joelle Milquet, üstüne vazife olmadığı halde gazaba gelerek Dallemagne'ı aşırı sağcılar için kullanılan nitelermelerle suçlamaya kalkıştı. Bittabi bu saldırıda yalnız da kalmadı... Türkiye destekli Belçika İsla-

mofobi Karşıtları Kollektifi (CCIB) de Dallemagne'ı kin ve nefreti teşvik edici şekilde konuşmakla suçlayan bir bildiri yayınlarak cdH başkanı Maxime Prévot'yu bu demokrat milletvekiline karşı disiplin cezası uygulamaya çağırdı.

Şu sırada Belçika siyasal yaşamı, bu ülkeye her gelişinde sadece Türk göçmenleri değil, tüm müslümanları kışkırtıcı konuşmalar yapan, partisi AKP'nin Belçika'daki seçim kampanyalarında "Bu hilalin istavroza karşı savaşıdır" sloganları haykırttıran, Belçika seçimlerinde Türk adayları TC lobisinin fedailerini kullanarak kullanan Recep Tayyip Erdoğan'ın soktuğu nifakın yarattığı sorunlarla karşı karşıya...

Tıpkı Türkiye'de ve islamcı teröristlerle destekli Türk Ordusu'nun işgal ettiği komşu ülkelerde olduğu gibi...

NATO'ya hayır... Lumumba'ya evet...

10 Haziran 2021

Yaz tatilinin yaklaşması nedeniyle Korona belasına karşı önlemleri hafifletmeye başlayan Belçika önümüzdeki günlerde iki önemli olaya sahne olmaya hazırlanıyor. İlk olarak 14 Haziran pazartesi günü yeni ABD Cumhurbaşkanı *Biden*'in katılımıyla NATO zirvesi toplanacak, ardından 21 Haziran pazartesi günü Brüksel'de yapılacak bir törenle 60 yıl önce katledilmiş olan Kongo bağımsızlık lideri *Patrice Lumumba*'nın yok edilmekten kurtulan tek uzvu, bir tek dışı *Kral Philippe* tarafından büyük bir törenle Kongo Cumhurbaşkanı *Tshisekedi*'ye teslim edilecek.

Bu arada, geçen hafta ayrıntılarını verdiğim ve büyük ölçüde *Tayyip*'in nifakının eseri olan *tesettür* kavgası her geçen gün yeni bir boyut kazanarak mevcut koalisyon hükümetini sarsmaya devam ediyor. Brüksel'in toplu taşıma şirketi STIB'de vatandaşla doğrudan temas içeren görevlerde başörtülü kadın çalıştırılıp çalıştırılmayacağı tartışıla dur-

sun, federal hükümetteki çevreci *Ecolo* partisine mensup bir kadın bakanın, diğer koalisyon ortaklarının görüşünü almaksızın, *Kadın ve Erkek Eşitliği Enstitüsü (IGVM)*'ye tesettürlü bir kadını hükümet komiseri olarak ataması üzerine partiler arası gerilim iyiden iyiye arttı.

Şu ana kadar yapılan açıklamalara göre tesettürlü çalışmanın serbest bırakılmasını Frankofon kesimden çevreci ECOLO ve radikal sol PTB, Flaman kesimde ise çevreci GROEN, radikal sol PVDA, Hristiyan CDV savunmakta... Buna karşılık, tesettürlü çalışmanın serbest bırakılmasına Flaman kesimden milliyetçi NV-A, aşırı sağcı VB, liberal Open VLD, Frankofon kesimden ise liberal MR, merkezci cdH ve Brüksel partisi DEFI karşı çıkmakta...

Kuruluşundan beri hep laikliğin bayraktarlığını yapmış olan frankofon sosyalist partisi PS ve flaman sosyalist partisi VOORUIT içinde önemli bir kesimin de tesettürlü çalışmaya destek verdiğini biliniyor.

Frankofon merkezci cdH'ta da, tesettüre karşı çıktığı için partinin müslüman bazı üyeleri tarafından disiplin kuruluna verilmesi istenen milletvekili *Georges Dallemagne*'a parti genel başkanı *Maxime Prévot* ve yönetim kurulunun büyük çoğunluğu sahip çıkmış bulunuyor.

Bu konuda Brüksel bölge hükümetinin iki hafta içinde bir tavır belirlemesi beklenirken, muhalefette bulunan Frankofon liberal parti MR bir hamle daha yaparak, tüm kamu hizmetlerindeki personel alımında laiklik ilkesine kesinlikle uyulmasını öngören bir yasa önerisini Meclis'e getirdi.

*

14 Haziran pazartesi günü yapılacak olan NATO zirvesi dolayısıyla tam 30 üye ülkenin devlet ve hükümet başkanları, beraberlerinde son derece büyük heyetlerle Brüksel'e akın edecek ve her yıl olduğu gibi başkentte hayat büyük ölçüde felç olacak. Bu curcunada ilgiyle izlenecek fasıllardan biri, hiç kuşku yok, *Tayyip Erdoğan*'ın başta ABD başkanı *Joe Biden* olmak üzere Türkiye'deki rejime kritik bakan bazı

devlet ve hükümet başkanlarını en azından nötralize edebilmek amacıyla sahneleyeceği şovlar olacak.

Bu NATO toplantısı kadar ilgi çekici olan, özellikle Afrika ülkelerinde ve Belçika'daki Afrika diasporalarında dikkatle izlenecek bir başka olay, NATO'nun emrindeki Belçika güvenlik güçlerinin 17 Ocak 1961'de katlettiği *Patrice Lumumba*'nın imha edilmekten kurtulan tek uzvunun, yani bir tek dışının *Kral Philippe* tarafından 21 Haziran'da Kongo Cumhurbaşkanı *Tshisekedi*'ye teslim töreni... Bu törenin ardından Kongo'ya götürülecek olan tek dış, Kinshasa'da *Lumumba* heykelinin bulunduğu Echangeur Alanı'nda toprağa verilecek.

Çok önceden açıklanmış olan programa göre bu teslim töreninin Kongo'nun bağımsızlığa kavuşmasının 61. yıldönümü dolayısıyla 30 Haziran'da *Lumumba*'nın vatanında, Belçika Kralı *Philippe*'in de bizzat katılımıyla yapılması bekleniyordu. Ancak kutlama törenine katılma sözü vermiş olan Belçika Kralı *Philippe* önceki gün sürpriz bir açıklama yaparak salgın endişesiyle bu toplantıya katılmayacağını duyurdu.

Aslında Kongo'nun bağımsızlığının 60. yıldönümü dolayısıyla, geçen yılın 30 Haziran'ında yine Belçika Kralı'nın katılımıyla büyük bir kutlama yapılması gerekiyordu. Ancak o zaman da, yine salgın endişeleri öne sürülerek törenler bir yıl sonraya ertelenmişti.

Brüksel'de büyük katılımlı NATO toplantısının yapılmasında hiçbir sakınca görülmezken, Belçika Kraliyeti'nin Kongo bağımsızlığının yıldönümünün Kinshasa'da kutlanması konusunda salgını bahane ederek ikinci kez oyun bozanlık yapması, sadece Kongo halkına değil, yıllarca sömürgeciliğin acısını yaşamış tüm Afrika halklarına da bir saygısızlık...

Bu saygısızlığa gösterilecek tepkileri yatıştırmak için, yukarıda belirttiğim ara çözümü, yani *Lumumba*'nın imha edilmekten kurtulan tek dışının Belçika Kralı *Philippe* ta-

rafından Kongo Cumhurbaşkanı *Tshisekedi*'ye törenle teslim edilmesi şovunu bulmuşlar.

Bu göz boyayıcılık karşısında ben de isyan duyuyorum. Nasıl duymayayım ki, emperyalizmin sömürüsüne karşı Afrika kıtasının başkaldırısı 50'li ve 60'lı yıllarda bizim kuşağımızın enternasyonalist gündeminin ana maddelerinden biriydi.

İzmir'de muhalif *Sabah Postası* gazetesinde çalışırken, Ocak 1959'da *Fidel Castro* önderliğindeki Küba devrimcilerinin Batista diktatörlüğünü yıkarak Havana'ya girişini ne denli heyecanla karşılayıp okurlara yansıttıysam, Haziran 1960'da Kongo'da *Patrice Lumumba* önderliğindeki özgürlük savaşçılarının Belçika sömürge yönetimine son vererek bağımsızlık ilan etmelerini de aynı coşkuyla duyurmuştum.

İslamiyeti hızla politize ederek devrimci hareketlere ve sosyalist sisteme karşı kullanmayı öngören *Eisenhower Doktrini*'nin Türkiye dahil tüm Ortadoğu ülkelerinde uygulamaya geçirildiği bir dönemdi...

Kore'ye 4500 kişilik tugay gönderdikten sonra NATO'ya girerek Sovyetler Birliği'ne karşı Pentagon'un ileri karakolu misyonunu üstlenmiş olan *Menderes* iktidarı ABD'ye daha da bağımlı olmak için 24 Şubat 1955'te Türkiye'yi *Bağdat Paktı*'na katıyordu...

Birkaç ay sonra da, 17 Nisan 1955'te *Bağlantısız Ülkeler* hareketini yaratacak olan *Bandung Konferansı*'nda Türkiye ABD emperyalizminin beşinci kolu gibi davranarak katılımcı Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin Batı dünyasından bağımsız bir tarafsızlık politikası izlemesine karşı çıkıyordu.

Yüz kızartıcı bir adım daha... 20 Aralık 1958'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, bağımsızlık mücadelesi veren Cezayir halkının kendi yazgısını belirlemesi yolunda alınan bir karara, ABD ve Fransa'nın dümensuyunda giden Türkiye'nin karşı çıkmasıydı...

NATO'ya ve CENTO'ya bağlılık yeminiyle gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra da değişen bir şey yoktu... Üçüncü dünyadaki uyanış ve direnişe karşı askeri yönetim de, onu izleyen CHP iktidarları ve onların etkisindeki medya aynı vurdum duymazlığı sürdürüyordu.

Bu kör sağır ortamdadır ki, 1960'da bağımsızlığını kazanmış olan Kongo'nun ilk başbakanı *Patrice Lumumba*'nın üzerinden bir yıl geçmeden katledilmesi Türkiye'yi yönetenlerin hiçbir tepki göstermedikleri uluslararası cürümlerden biriydi ...

Kara Afrika'nın efsanevi lideri *Lumumba*, ülkesinde derhal sosyal reformlar başlattığı ve sosyalist sistem ülkeleriyle de ilişkiler kurduğu için NATO'nun yönlendirdiği CIA ve Belçika gizli servislerinin ortak komplosu sonucu tutuklanarak zorla götürüldüğü Katanga'da 17 Ocak 1961 gecesi bir ağaca bağlanıp kurşuna dizilmiş, ardından da cesedi parça parça edilip bir sülfürik asit bidonunda eritilerek yok edilmişti.

Bu korkunç plan uygulanırken Belçika'nın ünlü Sosyalist Parti liderlerinden, uzun yıllar Belçika dışişleri bakanlığı ve başbakanlığı yapmış olan Paul Henry Spaak NATO'nun genel sekreteridir.

Lumumba niçin böyle alçakça katledilmişti?

Çünkü *Lumumba* Kongo'nun Belçika sömürgeliğinden kurtulup bağımsız olduğu 30 Haziran 1960 günü ülkenin ilk başbakanı sıfatıyla *Kral Baudouin*'in önünde yaptığı konuşmada sömürge yönetimini mahkum etmişti:

“Kongolu kadınlar ve erkekler, bugün zafer kazanmış olan bağımsızlık savaşçıları, sizi Kongo Hükümeti adına selamlıyorum. Biz mücadelede ne güçlerimizi, elimizdeki avucumuzdakileri, ne acımızı ne de kanımızı esirgedik. Gözyaşıyla ve kanla yapılan bu mücadeleyle sonuna kadar gurur duyuyoruz, çünkü bu mücadele soylu ve haklı bir mücadele oldu, gücün bize dayattığı kölelik utancına son vermek için kaçınılmaz bir mücadele oldu. Bu bizim seksen yıllık sö-

mürge sisteminden çıkışımız oldu. Yaralarımız çok taze ve hâlâ belleğimizden çıkaramayacağımız kadar acıyor. Ne beslenmemize, ne giyinmemize ne de doğru dürüst barınmamıza, ne de çocuklarımızı insan gibi yetiştirmemize olanak veren ücretlerle yok edici çalışmalara zorlandık. Zenci olduğumuz için sabah akşam alay, aşağılanma ve fiziksel şiddetle karşı karşıya kaldık. (...) Topraklarımız, yalnızca daha güçlü olanın hukukunu tanıyan sözde legal yasa metinleriyle gasp edildi. Yasaların beyaz ya da siyah için hiçbir zaman aynı olmadığını gördük. (...)"

Gerçekten de, 1884-1885 yılları arasında düzenlenen Berlin Konferansı'nda Belçika'nın Kongo üzerindeki hâkimiyeti tanınmış, Belçika Kralı *Leopold II* ülkeyi kendi özel mülkü haline getirmişti. Afrika'yı medenileştirme iddiasıyla yola çıkan Leopold, Kongo'daki fildişi ve kauçuk gibi zenginlikleri sömürebilmek için çeşitli koloni düzenleri kurmuştu.

Kauçuk üretiminde çalıştırılan Kongolu işçilerden isyan edenlerin elleri ve ayakları çapraz kesilerek itaat etmeleri sağlanmaya çalışılmıştı. Üretim kotasını dolduramayan Kongolu erkekler yakalanamadığında, askerler bu kişilerin eşlerinin veya çocuklarının ellerini kesmişti. Tüm bu yaşananların etkisiyle 1880 ve 1920 yılları arasında Kongo'daki nüfusun 20 milyondan 10 milyona düştüğü tahmin edilmektedir.

Lumumba'nın katledilişinin ertesi yılı, 1962'de, İzmir'de sendikal mücadeleden dolayı gazete patronlarının kara listesine alındığım için göçmen işçi olarak çalışmak amacıyla gittiğim İngiltere'de ülkelerinin dramını kendi ağızlarından öğrenebilmek için Afrikalı siyasal göçmenlerle uzun sohbetlerim oldu.

Bir gün o ünlü *British Museum*'u ziyaret ederken Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinden talan edilmiş yapıt ve kalıntıları görmek bende şok etkisi yapmıştı. Tepkimi diğer ziyaretçilere anlatırken, iki siyah ilgiyle yanıma yaklaşıp söze girmişti: "Bu müze aslında bir hırsızlıklar müzesidir. Eski

Mısır medeniyetinden bugüne Afrika’da ne buldularsa yağma edip buraya depoladılar...”

Muhataplarından birisi daha sonra *Nelson Mandela*’nın lideri olacağı *Afrika Ulusal Kongresi (ANC)*, diğeri ise daha radikal mücadele yönetimlerini benimsedikleri için ANC’den ayrılanların oluşturduğu *Panafrika Kongresi (PAC)* militanıydılar.

Kısa süre sonra Türkiye’ye dönüp *Türkiye İşçi Partisi* saflarında mücadele verirken, ardından İstanbul’da *Gece Postası*, *Akşam* ve *Ant*’ı yönetirken emperyalizm ve sömürgeciliğin en büyük soygun alanı Afrika benim en çok ilgi gösterdiğim konulardan biri oldu.

Ant’ta uluslararası kurtuluş mücadeleleri ve devrimler üzerine yayınladığımız kitaplar arasında 1968 yılında *Can Yücel*’in nefis Türkçesiyle çevirdiği Kara Panterler hareketi lideri *Stokely Carmichael*’in “Siyah İktidar” adlı kitabının özel bir yeri vardır.

Çok geçmedi, İnci’yle benim *Kara Panterler*’le yollarımız 1972’de kaçak sürgün olarak bulunduğumuz Paris’te kesişecekti. ABD’deki yoğun polisiye baskılar yüzünden önemli yöneticilerinden bir kısmı Cezayir’e sığınmak zorunda kalmış olan *Kara Panter* hareketinin Paris’teki militanları, o yıl *Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi*’ne ve diğer uluslararası kurumlara sunmak üzere yazdığımız *File On Turkey*’in İngilizcesinin düzeltilmesinde bize büyük özveriyle yardımcı oldular. Ayrıca bizi Afrika kıtasındaki ulusal kurtuluş ve direniş hareketlerinin birçok temsilcisiyle tanıştırdılar.

Onlardan biri hiç kuşkusuz Güney Afrika direnişinin beyaz militanlarından yazar *Breyten Breytenbach*’dı. Üzerinden bir yıl geçmeden Breytenbach’ın *Güney Afrika Direnişi* kitabıyla benim *Türkiye, Faşizm ve Direniş* kitabımın Hollanda’da ünlü sol yayınevi *Van Gennep* tarafından birlikte yayınlanması yaşamımın en gurur verici anlarından biridir.

Belçika’da 50 yılı bulan sürgün yaşamımızda da bir zamanlar Belçika sömürgesi olan Kongo ve Ruanda’dan gelmiş birçok dostumuz ve mücadele arkadaşımız oldu.

Şimdi onlar ülkelerinin tarihinin gerçekçi şekilde tanınması mücadelesi veriyorlar. Lumumba için önümüzdeki hafta olacağı gibi yasak savma kabilinden törenler yapılması, Belçika’da bir kaç sokak ya da meydana adının verilmesiyle yetinmiyor, o dönemin müstemlekeci kralı Leopold II’nin gerçek yerine oturtularak Belçika’nın tüm kent ve kasabalarındaki heykel ve anıtlarının yıkılmasını istiyorlar.

Ağırlıklı olarak Kongo’nun talanı üzerine kurulmuş olan Tervuren’deki *Afrika Müzesi*’nin de büyük sömürgeci *Léopold II*’yi putlaştıran tüm unsurlardan temizlenmesi, ülkelerinden gaspedilerek buraya taşınmış tüm eserlerin ve değerlerin Kongo’ya iadesi için mücadele veriyorlar.

Evet, NATO’cu bir komplonun kurbanı olan *Patrice Lumumba*’nın anısı, tam da NATO’nun merkezinde gerçekleştirilecek NATO zirvesinin ardından halkların bağımsızlık ve özgürlük mücadelesine ışık tutmaya devam edecek...

Tayyip, dört yılda nereden nereye?

17 Haziran 2021

NATO’nun Brüksel’deki zirve toplantısı yeni ABD başkanı *Biden*’ın sadece 30 devletten oluşan bu askeri ittifaka değil, aynı zamanda 27 devletten oluşan *Avrupa Birliği*’ne de ülkesinin patronluğunu yeniden dikte ettirmesiyle sonuçlandı.

NATO ittifakı içinde ABD’den sonra en büyük orduya sahip bulunan Türkiye’nin cumhurbaşkanı *Recep Tayyip Erdoğan*, toplantı öncesi yalaka medyanın manşetlerinden düşmeyen şişirme ve meydan okumalarının hilafına, toplantı süresince gösterdiği ubudiyetle hem *Joe Biden*’ın şefkatine,

hem de NATO genel sekreteri *Jens Stoltenberg* tarafından sırtının sıvazlanmasına mazhar oldu.

Unutulur gibi değil... Bundan dört yıl önce, yeni açılan NATO genel merkezinde ABD başkanı *Trump*'ın katılımıyla büyük bir zirve toplantısı yapılmıştı. Recep Tayyip Erdoğan o zaman Brüksel'e koçbaşı gibi girerek "NATO'da beraber olduğumuz ülkeler terörist PYD/YPG ile işbirliği yapıyor. Bu yenilir yutulur bir şey değil. PYD/YPG'ye destek veriyorsa, demek ki PKK'ya da destek veriyordur. Onun için NATO'da A'dan Z'ye gündeme getireceğiz" diye kıyameti kopartmıştı.

Dahası, günümüzde karanlık çete ilişkilerine adı karışan AKP milletvekili Metin Külünk, Belçika Türklerini NATO seferine çıkan islam lideri Erdoğan'ı küffar ilinde şanına yakışır şekilde karşılamaya teşvik etmek için 2017 anayasa referandumu için basılmış "Bu kavga hilal ile haçın kavgasıdır" yazılı afişlerle kampanya yürütüyordu.

Tayyip'in NATO'ya karşı cihadı sadece Avrupa'da değil, Türkiye'de de büyük bir şaşkınlıkla izleniyordu.

Nasıl oluyordu da, 2. Dünya Savaşı sonrası ABD'nin başı çekmesiyle Sovyetler Birliği'ne karşı kurulan *Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü*'nün en sadık üyesi Türkiye birden bire bu örgütün disiplinini hiçe sayarak başına buyruk kararlar alabiliyordu?

Nasıl oluyor da bir devlet, 70 yıldır o medarı iftihar ordusunu a'dan z'ye ABD silah tekellerinin ürettiği ölüm araçlarıyla donatmışken, birdenbire Amerikan *Patriot* füzelerini almaktan cayıp gerektiğinde NATO ülkelerini vurmak amacıyla üretilen Rus yapısı *S-400* füzelerini satın alabiliyordu?

Ve nasıl oluyor da aynı devlet, NATO'nun olurluğunu almaksızın komandolarını, tanklarını, jetlerini ve de yedi düvelden İslamcılarla oluşturup beslediği terör çetelerini Kürt kırımını ve tehciri yapmak için Kuzey Suriye'ye sokabiliyor... Dahası, NATO'nun hâlâ baş düşman bildiği Rusya'nın askeri birlikleriyle sınırın Suriye kesiminde ortak devriye sistemi kurabiliyordu?

60'lı ve 70'li yıllarda Türkiyeli devrimciler ABD emperyalizmine ve NATO'ya karşı canlarını ve özgürlüklerini hiçe sayarak mücadele verirken onların karşısına bekçi köpeği gibi çıkartılanlar, Boğaz'da demirlemiş Amerikan gemilerini kible yapıp namaz kıldıktan sonra *16 Şubat 1969 Kanlı Pazarı*'nı yapanlar nasıl oluyor da ABD hasmı, Rus muhibi kesilebiliyordu?

Tüm bu çıkışların ardında Türkiye'de sosyal ve ekonomik sorunların giderek daha vahim bir hal alması, buna paralel olarak muhalefetin önümüzdeki seçimlerin AKP ve MHP için bir hezimetle sonuçlanmasına yol açacak şekilde güçlenmekte olması vardı. Vatandaş kitlelerindeki tepkilerin giderek güçlenmesi karşısında Tayyip'in dış politikada göz boyayıcı hamasi çıkışlar yapmaktan başka çaresi kalmamıştı.

Özellikle son dört yıllık *Trump* iktidarı döneminde *Avrupa Birliği* ve NATO ile ABD arasındaki ilişkilerin zayıflaması da, Tayyip'e dış politikada dilediği gibi at oynatmasına olanak sağlıyordu.

Ne ki, son başkanlık seçimlerinde *Trump*'ın tasfiye olması, *Biden*'in Avrupa Birliği ve NATO ile ilişkileri yeniden güçlendirmek kararlılığıyla ABD'nin başına geçmesinden bu yana Tayyip'in bu planda dilediği gibi at oynatma şansı iyice zayıflamış bulunuyor.

Özellikle 1915 Ermeni Soykırımı'nın, 106. yıldönümünde, Ankara'nın tüm itirazlarına rağmen ABD cumhurbaşkanı *Biden* tarafından resmen tanınması Erdoğan'ın Batı ile ilişkileri açısından gerçek bir dönüm noktası oldu.

Bu tanıma olayının hemen ardından "ABD Başkanı Biden bir asır önce yaşanmış acı olaylarla ilgili mesnetsiz, hak-sız, hakikatlere aykırı ifadeler kullanmıştır. Haziran'da yapacağımız görüşmede bu konuları yüz yüze değerlendirek, yeni bir dönemin kapılarını aralayacağımıza inanıyorum" diyen *Erdoğan*, son NATO zirve toplantısından önce de son bir silkinişle "24 Nisan bizim için maalesef çok olumsuz bir süreç oldu. Bu yaklaşım bizi ciddi manada üz-

müştür. Bunu gündeme getirmeden geçmeyi doğru bulmamız mümkün değildir” diye hava basmaya kalkıştı.

Ama sonuç ortada... *Biden*'la yaptığı ikili görüşmeden sonra yaptığı basın toplantısında 24 Nisan'ın görüşülüp görüşülmediği sorusu karşısında büyük bir pişkinlikle “Hamdolsun, hiç gündeme gelmedi” diyerek aczini itiraf etmek zorunda kaldı. Aynı acizlik, Tayyip'in düne kadar hakarete varan ifadelerle saldırdığı Fransa cumhurbaşkanı *Macron* ile görüşmesinde de farkediliyor.

Biden'in Brüksel seferinden sonra yeniden güçlenmeye başlayan ABD-AB birlikteliği, bundan böyle Tayyip'in bu iki güç merkeziyle farklı ilişkiler sürdürmesi şansını da zayıflatıyor.

İnsan haklarını ve özgürlükleri sürekli çiğnediği için Türkiye'nin *Avrupa Birliği*'ne katılma şansını kendi eliyle yok etmiş olan Erdoğan, masa üstü ilişkileri ancak, çokuluslu tekellerin Türkiye'deki yatırımları, Avrupa ülkelerindeki Türkiyeli göçmenlerin sayısal etkinliği ve Avrupa'ya girişlerini büyük paralar karşılığında engellediği güneyli göçmenlerin varlığı sayesinde sürdürebiliyor.

24-25 Haziran'da Brüksel'de yapılacak AB zirve toplantısında Türkiye sorunu yine ele alınacak, özellikle *Avrupa Parlamentosu*'nun “insan hakları ihlalleri devam ettiği sürece katılım görüşmelerinin resmen askıya alınması” çağrısı görüşülecek. Ancak Tayyip'in son NATO toplantısı sırasındaki teslimiyetçi tavırlarından sonra bu zirveden herhangi bir yaptırım kararı çıkması pek beklenmiyor.

Tayyip yönetiminin NATO'daki müstakbel konumunu *Yalçın Doğan* dünkü t24'te “Erdoğan *Biden*'e karşı cici çocuk rolünde” başlıklı yazısında çok iyi ortaya koyuyor:

“TV'lerdeki görüntülere ve bazı fotoğraflara bakıyorum. Erdoğan son derece uyumlu, hoşgörülü, uzlaşmaya hazır, çoğuyla kavgalı olduğu liderlere yeniden güven aşılama çabalayan, hatta NATO içinde yeniden rol oynamaya çalışın pozlarda.

“Neden ve neden?..

“TL tehlikeli biçimde eriyor, işsizlik ve enflasyon artıyor. Döviz rezervleri suyunu çekmiş, borç bulması gerek ama, şimdilik kimse borç vermeye yanaşmıyor. İçerde iktidarı her geçen gün biraz daha zayıflıyor. Bir dizi başka iç ve dış nedenlerden dolayı, onlarla iyi geçinmesi şart.

“Sırf bundan dolayı:

“Doğu Akdeniz’de doğalgaz arama faaliyetleri sırasında mangalda kül bırakmaz iken, aniden ve sessizce o bölgede arama faaliyetlerine son veriyor.

“Önüne gelene ‘eyyy’ diye başlayan nutukları çoktandır unutuyor, daha doğrusu unutmak zorunda kalıyor.

“Hatta, kendisini yeniden kabul ettirme aşamasında, NATO içinde ‘ben iyi bir müttefikim’ demeye getiren bir adım atıyor, NATO’ya öneriyor: ‘NATO birlikleri Afganistan’dan çekildikten sonra, Kabil Havaalanı’nın kontrolünü biz sağlayabiliriz’.

“1950 yılında ‘Kore’ye asker göndermek’ gibi. O zaman NATO’ya üye olabilmek için Kore’ye asker gönderiyoruz, bugün NATO’nun desteğini almak için, NATO adına, Kabil Havaalanı’nın kontrolünü öneriyoruz.”

Gayet iyi biliyoruz ki, Tayyip’in Kabil Havaalanı’nın kontrolünü üstlenme önerisinin ardında sadece NATO’ya ve AB’ye “vazgeçilmez görünme” çabası değil, Libya’dan Kafkasya’ya, Orta Asya’dan Balkanlar’a, Suriye’den Arap yarımadasına tüm bölgeyi sürekli tehdit altında bulunduran İHA’lı ve SIHA’lı İslami fütuhatını meşru kılma hesabı da var.

Tıpkı 2. Dünya Savaşı sonrasında ABD Ordusu’nun “komünizme karşı mücadele” amacıyla dünyanın hemen hemen her ülkesinde üs ve tesisler kurduğu gibi, Recep Tayyip Erdoğan’ın başkomutanlığı altındaki Türk ordusu da, gerektiğinde “Türk ve İslam düşmanlarına karşı” askeri operasyonlara girişmek üzere dünyanın üç kıtasındaki tam 15 ülkede askeri üs ve tesisler kurmuş bulunuyor: *Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Irak, Katar, Kosova,*

Kuzey Kıbrıs, Libya, Lübnan, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Suriye, Somali, Sudan.

Türk Ordusu'nun sınır dışı operasyonları sadece kara ve havayla da sınırlı değil...

Milliyet gazetesi 24 Mart 2019'da iftiharla duyuruyordu: "Barbaros'un torunları denizlere sığmıyor... Hidrokarbon kaynaklarıyla çok uluslu şirketlerin ilgisini çeken Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin haklarını koruyan savaş gemileri, Kuzey Buz Denizi'nden Hint Okyanusu'na uzanan deniz alanında uluslararası operasyonlara başarıyla imza atıyor. 462 bin kilometrelik deniz alanında 103 savaş gemisini aynı anda tüm ateş gücüyle yüzdüren Türk Deniz Kuvvetleri dünyaya parmak ısırtıyor."

Erdoğan'ın Türk-İslam fütuhatının hedefine ulaşabilmesi için sadece askeri vuruculuk yeterli değil, hedef ülkelerde de Ankara'nın direktiflerine harfiyen uyacak kukla liderler olması gerekir.

Türkiye'nin sınır komşusu Azerbaycan'da böyle biri 18 yıldır iktidarda... "Tek Millet, İki Devlet" göz boyacılığıyla Kafkaslar'da Tayyip'in koçbaşılığını yapan *İlham Aliyev*... Türkiye'nin karşı sahil komşusu Kuzey Kıbrıs'ta da, Mustafa Akıncı'nın beş yıllık onurlu ve kişilikli cumhurbaşkanlığı döneminden sonra, yine Tayyip'in emirlerini harfiyen yerine getirmek üzere başkanlık koltuğuna oturtulmuş bir *Ersin Tatar*.

Saldırganlıkta sınır tanımayan Türk Ordusu, yanında götürdüğü paralı İslamcı teröristlerle birlikte Azerbaycan ordusunun yanı başında Ermenistan topraklarına saldırdı.

10 Kasım 2020'de *Dağlık Karabağ* topraklarının Azerbaycan tarafından tamamen işgali ve de Türkiye'nin de Orta Asya'ya doğrudan ulaşımını sağlayan bir koridorun açılmasıyla sonuçlanan bu fütuhatın ardından, 10 Aralık 2020'de Bakü'de Azerbaycan diktatörü *Aliyev*'in yanısıra *Erdoğan*'ın da onur konuğu olarak katıldığı abartılı kutlama törenleri, SİHA'ların gökyüzünden katıldığı Türk-Azeri askeri resmi geçitleri yapıldı.

12 Nisan 2021’de, Bakü’de Azerbaycan Cumhurbaşkanı *Aliyev* tarafından Karabağ Savaşı anısına yüz kızartıcı bir sergi parkının açılışı yapıldı, 3. *Soykırım*’ın bu yeni kutlaması, Türkiye’de tepki görmek şöyle dursun, CHP de dahil tüm inkarcı partiler tarafından alkışlandı.

Ölen Ermeni askerlerinin miğferlerininin sağlı sollu kancalara astırıldığı bir koridorda *Aliyev* askeri üniformayla zafer yürüyüşü yapıyor, tahrip edilmiş tanklar üzerinde bal mumundan yapma ölü veya yaralı Ermeni askeri figürleri teşhir ediyor, dahası küçük Azeri çocukları bu barbarlık sergisinde eğlenceli bir oyun gibi küçücük elleriyle o korkunç figürlerin boğazını sıkmaya teşvik ediliyordu.

Dahası, 15 Haziran 2021’deki NATO zirvesinde “cici çocuk” oynayarak *Biden*’ın ve diğer NATO liderlerinin gözünü boyayan Tayyip, hemen ardından özel makam uçağına atlayarak soluğu Azerbaycan’ın başkenti Baku’da aldı. Hemen ardından *Aliyev*’le birlikte işgal altındaki *Suşi*’ye provokatif bir ziyaret yaptığı gibi, “*Azerbaycan-Türkiye Müttefik İlişkileri Şuşa Bildirisi*” başlıklı bir belge imzalayarak Ermenistan’a gözdağı verdi.

Tayyip’in bu son Azerbaycan seyahatinin bir nedeni de muhakkak ki EURO 2020 A Grubu’ndaki ikinci maçını Baku’da yoğun bir Türk ve Azeri seyirci kitlesi önünde *Galler*’le yapacak olan milli takımın muhtemel zaferini kişisel propagandası için de kullanabilme hesabıydı.

Ancak turnuvanın birinci maçında İtalya’ya 3-0 yenilmiş bulunan milli takım Baku’da seyirci avantajına rağmen *Galler*’e de 2-0 yenilerek maçı şeref tribününde kankası *Aliyev*’le birlikte izleyen Erdoğan’ı da hüsrana uğrattı.

Şurası kesin ki, Tayyip her şeye rağmen Kafkasya dahil Türkiye’nin çevresindeki tüm alanlarda her türlü öldürücü silah ve yıkıcı propagandayı kullanarak islami fütuhatını sürdürmeye devam edecek.

Tayyip’in tüm bu saldırganlığa karşı ne yazık ki NATO’dan da, Avrupa Birliği’nden de bir protesto sesi çıkmadığı

gibi, TBMM’de AKP ve MHP ile birlikte “mahşerin dört at-
lısı”nı oynayan CHP ve İYİP’den de itiraz gelmiyor...

Aksine, bu partilerin sözcüleri Kafkasya’daki “*Tek Millet, İki Devlet*” saldırganlıklarına her daim alkış tutuyor, dahası Tayyip’e sadece NATO toplantısında *Biden*’a 1915’i tanınmasının hesabını sormadığı için saldırıyor.

Bu nedenledir ki, Tayyip’in “*Bu kavga hilal ile haçın kavgasıdır*” anlayışı, Türkiye’nin dış siyasetinde ana düstur olmaya devam ediyor.

Kürt ve Katalan uluslarının ortak kavgası

24 Haziran 2021

Anadolu’nun *Kürt’leri* ile İberya’nın *Katalan’ları* nerdeyse bir asırdır, daha kesin bir ifadeyle tam 96 yıldır aynı yazgıyı paylaşıyorlar. Evet, tam da 1925 yılında Anadolu’da Kürtler o meşum *Takrir-i Sükûn* yasasıyla bitip tükenmez devlet terörüne mahkum edilirken, aynı yıl İberya’da da faşist general *Miguel Primo de Rivera* özerk Katalonya yönetimine son veriyor, Katalan dilinin ve bayrağının kullanımını dahi yasaklıyordu.

Anadolu Kürtleri 1925’ten bu yana sadece CHP’nin tek parti diktası altında değil, sözde demokrasiye geçildikten sonra çok partili rejimlerde de, 1960, 1971 ve 1980 askeri darbelerini izleyen sıkıyönetim dönemlerinde de, ve nihayet nerdeyse yirmi yıldır süregelen islamo-faşist rejim kurma sürecinde de devlet terörünün her daim bir numaralı hedefi oldular.

Katalanlar ise, kısa bir özgürleşme döneminin ardından, 1939’dan 1977’ye kadar tam 38 yıl *Franko* faşizminin pençesi altında kaldılar.

Sürgünümüzün 70’lerin başındaki ilk altı yıllık döneminde, Avrupa’nın dört ülkesi, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye, faşist yönetimler altındayken, birlikte anti-faşist

mücadele verdiğimiz İspanya siyasal sürgünleri içinde *Katalanlar*'ın özel ve saygın bir yeri vardı. Çünkü 30'lu yıllarda Franko faşizminin saldırısına karşı en büyük mücadeleyi onlar vermişti.

Tıpkı Yunanistan ve Portekiz'de olduğu gibi, İspanya'da da faşist rejimin çökmesinden, özellikle de ülkenin 1986'da *Avrupa Birliği*'ne üye olmasından sonra, *Katalonya* özerk yönetime yeniden kavuşurken, *Katalan* ulusunun tarihsel bağımsızlık mücadelesi de yeni bir boyut kazandı.

Hiç kuşku yok, ezilen halklar gün gelip özgürlüklerine bir nebze olsun kavuştuklarında, geçmişte maruz kaldıkları haksızlıkların acısını çıkartmak, geleceklerini güvence altına almak için özerklik, daha fazla özerklik, hattâ bağımsızlık isteyebilir. Bugün insan hakları ve özgürlüklerin kalesi diye tüm dünyaya ders veren *Avrupa Birliği* içerisinde sadece *Katalanlar* mı? Örneğin yine İspanya'daki *Basklar*, Fransa'daki *Korsikalılar*, İtalya'nın kuzeyinde *Padanya*, Romanya'da *Macarlar*...

Ya *Avrupa Konseyi* ve *NATO*'nun asli, *Avrupa Birliği*'nin aday üyesi Türkiye?

Kürt ulusunun kentleri, köyleri işgal altında, liderleri, gazetecileri, sanatçıları ya zindanda ya da sürgünde, Suriye'nin ve Irak'ın kuzeyindeki kardeşleri sürekli Türk Ordusu'nun işgal tehdidi altında...

Bu ulus daha bir hafta önce İzmir'de genç *Deniz Poyraz*'ı AKP-MHP çetesinin el bebek gül bebek yetiştirdiği katillerden birinin kurşunlarına kurban verdi.

Cumhuriyet tarihi boyunca yaşattırılanlar, 1925'ler, Dersim'ler unutulmadı... 1980 darbesinden bu yana 40 yılı aşkın süredir tam dört Kürt kuşağı devlet terörü altında doğdu, tüm yaşamında devlet teröründen başka bir şey tanımadı.

Katalan'lar gerek kenti topraklarında, gerekse sürgünde hak ve özgürlük mücadelelerini yürütürken Kürt ulusuyla dayanışmayı dile getirmekten asla geri durmadılar.

Katalonya Özerk Yönetimi Başkanı *Carles Puigde-*

mont, 2017'deki bağımsızlık referandumunu öncesinde *Rudaw* haber sitesine verdiği demeçte şöyle diyordu: “Katalan ve Kürt ulusları arasında benzerlik var. İki ulusun da kendi kaderini tayin hakkı var. Kürdistan halkının yalnız olmadığını söylemek istiyorum. Direnişi sizden öğreniyoruz. İki ulus için de tek bir gelecek var: O da özgürlük.”

Katalan seçmenlerin Ekim 2017 referandumunda “tek taraflı bağımsızlık bildirgesi”ni onaylaması üzerine Madrid'teki İspanyol Senatosu *frankist* bir kararla *Katalonya*'nın özerk hak ve yetkilerini merkezi hükümete devretmiş, bu hak ihlali karşısında *Puigdemont* ve 6 Katalan siyasetçi ülkeyi terk ederken, özerk yönetim hükümeti üyeleri ve iki sivil toplum örgütün temsilcileri tutuklanarak cezaevine gönderilmişti.

Tutuklanarlardan 9'u Ekim 2019'da İspanya Yüksek Mahkemesi tarafından “halkı isyana teşvik” suçlamasıyla 9 ile 13 yıl arasında değişen hapis cezalarına mahkum edilmişti. Bu mahkumiyet kararları üzerine konuşan Barcelona Otonom Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden *Profesör Doktor Lois Lemkow* şöyle diyordu:

“Katalanlar ve Kürtler üzerindeki baskılar birbirine son derece benzemekte... En dikkati çekenlerden biri, mahkemelerin baskıcı ve ağır cezalandırıcı bir biçimde kullanılması. Buna baskıcı anayasacılık diyebiliriz. Bu benzerlik özellikle dikkati çekiyor. Aynı zamanda tüm bu süreçte mahkemelerin kullanılması, yalnızca yargının politikleşmesine işaret etmiyor, demokrasinin üzerindeki tehdide de işaret ediyor. Demokrasi her şeyden önce tartışma, diyalog ve karşılıklı tavizler demektir. Bunun yerine mahkemelerin kullanılarak cezalandırılmaların yapılması demokrasi zeminin altını oyuyor.”

Sadece *İspanya* ve *Türkiye* yönetimleri ya da mahkemeleri mi?

Gerek *Katalan* ulusunun, gerekse *Kürt* ulusunun haklı mücadeleleri karşısında, demokrasi ve özgürlüklerin koruyucusu olma iddiasındaki *Avrupa Birliği*'nin tutumları pek mi farklı?

Gerek “*Vatansız*” *Gazeteci* adlı anı kitabımın sürgün yıllarını anlatan ikinci cildi, gerekse yarım yüzyıldır yazdığım yazıları ve benimle yapılan söyleşileri içeren *Sürgün Yazıları*’nın dört cildi, 1994’te DEP’in kapatılmasından sonra sürgüne çıkararak Brüksel’e gelen Kürt milletvekili dostlarımızın, onların oluşturdukları demokratik örgütlerin ve de medya kuruluşlarının maruz bırakıldığı baskıların sayısız örnekleriyle dolu... Hem de gerek Belçika hükümeti ve parlamentosunun, gerekse *Avrupa Birliği* kurumlarının Türkiye’de Kürt ulusuna uygulanan baskılar karşısında sessiz kalışlarının öyküleriyle...

2017 Kasım’ından beri Franko özentili Madrid yönetimine karşı mücadele yürüten, liderlerinin bir kısmı zindana atılan, bir kısmı sürgüne gitmek zorunda bırakılan *Katalan* ulusunun Brüksel’deki direniş etkinliklerinin, *Avrupa Birliği* kurumları içinde sürdürdükleri haklı mücadelelerinin bire bir tanığıyım.

Carles Puigdemont’un siyasal sürgün olarak Belçika’ya yerleşmesi, tıpkı 1974-76 yıllarında Türk Devleti’nin baskıları nedeniyle bizlere yapıldığı gibi, Madrid yönetiminin müdahaleleriyle uzun süre engellenmiş, hattâ kendisinin İspanya’ya doğru sınırdışı edilmesi tehlikesi yaşanmıştı.

Skandalın büyüğü 2019’daki Avrupa seçimlerinden sonra patlak vermiş, *Carles Puigdemont*, *Toni Comín* ve *Oriol Junqueras* Avrupa Parlamentosu’na seçildikleri halde, parlamento yönetimi bu üç milletvekiline Madrid tarafından “suçlu” sayıldıkları gerekçesiyle akreditasyon vermeyi reddetmişti.

Neyse ki, *Avrupa Birliği Adalet Divanı* üç *Katalan* milletvekilinin Avrupa Parlamentosu toplantılarına katılma hakkı olduğuna karar vererek hem *İspanyol Hükümeti*’ne, hem de *Avrupa Parlamentosu* yönetimine hak ettikleri şamarı indirmişti.

Ancak *Avrupa Parlamentosu*’nun Madrid rejimine teslimiyeti orada da bitmeyecekti... Bu parlamento *İspanyol*

makamlarının istemi üzerine 9 Mart 2021’de *Carles Puigdemont* ve *Toni Comín* ile birlikte üyeliğe 2020’de seçilen *Clara Ponsati*’nin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına “evet” diyerek İspanya’ya iade edilmelerinin yolunu açacaktı. Bu yüzkarası karara *Avrupa Parlamentosu*’nun 248 üyesi “hayır” derken, sosyalist, muhafazakâr ve liberal gruplara mensup 400 parlamenter “evet” oyu kullanacaktı!

Avrupa başkentinde bu gerilim yaşanırken İspanya’nın sol koalisyon hükümeti geçtiğimiz hafta bir başka rezaleti sahneye koyarak 1 Ekim 2017 bağımsızlık referandumunu organize ettikleri için 1.328 gündür tutuklu bulunan 9 Katalan siyasetçi için “kısmi af” kararı aldığını ilan etti. Buna göre dokuz siyasi mahkum hapisten çıkartılacak, ancak haklarındaki siyaset yasağı ve sosyal hak kısıtlamaları uygulanmaya devam edecekti.

Üstelik bu “kısmi af”fın sürgünde bulunan Katalonya’nın eski özerk hükümet başkanı ve Avrupa Parlamentosu üyesi *Carles Puigdemont* ile 6 eski Katalan hükümet üyesini kapsamadığı açıklandı.

Sosyalist başbakan *Pedro Sánchez* “kısmi af” ilan edileceğini bir gün önce Katalonya’nın başkenti Barcelona’daki bazı sivil toplum örgütü yöneticileriyle yaptığı toplantıda bir “müjde” gibi açıkladığında Katalan’lardan haklı büyük tepki gelmesi kaçınılmazdı.

Bu açıklamaya karşı Barcelona’da protesto gösterileri yapılırken, Katalonya özerk hükümet başkanı *Pere Aragones* bağımsızlık girişimlerine katıldığı için haklarında soruşturma veya dava açılan tüm Katalan siyasetçileri kapsayacak şekilde genel bir af yasası çıkarılması, ayrıca 2023 yılından itibaren Katalonya’nın kendi geleceğine karar verme hakkının verileceği bir bağımsızlık referandumuna yasal zeminin hazırlanması gerektiğini söyledi.

Avrupa kıtasının batı ucundaki İspanya’da *Katalan* ulusuna karşı bu baskılar ve kirli manevralar uygulanırken, doğu ucundaki Türkiye’de Kürt ulusuna karşı ardı arkası ke-

silmez tutuklamalar ve cinayetlerin yanısıra HDP’yi kapatma süreci de büyük bir hızla uygulamaya konuldu.

Koray Düzgören’in dünkü yazısında belirttiği gibi, “Kürt siyasi hareketi ve Kürtlerin kurduğu partiler oldum olası devletin, iktidarların hedefi oldu. Ülkenin en karanlık sayfalarından biri olan parti kapatma tarihi, kapatılan Kürt partilerinin ya da Kürt meselesiyle ilgilendikleri için faaliyetlerine son verilen solcu partilerin enkazlarıyla dolu. Özellikle 90’lı yıllarda neredeyse 10 tane Kürt partisi kapatıldı.”

Büyük bir olasılıkla Erdoğan’ın “kadı”larından oluşan *Anayasa Mahkemesi* 11. Kürt partisini de kapatacak, partinin liderlerinin ve milletvekillerinin yeni parti kurma, siyaset yapma ve milletvekili seçilme haklarına yasak koyacağı gibi, ceza mahkemeleri de çoğunu ağır hapis cezalarına mahkum ederek halen tutuklu ya da hükümlü olan yoldaşları gibi zindanlara gönderecek.

Devlet yetiştirmesi bir tetikçinin HDP İzmir merkezini basarak genç bir partiliyi alçakça katletmesiyle eş zamanlı bu gelişmeler karşısında Türkiye’nin aday üye olduğu *Avrupa Birliği*’nin derhal bir tavır koyması gerekmez miydi? Ama bir yandan *Avrupa Konseyi* ve *Avrupa Komisyonu* başkanları, öte yandan birliğin başını çeken ülkelerin liderleri geçen hafta Tayyip’in NATO zirvesindeki “ubudiyet” gösterilerinin verdiği rehavetle suspus olup kendilerini “al gülüm ver gülüm” pazarlıklarına hazırlıyorlar.

AB Komisyonu başkanı *Ursula von der Leyen*’in, iki ay önce Ankara’da kendisini ayakta bekletip ardından yan bir kanapeye oturarak istiskal eden Erdoğan ile tam da bugün başlayacak olan iki günlük AB Liderler Zirvesi öncesinde olumlu bir telefon görüşmesi yaptığı açıklandı.

Komisyonu sözcülerinden *Dana Spinant*’in açıklamasına göre bu görüşmede koronavirüs ile mücadele, Ticaret ve Gümrük Birliği, Doğu Akdeniz’deki durum, Avrupa Birliği topraklarına daha fazla göçmenin gelmemesi için Türkiye’ye

mali desteğin artırılması ve Afganistan'daki gelişmeler ele alınmış bulunuyor.

Daha önce de Berlin'de *Ursula von der Leyen* ile ortak bir basın toplantısı düzenlemiş olan Almanya Başbakanı *Angela Merkel* de Türkiye'nin çok sayıda mülteciyi barındırdığına işaret ederek, "Anlaşma önemli ve daha da geliştirilmeli. Türkiye 3,7 milyon Suriyeli mülteciyi barındırma konusunda muhteşem bir iş yapıyor. Türkiye desteğimizi hak ediyor" demişti.

Fransa Cumhurbaşkanı *Macron* da, Alman başbakanının Türkiye konusundaki değerlendirmelerini tamamen paylaştığını söyleyerek Erdoğan'a Brüksel zirvesinde gösterdiği sıcak yaklaşımı bir kez daha teyid etmişti.

NATO'nun geçen hafta Brüksel'de yapılan zirve toplantısında, sadece 30 devletten oluşan bu askeri ittifaka değil, aynı zamanda 27 devletten oluşan *Avrupa Birliği*'ne de ABD'nin patronluğunu yeniden dikte eden yeni cumhurbaşkanı *Joe Biden*'a gelince...

Onun da, kendisine "cici çocuk" tavrıyla yaklaşan, "hesap soracağım" dediği birçok konuda suspus kesilen Erdoğan'ı, özellikle Afganistan'a Türk birliği gönderme vaadinden sonra pek üzmeyeceği, AB ve NATO'daki ortaklarının özmesine de pek fırsat vermeyeceği anlaşılıyor.

Avrupa'nın Batı ve Doğu uçlarındaki iki ulusun, *Katalan*'ların ve *Kürt*'lerin eş zamanlı olarak maruz bırakıldıkları umursamazlıkları ve ihanetleri bir kez daha gördükten sonra, daha önce defalarca yazdığım gibi, diyeceğim tek şey şu:

Ülkemizdeki Tayyip ve suç ortaklarının islamo-faşist diktasına son vermenin tek yolu Kürt ulusunun, onunla aynı yazgıyı paylaşan tüm demokrasi güçlerinin ilkeli birlikteliğinden, özellikle de gittikçe yaklaşan genel seçimlere şimdiden tutarlı bir şekilde hazırlanmasından geçiyor.

Öncelikli görev ise, HDP'ye karşı uygulanan alçakça komploya var gücümüzle birlikte karşı çıkmak... Geç olmadan, hemen şimdi...

Kollektif Emperyalizm yine iş başında!

1 Temmuz 2021

Yeni cumhurbaşkanı *Joe Biden*'ın Avrupa'daki ABD müttefikleriyle *Trump* zamanında hayli bozulmuş, hattâ yer yer kesilmiş olan ilişkileri yeniden canlandırmak üzere gerçekleştirildiği iddialı seyahatin ardından diplomatik markaja hız vermek üzere Dışişleri Bakanı *Antony Blinken* sefere çıkmış bulunuyor.

Yedi en büyük emperyalist gücün, yani *ABD, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere* ve *Kanada*'nın oluşturduğu G7 zirvesinin İngiltere'deki toplantısında Çin'e ve Rusya'ya karşı husumet ifade eden bir bildiri kabul edilirken, hemen ardından Asya'da Çin'in en önemli rakipleri olan *Avustralya, Hindistan* ve *Güney Kore* de bu bildiriye imza atmakta gecikmemişti.

G7'nin hemen ardından Brüksel'de *Biden*'in katılımıyla toplanan NATO zirvesi de “Rusya'nın saldırganlığı” ve “Çin'in oluşturduğu stratejik problemler”e özel vurgu yapan bir bildiri yayınladı.

NATO toplantısının sonuçlarından biri de, uzun süreden beri ittifak içinde “haylaz çocuk” rolü oynayan *Erdoğan*'ın büyük patron Biden karşısında ubudiyet gösterip tüm NATO üyesi ülkelerin askerlerini çekeceği Afganistan'a bir Türk birliği gönderme vaadinde bulunarak emperyalist kampın vazgeçilmez bir fedaisi olduğunu kanıtlayıştı.

Biden'ın Brüksel'de *Avrupa Birliği*'nin Konsey ve Komisyon başkanlarıyla yaptığı başa baş görüşmeler de, *Trump* döneminde Atlantik'in iki yakası arasında nerdeyse kopma noktasına gelen ilişkilerin yeniden büyük bir coşkuyla canlandırılmakta olduğunu gösteriyordu.

Ancak *Biden* her ne kadar G7 ve NATO zirve toplantılarında ve de AB yöneticileriyle ikili görüşmelerinde ABD'nin patronluğunu ihya etme konusunda hayli mesafe kaydettiyse de, birliğin *İngiltere, Almanya* ve *Fransa* gibi

güçlü ülkeleri, mevcut ekonomik ilişkileri nedeniyle, *Rusya* ve *Çin*'e karşı daha sert bir tavır alınması konusunda tam ikna edememişti.

Blinken'in temasları da dahil ABD'nin dış siyaset açıklamaları ne sonuç verirse versin, asla unutulmaması gereken gerçek şu: Yeni başkan *Biden*, on yıllar boyunca Amerika'nın uluslararası çıkarlarını savunarak emperyalist sicilini oluşturmuş bir "Soğuk Savaş" muharibidir.

ABD'deki *Revolution* sitesinin haklı olarak belirttiği gibi, "Biden yönetimi altında Amerika'nın dış politikasında ve dünyadaki jeostratejik çıkışlarında bazı tonlama farklılıkları ve taktik değişiklikler görülebilir. Ancak şurası bir gerçek ki, Trump/Cumhuriyetçi faşistler de, Demokrat Parti de kapitalist-emperyalist çevrelerin temsilcileridirler. Bunların başlıca önceliği, yeryüzünün bir numaralı sömürücüsü ve baskıcısı olan ABD'nin çıkarlarını korumak ve geliştirmektir."

Bizim kuşağın ABD emperyalizmiyle tanışması, 75 yıl önce, 1946 yılının Nisan ayına rastlar... 2. Dünya Savaşı yıllarının ünlü *Missouri Zirhlısı*, ABD'de ölen Türkiye Büyükelçisi'nin naaşını getirmek bahanesiyle son derece medyatik bir ziyaret yaparak İstanbul Boğazı'na demir atmıştı. Amerikan bahriyelilerini gereğince ağırlamak için İstanbul'da genelevlerin badana edildiğini sonraki yıllarda öğreneceğimiz ünlü dostluk ziyaretiydi bu... Konya'daki ilkokulumuza ulaşan gazetelerin hemen hepsinde "büyük dost" Amerika'ya övgüler düzülüyor, Sovyet imajı bununla ters orantılı olarak her geçen gün biraz daha çirkinleştiriliyor, korkunçlaştırılıyordu.

"*Emperyalizm*" kelimesiyle kağıt üstünde ilk karşılaşmam ise, 67 yıl önce, 1954 yılındaydı... Ünlü 1951 tevkifatında tutuklanan komünist işçi ve aydınların askeri mahkemede yargılandığı günlerdi... Bırakın komünizm ya da sosyalizm kelimelerini, "sol" kelimesi dahi bir tabuydu...

İzmir'de *Beyler Sokağı* yakınında eski kitaplar satan bir sahaf vardı, bilgi açılığımı gidermeme çok katkısı olmuştu.

O sahaftan bir geçişimde, kapağı solmuş yığınla eski kitap arasında biri, kapaktaki adıyla hemen ilgimi çekmişti: *Emperyalizm – Geberen Kapitalizm...* Yazarın adı: *Hikmet Kıvılcım* (ya da *Kıvılcımlı*). 1930 yılında basılmış, herhalde yasaklanmış olmalı ki 24 yıl sonra bir evin tozlu tavan arasından ya da bodrumundan buraya düşmüştü.

Gazetecilik yaparken okuduğum *Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu*'ndaki işletme iktisadı derslerinin önemli bir bölümü, işletmenin verimliliğini artırmak için işçilerin daha iyi nasıl sömürülebileceği üzerineydi. İktisadi doktrinler tarihi dersleri ise *Adam Smith* ve *David Ricardo*'da duruyor, *Marx*'tan, *Engels*'ten tek kelime bahsedilmiyordu.

İsmini ilk kez duyduğum *Kıvılcımlı*'nın kitabını genç bir iktisat öğrencisi olarak büyük bir öğrenme hırsıyla okumuştum. 60'lı yıllarda *Türkiye İşçi Partisi* militanı, *Akşam* gazetesi ile *Ant* dergisinin yöneticisi olarak, yarım yüzyıldır da siyasal sürgünde hiç ödün vermeden sürdürdüğüm anti-emperyalist tavrımı ilk ateşleyen işte o kitap olmuştu.

Bu mücadelede ufkumuzu genişleten ana kitap ise, çok sevdiğim iki meslektaşımın Türkçeye kazandırdığı Lenin'in *Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* adlı eseri oldu. 31 yıl önce bizlere veda eden *Cemal Süreya*'nın büyük bir ustalıklarla çevirdiği 164 sayfalık bu yapıtı geçen yıl sonsuzluğa uğurladığımız Sol Yayınlar'ın kurucusu *Muzaffer Erdost* 1969 yılında yayınlamıştı.

Biz de, gerek *Ant Dergisi*'nde, gerekse *Ant Yayınları*'nda dünyadaki anti-emperyalist mücadeleleri tanıtan yazılar, röportajlar ve kitaplar yayınlarken, Lenin'in bu konudaki yazı ve konuşmalarını derleyen *Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri* adlı 416 sayfalık kitabı üç yıl önce yitirdiğimiz sevgili *Tektaş Ağaoğlu*'nun çevirisiyle 1970 yılında okurlarımıza sunmuştuk.

Üzerinden tam yarım asır geçti... ABD emperyalizminin pençesindeki Türkiye'de *Pentagon* ve *NATO*'nun tezgahladığı iki faşist askeri darbe daha yaşanırken, Soğuk

Savaş döneminin iki süper gücünden *Sovyetler Birliği*'nin tarihe karışması ve *Varşova Paktı*'nin dağılmasıyla, meydan tamamen ABD emperyalizmine ve onun ortaklarına kaldı.

21. yüzyılın en önemli Marksist düşünürlerinden, iki yıl önce yaşama veda eden *Samir Amin*, günümüz emperyalizmini “*Kollektif Emperyalizm*” ya da *ABD, Avrupa ve Japonya* üçlüsünün oluşturduğu “*Triad emperyalizmi*” olarak niteliyor, “*Triad'ın Kollektif Emperyalizmi'ni Nasıl Yenmeli?*” başlıklı bir söyleşisinde şu çağırışı yapıyordu:

“Dünya şu anda ciddi tehlikede. ABD, Batı Avrupa ve Japonya'nın kollektif emperyalizmi ABD liderliği tarafından yönetiliyor. Tüm gezegen üzerinde tekelci kontrollerini sürdürmek için diğer ülkelerin bağımsızlığını kabul etmiyorlar. Çin ve Rusya'nın bağımsızlığına saygı duymuyorlar. Bu yüzden dünyanın her yerinde sürekli savaşlarla karşı karşıyayız. Radikal İslamcılar emperyalizmin müttefikleridir, çünkü istikrarı bozmak için ABD tarafından desteklenmektedirler. Bu kalıcı bir savaş. Buna en iyi cevabın Avrasya projesi olduğuna inanıyorum. Rusya, Çin, Orta Asya ülkeleri, İran ve Suriye ile birleşmeli. Böylesi bir ittifak, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri için de çok çekici olabilir. Ancak bu sayede emperyalizm tecrit edilmiş olacaktır.”

Sol hareketimizin değerli düşünürlerinden *Fikret Başkaya* da, geçen yıl yayınlanan bir söyleşisinde *Kollektif Emperyalizm*'i Türkiye açısından şöyle yargılıyordu:

“1952 sonrasında Türkiye bir ABD uydusuydu... Savaş sonrasında emperyalizm de artık kollektif emperyalizm olduğu için, Türkiye bir bütün olarak kollektif emperyalizmin [ABD, İngiltere, Fransa- Almanya, Japonya, vb.] uydusuydu... Sadece bağımsız dış politika yapma yeteneğini değil, bağımsız-ulusal ekonomik politika uygulama yeteneğini de kaybetti... Sanayileşme, planlama perspektifinden uzaklaştı... Tabii NATO üyeliğinin faturası bundan ibaret değildi. Dinci gericiğin devleti ve toplumu kuşatmasında da NATO etkisinin payı büyüktü... Elbette Politik İslam'ın dayatıl-

masını isteyen sadece, ABD ve kolektif emperyalizmin bileşenleri değildi... Türkiye'nin mülk sahibi sınıflarının da tercihiydi... 12 Mart ve 12 Eylül Amerikancı askeri darbele-
rinin tartışmasız amacı, solun, demokratikleşmenin önünü kesmekti... Dinci gericiliğin yolunu açmaktı..." (Politikyo!, 22 Ocak 2020)

Türkiye'de *Kollektif Emperyalizm* konusunda en bel-
gesel ve kapsamlı çalışmalardan biri hiç kuşkusuz *Dr. Ergün Sönmez*'e ait... *Belge Yayınları* tarafından 2016 yılında ya-
yımlanan "*Kollektif Emperyalizm*" ve 2019'da yayımlanan "*Kollektif Emperyalizm ve Türkiye'nin Konumu*" adlı yapıt-
larında okurlara bu küresel felaket olgusuna hem dünyanın tüm ezilen ve sömürülen halkları açısından, hem de Türkiye açısından bakma olanağı sağlıyor.

Türkiye halklarının *Kollektif Emperyalizm* aşamasında maruz kaldığı sömürü ve baskıları tartışma götürmez belge-
lerle ortaya koyan, 1950'den günümüze 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül darbeleriyle 6-7 Eylül pogromu, Kürt tutukla-
maları, Kanlı Pazar, 15-16 Haziran Direnişi, Milliyetçi Cep-
he hükümetleri, Turgut Özal iktidarı ve nihayet AKP döneminin isyan ettirici gerçeklerini, siyasal partilerin *Kollektif Emper-
yalizm* karşısındaki konumlarını marksist bir bakış açısıyla analiz eden Sönmez şu çağırıyor:

"Türkiye'de sınıf siyaseti yaptığını söyleyen birçok sol parti ve hareket halen kendilerinde olan Kemalizm ve ulu-
salcılığı yenememiştir. *Kollektif Emperyalizm* sürecinde, gerek Türkiye'de, gerekse dünyadaki kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve emekçilerin karşısında yalnız yerli burjuvazi yoktur, kolektif tekeller burjuvazisi vardır... *Kollektif Emperya-
lizm*'in olmazsa olmaz alternatifi ise enternasyonal *Kollektif Sosyalizm*'dir."

Kollektif Emperyalizm'in Biden komutasındaki yeni yönelimleri için isabetli bir teşhisi de BirGün gazetesi yazarı İbrahim Varlı koyuyor:

"Üçlü'den müteşekkil kolektif emperyalizm Trump'lı

yıllarda yaşadığı sarsıntının ardından Joe Biden ile birlikte yeni bir restorasyon peşinde. Bu daha ziyade Amerikan emperyalizminin restorasyonu olacak şüphesiz ki... Triad'ın dünyayı kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde yeniden şekillendirme, daha doğrusu paylaşma çabası şimdiden kendisini hissettirmeye başladı.

“Kapitalist-emperyalist dünya sistemi neoliberal küreselleşme temeli üzerinden yeni bir yayılma safhasının aşmasında. Bunun izdüşümleri Ortadoğu coğrafyasında, Afrika ve Asya kıtalarında görülüyor. İran eksenli gelişmeler, Suudi-Katar anlaşması, İsrail'in körfez monarşileriyle yeni bir yola girmesi, Suriye ve Irak'taki gelişmeler hepsi gelmekte olanın habercisi.

“Kapitalizm bir kriz sistemidir. Sistemin yapısı gereği bir kriz biter bir diğeri başlar. Sistemin karakteristik yapısı, ekonomik yeniden üretimi herhangi bir genel dengeye doğru evriltmiyor. Tam tersine öngörülemez bir biçimde bir denge-sizlik biçiminden diğere evriliyor. Amin'in sözleriyle ifade edersek, 'Küreselleşmiş liberal ekonomik düzen sürekli savaşı-sonu gelmeyen ve birbirini izleyen askeri müdahaleleri- gerektiriyor. Bu, çevre ülkeler kendi ihtiyaçları doğrultusunda boyun eğdirmenin yegane yoludur.' Kapitalist-emperyalist sistemin yapısal krizi 'Emperyalist Triad'ı yeni dönemde yeni bir tür maceralara sürükleyecek. Bu yeni 'restore' edilmiş saldırganlığın laboratuvarı da Ortadoğu ve Asya-Pasifik sahası olacak.” (BirGün, 8 Aralık 2020)

Küreselleşmiş liberal ekonomik düzenin gerektirdiği sürekli savaşın, sonu gelmeyen ve birbirini izleyen askeri müdahalelerin Ortadoğu'daki somut örneklerini yıllardan beri Suriye, Irak ve Kafkasya'daki saldırılarıyla, Libya'ya ve Balkan ülkelerine kadar uzanan askeri müdahaleleriyle, Mavi Vatan, yani “Mare Nostrum” ilan ettiği Doğu Akdeniz'deki, Karadeniz ve Basra Körfezi'ndeki operasyonlarıyla, Kıbrıs'ın kuzeyinde uyguladığı siyasal ve askersel baskılarla Erdoğan'ın islamo-faşist diktası vermeye devam ediyor.

Hem de geçen ay yapılan NATO ve AB zirvelerinde hiçbir önlemeye ve yaptırıma maruz kalmadan...

Çünkü Kollektif Emperyalizm'in çıkarları bunu gerektiriyor!

Tayyip'in AB'deki koçbaşları...

8 Temmuz 2021

Salı günü öğleden sonra Brüksel'in Josaphat Parkı'nda ihlamur ağaçlarının salmaya başladığı o güzelim kokuyu içime çektikten sonra *Avrupa Parlamentosu*'nun Strasbourg'taki merkezinde başlayacak Türkiye görüşmelerini kaçırmamak için hızla geriye vurdum...

Parkta hemen her gün buluşup Belçika ve dünya ahvali üzerine ayaküstü söyleştiğim Türkiye'li, Orta Doğu'lu, Kuzey Afrika'lı, Doğu Avrupa'lı göçmen dostlarımın çoğu, seyahat yasaklarının büyük ölçüde kalkmasından yararlanarak derhal ülkelerine gitmişlerdi...

Gitmekte gecikmiş olanlardan bir dostum ayak üstü vedalaşırken her zamanki gibi sormadan edemedi: "Türkiye'den sana ne getireyim?" Yıllardır her sorana verdiğim yanıtı yineleyerek kazasız belasız gidip dönmesini diledim: "Umut getir... Diktanın sonunun yaklaştığı umudunu getir!"

Düşünce özgürlüğü sembolü *Voltaire*'in adını taşıyan büyük bulvarı hızla geçip bilgisayar ekranının karşısında *Avrupa Parlamentosu*'nun Türkiye görüşmelerinin başlamasını beklerken belleğim beni bugünkü iletişim olanaklarının henüz olmadığı, olayları ancak yerinde izleyebildiğimiz yarım yüzyıl öncesine götürdü.

O zaman *Ant* yazarı *Mekin Gönenç*'le birlikte elimizde *Demokratik Direniş Hareketi* adına hazırladığımız çeşitli belgelerle Strasbourg'ta günlerce önceden mevzilenir, *Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi*'nin 12 Mart 1971 rej-

mine yaptırım uygulamasını sağlamak için çeşitli ülkelerin parlamenterleriyle temas kurardık. İlişkilerin önemli bölümünü de 1969'da faşist albayların diktası altındaki Yunanistan'ın *Avrupa Konseyi'*nden atılmasını başarmış olan Yunanlı direnişçi dostumuz *Maria Becket* sağlardı.

*Mekin'*i 2011'de, *Maria'yı* ise 2012'de sonsuzluğa uğurlamış olmanın acısı her daim yüreklerimizde...

Onlarla birlikte 12 Mart 1971 faşist cuntasına karşı mücadele verdiğimiz o dönemden on yıl sonra, kendimizi daha çok sayıda siyasal sürgün dostlarla birlikte hem Strasbourg'ta, hem de Brüksel'de 12 Eylül 1980 faşist cuntasına karşı mücadelenin içinde bulduk.

Tam 40 yıl sonra da aynı kentlerde Recep Tayyip Erdoğan'ın şefliğindeki islamo-faşist diktaya karşı mücadele.

Avrupa Parlamentosu genel kurulu, daha bir buçuk ay önce, 19 Mayıs 2021'de, İspanyol raportör *Nacho Sanchez'*in hazırladığı *2020-21 Türkiye İlerleme Raporu'*nu onaylamıştı.

Değişik ülkelerden ve farklı siyasal gruplardan 35 milletvekilinin 30'u Türkiye'deki Erdoğan rejimini yerden yere vuran konuşmalar yaparak Konsey'i ve Komisyon'u bu rejime dolaylı destek verdikleri için ağır şekilde eleştirmiş, sonuçta 150 çekimser, 64 hayır oyuna karşılık 480 oyla kabul edilen raporda Ankara yönetimi tarafından mevcut olumsuz gidişata acilen ve tutarlı biçimde son verilmemesi halinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin resmen askıya alınması çağrısı yapılmıştı.

Ancak Brüksel'de, 14 Haziran günü yeni ABD cumhurbaşkanı *Joe Biden'*in patronluğu altında toplanan NATO zirvesinde olduğu gibi, AB'nin en üst organı Avrupa Konseyi'nin 24-25 Haziran zirvesinde de Türkiye'deki tüm insan hakları ihlalleri ve konu komşuya saldırılar sineye çekilerek Suriye mültecilerini ağırlaması karşılığında Ankara'ya 3 milyar Euro verilmesi kararlaştırılmıştı.

Anımsanacağı üzere liderler zirvesinden önce Berlin'de *Ursula von der Leyen* ile ortak bir basın toplantısı düzenle-

miş olan Almanya Başbakanı *Angela Merkel* de Türkiye'nin çok sayıda mülteciyi barındırdığına işaret ederek, "Anlaşma önemli ve daha da geliştirilmeli. Türkiye 3,7 milyon Suriyeli mülteciyi barındırma konusunda muhteşem bir iş yapıyor. Türkiye desteğimizi hak ediyor" diye fetvayı basmıştı.

Geçen yazımda ayrıntılı olarak tanıtmaya çalıştığım *Kollektif Emperyalizm*'in kendisine hoşgörülü davranacağından son derece emin olan *Erdoğan* diktası, misli görülmemiş bir cüretle insan haklarını ve özgürlükleri en hunhar yöntemlerle çiğnemeye devam ediyor. İktidarın yetiştirdiği bir tetikçi HDP lokalini basarak genç bir Kürt kadını katlediyor, HDP'yi kapatma, HDP milletvekillerini siyasetten menetme hazırlıkları hızla ilerliyor.

İşte bunlara tepki olarak *Avrupa Parlamentosu* "Türkiye'de muhalefete, özellikle de HDP'ye uygulanan baskılar" üzerine 6 Temmuz 2021'de Strasbourg'ta olağanüstü bir toplantı yapmak zorunda kaldı.

İnternet'te izlediğim görüşmelerde *Avrupa Parlamentosu*'nun tüm siyasal grupları adına konuşan milletvekilleri, sağcı ECR grubunun Polonyalı sözcüsü Witold Jan Waszczykowski hariç, *Erdoğan*'ın baskıcı yönetimine karşı son derece sert konuşmalar yaptılar.

Daha sonra kabul edilen karar tasarısında Türkiye'de muhalefet partilerine yönelik sürekli saldırı ve baskılardan, özellikle de HDP'nin Türk makamları tarafından giderek artan bir şekilde hedef alınmasından duyulan endişe vurgulanarak, *Erdoğan* iktidarı bu duruma derhal son vermeye ve ülkedeki tüm siyasi partilerin çoğulcu ve demokratik bir sistemin temel ilkelerine uygun olarak meşru faaliyetlerini özgürce ve tam olarak yerine getirmelerini sağlamaya çağrıldı.

Ancak bu kez kabul edilen kararda, 19 Mayıs 2021 kararının aksine, Ankara yönetimi tarafından mevcut olumsuz gidişata acilen ve tutarlı biçimde son verilmemesi halinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin resmen askıya alınması çağrısı yer almıyor.

Bu toplantının açılış ve kapanış konuşmalarını yapan AB Komisyonu Başkan Yardımcısı ve Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi *Josep Borrell Fontelles*, daha önceki bir oturumda Nikaragua yönetimini en sert şekilde eleştirmişken, Türkiye konusunda Erdoğan'ı rahatsız edecek herhangi bir ifade kullanmamaya özen gösteriyordu.

Avrupa Birliği Konseyi Başkanı *Charles Michel* de, Avrupa Parlamentosu'nun bu haftaki oturumunda, 24-25 Haziran'da gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nin sonuçları üzerine yaptığı konuşmada, bazı rahatsız edici durumlara rağmen, Türkiye ile ilişki sürdürmenin AB'nin temel politikalarından biri olmaya devam edeceğini vurguluyordu.

AB-Türkiye ilişkilerinin yakın geleceği açısından çok önemli bir gelişme ise, *Avrupa Birliği* dönem başkanlığının 1 Temmuz 2021'den beri altı ay süreyle *Slovenya*'ya geçmesi oldu. Dönem başkanlığını Portekiz'den devralan Slovenya başbakanı *Janez Jansa*, yaptığı ilk konuşmada "*Türkiye, Akdeniz'in en önemli aktörlerinden biri haline gelmektedir*" diyerek Erdoğan rejimine karşı herhangi bir yaptırıma olanak tanımayacağını daha baştan belli etmiş oldu.

Slovenya'nın dönem başkanlığını üstlenmesi üzerine Erdoğan, *Avrupa Birliği* içinde yeni bir koçbaşına sahip olmuş bulunuyor.

Neden?

Çünkü, *Avrupa Konseyi* başkanı olan Slovenya Başbakanı *Janez Jansa*, bu birlik içinde en sağ kanadı temsil eden Macaristan Başbakanı *Viktor Orban*'a yakınlığıyla tanınıyor.

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra kurulan ve AB'nin en küçük devletlerinden biri olan Slovenya'da *Janez Jansa* iktidarının insan hakları ve özgürlükleri çiğneyen uygulamaları uluslararası kamuoyunda zaten geniş tepkilere yol açıyordu. Bu tepkiler, dönem başkanlığını üstlendikten sonra yapılan bir ortak basın toplantısında Avrupa Komisyonu başkanı tarafından da dile getirildi.

Macaristan Başbakanı *Viktor Orban* kendi ülkesinde aşırı sağ bir yönetim kurmakla yetinmediği gibi, *Avrupa Birliği*'nin tamamında aşırı sağın egemen olması için tüm olanaklarını seferber etmiş durumda...

Tam da 24 Haziran zirvesi öncesi, Macaristan parlamentosunun LGBT karşıtı bir yasayı kabul etmesi üzerine 17 üye ülkenin liderlerinin *Avrupa Birliği* başkanlarına bir açık mektup göndererek LGBT karşıtı ayrımcılıkla mücadele çağrısında bulunmuş olması, 10 Orta Avrupa ülkesinin ise bu çağrıya katılmaması AB içindeki kutuplaşmayı daha da keskinleştirmiş bulunuyor.

Bu kutuplaşma sürecinde geçen hafta da *Avrupa Birliği* üyesi 14 ülkeden 16 sağcı parti “federal bir blok” yerine “egemen üye devletlere dayalı bir birlik” çağrısı yapmakla kalmıyor, *Avrupa Parlamentosu* içinde ikinci büyük siyasal grubu oluşturmak üzere seferber olmuş bulunuyordu... Bu hareketin başını Macaristan'dan *Viktor Orban*'ın *Fidesz*, Fransa'dan *Marine Le Pen*'in *Ulusal Birlik*, İtalya'dan *Matteo Salvini*'nin *Lega*, Polonya'dan *Mateus Morawiecki*'nin *Hukuk ve Adalet* partileri çekmekte...

Bu harekete AB dönem başkanı *Janez Jansa*'nın *Slovenya Demokrat Partisi*'nin de katılması herhalde sürpriz olmayacak.

Unutulmasın ki, bu yeni oluşumun başını çeken *Viktor Orban* sadece *Avrupa Birliği* içinde değil, *Türkçe konuşan ülkeler topluluğu* içinde de aynı derece aktif...

Türk ve Macar uluslarının Hun İmparatoru *Atilla*'nın torunları olduğu gerekçesiyle 2018 Eylül'ündeki *Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi*'ne katıldığını, 1 Ocak 2019'da *Peşte*'de *Macaristan Araştırma Enstitüsü*'nü faaliyete geçirdiğini daha önceki yazılarımdan birinde açıklamıştım.

Orban'la *Erdoğan* arasındaki çizgi beraberliği, ayrıca, *Türkiye*'nin tüm protestolara rağmen kadın haklarını koru-

yan *İstanbul Sözleşmesi*'nden çekilmesiyle daha da pekişmiş bulunuyor.

Hem *Avrupa Birliği* içinde, hem de *Türkçe konuşan ülkeler topluluğu* içinde önemli bir yer tutan *Viktor Orban*'dan sonra, onun çizgisindeki Slovenya Başbakanı *Janez Jansa*'nın AB dönem başkanı olmasıyla Tayyip uluslararası ilişkilerde her türlü manevraya, şantajla baş vurarak terör gemisini yürütebilme rahatlığına erişiyor.

En azından Fransa'nın AB dönem başkanlığını üstleneceği 1 Ocak 2022'ye kadar...

Ancak AB içindeki ikinci koçbaşı düştükten sonra Türkiye'de insan hakları ve özgürlüklerin savunması konusunda ne gelişmeler olacağı, sadece yeni dönem başkanı Fransa'nın Ankara'ya karşı ne tavır alacağına bağlı değil...

Daha da önemlisi, Türkiye'deki muhalefet güçlerinin, yaklaşan 2023 seçimlerinden, belki sürpriz bir erken seçimden önce demokrasi mücadelesinde ne denli tutarlı davranabileceğine, sadece Kürt ulusunun değil, tüm demokrat ve ilerici yurttaşların temsilcisi olan HDP'yle gerçekten demokratik bir ittifakı gözü alıp alamayacaklarına bağlı...

Kamuoyu yoklamalarında barajı geçebileceği kesin görünen bir İYİP'in "telef olma"yı bir yana bırakıp HDP ile demokrasi ittifakını göze alabilmesine, ana muhalefet partisi CHP'nin de İYİP'i buna zorlamasına bağlı...

Koray Düzgören'in dünkü yazısında İYİP başkanına son derece haklı olarak söylediği gibi, "Telef olmanıza gerek yok Sayın Akşener, biraz niyetiniz olsun yeter! Bu tek adam zulüm rejiminin son bulmasını istiyor musun, istemiyor musun? Bu rejime karşı mısınız, değil misiniz? Asıl sorun bu... Gerisi lafügüzaf..."

Ancak böylesi bir demokrasi ittifakı gerçekleşirse, tatile giderken "Türkiye'den sana ne getireyim?" diye soran göçmen dostlarıma söylediğim "Umut getir... Diktanın sonunun yaklaştığı umudunu getir!" dileği de belki bir gün gerçekleşir...

Rabia'cı Tayyip'in Belçika fütuhâtı...

15 Temmuz 2021

Bugün 15 Temmuz 2016 çakma darbesinin beşinci yıldönümü... Yakın tarihin en büyük, en cüretkâr sahtekârlıklarından biri olan bu çakma darbe girişiminin, 2015 yılında arka arkaya yapılan iki genel seçimde AKP iktidarının kitle desteğini kaybetmeye başladığı ortaya çıkınca, ülkeyi başkanlık diktasıyla yönetme yolunu açmak için tezgahlandığı belliydi...

Çakma darbe girişimi bahane edilerek hemen ardından ilan edilen *Olağanüstü Hal*, 16 Nisan 2017 anayasa referandumu ve onu izleyen 24 Haziran 2018 cumhurbaşkanı seçimi, 2012'den bu yana temel taşları döşenen islamo-faşist rejimi kurumlaştırdığı gibi, Kürt ulusuna, tüm ilerici ve demokrat kurum ve yurttaşlara karşı devlet terörünü daha gaddar ve acımasız hale dönüştürdü.

Dün yapılan resmi açıklamaya göre, beş yıldır açılan çeşitli davalarda 3 bini ömür boyu olmak üzere 4 bin 890 yurttaş hapse mahkum edilmiş bulunuyor. Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar da, “FETÖ ile mücadele kapsamında bugüne kadar toplam 23 bin 364 kişinin Türk Silahlı Kuvvetlerinden ihraç edildiğini” açıkladı. Ayrıca, İHD ve TİHV'nin açıklamalarına göre OHAL rejiminde 140 bine yakın kamu görevlisi keyfi şekilde ihraç edilmiş ve “haklara sahip olma hakkı”ndan mahrum bırakılmış bulunuyor.

Kamuoyu yoklamalarında kitle desteğinin hızla eridiğini gören Erdoğan, hem yurtta, hem de yurt dışında devlet terörünü kalıcı kılmak için OHAL rejimini daha da pekiştirecek bir torba yasayı Meclis'in onayından geçirmek üzere...

12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinden sonra olduğu gibi, 2016 çakma darbe girişiminden sonra yurt dışındaki muhalifler de devlet teröründen nasibini aldı. Artı Gerçek yazarı *Erk Acarer*'in 7 Temmuz günü Berlin'de evinin içinde bıçaklı ve yumruklu saldırıya uğraması, ardından

Avrupa’da yaşayan 21 muhalif gazeteci, sanatçı, aydın ve yazarı içeren bir *İnfaz Listesi*’nin varlığının ortaya çıkmış olması bu yurt dışı terörünün en son kanıtları...

HDP Tunceli milletvekili *Alican Önlü*, son zamanlarda sürgündeki muhaliflere karşı yoğunlaşan saldırı ve tehditlerin ardında hükümetin olduğu iddialarını bir soru önergesiyle Meclis gündemine taşırken, saldırı ve tehditlere hedef olan meslektaşlarımız da dün *Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF)*’nin Berlin merkezinde bir basın toplantısı yaparak bu saldırılar konusunda Erdoğan iktidarının sorumluluğunu kanıtlarla ortaya koydular.

Avrupa kamuoyunda bu saldırılara tepkiler giderek büyürken, Avrupa’nın başkenti Brüksel’deki TC Büyükelçisi *Hasan Soysal* 13 Temmuz’da yaptığı bir basın toplantısında, “müttefik ülkeleri” yurt dışındaki muhaliflere iltica hakkı tanıdıkları için suçluyordu:

“FETÖ destekçilerinin bazı müttefik ülkelere yaptıkları iltica başvurularına uluslararası hukuk ve adli işbirliği prensipleri hilafına olumlu yanıt verilmeye devam edildiği üzülerken gözlenmektedir. Belçika’daki sosyal, ekonomik ve siyasi hayata önemli katkılar sağlayan ve Covid-19 pandemisi boyunca sergilediği dayanışmayla birlikte yaşama kültürüne iyi bir örnek teşkil eden vatandaşlarımızın bu durumun bilincinde olarak gerekli duyarlılığı göstereceklerinden eminim.”

Büyükelçi, basın toplantısında, Türkiye ile Belçika arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 185. yıldönümü olan 2023’te, Türk işçilerin Belçika’ya resmen satışının 60. yıldönümü olan 2024’te kutlama etkinlikleri düzenleneceğini de belirterek TC vatandaşlarını şimdiden bu kutlamalara katkıda bulunmaya çağırıyordu.

Beştepe Külliyesi’ndekileri memnun etmek için Gülen’ci muhaliflere demediğini bırakmayan Büyükelçi, kendinden önceki ekselansları gibi, Belçika’da yıllardır yaşayan göçmenlerin asla unutamayacakları 10 yıl öncesine ait bir gerçeği bilinçli olarak hasıraltı ediyordu.

Anımsatalım, Erdoğan'ın iktidarının 2003'ten 2015'e kadar 12 yıllık ilk döneminde TC hariciyesinin Avrupa metropollerindeki tüm ilişkilerinde en büyük desteği ve işbirlikçisi çeşitli sosyal-kültürel örgütler ve açtığı okullarla Gülen hareketiydi. TC'nin Brüksel büyükelçileri de Güleni hareketin Avrupa başkentindeki en büyük destekçisi ve işbirlikçisiydi. Tıpkı bugün SETA ile olduğu gibi, o dönemde Avrupa'da Kürt kuruluşlarına ve şahsiyetlerine karşı devlet cihadını Fethullah örgütleriyle birlikte yürütürlerdi.

O kadar ki, Türk göçmenlerin Belçika'ya gelişinin 50. yıldönümünü kutlama programlarının organizasyonu da 2012 yılında Güleni çatı örgütü *Fedactio*'ya havale edilmiş, programın açıklandığı 10 Şubat 2012 tarihli toplantıda o dönemin TC Büyükelçisi *Mehmet Hakan Olcay* Fethullahçı'lara övgüler düzmüştü.

Ertesi yıl, *Fedactio*'ya bağlı *Avrupa Profesyoneller Ağı (EPN)*'nin bir toplantısında aynı büyükelçi *Mehmet Hakan Olcay*'ın yaptığı konuşmayla ilgili haberi Güleni hareketin günlük gazetesi şöyle vermektedir: “Türkiye'nin Brüksel Büyükelçisi *Mehmet Hakan Olcay*, Belçika'nın Türkiye ile terörle mücadele alanında işbirliğinde artık daha kararlı olduğunu söyledi, Belçika'da gelecek yıl başlaması beklenen PKK davasını hatırlatarak, ‘Belçika mevzuatının teröre baskısının büyük ölçüde yeniden şekillenebileceğini ve daha kategorik bir hal alabileceğini’ kaydetti.” (*Zaman Gazetesi*, 4 Nisan 2013)

15 Temmuz 2016 çakma darbesinin yıldönümünde Tayyip hariciyesinin Avrupa metropollerinde büyükelçileri eliyle yapmaya çalıştığı “masumiyet” gösterileri ne olursa olsun, şurası inkar edilemez bir gerçek ki, halen dünyanın tüm demokratik çevrelerinde endişeyle izlenen “islami fütuhât”ın örgütlenmesinde ve etkinleşmesinde, bugün “düşman saflar”da görünen *Recep Tayyip Erdoğan* da, *Fethullah Gülen* de, yıllarca tam ittifak halinde birlikte hareket etmişlerdir.

Gülen hareketi yurt dışında AKP iktidarının ve hariciyesinin açık desteğiyle gelişip güçlenirken, Erdoğan da sadece yakını olduğu *Müslüman Kardeşler*'in değil, aynı zamanda iyi örgütlü *Hizmet* hareketinin de kadro ve okul desteğiyle Türkiye'de islamo-faşist rejimin temel taşlarını döşemiş, "*Kızıl Elma*"cı Avrupa fütuhatinin da müfrezelerini oluşturmuştur.

Zamanla iyi yetişmiş kadroları, diyaloga açık tutumuyla geniş bir ilişkiler ağı oluşturmuş olan Gülen hareketinin, "Müslüman Kardeşler" ipotekli ve iktidar sürecinde gittikçe daha da tutuculaşarak despotlaşan Erdoğan hareketiyle çelişkiye düşmesi kaçınılmazdı... Özellikle de sivil, adli, askeri ve polisiye kadrolarda önemli yerler tutmaya başlamış üye ve taraftarlarına güvenerek 17-15 Aralık 2013 yolsuzluk operasyonlarıyla iktidar savaşını başlattı..

Gülen hareketinin 15 Temmuz 2016 çakma darbesinden sonra başlatılan OHAL'li devlet terörü sürecinde etkinliğini büyük ölçüde yitirdiğinde kuşku yok. O tarihten bu yana Avrupa ülkelerindeki islami fütihat sürecinde de Tayyip iktidarı tüm devlet olanaklarını kullanarak tek tabanca oynamakta...

Erdoğan, tüm bunları yaparken, çeşitli mezhep ve tarikatlardan oluşan İslam âleminde, *Müslüman Kardeşler*'in mensubu olduğunu da hiç gizlememekte, birçok toplantıda, hattâ resmi törenlerde Cumhurbaşkanı olarak kitleyi İhvan-ı Müslimin'in *rabia* işaretiyle selamlamakta beis görmemektedir.

Erdoğan, Mısır'da kısa süren Müslüman Kardeşler iktidarına en büyük desteği verdiği gibi, o iktidarın askeri darbeyle devrilmesinden sonra ülke dışındaki muhalefeti en etkin şekilde yürütebilmelerini sağlamak için bu hareketin temsilcilerini büyük olanaklar sağlayarak İstanbul'da üslen-dirmiştir.

Tüm bunların pek şaşırtıcı yanı yok... Erdoğan'ın henüz İmam Hatip Lisesi öğrencisiyken saflarına katıldığı *Necmettin Erbakan* liderliğindeki islamcı hareket 60'lı yıllarda *Müslüman Kardeşler*'in desteğiyle örgütlenmeye baş-

lamıştır. *İlim Yayma Cemiyetleri, İslam enstitüleri, İmam Hatip Okulları, Kuran Kursları, Komünizmle Mücadele Dernekleri, MTTB, Yeşilay, Hademe-i hayrat cemiyetleri* temelinde örgütlenen bu hareket daha 1968 yılında Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreteri olan *Necmettin Erbakan*'ı "müstakbel başbakan" olarak lanse etmiştir.

Araya giren askeri darbelere rağmen Erbakan kurduğu MSP ve RP gibi partilerin koalisyonlara katılması sayesinde iki kez başbakanlık koltuğuna oturmuş, 2003'den itibaren de *Müslüman Kardeşler*'in "Our Man"i AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan olmuştur.

Erdoğan'ın 18 yıllık iktidarı süresindedir ki, *Müslüman Kardeşler* çizgisindeki islamcı hareket sadece Avrupa'daki Türkiyeli Müslümanlar arasında değil, aynı zamanda Kuzey Afrikalı göçmenler arasında da hızla taraftar kazanmıştır.

Müslüman Kardeşler hareketinin Avrupa'daki, özellikle de Belçika ve Fransa'daki Müslüman göçmenler arasında etkinlik kazanmasının bir diğer nedeni de, bu örgütü 1928'de Mısır'da kurmuş olan *Hasan el-Benna*'nın torunu islamolog *Tarık Ramadan*'ın verdiği islamcı konferanslarla ikinci ve üçüncü kuşaktan Müslüman gençleri büyük ölçüde etkilemesiydi.

Belçika özelinde bir diğer önemli neden, sol partiler de dahil hiçbir siyasal partinin Belçika sermayesi tarafından ucuz emek gücü olarak çalıştırılan göçmenleri ve aile fertlerini ülkenin sosyal ve siyasal yaşamına onurlu bir şekilde entegre etmek için yıllarca hiçbir çaba göstermemesiydi... Dahası, onlara vatandaşlık, seçme ve seçilme hakları tanındığında da, Müslüman göçmenlerin yoğun bulunduğu belediyelerde oy kazanabilmek için Türkiye ve Fas iktidarlarının kontrolündeki islamcı ve aşırı milliyetçi derneklerle pazarlığa oturup onların önerdiği ya da desteklediği kişileri aday listelerinin ön sıralarına yerleştirmeleriydi.

Tüm bu nedenlerledir ki Belçika'da haftalardır önemli iki siyasal gerginlik yaşanıyor.

Birincisi, 25 Mayıs 2021’de patlak vermişti... Brüksel bölge hükümetine bağlı toplu taşıma şirketi *STIB*, 2015 yılında tesettürlü bir kadının işe girme talebini, mevcut işyeri yönetmeliğindeki “dini, siyasi ve felsefi inançlara ait semboller taşıyanların çalıştırılmayacağı” hükmünü gerekçe göstererek reddetmişti. Bunun üzerine açılan davayı mahkeme tam 6 yıl sonra karara bağlayarak tesettürlü kadının işe alınması gerektiğine hükmetti.

Brüksel bölge hükümetini oluşturan siyasi partiler arasında bu mahkeme kararına itiraz etmek isteyenler olduysa da, özellikle sol ve çevreci partilerin dayatması sonucunda itirazdan şimdilik vaz geçildi.

İkinci gerginlik... Ortalık tam yatıştır gibi olmuşken, Belçika federal hükümetinde çevreci bir devlet bakanının Fas kökenli ve başörtülü *İhsane Haouach*’ı Kadın Erkek Eşitliği Enstitüsü’ne hükümet komiseri olarak ataması üzerine kıyamet koptu. Hükümetin Frankofon liberal üyesi MR ile muhalifeteki Brüksel partisi Defi ve Hristiyan cdH’in bazı üyeleri “laikliğin çiğnendiği” gerekçesiyle bu atamaya karşı çıkarken, diğer partiler, özellikle çevreci ve sol partiler, yüksek öğrenim görmüş olan *Haouach*’ın tesettürlü olmasının “hükümet komiseri” görevini üstlenmesine engel teşkil etmeyeceği görüşünü savundular.

Ancak bu arada *Haouach*’ın *Müslüman Kardeşler* üyeleriyle temas ettiğine dair devlet güvenlik birimlerinin bir raporu bulunduğu medyaya sızması üzerine gerilim daha da arttı ve *Haouach* “kişisel saldırılar”a hedef olduğu gerekçesiyle “hükümet komiseri” görevinden istifa etti.

Haouach’ın *Müslüman Kardeşler*’le ilişkileri ne düzeydedir, bu konu yeni açıklamalar ve raporlarla tekrar ve tekrar gündeme geleceğe benziyor.

Belçika’da tesettür tartışmaları bundan yıllarca önce, 24 Haziran 2009 bölge seçimlerinde de muhafazakâr bir Türk ailesinin üniversite mezunu olan başörtülü kızı *Mahinur Özdemir*’in cdH listesinden Brüksel Bölge Meclisi üye-

liğine seçilmesi üzerine de kısa bir süre yaşanmıştı. Ancak o zaman Özdemir'in *Müslüman Kardeşler*'in yer yüzündeki en önde gelen simalarından biriyle sadece siyasal değil, aynı zamanda ailevi yakınlığı aşikâr iken kimsenin sesi çıkmamıştı.

Özdemir'in "ilk tesettürlü milletvekili" olarak Brüksel Bölge Meclisi'ne girdikten sonra 30 Kasım 2010 tarihinde İstanbul'daki *Hidiv Kasrı*'nda yapılan şaşalı düğününe Türkiye başbakanı Erdoğan da tüm aile efradıyla birlikte katılıp kendisini "manevi kızı" ilan etmişti.

Mahinur Özdemir Belçika siyasal yaşamında kendi partisinin çizgisinde değil, her daim Türkiye'nin islamcı despotunun çizgisinde olmuştu. Bunu 2015 yılında Belçika meclislerinde *Ermeni Soykırımı*'nın tanınmasına karşı çıkararak açıkça ortaya koymuş, üyesi bulunduğu cdH'tan da tesettürlü olmaya devam ettiği için değil, soykırım inkarcılığı yüzünden ihraç edilmişti.

Daha sonraki seçimlerde de hiçbir partiden aday olamamış, ancak 12 Eylül 2019 tarihinde bizzat Erdoğan'ın talimatıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin Cezayir Büyükelçiliği'ne tayin edilmişti.

Evet, şu sıralarda Belçika siyasal yaşamı bu ülkeye her gelişinde sadece Türk göçmenleri değil, tüm müslümanları kışkırtıcı konuşmalar yapan, partisi AKP'nin Belçika'daki seçim kampanyalarında "Bu hilalin istavroza karşı savaşıdır" sloganları haykırttıran, Belçika seçimlerinde Türk adayları TC lobisinin fedailerini kullanarak Recep Tayyip Erdoğan'ın soktuğu nifakın yarattığı sorunlarla karşı karşıya...

Ve de *Müslüman Kardeşler*'in yetiştirmesi, *İhvan-ı Müslimin*'in günümüzdeki büyük hamisi Erdoğan, hem de ardı arkası kesilmeyen insan hakları ihlallerine rağmen, Belçika Devleti'nin de, bu devletin en kıdemli ve itibarlı üyelerinden biri olduğu *Avrupa Birliği*'nin muteber muhatabı olmaya devam ediyor...

Faşizmin unutulmaz kurbanı Kemal Türkler...

22 Temmuz 2021

Bugün 22 Temmuz... 60 ve 70'li yıllarda Türkiye işçi sınıfının sosyal ve siyasal mücadelesinin başını çekmiş olanlardan sendikacı *Kemal Türkler*'in, tam da 12 Eylül 1980 darbesinin yaklaştığı günlerde evinin önünde silahlı saldırıya uğrayarak alçakça katledilişinin 41. Yıldönümü...

Ülkemizde işlenen sayısız siyasal cinayetler gibi, *Türkler*'in öldürülmesini tezgahlayan karanlık güçler de, art arda verilen takipsizlik kararları nedeniyle yıllarca süren yargılama 2010 yılında zaman aşımı gerekçesiyle rafa kaldırıldığı için, bir türlü meydana çıkartılmadı.

Kemal Türkler'le daha 1960 başlarında *Maden-İş Sendikası*'nın İzmir kongresinde genel başkan olarak konuşmasını izlerken tanışmıştım... *Türkiye İşçi Partisi* henüz kurulmamıştı. Yönetiminde bulunduğum *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu*'nda beden işçileriyle fikir işçileri arasında mücadele birliğini gerçekleştirme olanaklarını araştırdığımız günlerdi, o konuda uzun uzun söyleştik. Türkler, basın işkolunda matbaa işçilerini temsil eden *Türkiye Basın-İş Sendikası* başkanı *İbrahim Güzelce* ile de bu perspektifi sık sık görüştüklerini nakletmişti.

Türkler'in İstanbul'a dönüşünün üzerinden birkaç ay geçmişti ki, 13 Şubat 1961'de onun ve *Güzelce*'nin de aralarında bulunduğu ilerici sendika liderlerinin *Türkiye İşçi Partisi*'ni kurdukları haberi geldi... Ancak parti bir yıla yakın herhangi bir hareketlilik gösteremedi. Üstelik yapılan ilk seçimde partinin genel başkanı *Avni Erakalın*, sağcı bir parti olan YTP'den milletvekili adayı olmuştu.

TİP, parti kurucularının istemi üzerine sosyalist aydın *Mehmet Ali Aybar*'ın 1962'de genel başkanlığı üstlenmesinden sonradır ki Türkiye siyasetinde gerçek bir sol parti olarak yerini aldı.

İzmir'de bizler de 1962 yazında TİP'e katılma kararı

aldık. İzmir Türkiye'nin en büyük ihracat limanı, sanayi ve hizmet sektörlerinin hızla geliştiği bir merkezdi. Ayrıca NATO'nun güney doğu karargahının bulunduğu bir kent olduğu için, anti-emperyalist mücadelemizin perspektifleri açısından özel önem taşıyordu. TİP'in anti-emperyalist mücadelede alacağı tavrı öğrenmek üzere İstanbul'a giderek TİP genel başkanı *Mehmet Ali Aybar*'la görüşmemiz kararlaştırıldı.

En eski mücadele arkadaşlarımdan *Süha Çiligirolu* ile birlikte avukat yazıhanesinde *Aybar*'la yaptığımız görüşme bize her bakımdan güven verdi. Aynı akşam Nuruosmaniye Caddesi'ndeki parti genel merkezinde de, TİP kurucusu sendika liderlerinden *Kemal Nebioğlu*, *Kemal Türkler*, *İbrahim Güzelce* ve *Salih Özkarabay* ile bir araya gelerek İzmir ve Ege bölgesinde örgütlenme potansiyeli üzerinde uzun uzun konuştuk.

O yıllarda Türk-İş'in İzmir'deki temsilcisi *Burhanettin Asutay*'dı. Son derece yetenekli, mücadeleci bir sendika lideriydi. Sanırım Türkiye'de çıplak ayaklı ilk işçi yürüyüşünü organize eden işçi lideri de oydu. Sendika ve işçi haberlerini yakından izleyen gazetecilerden biri olduğum için kendisini iyi tanıyordum. Partinin *Asutay* ve *Türk-İş*'le ilişkileri nasıl sürdürülebileceği üzerine konuşurken *Türkler* "Ona hiç bel bağlamayın, dedi. Belki de karşınızdaki en büyük örgütlenme engeli o olacaktır. En büyük şansımız İzmir'de *Rahmi Eşsizhan* gibi bir sendikacının bizimle birlikte olmasıdır. Kadrolara başka genç sendikacıları ve işçi temsilcilerini kazanmaya bakalım."

İzmir'e döner dönmez, *Maden -İş Sendikası'nın* İzmir temsilcisi *İsmet Demiruluç* da derhal saflarımıza katıldı, hemen ardından sol düşünce ve örgütlenme üzerinde büyük tehdit oluşturan *Türk Ceza Kanunu'nun* 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması için bir kampanya başlattık.

Sonraki yıllarda *Türkiye İşçi Partisi'nin* genel merkezinde olduğu gibi, ilerici sendikaların ABD şaeronu Türk-

İş'in işçi sınıfı üzerindeki egemenliğine karşı başlattıkları mücadelede de *Kemal Türkler*'le hep beraber olduk...

Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş ve Gıda-İş sendikalarının Türk-İş'ten koparak, tam da TİP'in kuruluş yıldönümüne gelen bir tarihte, 13 Şubat 1967'de *Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)*'i kurmaları ülkemizin sınıf mücadeleleri tarihinde önemli bir dönüm noktasıydı.

DİSK'in kurulacağı haberini ilk kez *Ant Dergisi*'nde duyurduğumuz gibi, dört sendika lideri, *Kemal Türkler, Rıza Kuas, İbrahim Güzelce ve Kemal Nebioğlu*, bu yeni oluşumun nedenlerini ve amaçlarını özel demeçlerle *Ant Dergisi*'nin 14 Şubat 1967 tarihli sayısında duyurdular.

1968'de tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaşanan tarihsel öğrenci direnişlerinin ardından sendikal hareketin gençlik hareketiyle daha sıcak bir bağlantı kurması konusunda da *Kemal Türkler*'in büyük katkısı oldu. Hem onunla, hem de yine Maden-İş'ten *Şinasi Kaya*, Lastik-İş'ten *Rıza Kuas* ile kah sendika lokallerinde, kah Ant Bürosu'nda sık sık görüşüyorduk. İşçi lideri olarak yeni gelişen dinamikleri dikkatle izliyorlar, soruyorlar, tartışıyorlardı.

Üniversitelerde öğrenci etkinlikleri sürerken sarı sendikacılık oyunlarına karşı işçiler İstanbul'da *Derby Lastik Fabrikası*'nı işgal etmişti. İşgalin ikinci günü İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi de oradaydı. Öğrenci Birliği başkanı *Harun Karadeniz* işçilere sesleniyordu: "Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!" Saflaşma giderek netleşiyordu.

9 Temmuz 1968 tarihli Ant'ın kapağı "*İşçi gençlik elele!*" idi...

1970 yılında CHP'nin de desteğiyle onaylanan anti-demokratik sendika yasasına karşı DİSK'in girişimiyle başlayan 15-16 Haziran işçi direnişi, solun gündeminde büyük değişimlere yol açacaktı.

Ant'ta bu direnişe hasrettiğimiz “İşçi sınıfımızı yene-meyeceklerdir!” başlıklı yazı, *Nazım Hikmet*'in “Türkiye işçi sınıfına selam” şiirinden bir alıntıyla başlıyor, devrimci sendikacılığı çökertmek için hükümetin çevirdiği manevraları, buna karşı yürütülen direnişi en geniş şekilde yansıtıyordu.

Direnen işçilerin ve sendika liderlerinin işkenceden geçirilerek sıkıyönetim mahkemelerine sevk edilmesi üzerine yayınladığımız *Ant*'ın Eylül 1970 tarihli sayısının kapağında “*Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz*” sloganı yer alıyordu.

Bu nedenle, derginin yöneticisi olarak 1. Ordu Karargahı'nda dokuz subay tarafından saatlerce sorguya çekilerek tehdit edilmişim.

O tarihe kadar solun bir kesiminde kendisinden devrimci misyon beklenen ordunun gerçek sınıfsal niteliği ve işlevi bu direnişi izleyen sıkıyönetim döneminde tüm çıplaklığıyla ortaya çıkmıştı. Yıllardır “*Ordu-Gençlik Elele*” koşullandırması altındaki devrimci gençlik de artık işçi sınıfıyla daha sıcak bağlar kurma arayışı içindeydi.

Ancak merkez yürütme kurulunda başlayan iç çatışmalarından dolayı *Türkiye İşçi Partisi* bu yeni gelişime öncülük edecek durumda değildi, parti kurucusu sendikacılar da partinin bu zaafından ötürü son derece rahatsızdı.

Kemal Türkler bir akşam *Şinasi Kaya* ile birlikte Kazancı Yokuşu'ndaki evimize gelmiş, sosyalist hareketin içine sürüklendiği bölünmüşlük üzerine uzun uzun konuşmuşuk. Genç sendikacıların, özellikle de devrimci gençliği temsil eden *Dev-Genç*'in ve Kürt direnişini temsil eden *Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO)*'nın TİP'i de, DİSK'i de pasif bulduğunu anlatmam üzerine *Türkler* “Biz işçi sınıfının sendikal plandaki temsilcileri olarak gerçekten büyük bir devrimci atılım yapmak istiyoruz. Ben bu konuyu ciddi olarak gündemime alıyorum. Sizi mutlaka arayacağım” demişti.

Ant'ın yazı kurulunda bu görüşmeyi genel hatlarıyla nakledip süreci hızlandırmak için bizim ne yapabileceğimizi

sorduğumda, 70’li yıllarda DİSK’in eğitim uzmanı ve daha sonra Baştürk döneminde başkanlık danışmanı olacak olan *Faruk Pekin* “Türkiye’deki faşizana gelişmeye karşı genel grev direnişini gündeme getirelim” önerisinde bulundu.

Bunun üzerine *Kemal Türkler*’e telefon ederek kendisinden “genel grev” konusunda görüşmek istediğimizi söyledim. Hemen kabul etti. Görüşmeye *Doçent Çetin Özek* ve *Faruk Pekin*’le birlikte gittik. Türkler “Genel grev bizim gündemimizde değil”, dedi. “Biliyorsunuz birçok işyerinde sendikal mücadele yürütüyoruz. 15-16 Haziran’dan sonra açılan yaralarımızı sarmaya çalışıyoruz. Ama Türkiye’nin faşizana bir yönetime doğru sürüklendiğinin de bilincindeyiz. Genel grev fikrini *Ant*’ta işleyin, tartışmaya açın, kurullarımızda görüşürüz, koşullar uygunsa, güçler dengesi elveriyorsa, o da yapılır.”

Bu görüşmenin ardından *Ant*’ın Ocak 1971 sayısını “1971 Genel Grev Yılı Olmalıdır” sloganlı bir kapakla ve *Çetin Özek*’in bu konudaki analiz ve önerilerini içeren uzun bir makalesiyle yayınladık.

Ertesi ay, 4. kuruluş yıldönümü dolayısıyla yayınladığı bir bildiriye DİSK yönetimi faşizme karşı yürüyüş, 3 ya da 7 günlük genel grev ve mitinglerle direniş eylemlerine girişeceğini açıklayarak mücadele kararlılığını şöyle ortaya koyordu: “DİSK, hangi kılıkla olursa olsun, tekelci sermayenin zorba egemenliğini koruyup işçi sınıfını ezecek olan, hürriyetlerin katili faşizmi Türkiye’de egemen bırakmayacaktır. Özgürlükleri alınmış sürü durumuna getirilmek istenenlerin şahlanması, anayasanın mutlak hakimiyeti doğrultusunda mutlaka zafere ulaşacaktır. DİSK bu mücadelede de tek başınadır, ne de yalnız kalacaktır.” (*Ant*, 183/10, Mart 1971)

Bu bildirinin yayınlanmasından bir ay sonra faşist askeri cunta tarafından 12 Mart 1971 muhtırası verilecek, Nisan 1971 sonunda da sıkıyönetim ilan edilerek üç genç devrimcinin, *Deniz*, *Yusuf* ve *Hüseyin*’in idamına kadar varan kanlı bir devlet terörü başlayacaktı.

Faşizm, 12 Mart Cuntası döneminde kapatamadığı DİSK'i 12 Eylül Cuntası döneminde kapatarak tüm yönetici ve militanlarını işkenceden geçirip zindanlara atacaktı.

DİSK'in ve TİP'in kurucusu *Kemal Türkler*'i ise, Maden-İş Sendikası genel başkanlığı görevini sürdürürken, 12 Eylül darbesinden iki ay önce, 22 Temmuz 1980'de alçakça katledecekti.

Takiyecilerin yeni bir yüzüzlüğü!

31 Temmuz 2021

Temelleri daha 50'lerde *Eisenhower Doktrini* ile atılıp 60'lı yıllarda *Demirel* iktidarı tarafından ilk kadroları oluşturulan, 1971 darbesinden sonra *Ecevit* tarafından iktidar ortağı yapılp 80'li ve 90'lı yıllarda darbeci *Evren Cuntası* ve onu izleyen koalisyon hükümetlerinin döşediği kırmızı halıyı arşınlayarak 2002'de mutlak iktidar olan islamcı faşizmin bitip tükenmez takiyeleri cümlenin malumu...

İşte 2016 çakma darbe girişiminin beşinci yıldönümünü anma bahanesiyle sahnelenen yeni bir takije şaheseri... İslamo-faşist rejimi beyaz perdede ve bilgisayar ekranlarında kutsamak için 12-18 Temmuz 2021 tarihleri arasında İstanbul'da Turizm Bakanlığı, TRT ve Sinema Genel Müdürlüğü'nün desteğiyle 15 Temmuz Derneği tarafından "*On5sıfır7*" adlı bir film haftası düzenlenmiş...

Hafta boyunca Malezya, Pakistan, Azerbaycan, Bosna, Filistin, Libya, Mısır, Cezayir, Nijerya, ABD, Arjantin ve Mısır'dan seçilmiş 17 film gösterilirken, Türkiye'de yaşanmış 1971 ve 1980 faşist askeri darbeleri üzerine gerçekleştirilmiş onlarca belgeselden ve filminden hiçbirine programda yer verilmemiş.

Buna karşılık, dostlar alışverişte görsün misali, *Costa-Gavras*'ın 1973 Şili darbesini işleyen ünlü filmi *Missing* İs-

tanbul Sinema Müzesi'nde ve Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde iki kez gösterime sokulmuş.

İyi de, *Costa-Gavras*'ın bu filmi 1982 Cannes Film Festivali'nde *Yılmaz Güney-Şerif Gören* ikilisinin gerçekleştirdiği *Yol* filmiyle birlikte *Altın Palmiye Ödülü*'nü alan film değil mi?

Ve de *Yılmaz Güney*, sadece uluslararası ün sahibi bir film yönetmeni değil, aynı zamanda Türkiye'deki 1971 ve 1980 darbelerinin hedefi olmuş, yıllarca zindanlarda yatırılmış, 12 Eylül'den sonra sürgüne çıkmak zorunda kaldığında, Türk vatandaşlığından çıkartılmış, o da yetmezmiş gibi, 9 Eylül 1984'te Paris'te yaşama göz yumuncaya kadar Türk Devleti tarafından Fransa ve Yunanistan'a art arda ultimatom verilerek tekrar zindana atılmak üzere Türkiye'ye iadesi istenmiş bir demokrasi mücadelecisi değil mi?

Benim yaşıtım olan *Yılmaz Güney* hapishane zulmünü sadece 1971 ve 1980 darbelerinin ardından değil, gençlik yıllarımızda, 60'lı yılların başında da yaşamıştır.

1959 yılında *Atıf Yılmaz*'ın yönettiği *Alageyik* adlı filmde başrol oynayarak adını sinema dünyasına duyuran Güney, sanat ve edebiyat dergilerine yazdığı gerçekçi öykülerle de isim yapmıştı. Ancak bir öyküsünde "komünizm propagandası" yaptığı gerekçesiyle tutuklanıp bir buçuk yıl hapse mahkum olmuş, ardından da Konya'ya sürgün edilmişti. Bu nedenledir ki, *Türkiye İşçi Partisi*'nin sol aydınların da katılımıyla hızlı bir örgütlenme sürecine girdiği günlerde bu çalışmalarına katılamamıştı.

Yılmaz Güney sürgününü tamamladıktan sonra *Yeşil Çam*'a bir kasırğa gibi dönmüştü. Yönetmenliğini ya da baş oyunculuğunu yaptığı filmlerinin ana teması kabadayılıktı, bu nedenle kısa zamanda "*Çirkin Kral*" olarak ünlenmişti. Ama *Yılmaz*'ı Türk sinemasında bir efsane haline getiren hiç kuşkusuz kendisine 1969 yılında 2. Altın Koza Film Festivali'nde ve Grenoble'da büyük ödül kazandıran *Umut* filmi oldu.

Umut, 1971 Darbesi'nden sonra sürgünde cuntaya karşı

kampanya yürütürken bizim de umudumuz oldu. Direniş toplantılarında siyasal analizlerin ve insan hakları ihlallerinin belgelenmesi dışında Türkiye kültüründen de görsel örnekler vermek gerekiyordu. Büyük bir şans eseri *Umut*'un bir kopyası Avrupa'ya ulaştırılmıştı... Brüksel, Amsterdam, Paris gecelerinde *Umut* Avrupalı katılımcılardan da büyük övgü aldı.

Ne ki, *Umut* Avrupa'da gösterilirken filmin yapımcısı *Yılmaz Güney* Türkiye'de THKP-C üyelerini sakladığı gerekçesiyle 2 yıl hapse ve sürgüne mahkûm edilecek, diğer siyasal tutuklular gibi onun için de yurt dışında özel dayanışma kampanyaları örgütleyecektik.

Yılmaz'ın Türkiye kaynaklı sürgün kabilelerine katılımı ise 1981'e rastlar.

12 Ocak 1981'de Bulgaristan'dan Brüksel'e gelmiş olan *Behice Boran*'la bazı belgeler üzerinde çalışırken Belçika'nın Fransızca Radyosu RTB'den telefon ederek o sırada hapiste bulunan *Yılmaz Güney*'in *Sürü* filminin, *Belçika Sinema Eleştirmenleri Birliği*'nin büyük ödülüne layık görüldüğü bildirilmişti. Türkiyeli muhalif gazeteci olarak hemen saat 13'teki haber programına çıkarak Türkiye'de başta *Yılmaz Güney* olmak üzere ilerici, demokrat aydınlara yapılan baskılara Belçika kamuoyunun dikkatini çekmiştim.

Belçika Sinema Eleştirmenleri Birliği, ödül törenine *Yılmaz Güney* şahsen katılamayacağına göre, onun yerine bir başkasını önermemi istemişti. Filmin baş kadın oyuncusu *Melike Demirağ* eşi *Şanar Yurdatapan* ve kızı *Zeynep*'le birlikte Almanya'da sürgündeydi. Ödül *Yılmaz Güney* adına *Melike*'ye verilmişti.

Yılmaz'ın Ekim 1981'de İsparta Yarı Açık Cezaevinde izinli olarak çıktığı sırada yurtdışına kaçmayı başarması biz siyasal sürgünler için moral verici ve mücadelemizi güçlendirici büyük bir olay oldu.

Ama daha da önemlisi *Yılmaz Güney*'in *Yol* filminin 20 Mayıs 1982'de, Cannes Film Festivali'nde Costa Gavras'ın *Missing* 'iyle birlikte altın palmiye ödülünü paylaşmasıydı.

Yol'un bir sekansında *Kürdistan* kelimesinin yer alması, yıllardır binbir güçlkle dünya kamuoyuna seslerini duyurma mücadelesi veren Kürt dostlarımız için de büyük bir zafer, Türk lobisine ise büyük bir darbeydi... Ne ki, *Yılmaz Güney*'in bu uluslararası başarısından dolayı Türk Devleti'nden aldığı ödül ise bir süre sonra bizler gibi onun da Türk vatandaşlığından atılması oldu.

Sağlık durumu günden güne kötüye giden Yılmaz'ı, büyük zorluklarla gerçekleştirdiği *Duvar*'ın vizyona girmesinden bir süre sonra 9 Eylül 1984'te Paris'te yitirdik, halen komüncüler mezarlığı olan *Père Lachaise*'de yatıyor.

Ömrünün acılar içinde geçen son günlerinde de Yılmaz demokrasi ve sosyalizm için, halkların özgürlüğü için mücadeleyi asla bırakmamıştı. Paris'te ardı arkası kesilmez direniş gecelerinin en güçlü hatibiydi... En son 1984'ün *Newroz*'unda yaptığı son konuşmayı anımsıyorum. Kürt özgürlük savaşının ergeç zafere ulaşacağını tüm dünyaya haykırıyordu:

“Ezilen sınıfların kardeşliği en güçlü silahlarımızdan biridir. Dost ve düşman herkes bilsin ki kazanacağız... Mutlaka kazanacağız... Bir köle olarak yaşamaktansa bir özgürlük savaşçısı olarak ölmek daha iyidir... Yaşasın Kürt-Türk, Acem ve Arap halklarının kardeşliği ve dayanışması...”

Yılmaz'ın çilesi yaşama veda ettikten sonra da bitmedi.

Altın Palmiye'den 35 yıl sonra Yılmaz Güney'in *Yol* filmi, 2017 yılındaki Cannes Film Festivali'nde yeniden gösterildi, ama bu kez açıkça sansüre tabi tutularak. Evet, *Kürdistan* kelimesi kesilip atılarak...

Yol'un sansürlenmesi üzerine *Cannes Film Festivali* yönetimine derhal şu mesajı göndermişim:

“Baskıcı Türk Devleti'nin kurbanı olan yurttaşımız Yılmaz Güney'in *YOL* filmi için gösterdiğiniz için müteşekkirimiz. Ancak Cannes'da ödüllendirilmiş bulunan bu olağanüstü filmin bu defaki gösteriminde 35 yıl önce gösterilen orijinaline göre birçok değişikliklere uğratıldığını ve bir bölümünde *Kürdistan* kelimesinin yok edilğini öğrenmiş

bulunuyoruz. Bu sadece sürgünde yaşama veda eden büyük sinema ustamıza değil, aynı zamanda onyıllardır ulusal kimliğinin, kültürünün, sivil ve siyasal haklarının tanınması için mücadele yürüten Kürt halkına karşı büyük saygısızlıktır. Festival yönetimini derhal bu konuda bir açıklama yapmaya davet ediyorum.”

Ne yazık ki bu mesajıma bir yanıt gelmediği gibi “evrenselleştirilmiş” sansür karşısında, Kürt haber siteleri dışında Türkiye mediasından *Cannes Film Festivali* yönetimine herhangi bir tepki gösterildiğini duymadım.

Çakma darbe girişiminin 5. yıldönümünde “darbe bezirganlığı” yapanların hadleri olmayarak *Missing* filmi gösterime sokarak adına saygısızlık ettikleri *Costa-Gavras* da, sadece bu filmiyle değil, daha önce gerçekleştirdiği *Ölümsüz* ve *Sıkıyönetim* filmleriyle faşist güçlerin komplo ve cinayetlerini, anti-faşist güçlerin bunlara karşı mücadelelerini ustalıklı ortaya koymuş olan büyük bir film ustasıdır.

Yunan kökenli bir Fransız vatandaşı olan *Costa-Gavras*’ın 1969’da gerçekleştirdiği *Ölümsüz*, Yunanistan’daki derin devletin 1963 yılında solcu liderlerden *Grigoris Lambarakis*’i katletmesi olayını büyük bir ustalıklı ortaya koyuyordu.

O cinayetten dört yıl sonra da Yunanistan’da faşist albaylar darbe yaparak yönetime el koyacaktı. Bunun üzerine *Ant Yayınları* dizisinde *Konstantin Çukalas*’ın darbenin nasıl hazırlandığını, hangi amaçlarla gerçekleştirildiğini ve sonuçlarını açıklayan *Yunanistan Dosyası* adlı kitabını yayınlamıştık, ama Türkiye’de ırkçı ve islamcı çetelerin devrimci gençleri ve işçileri arka arkaya katlettiği dönemde bu filmi görmek mümkün olmamıştı.

Ölümsüz’ü ancak 12 Mart darbesinin ardından sürgünde izleyebilmiştik.

Costa-Gavras’ın bir diğer başyapıtı, 1973’ta gerçekleştirdiği, Uruguay’da *Tupamaros* gerillalarının ABD emperyalizmine ve yerli işbirlikçilerine karşı mücadelesini yansıtan *Sıkıyönetim* filmi oldu.

Bu film, hem içeriği ve mesajı açısından, hem de sürgünümüzün başlarında Paris’te kaçak kalırken tanıştığımız, mücadelemizde büyük dostluk ve dayanışmasını gördüğümüz *Uruguay*’lı dostlarımızın ülkelerindeki mücadeleyi yansıtması açısından bizi son derece duygulandırmıştı.

15-16 Haziran direnişinden sonra ordunun ve Türk-İslam’cı çevrelerin saldırıları yoğunlaşırken, *Ant Dergisi*’nin Aralık 1970 tarihli sayısında Vietnam Devrimi’nin lideri *Ho Şi Minh*’in “Son Mesaj”ı ile birlikte *Uruguay*’daki *Tupamaros*’ların Küba gazetesi *Granma*’da yayınlanan ayrıntılı bir söyleşisini vermiştik.

Paris’te 1972 yılında *Demokratik Direniş Hareketi*’ni örgütlerken devrimci çevrelerle ilişki kurmamızda büyük yardımı olanlardan birisi de, *Tupamaros*’ların efsanevi liderlerinden *Raul Sendic*’in kardeşi sendikacı *Alberto Sendic*’ti.

İngilizce *Türkiye Dosyası*’nı yayınladıktan sonra bir gün *Alberto* ile görüşürken, *Raul Sendic*’in bir çatışmada kurşunlanarak yakalandığı haberi gelmişti. Üzücü bir gündü... Yakalanan yoldaşları gibi *Raul Sendic* de tam 13 yıl süreklilikli işkence görecekti, zindandan zindana nakledilecekti, nihayet 1985 Mart’ında çıkan bir genel af ile özgürlüğüne kavuşabilecekti.

Gördüğü işkencelerden ve kötü muameleden dolayı sağlık durumu iyice bozulmuş olan *Raul Sendic* ömrünün son yıllarını Paris’te kardeşi *Alberto*’nun yanında geçirdikten sonra 28 Nisan 1989’da vefat edecek, cenazesi *Uruguay*’a götürülerek büyük bir kitlenin katıldığı törenle Montevideo’da toprağa verilecekti. Dostumuz *Alberto Sendic* ise 2009’da yaşama gözlerini yumacaktı.

Sendic’lerin mücadelesini *Raul*’un oğlu *Raul Fernando Sendic* legal planda sürdürerek 2015 yılındaki seçimlerde solun desteğiyle *Uruguay* Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçilecekti.

Sendic kardeşlerin vefatından sonra sürgün yaşamımız beni ve İnci’yi Brüksel’de tamamen sıhhi sorunlarımız yü-

zünden bir başka Uruguay'ıyla karşılaştırdı: Sindirim sistemi uzmanı *Dr. Julio César Otero*.

Sadece en güvendiğimiz hekimlerimizden biri değil, aynı zamanda 60'lı ve 70'li yılların anti-faşist mücadelesinin iki farklı kıtadaki anılarını paylaştığımız *Otero* da tıpkı *Raul Sendic* gibi 30 Mayıs 1972'de Uruguay faşist yönetimi tarafından *Tupamaros* operasyonunda tutuklanmış, tam sekiz yıl zindanda yattıktan sonra serbest bırakılınca Belçika'ya siyasal sürgün gelerek kısa zamanda Belçika'nın en seçkin hekimlerinden biri olmuş bulunuyordu.

Sadece *Otero* mu? 1980 darbesinden sonra Sofya'da tedavi görürken Brüksel'e davet ettiğimiz, ömrünün son yıllarını bu kentte geçirmiş bulunan TİP Genel Başkanı *Behice Boran*'ın sağlık kontrolünü de, o sırada Belçika'daki Şili'li siyasal sürgünler arasında bulunan *Başkan Allende*'nin özel doktoru, kalb mütehassısı *Gaston Simon* üstlenmişti.

Costa-Gavras'ın *Ölümsüz* ve *Sıkıyönetim* gibi büyük yankı yapan, bu nedenle de 1982 Cannes Film Festivali'nde *Yılmaz Güney*'in *Yol*'u ile birlikte Altın Palmiye ödülüne layık görülen bir başka büyük yapıtı hiç kuşkusuz 1973 Şili darbesini anlatan *Missing* filmiydi.

Bu filmi bugün tam bir ikiye bölünmüşle çakma 2016 darbe girişiminin yıldönümünde gösterilen *Costa-Gavras* da 2013 yılında AKP diktasının İstanbul'da kültür karşıtı bir saldırısının bizzat tanığı olarak Tayyip Erdoğan'a protesto mesajı yollamıştı.

Tarihi *Emek Sineması*'nın yerine *Grand Pera* inşa edilmek üzere yıkılmasını protesto etmek için 8 Nisan 2013'te Türkiye'den ve yabancı basından gazeteciler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, sinema sanatçıları "Emek Bizim, İstanbul Bizim" sloganlarıyla yürüyüş yaptıklarında başlarında *Costa-Gavras* da vardı. Sinemanın bulunduğu sokak bir çevik kuvvet ekibi tarafından kapatıldığı için İstiklal Caddesi'nde bir sandalye üzerinden protesto konuşması yapanların ilki de *Costa-Gavras*'tı...

Takiyeci Tayyip'in devr-i iktidarında 19 yıldır ne yüzüzlükler ve de ikiyüzlülükler yaşanmadı ki!

Güdümlü ve göz boyayıcı “darbe karşıtı filmler” festivalinde Türkiye’li film yapımcılarının gerçekçi tüm darbe karşıtı filmleri hasıraltı edilirken, 8 yıl önce İstanbul’da çevik kuvvet zulmüne maruz bırakılan *Costa-Gavras*’ın bir başyapıtının böylesine yüzşüzce istismar edilmesine neden şaşmalı?

Hem nalına, hem mihnına...

7 Ağustos 2021

Önümüzdeki Eylül ayının 9’unda tam 69 yılını dolduracak olan basın yaşamımda, her daim muhalefette bulunmuş bir gazetecinin karşılaşabileceği, dava, gözaltı, tehdit, işten atılma, sürgün dahil, her türden tatsız sürprizi yaşadım. Ama hiçbirinin gelişi, bundan on gün önce, 28 Temmuz’da, tam da *Artı Gerçek*’e haftalık yazımı yazarken bir okurumdan gelen mesaj kadar şaşırtıcı olmadı.

Evet, kuruldukları günden beri hem *Artı Gerçek*’in, hem de *Artı TV*’nin en sadık izleyicilerinden biri olan okurum büyük bir üzüntü ve şaşkınlık içinde soruyordu: “Doğru mu? *Artı Gerçek* ile *Artı TV* birbirinden ayrılmış... Yazarlardan bir kısmı artık *Artı Gerçek*’e yazmayacaklarmış... Siz de yazmayacak mısınız?”

“*Takiyecilerin yeni bir yüzşüzlüğü*” başlıklı yazımı bitirmeme bir iki paragraf kalmıştı ki, klavyenin tuşlarını dövmeye ara verip hem sosyal medya üzerinden, hem de telefonla ne olup bittiğini öğrenmeye çalıştım. Acı, ama gerçektir...

Onyıllardır *Akşam*, *Ant*, *İnfo-Türk* ve *Tek Cephe*’de yayın sorumluluğu paylaştığım, *Artı Gerçek* yazılarının yayından önceki ilk eleştirel okumasını yapan *İnci Tuğsavul* da bu gelişme üzerine en az benim kadar sarsılmıştı.

Nasıl olmasın ki, *İnci* için de, benim için de, hem *Artı*

Gerçek, hem de *Artı TV*, 2016 çakma darbe girişiminden sonra giderek daha da azgınlaşan Tayyip diktasına karşı beş yıldan beri hiç durmaksızın demokrasi ve özgürlük savunucularının sesini en etkin biçimde yükselten medya ikizleriydi.

12 Mart 1971 darbesini izleyen yarım yüzyıllık sürgünümüzde tamamen kendi girişimimiz olan *Info-Türk*'ün çeşitli dillerdeki haber bültenleri, kitap ve broşürleri dışında, gerek Türkiye'de, gerekse yurt dışında çok sayıda gazete, dergi veya ajansa katkıda bulunmaya çalışmıştık. Türkiyeli göçmenlere hitap eden çeşitli dernek ve sendika yayınlarının gerçekleştirilmesinin yanısıra, yurt dışında yayınlanan *Tek Ceph*e, *Demokrat Türkiye* ve *Barış/Aşığı*'de görüşlerimizi dile getirmiştik.

Hepsinin mücadeleler tarihinde yeri vardı. Ancak 2017'de büyük sayıda tanınmış gazetecinin sürgünde bir araya gelerek *Artı Gerçek*'e hayat vermeleri medya tarihimizin bir ilkiydi...

İkimiz de *Artı Gerçek*'in kuruluşunun heyecanını, Köln'e 220 kilometre mesafedeki Brüksel'de ilk gününden beri büyük bir coşkuyla yaşıyorduk.

Mücadeleyi yurt dışında sürdürme kararlılığındaki *Celal Başlangıç*, *Ragıp Duran*, *Ahmet Nesin* ve *Ayşe Yıldırım*'la Brüksel'de bulduğumuz günü unutmuyoruz. Bizleri ağırlayan *Güneş Atölyeleri*'ndeki çalışma arkadaşlarımız da, İnci ve benim gibi mücadeleyi sürgünde devam ettirme kararı vermiş dört gazeteciyle bir araya gelmekten dolayı son derece duygulanmışlardı. Kırk yıla yakındır Türkiye'den gelen *Asuri*, *Ermeni*, *Kürt* ve *Türk* siyasal göçmenlere atölyelerimizde sosyal, eğitsel ve kültürel hizmet veren dostlarımız için Türkiye'deki son gelişmeleri, bizim verdiğimiz haber ve yorumlar dışında, onu bizzat yaşamış olanlardan öğrenmek büyük önem taşıyordu.

Celal Başlangıç ve arkadaşları, sürgünde onyıllardır birlikte mücadele verdiğimiz gazeteci dostlarımız *Koray Düzgören* ve *Armağan Kargılı*'nın da yer aldığı bir ekip

oluşturarak bir zoru başardılar ve büyük maddi zorlukların da üstesinden gelerek *Artı Gerçek*'i 2017 Şubat'ında yayına soktular.

İlk sayısından itibaren Türkiye'nin en mücadeleci gazeteci ve yazarlarından 42 dostumuz *Artı Gerçek*'in sayfalarında düşüncelerini, eleştirilerini, önerilerini dile getirdiler.

9 Şubat 2017'de yayınlanan "*Sürgün tarihimizde 'hayırlı' iki yeni olay*" başlıklı ilk yazıma şöyle girmiştim:

"65 yıllık medya, 46 yıllık sürgün yaşamımın bu yeni yılında hem gazeteci olarak, hem de insan hakları savunucusu olarak zulmün padişahlığının ergeç yıkılacağı umudumu pekiştiren iki büyük olay: 4 Şubat'ta Brüksel'de toplanan *Halkların Demokratik Kongresi-Avrupa* örgütünün kuruluş toplantısı, üzerinden dört gün geçmeden 8 Şubat'ta *Artı Gerçek*'in yayına başlaması..."

Ve devrimcinin her daim iyimser olması gerektiği ilkesine sadık bir gazeteci olarak şöyle bitirmiştim:

"Özgürlük ve demokrasi savunucusu gazeteci, koşullar ne olursa olsun, susmuyor, susturulamıyor. *Artı Gerçek*'in başarısı malumun ilamı olacak: El mi yaman, bey mi yaman?"

Sürgünümüzün 50. yılı dolayısıyla 4 Şubat 2021'de *Artı Gerçek*'te yayınlanan yazımda da şöyle diyordum: "Sürgünümüzün bundan sonraki döneminde de, ömrümüz ve sağlığımız izin verirse, İnci'yle birlikte *İnfo-Türk*'ü ilk günündeki mücadeleci içeriğiyle sürdürürken *Artı Gerçek*'te sizlerle birlikte olmaya devam edeceğiz. Yurdumuzdan uzak 50 yılı tamamlarken ikimizin de dileği, devlet terörüyle, provokasyonlarla, takiyelerle varlığını sürdürmeye çalışan islamofaşist rejimin çöküşünü ve de, yaşımız nedeniyle bizim için mümkün olmasa da, o rejimin sürgüne zorladığı *Artı Gerçek*'teki meslektaşlarımızın çalışmalarını Türkiye toprağında özgürce sürdürebildiklerini görebilmek."

Üzerinden altı ay geçmeden *Artı Gerçek*'teki okurlarımdan "*Artı Gerçek* ile *Artı TV* birbirinden ayrılmış... Yazarlardan bir kısmı artık *Artı Gerçek*'e yazmayacaklarmış..."

Siz de yazmayacak mısınız?” sorusu gelince sarsılmamak olası değildi. Hele kurulduğu günden beri *Artı Gerçek*’e hiç aksatmaksızın her hafta yazmış bir gazeteci olarak böylesi bir gelişmeden haberdar edilmemişseniz...

Sosyal medyada bu konuda verilen haberleri ve yorumları görünce şaşkınlığımız daha da arttı. *Artı Gerçek*’in gazete ve TV olarak iki ayrı şirkete dönüştüğü, Celal Başlangıç’ın *Artı Gerçek*’in genel yayın yönetmenliğinden ayrılması üzerine görevi *Ergun Babahan*’ın üstlendiği, Başlangıç’ın bundan böyle sadece *Artı TV*’nin yayın yönetmenliğini yapacağı bildiriliyordu.

İki ayrı şirkete dönüşme haberlerine rağmen, şu satırları yazdığım sırada dahi, hem *Artı Gerçek*’in, hem de *Artı TV*’nin künyelerinde de yayın sahibi olarak *Arti Media GmbH* görünmeye devam ediyor.

Bir süre önce isminin infaz listelerinde yer aldığı açıklanmış bulunan *Celal Başlangıç* bu gelişmeden iki hafta önce bir kalb krizi geçirdiği için yoğun bakımdaydı, bu nedenle *Artı Gerçek*’e yazamadığı gibi, *Artı TV* programlarına da katılamıyordu.

Ergun Babahan’ın genel yayın yönetmenliğini üstlenmesinden sonra yazar arkadaşlarımızdan bir kısmı artık *Artı Gerçek*’e yazmayacaklarını duyurdular. Kısa bir süre sonra da *Artı Gerçek*’te yazar ailesine yeni arkadaşların katıldığı açıklandı, ayrıca “*Sol, Türkiye’nin geleceğini tartışıyor*” başlığı altında bir tartışma başlatıldı.

Artı Gerçek’in iki genel yayın müdürü ile de gazetecilik mesleği planında bir ortak yanımız var. İki meslektaşım da gazeteciliğe benim gibi İzmir’de başlamışlar.

Ben İzmir’de 1952-62 yılları arasında *Sabah Postası*, *Milliyet* ve *Öncü* gazetelerinde çalışmış, aynı zamanda *Gazeteciler Sendikası* ve *Gazeteciler Cemiyeti* yöneticiliği yapmışım. *Celal Başlangıç* gazeteciliğe 70’li yıllarda İzmir’de *Ekspres* gazetesinde, *Ergun Babahan* da 80’li yıllarda yine İzmir’de *Yeni Asır*’da başlamış.

İki meslektaşımın bir diğeri ortak yanımız da yıllarca Türkiye medyasında çeşitli sorumluluklar üstlendikten sonra mücadelelerini sürgün koşullarında sürdürmek zorunda kalmış olmaları...

Dört yıl önceye gidiyorum... *Artı Gerçek*'in ilk sayısında yayınlanan yazısında *Celal Başlangıç* "Türkiye'nin gerçekle olan ilişkisi AKP iktidarı tarafından her geçen gün daha da fazla koparılıyor. Gerçekleri dile getiren yayın organları birer birer kapatılıyor. Hâlâ yayın yapabilenler ağır para ve hapis cezalarıyla terbiye edilmek, diz çöktürülmek isteniyor. İşte bu tablo karşısında sansürsüz ve otosansürsüz bir yayıncılığı hedefledik. İstedik ki, bir an önce Türkiye'nin demokrasisini, barışını, özgürlüklerini savunanlara bu ülkede yıllarca gazetecilik yapmış olan insanlar olarak karınca kararınca bir katkı sunalım. Özgür bir medya, demokratik bir Türkiye için hepimizin yolu açık olsun" diyordu.

Artı Gerçek'in ilk yılında sürekli katkıda bulunan *Ergun Babahan* da, 7 Şubat 2017'deki "*Gazeteci gerçeğin elçisidir!*" başlıklı yazısında coşkusunu şöyle ifade ediyordu:

"Uzun bir sakatlıktan sonra yeniden sahalara dönmüş bir futbolcu gibi hissediyorum kendimi. Bırakın yazı yazmayı, kendi ülkesinde yaşaması bile olanaksız hale getirilmiş gazetecilerden biriyim. Nedeni de basit, iktidardan farklı düşünmem, eleştirmem ve karşı koymam... Bugün Türkiye'de Erdoğan'dan bağımsız durabilen medya kuruluşu sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az neredeyse ve güçleri sınırlı. Burası, bu tabloya hayır diyenlerin yeni buluşma yeri. Gerçeğin sözcüsü olmak, duyurmak ve savunmak gazetecinin asli görevidir. Elbette yalanla mücadele de. Elinden geldiğince, gücü yettiğince. Onun için buradayız."

Ne ki, üzerinden dört yıl geçtikten sonra *Başlangıç* ve *Babahan*, aynı teknede değil, her ikisi de *Artı* sıfatı taşıyan iki ayrı teknenin kaptan köşkündeler.

Son iki haftada yaşananlar ne olursa olsun, *Artı Gerçek*'in de, *Artı TV*'nin de, *Başlangıç* ve *Babahan*'ın dört yıl

önceki ilk yazılarında vurguladıkları kararlılıkla, “Özgür bir medya, demokratik bir Türkiye” mücadelesini kararlılıkla sürdüreceklerine inanıyorum.

Artı Gerçek'in başlattığı “Sol Türkiye'nin geleceğini tartışıyor” yazı dizisinin ilk katkıcılarından insan hakları savunucusu değerli dostum *Akın Birdal*'ın 5 Ağustos 2021 tarihli yazısında söylediklerine katılıyorum:

“Türkiye çok keskin bir kavşağa gidiyor. Bunu dönenebilir mi dönemez mi kestiremiyorum. Çünkü gerilim, çatışma ve kaos ortamından yararlanarak Türkiye'nin temel sorunlarının üstü örtülüyor. Son günlerdeki nefret, ayrıştırıcı dil doğrudan şiddete ve ırkçı saldırılara dönüştü. Şu an Afyon, Ankara, Antalya, Konya'da yaşanan saldırılar gündemde. Türkiye'de birlikte yapılabileceklerin, geç kalınması halinde yapılamayacak olmasından kaygı duyuyorum. Herkesin kendi içinde kendini sorgulaması ve sonra ne yapabiliriz sorusunun karşılığını ortaklaşa değerlendirmesi gerekiyor. Aksi takdirde olacaklar hepimizin sorumluluğundadır. Büyük bir türbülansstayız. Buna acil bir müdahale gerekiyor. Yangına karşı çok önemli çığlıklar yükseldi. İnsanların bu isyanının organize, örgütlü bir iradeye gereksinimi var. Hep birlikte... hep birlikte...”

Evet, *Artı Gerçek* de, *Artı TV* de, bu kavgada yine beraber, hep birlikte... hep birlikte...

60'ların iki devrimci Deniz'i...

14 Ağustos 2021

Yarınki pazar günü, Ağustos ayının 15'i... Türkiye solunun 60'lı yılların ikinci yarısına damga vurmuş devrimci gençlik liderlerinden *Harun Karadeniz*'in en verimli döneminde yaşama veda edişinin 46. yıldönümü... Karadeniz'in katili hiç kuşkusuz Türkiye'de anti-empyeralist ve sosyalist

mücadelenin gelişimini engellemek için NATO'nun ve ABD'nin direktifiyle darbe yapan 12 Mart 1971 faşist cuntasıydı. Darbenin hemen ardından tutuklanmış olan Harun askeriyenin zindanındayken kansere yakalandığı halde tedavisine olanak tanınmadığı için 15 Ağustos 1975'te, genç yaşta can vermişti.

Sadece Harun mu? 1971'in 1 Haziran'ında *Hüseyin Cevahir* Maltepe kuşatmasında, 1972'nin 30 Mart'ında *Mahir Çayan*, *Cihan Alptekin*, *Ömer Ayna*, *Sinan Kâzım Özüdoğru*, *Hüddai Arıkan*, *Ertan Saruhan*, *Nihat Yılmaz*, *Sabahattin Kurt* ve *Saffet Alp* Kızıldere katliamında, yine 1972'nin 6 Mayıs'ında *Deniz Gezmiş*, *Yusuf Arslan* ve *Hüseyin İnan* idam sehpasında, 1973'ün 18 Mayıs'ında da *İbrahim Kaypakkaya* işkencede yaşama veda ettiler.

Adları devrim tarihimize asla silinmeyecek şekilde onurla kazanmış olan bu genç devrimcilerimizden *Harun Karadeniz* ve *Deniz Gezmiş*, tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de sarsan gençliğin 68 isyanından çok önce şahsen tanıdığım *iki devrimci Deniz*'di...

1965, sosyalist hareketimizin Türkiye siyasetine hem nitel, hem de nicel olarak ağırlığını koyduğu bir yıldır... Ülkenin hemen hemen tüm illerinde örgütlenmiş olan *Türkiye İşçi Partisi* ilk kez genel seçimlere girmeye hazırlanıyordu.

1962'de Karadeniz Ereğlisi'nde yapı işçilerinin, 1963'te İstanbul'da Kavel kablo fabrikası işçilerinin grevleriyle Türk-İş'in Amerikancı sendikacılığına karşı ilk isyan bayraklarını açmış olan TİP kurucusu sendika liderleri DİSK'in kuruluşunun temel taşlarını döşüyordu.

Bu gelişmelere paralel olarak, o tarihte TMTF ve MTTB'nin, üniversitelerdeki öğrenci birliklerinin yönetimlerini elde bulunduran devrimci gençlik art arda düzenlediği protesto gösterileri, açık oturumlar, forumlarla anti-emperyalist mücadele bayrağını yükseltiyorlardı.

1964'te yönetimini üstlenmiş olduğum *Akşam* gazetesinde bu gelişmeleri tüm ayrıntılarıyla yansıtıyor, devrimci

gençlik kuruluşlarının düzenledikleri açık oturumlara konuşmacı ve yönetici olarak katılıyor, özellikle de o dönemde solun en çok okunan yazarı haline gelmiş bulunan *Çetin Altan*'ı görmek için sık sık gazeteye gelen gençlik liderleriyle uzun uzun konuşuyordum.

Harun Karadeniz'i de, TMTF'nin 1965 yılı başında yabancı petrol şirketlerine karşı açtığı kampanya sırasında tanıdım. O sırada *İstanbul Üniversitesi İnşaat Fakültesi Öğrenci Birliği* başkanıydı ve kampanyanın örgütleyicilerinden idi. 15 Ocak 1965'te *İlhan Selçuk, İdris Küçükömer, Muammer Aksoy, Ahmet Hamdi Başar, Ziya Hepbir ve Ahmet Güryüz Ketenci*'nin katılımıyla organize ettikleri "*Türkiye'de petrol sorunu*" konulu açık oturumu onların isteği üzerine ben yönetmiştim. Bu Harun'la ilk bir araya gelişimizdi.

1942 doğumlu olan *Harun Karadeniz* o sırada 23 yaşındaydı.

1965'in 10 Ekim'inde yapılan genel seçimlerde *Türkiye İşçi Partisi*'nin 15 milletvekiliyle Meclis'e girmesi üzerine Türkiye siyasal yaşamında yeni bir sayfa açılmıştı.

Seçimin hemen ertesi günü *Türkiye İşçi Partisi* saflarına katılanlar arasında, Üsküdar İlçesi'ne kaydını yaptırmış olan *Deniz Gezmiş* de vardı. 1947 doğumlu olan *Deniz Gezmiş* o sırada henüz 18 yaşındaydı.

Deniz Gezmiş ve yaşlılarının *Türkiye İşçi Partisi* saflarına katılmış olmalarını büyük bir kıvançla karşılamıştım. Çünkü 1964'de yapılan ilk büyük kongreden bu yana gençlik kesiminde TİP yönetimine karşı bir kırgınlık vardı. O kongrede önce Gençlik Kolları başkanının Genel Yönetim Kurulu'nda yer alması kararlaştırılmışken, hemen ardından bazı üst yöneticiler gençliğe güvensizlik göstererek bu kararı iptal ettirmişti.

1965 genel seçimdeki başarının da etkisiyle gençlik kesiminde partiye yeniden bir yöneliş başlamıştı. Ankara'da partili gençlerin 22 Nisan 1965'te yayınlamaya başladıkları *Dönüşüm* dergisinin verdiği ivmeyle 12 Kasım 1965'de

Ankara'daki 11 yüksek öğrenim kurumundan 126 delegenin katılımıyla TİP'e yakın gençlik örgütü olarak *Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF)* kuruldu.

Ancak *Yön* dergisinde ortaya atılan *Milli Demokratik Devrim (MDD)* stratejisini benimsemiş partililere karşı TİP yönetiminin başlattığı, 20-24 Kasım 1966'da Malatya'da yapılan TİP 2. Büyük Kongresi'nden sonra da yaygınlaştırdığı tasfiye operasyonu, gençlik hareketi içinde de etkisini göstermekte gecikmeyecekti.

Deniz Gezmiş, son derece disiplinli bir parti üyesi olmasına rağmen, kafasındaki birçok sorulara parti yöneticilerinin yanıt vermemesi ya da verememesi nedeniyle giderek partiden uzaklaşmış, MDD stratejisini savundukları için partinin üyeliğe kabul etmediği veya ihraç ettiği sosyalistlerle yakın ilişki kurmuştu.

Deniz Gezmiş partiliyken ilk gözaltısını 15 - 31 Ağustos 1966 tarihleri arasında Ankara'dan İstanbul'a yürüyen *Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin Taksim Anıtı'na çelenk koymaları* sırasında yaşamıştı.

7 Kasım 1966'da *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi*'ne giren Deniz, üniversite öğrencisi olarak da ilk kez 19 Ocak 1967'de TMTF binasının yediemine verilmesini protesto eylemlerine katıldığı için gözaltına alınmıştı.

22 Kasım 1967'de öğrenci örgütlerinin düzenlediği Kıbrıs Mitingi sırasında *Âşık İhsani* ile birlikte ABD bayrağını yaktıkları gerekçesi ile gözaltına alınan *Deniz Gezmiş*, 30 Ocak 1968'de arkadaşlarıyla birlikte *Devrimci Hukukular Örgütü*'nü kurmuş, 7 Mart 1968'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi konferans salonundaki bir toplantıda konuşan Devlet Bakanı *Seyfi Öztürk*'ü protesto ettiği için tutuklanmıştı.

Harun Karadeniz ise anımsayabildiğim kadarıyla *Türkiye İşçi Partisi*'ne üye olmamıştı, ancak MDD stratejisine karşı sosyalist bir gençlik lideri olarak birçok işçi, topraksız köylü ve öğrenci etkinliğinin ön saflarında yer almıştı.

Harun'un başını çektiği büyük öğrenci eylemlerinden biri 7 Kasım 1967'de İstanbul'dan başlayıp 11 gün sonra Ankara'ya ulaşan "Özel okullar devletleştirilsin" yürüyüşüydü. Bir diğer büyük etkinlik ise, 14 Mayıs 1968'de 17 kuruluşun ortak girişimiyle İstanbul'da başlatılan "NATO'ya Hayır!" haftasıydı.

Farklı devrim stratejisi benimsemiş ve farklı örgütlenmelerde yer almış olan *Harun* ve *Deniz*'in ana akım medyada ön plana çıkmaları, kitleler tarafından devrimci gençliği temsil eden iki lider olarak tanınmaları Haziran 1968'de *İstanbul Üniversitesi*'nin ve *İstanbul Teknik Üniversitesi*'nin öğrenciler tarafından işgalinden sonra rastlıyordu..

İstanbul'da TİP üyesi ya da TİP'e yakın gençler FKF'nin İstanbul sekreterliğini kurarak örgütlenirken, *Deniz Gezmiş*, MDD stratejisine yakın arkadaşlarıyla birlikte 1968 sonunda İstanbul'da *Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB)*'ü kuracak, 1 Kasım 1968'de *TMGT*, *AÜTB* ve *ODTÜÖB* ile birlikte "Samsun'dan Ankara'ya Mustafa Kemal Yürüyüşü" düzenleyecek, 28 Kasım 1968'de de ABD Büyükelçisi *Komer*'in gelişini Yeşilköy Havaalanı'nda protesto ettiği için tutuklanacaktı.

İstanbul Üniversitesi'nde sağcı güçlerin 16 Mart 1969'da başlattığı saldırılara öğrenci kitlesiyle birlikte karşı koyan *Gezmiş*, 31 Mayıs 1969'da *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi* öğrencilerinin reform tasarısının gerçekleşmemesini protesto gerekçesiyle giriştikleri işgale önderlik edecek, polisle çıkan çatışmalarda yaralanacak, hakkında gıyabi tutuklama kararı olmasına rağmen hastaneden kaçarak *Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi* saflarında çarpışmak için Filistin'e gidecek, oradan dönüşünde 23 Eylül 1969'te Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör *Orhan Aldıkaçtı*'nın ihbarı üzerine fakülteyi basan polisler tarafından gözaltına alınacaktı.

Tam da o gün, *Ant*'ta yayınlanan "Kavga zamanıdır" başlıklı yazımdan dolayı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahke-

mesi'nde altı yıla kadar hapis istemiyle yargılanacaktım. Her zamanki gibi duruşma sıramın gelmesini beklerken polisler gıyabi tutukluluğu vicahiye çevrilmek üzere *Deniz*'i adliyeye getirdiler.

Duruşmam beraatle sonuçlandıktan sonra alt kata inerek *Deniz*'i buldum. Hâlâ elleri kelepçeliydi ve de endişeliydi: "Arkadaşlar senin beraat ettiğini söylediler, geçmiş olsun, dedi... Ama devrimci basına ve devrimci gençliğe karşı bu dâvalar bitmez. Daha ağır şeylerle karşılaşacağız... *Mehmet Cantekin*'i vurdular... Daha kimler vurulacak? Yarın serbest bırakılsam bile hayatta bırakırlar mı? Ama direneceğiz..."

Deniz haklıydı. Tutuklandığı o gün İstanbul'da *Mustafa Taylan Özgür* de vuruldu. Cinayet makinesi işlemeye başlamıştı.

Sonrasını defalarca yazdık. O cinayet makinesi 12 Mart darbesinin ardından 6 Mayıs 1972'de, *Yusuf Arslan* ve *Hüseyin İnan*'la birlikte *Deniz Gezmiş*'i de idam sehpasında katledecekti.

Harun Karadeniz'in erken ölümüne yolculuğu *Deniz Gezmiş*'inkinden farklıydı.

Harun gençlik mücadelesini her daim işçi sınıfının öncülüğündeki sosyalist devrim mücadelesinin bir bileşeni olarak görmüştü. Bu amacını Avrupa'da 1968 direnişleri başladıktan sonra *Ant*'a verdiği demeçte şöyle açıklıyordu: "Gençlik liderleri toplumların sosyal, ekonomik yapısına göre farklı nitelikler taşır. Batı gençliği ve onun liderleri, az gelişmiş ülke gençlerine kıyasla, belirli bir refah içindedir. Bunların yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeleri kendi isteklerine bağlıdır. Az gelişmiş ülkelerin gençliği ise, Batı gençliğinin aksine kendisinin ve ülkesinin geleceğinden endişelidir. Bu gençlik için, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmek ve onları çözüme doğru götürmek kaçınılmaz bir zorunluluktur."

Harun, 1968'de *İstanbul Teknik Üniversitesi*'nin işgalinde öncüydü. Ama işçi sınıfının mücadelesinde de ön saf-larda yer alıyordu. Örneğin İstanbul'da *Derby Lastik*

fabrikası işçiler tarafından işgal edildiğinde *İTÜ İşgal Konseyi* de oradaydı, *Harun* işçilere sesleniyordu: “Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!”

O zamana kadar gençlik eylemlerinde “*Ordu-Gençlik Elele*” sloganı atılırken, *Harun* ve arkadaşlarının bu dayanışmasını 9 Temmuz 1968 tarihli *Ant*’ın kapağında “*İşçi-Gençlik Elele!*” sloganıyla duyurmuştuk.

Harun aynı yılın 6. Filo’yu protesto eylemlerinde de etkin rol oynamış, bu direniş sırasında 17 Temmuz 1968 günü *İTÜ* Gümüşsuyu öğrenci yurdunu basan polisler tarafından ikinci kattan atılan yakın arkadaşı *Vedat Demircioğlu*’nu kaybetmişti.

Sınıf mücadelesi açısından 1969’un önemli gelişmelerinden biri, yıllardır değil kutlanması, adının anılması dahi yasaklanan 1 Mayıs İşçi Bayramı’nın *DİSK* yönetimi tarafından ilk kez bir bildiri yayınlanarak kutlanmasıydı. O yıl *Harun*’un lideri olduğu *İTÜ Öğrenci Birliği* başta olmak üzere birçok öğrenci örgütü de bildiriler yayınlamak üzere işçi sınıfı bayramı kutlamasına katıldılar.

Aynı yıl *Kartal* bölgesinde işçiler tarafından kurulan *İstanbul Bölgesi İşçi Birliği*’nde de aktif olarak yer alan *Harun*, ilkokullarda okutulan alfabenin sınıfsal eleştirisini yaparak *Ant*’ın yazı kuruluna da katılmış, daha sonraki sayılarda her hafta “*Devrimcinin Sözlüğü*” köşesini hazırlamayı üstlenmişti.

12 Mart 1971 Darbesi sonrasında, kanser tedavisi görmesi gerekirken, *Harun Karadeniz* de tüm devrimciler gibi tutuklanarak önce benim de sanık olduğum *TKP* davasında, ardından *Dev-Genç* davasında yargılandı.

Zindanlarda hastalığı daha da vahimleşen *Harun*, serbest bırakıldıktan sonra son bir umutla tedavi görmek için İngiltere’ye gidecek, kolunun kesilmesine rağmen kansere yenik düşerek 15 Ağustos 1975’te hayata gözlerini yumacaktı.

Genç yaşında yaşama veda etmeden önce *Olaylı Yıllar ve Gençlik, Eğitim Üretim İçindir, Devrimcinin Sözlüğü, Yaşamımdan Acı Dilimler ve Kapitalsiz Kapitalistler* adlı kitapları yazan *Harun Karadeniz*, faşistlerin yaşamına nasıl kasdettiklerini ölümünden kısa bir süre önce şöyle anlatmıştı:

“İstanbul’a geldikten sonra öğreniyorum ki, ben içerideyken karım İstanbul Sıkıyönetim Adli Müşaviri Turgut Akan’a çıkmış ve ‘Kocamı hangi suçla tutuyorsunuz? Sağlığı iyi değil, hayatı tehlike söz konusu. Sağlık kurulları ve klinik raporları bu durumu belirtiyor’ demiş. Adli Müşavir’in cevabı benim Ankara öykümün içyüzünü açıklamaya yeter de artar bile... ‘Ölsün istiyoruz’ demiş Adli Müşavir. ‘O eline silah almadı, eğer eline silah alsaydı işini bitirmek çok kolaydı. O bizim için eline silah alanlardan daha tehlikeli ve onun için de ölsün istiyoruz.’ Bu sözler 1972 yılı sonbaharında söylendi. Şu an yıl 1975 ve aylardan şubat. Benim sağ kolum kesildi ve fakat ölmedim...”

Sevgili Harun’u, aynı yıl, *Deniz Gezmiş*’in idamından üç yıl sonra, 15 Ağustos 1975’te sonsuzluğa uğurladık.

Deniz Gezmiş ve Harun Karadeniz... 60’ların iki devrimci Deniz’i... Sadece bugünkü değil, gelecekteki devrimci kuşakların da belleklerinde ebediyen yaşayacak...

Gençay’ın kaleminden bizim kuşağın kavgası...

20 Ağustos 2021

Artı Gerçek 2017’de yayına başladığında benim haf-talık yazılarımın her perşembe günü yayınlanması kararlaştırılmıştı. Meslek disiplinine bağlı bir gazeteci olarak dört yılı aşkın süredir bu kurala harfiyen uymaya çalıştım. Ancak son zamanlarda bir yandan yaşlanmanın getirdiği sağlık sorunlarının artışı, öte yandan 45 yıldır çeşitli dillerde hiç kesintisiz sürdürdüğümüz *İnfo-Türk* yayınlarını aksatmama

sorumluluğu ve de sağlığımız elverirken sonuçlandırmamız gereken arşiv çalışmalarının yoğunluğu bu takvim disiplini sürdürmemi olanaksız kılıyor.

Bu nedenle, *Artı Gerçek*'e son birkaç haftadır farklı aralıklarla yazıyorum, okurlarımın bunu anlayışla karşılayacağına inanıyorum.

Dört gün önce 10. ölüm yıldönümü nedeniyle Türkiye komünist hareketinin seçkin simalarından *Mihri Belli* üzerine hem Türkiye'den, hem de sürgünden bende kalan anıları paylaşmıştım. 12 Mart cuntasının *İnci* ile beni hedef göstermesi üzerine 18 Haziran 1973'te gönderdiği bir mektubunda *Belli*, bizimle ilgili haberleri "doktor"dan aldığı belirterek dayanışma duygularını iletmişti. *Belli*'nin o mektupta sözünü ettiği "doktor", cuntaya karşı yurt dışındaki mücadeleye büyük katkılarda bulunmuş olan devrimci bilim insanı dostlarımızdan *Dr. Gençay Gürsoy*'du.

Bugün, 20 Ağustos, sevgili *Gençay*'ın 82. doğum günü... O da benim gibi çocukluğunu 2. Dünya Savaşı yıllarında, yoksulluk ve baskıların kol gezdiği taşra Türkiye'sinde yaşayıp, her türlü sol söylemin ve etkinliğin yasak olduğu 50'li yıllarda sol arayış içine giren, 60'lı yıllarda *Türkiye İşçi Partisi* saflarında özgürlük ve sosyalizm mücadelesinin militanlığını üstlenen kuşaktan.

Temmuz ayının ilk günleriydi... İstanbul'dan gönderdiği bir mesajında *Gençay* "Yaş kemale erince anı yazılır misali ben de yazdım. Bugün *Bir Hayat Üç Dönem* adıyla İletişim'den çıktı. Posta adresinizi yazarsanız size ulaştırmak isterim" diyordu.

Çok sevinmiş, kendisine adresimizi hemen iletip büyük bir sabırsızlıkla beklemeye koyulmuşum. Hem Türkiye'de, hem de sürgünde sosyalizm, özgürlük ve demokrasi mücadelesinde her daim birlikte olduğumuz yakın dostumuzun hayat hikayesini ve verdiği kavgaları kendi kaleminden okumak, hem benim için, hem de *İnci* için ömrümüzün sonbaharında büyük bir armağan olacaktı.

Unutmuyorum... Benim “*Vatansız*” *Gazeteci* adlı anılarımın sürgün öncesini anlatan birinci cildi on yıl önce Türkiye’de *Belge Yayınları* tarafından yayınlandığında gönderdiği bir mesajda *Gençay* “Nihayet bugün Çağaloğlu’nda bir toplantıda Ragıp kitabı verdi. Toplantıdan döndüğümden beri elimden bırakamıyorum. Eline sağlık mı desem, neden bu kadar bekledin mi desem? Umarım fazla geç olmadan İstanbul’da sakin ve hüzünlü bir akşam sofrasında iki laf ederiz” diye yazmıştı.

Ne ki, kitabı yayınlayan dostum *Ragıp Zarakolu*, o toplantıdan birkaç gün sonra bir komplo sonucu KCK davasından tutuklanacak, “*Vatansız*” *Gazeteci*’nin sürgün yıllarını anlatan ikinci cildi ise 2012 yılında *Ragıp*’ın yokluğunda yayınlanacaktı.

Ragıp ile 14 tutuklu arkadaşının tahliyesi üzerine *Gençay* 11 Nisan 2012’de gönderdiği bir mesajda şöyle diyordu: “Her şeye rağmen bu buruk sevinç hepimize iyi geldi. Bu sonuca ulaşılmada, başta sizler olmak üzere Avrupa kamuoyunu harekete geçiren bütün arkadaşların rolü oldu. Emeği geçen herkese kendi adıma teşekkürler. Bu arada, geçtiğimiz cumartesi gecesini (7 Nisan) Selçuk Erez’in evinde Maria’nın doksanıncı yaş gününü kutladık, tabii bol bol sizi ve eski günleri andık. *Vatansız Gazeteci*’nin 2. cildini, adının geçtiği yerleri işaretleyerek ona armağan ettim. Bazı bölümleri ayaküstü çevirerek anlattım, çok duygulandı. Sizi sevgiyle kucaklıyorum.”

Gençay’ın bu mesajı bizleri son derece duygulandırmıştı. Mesajda adı geçen 90 yaşındaki *Maria*, 1971 darbesinden sonra yurt dışında yürüttüğümüz demokratik direniş mücadelesinde bizlere büyük yardımı olan Yunanlı dostumuz *Maria Beckett* idi. O, faşist albayların 1967 darbesinden sonra yurt dışında cuntaya karşı kamuoyu oluşturulmasında, Yunanistan’ın *Avrupa Konseyi*’nden atılmasında birinci derecede rol oynayan kişiydi...

Geçen yazımda da anlattığım gibi, 1972’de Türkiye’de

başı dertte olan *Mihri Belli*'nin yurt dışına çıkışını sağlamak için Belçika'da hazırladığımız bir sahte pasaportu kendisine *Maria Beckett* aracılığıyla iletmıştik.

Tam 40 yıl sonra *Gençay*'ın benim anılarımı kendisine Türkiye'de 90. doğum yıldönümü hediyesi olarak sunduğu *Maria*'yı ne yazık ki, altı ay sonra, 29 Ekim 2012'de, sonsuzluğa uğurlayacaktık.

Anılarımda da ayrıntılı olarak yazdığım gibi, 1972 yılında ihtisas için Norveç'e gitmiş olan *Gençay Gürsoy* Türkiye'deki insan hakları savunucularının yurt dışıyla ilişkilerini kuranların başında geliyordu. Üniversitedeki konumu, saygıdeğer kişiliği ve özverili tavırlarıyla Türk ya da yabancı herkesin sevgi ve güven duyduğu bir kişilikti. Kendisiyle yurt dışında ilişkimizi sağlayan da *Maria*'ydı. İlişki kurulduktan sonra Türkiye'de hapishanelerden çıkartılan işkence belgeleri önce *Gençay*'a, sonra bize geliyordu, biz de bunları en kısa zamanda çevirileriyle birlikte başta *Amnesty International* olmak üzere insan hakları örgütlerine iletiyorduk.

Türkiye'ye dönüşünden sonra nöroloji uzmanı olarak İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde profesör olan *Gençay*'la 1980 yılında *Avrupa Nöroloji Kongresi*'ne katılmak üzere geldiği Brüksel'de tam da 12 Eylül 1980 darbesinin yapıldığı gün tekrar bir araya gelmiştik... *Türkiye'nin Sesi* radyosundan art arda cuntanın bildirimlerini birlikte dinlerken kendisine yurt dışında kalması için ısrar etmiştik, ancak o Türkiye'ye dönerek mücadelesini orada sürdürmeyi tercih etmişti.

1983 yılında 1402 sayılı Sıkı Yönetim Yasası uyarınca "bir daha kamu hizmetinde çalıştırılmamak üzere" görevinden uzaklaştırılan *Gençay*, ancak 1990'da Danıştay kararı ile kaybedilmiş haklarını geri alarak görevine dönebilecekti. Bilimsel alandaki başarılarının yanı sıra meslek kuruluşlarında ve sivil toplum örgütlerinde olduğu gibi, sosyalist hareketin birliğini sağlama çalışmalarında da sürekli aktif olacaktı.

1996–2002 tarihleri arasında *İstanbul Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı Başkanlığı*'nı yürüten, iki dönem *Türk Tabipler Birliği Yüksek Onur Kurulu üyeliği*, iki dönem *İstanbul Tabip Odası başkanlığı* yapan *Gençay*, 2006'da *Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanlığı*'na seçilmişti. *Türkiye İnsan Hakları Derneği* ve *Türkiye İnsan Hakları Vakfı*'nın kurucuları arasında da yer aldığı gibi *Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat İçin Vakıf* başkanlığını da üstlenmişti.

1962 yılında öğrenciyken *Türkiye İşçi Partisi*'ne girmiş, parti kapatılıncaya kadar da gençlik kollarında ve çeşitli yönetim kademelerinde çalışmış olan *Gençay*, 1989'da sosyalistleri bir parti çatısı altında toplamak amacıyla başlatılan *Kuruçesme Toplantıları*'nın çağrıcıları arasında yer alıp *Sosyalist Birlik Partisi (SBP)* kuruluşuna katkıda bulunduğu gibi, daha sonra kurulan *Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP)*'nin merkez organlarında 3 dönem görev yaptı.

Kürt illerinde süregelen sokağa çıkma yasaklarının ve şiddetin bir an önce son bulmasını talep eden akademisyen ve araştırmacıların 2016'da oluşturduğu *Barış İçin Akademisyenler* inisiyatifinin bildirisini imzalayan 1128 akademisyen arasındaydı.

Gençay'la 12 Eylül darbesinden tam 33 yıl sonra ilk kez, 15 Ocak 2013'te HDP'nin ilk eş genel başkanı *Fatma Gök*'le beraber Brüksel'de bizi ziyarete geldiğinde tekrar birlikte olabildik. O ziyarette çok uluslu *Güneş Atölyeleri* yöneticileri, animatörleri ve öğrencileriyle de tanışarak onlara Türkiye'deki özgürlük ve demokrasi mücadelesinin sıcaklığını taşıdılar.

Gençay'ın 8 Temmuz 2021'de postaya verildiğini bildirdiği *Bir Hayat Üç Dönem* adlı kitabını, hem kendisini daha iyi tanımak, hem de ortak mücadele yıllarımızın anılarını bir de onun kaleminden okumak için sabırsızlıkla bekliyordum.

Ne ki, *Avrupa Birliği* 1 Temmuz 2021'den itibaren bir-

lik dışı ülkelerden gelecek her türlü paketi, kitap da dahil, gümrüğe tabi tuttuğu için *Bir Hayat Üç Dönem*'in bana ulaşması dizi formaliteler nedeniyle tam 42 gün sürdü. Dün elime geçer geçmez, her şeyi bir yana bırakıp *Gençay*'ın yazdıklarını okumaya koyuldum.

Gençay benden üç yıl sonra, 20 Ağustos 1939'da, yani 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden 11 gün önce, Erzurum'un ilçesi Oltu'da doğmuş...

Kitabın ilk bölümünde anlatmaya başladığı çocukluk ve gençlik anıları benimkilerle bir çok benzerlikler taşıyor. Ama beni ilk sarsan, kitabın *Levon'un Öyküsü* diye başlayan birinci sayfasındaki şu satırlar oldu:

"Ailemizin geçmişine ait bilgi edinme merakı, çocukluğumda babamdan dinlediğim acıklı bir anı ile başlamıştı. Babamın ailesi o sıralarda (1917-1918?) Oltu'ya yakın Cücürüs adlı (şimdi Subatik) eski bir Ermeni köyünde yaşıyormuş. 1918'de, bölge Osmanlı yönetimine geçince Ermeniler köyü terketmiş (?). Nasıl terketmiş? Neden terketmiş? O dönemde o bölgede olup bitenler hakkında resmi tarihin tek taraflı açıklamaları dışında pek az şey biliyoruz. (...) O sıralarda yaklaşık on-on iki yaşlarında olan babamın aklında kaldığıyla, Ermenilerin terkettiği köyde güzel taş binalar, küçük bir kilise ve Levon adında tek bir erkek çocuk kalmış. Babamla arkadaş olan Levon sığırtmaçlık yaparmış. Bir sabah babam köy çeşmesinin başında onun kanlar içindeki ölüsüyle karşılaşmış. Levon'u kimin öldürdüğünü kimse sormamış. (...) Erken çocukluk yıllarımda, köyün kenarındaki dere yatağında oynarken bulduğumuz, Ermenilere ait olduğu söylenen insan kemiklerinin, kurukafaların neden mezarlıkta değil de dere yatağında olduklarını ancak yıllar sonra anlayabildim."

Gençay'ın anlattıkları beni birden 2. Dünya Savaşı'na denk gelen çocukluk yıllarımda ilkokulun üçüncü sınıfını okuduğum Kayseri'nin *Muncusun Köyü*'ne götürdü. Evet, *Muncusun* da bir zamanlar bir Ermeni köyü imiş, ne ki soykırım ve tehcir sonrası Ermeni sakinleri ya soykırıma ya da

tehcire uğramış, yerlerine çoğunlukla Rumeli muhacirleri yerleştirilmiş... Kayseri'deki Ermeni köylerinin dramını "Muncusun... Mancusun... Soykırımın acılı beldeleri" başlıklı yazımla 10 Ağustos 2017'de *Artı Gerçek*'te ayrıntılı olarak anlatmıştım.

Bizim kuşağın 50'lerdeki DP despotizmi döneminde özgürlük mücadelesi ve sol arayış, 60'lı yıllarda *Türkiye İşçi Partisi*'ne katılımı başlayan sosyalist örgütlenme yıllarında yaşadıklarını, umutlarını, düş kırıklıklarını, her şeye rağmen mücadele kararlılığını asla terk etmeyişlerini, *Gençay* kalibresindeki bir bilim insanının kaleminden okumak gerçekten büyük bir kazanım...

Gençay, geçen yazımda anlattığım *Mihri Belli*'ye sahte pasaport sağlamamızın öyküsünü daha ayrıntılı şekilde yazarken, bizim o günlerin yoğun uğraşı içinde fark etmediğimiz benzer bir olayı da şöyle anlatıyor: "Doğan'lar, kısa bir sürede Türkiye'den illegal yollarla çıkmak zorunda kalan arkadaşlara pasaport vb, belgeleri sağlayabilecek ilişkileri kurmuşlardı... Tam o günlerde Mihri Belli her tarafta aranıyordu. Mihri Abi o sıkışık günlerde bir süre bizim Cihangir'deki çatı katında kaldı. Sakal uzatmış, halim selim bir yaşlı adama dönüşmüştü. O görünümdeki fotoğraflarını Maria aracılığıyla Doğan Özgüden'e biz göndermiştik. Orada hazırlanan pasaportu Maria, Helen adlı (ya da kod adlı) çok sevimli bir kadınla bize ulaştırmıştı."

O dönemde *Belli*'den başka, ihtiyacı olan her devrimciye, siyasal çizgi farkı gözetmeksizin, fotoğrafını değiştirdiğimiz Avrupa pasaportu sağlıyorduk. Bize iletilen fotoğrafların tamamının kime ait olduğunu da bilmiyorduk. Zaten çoğu Türkiye'de şahsen tanıdığımız kişiler değildi. Pasaport sağladıklarımızdan şahsen tanıdıklarım arasında Avrupa'ya ulaştıktan sonra TKP hiyerarşisinde yer alacak olan *Cihan Şenoğuz*'u anımsıyorum.

12 Mart cuntası tarafından kapatılmadan önce *Ant Dergisi*'nde birlikte çalıştığımız yakın dostumuz kimya mühen-

disi *Faruk Pekin*'in de yurt dışındaki direnişe gerekli belgelerin iletilmesinde *Gençay Gürsoy* ve Sinematek yöneticisi dostumuz *Onat Kutlar* gibi büyük katkıları olmuştur. Hakkında birçok dava açılmış olan *Faruk*'un da Türkiye'den çıkabilmesi için bir sahte pasaport düzenlemiştik, ancak kendisi mücadeleyi Türkiye'de sürdürmeyi seçmişti. Siyasal mahkumlara af çıktıktan sonra da *Faruk DİSK* bünyesinde sendikal eğitim uzmanı olacaktı.

Kimler olduğunu bilmeden pasaport sağladığımız devrimcilerden üçünü ise ancak yarım yüzyıl sonra *Gençay*'ın kitabından öğreniyoruz: “Cenevre’de Maria ile buluşup, Uluslararası Af Örgütü’ne iletmesi için elimizdeki son işkence belgelerini vermiştik. Bu arada daha önce gönderdiğimiz fotoğrafları yerleştirerek Bülent (Tanör), Yücel (Sayman) ve Öget (Oktem) için Doğan’lar tarafından hazırlanan pasaportlar Maria’ya ulaştı.”

İnci de, ben de, 526 sayfası yakın Türkiye tarihinin tüm aşamaları üzerine bire bir gözlemler, tanıklıklar ve değerlendirmelerle dolu olan *Bir Hayat Üç Dönem* adlı kitabı yazdığı için sevgili dostumuz *Gençay*'ı bugünkü 82. doğum yıldönümünde yürekten kutluyor, sağlık ve esenlik içinde daha nice yıllar diliyoruz.

Kızılıklar olurken Sol’un seçim sınavı...

28 Ağustos 2021

Tam dört yıl önceydi... İslamo-faşist despotizmin 2016 çakma darbe girişimini bahane ederek daha da kök ve dal budak saldırdığı Türkiye'nin bir yıl sonra, 24 Haziran 2018'de yapılacak cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerine hazırlandığı günlerdi... *Avrupa Sürgünler Meclisi*'nin 22 Ağustos 2017'de paylaştığı “*Kızılıklar oldu mu? Olacak mı?*” başlıklı bir yazımda sormuştum:

Türkiye'nin üstüne çöreklediği bu karanlık dönemde bahar ne zamana?

İleri yaşta geçirdiğim bir dizi ameliyatın sarsıntıları hafifleyince *Voltaire Caddesi*'nin öteki yakasında *Josaphat Parkı*'nı binbir güçlükle arşınlarken kızılıcık ağaçlarının o güzelim meyvelerini pıtrak pıtrak yere döküşüyle büyülenmiştim..

Kızılıcıklar beni birden yarım yüzyıl önceye götürmüştü... *Türkiye İşçi Partisi*'nin ilk örgütlenme günlerinde partili yoldaşlarımızdan *Erdem Buri*'nin derlediği, eşi *Tülay German*'ın da enfes sesi ve ajitatif ritmiyle söylediği, kavgamızın rengini dile getiren o güzelim Keşan türküsünü anımsamıştım:

*Kızılıcıklar oldu mu,
selelere doldu mu hey.
Gönderdiğim çoraplar,
ayağına oldu mu?*

Tülay o güzel sesiyle daha sonraki sürgün yıllarında Türkiye devrimcilerinin direnişini tüm dünyaya tanıyacaktı... Onun büyük aşkı ve yaratıcı eşi *Erdem*'i ise 2 Ocak 1993'te kaybedecektik, *Tülay* da o acıyla sahne yaşamından çekilecekti...

Türkiye'deki TIP döneminden bir kızılıcık anısı daha vardı ki unutmak mümkün değildi...

Sürgüne çıkmadan önceki son kışımızdı İstanbul'da... Efsanevi 15-16 Haziran direnişinin ardıcıl sarsıntıları sürüp gitmekteydi... Kısa süre önce yapılan *Türkiye İşçi Partisi* 4. Kongresi parti yönetiminin fiilen bölünmesiyle sonuçlandığı için, partinin kurucularından DİSK Genel Başkanı *Kemal Türkler* ve arkadaşları birleştirici yeni bir sosyalist örgütlenmenin yoklamalarını yapmaktaydı...

Bir akşam Maden-İş yöneticilerinden *Şinasi Kaya* ile birlikte Kazancı Yokuşu'ndaki evimize geldiğinde, saatlerce süren siyasal görüşmeleri İnci'nin yaptığı "kızılıcık votka-

si”yla noktalamıştık. 1962’den beri yakından tanıdığım, dostlarıyla özel görüşmelerinde dahi “başkan ağırlığı”nı hep koruyan *Türkler* o gece ilk kez tattığı kızılılık votkasından öylesine hoşlanmıştı ki bir kadehle yetinmemiş, görüşmemiz tam bir yakın dostlar sohbetine dönüşmüştü...

Kemal Türkler’i de ne yazık ki, o gecedan tam on yıl sonra, 22 Temmuz 1980’de faşistlerin alçakça saldırısında kaybedecektik.

2017’nin üzerinden dört yıl geçti... Bugün de *Artı Gerçek*’e haftalık yazımı yazmaya başlamadan önce memleketlerindeki yaz tatilinden dönen Türkiyeli, Faslı, Cezayirli, Makedonyalı göçmen dostlarımla buluşmak için yine dört yıl önceki gibi *Josaphat Parki*’ndaydım... Ve de kızılılık ağaçları yine aynı verginlikle o güzelim meyvelerini pıtrak pıtrak yere dökmüştü.

Kafamda yine aynı soru: Türkiye’nin üstüne çöreklen-diği bu karanlık dönemde yeni bahar ne zamana?

Her ne kadar 2018’de yapılan genel seçimler baharı getirememiş olsa da, 2019’de yapılan yerel seçimler, en azından AKP’nin metropollerde yenilgiye uğratılmasıyla, yeni baharın geleceği umutlarını güçlendirmişti.

İslamo-faşist iktidarın hem sosyo-ekonomik planda, hem de uluslararası ilişkiler planında günden güne tam bir bataklığa saplanmakta olması nedeniyle yaklaşmakta olan yeni parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimleri, karanlığı yırtma umutlarını daha da güçlendirmiş görünüyor.

Her ne kadar belirlenmiş takvime göre her iki seçimin cumhuriyetin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023’te yapılması gerekse de, koşulların zorlamasıyla önümüzdeki yıl erken seçim için sandık başına gidilmesi pek de sürpriz olmayacak.

Cumhurbaşkanlığı seçimi daha çok kişiler düzeyinde bir düello niteliği taşıdığından, *Tayyip Erdoğan*’ı Beştepe’deki sarayından defedecek demokrat nitelikli yeni bir cumhurbaşkanının seçimi, her şeyden önce ana muhalefet partisi CHP’nin tutumuna bağlı...

2014 seçiminde islamo-faşist cepheden *Ekmeleddin İhsanoğlu*'nu, 2018 seçiminde kendi partisinin eyyamcı kesiminden *Muharrem İnce*'yi aday gösteren *Kılıçdaroğlu* bu kez de "Eh artık, hakettim!" diyerek kendisini ya da kendine benzer birini aday gösterirse, Tayyip'in seçimi üçüncü kez götürmesi hiç de sürpriz olmaz...

Yeni seçimde önemli olan, Beştepe sarayına kim yerleşirse yerleşsin, başkanlık sistemini noktalayıp güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçişi sağlayacak bir Meclis çoğunluğunun oluşturulması...

Hasan Cemal'in önceki gün t24'te verdiği ön bilgiler çok önemli: "Anayasayı referanduma gerek kalmadan Mecliste değiştirmek için üçte iki çoğunluk, bir başka deyişle 401 milletvekili lazım. Bu da yüzde 57-58 oy demek ki, kolay değil bu oy oranını yakalamak... Erdoğan-Bahçeli ikilisi, Millet İttifakı'nın Meclis'te üçte iki çoğunluk yolunu tıkmak için seçim sistemini değiştirmeye hazırlanıyor. Millet İttifakı'nın, özellikle Kılıçdaroğlu'yla Akşener'in Erdoğan'ı indirmek için oyunu çok iyi oynamaları şart... Bu çerçevede HDP'nin dışlanmaması bir başka ön koşul..."

Ergun Babahan da Artı Gerçek'teki "Erdoğan tükendi ama muhalefette de ışık görünmüyor" başlıklı yazısında uyarıyor: "Kamuoyu araştırmaları AKP ile birlikte muhalefetin de oy kaybettiğini gösteriyor. Gücünü koruyan tek parti HDP, o da disiplinli Kürt seçmeni ve partinin sürekli sokakta ve meydanda olması sayesinde. Gelecek vizyon ve hikayesi olan tek parti şu anda HDP. CHP'nin en büyük sıkıntısı ise devlet partisi olması. Kadrolarının en kilit noktalarının bu isimler tarafından doldurulmuş olması. Cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda Kemal Kılıçdaroğlu ve Ekrem İmamoğlu arasında yaşanan örtülü savaş partinin bir başka handikapı."

Yaklaşan parlamento seçimlerine katılması beklenen muhalefet partileri sadece *Millet İttifakı*'nı oluşturan CHP, İYİP ve SP'den ibaret değil... Sağ cephede düne kadar Tayyip'in tüm icraatını desteklemiş, sorumluluğunu paylaşmış

olanların oluşturduğu *Gelecek Partisi* ve *Deva Partisi* de Millet İttifakı'yla aynı safta seçime katılabilir.

Önemli olan, Meclis'te grubu olan siyasal partiler arasında bugüne kadarki mücadelesiyle ve yaptığı çağrılarla inanılabilirliğini ve güvenilirliğini defalarca kanıtlamış olan HDP'nin Tayyip diktasının komplosu sonucu olarak kapatılmadan bu seçime katılabilmesi... Kapatılacak olursa da, geçmiş deneylerde olduğu gibi aynı çizgideki bir diğer partinin seçimlerde onun yerini alabilmesi...

Ayrıca şurası unutulmamalı ki, HDP dışında önümüzdeki seçimlere gerekli koşulları yerine getirdiği takdirde doğrudan katılabilecek ya da, bu mümkün değilse, bir başka sol partiye ya da sol ittifaka destek verebilecek sayısı 20'yi aşan çeşitli sol partiler var.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 4 Ağustos 2021'te yaptığı bir açıklamaya göre Türkiye'de halen toplam 14 milyon 440 bin 900 üyeye sahip 107 aktif siyasal parti bulunuyor. Tüm bu partilerin Türkiye siyasetinde nicel ağırlıklarını ortaya koyabilecek iki kriter mevcut: İlki son genel seçimlerde elde ettikleri oy, diğeri de günümüzdeki üye sayıları.

2018 genel seçimindeki oy oranları:

AKP: 21.338.993 (%42,56), CHP: 11.354.190 (%22,65), HDP: 5.867.302 (%11,70), MHP: 5.565.331 (%11,10), İYİP: 4.993.479 (%9,96), Saadet Partisi: 672.139 (%1,34), Hür Dava Partisi: 155.539 (% 0,31), Vatan Partisi: 114.872 (% 0,23).

Partilerin 4 Ağustos 2021'deki üye sayıları:

AKP: 11.000.589, CHP: 1.288.226, MHP: 475.338, İYİP: 408.696, Saadet Partisi: 270.979, HDP: 40.678, Genç Parti: 35.030, Gelecek Partisi: 32.290, Demokratik Sol Parti: 31.045, Büyük Birlik Partisi: 29.192, Vatan Partisi: 19.281, Deva Partisi: 15.862, Hür Dava Partisi: 9.180, Demokratik Bölgeler Partisi: 7.043, EMEP: 5.355, Liberal Demokrat Parti: 5.227, Sol Parti: 5.156, Türkiye Komünist Partisi: 4.700, Türkiye İşçi Partisi: 4.541, Türkiye Komünist Hareketi: 1.083, Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi: 1.047, Sosyalist Ye-

niden Kuruluş Partisi: 490, Ezilenlerin Sosyalist Partisi: 387, Halkın Kurtuluşu Partisi: 348, Emekçi Hareket Partisi: 242, Toplumsal Özgürlük Partisi: 132, İşçinin Kendi Partisi: 105, Birleşik Devrimci Parti: 103, Özgürlük ve Sosyalizm Partisi: 93, Devrimci Sosyalist İşçi Partisi: 81, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi: 70, Türkiye İşçi Köylü Partisi: 38, Komünist Parti: 34, Devrimci İşçi Parti: 33, Barış ve Eşitlik Partisi: 20, Sosyalist Emekçiler Partisi: 17.

Bu resmi sayıları verirken şunu da hatırlatmak gerekir... Bu listede yer alan üye sayıları bir partinin gerçek militan sayısını, hattâ katılabileceği herhangi bir seçimdeki gerçek oy potansiyelini asla yansıtamaz.

Örneğin, AKP'nin 2018'deki oy sayısı 2021'deki üye sayısının sadece 1,94 misli iken, CHP'nin 2018'deki oy sayısı 2021'deki üye sayısının 8,81 misli, HDP'nin de 2018'deki oy sayısının 2021'deki üye sayısının tam 144,24 misli olduğu görülüyor.

Bu örnekler dikkate alındığında, yukarıdaki listede yer alan ve sürekli devlet terörüne maruz kaldıkları için tüm militanlarını ya da taraftarlarını “üye” olarak göstermeyen sol partilerin de seçime katılabilmeleri halinde alacakları oyun ilan edilen üye sayılarının çok çok üstünde gerçekleşeceğinde hiç kuşku yok.

Önümüzdeki parlamento seçimlerinin Anayasayı referanduma gerek kalmadan Mecliste değiştirebilecek üçte iki çoğunluğu sağlayabilmesi için başta HDP olmak üzere seçime katılabilecek sol partilerin önerceği bir demokratikleşme programına *Millet İttifakı*'nı oluşturacak partilerin de itirazsız, çekincesiz imza koymaları, sol partilerin göstereceği adayların seçimini engelleyecek kirli oyunlara başvurmaması gerekir.

Aynı anlayışın seçime tek başına ya da bir koalisyon bünyesinde katılabilecek olan sol partilerin kendi aralarında da var olması Meclis'te anayasayı değiştirebilecek üçte iki çoğunluğu sağlamanın olmazsa olmaz koşuludur.

Sol hareketimizin geçmişinden her daim üzüntüyle anımsadığım iki seçim dramı:

1965 seçimlerinde tüm sol tarafından desteklenen *Türkiye İşçi Partisi* oyların yüzde 3'ünü alarak Meclis'e 15 milletvekiliyle girmiş, bir dönem Türkiye'nin siyasal gündemine damgasını vurmuştu. Ne ki, bir yandan 1966 Kongresi'nin ardından başlayan üye tasfiyeleri, 1968 yılında partinin üst kademesinde patlak veren iç hizipleşmenin milletvekili adaylarının belirlenmesini de etkilemesi yüzünden TİP'in oy oranı 22 Ekim 1969 seçimlerinde yüzde 2,7'ye, milli bakiye sistemi kaldırıldığı için de Meclis'teki milletvekili sayısı 15'ten 2'ye düşecekti.

Benzer dram 12 Mart darbesinden sonra solun yeniden partileşmeye başladığı 70'li yılların ikinci yarısında da yaşanmıştı... 12 Eylül 1980 darbesinden bir yıl önce, 14 Ekim 1979'da yapılan Cumhuriyet Senatosu C Grubu seçimlerinde, İstanbul'da bir senatörlük için *Türkiye İşçi Partisi*, *Türkiye Sosyalist İşçi Partisi* ve o dönem illegalde olan *Türkiye Komünist Partisi* tek ortak aday üzerinde anlaşacak yerde farklı adaylar göstermiş, TKP'nin desteklediği bağımsız aday 20.215, TİP adayı 12.969 oy alabilmiş, TSİP'in adayı ile bir başka bağımsız sol adayın oyları ise 5.000'in altında kalmıştı.

Evet, seçimler yaklaşıyor... 20'den fazla siyasi partide örgütlenmiş sol hareketimiz, İslamcı faşizmin büyük bir azgınlıkla Türkiye'nin üstüne çöreklenildiği bu karanlık dönemin bir an önce sonlandırılmasına katkıda bulunmak için ne yapacak?

HDP'nin dün toplumun mevcut iktidardan acı çeken bütün kesimlerine yaptığı "*Demokrasi İttifakı*" çağrısı bu bakımdan son derece önemli... Bu çağrıya özellikle sol partilerin vereceği yanıt da aynı derecede önemli...

Evet kızılıklar çoktan oldu... Şimdi "*Demokrasi ittifakı*"nı oluşturma, onu en kısa zamanda iktidar yapma zamanı...

Sürgün yıllarının Mikis Theodorakis'i...

4 Eylül 2021

Geçen haftaki “Kızılıklar olurken Sol’un seçim sınavı” başlıklı yazıma 60’lı yıllardaki sosyal uyanışa yaptıkları müzikle büyük katkı getiren *Tülay German* ve *Erdem Buri*’yi anarak girmiştim.

Dün, ana muhalefet lideri *Kemal Kılıçdaroğlu*’nun da konu mankenliği yaptığı yeni Yargıtay binasının dualı açılış töreni üzerine tepkilerimi dile getirmek amacıyla bilgisayarın önüne geçmişim ki, çeşitli kaynaklardan ekrana yağmur gibi yağın bir haberle sarsıldım.

Yaptığı müzikle kendi yurdu Yunanistan’da 40’ların Nazi işgaline ve 60’ların Albaylar diktasına karşı mücadele verdiği için zindanlara atılan, sürgüne çıktığı 70’li yıllarda sadece kendi halkının değil, faşist dikta altındaki *Türkiye*, *İspanya*, *Portekiz* ve *Şili* halklarının direnişine büyük katkıda bulunmuş olan büyük besteci *Mikis Theodorakis* 96 yaşında hayata veda etmişti.

Theodorakis’in dehasını Türkiye’de ilk kez 1964 yılında *Michael Cacoyannis*’in ünlü filmi *Zorba*’ya yaptığı müzikle tanışmışım. Tam da İnönü Hükümeti’nin Türkiye’deki Yunanistan pasaportlu Rumları “20 kilo kişisel eşyanızı alıp ülkeyi 12 saat içinde terkedin” diye kaba kuvvetle sınır dışı etmesinin acısını yaşadığım günlerdi. Kolay değil, ek iş olarak çalıştığım bir reklam stüdyosunun en değerli grafik sanatçıları olan iki Rum dostum, *Niko* ve *Pavli*, bu gayri-insani emir üzerine çalışma arkadaşlarıyla dahi vedalaşmadan Türkiye’yi terketmişlerdi.

Türkiye İşçi Partisi militanı olduğumu bildikleri için siyasal ve sosyal konuları benimle çekinmeden görüşen bu iki sevgili dostum Yunanistan’a gittiklerinde yeni ortama kolaylıkla uyum sağlayabilmişler miydi, bilmiyorum... Bir daha haberleşemedik.

21 Nisan 1967’de faşist albaylar Yunanistan’da darbe

yaptığında sol eğilimleri nedeniyle başlarına bir iş gelmiş olabileceği endişesi beni son derece tedirgin etmekteydi... Nasıl etmesin ki, binlerce solcu ve demokrat gibi, *Zorba*'nın o güzelim müziğini yapan *Mikis Theodorakis* de zindana atılmıştı. Albaylar diktasının faşizan uygulamaların *Ant* dergisinde sürekli teşhir ederken, *Konstantin Çukalas*'ın darbenin nasıl hazırlandığını, hangi amaçlarla gerçekleştirildiğini ve sonuçlarını açıklayan *Yunanistan Dosyası* adlı bir kitabını da yayınlamıştık.

Uluslararası kamuoyundan gelen baskılar üzerine cunta 1968 Ocak ayında *Theodorakis*'i hapisten çıkartmak zorunda kalacak, ancak bir süre sonra eşi *Myrto* ve iki çocuğuyla birlikte *Zatouna*'ya sürgün edilecek, ardından da *Oropos* temerküz kampına kapatılacaktı.

Ünlü bestecinin kendisi bu kampta tutsak iken, 1969 yılında Yunan kökenli Fransız yapımcı *Costa-Gavras*'ın ünlü filmi *Ölümsüz* tüm dünyada vizyona girdi, hem de *Theodorakis*'in müziğiyle... Nasıl olmuştu? Bizler de meraktaydık. Sonradan öğrenecektik ki, filmde kullanılan müzik *Theodorakis*'in yeni bir yapıtı değil, *Costa-Gavras*'ın ve müzik yönetmeni *Bernard Gérard*'ın daha önceki besteleden yaptıkları derlemelerden oluşuyordu.

Yunanistan'daki derin devletin 1963 yılında solcu liderlerden *Grigoris Lambrakis*'i katletmesi olayını büyük bir ustalıklarla ortaya koyan bu filmin vizyona girmesiyle *Theodorakis*'le uluslararası dayanışma boyut kazanacak, *Dmitri Şostakoviç*, *Leonard Bernstein*, *Arthur Miller*, *Harry Belafonte* gibi isimlerin de katıldığı bir kampanya sonunda cunta besteciyi serbest bırakmak zorunda kalacaktı.

Theodorakis, 13 Nisan 1970'de ünlü armatör *Onassis*'in Atina yakınlarındaki özel hava alanından gizlice kalkan bir uçakla Paris'e gelecek, *Costa-Gavras*, *Melina Mercouri* ve *Jules Dassin* tarafından karşılanır karşılanmaz da mahpusluk döneminde azgınlaşan akciğer vereminin tedavisi için derhal hastaneye yatırılacaktı.

Sağlığına tekrar kavuştuktan sonra Avrupa’da Yunan cuntasına karşı yürütülen direniş mücadelesine aktif olarak katılacak, gidebildiği tüm ülkelerde bu amaçla konserler ve konferanslar verecekti.

Albaylar cuntasının devrildiği 1974 yazına kadar *Salvador Allende*, *Cemal Abdülnasır*, *Josip Broz Tito*, *Yasser Arafat*, *François Mitterand*, *Olof Palme* ve *Willy Brandt* gibi dönemin ünlü liderleri tarafından dostlukla ağırlanan *Theodorakis*, büyük ozan *Pablo Neruda*’nın Latin Amerika gerçeğini dile getiren 231 şiir ve 15 bin dizeden oluşan ünlü eseri *Canto General*’i oratoryo olarak besteleyecekti.

Sürgünde seslendirdiği filmlerden en önemlisi hiç kuşku yok yine *Costa-Gavras*’ın Latin Amerika’da ABD emperyalizmine karşı gerilla mücadelesinden bir kesiti canlandıran ünlü filmi *Sıkıyönetim*’di.

19 Mart 1972’de Paris’te, Fransız Dışişleri Bakanlığı’nın bulunduğu Quai d’Orsay’de toplanan, bizim de *Demokratik Direniş Hareketi* adına katıldığımız Yunan Cuntası’na karşı uluslararası konferansın önde gelen Yunanlı şahsiyetleri müstakbel başbakanlardan *Andreas Papandreu* ile sanat dünyasından *Mikis Theodorakis* ve *Melina Mercouri* idi.

Türkiye ve Yunanistan hâlâ faşist cuntaların pençesindeyken, Şili’de de *Allende* yönetimine karşı 11 Eylül 1973’te ABD tarafından tezgahlanan Pinochet darbesi yapılmış, Avrupa’daki siyasal sürgün kafilelerine bu kez sadece Şili’li devrimci ve demokratlar değil, diğer Latin Amerika ülkelerindeki faşist baskılar nedeniyle daha önce Şili’ye sığınmış olan Arjantin’li, Brezilya’lı, Uruguay’lı devrimciler de katılmaya başlamıştı.

Tam da o dönemde, 10 Aralık 1973 günü Paris’te *Amnesty International* “İşkenceye Son Verilmesi İçin Dünya Konferansı” düzenlemişti. Bizim de *Demokratik Direniş Hareketi* adına katıldığımız konferansta yer alan uluslararası ün sahibi sanatçılar arasında ABD’den *Joan Baez* ile Yunanistan’dan *Mikis Teodorakis* de vardı.

Vietnam Savaşı sırasında ABD militarizmine karşı onurlu bir tavır koymuş olan *Joan Baez*'ın, arka planda Hanoi'nin ABD uçakları tarafından bombalanması sırasında kaydedilmiş efektlerle söylediği "Oğlum, şimdi sen neredesin?" adlı parçası ile *Costa-Gavras*'ın yenilerde vizyona girmiş olan *Sıkıyönetim* filminde *Theodorakis* tarafından bestelenip *Los Calchakis* tarafından yorumlanan müzik de konferansta büyük bir heyecan ve coşku yaratmıştı.

Pinochet darbesinin ardından başlayan Şili kaynaklı siyasal sürgünün içinde en büyük ses getiren olay, hiç kuşkusuz, *Quilapayun Grubu*'ydu... 1966 yılında Şili'nin bakır madenlerinde, Santiago'nun fabrikalarında ve sendikal toplantılarında, öğrenci direnişlerinde verdikleri konserlerle büyük ün yapmış olan *Quilapayun* da darbeden sonra Şili'yi terkederek Fransa'ya yerleşmişti. *Quilapayun*'un 1969'a dek müzik yönetmenliğini yapmış olan *Victor Jara* darbe sonrası binlerce kişiyle birlikte tutuklanarak Santiago Ulusal Stadyumu'na hapsedilmiş, bir daha gitar çalamayacak şekilde bilekleri kırıldıktan sonra katledilmişti.

Quilapayun sürgünde simsiyah giysileriyle Şili direnişinin sembolü olmuş, *El pueblo unido jamas sera vencido* (Örgütlü bir halkı hiçbir kuvvet yenemez) gibi eserleriyle meydanları ve salonları coşturmuştu.

Şili'li bir başka önemli direniş grubu da, 1976 yılında *Türkiye İşçi Partisi*'nin davetlisi olarak üç konser vermek üzere Türkiye'ye davet edilmiş olan *Isabel ve Angel Parra* kardeşlerdi...

12 Mart 1971 sonrası sürgününde, Türkiye'de isim yapmış müzisyen olarak sadece Türkiye'den yakın dostumuz *Rahmi Saltuk* vardı. Tiyatro alanında ise *Mehmet Ulusoy*'un Paris'te kurduğu *Özgürlük Tiyatrosu* anti-faşist mücadelenin sesini duyurmaya büyük katkıda bulundu.

Hollanda'da kurulan *Türkiye Komitesi* 28 Nisan 1973'te Amsterdam'da Türkiye üzerine bir kongre düzenlemişti. Kongrenin etkin olabilmesi için Hollandalı arkadaşlar Türki-

ye'nin direnişçi kültürünü seslendirmek üzere bir müzisyenin de kongre sırasında dinleti yapmasında ısrar ediyorlardı. O sırada Berlin'de bulunan *Rahmi Saltuk*'la derhal ilişki kurmuştuk, o da Amsterdam'a gelmeyi kabul etmişti.

Ancak Berlin'deki TKP temsilcileri kendi inisiyatifleri dışında gerçekleştirilen bir etkinliğe katılmasını engelledikleri için *Rahmi Saltuk* Amsterdam'a gelememiş, bu nedenle toplantıda Rahmi'nin dinletisi yerine kasetten *Ruhi Su* ve *Selda*'nın türkülerini dinletmekle yetinmiştik.

Şili'deki 1973 faşist darbesini izleyen bir akşam Norveç'ten *Gençay Gürsoy*, anti-faşist birlik çalışmalarıyla ilgili görüş alışverişinde bulunmak üzere telefon etmişti. Konuşmamız biterken, "Unutmadan söyleyeyim, bugünlerde Türkiye'den genç bir arkadaş geldi. Nefis direniş türküleri söylüyor. 12 Mart'tan sonra tutuklanmış. Bir ara Norveç'e getirip buranın radyosunda bir programa çıkarttık. İltica etmek üzere İsveç'e geçti" demişti.

Bahsettiği arkadaş Türkiye'deyken Ekim Yayınları yöneticilerinden biri olarak tanıdığımız *Zülfü Livaneli* idi... İfo-Türk'ün kuruluş hazırlıkları için *Karabuda*'larla görüşmek üzere İsveç'e gittiğimde Zülfü de beni ziyarete gelerek söylediği devrimci türküleri Brüksel'de bir uzunçalar olarak yayınlamamızı önermişti, Brüksel'de diğer kurucu arkadaşlarla da görüştükten sonra öneriyi kabul etmiştik.

Zülfü Livaneli'nin 33'lük plağını üç dilde izahlı olarak yayınlamanın hazırlıklarını yaparken Brüksel'deki *Türkiye Komitesi* de cuntanın baskılarını Belçika kamuoyuna tanıtmak üzere bir dayanışma gecesi düzenlemişti.

O gecede hem *Zülfü Livaneli*, hem de Valonya kömür madenlerinde çalışan *Lütfü Gültekin* art arda sahneye çıkarak Belçikalı dostlarımıza Türkiye'nin devrimci türkülerini tanıttılar.

İlk plağını 1974 yazında yayınladığımız *Zülfü Livaneli* daha sonraki yıllarda hem Türkiye'de, hem de yurt dışında verdiği konserlerle uluslararası ün sahibi olacak, geçen gün

sonsuzluğa uğurladığımız *Mikis Theodorakis* ile, Türk ve Yunan sanatçıları olarak örnek bir ikili oluşturacaktı.

Theodorakis'in ölümü üzerine yayınladığı anma mesajında Zülfü şöyle diyor:

“1983'te *Atina*'daki bir konserime gelip o iri gövdesiyle bir fırtına gibi soyunma odama dalmasından bu yana neler geçti neler. 1986'da *Güneş Topla Benim İçin* albümünün *Altın Plak* töreni dolayısıyla ilk kez *İstanbul*'a gelişi, o günün akşamı *Sarıyer*'de *Urcan* lokantasında balık yer rakı içerken *Türkiye Yunanistan Dostluk Derneği*'ni kurmaya karar verişimiz, yüzlerce konser, *Efes*'te *Hacidakis*, *Theodorakis* ve otuz bin izleyiciyle yaşadığımız unutulmaz gece, yolculuklar, tatiller, hastalıklar... *İnsan ruhunun, acılardan, savaşlardan, sürgünlerden, aşktan ve ihanetten süzölmüş en has halini temsil eden, hayatta ve sanatta en büyük dostlarımdan birini Mikis Theodorakis'i kaybettim. Acısı çok derin...*”

İnci de, ben de Zülfü'nün acısını paylaşıyoruz.

Zülfü'yle birlikteliğinden önce *Mikis Theodorakis*'in *Türkiye*'de konserler vermesi için ilk girişimi *TIP Genel Başkanı Behice Boran*'ın *Brüksel*'e iletmiş olduğu istek üzerine 1978'de yapmıştık, ama mümkün olmamıştı.

Türkiye İşçi Partisi yeniden kuruluşundan bir süre sonra 13, 14 ve 17 Kasım 1976 tarihlerinde *İzmir*, *İstanbul* ve *Ankara*'da *Pinochet* cuntasına karşı *Şili* halkıyla dayanışma gecesi düzenlemişti, bu geceye katılmaları için *Şili*'li sanatçılar *Isabelle* ve *Angel Parra*'nın davetine aracı olmuştuk.

Ancak *Isabelle* ve *Angel* büyük başarıyla gerçekleşen *İstanbul* ve *İzmir* gecelerinden sonra geldikleri *Ankara Esenboğa Havaalanı*'ndan “çalışma izinlerinin bulunmadığı” bahanesiyle sınırışı edilmişlerdi.

İki *Şili*'li sanatçı birkaç ay sonra bir başka konser için *Belçika*'nın üniversite kenti *Leuven*'e geldiklerinde *Türkiyeli İşçiler Kültür Merkezi* üyeleriyle birlikte kendilerini ziyaret edip sevgi ve dayanışmamızı iletmiştik.

Bu olaydan iki yıl sonra, *Türkiye İşçi Partisi* bu kez de

Türkiye'nin çeşitli illerinde *Mikis Theodorakis*'in de katılacağı etkinlikler düzenlemeye karar vermişti, genel başkan *Behice Boran*'ın bana iletlediği ektteki Fransızca çağrı mektubu-buyla büyük sanatçıyı Türkiye'ye davet etmişim.

Ancak *Theodorakis*, Şili'li sanatçıların Türkiye'den sınırışı edildiğini göz önünde tutarak, böyle bir konserin daha ilerideki bir tarihte yapılmasını tercih etmişti.

Bu davetin üzerinden iki yıl geçmeden Türkiye'de 12 Eylül 1980 faşist darbesi olacak, TİP Genel Başkanı *Behice Boran* da Türkiye'den ayrılıp siyasal sürgün olarak Belçika'ya gelecek, hemen ardından Evren Cuntası tarafından yüzlerce rejim muhalifi gibi TC vatandaşlığından çıkartılacaktı.

1980 sonrası sürgününün 1971 sonrasındakinden büyük farkı, sürgün sayısının nicel büyüklüğünün yanı sıra, Türkiye'nin en değerli sanatçı, gazeteci, müzisyen ve bilim insanlarının da sürgüne çıkmak zorunda kalması oldu...

Tayyip kafası ve onun benzerleri devletin başında kaldıkça da böyle olmaya devam edecek...

Fas'taki lamba söndü, sıra Tayyip'in ampulünde...

11 Eylül 2021

Defalarca yazdım... 48 yıldır Eylül'ün ikinci haftasına girildiğinde İnci'nin de, benim de, içimize tarifsiz bir hüznün çöker. ABD emperyalizminin emrindeki gözü dönmüş faşist generaller 1973'ün 11 Eylül'ünde Şili'de, yedi yıl sonra da, 1980'in 12 Eylül'ünde Türkiye'de yaptıkları askeri darbelerle bu iki güzelim ülkeyi hapis, işkence ve idam diyarına dönüştürmüşlerdi.

Bittabi, bunların bir öncesi, bir de sonrası var... 1955 yılındaki 6-7 Eylül pogromunun acısını asla unutmadığımız gibi, 1984'ün 9 Eylül'ünde sevgili *Yılmaz Güney*'i sürgünde sonsuzluğa uğurlamanın kahredici hüznünü de...

Yılmaz Güney üzerine iki gün önce yayınlanan yazımdan sonra bugün için de Şili ve Türkiye'deki faşist darbelerin yıldönümünde bazı yeni bulguları paylaşmaya hazırlanıyordum ki, Kuzey Afrika'nın Atlantik sahilinden gelen bir haber programımı altüst etti.

Evet, 8 Eylül günü Fas'ta yapılan genel seçimlerde, Türkiye'deki AKP'nin kardeş örgütü olan islamcı *Adalet ve Kalkınma Partisi (PDJ)* tam bir hezimete uğramış bulunuyor.

Fas İçişleri Bakanlığı'nın açıklamasına göre, beş yıl önceki seçimlerde 125 milletvekili ile iktidarın büyük ortağı olan *Adalet ve Kalkınma Partisi Partisi (PDJ)* 395 üyeli Temsilciler Meclisi'nde sahip olduğu sandalyelerinin yüzde 90'ından fazlasını kaybederek sadece 13 milletvekiliyle marjinal bir partiye dönüşürken, *Milli Bağımsızlar Birliği (RNI)* 102, *Asalet ve Çağdaşlık Partisi (PAM)* 87, *İstiklal Partisi* 81, *Sosyalist Birlik (USFP)* 34, *Halk Hareketi (MP)* 28, *İlerleme ve Sosyalizm (PPS)* 22, *Anayasal Birlik Partisi (UC)* 18 milletvekili kazanmış durumda.

Yeni Özgür Politika gazetesinin belirttiği gibi, siyasal islamcılığın pragmatizmi ile *Arap Baharı*'nı kullanarak "İhvan Hilali" adıyla yeni bir süreç başlatan, Mısır, Fas, Yemen, Libya ve Tunus başta olmak üzere Ortadoğu ve Kuzey Afrika etkili olan *İhvancı* çizgi şimdi peş peşe darbe alıyor.

Geçtiğimiz Temmuz ayında da Tunus'ta "Halk, İhvan diktatörlüğüne ve zulme karşı" adıyla düzenlenen gösteriler ardından Cumhurbaşkanı Said, *İhvancı Nahda Hareketi* lideri ve meclis başkanı *Gannuşi*'yi parlamento dışı etmiş, başbakan *Meşişi*'yi ise görevden almıştı.

Bir yandan Afganistan'da *Taliban*'ın iktidar olması, öte yandan Paris'te başlayan 13 Kasım 2015 katliamı duruşmasında 1 numaralı sanık *Salah Abdelsalam*'ın Allah ve Peygamber adına mahkemeye ve terörün tüm kurbanlarına meydan okuması sadece Müslüman çoğunluklu coğrafyada değil, Batı ülkelerinde de örgütlü olan siyasal İslamcılara yeniden cüret kazandırırken, Fas AKP'sinin halkoyuyla son

seçimde böylesine ağır bir hezimete uğratılması da demokrasi ve laiklik yanlısı kitlelerde yeni bir umut yaratmıştır.

Ancak demokrasi ve laiklik mücadelesinde Fas'ın da tıpkı Türkiye'ninki gibi, acılarla dolu bir tarihi vardır. Tıpkı *Nazım Hikmet, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya, Behice Boran* gibi, Fas halkı da bir çok değerini sürgün koşullarında kaybetmiştir.

Örneğin *Mehdi Ben Barka*...

1965 yılında, Türkiye 10 Ekim 1965 genel seçimlerinden yeni çıkmıştı, *Türkiye İşçi Partisi* 15 milletvekiliyle Meclis'e girip Türkiye'nin siyasal gündemine ağırlık koymuştu. TİP listesinden bağımsız milletvekili olarak seçilen yazarımız *Çetin Altan*, Meclis kürsüsünden bağımsız olarak konuşmasına izin verilmediği için partiye üye olduğunu açıklamıştı.

Ekim sonlarıydı... Gazetenin sahibi *Malik Yolaç*, en popüler yazarımızın TİP'e üye olmasından rahatsızdı, hükümetin ve ilan veren kapitalistlerin bundan böyle *Akşam*'a karşı baskı ve tertiplerini artıracaklarından endişeliydi... Milletvekilli olarak İstanbul'a ilk gelişinde *Çetin*'le ve patronla bu çok yönlü tehditler karşısında neler yapabileceğimizi görüşüyorduk ki, Paris'ten gelen bir haber gündeme bomba gibi düştü.

Fas muhalefet hareketinin sürgündeki liderlerinden *Mehdi Ben Barka*, Paris'te, Saint Germain bulvarındaki Lipp Birahanesi'nin önünde polis kimliği gösteren iki kişi tarafından polis merkezine götürmek bahanesiyle bir arabaya bindirip kaçırılmıştı.

Bu haber üzerine, *Çetin*'e "Türkiye'de de eşkiyanın ne yapacağı belli olmaz, aman dikkatli ol..." tavsiyesinde bulduk.

Çok geçmeden eşkiya yapacağını sokak aralarında, izbe köşelerde değil, TBMM'nin genel kurulu salonunda yapacak, 19 Şubat 1968 gecesi *Çetin Altan* yaptığı bir konuşmadan sonra gözleri dönmüş AP milletvekillerinin saldırısına uğrayacak, linç edilmekten bir sürü yara bereyle kurtulabilecekti.

Paris'in göbeğinde kaçırılıp yok edilen *Ben Barka*, Fas Halk Güçleri Birliği'nin belli başlı liderlerinden, Üçüncü Dünya'nın saygın şahsiyetlerinden biriydi. Bu kaçırma olayından sonra *Ben Barka*'dan hiçbir haber alınmadı. Bilinen bir şey varsa, *Ben Barka*'nın kaçırılmasından hemen sonra *Kral Hasan II*'nin iki tanınmış celladı, *General Oufkir* ve *Ahmed Dimi*, Fransa'ya davetli kralın ziyaret hazırlıkları için Paris'e gelmişlerdi. Hattâ *General Oufkir* Fransa Ulusal Güvenlik Genel Müdürü *Maurice Grimaud* ile uzun uzun görüşmüştü.

Tanıklardan *George Figon* daha sonra L'Express'e verdiği bir mülakatta *Ben Barka*'nın bizzat *General Oufkir* tarafından hançerlenerek öldürüldüğünü açıklayacaktı. Ne var ki, mahkeme önünde ifade vermesine meydan verilmenden bu önemli tanık da bir süre sonra "ölü" bulunacaktı.

Bir siyasi mültecinin böylesi alçakça bir korsanlığa kurban gitmesi *De Gaulle* yönetimi altındaki Fransa'yı yıllarca sarstı.

Ben Barka'yı kaçırılardan *Ahmed Dimi* 25 Ocak 1983'te esrarengiz bir trafik kazasında can verdi. Öldürdüğü *Kral düşmanlarının* yüreğini kendi hançeriyle söküp dişlemekle ünlü *General Oufkir*'in ise 1972 Ağustos'unda aynı *Kral Hasan II*'ye karşı bir komploya adı karışacak, resmi duyurularda "intihar ederek" öldüğü açıklanacaktı.

Bu dünyada hiç kimse kalıcı değil... Muhaliflerini kaçırıp işkenceden geçiren, öldürten *Kral Hasan II* de 24 Temmuz 1999'da prenslerine kan ve irin dolu bir miras bırakarak dünyadan göçüp gidecekti.

*

12 Mart 1971 darbesinden sonra sürgüne çıktığımda, tıpkı faşist diktatörlük altındaki İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ın siyasal sürgünleri gibi, *Hasan II* diktası altındaki Fas'ın Belçika'daki siyasal sürgünleriyle de sıcak dostluğu-muz ve mücadele birlikteliğimiz oldu.

Bu ülkelerden hangisi için bir anti-faşist etkinlik düzenlenirse diğer ülkelerin sürgünleri de mutlaka katılır ya da

destek verirdi... Ta ki, *İspanya*, *Portekiz* ve *Yunanistan*'daki faşist diktatörlükler yıkılıp, bu ülkeler art arda *Avrupa Birliği*'ne katılınca dek...

Bu üç ülkeden gelmiş siyasal sürgünlerin büyük bir bölümü demokrasiye geçişten sonra ülkelere dönecek, bir bölümü de AB kurumlarında ülkelerini temsilen önemli görevler üstlenecekti.

Belçika'nın kendi vatandaşlarının inmeyi reddettikleri maden ocaklarında çalıştırılmak üzere ucuz işgücü olarak devşirilip getirilen *Faşlı* ve *Türkiyeli* işçiler arasında esasen bir yazgı birlikteliği vardı... *İspanyol*, *Portekizli* ve *Yunanlı* göçmenlerin Avrupa Birliği üyesi ülkeler vatandaşları olarak farklı bir statüye geçmelerinden sonra *Faşlılar* ve *Türkiyeliler* birdenbire kendilerini Avrupa'nın kapitalizmi en gelişmiş ülkelerinde iyice yalıtlanmış olarak görmeye başladılar.

80'li yıllarda Belçika'daki ırkçı ve yabancı düşmanı uygulamalar özellikle Türklerin ve Faşlıların yoğun yaşadığı *Schaerbeek Belediyesi*'nde skandal boyutuna ulaşmıştı. Belediye Başkanı *Roger Nols*, belediyede aşırı sağcı ve ayrımcı bir yönetim kurmakla kalmamış, diğer ülkelerin yeni yeni güçlenmeye başlayan aşırı sağ partileriyle de yakın ilişkilere girmişti.

Belçika'nın Fransızca televizyon kanalı RTBF'de 6 Ekim 1986 tarihli *Ecran témoin* programı göç ve yabancı düşmanlığı sorunlarına hasredilmişti. Program, Fransız oyuncusu *Roger Hanin*'in trende geçen ırkçı bir saldırı üzerine yaptığı "*Cehennem Treni*" isimli filminin gösterimiyle başladı.

Bunu izleyen tartışmada *Roger Hanin*'le birlikte ben ve Faşlı bir arkadaş yer alıyorduk. Bizim karşımızda ise aşırı sağcı *Roger Nols* vardı. Yabancı düşmanı ve ırkçı uygulamaları konusundaki eleştirilerimize karşı, sayısı gittikçe artan Müslüman toplulukların Belçika'nın geleceği için ciddi bir tehlike oluşturduğunu ileri sürerek belediyesindeki yabancı düşmanı, ayrımcı uygulamaları haklı göstermeğe çalışıyordu.

Faslı arkadaşla birlikte, ucuz emek gücü olarak getirtilip yerli işçilerin ve hattâ İtalyanların artık çalışmayı reddettikleri maden ocaklarına indirilen *Faslı ve Türkiyeli* göçmenlere “entegrasyon” konusunda gereken alt yapının sunulmadığını, zaman zaman medyada abartılan bazı uyumsuzlukların sorumluluğunun büyük ölçüde bu ülkenin yöneticilerinde olduğunu vurguladık.

Ayrıca, Belçika yöneticileri tarafından kendi kaderine terkedilen bu göçmen topluluklarının, *Türkiye* ve *Fas*’taki anti-demokratik yönetimler tarafından milliyetçi ve kökten-dinci politikalarla gettolaşmaya mahkum edildiğini, bu da yetmezmiş gibi, büyük petrol krizinden sonra *Türkiyeli* ve *Faslı* çocukların din eğitiminin *Suudi Arabistan* gericiliği tarafından aylığa bağlanmış öğretmenlere bırakıldığını belgelerle ortaya koyduk.

Program Belçika kamuoyunda geniş yankı bulmuştu. Sokakta, tramvayda rastladığım Faslılar beni tanır tanımaz gelip boynuma sarılıyor, Faslı arkadaşla birlikte *Nols*’un ağzının payını verdiğimiz için hararetle kutluyorlardı.

Üzerinden yedi yıl geçmişti ki, 1993 sonunda Almanya’dan özgürlük yürüyüşüne çıkan bir Kürt grubu Brüksel’e vardığında sürekli beyni yıkanan, Bozkurt işareti yaparak “Saint-Josse Türk mahallesidir!”, “Burada Kürtlere yer yok!”, “Kahrolsun PKK!” diye bağırın Türk gençlerinin saldırısına uğradı.

İlk kez bu saldırı karşısında, Türkiye çıkışlı dört demokratik örgüt, *İnfo-Türk*, *Brüksel Kürt Enstitüsü*, *Demokrat Ermeniler Derneği* ve *Mezopotamya Kültür Derneği* ortak bir bildiri yayınlayarak Türkiye yöneticilerinin tutumunu protesto ederken, *Mohamed El Baroudi* başkanlığındaki *Faslıların Demokratik Birliği (RDM)* de bize büyük destek verdi.

Abdullah Öcalan’ın İtalya’da konakladığı günlerde Türk yöneticilerinin saldırgan demeçleri, Türk gazetelerinin

ve televizyonlarının kışkırtıcı yayınları yüzünden sadece Türkiye’de değil, Türk göçmenlerinin yoğun bulunduğu Avrupa metropollerinde de vahşi gösterilerin ardı arkası kesilmezken 17 Kasım 1998 gecesı Brüksel’deki *Kürt Enstitüsü* ile bir Kürt derneğinin lokali Belçika polisının gözleri önünde ateş verildi. Bu saldırı karşısında da *Faşlıların Demokratik Birliğı (RDM)* dehal bizlerle dayanışma içinde oldu.

12 Mart 1971 darbesinin 35. yıldönümü dolayısıyla 2006 yılında *Belçika Demokrat Ermeniler Derneğı, Belçika Asuri Dernekleri, İnfı-Türk Vakfı ve Brüksel Kürt Enstitüsü*’nün hem Belçika Parlamentosu’nda, hem de Brüksel Anakent Belediyesi salonlarında düzenlediğı toplantıların en önemli konuşmacılarından biri yine Faşlıların Demokratik Birliğı (RDM) başkanı *Mohamed El Baroudi* idi...

Ne yazık ki, *Mohamed El Baroudi*’yi bir yıl sonra, 21 Haziran 2007’de sonsuzluğa uğurladık.

Hayatta olsaydı, Fas’taki son seçimlerin sonucu mutlaka *Mohamed*’i de son derece mutlu kılardı.

Bu sonuç, *Fas AKP*’sinin Türkiye’deki *ihvancı* kardeş örgütü AKP’nin de ilk seçimde halkın iradesiyle iktidardan düşürülebileceğini gösteriyor.

Büyük sorun, PDJ’nin alaşağı edilmesinden sonra Fas’ta seçim kazanan partilerin nasıl bir koalisyon kuracakları, bu koalisyonun da nasıl bir programı hayata geçireceğı noktasında düğümleniyor.

Evet, bu sadece *Fas AKP*’si sonrasının değil, son kamuoyu yoklamalarına göre yapılacak ilk seçimde halkın iradesiyle alaşağı edilmesi muhtemel görünen *Türk AKP*’si sonrasının da büyük bilinmezi...

Ya HDP’nin önerdiği barış ve demokrasi hedefleri temelinde kenetlenmiş, HDP’nin de dahil olacağı *çağdaş* bir koalisyon, ya da AKP’nin yirmi yılda oluşturduğu *çağdışı* yapı içinde ülkeyi daha onlarca yıl Ortaçağ karanlığında bırakacak bir *eyyamcılar* koalisyonu!

Oy zulüm zulüm başımda zulüm...

18 Eylül 2021

Karşılaştığı baskılar nedeniyle Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış bir siyasal sürgünün başlıca görevi ülkesindeki ardı arkası kesilmeyen insan hakları ihlallerini dünya kamuoyuna yansıtmaya, bunlara karşı tepki oluşturmaya çalışmaksa, onun kadar önemli bir diğer görevi de, aynı yoğunlukta olmasa bile, yaşadığı coğrafyadaki benzeri uygulamalara karşı çıkması, bulunduğu ülke vatandaşlarının hak ve adalet mücadelesinde aktif yer almasıdır.

Böylesi bir tavır alışı, o ülkenin insan hakları savunucusu örgütlerinin eylemlerine aktif şekilde katılmayı, o coğrafyanın insan hakları tarihini de çok iyi kavramayı, o tarihte karanlık sayfalar varsa bunları da öğrenip gerçeklerin gün ışığına çıkartılması için mücadelede fiilen yer almayı gerektirir.

Örneğin Belçika'daki Türkiyeli siyasal sürgünler olarak, ülkemizin *Ermeni, Asuri, Grek ve Kürt* halklarına karşı işlenen cürümleri, ülkemizde asla erişemediğimiz yurt dışındaki kaynakları da tarayarak ayrıntılı kavramak nasıl görevimiz idiye, aristokrasi destekli Belçika kapitalizminin Kongo'daki insanlık dışı sömürsünü, katliamlarını, hükümet darbelerini, hele hele başbakan *Patrice Lumumba*'yı ABD emperyalizminin emriyle nasıl katlettiğini çok iyi , bunların hesabının sorulması mücadelesine fiilen katkıda bulunmak da o denli görevimiz oldu.

Bu ikili görevin önemine üç yıl önce, 31 Mayıs 2018'de *Artı Gerçek*'teki "Putları kırma üzerine Afrika dersleri..." başlıklı yazımda dikkati çekmiş, Belçika kapitalizminin *Kongo*'daki cinayetleri üzerine genel bir bilgi vermiştim.

Son günlerde bu konu üzerine yeniden bir araştırma yapıyordum ki, büyük bir sürprizle karşılaştım. Türkiye'den kadim dostum *Prof. Dr. Cumhur Ertekin*'in en son yazdığı ve bana da ulaştırdığı *Zulmün Tarihi - İnsan İnsanın Kurdu-*

dur adlı kitabının “Afrika: Yağmalanan Kıta” başlıklı bölümde Kongo’nun Belçika tarafından nasıl sömürüldüğü konusunda şu ayrıntılı bilgiler veriliyor:

“Kral Leopold, kısmen gazeteci Henry Morton Stanley kanalıyla, kısmen de gizlice gönderdiği diğer heyetlerle Kongo’da kabile şeflerini kandırarak Kongo topraklarını parça parça satın aldı. Avrupa Devletleri Kongo’yu Kral Leopold’un özel mülkü olarak tescil etmişti. Böylece bu topraklar üzerinde yaşayan 20 milyon Afrikalının efendisi Belçika Kralı II. Leopold olmuştu. Afrika’yı medenileştirme savıyla yola çıkan Leopold, Kongo’daki fildişi ve kauçuk gibi zenginlikleri sömürebilmek için çeşitli koloni düzenekleri kurmuştur. Kongo’daki sömürgecinin ilk yıllarında fildişi büyük bir öneme sahiptir. Bu dönem için fildişi heykel, mücevher, piyano tuşları gibi pek çok alanda kullanılan değerli bir hammadde olarak, Leopold’un hazinesine büyük ve önemli gelir getirmiştir.

“1890’lı yılların başında Avrupa’da gelişen sanayiyle birlikte kauçuk yeni bir zenginlik kaynağı olmuştur. Bisiklet ve otomobil lastiği imalinde kullanımıyla dünya çapında büyük bir kauçuk ihtiyacı doğmuştur. Bu dönemde kauçuk ağaçlarına sahip en geniş ülke olan Kongo, Belçika tarafından önemli bir gelir kaynağı olarak kullanılmıştır.

“Kauçuk üretiminde en önemli noktalardan birisi yerli halkın acımasızca bu üretimlerde çalıştırılmasıdır. Ağır koşullar altında çalıştırılan işçilerden isyan edenlerin elleri ve ayakları çapraz kesilerek itaat etmeleri sağlanmıştır. Fildişi toplanırken veya kauçuk elde edilirken belirli bir miktarın altında getirenler (yani kendilerine verilen kotayı dolduramayanlar) elleri ve/veya ayaklarının kesilmesiyle cezalandırılmıştır. Eğer bu şekilde, bir kişi ürün kotasını dolduramayıp kaçarsa ve yakalanmazsa, kaçan kişinin eşi veya çocuklarından birinin elleri kesilmiştir. Çalışma temposu tatmin edici bulunmayan yerliler suaygırı derisinden yapılmış *chicotte* adlı kamçılarla cezalandırılmışlardır. Ve bu cezalar çoğu kez ölümlerle sonuçlanmıştır.”

Tüm insanlık tarihinde ve çeşitli coğrafyalarda güç ve iktidar sahiplerinin ne denli hunharca zulüm uyguladıklarını ayrıntılı bir şekilde anlattığı 387 sayfalık değerli kitabının önsözünde *Ertekin* şöyle diyor:

“Okullarımızda okuduğumuz tarih kitaplarının çoğunda, devletlerin birbirlerine saldırılarını, büyük meydan savaşlarını, krallarla imparatorların fetihlerini görürüz. Kısacası devletlerin savaş tarihlerini inceleriz.

“Ancak, büyük devlet saldırıları ve istilaları içinde gelişen irili ufaklı zulümler genellikle gözden kaçır. Tarihin bir dönemi anlatılırken egemen ve diktatör yöneticilerin gerek çevrelerine, gerekse kendi halklarına uyguladığı işkenceler ve baskı olayları çoğu kez atlanır. İnsanların tarih boyunca kölelikten toprak köleliğine, oradan da emek sömürüsüne yaşadıklarına ait ayrıntılar pek önemsenmez ve bu yüzden böyle konuları tarih kitapları dışında aramak gerekir. Baskı, barbarlık, kıyıcılık ve işkenceleri, ‘zulüm’ adı altında toplamak olasıdır.

“Konunun en üzücü yanı, bilim ve teknolojiye dev adımların atıldığı, insan haklarının sorgulandığı, etik değerlere önem verme çabalarının yoğunlaştığı zamanımızda hâlâ insanın insana, devlet yönetiminin insana yaptığı zulmün hiç eksik olmadığını ve hiç bitmediğini görmemizdir. Güçlü devletler hâlâ ‘mazlum’ dediğimiz az gelişmiş ülkeleri insafsızca sömürmenin yollarını aramaktalar. Az gelişmiş ülkelerin bazılarında, halkın bilgisizliğinden yararlanan kurnaz yöneticiler, kendi vatandaşlarına zalimce davranabiliyor. Emperyalist devlet yöneticileriyle kendi ülkeleri aleyhine işbirliği yapıyorlar.

“İşte bu kitapta zulüm ve ayrıntılarını incelemenin, insanların neler çektiklerini göstermek bakımından yararlı olabileceğini düşündüm. Böylesi bir kitabın, kendi ülkemde derde deva olamayacağını elbette biliyorum. Ama eli kalem tutan ve düşünen biri olarak daha fazla ne yapabiliyordim? En

azından eli silah tutan zalim bir yöneticiden çok daha insancıl bir görev yaptığımı zannediyorum.”

Ertekin'in kitabı, aşağıdaki bölüm başlıklarından da anlaşılacağı gibi, insanlık tarihinin 20. yüzyıla kadarki döneminde uygulanan zulümleri ayrıntılı olarak tanıtıyor:

Çin ve Uzun Duvar,
Orta Asya: Hunlar ve Moğollar,
Mezopotamya: Hammurabi ve İlkçağ Köleliği,
Eski Mısır Uygarlığı,
Hindistan,
Eski Yunan: Atina ve Sparta,
İran,
Roma İmparatorluğu: Hukuk ve Vahşet,
Rusya,
Hıristiyanlık,
Engizisyon ve İnsan Kısımları,
Cadılık ve Avcıları,
İngiltere,
Aristarkus'tan Galilei'ye Gökyüzü Macerası,
Galileo Galilei,
İslam Tarihinde Ayaklanmalar,
Mezhep Kavgaları ve İsyanlar,
İstanbul: Tarih Boyunca Yağmalanan Şehir,
Kristof Kolomb Öncesi ve Sonrası Amerika,
Afrika: Yağmalanan Kıta,
Hollanda: Batavya'da Baskı ve Katliam,
Avustralya ve Aborjinler,
Yeniçağda Avrupa'nın Kilise ve Bilim Kavgaları,
Zulüm ve Vahşetin Araçları,
İdam Cezaları ve Türleri,
Zina ve Cinsel Suçların Cezalandırılması,
İslam Tarihi ve Cinsellik Cezaları,
İnsan Emeği ve Sömürüsü,
19. Yüzyılda ABD: Köle İsyanları ve İşçi Grevler

Tıpkı iki ay önce yine *Artı Gerçek*'teki "Gençay'ın kaleminden bizim kuşağın kavgası" başlıklı yazımda *Bir Hayat Üç dönem* başlıklı kitabını tanıttığım *Prof. Dr. Gençay Gürsoy* gibi *Cumhur Ertekin* de, tıp dünyamızın en başarılı bilim insanlarından biri olduğu gibi, daha öğrencilik yıllarından itibaren tüm yaşamını insan hakları ve özgürlükler uğrunda mücadeleye hasretmiştir...

Çocukluk dönemimizi 2. Dünya Savaşı yıllarında ve CHP'nin tek parti diktası altında geçirmiş olduğumuz yaşıttım *Cumhur Ertekin*'le yollarımızın kesişmesi 1957 yılında İzmir'de oldu...

İlk çizgileri daha 16 yaşındayken dönemin en büyük mizah dergisi *Akbaba*'da yayımlanmış olan *Cumhur* ilk karikatür sergisini de 1954 yılında *İzmir Atatürk Lisesi*'nde açmıştı. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görürken benim çalıştığım muhalif *Sabah Postası* gazetesine de sürekli karikatür çizerek despotik *Demokrat Parti* iktidarına karşı muhalefete o partinin kalesi sayılan İzmir'de büyük katkıda bulundu.

Gazetedeeki çalışma beraberliğimizin yanısıra *Cumhur* daha o dönemde sol arayış içinde olan gençlik grubumuzun en sevilen ve kavganın her daim ön saflarında olan mensuplarındandı. Ünlü karikatüristlerimizden *Tan Oral* da aynı dönemde *Cumhur* gibi yakın dostlarımızdandı ve onun da ilk karikatürlerini *Sabah Postası*'nda yayınlıyorduk.

Cumhur ve *Tan*'ın ilk ortak karikatür sergilerini de 1960 yılında İzmir'de açtıklarını anımsıyorum.

1960'da *Demokrat Parti* iktidarı devriliş CHP iktidar olduktan sonra ben de, *Cumhur* da, sol tutumumuz CHP ricaline mensup patronlarını rahatsız ettiği için, *Sabah Postası* gazetesinden dışlanmıştık.

Cumhur 1961 yılında Tıp Fakültesi'nden mezun olarak nöroloji dalında uzmanlaşırken ben de 1962 sonunda İstanbul'a geçerek hem *Gece Postası* gazetesinde yönetmenlik, hem de *Türkiye İşçi Partisi* genel merkezinin basın ve araş-

tırma bürolarında sorumluluk üstlendim. Ama *Cumhur*'la ilişkimiz asla kesilmedi, yazışmalarımız hep sürdü.

Ben 1964-66'da *Akşam* gazetesinin genel yayın yönetmeniyken *Cumhur* 1965'te Danimarka ve İsveç'e giderek dört yıl süreyle Klinik Nörofizyoloji bilim dalı üzerinde çalıştı. 1969'da tekrar Ege Üniversitesi'ne dönerek nöroloji dalında profesör oldu.

12 Mart darbesinden sonra biz sürgündeyken İzmir'de genç karikatüristlerle birlikte sergiler açan *Cumhur* 12 Eylül 1980 darbesinin bilim dünyasındaki önde gelen hedeflerinden biri oldu. 1981 yılında cunta tarafından üniversiteden uzaklaştırıldığı gibi, 1984 yılında ünlü *Aydınlar Dilekçesi*'nin 55 sanığından biri olarak yargılandı.

1987-88 yıllarında İsveç'te *Linköping Üniversitesi*'nde davetli bilim insanı olarak çalışan *Cumhur* 1990 yılında Ege Üniversitesi'ne döndü, meslektaşlarıyla birlikte 1991 yılında *Türkiye Klinik Nörofizyoloji EEG-EMG Derneği*'ni kurdu.

2011 yılında *İstanbul'da Bilim Akademisi Derneği*'nin kurucuları arasında da bulunan *Cumhur* 12 kez ulusal, 2 kez de uluslararası bilim ödülü aldı.

Uluslararası bilim dergilerine de danışmanlık yapan, 2004'te emekli olduktan sonra İzmir'de iki hastanede genç meslektaşlarıyla birlikte bilimsel araştırmalara devam eden *Cumhur*'un uluslararası planda 158, ulusal planda 165 yayınlanmış bilimsel makalesi, 14 bilimsel kitabı mevcut...

Bilimsel çalışmalarının yanısıra karikatür sanatını da asla ihmal etmeyen *Cumhur*'un 45 eseri *Karikatürcüler Derneği İzmir Temsilciliği* tarafından 17 Şubat 2016'da Konak Belediyesi Neşe ve Karikatür Müzesi'nde sergilendi.

Zulmün Tarihi'nden önce *Cumhur Ertekin*'in 1 Nisan 2019'da *Tıbbın Öyküsü* adlı bir başka önemli eseri yayınlanmış bulunuyordu.

Cumhur, bu yeni kitabında, ağırlıklı olarak insanın insanı sömürüsüne yer veriyor... "Böylesi bir sömürüyü, grevleri, çatışmaları 20. yüzyılın başına kadar getirmeye çalıştık.

Yirminci yüzyılda ve sonrasında bilim ve teknolojiye çok büyük gelişmeler olmasına rağmen, zulmün aynı düzeyde devam ettiğini hem izledik hem de kendimiz yaşadık. Yirminci ve 21. yüzyıllardaki dünya ve emperyalizm savaşlarıyla haksız ülke işgallerindeki insan yitimi, daha önceki yüzyıllarla karşılaştırılamayacak kadar fazladır. Ancak, ilk uygarlıklardan başlayarak, kronolojik bir sırayla sade insan ve Homo sapiens'e ilişkin zulmün anlatıldığı çok sayıda kitap olmadığını gördüm ve bu eksikliği doldurmaya çalıştım” diyor.

Sevgili *Cumhur*'un o meşakkatli ve verimli uzun yolunda bir adım daha atarak titiz araştırmacılığıyla yaşadığımız 20 ve 21. yüzyıllardaki zulüm uygulamalarını da insanlık tarihine unutulmayacak bir not olarak düşeceğini umuyor, bugüne kadar bilim, mizah ve insan hakları mücadelesi alanlarındaki başarılarından dolayı yürekten kutlayarak kendisini bir halk deyişinin ünlü dizeleriyle selamlıyorum:

Mapusun içinde bir ulu çınar

Kırılınsa zincirler yıkılınsa duvar

Oy zulüm zulüm başımda zulüm uzak git ölüm

Evet, çözüm sürecinde onlar da muhataptır...

24 Eylül 2021

Türkiye'nin hem siyaset dünyasında, hem de irili ufaklı medyasında gündemin ön sırasına oturan “Meclis mi, İmralı mı?” tartışması üzerine birkaç söz... HDP'nin bir önceki eşbaşkanı *Sezai Temelli* “Demokratik çözümün adresi ve asıl muhatabı İmralı'dır” derken, kendisinin de daha sonraki açıklamasında kabul ettiği gibi, önemli bir formülasyon hatası yapmıştır. Tabii ki, HDP'nin halen tutsak eski eşbaşkanı *Selahattin Demirtaş*'ın ve de bugünkü eşbaşkanı *Mithat Sancar*'ın vurguladıkları gibi çözümün “nihai adres”i hiç tartışmasız Meclis'tir.

Ancak *Aydın Engin*'in t24'te dünkü yazısında haklı olarak belirttiği gibi, Meclis'in bugünkü aritmetiği dikkate alındığında, "bu Meclis'te, bu çözüm mümkün değil"dir. Yapılacak ilk genel seçimde oluşacak Meclis de, HDP'nin de nicel ve nitel gücüyle orantılı olarak temsil edildiği, mevcut başkanlık sistemine son verecek, parlamenter sistemi, hukukun üstünlüğünü ve yargı bağımsızlığını sağlayabilecek aritmetiğe sahip bir Meclis olabilirse, "son söz sahibi olma" rüşünü kanıtlayabilir. O da yetmez, aynı seçimde cumhurbaşkanlığına tüm demokrasi yanlılarının güvenine sahip bir adayın seçilmesi, *Erdoğan*'ın sırça sarayından ebediyen kovulması da nihai çözümün olmazsa olmaz'larındandır.

Tüm bunlar gerçekleşse de, yine *Mithat Sancar*'ın vurduğu gibi, "Eğer kalıcı bir barış istiyorsak çok geniş bir toplumsal mutabakata ve meşrutiyete de ihtiyaç vardır. Bunun için de Kürt sorunundaki aktörlerin tümünü hesaba katmak gerekir. Bu aktörleri göz ardı ederek bütünlüklü bir yöntem oluşturmak gerçekçi bir yaklaşım değildir."

Evet, kalıcı bir barışın sağlanması isteniyorsa, 40 yılı aşkın süredir Türk devletinin, Meclis çoğunluğu, gelmiş geçmiş hükümetleri, ordusu, jandarması, polisi, köy korucuları, İHA'ları ve SİHA'larıyla savaşmış baş edemediği PKK ve onun silahlı gücüyle masaya oturması bir ön koşuldur. Bu görüşmelerin adresi ise, bir yanıla PKK'nın kurucu lideri Öcalan'ın yıllardır tutsak bulunduğu *İmraltı*, diğer yanıla da gerilla komutanlığının bulunduğu *Kandil*'dir.

Bu görüşmelerde, PKK yönetici ve militanlarının kovuşturma ve dışlanma tehdidinde maruz kalmadan ülkenin siyasal, sosyal, kültürel yaşamına eşit yurttaşlar olarak katılımını, Öcalan ve Demirtaş başta olmak üzere zindanlardaki Kürt siyasal liderleri, seçilmişleri ve militanlarının özgürlüğe kavuşturulmasını, Kürt diasporasındaki yüzbinlerin doğup büyüdükleri topraklara dönebilmesini sağlayacak bir "ateş kes" sağlanmadıkça, aritmetiği değişmiş bir Meclis'in dahi kalıcı barışı tek başına sağlaması mümkün değildir.

Bu satırları, 69 yıllık meslek yaşamında, Kürt ulusuna uygulanan baskı ve zulmün tanığı olmuş, 60'lı yıllardan itibaren Türkiye'de TİP ve DDKO ile yükselen Kürt direnişinin sesini duyurmayı görev bilmiş, sürgünde de Kürt diasporasının acılarını ve mücadele kararlılığını paylaşmış bir gazeteci olarak yazıyorum.

Yıldönümlerine denk geldiği için, bugün Kürt mücadele tarihinden iki sayfa açıyorum.

İlk sayfa, Kürt ulusuna uygulanan devlet zulmüyle ilgili...

Bundan tam 25 yıl önce, 24 Eylül 1996'da, *Diyarbakır E Tipi Cezaevi*'nde asker, gardiyan ve polislerin cop, kalas ve demir çubuklarla yaptıkları saldırı sonucu 11 Kürt tutsak katledilmiş, 23 tutsak da yaralanmıştı. Katledilenler *Erkan Hakan Perişan, Cemal Çam, Hakkı Tekin, Ahmet Çelik, Edip Dilekçi, Mehmet Nimet Çakmak, Rıdvan Bulut, Mehmet Kadri Gümüüş, Kadri Demir, Mehmet Arslan ve Hakkı Tekin*'di. Tutukluların işkence sonucu öldürüldüğü otopsi raporlarıyla da kanıtlanmıştı.

İkinci sayfa Türk Devleti ve dünyadaki destekçileri tarafından "terörist" diye kara listeye konan Kürt silahlı direnişinin, sadece Ortadoğu coğrafyasını değil, tüm dünyayı tehdit eden *İŞİD* belasını Suriye haritasından silen efsanevi mücadelesinin başlangıcıyla ilgili...

Bundan tam 7 yıl önce, *Erdoğan*'ın bakanlarıyla, MİT başkanıyla, generalleriyle *İmralı*'da *Öcalan*'la çözüm görüşmelerini sürdürdüğü, henüz ucuz seçim hesaplarıyla masayı resmen devirmediği dönem...

Belçika'nın en büyük Fransızca gazetesi *Le Soir* da 24 Eylül 2014'te şu haberi veriyor:

"Türkiye'ye sadece birkaç kilometre mesafede bulunan *Kobane*, büyük bir insani ve siyasi dramın simgesi haline geldi. Suriye'nin üçüncü Kürt şehri şu an için direniyor. İngiltere'deki Suriye İnsan Hakları Gözlemevi, sivillerin göçünden bu yana Kürt mücahitlerin cihatçıların askeri araç-

larına yönelik saldırılarını hızlandırdığını ve şiddetli çatışmaların başladığını duyurdu. Cihatçıların ilerlemesini önleyen ve karşı saldırılarını sürdüren Kürtler bir ölüm kalım savaşı veriyor. Kürt mücahitlerin çoğunluğu, ünlü PKK'nın Suriye koluna mensup... 80'li yıllardan beri silahlı mücadele yürütmüş olan PKK Türkiye'de Türk Devleti ile yaptığı ateş kes anlaşmasına uyuyor, ancak Ankara PKK'yı resmen hâlâ 'terörist' olarak niteliyor, PKK'nın müttefiki saydığı Suriye Kürtleri'ne de silah desteği verilmemesi için Batılı devletlere yoğun baskı yapıyor.”

Henüz tam tecrit uygulanmadığı için avukatı ve vasisi olan *Mazlum Dinç* 23 Eylül 2014 tarihinde İmralı adasında PKK lideri *Abdullah Öcalan*'ı ziyaret ediyor. Fransız haber ajansı AFP, bu ziyaret sırasında Öcalan'ın avukatı aracılığıyla Kürt halkına şu çağrıyla duyuruyor: “Şu anda devam eden yüksek yoğunluklu savaştır aslında. Daha önce savunmalarında düşük yoğunluklu, orta yoğunluklu, yüksek yoğunluklu savaş diye sıralamıştım. Şu anda yaşanan yüksek yoğunluklu savaştır. Halkımız tüm yaşamını savaşa göre şekillendirmelidir. İşte Filistin'de Gazze halkı nasıl yaşamını savaşa göre şekillendirmişse, Kürdistan halkı da böyle yapmalıdır. Sıradan yaşamamalıdır. Kürdistan halkı topyekûn bu saldırıya karşı direniş halinde olmalıdır.”

Bu çağrıdan sonradır ki, Suriye Kürtlerinin o ülkedeki Asuri ve Ermenilerin de katılımıyla oluşturdukları silahlı direniş hareketine sadece Türkiye, Irak, İran, Lübnan Kürtleri değil, dünyanın dört bir yanında varolan diasporadan Kürtler de, erkeği ve kadınıyla, Suriye'nin yarıdan fazlasını işgal etmiş olan IŞİD teröristlerine karşı verilen ölüm kalım mücadelesine büyük bir özveriyle katıldılar, can verdiler...

Unutmayalım. O sırada Türk Devleti'nin gizli servisleri bu ölüm çetesine el altından silah ve eğitim yardımı vermeye devam ediyor, el koydukları petrol kuyularından çıkarttıkları akaryakıtı ihraç edip finansman sağlamaları için kolaylık sağlıyordu.

Suriye Kürdistanı *Rojava*'da IŞİD teröristlerine karşı direnişin başını *çeken Demokratik Birlik Partisi (PYD)*'nin eşbaşkanı *Salih Müslüm* ile ilk kez 22 Kasım 2013'te, Belçika Parlamento binasında düzenlenen "Suriye'deki Kürt bölgelerinin geleceği" konulu bir konferansta konuşmacı olarak bir araya gelmiştik.

Konuşmasında şöyle demişti: "Suriye devriminin başlangıcından bu yana bizler islamcı örgütlerin önderlik ettiği bu kör kanlı savaşın parçası olmamaya karar verdik. Suriye rejimini de asla desteklemedik. Sadece Kürdistan bölgesini ve onun Asuriler, Ermeniler, Aleviler, Sünniler, Türkmenler ve Çerkesler'den oluşan nüfusunu koruyacak alternatif bir güç olmayı amaçladık."

Türkiye konusunda da son derece barışçıl bir dil kullanmıştı: "Türkiye bizim komşumuz ve elbette, temel haklarımıza saygı duymaları halinde, iyi ilişkiler kurmak istiyoruz. Ancak Türkiye, Kürtlerin Suriye muhalefetine temsil edilmesine engel koymak için çok çaba gösterdi. Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar'ın yanısıra aşırı dinci grupların destekçisidir. Türkiye ile iyi ilişkiler kurabilmemiz için Ankara terörist islamcı gruplara ve fanatik milliyetçi Araplara verilen desteği durdurmalı, *Rojava* halkını tehdit etmeyi bırakmalı ve Kürtler arasındaki sınırı açmalıdır."

Bir yıl sonra, 19 Eylül 2014'te, *Brüksel Kürt Enstitüsü*'nün düzenlediği *Kürt Haftası* kapsamında yine Belçika Parlamentosu'nda yapılan, Diyarbakır eski belediye başkanı *Osman Baydemir*'le birlikte katıldığımız "*Ortadoğu'daki çıkmaza Kürt modeli çözüm*" konulu konferansta da *Salih Müslüm* Türk Devleti'nin tutumunu daha sert bir şekilde eleştirmiş, Suriye Kürtleri ile iyi ilişkiler kurma çağrısında ısrar etmişti.

Ama Türk Devleti'nin barışçıl çağrılarını dinlemeye, olumlu bir yanıt vermeye niyeti yoktu...

Türkiye'de PKK ile sürdürülen barış görüşmeleri gibi, Suriye Kürtleri ile diyalog da 7 Haziran 2015 seçimlerinde

AKP'nin tek başına iktidar olamaması üzerine birdenbire kesilmiş, seçmen kitlesini yeniden kendine çekmek için *Erdoğan* ultra nasyonalist ve en yobaz dinci söylemlerle sadece Türkiye'nin güneydoğusunda değil, Irak ve Suriye'nin kuzeyindeki Kürt halkına karşı yeniden savaş başlatmıştı.

Özellikle de 15 Temmuz 2016 çakma darbe girişimi de bahane edilerek sadece Kürt halkına karşı değil, ülkenin tüm demokratik kurumlarına ve AKP'nin tüm muhaliflerine karşı akla hayale gelmeyecek baskı yöntemleriyle topyekun bir imha savaşına girilecekti. Bu imha savaşının en kusturucu silahlarından biri de sırf bu şovenist uygulamalara karşı mücadele verdikleri için "terörist" diye damgalanan kişilere karşı açılan yüz kızartıcı karalama ve ihbar kampanyasıydı...

Rojava'nın bir ili olan *Afrin*'in Türk Ordusu ve onun emrindeki besleme islamcı teröristler tarafından işgali üzerine *Müslüm Şahin*'in 14 Şubat 2018'de Brüksel'de bir basın toplantısı yapacağı duyurulunca, onun AB başkentinde konuşmasını engellemek için Türk diplomatik misyonları, onların emrindeki Türk dernekleri ve medyası kampanya açtılar.

O denli ki, Kürt direnişinin Brüksel'deki sözcüleri *Remzi Kartal* ve *Zübeyir Aydar* gibi, Suriye yurttaşı *Müslüm Şahin*'i de İçişleri Bakanlığı'nın "Aranan teröristler" listesine, hem de kırmızı olanına dahil ederek bir "terörist"e AB başkentinde basın toplantısı yapma olanağı tanınamayacağı yaygarasını korparttılar.

Buna rağmen Belçikalı demokrat siyaset ve hukuk insanlarının desteğiyle basın toplantısını yapan *Müslüm Şahin*, aralıksız bombardımanlar sonucu *Afrin*'de yüzlerce sivilin hayatını kaybettiğini ya da yaralandığını hatırlattı ve "Biz demokratik bir Suriye istiyoruz, demokratik federal bir çözüm öneriyoruz, ama Türkiye demokratik bir çözümü reddediyor. Erdoğan'ın bu zihniyeti sadece Kürtler ve *Rojava* için tehdit değil, tüm dünya için tehdit oluşturuyor" diyerek NATO ve AB'nin *Afrin*'de sivillerin katledilmesi karşısındaki sessizliğini protesto etti.

Türk Devleti'nin tüm engellemelerine rağmen, sunuş görselindeki haritalarda görüldüğü gibi, 2014 yılında IŞİD'in işgali altında bulunan Suriye topraklarını *Rojava*'nın kadın ve erkek mücahitleri özgürlüğe kavuşturarak tüm dünyanın takdir ve şükranına mazhar oldular.

Tüm bunları şunun için anımsatıyorum.

Türkiye'nin demokratikleşmesi sorunu, sadece yeryüzününün 783,562 kilometre karelik bir parçasının sorunu değil, onu da ötesinde, diplomatik misyonlar, askeri operasyonlar, *Diyanet*'in emrindeki camiler, *Türk-İslam Sentezi* koşullandırmasındaki dernekler aracılığıyla devlet terörünün uyguladığı tüm coğrafyaların da sorunudur.

Bu, dünyanın tüm ülkelerine yerleşmiş 3 milyon'dan fazla Türkiyeli göçmenin, özellikle de devlet terörü nedeniyle ülkelerinden ayrı düşürülmüş siyasal sürgünlerin sorunudur.

Bu, Osmanlı'dan beri işlenen çeşitli soykırımlar ve tehcirler nedeniyle dünyanın çeşitli ülkelerini yeni yurt edinmiş *Ermeni, Asuri, Kürt, Grek* diasporalarının sorunudur.

Bu, Birinci emperyalist paylaşım savaşı sonunda dört farklı ülkede yaşamaya mecbur edilmiş Kürt ulusunun, kuzeyde *Bakur*, doğuda *Rojhilat*, güneyde *Başûr*; batıda *Rojava* Kürtlerinin sorunudur.

Bu, en son Azeri ve Türk ordularının, islamci terörist beslemelerin de katılımıyla, *Dağlık Karabağ*'ı işgal etmesi olayında görüldüğü gibi Ermeni ulusunun sorunudur.

Bu, geçen yılki seçimde binbir hile ve baskıyla iradesi gaspedilerek daha yıllarca Türk ordusunun işgali altında yaşamaya mecbur tutulan Kuzey Kıbrıs halkının sorunudur.

Gerçekten kalıcı bir barışın sağlanması amaçlanıyorsa, bu arayış sürecinde yukarıda saydıklarımın hepsinin muhatap alınma hakkı vardır.

Kuşkusuz, nihai çözüm, son söz, eğer başkanlık despotizminin sallabaşı olma zilletinden kurtulabilirse, Meclis'e aittir. Ancak *Mithat Sancar*'ın vurguladığı gibi, eğer kalıcı

bir barış isteniyorsa, çok geniş bir toplumsal mutabakata ve meşrutiyete de ihtiyaç vardır. Bunun için de sadece Kürt sorununda değil, yukarıda sıraladığım sorunların hepsinde söz hakkına sahip tüm aktörlerin görüşlerinin dikkate alınması gerekir.

Önümüzdeki seçimlerde islamcı faşist hegemonyanın yıkıldığı, HDP'nin nicel ve nitel ağırlığıyla temsil edildiği yepyeni bir Meclis doğarsa, o Meclis de, ancak tüm aktörlerin görüşlerini dikkate alarak çözüme gittiği takdirde gerçek bir Kurucu Meclis niteliği kazanabilir.

Geçmişteki her askeri darbeden sonra seçimle oluşan yeni Meclis'lerden hep bu beklendi, ama yaşadığımız hep hüsrana oldu.

Bu kez ne olacak, göreceğiz...

Kürt Sorunu değil, Türk Diktası sorunu

1 Eylül 2021

Kılıçdaroğlu'nun bir beyanı üzerine başlayan, muhalefetteki ve iktidardaki partilerin farklı açılardan görüş bildirdiği, en önemli olarak da Meclis'teki üçüncü büyük parti HDP'nin en doğru yorumlarla seçim öncesinin gündemine bir daha bertaraf edilemeyecek şekilde yerleştirdiği bir sorunu tartışıyor Türkiye...

Bu sorun Türkiye siyasetinde ilk kez de tartışılmıyor. Cumhuriyetin başından itibaren toplam 37 yıl süren CHP'nin tek partili, DP'nin çok partili dönemlerinde de, 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesini izleyen 10 yıllık görece demokratikleşme döneminde de, 1971 ve 1980 darbelerini de kapsayan son yarım yüzyıllık dönemde de farklı dozajlarda tartışılan, ancak tartışmaya cesaret edenlere bedelinin çoğunca zindan, işkence ve cankırımıyla ödendiği bir sorun bu...

Adına Kürt Sorunu deniyor olsa da, sorun aslında Türk

diktası sorunu! Çünkü sorun Kürt Ulusu'nun kendi ata yurdunda varlığı değil...

30 yıl kadar önce yurt dışındaki siyasal sürgünler olarak bu konuda görüşlerimizi ifade etmiştik... Almanya'da Ortadoğu Verlag, Türkiye'de de Uluslararası Belge Yayınları tarafından yayınlanan "Kürt Sorunu – Aydınlar Ne Diyor?" adlı kitapteki kapakta isimleri alfabetik sıraya göre verilmiş sürgünlerin görüşleri yer alıyordu.

Kitapta ben de görüşlerimi "Kürt sorunu değil, Türk Diktası Sorunu" diye ifade etmiştim.

Anadolu'nun Türk fütuhatından önceki sahibi olan Asuriler, Ermeniler, Elenler ve Kürtler'e Türk egemenliği altında yaşatılan acıların dindirilmesi, soykırım ve sürgünler için özür dilenmesi, tüm yurttaşların milliyet ve inanç farkı gözetmeksizin anayasal güvence altında hak ve ifade eşitliği kazanmaları için her şeyden önce Türk Diktası Sorunu'nun bir daha depreşmeyecek şekilde tarihe gömülmesi gerekir.

28 yıl önceki yazımı tekrar paylaşıyorum.

*

Kemal Uzun telefon edip "Kürt sorununun çözümü nasıl olmalıdır?" diye sorduğunda, Belçikalı bir arkadaşıyla, bu ülkeyi yüzyılın başından beri metamorfoza uğratan dil savaşının en son epizodunu tartışıyorduk. Yeni kurulan ve şimdilik Alman, Fransız ve Belçika askerlerinden oluşan Avrupa Kolordusu'nda emir ve kumanda dili olarak sadece Almanca ve Fransızca'nın kullanılmasına Flamanlar karşı çıkıyor, kolorduda Belçika'nın Flaman askerleri de yer aldığına göre, Flamanca'nın da kullanılmasında dayatıyorlardı.

Belçika'nın tarihini ve milliyetler gerçeğini iyi tanımayan bir yabancı için, uluslararası bir kuruluşta, evrensel bir dil olan Fransızca'nın yanısıra Flamanca'nın da kullanılması ilk bakışta anlamsız görünebilir.

Ama kazın ayağı pek de öyle değil. Öyle olmadığı içindir ki, bu dayatmaya karşı çıkan Frankofonlar (Valon'lar ve Fransızca konuşan Brüksel'liler) dahi, Flamanları "bölü-

cülük”le, “vatan ihaneti”yle suçlama kolaylığına ve ilkelliğine sapmadan soruna demokratik bir tartışma içinde çözüm arıyor.

Yüzlerce yıl yabancı boyunduruğunda kalmış, kendi öz dillerini ve kültürlerini özgürce kullanma hakkından yoksun bırakılmış da olsalar, ulusların asla yokedilemeyen bir “ortak belleği” var.

Avrupa süper güçlerinin paylaşım pazarlıklarının sonucunda 163 yıl önce suni bir devlet olarak kurulmuş bulunan Belçika’da Frankofon hegemonyası, Flaman halkını yüz yıldan fazla devlet kapısında kendi dilini kullanma, kendi dilinde eğitim görme, kendi öz kültürünü geliştirme olanağından yoksun kılmıştır. O kadar ki, orduda sadece Fransızca’nın emir ve kumanda dili olarak kullanılmasından ötürü silah altındaki binlerce Flaman köylüsü, subayların Fransızca emirlerini anlayamadığı için, Birinci Dünya Savaşı’nda can vermiştir.

Bu acı birikimlerdir ki, Flaman halkını Frankofon hegemonyasındaki merkezi devlete başkaldırmak zorunda bırakmıştır. Bugün Avrupa Kolordusu’ndaki dil dayatmasının ardında bu tarihsel gerçek yatıyor.

Suni Belçika Devleti, milliyetler gerçeği karşısında zaten giderek üniter devlet olmaktan çıkmış, bugün üç bölge, üç milliyetli bir federasyona dönüşmüş durumda. Fransızca, Flamanca ve Almanca konuşan (Doğu’da birkaç küçük yerleşimden ibaret) kesimlerin kendi bağımsız topluluk meclisleri ve hükümetleri var. Her bir topluluk, kendi eğitim ve kültür sorunlarında diğerlerinden tamamen bağımsız olarak tek başına söz sahibi.

Fransızca konuşan Valon’ların çoğunlukta bulunduğu güneyde ayrıca bir bölge meclisi ve bir bölge hükümeti, kuzeydeki Flaman bölgesinde ayrı bir bölge meclisi ve bir bölge hükümeti var. Bölgelerin ekonomik ve sosyal sorunlarında da, her bir bölge halkı, diğerlerinden tam bağımsız olarak tek başına söz sahibi. Öyle ki, Belçika başkenti Brüksel bile, nüfusu içinde Flamanlar ve Frankofon’lar karışık olduğu için,

diğer iki bölgeden bağımsız, içinde iki topluluğun temsilcilerinin de yer aldığı ayn bir bölge meclisine ve hükümetine sahip.

Frankofon ve Flaman'lann ortaklaşa kurduğu merkezi federal hükümetin yetkileri ise sadece dış politika, savunma ve sosyal işlerle sınırlı.

Kuşkusuz böylesi karmaşık bir devlet yapısının pratikte çeşitli zorluklan yaşıyor, ama halkların herbiri kendi kimliğini ve onurunu herşeyden üstte tuttuğu için, bu geçici zorluklara özveriyle katlanıyor. O kadar ki, her bir halk içerisinde, bu federal yapıyla da yetinmeyip, Belçika'nın tamamen ortadan kalkması bahasına bağımsızlık ilan etmeyi savunan siyasal güçler serbestçe faaliyet gösteriyor, tüm yasama ve yürütme organlarında özgürce temsil ediliyor. Yeni Avrupa Birliği içerisinde Belçika aracılığıyla değil, doğrudan kendi öz organlarıyla yer almanın mücadelesini veriyor. Bundan ötürü de hiçbir politikacı tutuklanmıyor, hiçbir yayın toplatılmıyor, hiçbir örgüt kapatılmıyor.

Kendi konumuza gelince:

Bence sorun “Kürt sorunu” değil, Türk Diktası Sorunu.

Eğer ortada bir sorun varsa, bu, binlerce yıldır yaşadıkları topraklar üzerinde ulusal kimlik ve onurlarını yeniden kazanma mücadelesi veren Kürtlerden değil, sonradan üzerinde dikta kurdukları toprakların yerli halklarını yıllarca yok sayan Türk yönetimlerinden kaynaklanıyor. Üstelik, bu yönetimlerin kurbanları, sadece Kürtler değil. Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Elen'iyle ve hatta resmi ideolojiye boyun eğmeyen Türk'üyle tüm Anadolu halkları...

Elbette şiddet, hangi taraftan gelirse gelsin, istenir bir şey değil. Ama şiddeti başlatan kim, tek yanlı “ateş kes” çağrılarına rağmen sürdüren kim? Daha 70'li yılların başında Kanatlı Jandarma operasyonlarıyla Kürt köylerinin kitlesel işkenceden geçirilmesinden de mi PKK sorumluydu? Şiddete son verilecekse eğer, ilk adımı, şiddeti başlatan atmalı, siyasal çözüme “evet” diyebilmeli.

Türkiye'nin milliyetler sorununa siyasal çözüm, gerçekten demokratik bir ortamda, mozayığın tüm parçalarının kendi bağımsız temsilcileriyle ve eşit koşullar altında katılacakları bir diyalogta aranmalı. Böyle bir süreçte temsil gücü olan hiçbir örgüt, ne bahaneyle olursa olsun, diyalog ve ortak çözüm arayışından dışlanmamalı.

Tüm siyasal örgütlerin özgürce katılacağı referandumlarla ve seçimlerle ulusların kendi yazgılarını belirlemesi sağlanmalı. Üniter bir devlet içinde kalmak mı, federatif bir yapıda bir arada olmak mı, yoksa tamamen bağımsız olmak mı? Bu soruların cevabını ilgili halkların kendileri özgürce verebilmeli.

İç göçlerle büyük kentlerin çok uluslu metropoller haline gelmiş olduğunu ileri sürerek böylesi bir yönetime ikircikli bakmak, milliyetler sorununa ülke çapında demokratik çözüm arayışından yan çizmek tek kelimeyle ikiyüzlülük.

Tekrarlıyorum.

Ankara'dakilerin kapılanabilmek için her türlü cambazlığı yaptıkları Avrupa Birliği'nin başkenti Brüksel'de bile, Flamanlar nüfusun sadece yüzde 10'nu oluşturdukları halde, Brüksel Bölge Meclisi'nde ve Bölge Hükümeti'nde kendi partileriyle tam eşitlik ve karşılıklı saygı temelinde yer alıyor. Brüksel kamu kurumlarının balkonlarında arslanlı Flaman bayrağı, horozlu Frankofon bayrağı ve süsen çiçekli Brüksel bayrağı yanyana dalgalanıyor.

Çok gıpta ettikleri Avrupa'nın başkentinde bu oluyorsa, İstanbul'da, İzmir'de, Ankara'da, Adana'da istisnasız tüm Kürt partilerinin de seçimlere katılarak kent meclislerinde ve kurumlarında özgürce temsil edilmeleri niçin olmasın?

Yoksa, sabah akşam Brüksel'in kapısını aşındıran bakanlar, milletvekilleri, bu kentin tüm tabelalarının iki dilde, Fransızca ve Flamanca yazılmış olduğunu farkedemeyecek kadar ebucehil mi?

(Doğan Özgüden, Aydınlar ne diyor? Ortadoğu Verlag, Aralık 1993)

Boran'ın sürgünde faşist Evren'le savaşı...

10 Ekim 2021

Türkiye sosyalist hareketi bundan 34 yıl önce bugün seçkin simalarından *Behice Boran*'ı Brüksel'de sürgününde kaybetmişti. Tam da Avrupa başkentinde TKP genel sekreteri *Nabi Yağcı* ile birlikte düzenlenen ortak basın toplantısında lideri olduğu *Türkiye İşçi Partisi*'nin, tüm cumhuriyet tarihi boyunca yasaklanmış bulunan TKP ile *Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP)* adı altında birleştiğini açıklamasından iki gün sonra... Boran, yedi yıla yakın sürgün yaşadığı Belçika'dan Türkiye'ye iki partinin Brüksel'de *Belçika-SSCB Dostluk Derneği*'nde düzenlediği bir törenle uğurlanmıştı.

Gençlik yıllarımda barış ve sosyalizm mücadelesinin öncülerinden biri olarak ismen tanıyıp saygı duyduğum *Behice Boran* ile, 1963-64 yıllarında *Türkiye İşçi Partisi*'nin Bilim ve Araştırma kurulunda beraberdik, 1964'te TİP'in 1. kongresinde Merkez Yürütme Kurulu'na birlikte seçildik... 12 Mart darbesinden sonra kapatılan *Türkiye İşçi Partisi*'nin yeniden kuruluşundan sonra da partinin yurt dışı örgütlenmesinin sorumluluğunu ve ona paralel bir kitle örgütü olarak kurduğumuz *Demokrasi İçin Birlik* örgütünün başkanlığını üstlendim.

12 Eylül 1980 darbesinden kısa bir süre önce, ben Türkiye'de yayınlanan anti-militarist bir kitabımdan ötürü Donanma Askeri Savcılığı'nca aranıyordum. Bu nedenle Türkiye'ye gidemediğim için *Türkiye İşçi Partisi*'nin sonbaharda yapılacak büyük kongresinde Avrupa örgütünün temsilisi ve Avrupa komünist partileriyle ilişkiler konusunu görüşmek üzere *Behice Boran* beni Sofya'ya çağırması, *Bulgaristan Komünist Partisi*'nin Sofya'daki misafirhanesinde uzun uzun görüşmüştük.

Ancak 12 Eylül faşist darbesi kongrenin yapılmasına olanak vermediği gibi, *Behice Boran* da İstanbul'da bir süre göz altında tutulduktan sonra eşi *Nevzat Hatko*'nun tedavi

gördüğü parti liderleri hastanesinde tedavi görmek üzere Sofya'ya geçti. Boran'ın sürgüne çıkışını yurt dışında yayınladığımız *Tek Cephe* gazetesinin Kasım 1980 tarihli sayısında "Boran yine mücadelenin ön safında" başlığıyla duyurduk.

Ardından, *Demokrasi İçin Birlik* olarak, hem *Türkiye İşçi Partisi* ile *DİSK*'in kuruluş yıldönümlerini kutlamak, hem de Avrupa'nın başkentinde Evren Cuntası'na karşı Türkiyeli ve Avrupalı ilerici ve demokratların katılımıyla kitlesel bir protesto yapmak üzere 14 Şubat 1981'de bir gece düzenlemeye karar verdik.

Melike Demirağ ve *Timur Selçuk* da dahil birçok ilerici sanatçının sahne alacağı bu gecenin hazırlığının en zor safhası o sırada Bulgaristan'da bulunan Behice Boran'ın Belçika'ya gelişinin sağlanmasıydı. Karar verildikten sonra derhal Avrupa Parlamentosu başkan yardımcısı *Piet Dankert*'la temasa geçtim. 12 Mart Cuntası'na karşı mücadelede yıllarca beraber olduğumuz *Dankert*'a eski bir parlamenter olan *Behice Boran*'ın Brüksel'e gelmesinin ne denli yaşamsal olduğunu anlattım.

Daha önceki Türkiye ziyaretlerinde *Boran*'ı tanıyıp kendisiyle konuştuğu için bu öneriyi olumlu karşıladı. "Ancak önemli bir sorunumuz var" dedim, "Boran şu anda Sofya'da, Bulgar Devleti'nin himayesinde bulunuyor. Belçika'nın kendisine vize verebilmesi için mutlaka önemli bir gerekçe gösterilmesi gerekiyor. Kendisini Avrupa Parlamentosu olarak davet edemez misiniz?"

Soğuk savaşın devam ettiği günlerdi. Önce kısa bir tereddüt geçirdi, fakat yaşlı ve kalb hastası olan *Boran*'ın bir süredir Sofya'da bulunan felçli eşinin yanında tedavi gördüğünü, Belçika'ya kısa bir süre için geleceğini söyleyince, "Zor ama, sizleri şahsen tanıyorum, güveniyorum. Avrupa Parlamentosu Başkan Yardımcısı olarak kendisini davet ediyorum. Gelirse de parlamentoda konuştururum" dedi.

Resmi daveti alır almaz Belçika Dışişleri Bakanlığı'yla temasa geçtim. İlerideki yıllarda Belçika hükümetlerinde

bakanlık ve de Senato başkanlığı yapacak olan Sosyalist Parti’li *Anne-Marie Lizin* o sırada Dışişleri Bakanlığı’nın önemli bir bürokratydı. O da “Bulgaristan’dan gelmesi için vize vermek zor ama, kavganıza saygım var” diyerek *Behice Boran*’a vize verilmesi için Sofya’daki Belçika Başkonso-losluğu’na hitaben bir talimat yazıp bakana imzalatarak bana verdi, başarılar diledi.

Vize talimatını alır almaz Balkan Hava Yolları’nın Amsterdam’dan kalkan ilk uçağıyla Sofya’ya hareket ettim. Sofya Hava Alanı’na iner inmez tanıdığım Bulgar dostları aradım. Hemen gelip beni hava alanından aldılar, daha önce *Boran*’ın daveti üzerine gittiğim zaman kaldığım *Bulgaristan Komünist Partisi* Merkez Komitesi misafirhanesinde ağırladılar.

Boran’ı kaldığı hastanede ancak ertesi gün ziyaret edebileceğim için o akşam yemekte Bulgar dostlarla Türkiye’deki gelişmeler, siyasal davalar, direniş hareketleri üzerine uzun uzun sohbet ettik. *Boran*’ın Brüksel’e gelmesi projesini açtığımda, bayağı tedirgindiler. Önce *Boran*’ın sağlık durumunun buna müsait olmadığını söylediler. Bu konuda her türlü ön tedbiri almaya hazır olduğumuzu, esasen Bulgar doktorların bu konudaki tavsiyelerine göre hareket edeceğimizi söyleyince, tedirginliklerinin gerçek nedenini açıkladılar.

Evren Cuntası, *Boran*’ın Türkiye’den sorunsuz çıkıp Bulgaristan’a gitmesine izin verirken, kendisinin Türkiye’deki rejim aleyhinde yurt dışında herhangi bir girişime karışmasına izin verilmemesi konusunda güvence istemişti.

“*Boran* Brüksel’e gider, hele de sizin önerdiğiniz geceye katılırsa, bizim Türk Devleti’yle ilişkilerimizde büyük sorun doğar” diyorlardı. Israrım üzerine BKP Merkez Komitesi’nden bir yetkiliyle ilişki kuruldu. Sonuçta, doktorlar izin verirse *Boran*’ın gidebileceği söylendi.

Ertesi gün dünya komünist parti liderlerinin tedavi gördüğü Sofya civarındaki hastaneye perdeli bir arabayla götürüldüm.

Boran, geleceğim önceden kendisine bildirildiği için hazırlık yapmış, çay demlemişti. “Siz çayı seviyorsunuz, işte size dünyanın çeşitli ülkelerinden çay örnekleri... Seylan çayı, Çin çayı, Hint çayı...” diye getirdiğim hediye paketini sundum. Ardından da darbeden beri yurt dışında Cunta’ya karşı yaptığımız yayınları...

Türkiye’deki durum üzerine uzun uzun görüştük. Zaten TRT’nin dış yayınlarını ve sosyalist ülkelerin Türkçe yayınlarını sürekli izliyordu. Ayrıca Türkiye gazeteleri de, birkaç gün gecikmeli de olsa, kendisine iletilyordu.

Öğle üzeri çeşitli ülkelerin orada tedavi gören komünist parti önderlerinin de bulunduğu salonda yemek yiyerek bir süre daha sohbet ettikten sonra konuya girdim. TİP’in 20. kuruluş yıldönümünde Brüksel’de bir gece düzenleyeceğimizi, bu gecede kendisini de aramızda görmek istediğimizi söyledim.

Bir süre düşündü, “Tabii ki çok isterim, ama sağlık durumum elverir mi?” diye sordu.

“Bizce de önemli olan o... Bir karar vermeden önce sizi burada tedavi eden doktorlardan seyahat edip edemeyeceğiniz, Brüksel’de bir süre kalıp kalamayacağınız konusunda bir rapor almam lazım. Sizce sakıncası yoksa, ben Bulgarlardan bu raporu isterim” dedim.

Partinin Avrupa’daki örgütlenmesi, uluslararası kamuoyunda Cunta’ya karşı gittikçe şiddetlenen tepkiler konusunda kendisine biraz daha bilgi verdim: “Sizi bekleyen sadece partililer değil, parti üyesi olsun olmasın, Cunta’ya karşı olan herkes sizin gibi bir şahsiyetin bu kavganın ön safında yer almasıyla daha da yüreklenecek. Bizim kurduğumuz *Demokrasi İçin Birlik* artık bir parti örgütü değil, her partiden ya da partisiz tüm anti-faşistleri kapsayan bir örgüt olma sürecinde.”

Birden gözleri parladı, coşkuyla “Umarım doktorlar olumlu rapor verirler de, o gün sizlerle beraber olabilirim” diyerek sürgünün ikinci aşamasına geçmeye hazır olduğunu bildirdi.

Türkiye’deki gelişmeler, diğer sol partilerle ilişkiler,

Avrupa komünist partilerinin çeşitli konulardaki tutumları üzerine bir süre daha konuştuğundan sonra aynı hastanenin bir başka bölümünde tedavi görmekte olan eşi *Nevzat Hatko*'yu birlikte ziyaret ettik.

Boran gibi *Hatko*'yu da, TİP'in ilk örgütlenme yıllarından tanıyordum... Beni görünce son derece heyecanlandı, büyük telaffuz zorluğu çekerek geçmiş yıllara ait bir şeyler anlatmaya çalıştı. Sonra *Boran*'la birlikte bir resmini çekmemi istedi. Herhalde bir arada son resimleriydi. *Hatko*, dört ay sonra Sofya'da yaşama veda edecekti.

Akşam Merkez Komitesi misafirhanesine döndüğümde BKP Merkez Komitesi'nden bir görevli geldi. *Boran*'ın sağlık durumu hakkında Bulgarca yazılmış bir raporu getirdi, Türkçe özetini de bana not ettirdi. Sofya'dan Brüksel'e uçakla seyahat edebilir, ciddi bir sağlık kontrolü altında tutulduğu sürece de orada kalabilirdi.

Ben de *Boran*'ın Brüksel'deki hekimliğini Şili Devlet Başkanı Allende'nin bizim gibi Belçika'da siyasal sürgün olarak bulunan özel doktoru *Sergio Pablette*'nin üstleneceği güvencesi verdim.

Ertesi sabah bir başka görevli gelerek vize işlemleri için Belçika Başkonsolosluğu'na gideceğimizi söyledi. Bir yere kadar arabayla gittik. Sofya'da şiddetli kar yağıyordu, her taraf bembeyazdı. "Bundan sonra yaya gideceğiz. Arabayla gitmek güvenlik açısından sakıncalı" dedi. Belki de hiçbir sakıncası yoktu, anlamsız bir bürokratik tedbirlikti. Karlara bata çıka ne kadar yol yürüdük, bilmiyorum.

Belçika Dışişleri Bakanlığı, *Boran* için vize talebinde bulunacağımızı Konsolosluğa daha önceden bildirmişti. Beraberimde getirdiğim mektubu gösterince hemen *Boran*'ın pasaportuna vize damgasını vurdular, iyi yolculuklar dilediler.

Derhal hastaneye giderek pasaportunu ve vizesini *Boran*'a verdim. Belçika'ya geldiğinde nasıl karşılanacağı, ne şekilde ağırlanacağı konusunda kendisini bilgilendir-

dikten sonra en kısa zamanda Brüksel’de görüşmek üzere randevulaşarak ayrıldık.

Boran Brüksel’e 10 Ocak 1981’de Balkan Hava Yolları’nın bir uçağıyla geldi. O yıllarda basın kartlı gazetecilerin gümrük kontrol kapısında beklemeden uçağa kadar gitmeleri serbest olduğundan kendisini uçaktan aldım. Brüksel’e daha önce gelmiş bulunan TİP Genel Sekreteri *Nihat Sargın* ve partili arkadaşlar *Boran*’ı çıkış kapısında bekliyorlardı. Çiçekler verilip hepsiyle tanıştırdıktan sonra bir arkadaşın arabasıyla doğruca bizim Square Wiser’deki hem büro, hem de konut olarak kullandığımız apartmana geldik.

Fırtınalı yaşamında hareketli yeni bir dönem başlamış olmasından dolayı çok mutluydu. Partililerle bir süre sohbet edip birlikte fotoğraflar çektiirdikten sonra *Boran*, *Nihat Sargın* ve benimle birlikte üçlü bir toplantı yapacağını söyledi. Partili arkadaşlar sonra yeniden gelmek üzere ayrıldılar, *İnci* çalışma odasına geçti. Biz *Boran*’ı Avrupa’daki gelişmeler konusunda bilgilendirirken, o da illegalite koşullarında parti çalışmasının nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda görüşlerini anlattı.

Kendisinin Batı’da ne kadar kalacağını bilmediğimiz için, *Boran*’ı bizim dairemizde ağırlayacaktık. Daha önce Türkiye’den gelmiş olanlar da hep bizde kalıyordu. *Boran* gelince, yatak odamızı *Boran*’a tahsis ettik, daha önce bizde kalan *Nihat Sargın* ile Demokrasi İçin Birlik yöneticisi partili arkadaşlardan *Yiğit Bener* birlikte bir daire kiralayarak oraya yerleştiler.

Boran dinlenirken Avrupa Parlamentosu Başkan Yardımcısı *Piet Dankert*’e telefon ederek *Boran*’ın Brüksel’e geldiğini, Türkiye’deki durum üzerine parlamenterlere hemen bilgi vermesinin yararlı olacağını söyledim. Verdiğim habere çok sevindi, “Nihayet Türkiye’den temsil gücü olan bir karşı ses...” diyerek Avrupa Parlamentosu Dışişleri Komisyonu’na davet etti.

Ertesi gün öğleden sonra *Dankert* parlamento binasının

kapısında *Boran*'ı büyük bir coşkuyla karşıladı. Dış İlişkiler Komisyonu üyelerinin toplandığı bir salonda *Boran* ilk kez Avrupa kamuoyuna doğrudan seslenecekti. İngilizce'ye çok iyi hakim olduğu için çevirmen sorunu da yoktu. Türkiye'deki baskıları ve Cunta'nın karanlık projelerini net bir biçimde ortaya koydu, soruları yanıtladı.

Square Wisser'e döndüğümüzde *İnci*'nin temas kurduğu Belçika, Fransa ve Hollanda gazete ve televizyon muhabirlerinin akını başlamıştı bile. *Boran* kameralar karşısında da son derece rahattı, deneyimli bir politikacı olarak sorulara ustalıkla yanıtlar veriyordu. Akşam çeşitli televizyonlarda kendisiyle yapılan röportajları büyük bir keyifle izledi. Ertesi gün de Belçika gazetelerinde çıkan röportajları...

TİP ve DİSK'in kuruluş yıldönümü için Brüksel'in en büyük salonlarından birinde organize ettiğimiz direniş gecesinde de *Boran* yaptığı konuşmayla Cunta'yı eleştirirken uluslararası kamuoyunu Türkiye demokrasi güçlerinin direnişiyile dayanışmaya çağırırdı.

Biz *Tek Cephe* gazetesinde *Boran*'ın mücadelesini "Cunta'ya karşı direniş güçleniyor" manşetiyle verirken Cunta'nın şakşakçılarında *Hürriyet* gazetesi 5 Mart 1981 tarihli manşetinde vatandaşlıktan çıkartılan *Boran*'ın artık "Türk" olmadığını ilan ediyordu!

Boran'ın 12 Eylül rejimi aleyhinde hiçbir faaliyet göstermemesi koşuluyla Bulgaristan'a geçmesine izin veren *Evren Cuntası*, Avrupa medyasındaki röportajları ve de faşizmin şakşakçısı medyanın provokatif yayınlarını görünce yeni bir terör uygulaması başlatarak Behice *Boran*'ı ve TÖB-DER Genel Başkanı *Gültekin Gazioğlu*'nu TC vatandaşlığından çıkarttı. Bu uygulama ikisiyle de sınırlı kalmayacak, *Şanar Yurdatapan*, *Melike Demirağ*, *Yılmaz Güney*, *Cem Karaca*, *Mehmet Emin Bozarslan*, *Nihat Behram*, *Mahmut Bakası*, *Şah Turna*, *Fuat Saka*, *Demir Özlü*, *Yücel Top*, *İnci* ve ben de dahil yüzlerce Cunta şefi *Evren* tarafından "kansızlar" diye suçlanarak vatandaşlıktan atılacaktık.

Ne ki, *Evren*'in “vatansız”laştırdığını sandığı *Behice Boran*, yedi yıl sonra bir tabut içinde vatanına döndüğünde büyük saygıyla karşılanacak ve Ankara’da bir zamanlar *Türkiye İşçi Partisi* milletvekili olarak bulunduğu TBMM’de yapılan bir törenin ardından yoldaşları tarafından İstanbul’da sonsuzluğa uğurlanacaktı.

Boran’ı “vatansız” ilan eden faşist cunta şefi *Kenan Evren* ise, eski cumhurbaşkanı olduğu halde, 2015’te öldüğünde siyasal partilerin tümünün boykot ettiği bir dini törenle ve ezilen halklarımızın lanetini üzerinde taşıyarak bu dünyadan göçecekti.

Avrupa başkentinde “hayvan boğazlama” kavgası!

17 Ekim 2021

Temmuz ayında 38 cana kıyan büyük sel felaketinin özellikle *Valon* bölgesinde neden olduğu 2 Milyar Euro’luk yıkıntı ve hasar Belçika Devleti’ni dar gelirlili vatandaşların günlük yaşamını daha da zorlaştıran yeni tasarruf tedbirleri almaya zorlarken, yoğun aşı kampanyası sayesinde hız kesmiş görünen *Covid -19* yeniden saldırıya geçti.

Salgın kurbanlarının sayısı nüfusuna oranla en yüksek ülkelerden biri olan Belçika, Ekim ayında günlük vaka sayısının yeniden 4 bin’e, ölüm sayısının da 10’a yaklaşması nedeniyle tüm vatandaşların üçüncü kez aşılınması için kampanya başlatmak zorunda kaldı.

Yeni kampanya öncelikle yaşı hayli ileri olanları hedef seçtiği için geçtiğimiz cuma günü ben de üçüncü kez aşılanmak zorunda kaldım... Aşının neden olduğu geçici sarsıntıyı bilgisayar karşısında siteden siteye atlayarak hafifletmeye çalışırken hem Türkiye’den gelen haberler, hem de Belçika’da yaşanan iki gelişme nedeniyle daha da sarsıldım.

Recep Tayyip Erdoğan, cuma namazını kıldırdığı Üskü-

dar'daki bir caminin çıkışında basın mensuplarının sorularını yanıtlarken Suriye'nin genelinde PKK/YPG/PYD'nin cirit attığını, başta ABD olmak üzere Batı ülkelerinin bunlara destek verdiğini ileri sürerek “Bütün bunlara karşı da mücadelelerimiz bundan sonraki süreçte çok daha farklı şekilde devam edecektir. Bu terör örgütlerine, Amerika'nın oradaki malum güçlerine karşı, rejim güçlerine karşı gerekli olan her türlü mücadeleyi vereceğiz. Bu konuda kararlıyız” diyordu.

Sadece Suriye'yi değil, tüm Ortadoğu coğrafyasını ve Batı ülkelerini tehdit eden İslamcı terör örgütünü kadın-erkek yiğitçe bir mücadeleyle haritadan silen Kürt örgütlerine karşı *Erdoğan*'ın hâlâ bu saldırgan ifadeleri kullanabilmesi, yaklaşan seçimlerde tepetaklak gideceğini çok iyi bildiği için gündemi değiştirip yeni bir imha savaşı başlatarak muhalefet partilerinin milliyetçi ve İslamcı unsurlarını da kendi yanına çekme hesabında olduğunu gösteriyor.

Anımsayalım... Bundan tam iki yıl önce, 9 Ekim 2019'da, aynı *Erdoğan*, Türk Ordusu ile “Suriye Milli Ordusu” etiketi altında topladığı İslamcı teröristleri seferber ederek *Suriye Demokratik Güçleri*'ne karşı bir kırım operasyonu başlatmıştı. Tüm dünyada büyük tepki uyandıran bu operasyona CHP lideri *Kemal Kılıçdaroğlu* “Dualarımız askerlerimizle... Allah evlatlarımızı muzaffer eylesin” diye destek verirken, İYİP lideri *Meral Akşener* de, stadyumlarda bu saldırıyı kutlayan milli takım oyuncularını gibi asker selamına durarak “Türk Milleti ve ordusu, nice kahramanlık destanları yazmıştır, yazmaya da devam edecektir” diye kükremişti.

Erdoğan'ın yeni fütühatçı çılgınlıkları karşısında *Millet İttifakı* partileri ve onların Tayyip rahle-i tedrisinden geçmiş yeni yetme müttefikleri nasıl davranır, tezkereler Meclis'e geldiğinde göreceğiz.

Türkiye'de bu endişe verici gelişmeler olurken, Avrupa başkenti Brüksel şu sırada, hem kıta genelinde *Polonya*'nın başını çektiği, *Macaristan*, *Çekya* ve *Slovenya*'nın da des-

teklediği “yerel hukukun Avrupa hukukuna üstünlüğü” isyanıyla baş etmeye uğraşiyor, hem de Belçika özelinde kasaplık hayvanların uyuşturularak boğazlanıp boğazlanamayacağı kavgasıyla sarsılıyor.

Daha önce ayrıntılı yazmıştım... AB-Türkiye ilişkilerinin yakın geleceği açısından çok önemli bir gelişme, *Avrupa Birliği* dönem başkanlığının 1 Temmuz 2021’den itibaren altı ay süreyle *Slovenya*’ya geçmesi olmuştu. Dönem başkanlığını Portekiz’den devralan Slovenya başbakanı *Janez Jansa*, yaptığı ilk konuşmada “*Türkiye, Akdeniz’in en önemli aktörlerinden biri haline gelmektedir*” diyerek Erdoğan rejimine karşı herhangi bir yaptırıma olanak tanımayacağını daha baştan belli etmişti.

Slovenya’nın dönem başkanlığını üstlenmesiyle Erdoğan, *Avrupa Birliği* içinde *Macaristan* ve *Polonya*’dan sonra yeni bir koçbaşına sahip olmuştu.

Tam da AB’nin 24 Haziran 2020 zirvesi öncesi, *Macaristan* parlamentosu LGBT karşıtı bir yasayı kabul edince 17 üye ülkenin liderleri *Avrupa Birliği* başkanlarına bir açık mektup göndererek LGBT karşıtı ayrımcılıkla mücadele çağrısında bulunmuştu. Ancak, 10 Orta Avrupa ülkesi bu çağrıya katılmayı reddetmiş, böylece AB içindeki kutuplaşma daha da keskinleşmiş bulunuyordu.

Buna paralel olarak aynı dönemde *Avrupa Birliği* üyesi 14 ülkeden 16 sağcı parti “federal bir blok” yerine “egemen üye devletlere dayalı bir birlik” çağrısı yapmış, *Avrupa Parlamentosu* içinde ikinci büyük siyasal grubu oluşturmak üzere seferber olmuş bulunuyordu... Bu hareketin başını *Macaristan*’dan Viktor Orban’ın *Fidesz*, Fransa’ndan Marine Le Pen’in *Ulusal Birlik*, İtalya’ndan Matteo Salvini’nin *Lega*, *Polonya*’dan Mateus Morawiecki’nin *Hukuk ve Adalet* partileri çekmekteydi... Çok geçmeden bu harekete AB’nin yeni dönem başkanı *Janez Jansa*’nın *Slovenya Demokrat Partisi* de katılacaktı.

Ülkesinde basın özgürlüğünü giderek daha yoğun şe-

kilde ayaklar altına alan Slovenya başbakanı *Janez Jansa*, geçen hafta bir Avrupa Parlamentosu heyetinin “basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü” konusundaki endişeleri incelemek üzere Slovenya’yı ziyareti üzerine, Avrupa Birliği dönem başkanı olduğunu da hiçe sayarak, *Avrupa Parlamentosu*’na karşı açıkça saldırıya geçti.

Başbakan *Janez Jansa* Twitter’deki hesabında, insan hakları kuruluşlarına verdiği destek nedeniyle komplo teorisyenleri ve aşırı sağ tarafından “Doğu Avrupa’yı ele geçirmeye çalışmak”la itham edilen Macar asıllı *George Soros*’la AP milletvekillerinin birlikte yer aldığı bir fotoğraf yayınladı. Hollanda Başbakanı *Mark Rutte*’nin partisinden *Sophie in’t Veld*’in de bulunduğu fotoğrafın altında “Soros’un Avrupa Parlamentosu’ndaki bilinen 226 kuklasından 13’ü” yazıyordu.

Bir hatırlatma... Türkiye’de de *Tayyip Erdoğan*, tıpkı Sloven mevkidaşı *Jansa* gibi, insan hakları savunucusu *Osmar Kavala*’yı “Soros’un adamı” diye suçlayarak yıllardır zindanda yatırmaktadır.

Jansa bu saldırılarını eleştiren AB Konseyi Başkanı *Charles Michel*, Avrupa Parlamentosu Başkanı *David Sassoli* ve Hollanda Başbakanı *Mark Rutte*’ye de “Slovenya sömürge değildir” diyerek meydan okumakta gecikmedi.

Avrupa Birliği içindeki bir diğer önemli gelişme de, *Polonya Anayasa Mahkemesi*’nin, AB yasalarının ulusal anayasadan “mutlak üstünlüğü” ilkesinin Polonya Anayasası’na aykırı olduğu yönünde karar alması oldu.

Polonya yargısının bu kararına Avrupa Parlamentosu Başkanı *David Sassoli*, “Avrupa hukukunun önceliği sorgulanamaz. Bunu sorguya çekmek, birliğimizin kurucu ilkelelerinden birine saldırmaktır” diye tepki gösterdi. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi *Polonya* ile aynı tutumu paylaşan *Macaristan* ve *Çekya* kararı olumlu karşıladılar. Çekya Cumhurbaşkanı *Milos Zeman* “Umut veren devrimci bir yargıyı selamlıyorum. Polonya her zaman cesur olmuştur” dedi.

Brüksel’de şimdi, 21-22 Ekim 2021 tarihlerinde üye

lkeler devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla yapılacak olan *Avrupa Konseyi* toplantısına Polonya adaletinin kararıyla Sloven Başbakanı *Janez Jansa*'nın tutumu karşısında nasıl bir tavır alınacağı damga vuracak.

Avrupa başkentinde geçtiğimiz günlerde büyük gerilim yaratan bir başka olay, daha önce *Valon* ve *Flaman* bölgelerinde uygulanmaya konmuş olan kasaplık hayvanların uyuşturulmadan kesilmesini yasaklayan kararın *Brüksel Bölge Hükümeti*'nin de gündemine gelmesi ve buna bazı Müslüman örgütlerinin sert şekilde tepki göstermesi oldu.

Valon ve *Flaman* bölgelerinde uygulanan yasağa karşı bazı Müslüman örgütleri Aralık 2017'de *Belçika Anayasa Mahkemesi*'nde iptal davası açmışlardı. *Brüksel Bölge Hükümeti* de, bu konuda bir karar almak için *Anayasa Mahkemesi*'nin hükmünü beklemeyi uygun görmüştü. Anayasa Mahkemesi de bu konuda Lüksemburg'taki *Avrupa Adalet Divanı*'nın görüşünü istemişti.

Avrupa Adalet Divanı 17 Aralık 2020'de hayvanları uyuşturma uygulamasının din özgürlüğü ile hayvanları koruma arasında "uygun bir denge" teşkil ettiğine hükmetmişti.

Belçika Anayasa Mahkemesi de, 1 Ekim 2021'de, *Avrupa Adalet Divanı*'nın kararını esas alarak *Valon* ve *Flaman* bölgelerinin hayvanların uyuşturulmadan kesilmesini yasaklayan kararlarını onaylamış bulunuyor.

Anayasa Mahkemesi'nin kararını olumlu bulan *Belçika Hayvan hakları kurumu (GAIA)* ve *Laik Eylem Merkezi (CAL)* Brüksel Bölge Hükümeti'nin de, *Valon* ve *Flaman* hükümetleri gibi, uyuşturmaksızın hayvan kesimini derhal yasaklaması çağrısında bulundular.

Ancak bunun üzerine Türk lobisinin etkin olduğu *Belçika Diyanet Vakfı* ile *Belçika İslam Koordinasyon Kurulu*, uyuşturularak kesilen hayvanların etinin Kuran'a göre "helal" sayılamayacağı, bu nedenle Müslümanlar tarafından yenemeyeceği savıyla *Anayasa Mahkemesi*'nin kararına aşığıdaki şekilde tepki gösterdiler:

“Anayasa Mahkemesi, bu kararıyla ne yazık ki tartışmanın merkezinden kaçan bir kısır döngü mantığı yürütmektedir. Özellikle de Flaman ve Valonya yasalarının Müslüman ve Musevilerin inançlarında bulunan gündelik bir dini uygulamasının ‘özünü’ doğrudan etkilediği gerçeğini görmezden gelmektedir. Hayvan uyuşturulduğu andan itibaren herhangi bir dini kesimden söz edilemez.”

Bu konuda Müslüman örgütlere büyük destek *Yahudi Örgütleri Koordinasyon Komitesi (CCOJ)*’dan geldi.

Museviliğin kutsal kitabı *Tevrat*’a göre kasaplık hayvanın mutlaka uyuşturulmadan kesilmesi gerektiği, uyuşturularak kesilen hayvanların etinin “koşer” olamayacağı ve Yahudiler tarafından yenemeyeceği görüşündeki CCOJ, Anayasa Mahkemesi kararına karşı bu kez Strasburg’taki *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*’nde dava açacağını açıkladı.

Anayasa Mahkemesi’nin hayvan kesimi konusundaki kararının açıklanması, *Belçika İslam Koordinasyon Kurulu* başkanının yönetiminde bulunan Heusden-Zolder’deki *Sultan Ahmet Camii*’nde aşırı faaliyetler gösterildiğine dair bir devlet güvenlik kurumu raporunun basına sızmasıyla aynı döneme denk gelmişti.

Belçika Diyanet Vakfı ve *Belçika İslam Koordinasyon Kurulu* yöneticileri tarafından yapılan bir başka açıklamada “Bunlar ancak, dini azınlıkların zulme uğradığı totaliter rejimlerde görebildiğimiz türden şeylerdir. Bu uygulamalar, gittikçe Müslüman avına dönüşerek bizlere talihsizce Avrupa tarihinin karanlık dönemlerini hatırlatıyor” deniliyordu.

Brüksel’de kasaplık hayvan kesimleri Anderlecht semtinde, girişinde iki boğa heykeli bulunan büyük bir mezbahada uyuşturmadan yapılıyor... *Belçika Diyanet Vakfı* ve *Belçika İslam Koordinasyon Kurulu* yöneticileri uyuşturmaksızın kesimin yasaklanması halinde Brüksel’de sayısı hayli yüksek olan Türkiye ve Fas gibi Müslüman ülkeler çıkışlı göçmenlerin artık o mezbahada kesilen hayvanların etini mekruh olduğu için satın almayacaklarını, ihtiyaçlarını

başka ülkelerden ithal edilen “helal” etlerle karşılayacaklarını da duyurdular.

Verilen bilgilere göre, *Valon* ve *Flaman* bölgelerinden sonra Brüksel bölgesinde de böyle bir yasağın uygulamaya konulmasından sonra Müslümanların et ihtiyacını karşılamak üzere *Fransa*’nın Belçika sınırına yakın bölgelerinde “helal et” mezbahaları kurulmaya başlamış bulunuyor.

Söz konusu müslüman örgütleri, uyuşturmadan hayvan kesiminin yasaklanması durumunda, tüketici bulamama nedeniyle *Anderlecht Mezbahası*’nın kapısına kilit vurulacağı, yüzlerce çalışanın işsiz kalacağı, ayrıca Brüksel’de “helal” servis yapan yüzlerce kasap, lokanta ve gıda pazarının da kapanacağı savını da ileri sürerek Belçika hükümetini oluşturan partilere bu yasağı onaylamamaları için baskı yapıyorlar.

Bu nedenlerdir ki, bakan *Clerfayt*’ın yasaklama önerisi Brüksel Bölge Hükümeti’nin bu haftaki oturumunda ele alınmamış, bu konudaki görüşmeler önümüzdeki haftaya ertelenmiş bulunuyor.

Brüksel Bölge Hükümeti’ni oluşturan partilerden *Clerfayt*’ın da üyesi olduğu Brüksel partisi DEFI ile muhalefetteki liberal parti MR, Hristiyan partiler *CD&V* ve *cdH*, milliyetçi Flaman partisi *N-VA*, aşırı sağcı *Vlaams Belang* yasağın uygulanmasından yana görüş açıklarken, hükümette iki bakanı bulunan *Sosyalist Parti (PS)* ile üç bakanı bulunan Yeşiller (*ECOLO-GROEN*)’un ne tavır alacakları merakla bekleniyor.

Ancak, teorik olarak laik cephede bulunması gereken bu iki partinin, yıllardır Brüksel’de Müslüman seçmenlerden oy alma hesabı içinde İslamcı örgütlere her türlü ödünü verdikleri çok iyi bilindiği için, uyuşturmadan hayvan kesimi yasağının görüşülüp karara bağlanmasını, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*’nde açılan yeni davanın sonucunu bekleme bahanesiyle dünyaya bıraktırmaları hiç de şaşırtıcı olmayacaktır.

Avrupa Birliği'nin "non grata"ları...

24 Ekim 2021

Tayyip Erdoğan, geçen hafta Üsküdar'daki bir camide kıldığı cuma namazından çıkarken Suriye konusunda sinyalini verdiği yeni bir işgal operasyonunu fiiliyata geçirmekte gecikmeyeceğe benziyor... Bu hafta bir adım daha atarak, dokuz yıl önce "Suriye'den Türkiye'ye top mermisi atıldığı" gerekçesiyle elde ettiği "başka ülkelere asker gönderme ve savaş" yetkisini iki yıl daha uzatmak üzere Meclis'e bir tezkere göndermiş bulunuyor.

Muhalefet ne derse desin, Meclis'teki AKP ve MHP milletvekillerinin sayısı onaylamaya yeterli olduğu için, yetkinin iki yıl daha uzatılacağında, uzatılır uzatılmaz da yaşamakta olduğu ekonomik ve sosyal sorunları unutturup vatandaşı savaş histerisine ortak etmek için başta yalaka medya olmak üzere devletin tüm olanaklarının seferber edileceğinde kuşku yok.

Yine de, Meclis'teki oylamada muhalefet partilerinin yaklaşan seçimler öncesinde bu yeni işgal fermanı konusunda kullanacakları oyların rengi, cumhuriyetin 100. yıldönümünde Türkiye'nin zaman zaman biçim değiştiren tam bir asırlık istibdattan gerçekten kurtulup kurtulamayacağıının da önemli bir göstergesi olacak.

583 üyeli Meclis'te halen iktidardaki AKP'nin 287 ve MHP'nin 48 milletvekiline karşı muhalefet partilerinin toplam 243 milletvekili bulunmakta... 5 de partisiz milletvekili...

Bugüne kadar yapılan açıklamalara göre HDP'nin 56, TİP'in 4, DBP'nin 1 milletvekilinin tezkereye karşı oy kullanacakları kesin, ancak CHP'nin 135, İYİP'in 36, MP'nin 3, DP ile ZP'nin 2'ser, BBP, DEVA, SP ve YP'nin 1'er milletvekilinin nasıl oy kullanacaklarına dair resmi bir açıklama yok.

Şu ana kadar bilinen tek şey, İYİP Genel Başkanı *Meral*

Akşener'in, CHP Genel Başkanı *Kemal Kılıçdaroğlu* ile birlikte ortak basın toplantısı yaparken en “asena” tavrıyla tezkereye “Evet” diyeceğini açıklamış olması...

Suriye ve Irak’a savaş tezkeresi için 2019’da yapılan oylamada “Dualarımız askerlerimizle... Allah evlatlarımızı muzaffer eylesin” diye “evet” demiş olan *Kemal Kılıçdaroğlu* ise yeni oylama konusundaki tavırlarını MYK’de yapacakları toplantı sonrasında Meclis’te açıklayacaklarını söyledi, ne diyecekleri merakla bekleniyor...

Ancak tezkere uzatma konusunda verecekleri karar ne olursa olsun, Türkiye’nin ekonomik, sosyal, siyasal ve uluslararası planlarda yaşadığı büyük çöküntünün ve de vatandaşın bu nedenle çektiği acıların sorumlusu sadece *Tayyip Erdoğan* değil, dokuz yıldan beri onun dayattığı tüm fütühatçı tezkerelere hiç itiraz etmeksizin “Evet” oyu vermiş olan CHP ve onun kurduğu *Millet İttifakı*’na katılarak aynı doğrultuda oy kullanan İYİP ve SP’dir.

22 Ekim 2021 tarihli *Evrensel*’de bu suç ortaklığı çok net şekilde ortaya konulmuş bulunuyor:

“Bilindiği gibi, AKP-Erdoğan iktidarının bölgesel liderlik iddiası ve bu iddianın gerçekleştirilmesi için peşine düştüğü yayılmacı emeller ve yeni Osmanlıcı hayaller nedeniyle Türkiye, 2011’de Libya’ya müdahale eden NATO kuvvetlerinin merkez komutanlığına ev sahipliği yapmıştı. Libya’da Kaddafi’nin devrilmesinden sonra da Erdoğan, Suriye’ye müdahalenin öncülüğüne soyunmuş ve Esad yönetiminin devrilmesi için cihatçı çeteleri eğitip silahlandırmıştı.

“İşte Ekim 2012’de meclisten geçirilen tezkere ile Türk askerinin hem Suriye yönetimine ve hem de Suriye’nin kuzeyinde (*Rojava*) özerk yönetim kuran Kürtlere karşı kullanılmasının önu açılıyordu. 2 yılda bir uzatılan tezkere gerçekten ulusal güvenliğe ve bu ülkede yaşayan halkların çıkarına mı hizmet ediyor? Bırakalım ulusal güvenliği sağlamayı, Erdoğan iktidarının müdahale politikaları ülkeyi bölgenin birçok noktasındaki çatışmaların ve emperyalistler

arasındaki egemenlik mücadelesinin ortasına sürükleyerek yeni tehditlerle yüz yüze bıraktı.

“İnsanlık dışı uygulamaları ve katliamları ile sık sık gündeme gelen El Kaide’ci, cihatçı çetelerle işbirliği politikasındaki ısrar nedeniyle bu çeteler bugün de ülke ve bölge için büyük bir tehdit olmayı sürdürüyor. Kürt sorununun çözümü adına uygulanan şiddet politikaları ve bunun bir devamı olarak Kürtlerin sınırların ötesindeki kazanımlarının da bir tehdit olarak görülmesi nedeniyle Suriye ve Irak’a yayılan çatışmalar sorunu büyütmemek ve çözümsüzlüğü Türk ve Kürt halklarının birlikte yaşamını da tahrip eder bir şekilde derinleştirmekten başka bir işe yaramıyor.”

Erdoğan’ın bu barış, demokrasi, insan hakları ve özgürlük düşmanı tutumuna karşı uluslararası tepki de giderek büyümekte... Bunun en son göstergesi *Avrupa Komisyonu*’nun üç gün önce açıklanan ve “demokratik gerilemenin ve başkanlık sisteminin yapısal eksikliklerinin devam ettiği”ni vurgulayan Haziran 2020-Haziran 2021 dönemine ilişkin *Türkiye Raporu* oldu.

Ancak daha önceki yazılarımda da tekrar tekrar vurguladığım gibi, ülkemizdeki tüm insan hakları ihlallerine, Suriye, Irak, Libya, Kıbrıs, Ermenistan topraklarındaki ve Akdeniz’deki saldırgan operasyonlara rağmen, ne *Avrupa Birliği*’nin ne de Türkiye’nin üyesi olduğu *Avrupa Konseyi* ve *NATO*’nun Ankara rejimine karşı ciddi bir yaptırım uygulamasını beklemek hayal olur.

Bu hafta Brüksel’de yapılan *NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı*’nda ve *Avrupa Birliği Liderler Zirvesi*’nde Ankara rejiminin anti-demokratik uygulamalarının ve dışa yönelik saldırılarının sözü dahi edilmedi. Hem de, Erdoğan’ın Osman Kavala’nın özgürlüğü için çağrı yapan 10 büyükelçiye kapı dışarı etme tehdidi savurmasına rağmen...

Bundan cesaret alan *Erdoğan* dün bir cüretkâr adım daha atarak *Osman Kavala*’nın tahliye edilmesi çağrısında bulunan 10 büyükelçi için “Talimatı Dışişleri Bakanımıza

verdim, bu 10 büyükelçi bir an önce istenmeyen adam ilan edilecek. Bunlar Türkiye’yi tanıyacak, anlayacak, bilecekler. Türkiye’yi bilmedikleri, anlamadıkları gün burayı terk edecekler” dedi.

AB’nin vurdumduymazlığın ardında sadece “ağır abi” ülkelerin, ne türden rejimle yönetilmekte olursa olsun, Türkiye ile ekonomik, ticari, stratejik ve turistik ilişkileri gözden çıkaramaması, Erdoğan’ın başı sıkıştıkça “Üstüme gelmeyin, yoksa mültecilere AB’nin kapılarını açarım” tehdidini savurması yok... Son dönemde *Avrupa Birliği*’nin kendi içinde de *AB Müktesebatı*’na açıkça meydan okuyan *Tayyip* türü liderlerin yönetimindeki üye devlet sayısının üçe çıkmış olması gerçeği de yer alıyor.

Bu üç ülkeden halen AB dönem başkanı olan *Slovenya*’nın başbakanı *Janez Jansa*, önceki hafta bir *Avrupa Parlamentosu* heyetinin “basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü” konusundaki endişeleri incelemek üzere *Slovenya*’yı ziyareti üzerine, kendisinin *Avrupa Birliği Dönem Başkanı* olduğunu da hiçe sayarak, *Avrupa Parlamentosu*’na karşı açıkça saldırıya geçmişti.

Twitter’deki hesabında, AP milletvekillerinin *George Soros*’la birlikte bir fotoğrafını “Soros’un Avrupa Parlamentosu’ndaki bilinen 226 kuklasından 13’ü” altyazısıyla yayımlayan *Jansa*, bu tavrını eleştiren AB Konseyi Başkanı *Charles Michel*, Avrupa Parlamentosu Başkanı *David Sassoli* ve Hollanda Başbakanı *Mark Rutte*’ye de “Slovenya sömürge değildir” diyerek meydan okumakta gecikmemiştir.

Bu hafta AB yönetimine kafa tutma sırası *Polonya* başbakanı *Mateusz Morawiecki*’de idi... *Polonya Anayasa Mahkemesi*’nin, AB yasalarının *Polonya* anayasasından üstün olamayacağı şeklinde karar alması üzerine *Brüksel*’de kıyamet kopmuş, bu karara *Avrupa Parlamentosu* Başkanı *David Sassoli*, “Avrupa hukukunun önceliği sorgulanamaz. Bunu sorguya çekmek, birliğimizin kurucu ilkelerinden birine saldırmaktır” diye tepki göstermişti.

21-22 Ekim'de Brüksel'de yapılan zirve toplantısında AB Komisyonu Polonya adaletinin kararına karşı bu ülkeye verilecek teşvik fonlarının dondurulması önerisini getirdi. Ancak Polonya Başbakanı *Mateusz Morawiecki* mensubu bulunduğu iktidardaki *Hukuk ve Adalet Partisi (PiS)*'in Avrupa Komisyonu'nun "şantajı"na asla boyun eğmeyeceğini söyleyerek Brüksel'e açıkça meydan okudu. Zirveye katılan liderlerin bu konuda bir görüş birliğine varamaması nedeniyle AB Komisyonu başkanı *Ursula von der Leyen* geri adım atarak öneriyi askıya almak zorunda kaldı.

Brüksel'de AB ricaline meydan okuyan Polonya Başbakan *Mateusz Morawiecki* idi, ancak Polonya'da AB'yi rahatsız eden politikaları asıl belirleyen kişinin *Hukuk ve Adalet Partisi (PiS)* lideri *Jaroslav Kaczynski*...

Siyasal yaşama ikiz kardeşi *Lech Kaczynski* ile birlikte *Solidarnosc* saflarında katılmış olan *Jaroslav Kaczynski*, bugün iktidarda olan PiS'i de onunla birlikte kurmuştu. 2010'da bir uçak kazasında ölen *Lech Kaczynski* 2005'den itibaren beş yıl cumhurbaşkanlığı görevinde bulunmuşken, *Jaroslav Kaczynski* de 2006-2007 yılları arasında başbakanlık, bir yıldan beri başbakan yardımcılığı görevini üstlendiği gibi 2003 yılından bu yana 18 yıldır da iktidardaki *Hukuk ve Adalet Partisi (PiS)*'in genel başkanlığı görevinde bulunuyor.

Avrupa Birliği içinde tıpkı Polonya'daki *Jaroslav Kaczynski* ve Slovenya'daki *Janez Jansa* gibi ülkesini Erdoğan türü baskı yöntemleriyle ve Avrupa müktesebatına meydan okuyarak yöneten üçüncü kişi Macaristan Başbakanı ve iktidardaki *Fidesz Partisi*'nin lideri *Viktor Orban*...

Muhalefete ve medyaya uyguladığı baskıların yanı sıra *Viktor Orban*'ı Tayyip Erdoğan'a yakın kılan bir başka özellik de, daha önce ayrıntılı şekilde yazdığım gibi, kendisinin sadece *Avrupa Birliği* içinde değil, Türkçe konuşan ülkeler topluluğu içinde de aynı derece aktif olması...

Türk ve Macar uluslarının Hun İmparatoru *Atilla*'nın torunları olduğu gerekçesiyle 2018 Eylül'ünde *Türk Konseyi*

6. *Devlet Başkanları Zirvesi*'ne katılmış, 1 Ocak 2019'da Türklerle soydaş olduğunu bilimsel olarak kanıtlamak amacıyla Peşte'de *Macaristan Araştırma Enstitüsü*'nü faaliyete geçirmişti.

Özetle, son on yılda güney ülkelerinden kaynaklanan göçün artması, ardından Korona salgınının vatandaşlarda çeşitli sosyal ve psikolojik sorunlar yaratması nedeniyle tüm AB üyesi ülkelerde *Avrupa Müktesebatı*'ndaki temel ilkeleri ve yükümlülükleri hiçe sayan bir aşırı sağ yükseliş yaşanıyor.

Haziran ayında Macaristan parlamentosunun LGBT karşıtı bir yasayı kabul etmesi üzerine 17 üye ülkenin liderlerinin *Avrupa Birliği* başkanlarına bir açık mektup göndererek LGBT karşıtı ayrımcılıkla mücadele çağrısında bulunmuş olması, 10 Orta Avrupa ülkesinin ise bu çağrıya katılmaması AB içindeki kutuplaşmayı daha da keskinleştirmiş bulunuyor.

Bu kutuplaşma sürecinde *Avrupa Birliği* üyesi 14 ülkeden 16 sağcı parti “federal bir blok” yerine “egemen üye devletlere dayalı bir birlik” çağrısı yaptığı gibi, *Avrupa Parlamentosu* içinde ikinci büyük siyasal grubu oluşturmak üzere seferber olmuş durumda... Bu hareketin başını Macaristan'dan *Viktor Orban*'ın *Fidesz*, Fransa'dan *Marine Le Pen*'in *Ulusal Birlik*, İtalya'dan *Matteo Salvini*'nin *Lega*, Polonya'dan *Jaroslav Kaczynski*'nin *Hukuk ve Adalet*, Slovenya'dan *Janez Jansa*'nın *Slovenya Demokrat* partileri çekmekte...

Tüm bu gelişmeler dikkate alındığında, Türkiye'nin AKP-MHP diktasından kurtulması konusunda *Avrupa Birliği*'nden fazla bir şey beklememek gerek...

Türkiye insanı kendi makus talihini ancak ve ancak, normal olarak 2023'te, belki de sürpriz bir gelişmeyle önümüzdeki yıl yapılacak olan Parlamento ve Cumhurbaşkanı seçimlerinde kullanacağı oyla yenebilir.

Bu da, ancak ve ancak tüm muhalefet partilerinin HDP'nin mutlaka yer alacağı bir seçim ittifakı oluşturarak yine HDP'nin açıkladığı tutum belgesindeki hedeflerin

gerçekleştirilmesi uğrunda birlikte mücadele vermesiyle mümkündür.

Bunun mümkün olup olmayacağının ilk işareti, Irak ve Suriye'ye yeni askeri operasyonlar öngören Tayyip tezkeresinin TBMM'de görüşülmesinin ardından her bir partinin, özellikle de CHP'nin ve İYİP'in kullanacakları oyların rengi olacaktır...

İslamcı faşizmin tahakkümünü yıkmak için, demokratik bir Türkiye'ye gidecek yolu sonuna dek açmak için ille de tezkereye Hayır!

Göçmen işçiye nankörlüğün abidesi...

30 Ekim 2021

Dün Türkiye'nin *Cumhur*'cu iktidar kanadıyla *Millet*'çi muhalefeti cumhuriyet rejiminin 29 Ekim 1923'te kuruluşunun 98. yıldönümünü farklı sloganlarla, ama aynı coşkuyla kutladılar. Sosyal medyada ve ana akım medyanın yazılı ve görsel sayfalarında ilgiyle izledim. Neyin ne olduğunu kısmen anlamaya başladığım 40'lı yılların başından bugüne dek tam 80 yıldır her 29 Ekim'de tank olduğum, kimilerinde ırkçılığa kadar varan milliyetçi şişirmeler...

Cumhuriyet'in 100. yıldönümü yaklaşırken cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimleri de gündeme oturduğu için partilerin her biri diğerlerinden daha cumhuriyetçi, daha milliyetçi ve de daha Atatürkçü!

Meclis'te temsil edilen siyasal partilerden sadece ikisinden farklı ses...

Türkiye İşçi Partisi "Cumhuriyet'i kuran Mustafa Kemal Atatürk, mücadele arkadaşları ve emekçi halklarımızı saygıyla anıyoruz" dedikten sonra "Özgürce, barış içinde yaşayacağımız ülkeyi, emeğin cumhuriyetini, Sosyalist Türkiye'yi mutlaka kuracağız" çağrısı yapıyor.

Meclis'te üçüncü büyük gruba sahip *Halkların Demokratik Partisi* ise Türkiye'de mevcut rejimin adının "cumhuriyet" değil faşizm olduğunu vurguladıktan sonra "Biz HDP olarak bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşadıkları demokratik bir Cumhuriyet kurmayı amaçlıyoruz. Ya Cumhuriyet demokratikleşecek ve güçlenerek varlığını sürdürecektir ya da tekleşerek başka ucube ve faşizan sistemlere evrilecek" diyor.

Günlük basılı medyada da HDP'nin bu çağrısına paralel üç manşet: "Tek adam rejimine karşı Demokratik Cumhuriyet" (*Bir Gün*), "Halkın cumhuriyeti için" (*Eyvensel*), "Çözümün anahtarı Demokratik Cumhuriyet" (*Yeni Yaşam*).

HDP'nin tüm muhalefet güçlerine yaptığı *Demokratik Cumhuriyet* çağrısının önümüzdeki dönemde daha da yoğunlaşacak olan ittifak ve cumhurbaşkanı adaylığı pazarlıklarında ne denli dikkate alınacağını, HDP'nin böyle bir cumhuriyetin kurucu ve vazgeçilmez güçlerinden biri olarak kabul edilip edilmeyeceğini birkaç aya kadar göreceğiz.

Ancak, *Millet İttifakı*'nın başı çeken iki partiden İYİP'in HDP ile görüşmelerde ikircikli davranmaya devam etmesi, partinin kuruluş yıldönümünde *Meral Akşener*'in Türkiye'ye övgü ve *Kızıl Elma*'ya hasret dolu nutuklarla aidiyet gösterisi yapması, daha da ileri giderek Tayyip Erdoğan'ın Suriye'ye operasyon tezkeresine AKP ve MHP ile birlikte "Evet" oyu vermiş olması, ittifakın umut takımından DEVA'nın da oylamada çekimser kalması "bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşadıkları demokratik bir Cumhuriyet" in gerçekleştirilmesinin pek de kolay olmayacağını gösteriyor.

Cumhuriyet'in 100. yıldönümü kutlamalarının ön provalarının yaşandığı 29 Ekim'in hemen ardından gelen bugünkü 30 Ekim, Türkiye yakın tarihinin sadece sosyo-ekonomik planda değil, aynı zamanda siyasal planda da en önemli olaylarından birinin yıldönümü.

Bundan tam 60 yıl önce, 30 Ekim 1961'de, 2. Dünya

Savaşı'nda Almanya'da oluşan işgücü açığının giderilmesi amacıyla Türkiye ile Almanya arasında "Türk İşçi Alımı Anlaşması" imzalanmıştı.

Emperyalizme bağımlı politikalar yüzünden ekonomik krizin giderek ağırlaşması ve işsizliğin baş edilemeyecek boyutlara ulaşması üzerine çareyi emekçilerini en verimli çağlarında gelişmiş kapitalist ülkelere satmakta gören Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaladığı bu anlaşmaya dayanarak 55 işçiden oluşan ilk kabile 27 Kasım 1961 tarihinde "misafir işçi" olarak Düsseldorf Havalimanı'na inmişti.

Almanya'nın ardından Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İsviçre ve İngiltere ile de benzeri anlaşmalar imzalamakta gecikilmeyecekti. Resmi verilere göre, 60 yıldan beri Türkiye dışında çalışan ve yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin sayısı 6,5 milyona ulaşmış, bunların yaklaşık 5,5 milyonu da Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş bulunuyor. Bu zaman birimi içinde Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan 5 milyon kişiyle birlikte hesaplandığında bu sayı 11,5 milyonu aşıyor.

Bu sayının içinde ekonomik nedenlerle göç edenlerin ve yakınlarının yanı sıra, Türkiye'de bitip tükenmez devlet terörü nedeniyle, 1971 ve 1980 askeri darbelerinden sonra olduğu gibi, AKP iktidarının islamo-faşist rejim kurma sürecinde de Türkiye'yi terk etmek zorunda kalan çok sayıda siyasal sürgün de bulunuyor.

Bu acılı göç sürecini ben iki kez, 60'lı yılların başında kısa bir süre "ekonomik göçmen" olarak, 1971 darbesinden bugüne kadarki süreçte de "siyasal sürgün" olarak yaşadım.

1961 yılında *İzmir Gazeteciler Sendikası* temsilcisi olarak Asgari Ücret Komisyonu'nda gazeteci asgari ücretlerinin üç misline çıkartılmasını sağladığım için İzmir'deki gazete patronlarının beni "kara liste"ye alarak işsizliğe mahkum etmeleri üzerine, hayatımı yurt dışında kazanmak için 1962 yılının Haziran ayında kaçak işçi olarak İngiltere'ye

gitmiş, orada da Avusturalya'ya gitmek üzere bir anlaşma imzalamıştım.

Ancak 1961'de kurulmuş olup pek varlık gösteremeyen *Türkiye İşçi Partisi*'nin Mehmet Ali Aybar liderliğinde örgütlenmeye başladığı haberi gelince "göçmen işçi"liğe son verip derhal İzmir'e dönmüştüm.

Hem Balkan göçmeni demiryolcu bir ailenin çocuğu olduğum, hem de ilkokul yıllarım babamın görevli olduğu ara istasyonlarda okul bulunmadığı için hep gurbette geçtiği için "göçmenlik" sorununa duyarlılığım, bu kısa "göçmen işçi"lik döneminde yaşadıklarımınla daha da pekişmişti.

1963 yılında TİP'in genel merkezinde görev üstlenmek üzere gittiğim İstanbul'da hem partili, hem de gazeteci ve sendikacı olarak Türkiye'de işçi sınıfının sendikal ve siyasal örgütlenmesi kadar, Tophane'deki *Almanya Göçmen İrtibat Bürosu*'nda onur kırıcı biçimde sağlık kontrolünden geçirilen göçmen işçilerimizin sorunları da öncelikle ele aldığım konulardı.

1964'te genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim *Akşam* gazetesinde de, 1967'de yayınlamaya başladığımız *Ant* dergisinde de ana mücadele konularından biri göçmen işçi sorunlarıydı. Almanya'da ilerici işçilerimizin kurdukları derneklerin faaliyetlerini, yayınladıkları dergileri ve bildirileri Türkiye kamuoyuna en geniş şekilde tanıtıyorduk.

1971 darbesinden sonra Türkiye'den illegal olarak çıkıp Cunta'ya karşı *Türkiye Demokratik Direniş* örgütünü kurduğumuzda da en büyük desteği onlardan gördük.

1961'in üzerinden 60 yıl, 1971'in üzerinden 50 yıl geçti...

Türkiye'deki iktidar erkânı ve onların Almanya'daki diplomatik ve örgütsel temsilcileri 60. yıldönümü dolayısıyla yine törenler düzenleyecekler... İlki yarın Almanya başkentinde TC Berlin Başkonsolosluğu'nun "60 Yıllık Başarı Hikayesi: Almanya İkinci Vatan" adı altında düzenlediği panel...

Ancak, TC Devleti'nin on yıllarca işsizlik sorununu hafifleten, gönderdiği döviz tasarruflarıyla ülke ekonomisine nefes aldırان göçmen işçilere ne denli vefalı olduğunun göstergesi, Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü vesilesiyle 1973 yılında Almanya Göçmen İrtibat Bürosu'nun bulunduğu Tophane'de dikilmiş bulunan Göçmen İşçi heykelinin, ilgisizlik ve bakımsızlık nedeniyle uzun süre tahribata uğradıktan sonra bugün tamamen ortadan kaybolmuş bulunmasıdır.

Heykelin yaratıcısı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi'nden heykeltıraş *Muzaffer Ertoran*'dır. Arkeoloji Müzesi'ndeki işine gidip gelirken karşılaştığı göçmen işçilerin durumundan etkilenen *Ertoran*'ın elinde balyoz tutan, arkasında çark olan iki metrelik beton işçi heykeli Tophane Parkı'nda yerini aldıktan sonra daha bir yılı dolmadan saldırıya uğramaya başlar. Zamanla parmakları, kolu, balyozu kırılır, yüzü katranla sıvanır, o da yetmez başı kopartılır, bacağı tahrip edilir. Heykeltıraş *Ertoran* eserini birkaç kez onarmaya çalışırsa da baş edemez, kendisi de bunun acısıyla 2007 yılında yaşama veda eder. Ardından göçmen işçi heykeli de tamamen kayıplara karışır.

TC Devleti'nin nankörlüğü şaşırtıcı değil...

Avrupa'ya göçün 60. yıldönümü dolayısıyla olumlu bir girişim Almanya'dan geldi, *Kaktüs Münster Kültür Merkezi* 28 bilim, sanat, yazın ve siyaset insanının bu konudaki görüşlerini kapsayan *Göç-İş-Ütopya* isimli bir kitap yayımlanmış bulunuyor.

Yazar ve şair *Molla Demirel*'in yayına hazırladığı 396 sayfalık kitapta şu imzalar yer alıyor: *Ali Arayıcı, Aydın Çubukçu, Berin Uyar, Cahide Özer, Cansel Kızıltepe, Cem Duman, Claudia Roth, Doğan Akhanlı, Doğan Özgüden, Elif Sofu, Faruk Şen, Fevzi Karadeniz, İbrahim Eroğlu, İsmail Çoban, Kamil Bulut, Kemal Bozay, Kemal Yalçın, Markus Wilhelm Lewe, Michael J. Rainer, Molla Demirel, Murat Tuncel, Onur Güntürkün, Özgür M. Demirel, Paul Leidinger, Safter Çınar, Semra Çelik, Türkan Heinrich, Yücel Feyzioğlu, Yücel Özdemir.*

Kitapta, yurt dışındaki göçmenlerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunlarla ilgili bir soruya benim Belçika özelini örnekleyerek verdiğim yanıt şöyle:

“Göçmenlikte büyük sorun dinsel fanatizmin ve aşırı milliyetçiliğin egemen olduğu ülkelerden gelen göçmenlerin ve yeni kuşakların bu ülkeler yönetimleri ve medyası tarafından sürekli ideolojik kontrol ve baskı altında tutulmasından kaynaklanıyor.

“Belçika’da doğup büyümüş, bu ülkenin okullarında eğitim görmüş olup Türkiyelilere çifte vatandaşlık hakkı tanınmasından da yararlanarak Belçika federal, bölgesel ve yerel meclislerine seçilmiş olan Türk kökenli siyasetçilerin Türk lobisinin uç beyleri gibi davranmaya mecbur edilmeleri, 12 Eylül faşist rejiminin ürünü olan *Türk Diyanet Vakfı*’nın Türk cami ve derneklerinin çoğunu kontrol ve baskı altında tutması, Türkiye çıkışlı medyanın, hattâ Belçika’da kurulmuş Türkçe dijital gazetelerin Ankara rejiminin sözcüleri gibi Türkiyeli göçmenleri sürekli beyin yıkamaya tabi tutması, hem Belçika demokratik kurumlarının, hem de Türkiyeli insan hakları savunucularının karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri...

“Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenli olan 3. kuşak gençlerin Türkiye halklarının kültürüne yaklaşımı ne yazık ki Türk Devleti’nin baskısı ve etkisi altındadır. Göçün yeni kuşakları maalesef zaman zaman ırkçılığa varan bir aşırı milliyetçiliğin ve dinsel fanatizmin rehinesi durumundadır.

“Türkiye halklarının kültürü dendiğinde sadece Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılan gençlerin Türkiye’nin diğer halklarının, yani Asurilerin, Ermenilerin ve Kürtlerin kültürlerine mesafeli, hattâ zaman zaman düşmanca davrandıkları bir gerçektir. Avrupa’nın merkezinde *Kürt*, *Ermeni* ve *Asuri* kurumlarına yapılmış olan saldırılar sürgün yaşamının en acı anlarındanır.”

Almanya’daki 60. Yıl kutlamalarından sonra sırada Belçika var... Belçika’ya göçün 2024’e denk gelen 60. yıl-

dönümünde Türkiye tarihsel önemdeki bir seçimden çıkmış olacak.

Türkiye’deki son siyasal gelişmelerin en geç 2023’te, HDP’nin çağrısında belirtilen “bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşadıkları demokratik bir Cumhuriyet”le taçlanması hepimizin beklentisi.

Ancak o gerçekleştiği taktirdedir ki, Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılan gençlerin Türkiye’nin diğer halklarının, yani *Asurilerin, Ermenilerin ve Kürtlerin* kültürlerine mesafeli, hattâ düşmanca davranmaları son bulacak, Avrupa’nın merkezinde de göçmenliğimizin *Asuri, Ermeni, Kürt* ve *Türk* tüm bireyleri haince saldırıların acısını yaşamadan kardeşçe yaşayacak ve yaratacaktır.

Dahası, yurt dışındaki göçmenlerimiz, Avrupa halklarının ve diğer ülkeler göçmenlerinin gözünde islamo-faşist bir rejimin destekçisi ve alkışçısı olarak görünme utancından kurtulacaklardır.

Tam 30 yıl sonra, aynı kafa!

7 Kasım 2021

“Hafıza-i beşer nisyanla maluldur!” 1950’de iktidar olduktan kısa bir süre sonra ABD emperyalizminin ve egemen sınıfların çıkarlarına daha iyi hizmet edebilmek için hızla diktatoryal bir yönetim oluşturmaya başlayan Adnan Menderes’in, bu gidişe karşı kendi partisi içinde de büyümeye başlayan muhalefete karşı kullandığı ünlü bir deyimdir bu...

“İnsan belleği unutkandır” anlamına gelen bu deyim ilk kez Tanzimat dönemi şairlerinden Muallim Naci tarafından kullanılmışsa da, onu ünlü kılan ve günümüze değin tüm oportünist siyasetçilerin özrü haline getiren Adnan Menderes’tir.

Özellikle gazetecilerin “ispat hakkı” tanınmaksızın tutuklanıp mahkum edilmelerine karşı tavır koyan DP’li 19 milletvekili, 6-7 Eylül 1955 pogromunun ardından hükümete eleştirilerini sertleştirdikleri için Menderes’in direktifiyle DP Haysiyet Divanı’na verilmiş, bu divan 12 Ekim 1955’te bu milletvekillerinden dokuzunun ihracına karar verince, öteki 10 milletvekili de istifa etmişti. 19 milletvekili 20 Aralık 1955’te de Hürriyet Partisi’ni kurmuşlardı. Kurucular arasında DP’nin Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Ekrem Hayri Üstündağ, Turan Güneş, Ekrem Alican, Kasım Küfrevi gibi ağır topları da yer alıyordu.

Kurdukları partinin ilk genel seçimde başarı göstere-memesi üzerine topluca CHP’ye katılan bu milletvekillerinden bazıları, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra İsmet İnönü başbakanlığında kurulan koalisyon hükümetlerinde bakan koltuklarına yerleşince, hafızalarını nisyana terk edip muhalefetteyken söylediklerinin üzerine bir sünger çekerek devlet terörü uygulamalarına onay verdiler.

Bunun en çarpıcı örneği, Aydemir’in başarısız 21 Mayıs 1963 darbe girişiminden sonra uydurma bir bahaneyle Musa Anter, Enver Aytekin, Medet Serhat, Edip Karahan, Sait Elçi, Yaşar Kaya gibi seçkin Kürt aydınlarının tutuklanmasıydı. Bu operasyon yapılırken İnönü başbakanlığındaki 27. hükümette eski Hürriyet Partisi kurucularından Ekrem Alican, Raif Aybar, İbrahim Öktem de yer alıyordu.

O hükümette çoğunluğu oluşturan CHP’nin Kürt sorunundaki tavrı tek parti döneminde zaten yüz kızartıcıydı. 1925’te Takriri Sükun ile başlayıp 1937-38’deki Dersim Ter-telesi’ne varan çeşitli soykırım operasyonları, 1935 yılında Atatürk’ün emriyle Doğu ve Güneydoğu illerini, ilçelerini adım adım dolaşan dönemin Başbakanı İsmet İnönü’nün hazırladığı ve ancak 72 yıl sonra gün ışığına çıkan “çok gizli” rapor o dönemin inkar kabul etmez kanıtlarıdır.

Ne ki, o denli gerilere gitmeye de pek gerek yok. CHP ve 1980 darbesinden sonra bir süre onun mirasını paylaşan

tüm partiler, özellikle Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) ve Demokratik Sol Parti (DSP) her daim Kürt karşıtlığının yüz kızartıcı örneklerini verdiler.

Uzun yıllar CHP liderliği yaptıktan sonra DSP genel başkanı olarak 1999-2002 yılları arasında faşist MHP ile koalisyon hükümeti kuran Bülent Ecevit'in özellikle PKK lideri Abdullah Öcalan'a karşı ABD gizli servislerinin de desteğiyle başlattığı insan avı ve ona paralel terör operasyonları Türk "sosyal demokrasi" tarihinin en karanlık sayfaları arasında yer alır.

CHP çizgisindeki Kürt karşıtlığının en utanc verici sayfalarından birisi de, bundan tam 30 yıl önce, hem de bugün Kılıçdaroğlu-Akşener ikilisinin HDP'yi dışlamak için sürekli "Çözümün yeri TBMM'dir" dedikleri Büyük Millet Meclisi çatası altında tarihe yazılmıştır.

Anımsayalım...

12 Eylül 1980 darbesinden sonra ağır baskı ve zulme hedef olan Kürt direnişi ilk kez 7 Haziran 1990'da kurulan Halkın Emek Partisi (HEP)'te örgütlenmeye başlamıştı. Ancak 1991 genel seçimlerinde uygulanan yüzde 10 baraj nedeniyle HEP adayları Erdal İnönü liderliğindeki Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) listelerinden seçime katıldılar, bu adaylardan 18'i Kürt illerinden alınan oylarla milletvekili seçildiler.

Yeni oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 6 Kasım 1991 tarihinde yapılan yemin töreninde HEP'li milletvekillerinden ilk olarak kürsüye çıkan Hatip Dicle yemin metnini okumadan önce "Ben ve arkadaşlarım bu metni anayasanın baskısı altında okuyoruz" dedi.

Ardından kürsüye çıkan Leyla Zana da Türkçe başladığı yemini Kürtçe "Ez vê sondê li ser navê gelê kurd û tirk dixwîm" (Bu yemini Türk ve Kürt halkı adına ediyorum)" cümlesiyle tamamlayınca Meclis'te kıyamet koptu.

Meclis'teki sağcı partilerin milletvekilleri Kürt milletvekillerine saldırırken, SHP lideri Erdal İnönü de, "Anaya-

sa'ya aykırı davranışlar içine girenler artık bizim partimizin üyesi olamazlar. Kendilerini istifa etmiş sayıyorum” diyerek Kürt milletvekillerine sahip çıkmak yerine, sağcı partilerle aynı safta yer almış oldu.

Leyla Zana SHP liderine “Partiden ihraç edilmem disiplin kurulu kararına bağlı” diye yanıt verirken, Hatip Dicle de “İstifa etmiyorum, ihraç etsinler” demişti.

Kürt milletvekilleri 21 Mart 1992 Newroz’undan sonra SHP’den istifa ettiler, HEP hakkında kapatma davası açılınca DEP’i, çok geçmeden her iki partinin de kapatılması üzerine 1994’te HADEP’i kurdular.

TBMM genel kurulu 2 Mart 1994’te Kürt milletvekilleri Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan, Sırrı Sakık ve Mahmut Alınak’ın dokunulmazlıklarını kaldırdı, ertesi gün de bu milletvekilleri Meclis’te skandal bir polisiye operasyonla göz altına alındılar.

DEP Genel Başkanı Yaşar Kaya ile DEP milletvekilleri Remzi Kartal, Zübeyir Aydar, Nizamettin Toğuç, Ali Yiğit ve Mahmut Kılınç da sürgüne çıkararak Avrupa’da DEP’le uluslararası dayanışma kampanyası açtılar, ardından Kürdistan Ulusal Kongresi (KNK)’yi oluşturdular.

Yukarıda da belirttiğim gibi, SHP’nin Kürt milletvekillerine ihanetinin üzerinden tam 30 yıl geçti. Parti ismi değişmiş olsa da, bugünkü CHP’de de Kürtleri dışlama anlayışı devam ediyor.

Üstelik, son yerel seçimlerde İstanbul ve Ankara dahil metropollerin belediye başkanlıklarını HDP’nin ayrı aday göstermemesi, seçmenlerini CHP adaylarına oy vermeye teşvik etmesi sayesinde kazanabilmiş olduklarını bile bile...

Yaklaşan cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinde Tayyip Erdoğan diktasını yıkabilmenin tüm nesnel koşulları oluşmuşken CHP ve kankası İYİP hâlâ HDP ile bir araya gelmekten ısrarla kaçıyor.

MHP çıkışlı İYİP lideri Meral Akşener daha birkaç gün önce yaptığı bir konuşmada “HDP’yi PKK’nın yanında ko-

numlandırıyoruz” dedikten sonra, bir dil sürçmesini bahane ederek “Demin heyecanla konuşurken ben fark etmedim, Sayın Öcalan demişim. Sizden ve milletimden özür dilerim. Aklımın ucundan geçmez bebek katiline sayın demek...” sözleriyle Kürt karşıtlığını bir kez daha ortaya koydu.

CHP lideri Kılıçdaroğlu da hemen ardından “Bizim 6 okumuzdan birisi milliyetçiliktir. Milliyetçilik, vatanseverliktir. İki kırmızı çizgimiz var, birisi vatandır. İkincisi bayraktır. Eğer bayrakları bayrak yapan üstündeki kansa o bayrağa saygı duymamız lazım” diye CHP’nin siyasal konumunu AKP ve MHP’ninkilere paralel şekilde belirledikten sonra Bahçeli’ye yakışacak bir ifadeyle Kürt direnişine saldırdı: “Söz veriyorum söz, o Kandil denen yuvayı yerle yeksan etmezsem Kılıçdaroğlu demesinler.”

Meclis’teki iki muhalefet partisinin bu sefaleti karşısında, Türkiye’nin islamo-faşist dikta rejiminden kurtulması, “demokratik cumhuriyet”in gerçekleştirilmesi için Millet İttifakı’nın dışında HDP’nin ve ülkenin tüm sol partilerinin içinde yer alacağı bir üçüncü ittifakın oluşturulması kaçınılmaz görünüyor.

TBMM’de dört milletvekiliyle temsil edilen Türkiye İşçi Partisi’nin bu amaçla getirdiği “Üçüncü İttifak” önerisi bu bakımdan önem taşıyor.

TİP Genel Başkanı Erkan Baş ANKA’ya verdiği bir demeçte şöyle diyor:

“Türkiye’nin önünde iki tane temel problem görüyorum. Bir tanesi, Türkiye’nin Tayyip Erdoğan’ın iktidarından, AKP iktidarından, saray rejiminden en kısa sürede kurtulması gerekiyor. İkincisi ise, bu iktidardan kurtulduğumuz gün Türkiye’nin yeniden kuruluşa ihtiyacı var. Bu 20 yıllık iktidar ve iktidarın yıkımları ile hesaplaşmamız gerekiyor. Dolayısıyla Türkiye’de bugün siyasetin dışında duran, siyasetin dışına itilen, siyasetin içine girme kanalları bulamayan milyonlarca işçinin, köylünün, gencin, kadının, LGBT+’nin, yoksulların, yok sayılanların, Kürt-

lerin, Alevilerin siyasette etkin bir rol alması gerektiğini düşünüyoruz.

“Aslında fiilen sokağa çıktığımızda iktidara karşı en kararlı, en dirençli duruşu sergileyen bu milyonlarca kişi bugün bu iki ittifak arasında kendisine bir yer bulamıyor. AKP’ye sonuna kadar karşılar. Saray rejiminden bir an önce kurtulmak istiyorlar ama Millet İttifakı da bu güçleri kapsamıyor. O zaman ne yapmak lazım? Bu nitelikli, birikimli, bu büyük enerjiyi siyasetin merkezine yerleştirmek lazım. Bunun yolunun biz Üçüncü İttifak olduğunu düşünüyoruz. Türkiye’nin AKP’den kurtulması ve AKP sonrasında Türkiye’nin yeniden inşasında ezilenlerin, yoksulların, yok sayılanların sesinin daha güçlü çıkması için kuvvetle bir üçüncü ittifak şarttır diyoruz.”

HDP de daha önce aynı doğrultuda önemli bir çağrı yapmıştı: “98 yılı geride bırakan Cumhuriyet gerçekliği, bir kez daha toplumsal barışını tesis etmiş ve çoğulcu toplum yapısına uygun demokratik cumhuriyet hedefinin güncelliğine işaret etmektedir. Demokratik Cumhuriyeti gerçekleştirmek hepimizin görevidir.”

Halen TBMM’de temsil edilen üç sol parti, HDP, DBP ve TİP’in yanı sıra, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı verilerine göre, Türkiye’de aktif 21 sol parti daha bulunuyor.

Bu yasal partilerin yanısıra, farklı nedenlerle yasallaşamamış, ama kitle içinde önemli temsil gücüne sahip bulunan siyasal partilerin de Demokratik Cumhuriyet’i amaçlayan Üçüncü İttifak’ta yer alması ya da ona destek vermesi yaşamsal önem taşıyor.

Cumhuriyet’in 100. yıldönümünde ya da ondan daha önce yapılacak bir seçimde Cumhuriyet İttifakı’nın kesin yenilgiye uğratılması, Millet İttifakı partileri içerisinde ya da yanında yer almakla birlikte ırkçılığa ve Kürt düşmanlığına karşı olan yurttaşların da o partiler yönetimlerini hizaya getirmeleri ancak böylesi bir güç odağının oluşmasına bağlı...

Yoksa, Tayyip ve partisi devrilse bile, Millet İttifakı partilerinin kuracağı bir iktidar da özünde bugünkünden hiç de farklı olmayacaktır.

Kürt ulusuna komploların üç kankası...

14 Kasım 2021

İskoçya’da iklim değişikliğinin kötü etkilerini önlemeyi amaçlayan COP26 Zirvesi beklentilere yeterli yanıt veremeyen bir finalle kapanırken, Türkiye’nin Yassıada’sında da *Türk Devletleri Teşkilatı* zirvesi, ortak bir bildiriyle Türk-İslam yayılcılığı adına tüm dünyaya meydan okuyordu.

Bugüne dek *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi* olarak bilinirken adını *Türk Devletleri Teşkilatı* olarak değiştiren örgütlenmenin bu son zirve toplantısında *Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan* gibi Türk dilinin farklı ağızlarını kullanan İslam ağırlıklı devletlerin yanı sıra Türkçe ile ve de İslam’la ilgisi olmayan Macaristan da yer alıyordu.

Wikipedia’nın verdiği istatistik bilgilerine göre, Macaristan’ın 10 milyona yakın nüfusu etnik açıdan % 94 Macarlar, % 3 Romlar, % 2 Almanlar, % 0,3 Slovaklar, % 0,2 Hırvatlar’dan, dinsel açıdan da % 54 Hristiyanlar, % 19 dinsel inancı olmayanlar, % 0,1 Museviler, % 0,1 Budistler’den oluşurken Türkler ya da Müslümanlar sadece % 0,06’lık bir azınlık oluşturuyor.

Hal böyleyken AB’nin en anti-demokratik, ırkçı ve yabancı düşmanı üç üyesinden biri olan *Macaristan Devleti*’nin Türk-İslam Devletleri Teşkilatı’nın zirve toplantısında işi ne?

15 Nisan 2021’de *Artı Gerçek*’te yayınlanan “Tanrı’nın kırbacından İslam’ın kırbacına...” başlıklı yazımda nedenlerini açıkladım:

Macar ulusunun Türk ulusuyla kan ve dil bağı bulunduğu, Türkçe gibi Macarcanın da Ural-Altay dil grubuna ait olduğu bir tarih tezi olarak onyıllardır akademik çevrelerde hep tartışıla gelmiştir. Dahası, 5. yüzyılda Avrupa halklarına dehşet saçan Hun imparatoru *Atilla*, Türklerin tamamı gibi Macarların bir bölümü tarafından uluslarının en önemli atalarından biri olarak kabul edilmiştir.

Türkiye'deki ilk, orta ve lise eğitimimizde bizlere öğretilen en büyük Türk liderleri listesinde *Mete Han*, *Alp Arslan*, *Osman Bey*, *Fatih Sultan Mehmet*, *Kanuni Sultan Süleyman* ve *Mustafa Kemal* ile birlikte *Atilla* da mutlaka yer almıştır.

O kadar ki, Bülent Ecevit'in başbakan olduğu 1974 yılında Türk Ordusu'nun Kıbrıs'ın kuzeyini işgali operasyonuna da büyük bir iftiharla "*Atilla Harekatı*" kod adı verilmiştir.

Hun İmparatoru *Atilla*'nın iki ulusun ortak atası olarak benimsenmesi ilk kez 18 Ağustos 2015'te *Macaristan Turan Vakfı* ile *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)*'nın Macaristan'ın Bugac kentinde birlikte düzenlediği "*Atalar Günü*"nde resmîyet kazanmıştır.

2018 Eylül'ündeki *Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi*'ne Tayyip Erdoğan'ın ısrarlı daveti üzerine ilk kez katılan Macaristan Başbakanı *Viktor Orban* Macar dili ile Türk dili arasında bir bağ bulunduğunu vurgulayarak bu konuda araştırmaları yoğunlaştıracağını açıklamış, bu amaçla da 1 Ocak 2019'da *Macaristan Araştırma Enstitüsü*'nü faaliyete geçirmiştir.

Türk-Macar kardeşliği ve işbirliğinin sembolü *Atilla*, Hun İmparatoru olarak 17 asır önce yaptığı kanlı fetihler ve estirdiği terör nedeniyle Avrupa halkları tarafından hâlâ "*Tanrının kırbacı*" olarak anılmakta...

Kaderin cilvesi, o "*Tanrı'nın kırbacı*" 21. Yüzyılda Balkan'lardan Orta Asya'ya kadar uzanan bir coğrafyada ve üç denizde fütuhât peşinde koşan ve terör estiren bir islamo-

faşist rejimin *Avrupa Birliği* içindeki en önemli desteği olmuş bulunuyor...

Geçtiğimiz Mart ayında Avrupa Parlamentosu'ndaki *Avrupa Halk Partisi (EPP)* grubundan büyük gürültü kopartarak ayrılan Orban'ın partisi *Fidezs*, AB üyesi ülkelerin tamamında aşırı sağın egemen olması için tüm olanaklarını seferber etmiş durumda... Fransa'dan Marine Le Pen'in *Ulusal Birlik*, İtalya'dan Matteo Salvini'nin *Lega*, Polonya'dan Mateus Morawiecki'nin *Hukuk ve Adalet* partisi ile birlikte *Avrupa Parlamentosu* içinde ikinci büyük siyasal grubu oluşturmaya çalışıyor.

Orban AB içinde bu operasyonları yürütürken 31 Mart 2021'deki *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi*'nin çevrimiçi zirve toplantısına da katılmış, o toplantıda Azerbaycan ve Türkiye askeri birliklerinin ortaklaşa gerçekleştirdikleri Dağlık Karabağ'ı işgal operasyonuna da övgüler düzülmüştü.

Bu kez de *Türk Devletleri Teşkilatı* adına Tayyip Erdoğan, İlham Aliyev (Azerbaycan), Kasım Cömert Tokayev (Kazakistan), Sadır Caparov (Kırgızistan), Şevket Mirziyoyev (Özbekistan), Gurbangulu Berdimuhamedov (Türkmenistan) ile birlikte *Viktor Orban*'ın da imzasıyla yayınlanan ortak bildiriye katılımcı devletlerin "Azerbaycan Cumhuriyeti'ni 44 Günlük Vatan Muharebesi'ndeki zaferinden ötürü kutladıkları" dostu düşmana ilan edildi.

Hoş, bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin başında Erdoğan değil de CHP'li Kemal Kılıçdaroğlu ya da İYİP'li Meral Akşener olsa ve de Türk Devletleri Teşkilatı zirvesine ikisinden biri katılmış bulunsaydı, bir şey değişmezdi. Her ikisinin yönettiği "muhalefet" partileri, geçen yıl olduğu gibi, geçtiğimiz günlerde "Gazi Meclis"te Kafkaslar fütuhatını sürdürmek üzere *Karabağ*'da Türk askeri birliklerinin bu-lundurulmasına oy vermediler mi?

Macar Başbakanı *Viktor Orban* hazır bu Türk zirvesi için Türkiye'ye gelmişken, toplantı öncesi Ankara'daki baş-

kanlık sarayında *Tayyip Erdoğan*'la bir de başa baş görüşme yaptı.

Bu görüşmeden çıkan ilk sonuç, artık bir “silah imalatçısı ve ihracatçısı” olan Türkiye'nin bazı silahları Macaristan'da da üretebilmesi için varılan ilke anlaşmasıydı. Buna göre, Nurol şirketi tarafından üretilen ve geçtiğimiz aylarda 40'ı Macaristan'a teslim edilen *Ejder* tipi zırhlı araçlarla Vestel tarafından üretilen *İHA*'lar da bundan böyle Macaristan'da imal edilecekti.

İkili görüşmede daha güncel olan göçmenler konusu da ele alınmış, Erdoğan'ın bu konuda AB'ye şantajlarını hararetle savunan *Orban* toplantı sonrası yaptığı konuşmada “Eğer etrafında koruyucu bir siper olmazsa Avrupa çöker! İşte Türkiye, Avrupa ve Macaristan için kaçak göçün engellenmesi için böyle bir savunma siperidir” diyerek kankasına sahip çıkmış, daha da ileri giderek Türkiye'nin güney ve doğu sınırlarına duvarlar dikmekte yerden göğe haklı olduğunu vurgulamıştır.

Bu açıklamalar, tam da AB üyesi *Polonya* ile *Belarus* arasında Kürt mülteciler konusunda büyük bir gerilim yaşandığı döneme denk geliyor.

Aylardan beri hava yoluyla *Belarus*'un başkenti Minsk'e ulaşan çoğu Güney Kürdistan'dan binlerce mülteci, başta Almanya olmak üzere batı Avrupa ülkelerine geçmek için Polonya sınırına yığılmış, ancak Polonya sınırlarını kapatınca bu mülteciler ormanlık alanlarda mahsur kalmış, birçoğu soğuktan ve açlıktan yaşamını yitirmişti.

Kürdistan coğrafyasındaki gelişmeleri en ayrıntılı şekilde yansıtan ANF haber ajansı, 9 Kasım'da “*Belarus'a Kürt göçmenlerin taşınması Erdoğan'ın işi*” başlıklı haberle bu göçmen trafiğinin arkasındaki kirli oyunu şu şekilde duyurdu:

“Almanya'nın yüksek tirajlı gazetelerinden *Bild* bu göçmen trafiğinin arkasında Belarus Cumhurbaşkanı *Aleksandr Lukaşenko*, Rus Devlet Başkanı *Vladimir Putin* ve

Türk Cumhurbaşkanı *Recep Tayyip Erdoğan*'ın bulunduğuna dikkat çekti.

“Her üç liderin, göçmenleri AB'nin yaptırımlarına karşı silah olarak kullandığını belirten gazetenin özel haberinde mültecilerin hava yoluyla Moskova, İstanbul, Antalya, Hewlêr ve Şam'dan nasıl Minsk'e taşındığı ayrıntılı olarak anlatıldı.

“Gazeteye konuşan Alman Federal Polis Sendikası Başkanı Heiko Teggatz, göçmenlerin yüzde 49 hissesi Türk devletinin elinde olan Türk Hava Yolları (THY) ile yüzde 51 hissesi Rusya'ya ait olan Aeroflot'un seferleriyle gerçekleştiğini bildirdi.

“Gazeteye göre her iki hava yolu şirketinin Belarus-Polonya sınırı arasında yaşanan mülteci krizinde önemli bir rol oynadıkları Alman güvenlik birimleri tarafından da teyit edildi.

“Buna göre göçmenlerin taşınması için 2019/2020 kışında Ortadoğu ülkelerinden Minsk'e haftalık 17 olan uçak sefer sayısının bu kış 57'ye çıkarak, bu seferlere Güney Kürdistan'ın Hewlêr ile Suriye'nin başkenti Şam da eklendi.

“Mültecilerin en önemli iki toplama merkezi ise İstanbul ve Moskova olurken, THY de İstanbul-Minsk sefer sayısını günde iki kereye çıkardı. Belarus'un hava yolu şirketi Belavia'nın Antalya-Minsk seferlerinin ise internet üzerinden bilet alma işlemini iptal etmesine rağmen, bu seferler haftada 4 kere gerçekleşti.

“Erdoğan rejiminin Rusya ve Belarus ile yaptığı işbirliğiyle mültecileri AB'ye karşı silah olarak kullanma planının yanı sıra bir başka hedefi ise Başûr ve Rojava Kürdistanı'nı boşaltmak. Zira Belarus'a ulaşan göçmenlerden Irak vatan-daşı olanların önemli kısmını Behdinan ve Süleymaniye etrafındaki ilçelerden gelenler oluşturuyor. Çoğunluğu genç olan Güney Kürdistanlıların, Hewlêr veya İstanbul üzerinden Belarus'a taşındığı ifade edildi.

“Güney Kürdistan'ın organize bir şekilde boşaltılması

planının, Türk devletinin 23 Nisan’da başlattığı işgal saldırılarının hemen ardından devreye sokulması ise dikkat çekti. Resmi rakamlara göre son bir yılda Irak vatandaşı 40 bine yakın kişi yurt dışına kaçarken, bunlardan 10’u yaşamını yitirdi, 12’sinin de akıbeti bilinmiyor.”

Yine ANF’nin dün verdiği bir diğer haberde şu önemli bilgiler yer alıyor:

“Polonya- Belarus sınırında yaşanan mülteci dramı hakkında konuşan *Dunya Collective* üyesi Jan Theurich’e göre Lukaşenko da tıpkı Erdoğan gibi mültecileri bir koz olarak kullanıyor, dahası mülteciler, soğuk ve açlık tehlikesinin yanı sıra bir de Neonazi grupların saldırısı riski altında.

“2020 Ağustos’unda Belarus’ta başkanlık seçimleri vardı. Bu seçimler, bilindiği gibi hileliydi ve diktatör Lukaşenko bu seçimlerle makamını yeniden onaylattı. Bunun ardından Belarus tarihinde ilk defa büyük kitle eylemleri gerçekleştirildi ve diktatör Lukaşenko bu eylemleri kanlı müdahalelerle bastırdı. Buna reaksiyon olarak Avrupa Birliği, Lukaşenko ve onun rejimine karşı bazı yaptırım kararları aldı... Bunun üzerine de Lukaşenko, 2021’in ilkbaharında, Avrupa Birliği’ne karşı baskı aracı olarak kullanmak için dünyanın farklı bölgelerindeki sığınma arayan birçok insanı doğrudan veya aktarmalı uçuşlarla Minsk’te toplamaya başladı. Bu, Avrupa Birliği ile Lukaşenko rejimi arasında bir politik iktidar oyunu.”

Hemen hatırlatalım... Belarus diktatörü *Lukaşenko* da, tıpkı Orban gibi, *Erdoğan*’ın kankalarındandır... Türkiye Diyanet Vakfı’nın Belarus başkenti Minsk’te yaptırdığı caminin 11 Kasım 2016’daki açılış töreninde ikisi de hazır bulunmuş, Belarus Müftüsü *Şabanoviç* tarafından kendisine hediye edilen Kuran’ı *Erdoğan* öpüp alnına koyarken, *Lukaşenko* da ondan geri kalmamak için Kuran’ı misafirinین elinden alıp öperek alnına götürmüştü.

Tayyip Erdoğan ve Avrupa’daki kafadarlarının bu kirli

oyunları karşısında *Türkiye’de İnsan Hakları Derneği* haklı olarak 12 Kasım 2021’de şu çağrısı yaptı:

“Belarus-Polonya, Belarus-Litvanya, Belarus-Letonya sınır hattında binlerce göçmen ve mülteci insani olmayan çok zor koşullarda bekletilmekte ve sınırı geçmelerine izin verilmemektedir. Bu durum Temmuz 2021’den beri sürmektedir. Kışın başlamasıyla birlikte insani olmayan koşullar nedeniyle öğrenilebildiği kadarıyla en az 10 kişi yaşamını yitirmiştir. Trajedi boyutuna varan bu konu dünya insan hakları örgütleri tarafından da yakından takip edilmektedir.

“İHD olarak göçmen ve mültecilerin sınır geçişlerine izin verilmesi ve insani koşullarda barınmalarına olanak sağlamak için Polonya’nın Ankara Büyükelçiliği’ne talepte bulunulmuştur. FIDH, EuroMed Rights ve OMCT başta olmak üzere ilgili insan hakları kuruluşları ile iletişime geçilmiştir.

“Mülteci ve göçmenlerin araçsallaştırılması politikalarına son verilmesini, başta Orta Doğu olmak üzere silahlı çatışma ve iç savaş mekânı haline getirilen bölgelerde çatışma çözümlerinin başlatılarak bu bölgelerin istikrara kavuşması için barışçıl politikaların izlenmesi ve insanların ülkelerini terk etmesine yol açan koşullara son verilmesi gerektiğini belirtiyoruz. BM, Avrupa Konseyi, AB ve ilgili ülkeleri mültecilerin insan haklarına uygun davranmaya davet ediyor ve bu trajedinin derhal sona erdirilmesini talep ediyoruz.”

Erdoğan rejimi insan hakları örgütlerinden gelen tepkiler karşısında Kürt ulusuna karşı oynadığı kirli oyunu örtbas edebilmek için yeni bir manevraya başvurarak Türk Havayolları’nın Minsk’e tek yön bilet satışını askıya aldığını, Belarus’a yapılan uçuşlara Irak, Suriye ve Yemenlileri kabul etmeyeceğini, Belarus’un resmi havayolu şirketi Belavia’nın THY ağını kullanarak gerçekleştirdiği uçuşları göçmenleri taşımak için kullanmasını engelleyeceğini açıkladı.

Ne ki, bu göz boyayıcı açıklamalar, Erdoğan’ın sadece Türkiye’de değil, Irak ve Rojava’daki Kürtlere karşı sürdürdüğü husumeti, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin yedeğindeki is-

lamcı teröristlerle birlikte operasyonlarını iki yıl daha aynen sürdürmesi için sallabaş Gazi Meclis'ten karar çıkarttığı gerçeğini unutturamayacaktır.

Bittabi, bu karara sadece süre yönünden karşı çıkan ana muhalefet lideri Kılıçdaroğlu'nun hemen ardından savurduğu “Kandil’i yerle yeksan edeceğim” tehditlerini de...

Helalleşirken unutmayın: Sabahattin Ali

21 Kasım 2021

Büyük ekonomik çöküntünün iyice vahimleştiği günümüzde Türkiye siyaseti, ana muhalefet partisi CHP'nin yeni bir çıkışıyla “helalleşme”ye endekslendi. Yorumlar ve tepkiler farklı, *Yenikapı Ruhu*'nun aktörlerinden biri olarak gerek dış siyasette, gerekse iç siyasette kaydettiği zikzaklardan dolayı *Kılıçdaroğlu*'na tepkili olanlardan dahi bu “helalleşme” operasyonunu alkışlayanların, kendisinin müstakbel “cumhurbaşkanlığı”nı hak ettiğini, desteklenmesi gerektiğini ifade edenlerin sayısı hayli yüksek.

Çok değil, daha iki hafta önce *Yozgat'ta “Kandil’i yerle yeksan etmezsem bana Kılıçdaroğlu demesinler”* diye kükrediği, bir hafta önce de Meclis'te Erdoğan'ın Türk-İslam fütuhatının yeni bir aşaması olarak Türk askeri birliklerinin Kafkaslar'daki görev süresinin uzatılmasına “*Evet*” oyu verdiği nisyana terkedildi.

AKP'nin mütedeyyin seçmenlerinin oylarını çekebilmek için 2014 seçimlerinde İslam İşbirliği Teşkilatı genel sekreteri *Ekmeleddin İhsanoğlu*'nu cumhurbaşkanı adayı göstermekle işe başlayan Kılıçdaroğlu konuşmalarında dinsel vurgu dozajını gittikçe artırarak işi “helalleşme”ye vardırdı.

Hakkını yememek lazım... Siyasette “helalleşme”yi ilk kullanan Kılıçdaroğlu değil, Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı *Recep Tayyip Erdoğan*'dır.

Erdoğan'ın, on yıl önce, kısa bir süre gerginlik yaşadığı Koç Grubu patronlarından *İnan Kıraç*'la helalleştiği 22 Haziran 2011 tarihli gazetelerin manşetlerine yansımıştı... Son olarak, *Kılıçdaroğlu*'nun çıkışından altı ay önce, 14 Mayıs 2021'deki bayramlaşma konuşmasında “*Esnafımıza her türlü desteği vermenin gayreti içerisindeyiz... Buna rağmen sıkıntıya düşen esnafımız varsa hepsinden helallik istiyoruz*” demişti.

Siyasi literatürümüze yeni giren bu “*helalleşmenin*” ne olduğunu merak edenler, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı 7 ciltlik “*Sahîh-i Buhârî Muhtasarı: Tecrîd-i Sarîh*”teki 376 ve 1090 numaralı hadislerle bakabilirler.

376 numaralı hadiste bir uyarı da var, aman dikkat: “Helalleşmeden sonra kulun hakkı ortadan kalkmakla birlikte, helâllik dilemeğe yol açan fiil helâl hale gelmiş olmaz. Yani ortada bir haramı helâl haline getirme durumu yoktur, yalnızca kişinin yapılan şeyden dolayı kendi hakkından vazgeçmesi hadisesi vardır. Helalleşme ile, zâlim, mazlumdaki üzerindeki hakkı bağışlamasını dilemiş olur. Allah'ın haram kıldığı şeyden hasıl olan günahı bir kimsenin helâl kılması mümkün değildir.”

Siyaset hayatında bu hadislerin nasıl yorumlanıp uygulanacağını yine “*helalleşme*” adayı siyaset erbabına bırakıp *Kılıçdaroğlu*'nun kendi partisi CHP'nin geçmişiyle de hesaplaşma vaadine dönelim.

Haydi, CHP'nin 1960, 1971ve 1980 askeri darbelelerinden sonra başını çektiği koalisyon hükümetleri döneminde işlenen “*günah*”ları sağ partilerle ortaklığın kaçınılmaz sonucu sayalım, ama 7 Eylül 1919'da *Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti* adı altında kurulmuş olan CHP'nin 31 yıllık tek parti iktidar dönemi hiç de göğüs kabartıcı olmayan örneklerle doludur.

20. yüzyıl başındaki *Ermeni*, *Asuri*, *Pontüs* soykırımlarının sorumlularını devletin kilit noktalarına getirmekle başlayıp 1920 yılında Türkiye'ye dönüş yapan TKP lideri *Mustafa Suphi* ve yoldaşlarının Karadeniz'de hunharca katledilmesi,

mükerrer *Kürt kırımları*, *Trakya Yahudi pogromu*, *Varlık Vergisi* zulümleri, bireysel ve kitlesel *TKP tutuklamaları*, Türkiye'nin en değerli sol aydınlarının yıllarca zindanlarda çürütülmesi, hattâ katledilmesi ilk ağızda akla gelenlerdendir.

Yaşım itibariyle bu tek parti döneminin son kesiminin de yaşayan tanığıyım.

Büyük raslantı... *Kılıçdaroğlu*'nun "helalleşme kampanyası"nın başladığı bir sırada, Almanya'nın Hamburg kentinde 19-20 Kasım 2021 tarihlerinde organize edilmiş bulunan bir etkinlik CHP'nin geçmiş "günah"larından birini gündeme taşıyor: *Sabahattin Ali Edebiyat ve Tiyatro Günleri*.

Ahmet Telli, Aydın Ilgaz, Filiz Ali, Harun Çelik, Meinhard Meuche-Mäker, Nalan Çelik, Nebil Özgentürk, Noyan Erözçelik, Dr. Rahime Sarıçelik, Rukiye Cankıran, Stefanie Wolpert, Şehbal Şenyurt-Arınlı, Tevfik Turan, Turgut Çeviker ve Umut Kağan Özel'in söz aldığı bu etkinlikte ben de *Sabahattin Ali*'nin siyasal mücadelesi, bu nedenle uğradığı baskılar, en verimli çağında katledilmesi ve adının yıllarca unutturulmaya çalışılması üzerine görüşlerimi ifade etme olanağı buldum.

Aynen paylaşıyorum:

Sabahattin Ali, daha çocukluk yıllarımda belleğime nakşolan unutulmaz isimlerden biriydi...Demiryolu emekçisi babamın İç Anadolu'nun ara istasyonlarında bana okuttuğu kitaplar arasında *Nazım Hikmet* gibi *Sabahattin Ali*'nin eserleri de vardı.

Ankara'ya gelip başkentin yoksul mahallelerinden birine yerleşmemizden ve Atatürk Lisesi orta kısmında öğrenciliğe başlamamdan sonra da *Sabahattin Ali*'nin gazeteci yanını tanıdım.

Hergele Meydanı'nın arka sokaklardan birinde tek kale maç yaparken şutladığım çaput top köşedeki kundura tamircisinin kulübesine kaçmıştı... Mahallenin solcu bilgelerinden yaşlı usta önce biraz kızmış, ardından okumakta olduğu gazeteyi göstererek halkımıza yararlı insanlar olmak istiyor-sak mutlaka onu okumamızı tavsiye etmişti.

Tavsiye ettiği gazete *Sabahattin Ali*'nin yayın yönetmeni olduğu *Marko Paşa*'ydı...

Ertesi gün okulda arkadaşlara *Marko Paşa*'dan bahsettiğimde kıyamet kopmuştu. Sınıfımızda sürekli *Turancılık* propagandası yapan bir yüksek bürokrat çocuğu, o gazeteyi okuyanların mutlaka başının derde gireceğini, çünkü yöneticisinin azılı bir komünist olduğunu söyleyerek hepimize gözdağı vermişti.

Nedeni belliydi... Turancılığın başını çekenlerden *Nihal Atsız*, iki sene önce *Sabahattin Ali*'yi CHP'nin tek parti yönetimine jurnallemişti, bu nedenle de mahkemelik olmuşlardı... Üstelik, İnönü'nün 1946 yazında *Hasan Ali Yücel*'in yerine Eğitim Bakanlığı'na aşırı sağcı *Şemsettin Sırer*'i getirmesinden sonra Turancılar iyice azmış, Atatürk Lisesi'nde solcu öğretmenlerimiz işten atılmış, *Nihal Atsız* başta olmak üzere Turancılara okulda sık sık gösteri yapma olanağı tanınmıştı. Liseye *Marko Paşa*'nın girebilmesi imkansızdı...

Sabahattin Ali'nin adı iki yıl sonra, 1948'de, okul içi tartışmalarımıza bir kez daha, ama dramatik bir şekilde düştü... *Sabahattin Ali* Bulgaristan'a geçmeye çalışırken katledilmişti. Turancılar yazarın komünist bir ülkeye kaçarken vatanperver bir vatandaş tarafından katledildiğini iftiharla anlatıyor, *Nihal Atsız*'ın bir kez daha haklı çıktığını vurgulayarak kendilerine biat etmeyenlere gözdağı veriyorlardı.

İki yıl sonra, *Sabahattin Ali*'yi katleden terör maşası *Ali Ertekin* göstermelik duruşmalar sonunda sadece dört yıl hapse mahkum edildiğinde artık Ankara'da değil, İzmir'deydim...

Demokrat Parti'nin seçim zaferinden sonra ülkede görece bir serbestlik havası vardı. 14 Temmuz 1950'de çıkartılan Af yasasıyla yıllardır zindanda çile çektilen *Nazım Hikmet* de serbest bırakılmıştı.

İşte o ortamdadır ki, sol eğilimli sınıf arkadaşlarımdan biri *Sabahattin Ali*'yi katleden kişiye böylesine gülünç bir ceza verilmesi karşısında büyük tepki göstermiş, kitaplığında

özenle sakladığı eski bir gazeteyi çıkartarak “Onu işte bu gazeteye katkısından dolayı katlettiler” demişti...

Ankara'dayken adını duymadığım bir gazeteydi Mehmet Ali Aybar'ın yayınladığı *Zincirli Hürriyet*... İlk üç sayısı İzmir'de yayımlandıktan sonra, tıpkı 1945'de İstanbul'da *Tan* gazetesine yapıldığı gibi 19 Nisan 1947'de onun da İzmir'deki bürosu ve basıldığı matbaa CHP'nin tahrik ettiği milliyetçi gençler tarafından tamamen tahrip edilmişti. Arkadaşım da bu korkunç olaya bizzat tanık olmuştu, o nedenle son derece öfkeliydi...

Aybar İzmir'deki bu saldırıdan sonra *Zincirli Hürriyet*'i İstanbul'da yayınlamaya karar vermişti. Gazetenin 5 Şubat 1948'te yayınlanan 4. sayısının manşetinde *Sabahattin Ali*'nin “Asıl büyük tehlike bugünkü ehliyetsiz iktidarın devamıdır” başlıklı bir yazısı yer alıyordu. Arkadaşımın da vurguladığı gibi, *Sabahattin Ali* işte o sayının yayınlanmasından iki ay sonra, 2 Nisan 1948'de alçakça katledilmişti.

İzmir'de gazeteciliğe başladığım 1952, o göstermelik liberalleşme döneminin sona erdiği, Kore'ye 4500 kişilik tuğay gönderme ve ünlü 1951 komünist tevkifatını başlatma karşılığında Türkiye'nin NATO'ya kabul edildiği yıldır. Antikomünist histerinin azgınlaştığı bu yeni dönemde *Nazım Hikmet*, hapisten kurtulalı bir yıl dolmadan ileri yaşında askere çağrıldığı için Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış, bu yüzden Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartılmıştı.

Mccarthyism'in tavan yaptığı o dönemde ABD emperyalizmine şirin görünmek için her türlü kirlî oyuna başvurmakta çekinmeyen *Demokrat Parti* iktidarı, kendi kışkırttığı 6-7 Eylül 1955 pogromunun sorumluluğunu dahi komünistlere yükleyerek *Aziz Nesin*, *Kemal Tahir* ve *Asım Bezirci*'nin de dahil olduğu çok sayıda sol aydını tutuklatacaktı.

Bunu benim çalıştığım, o dönem İzmir'in tek muhalif gazetesi Sabah Postası'nın başyazarı *Orhan Rahmi Gökçe*'nin tutuklanması izleyecekti.

Aslında bu, yüzyıl başındaki *Ermeni, Asuri, Pontüs* soykırımlarının, 1920 yılında Türkiye'ye dönüş yapan TKP lideri Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Karadeniz'de hunharca katledilmesinin, mükerrer Kürt kırımlarının, *Trakya Yahudi pogromu*'nun, *Sabahattin Ali*'nin öldürtülmesinin, *Sertel*'lerin ve *Nazım Hikmet*'in sürgüne zorlanmasının, kitlesel TKP tutuklamalarının doğal uzantısıydı.

1967 yılında İnci ve ben, *Yaşar Kemal* ve *Fethi Naci* ile sosyalist *Ant Dergisi*'ni yayınlamaya başladığımızda, geçmişin bu karanlığını yırtmayı bir görev bildik.

İlk olarak Ant'ın 12 Aralık 1967 tarihli sayısında "Yakın tarihin en korkunç siyasi cinayeti: Mustafa Suphi nasıl öldürüldü?" başlıklı incelemeyi yayınladık.

Bunu, 2 Eylül 1968'de sürgünde kaybettiğimiz *Sabiha Sertel* ve eşi *Zekeriya Sertel*'in anıları ve *Nazım Hikmet* üzerine yazıları izledi.

Sabiha Sertel, anılarında *Resimli Ay*'da birlikte çalıştığı *Sabahattin Ali*'ye de geniş yer veriyordu. *Sabahattin Ali*'yi roman yazmaya *Nazım Hikmet*'in teşvik ettiğini belirtirken şöyle diyordu:

"Sabahaddin'in ilk romanı *Kuyucaklı Yusuf*, *Resimli Ay* matbaasında basılmıştı. *Nazım* makinaların başında ilk sayıyı almak için bekliyordu. İlk kopyayı alıp da yukarı geldiği zaman Sabahaddin'den fazla o seviniyordu."

Sabahattin Ali'nin katli üzerine *Sabiha Sertel*'in bir anısı hepimizi son derece sarsmıştı. Şöyle diyordu: "Aradan 14 yıl geçti. Hapishaneden çıkışında *Nazım*'la görüştüğümüz gün, Sabahattin'in öldürülmesinden söz açıldı. *Nazım* boyunu bükerek 'Bir kurban daha verdik, ne yapalım, zafere kanlar içinde varacağız' dedi."

Bunları okuduktan sonra, *Sabahattin Ali*'yi Türkiye solunun genç kuşaklarına tanıtmayı ve katledilmesinin üzerindeki esrar perdesini yırtmayı bir görev bildik.

Sol hareketin ve sendikacılığın geçmişi üzerine değerli bir arşivi olan meslektaşım ve *Türkiye İşçi Partisi*'nden yol-

daşım sevgili *Kemal Sülker* birkaç aylık çalışmayla bu konuda ilk ciddi eser olan *Sabahattin Ali Dosyası*'nı yazdı ve 174 sayfalık bu değerli eseri 12 Kasım 1968'de *Ant Yayınları*'nın 9. Kitabı olarak yayınladık.

Sabahattin Ali Dosyası'nı yayınlamamızdan birkaç ay önce 68 direnişindeki devrimci gençliğe karşı cankırım süreci başlatılmıştı. 25 Temmuz 1968'de İstanbul'da Amerikan 6. Filosu'nun gelişini protestolar sırasında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde *Vedat Demircioğlu*, 28 Temmuz 1968'de Ankara'da bir öğrenci direnişi sırasında *Atalay Savaş* katledilmişti.

Bu nedenle kitabı okurlara sunarken şöyle demiştik: “*Bu kitap Sabahattin Ali'nin yetişmesini, politik mücadelesini hangi ortamda yaptığını, nasıl pusuya düşürülüp öldürüldüğünü, duruşmada ortaya çıkan korkunç gerçekleri bir bir ortaya koymaktadır. Özellikle yeni kuşak için ibret verici bir cinayetin bütün ayrıntılarıyla bilinmesi, yeni bir terör dönemine hasret çekenlerin bulunduğu bugünün ortamında çok yararlı olacaktır.*”

Evet... Zaman çabuk geçiyor... *Sabahattin Ali*'nin katlinin üzerinden 73 yıl, *Vedat Demircioğlu* ve *Atalay Savaş*'ın katlinin üzerinden 53 yıl geçti.

Türk Devleti'nin cinayet makinesi hiç durmadı, devrimci saflarda, Kürt ulusunun tüm coğrafyalarında, hattâ siyasal sürgünler arasında can almaya, öldürme tehdidini bir baskı unsuru olarak kullanmaya devam ediyor.

Bugün burada hem *Sabahattin Ali*'yi, hem de onyıllardır devlet terörünün kurbanı olan tüm yoldaşlarımızı saygıyla selamlıyorum.

Özel olarak, bugünkü konferansta birlikte olmamız öngörülmüşken, en üretken döneminde sonsuzluğa göçen sürgünümüzün yaratıcı ve mücadeleci siması, adaşım ve değerli dostum *Doğan Akhanlı*'nın şahsında siyasal sürgünde can veren tüm yoldaşlarımızı özlemle anıyorum.

Özdemir-Roth ikilisinin zor sınavı...

28 Kasım 2021

Almanya’da sosyal demokrat *Olaf Scholz* başbakanlığında kurulan yeni federal hükümette *Yeşiller* partisinden Türkiye kökenli *Cem Özdemir* Gıda ve Tarım Bakanı olurken, aynı partiden *Claudia Roth*’un da Kültür ve Medyadan Sorumlu Devlet Bakanı olarak görevlendirildiği haberini *İnfo-Türk*’ün sosyal medya sayfalarında “Tayyip’e şimdi de güvendiği Almanya’dan büyük darbe” başlığıyla yansıtmıştık.

Üstelik, Türkiye ile ilişkilerde birinci derecede söz sahibi olan Alman Dışişleri bakanlığını da *Yeşiller*’in eş genel başkanı *Annalena Baerbock* üstlenmiş bulunuyor.

Baerbock’u pek iyi tanımıyoruz ama 1989’da Avrupa Parlamentosu’na Almanya’yı temsilen giren *Claudia Roth*’u 32 yıldan beri, *Cem Özdemir*’i 1994’te Bundestag’a giren yabancı kökenli ilk milletvekili olarak 27 yıldan beri hem şahsen, hem de insan haklarını ısrarla savundukları, Türk hükümetlerinin ve onların emrindeki diplomatik misyonlarla medyanın sürekli saldırı hedefi oldukları için yakından tanıyoruz.

Alman parlamenter *Claudia Roth*, İngiliz parlamenter *Pauline Green* ve Fransız parlamenter *Catherine Lalumiere* 1995’te insan hakları ihlallerini incelemek üzere Türkiye’ye gittiklerinde, dönemin DYP’li Devlet Bakanı *Ayvaz Gökdemir* tarafından kendilerine seviyesiz bir ifadeyle “üç fahişe” diye saldırılmıştı.

Cem Özdemir de, beş yıl önce, Ermeni Soykırımı tasarımasının Federal Meclis’te tanınması için yaptığı çalışmalarından dolayı *Tayyip Erdoğan*’ın doğrudan saldırısı üzerine ölüm tehditlerine hedef olmuştu.

Claudia Roth’u şahsen tanımamız 31 yıl öncesine rastlıyor. *Evren Cuntası*’nın sürgündeki mücadelemizden dolayı bizleri Türk vatandaşlığından atma kararına karşı *Turgut*

Özal yönetimindeki sözde “demokratikleşme” döneminde İnci’yle birlikte Danıştay’da iptal davası açmıştık, ancak bu mahkeme “MGK’nin kararları aleyhine dava açılmayacağı” gerekçesiyle vatandaşlığı yeniden kazanma talebimizi reddetmişti.

Danıştay’ın kararını *Helsinki Watch* örgütü Özal’a bir mesaj göndererek kınamış, 43 ülkeden 175 bin gazeteciyi temsil eden *Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FIJ)* de *Avrupa Parlamentosu-Türkiye Ortak Parlamento Komisyonu*’nun 8 Kasım 1990’da İstanbul’da yaptığı toplantıya sunduğu “*Türkiye 1990: Gazetecilik Ateş Altında*” başlıklı bir raporda Danıştay’ın hakkımızda aldığı kararı protesto etmişti.

O toplantıda *Claudia Roth* da söz alarak bizim vatandaşlık hakkımızın derhal iade edilmesi çağrısında bulunmuştu.

Türkiye-Avrupa ilişkileri konusunda yıllardır çeşitli dillerde haber verdiğimiz ve yorum yaptığımız *İnfo-Türk* bültenlerini gözden geçiriyorum. *Claudia Roth* Türkiye’deki insan hakları ihlalleri konusunda her daim mücadele veriyor.

Demokrasi Partisi (DEP) hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı’nca 2 Aralık 1993 tarihinde kapatma davası açılması, ardından 13 DEP milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması, *Leyla Zana, Ahmet Türk, Sırrı Sakık, Sedat Yurttaş, Selim Sadak, Mahmut Alınak, Hatip Dicle* ve *Orhan Doğan*’ın tutuklanması, yıllarca yargılanarak ağır hapis cezalarına çarptırılmaları sürecinde *Claudia Roth* Avrupa parlamenti olarak sık sık Türkiye’ye de giderek kendileriyle sürekli dayanışma içinde oluyor.

1996’da Cumhuriyet Başsavcılığı yeni kurulmuş olan *Emek Partisi*’nin, programında “Kürt sorununa demokratik çözüm” öneren bir bölüm bulunduğu gerekçesiyle kapatılması için Anayasa Mahkemesi’ne başvuruyor, bunu protesto etmek için 24 Haziran günü parti merkezi önünde toplanan partililere hunharca saldıran polis 250 kişiyi gözaltına alıyor. Bunu protesto etmek için parti başkanı *Levent Tüzel*’in

düzenlediği basın toplantısına *Claudia Roth* da Avrupa parlamenterleri sıfatıyla katılarak iktidarı eleştiriyor.

1997’de Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından *Refah Partisi*’nin de kapatılması için işlem başlatıldığında *Claudia Roth* bunu da protesto ediyor, bu eleştiri üzerine başsavcı televizyona çıkarak “*Bırakın, teyzeleri Claudia Roth, tıpkı DEP için yaptığı gibi, bunları desteklemek için de çıkıp gel-sin, başlattığımız yasal kovuşturmayı asla durdurmayaca-ğız*” diye meydan okuyor.

Claudia Roth, 6 Temmuz 1999’da, Almanya Parla-mentosu İnsan Hakları Komisyonu Başkanı sıfatıyla Merkez Cezaevi’nde bulunan İHD Genel Başkanı *Akın Birdal* ve kapatılan DEP milletvekili *Leyla Zana* ile görüşmek için An-kara’ya gidiyor, ancak görüşme talebi bakanlık tarafından “Akrabaları ve avukatları dışında görüşme yapılamaz” ba-hanesiyle reddediliyor. Gazetecilerle görüşerek bu tutumu eleştiren Roth, o sırada PKK lideri *Abdullah Öcalan*’a veril-miş olan idam kararına da karşı çıkıyor.

Claudia Roth 23 Kasım 2000’de insan hakları konu-sunda düzenlenen bir konferansa katılmak üzere gittiği Di-yarbakır’da sürekli polis takibi ve baskısı altında tutuluyor, Ankara’ya dönüşünde bir basın toplantısı düzenleyerek “*İn-san hakları konusunda Türkiye’de maalesef hiçbir ilerleme yok...*” dediği için o sırada iktidarda bulunan Ecevit Hükü-meti’nin dışişleri bakanı *İsmail Cem* tarafından sert şekilde eleştirilirken *Sabah* gazetesinde de hükümete “bize ders vermeye kalkışan bu küstah Alman susturulmalıdır” çağrısı yapılıyor.

Yıllarca “*Siyonizmin beşinci kolu*” diye nitelediği *Av-rupa Birliği*’ni iktidar olduktan sonra kendi yanına çekmek için hızlı Avrupalı kesilen AKP için de *Claudia Roth* hep *persona non grata* oldu.

10 Mayıs 2004’te Alman hükümetinin temsilcisi olarak Ankara’ya giden *Claudia Roth*, 1995 yılında Avrupa Parla-mentosu tarafından *Sakharov* ödülüne layık görülmüş olan

Leyla Zana'yı da hapisshenede ziyaret etmek istediğinde bu görüşme de Erdoğan Hükümeti tarafından engellendi.

Sürgündeki en iz bırakan anılarımızdandır... Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin dayatması sonucu yapılan mevzuat değişikliği sayesinde yaklaşık 10 yıldır hapiste bulunan dört DEP milletvekili, *Leyla Zana*, *Hatip Dicle*, *Orhan Doğan* ve *Selim Sadak*, 9 Haziran 2004'te serbest bırakıldılar. *Leyla Zana*, dokuz yıl önce kendisine verilen *Sakharov* ödülünü almak üzere 14 Ekim 2004'te Brüksel'e geldiğinde Avrupa Parlamentosu'nda onuruna verilen resepsiyonda hep birlikteydik. *Claudia Roth* da, yıllarca hapisshenede görüşmesine bir türlü izin verilmeyen *Leyla Zana* ile nihayet bir araya gelmenin mutluluğunu coşkulu bir şekilde dile getirmişti.

5 Kasım 2004'te Alman Yeşiller Partisi eş başkanı olarak Türkiye'ye ziyaretinde yaptığı bir açıklamada Kürt kimliğinin tanınmasının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılabilmesi için yaşamsal önem taşıdığını bir kez daha vurguladı.

Yine parti eş başkanı olarak bir diğer Ankara-Diyarbakır ziyareti sırasında, 13 Nisan 2006'de yaptığı bir basın toplantısında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma dinamiğinin giderek ortadan kalktığını belirterek ülkenin güney doğusunda Kürt halkına uygulanan baskıların giderek daha vahim hale gelmesi karşısında endişelerini dile getirdi.

19 Ocak 2007'de alçakça öldürülen *Hrant Dink*'in katillerinin 1 Ekim 2007 tarihli duruşmasını Avrupa parlamenti olarak izleyen *Claudia Roth*, Dink ve birçok aydının "Türk ulusal kimliğine hakaret" ettikleri iddiasıyla kovuşturulmasına yol açan Türk Ceza Yasası'nın 301. maddesine dikkati çekerek "Hrant Dink'i katleden 301. maddedir... Bu maddenin değiştirilmesi yetmez, tamamen ortadan kaldırılması gerekir" dedi.

Claudia Roth, Türk ordusunun Kürt gerillasına karşı kimyasal silah kullanmasına karşı da sürekli tavır koydu. 13 Ağustos 2010'da yaptığı bir açıklamada öldürülen Kürt militanların otopsi sonuçlarının gizli tutulmakta olmasına

dikkati çekerek Türkiye yöneticilerini gerçekleri açıklamaya çağırırdı.

2013'teki Gezi direnişine karşı uygulanan devlet terörü karşısında muhalifleri desteklemek üzere İstanbul'a giderek gösterilere katıldığı gibi, ARD'de yayınlanan bir demecinde hem Alman hükümetini, hem de Avrupa Birliği'ni Türk güvenlik güçlerinin "zulüm ve şiddet"ine karşı tavır koymaya çağırırdı.

Claudia Roth, Bundestag'ın başkan yardımcısı olarak 2016'da *Ermeni Soykırımı*'nı tanıyan kararın Alman Parlamentosu tarafından onaylanmasında aktif bir rol oynadığı gibi, karara kabul oyu veren Türkiye kökenli milletvekillerine karşı Ankara tarafından başlatılan hakaret ve tehdit kampanyası karşısında da net tavır koydu. Başbakan *Angela Merkel*'i de Erdoğan'a karşı kesin bir tavır koymaya çağırırdı.

Bugün Alman hükümetinde Tarım Bakanı olan *Cem Özdemir*'i ise 1994 yılında, Bundestag'a seçildikten kısa bir süre sonra, Köln'de devrimci dostların düzenlediği ve ikimizin de konuşmacı olarak katıldığımız bir panelde şahsen tanıdım.

1996 yılında güvenlik güçlerinin 11 kişiyi öldürdüğü *Güçlükonak* katliamının sorumluluğunu devletin PKK'ya yıkmaya kalkışması üzerine *İHD* ve *Mazlum-Der*'in gerçeği ortaya çıkarmak üzere Diyarbakır'a gönderdiği misyonda Alman milletvekili olarak *Cem Özdemir* de yer aldı.

2008 yılında *Yeşiller Partisi* eşbaşkanlığına seçilen *Cem Özdemir*, Kürt ulusuna gösterdiği dayanışmayı Ermeni ulusu için de ortaya koydu, aynı yılın Aralık ayında başlatılan, bizim de ilk imzacılarından olduğumuz Ermeni ulusundan özür dileme bildirgesine imza koymakta tereddüt etmedi.

17 Mart 2015 tarihinde Erivan'da bulunan *Ermeni Soykırımı* anıtını ziyaret ederek saygı duruşunda bulunan ve çelenk bırakan *Özdemir* burada yaptığı açıklamada Türkiye'yi Ermeni Soykırımı'nı tanımaya, sınır kapılarını açmaya ve Ermenistan'la ilişkilerini normalleştirmeye davet etti.

2016 yılında eş başkanlığını yürüttüğü Yeşiller par-

tisinin öncülüğünde hazırlanan ve Almanya Federal Hükûmeti'ndeki koalisyon ortakları tarafından da desteklenen, 1915 kırımını soykırım olarak tanımlayan karar tasarısının Federal Meclise taşınmasını sağlayan *Özdemir* oylama öncesi Bundestag'da yaptığı konuşmada, Türkiye'de "Ermeni" kelimesinin halen hakaret sözcüğü olarak kullanıldığını ve Almanya'nın da soykırımında suçlu olduğunu belirtti, *Enver Paşa* ve *Talat Paşa* için "katiller" ifadesini kullandı.

Tasarının 2 Haziran 2016'da yapılan oylamada kabul edilmesinin ardından sosyal medyada ya da mektuplarla ölüm tehditleri alan Cem Özdemir, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından da 5 Haziran 2016'daki bir konuşmasında "*Birileri de diyor ki, güya Türk... Ne Türk'ü be? Bunların kanlarının laboratuvar testinden geçmesi lazım*" diyerek açıkça hedef gösterildi.

18 Şubat 2018'de, Münih'te düzenlenen Güvenlik Konferansı'nda Başbakan *Binali Yıldırım*'ın korumaları tarafından kendisinin "terörist" olduğu iddiasıyla provokasyon yapılırken Alman polisi *Özdemir*'i özel korumaya almak zorunda kaldı.

Özdemir ve *Roth* 14 Ağustos 2020'de Avrupa Birliği dışişleri bakanlarının yapacağı bir toplantı öncesinde Cumhurbaşkanı *Recep Tayyip Erdoğan*'a ekonomik baskı uygulanarak "kırmızı kart gösterilmesi"ni istedikleri için de güdümlü Türk medyasında seviyesiz saldırılara uğradılar.

Yeni dışişleri bakanı *Annalena Baerbock* da, 7 Eylül 2021'de *Gazete Duvar*'a verdiği bir demeçte şöyle diyordu:

"Türkiye'de demokrasi ve hukukun üstünlüğü, eşitlik ve insan hakları için mücadele eden herkesin yanındayız. İktidar partisi olarak da bu hususta susmayacağız. Tüm siyasi tutsakların derhal serbest bırakılmasını ve Kürt sorununda siyasi diyalog ve barış sürecine geri dönülmesini talep ediyoruz. İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğüne yönelik sistematik saldırılara ek olarak, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin de şokunu yaşıyoruz. Bu geriye adı-

mın tersine çevrilmesini sağlamak için elimizden gelen her şeyi yapacağız.”

İnsan hakları konusunda bugüne kadarki ortak tutumları, özellikle de *Özdemir* ve *Roth*'un Türkiye yöneticileri tarafından uğradıkları saldırılar ve tehditler dikkate alındığında, Yeşiller partisinin önde gelen üç simasının bakanlık sorumluluğu üstlendikten sonra ifade ve tavır değiştirerek Tayyip'in islamo-faşist yönetimine destek verecekleri pek düşünülemez.

Ancak Yeşiller'in yanı sıra sosyal demokrat ve liberalerin de yer aldığı, başbakanlığını da bir sosyal demokratın üstlendiği yeni Alman Hükümeti, Tayyip'e karşı Merkel'inki gibi “Ne şiş yansın ne kebab” politikası izleyecek olursa, *Özdemir-Roth-Baerbock* üçlüsü buna ne kadar direnebilir, direnmeye güçleri yetmezse hükümette kalmaya devam ederler mi?

Yakında göreceğiz...

Siyasal sürgünün nar taneleri...

5 Aralık 2021

Tam dokuz yıl öncenin soğuk bir cumartesi gününde, 15 Aralık 2012'de, Avrupa'daki siyasal sürgünler olarak Almanya'nın Köln kentinde toplanıp bir ortak mücadele platformu oluşturmuştuk. *Roboski* katliamının, kitlesel KCK tutuklamalarının Türkiye'nin insan hakları sicilini iyiden iyiye kararttığı dönemdi.

Kamuoyuna yaptığımız duyuruda “12 Eylül Faşist Askeri Darbesi'nin tahribatından biri de insanların yerlerinden yurtlarından edilip sürgüne zorlanmış olmasıdır. Darbeyle birlikte düşünceleri nedeniyle binlerce devrimci-aydın, kökenleri ya da inançları nedeniyle onbinlerce *Kürt, Ermeni, Alevi, Süryani, Ezidi* kendilerini sürgünde buldular. 12 Eylül yasalarının halen yürürlükte olması ve sonraki hükümetler

tarfindan çıkarılan ‘Terörle Mücadele Yasası, Özel Mahkemeler’ vb. yasa ve uygulamalar nedeniyle de sürgün kapısı kapanmamıştır, hâlâ yeni sürgünler gelmeye devam etmektedir. Bunlara 12 Mart sürgünleri de eklendiğinde bugün, Avrupa’da onbinlerce sürgün yaşamaktadır” diyorduk.

O tarihten sonra islamo-faşist rejimin devlet terörü giderek daha yoğunlaştığı için platformumuz 2015’te *Avrupa Sürgünler Meclisi*’ne dönüştü. Özellikle de 2016 çakma darbesini izleyen OHAL terörü döneminin farklı eğilimlerden yeni kitlesel sürgünlere yol açması nedeniyle ASM’nin mücadelesi farklı bir boyut kazandı.

Aslında bu siyasal sürgünlerin ilk birlikteliği değildi... Bundan 34 yıl önce de, 12 Eylül darbesiyle TC vatandaşlığından çıkartılmış siyasal sürgünler olarak, “Türkiye’nin demokratikleştiği” aldatmacasını pazarlamak üzere Avrupa sahnesinde boy gösteren başbakan *Turgut Özal*’ın yalanlarını ortaya koymak için 24 Eylül 1987’de Berlin’de bir araya gelmiştik.

O gün birlikte olduğumuz siyasal sürgünlerden ikisi, faşist cunta şefi Kenan Evren’in 1981 yılı başında “vatansız” ilan ettiği ilk iki siyasal sürgün, TİP Genel Başkanı *Behice Boran* ve TÖB-DER genel başkanı *Gültekin Gazioğlu* artık hayatta değil... 2012’deki Köln toplantısında birlikte olduğumuz sürgün dostlarımızdan ikisini de son günlerde arka arkaya kaybettik... Yazar *Doğan Akhanlı* 31 Ekim 2021’de Berlin’de, Soykırım Karşıtları Derneği (SKD) başkanı *Ali Ertem* 2 Aralık 2021’de Frankfurt’ta yaşama veda ettiler.

Adaşım *Doğan Akhanlı* benden 21 yıl, *Ali Ertem* 14 yıl daha gençtiler, onları mücadelelerinin ve yaratıcılıklarının en etkin ve verimli döneminde kaybetmiş olmaktan ötürü üzüntüm büyük.

Avrupa Sürgünler Meclisi de, Pandemi yasakları nedeniyle 12 Aralık 2021 pazar günü online olarak gerçekleştireceği 6. Kongresi’ni “*Sürgün yaşamında kaybettiklerimizin anısına*” hasretmiş bulunuyor.

Siyasal sürgün tarihimiz birçok acılarla dolu...

Bizden önceki sürgün kuşağından *Nazım Hikmet* Moskova'da, *Sabiha Sertel* Baku'da, *Zeki Başıtar* (*Yakup Demir*), *Aram Pehlivan*, *Jak* ve *Anjel Açıkgöz* Almanya, *İsmail Bilen* Bulgaristan toprağında yatıyor, *Prof. Fahrettin Petek*'in külleri hem İstanbul Boğazı'na, hem de Normandiya açıklarına serpildi.

12 Eylül sonrası sürgünlerinden *Behice Boran*'ı Belçika'da kaybettik, *Yılmaz Güney*, *Ahmet Kaya* ve *Uğur Hüküm*'ü Paris'teki Père Lachaise'de toprağa verdik... *Nihat Akseymen*'in külleri ise Heybeliada açıklarında Marmara'nın sularına kavuştu. *Nubar Yalın* Hollanda'da, *Enver Karagöz* Almanya'da, *Garbis Altinoğlu* Belçika'da, *Suphi Nejat Ağırnaslı* Kobani'de, *Nubar Ozanyan* Derik'te toprağa verildi."

Kürt ulusal direnişinin kadın militanlarından *Sakine Cansız*, *Fidan Doğan* ve *Leyla Şaylemez* 9 Ocak 2013'te Paris'in göbeğinde Türk Devleti'nin bir tetikçisi tarafından alçakça katledildiler.

Sürgün dostlarımızdan *Kâzım Mete* 2017'de, *Rüçhan Togay*, *Hasan Hüseyin Dinler*, *Mehmet Çelen (Bırol)* ve *Ömer Kral* 2020'de, *Gökhan Harmandalioğlu* bu yıl yurt özlemini yüreklerinde taşıyarak yaşama veda ettiler.

En son kaybettiğimiz *Doğan Akhanlı* ile, 19 Kasım 2021'de, Almanya'nın Hamburg kentinde düzenlenen *Sabbatin Ali Edebiyat ve Tiyatro Günleri*'nde, büyük yazarımızın 1948'de devlet teröründen kurtulmak için Bulgaristan'a geçerken alçakça katledilmiş olması üzerine görüşlerimizi ifade edecektik.

Akhanlı yaşama veda etmiş olduğu için o toplantıya katılamadı, yine de Almanya'ya göçmen işçi satışının başlatılmasının 60. yıldönümü nedeniyle *Kaktüs Münster Kültür Merkezi*'nin yayınladığı *Göç-İş-Ütopya* isimli kitapta kendisiyle bir araya geldik.

O kitapta yer alan söyleşimde ben göçmenlerimizin Türk Devleti'nin baskısı ve etkisi altında ırkçılığa varan bir

aşırı milliyetçiliğin ve dinsel fanatizmin rehinesi durumunda olduğunu, Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılan gençlerin Türkiye'nin diğer halklarının, yani *Asurilerin*, *Ermenilerin* ve *Kürtlerin* kültürlerine mesafeli, hattâ düşmanca davranışlarını belirtmiş, Belçika'dan örnekler vermiştim.

Doğan Akhanlı da, aynı kitapta, kendisini sürgüne zorlayan koşulları, sürgünde yaşadığı baskıları anlatırken “Nasıl bir duygu yaşadınız Almanya'ya vardığınızda?” sorusunu şöyle yanıtlıyordu:

“Uçak Köln havaalanına indiğinde mülteci bir aileydik. Göç ettiğim Almanya ile doğduğum yer olan Türkiye yüz yıllardır dosttular. *Mareşal Helmut Graf von Moltke* Osmanlı ordusunun modernleşmesini sağlarken, Kürt isyanlarının bastırılmasında da ciddi bir rol oynamıştı. *Ermeniler*, *Süryaniler*, *Keldaniler*, *Ezidiler* kırılırken, Almanya sesini çıkar-mamıştı. 1938'de Almanya'da havralar, Yahudilere ait işyerleri yakılıp yıkılırken, Dersim'de *Kürtler* kırılıyor, aileleri öldürülen ya da ailelerinden zorla alınan çocuklar, özellikle de kız çocukları yüksek rütbeli asker ailelerine evlatlık veriliyordu. Her iki ülkenin geçmişi de travmalarla doluydu. Ancak tarihsel suç ortaklığına rağmen, iki ülke arasında temel farklılık da söz konusuydu. Kendi tarihsel suç ve sorumluluğuyla uğraşmak Almanya'nın ikinci ve güzel yüzü-yken, Türkiye sorumluluğunu taşıdığı, yeryüzünde bilimsel olarak en iyi incelenmiş, araştırılmış iki soykırımdan biri olan *Ermeni Soykırımı*'nı inkara devam ediyor, soykırım ve tarihsel şiddet ile yüzleşmeye bir türlü yanaşmıyordu.”

Doğan Akhanlı'nın, Almanya'da edebiyat dünyasının seçkin simalarından biri olduktan sonra dahi, 2010'da hasta babasını görmek için gittiği Türkiye'de, 2017'de de Ankara'nın talebi üzerine İspanya'da tutuklanmasının ardında hiç kuşku yok sürgündeyken *Asuri*, *Ermeni*, *Ezidi*, *Grek*, *Kürt* ve *Yahudi* soykırım ve pogromlarının inkarına karşı verdiği mücadeleden ötürü islamo-faşist rejimin kendisine karşı intikam duygusu vardı.

Üç gün önce kaybettiğimiz *Ali Ertem* de, *Doğan Akhanlı* gibi, sadece Türkiye'nin demokratikleşmesi ve halklarımızın özgürlüğü için değil, aynı zamanda Osmanlı'dan beri işlenen ve de cumhuriyet rejiminin görece "demokratikleşme" dönemlerinde dahi sistematik şekilde sürdürülen soykırım ve pogromların tanınması için yılmaksızın mücadele veren yoldaşlarımızdandı.

Kendi anlatımına göre 1950 yılında, Ş.Koçhisar ilçesinin Göllü köyünde dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen ve ilk eğitimini Kuran kurslarında gören *Ali Ertem*, orta öğrenimini büyük kentlerde tamamladıktan sonra uzun süre çeşitli işyerlerinde çıraklık yapmış, 1964 yılında *Ruhr Maden İşletmesi*'nin bir ilanı üzerine elektrikçi, tornacı ve madenci çırağı eğitimi görmek üzere Almanya'ya gelmiş, üç buçuk yıllık bir eğitimden sonra göçmen işçi yaşamı başlamıştı.

Ermeni Devleti'nin 30. kuruluş yıldönümü nedeniyle bu yıl yayınlanan *Havadaki kökler: soykırım ve yaşam izleri* adlı kitabın yazarlarına verdiği yazılı yaşam öyküsünde *Ali Ertem*, sol harekette ve soykırımın inkarına karşı mücadelede yer almasını şöyle anlatıyor:

"Hayatımın en büyük değişikliklerini Girondelle 78 – Bochum adresindeki öğrenci yurduna taşındıktan sonra yaşamaya başladım. Solculuk hayatım, *Ruhi Su*, *Aşık İhsani*, *Aşık Mahsuni Şerif* gibi halk ozanlarını dinlemekle, *Nazım Hikmet*, *Hasan Hüseyin*, *Bertold Brecht* gibi şairleri okumakla başladı. Dini inançtan radikal bir kopuş yaşadım. Ortak mutfağımızda *Mihran Dabak*'la aramızda geçen bir tartışmayı, Türklerin Ermeni halkını soykırımdan geçirdiği 'suçlamasını' hazmedebilmenin yıllarımı alacağını aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Onlarca yıllık solculuk hayatımda birçok yeni bilgiler edinmeme, *Marksizm*'in temel eserlerinin azımsanmayacak kadarını okumama, *Rusya*, *Çin*, *Arnavutluk*, *Küba* devrimci hareketleri tarihini başkalarına bile 'anlatacak' kadar öğrenmeme rağmen, kendi yakın tarihimizin kara cahili olduğumu çok geç fark ettim.

“Bu gerçeğin farkına vardığım andan itibaren içinde çalıştığım sol partinin insanlığa karşı işlenmiş soykırım suçları ile yüzleşmesi talebinde bulunduğum günlerde henüz tam bir düşünce berraklığına sahip değildim. ‘Önder’ yoldaşlar, bu meselenin çözülüp tarihe karıştığını, artık ne soykırımın ne de Ermeni meselesinin sınıf mücadelesi önünde engel teşkil etmediğini, bütün sorunların çözümü olan devrim mücadelesine konsantre olmamız gerektiğini, tarihin tekerleğini tersine çevirmeye kalkışmanın gericilik olduğuna vurgu yaparak konuyu kapattılar. O andan itibaren kafamı kumdan çıkarmanın, sabırla öğrenmenin ve gerçek kimliğimle savunduğum düşüncelerin arkasında durma zamanı geldiğini düşünüyordum. Tek başıma da olsa önümde duran zor bir sürece hazırlanmam gerektiğinin farkındaydım.

“Ermeni soykırımını araştıran eserleri incelemeye başladım. *Johannes Lepsius, Yves Ternon, Fridtjof Nansen, Vahakn Dadrian, Franz Werfel, Tessa Hofmann, Wolfgang Gust* vs. daha birçok araştırma, makale, biyografi, bu konuda ufku-
mun açılmasına vesile oldular. Konuya dair Alman devrimcilerinden, özellikle de Holocosta ve Yahudi düşmanlığına karşı mücadele konusunda çok değerli bilgiler edindim. 24 Nisan’larda düzenlenen anma toplantılarını, yapılan konuşmaları, somut talepleri dikkatle izledim. Her defasında beni motive eden yeni bilgiler edindim. 20 yıllık vicdani muhasebe sürecinde kendi vicdanımda çözmediğim bir konuda, hiçbir kimseden bir şey beklemeye hakkım olmadığını öğrendim.”

İşte bu kararlılıklardır ki *Ali Ertem* ve arkadaşları 26 Eylül 1998’de bir toplantı yaparak *Soykırım Karşıtları Derneği*’ni kurdular... SKD 22 yıldır soykırım inkarcılığına karşı mücadelesini yaptığı yayınlar, yayınladığı bildirimler, örgütlediği ya da katıldığı toplantılarla hiç ödün vermeksizin sürdürüyor.

Bu süreçte *Ali Ertem*’le Almanya’da, Fransa’da, Belçika’da soykırım konusundaki toplantılarda birlikte olduk, deneyimlerimizi, öğrendiklerimizi paylaştık.

Ali Ertem, eşi *Selay Ertem* ve Belçika Demokrat Ermeniler Derneği yöneticilerinden yazar *Hovsep Hayreni*'yle birlikte 3 Temmuz 2017'de Brüksel'de *Info-Türk* ve *Güneş Atölyeleri*'ni ziyaret etmiş, bizim çalışmalarımız hakkında bilgi aldıktan sonra, SKD'nin Avrupa çapında yürütmekte olduğu mücadele ve perspektifler üzerine ayrıntılı bilgi vermişti.

Ali Ertem'in vefatı üzerine ortak dostumuz *Hovsep Hayreni* sosyal medyada beni son derece duygulandıran şu bilgileri verdi:

“Doğan Akhanlı'nın öldüğü gün o da sıraya girmiş, Covid-19'dan hastaneye yatmıştı, ‘Dur hele Doğan, bensiz nereye?’ der gibi... Doğan'ın ölümünü duymamıştı halbuki. Yoğun bakımda bulunduğu 31 gün boyunca da bilmedi o can dostunun gidişini. Tevekkeli değildi Doğan'ın ardından Ali'nin bir şey yazmaması, bir duygu paylaşmaması... Daha ondan bir ay önce Soykırım Karşıtları Derneği'nin 23. Kuruluş yıldönümü vesilesiyle onun bir yazısını paylaşmıştı sayfasında. Doğan ölecek ve Ali'den ses çıkmayacak, bu mümkün değildi...”

Hayreni'nin bir başka paylaşımında da SKD'nin 23. kuruluş yıldönümü dolayısıyla *Doğan Akhanlı*'nın yazmış olduğu bir yazı yer alıyor, mutlaka okunmalı...

Kurucusu olduğu *Soykırım Karşıtları Derneği*'nin Facebook sayfası *Ali Ertem*'in mücadelelerini yansıtan çok sayıda yazı ve fotoğrafla dolu. Sayfayı ilk açışta beni çarpan logosundaki tanelerini saçan nar fotoğrafı oldu.

Çocukluğumdan beri beni sadece lezzetiyle değil, vakt eriştiğinde tanelerini ortaya saçarak yarattığı isyankâr güzellikle büyülemiş olan nar'ın Ermeni ulusu için neler ifade ettiğini öğrenmem ancak sürgünde mümkün oldu.

Agos'un Ermenice sayfalar editörü *Pakrat Estukyan*, kendisiyle yapılan bir röportajda “Nar ağacı Ermeni mitolojisinde ve sanatında yaygın olarak kullanılan süsleme unsurlarından biri. İçinde tanecikler barındırdığı için bereketlilikle, bollukla özdeşleştirilir. Yılbaşlarında senenin bereketli geçmesi için kapı önünde nar kırılır mutlaka” diyor.

Ermenistan Ulusal Bilimler Akademisi üyesi Fransız tarihçi *Raymond Kévorkian*, “Şunu unutmamak gerekir ki, sık sık sözü edilen Ermeni diasporası, soykırımın meyvasıdır. O parçalandığında taneleri ta ABD’ye, Avusturalya’ya kadar sıçrayıp yayılan bir nar’dır...” diyor.

Hrant Dink’in alçakça öldürülüşünden bir yıl sonra da vurulduğu kaldırımında bir araya gelen dostları, onun ölmediği, düştüğü yerden daha kalabalık olarak doğacağı mesajını vermek amacıyla nar kırmışlardı.

Evet, 1915 soykırımından 106 yıl, *Hrant*’ın öldürülmesinden 14 yıl sonra Almanya’dan sonsuzluğa uğurladığımız iki dostumuz, *Doğan Akhanlı* ve *Ali Ertem* de, *Agos*’un önünde kırılan o nar’ın sürgüne saçılmış, inkarcılığa karşı mücadelenin sesini yükselten, o mücadeleye yeni militanlar kazandıran kızıl taneleridir.

70 yıl sonra aksaçlı bir umut...

10 Aralık 2021

Bugün, 10 Aralık, *Dünya İnsan Hakları Günü*... İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından Haziran 1948’de hazırlanmış ve Genel Kurul’un 10 Aralık 1948’de Paris’te yapılan oturumunda kabul edilmişti. Bu nedenle de 10 Aralık, 72 yıldan beri *Dünya İnsan Hakları Günü* olarak kutlanıyor.

Çok partili rejime geçilmiş olmasına rağmen, sol partilerin, sendikaların, yayınların hâlâ yasak olduğu, ünlü yazarımız Sabahattin Ali’nin alçakça katledildiği yıldır 1948... Buna rağmen Türk Devleti de hiçbir zaman saygı göstermeyeceği o bildirgeyi 6 Nisan 1949’da imzalamıştı.

72 yıldır gelmiş geçmiş tüm iktidarlar, seçilmişleriyle, darbecisiyle, o bildirgeyi hep paspas gibi çiğnediler... Günümüzde de muhalif liderleri, milletvekillerini, seçilmiş be-

lediye başkanlarını, gazetecileri, bilim insanlarını, sanatçıları zindana attırarak, sınır ötesi operasyonlarda kan dökerek bildirgeyi pervasızca çiğnemeye devam eden bir Türk-İslam Sentezi diktası var...

Diktanın başındakiler ve medyadaki yalakaları her yıl olduğu gibi bu yıl da 10 Aralık'ta, yine İnsan Hakları Günü'nü kutlama yüzsüzlüğü yapacaklar... Utanmazlığın endazesini yok!

O Türk Devleti ki, sadece *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*'ni imzalamakla kalmamış, *Avrupa Konseyi*'nin ilk kurucuları arasında yer alarak 18 Mayıs 1954'te *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'ni imzaladığı gibi, 28 Ocak 1987'de bireysel başvuru hakkını tanımış, 28 Ocak 1990'da da *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'nin yargı yetkisini kabul etmişti.

Devletin kendi imza koyduğu uluslararası sözleşmeleri ne denli hiçe saydığı, *Tayyip Erdoğan*'ın, Katar'a yaptığı iki günlük resmi ziyaretten Türkiye'ye dönüşünde, *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi*'nin Osman Kavala ve Salahattin Demirtaş konusundaki kararlarıyla ilgili bir soruya verdiği yanıtta apaçık sırtıyor: "Biz, Avrupa Birliği'nin Kavala'yla, Demirtaş'la, şununla, bununla ilgili aldığı kararları tanımıyoruz. Olay bu kadar basit. Yok farz ediyoruz. Bizim inimizde bunlar yok hükmündedir. Bunları kaç kez açıkladık. İster anlasınlar ister anlamasınlar. Bizim yargımızın vermiş olduğu kararın üzerinde biz, Avrupa Birliği kararı tanımıyoruz. Ne biliyorlarsa onu yapsınlar."

AİHM'nin ve söz konusu Bakanlar Komitesi'nin, *Avrupa Birliği*'nin değil *Avrupa Konseyi*'nin kurumları olduğunu dikkatli bir gazete okuru dahi çok iyi bilirken, üç kıtada ve üç denizde fütuhata çıkmış bir devletin başındaki kişinin tecahül-i arifane ile *Avrupa Birliği*'ne saldırması, *Ergun Babahan*'ın dünkü yazısında vurguladığı gibi, seçimler yaklaşırken AKP'den uzaklaşan seçmenlerin hiç değilse bir bölümünü milliyetçi tepkilerini körükleyerek elde tutabilmek amaçlı olabilir.

Erdoğan'ın kirlı manevraları Türk-İslam koşullandırması altındaki seçmenleri ne derece etkilerse etkilesin, gün geçtikçe vahimleşen ekonomik ve sosyal durum, Türkiye'de bir iktidar değışikliğinin nesnel koşullarını hazırlamış bulunuyor.

Büyük sorun, muhalefet partilerinin ve demokratik kitle örgütlerinin gelecek Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimlerinde *Erdoğan* ve hembasının karşısına tek cephe halinde çıkıp çıkamayacakları, bunu başarıp AKP-MHP iktidarını devirebilirlerse, *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi* ve *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nde belirlenmiş temel hak ve özgürlükleri eksiksiz tanıyıp uygulayacak bir demokratik yönetim kurup kuramayacakları noktasında düğümleniyor.

Bu birlikteliğin sağlanmasında, mevcut muhalefet partilerinin yanı sıra, demokratik kitle örgütlerinin ve insan hakları kuruluşlarının tutumunun da belirleyici bir rol oynayacağında kuşku yok. Bu planda en etkin girişimlerden biri, geniş katımlı, herhangi bir siyasi görüşün ya da partinin şemsiyesi altında olmayan, iki gün önce de 5. kuruluş yıldönümünü kutlayan *Demokrasi İçin Birlik* platformu.

Eski büyükelçi, milletvekili ve AİHM yargıcı *Rıza Türmen*'in çağrısı üzerine 28 Haziran 2016'da bir araya gelen 100'ü aşkın örgüt, platform, inisiyatif, kurum ve de demokrasiden yana bireyler bir *Başlangıç Bildirgesi* üzerinde uzlaşarak yola çıkmış, 23 Ekim 2016'da bine yakın kişinin katıldığı *Demokrasi Kurultayı*'nda *OHAL* ve *KHK*'lar, *Başkanlık Sistemi*, *İnanç Özgürlüğü* ve *Barış* başlıkları altında dört temel mücadele alanı belirlemiştir.

Olağanüstü Hal'in uzatılmasına karşı gerçekleştirilen "*Uzatma!*" kampanyasının ardından, Anayasa Referandumu'nun gündeme gelmesiyle birlikte kapsamlı bir "*#Hayır Biz Varız*" kampanyasını başlatan DİB, birçok ilde, ilçede ve semtlerde kurulan "*Hayır Meclisleri*"yle sahada yoğun çalışmalar sürdürürken hukuk ve siyaset alanında da bilgilendirme amacıyla toplantılar, forumlar gerçekleştiriyor.

Türkiye’de çakma darbe girişimi bahane edilerek başlatılan OHAL’ler döneminde, yurt dışında da özellikle Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi diasporalarının desteğiyle Türkiye’deki rejime karşı mücadele girişimleri ve örgütlenmeleri başlatılmıştı.

Bunlardan ilki, 4 Şubat 2017’de Brüksel’de kuruluş kongresini yapan HDK Avrupa örgütünün kapsamlı bir mücadele programını onaylayarak yaklaşan referandum sürecinde ödünsüz bir ‘Hayır’ kampanyası açmasıydı.

Aynı günlerde yayın hayatına başlayan *Artı Gerçek*’in ilk sayısında”HDK-A sürgün topraklarında islamcı faşizmin ‘Evet’ kampanyasına karşı devasa bir mücadele yürütecek. Bu mücadelede HDK-A’ya yardımcı olmak, katkıda bulunmak, kendine ‘demokratım’, ‘devrimciyim’ diyen Alevi’si, Asuri’si, Ermeni’si, Kürd’ü, Ezidi’si ve Türk’üyle her Türkiyeli’nin görevi...” diye yazmıştım.

Benzer bir gelişme, üç yıl sonra, 22-23 Eylül 2019 tarihlerinde Berlin’de siyasal partiler temsilcilerinin, toplumun farklı kesimlerinden sanatçıların, yazarların katılımıyla toplanan “Demokratik Türkiye için Toplumsal Sözleşme Arayışı” konferansında *Demokrasi İttifakı*’nın kurulmuş olmasıydı.

Bunu bir yıl sonra, 11 Temmuz 2020’de Türkiye’de farklı siyasal çizgi ve geleneklerden “101 Aksaçlı”nın adil ve özgür bir topluma ulaşmak için bütün muhalefet güçlerinin bir demokrasi ittifakında gecikmeksizin buluşması gereğini vurgulayan çağrısına Avrupa’dan da destek sağlamak için başlatılan kampanya izledi.

Türkiye’de çağrıyı ilk imzalayan *Aksaçlılar* içinde, en başta *Demokrasi İçin Birlik*’in başlatıcısı *Rıza Türmen* olmak üzere şahsen tanıdığımız, Türkiye’de ya da sürgünde birlikte mücadele verdiğimiz dostlarımızdan *Abdullah Nefes*, *Ali Sirmen*, *Altan Öymen*, *Arif Keskiner*, *Atilla Dorsay*, *Aydın Engin*, *Ayşe Erzan*, *Baskın Oran*, *Bülent Ortaçgil*, *Cengiz Çandar*, *Ersin Salman*, *Ertuğrul Günay*, *Eşber Yağmurdereli*, *Fatma*

Gök, Genco Erkal, Gençay Gürsoy, Herkül Milas, Korkut Boratav, Melek Ulagay, Moris Gabbay, Murat Belge, Necmiye Alpay, Orhan Silier, Oya Baydar, Öget Öktem Tanör, Rakel Dink, Şahin Tekgündüz, Şanar Yurdatapan, Şükran Soner, Tarkan Ziya Ekinci, Vecdi Sayar, Zülfü Livaneli yer alıyordu.

Birlikte mücadeleye başladığımız 50’li, 60’lı yılların üzerinden onyıllar geçmiş, onlar “aksaçlı” oldukları gibi, bizleri de aksaçlılar olarak yeni mücadelelerine katılmaya çağırıyorlardı.

“Gençler, sesimize kulak verin... Yarının aydınlığı sizlerin elinde ve biz aksaçlılar o aydınlığı yaşarken görmek istiyoruz” cümlesiyle sona eren çağrıya yurt dışından ilk ağızda altta isimleri bulunan “aksaçlılar” olarak imza verdik.

Taner Akçam, Lale Akgün, Doğan Akhanlı, Fatih Akın, Süleyman Ateş, Mustafa Ayrancı, Celal Başlangıç, Kemal Bozay, Anke Brunn, Angelika Claussen, Hıdır Çelik, Saftır Çınar, Burak Çopur, Molla Demirel, Süleyman Demirtaş, Amke Dittert, Can Dündar, Kenan Engin, Hüseyin Erdem, Aslı Erdoğan, Çiler Furtına, Ahmet Kerim Gültekin, Kazım Gündoğan, Nezahat Gündoğan, Ülkü Gürkan-Schneider, Banu Güven, Ahmet İnel, Atilla Keskin, Kader Konuk, Klaus Kost, Dilek Mayatürk-Yücel, Ralf Nestmeyer, Osman Okkan, Mehmet Oturan, Alper Öktem, Nafiz Özbek, Cem Özdemir, Doğan Özgüden, İnci Özgüden-Tuğsavul, Toni Rütten, Alexander Skipis, John Steinmark, Nilüfer Tarıkahya, Kamil Taylan, İlias Uyar, Regula Venske, Felix von Grünberg, Günter Wallraff, Kemal Yalçın.

Bu yılın Eylül ayında da *Demokrasi İçin Birlik*, mülteciler ve göç konusunda bir online panel düzenlemiş, panel sonuçlarını İstanbul’da yapılan bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklamıştı.

Açıklamanın *Demokrasi İçin Birlik* koordinasyonundan *Ayşegül Devecioğlu*’nun gönderdiği dört dildeki çevirilerini biz de Avrupa’daki Türkiyelilere ve konuyla ilgili kuruluşlara, insan hakları örgütlerine ilettik.

Artı Gerçek'teki "Sol tartışıyor: Demokratik güç birliği şart" dizisinde dün yayınlanan söyleşisinde *Ayşegül Devicioğlu*'nun Demokrasi İçin Birlik adına söyledikleri, yaklaşan seçimlerde tüm sol ve demokratik güçlerin takınması gereken tavır açısından önemli öneriler içeriyor:

"Ülkemizde gerileyen, meşruiyetini büyük ölçüde yitiren, buna karşılık iktidara bir suçlunun korkusuyla dışıyla tırnağıyla yapışmış, yani orayı kolayca da terk etmeyeceğini ortaya koyan Saray-Tek adam rejimi hüküm sürüyor.

Tek adam rejiminden kurtulmanın geniş toplumsal kesimlerin talebi olduğu da ortada. Ancak bu talep, iktidar değişikliğinin teminatı olmadığı gibi, güllük gülistanlık geçmeyeceği belli olan seçim sürecinin güvenliğine yönelik riskleri de azaltmıyor. Manzaraya baktığımızda, halktaki değişim ve dönüşüm talebini güçlendirilmiş parlamenter sisteminin ufkuna daraltmak ve orada hapsedmek hedefinde olan bir muhalefetin siyasi ortama damgasını vurduğunu görüyoruz.

"Muhalefetin ortaya koyduğu sermaye merkezli program halkın yakıcı ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak. Oysa toplumda sermayenin ve piyasanın dizginlenmesine, barınma, iletişim, beslenme, ulaşım, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik talepler, adlandırılan ve adlandırılmayan (adlandırılmaması yok olduğunu göstermiyor) halleriyle güçlü bir eğilime dönüşmüş durumda. Bu talepleri karşılayacak siyasi irade ise ortada yok.

"Demokrasi güçleri içinde adlandırdığımız kimi yapılar, bir üçüncü ittifakı neredeyse sistemin ayakta durmasına hizmet edecek sacayağının bir parçası olarak açıklamak eğiliminde. Sonuçta, demokrasi güçleri diye adlandırabileceğimiz bütün parti ve yapıların bildirilerinde, açıklamalarında neredeyse satır satır aynı şeylerden söz edip, neden bir araya gelemediklerine dair baraj sorusuna birilerinin yanıt vermesi gerekiyor. Mevcut koşullarda demokrasi güçlerinin

sistem güçleriyle herhangi bir pazarlık içine girmeden halkın yakıcı ihtiyaçlarına yanıt verecek bir program çerçevesinde bir araya gelmesi elzemdir.”

Devecioğlu'nun bu açıklamaları beni tam 40 yıl öncesine götürdü.

12 Eylül darbesinin yaklaştığı günlerde *Türkiye İşçi Partisi*'nin Avrupa'daki üyeleri olarak anti-faşist güçlerin yurt dışında birlikteliğini sağlamaya yardımcı olmak üzere *Demokrasi İçin Birlik*'i kurmuş, kısa zamanda, Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsviçre ve İsveç'te örgütlemiştik.

Darbeden sonra çeşitli dillerde ilk bildirimleri yayınlarak Avrupa kamuoyunu uyaran, anti-faşist güçleri faşist cuntaya karşı birlik olmaya çağıran *Demokrasi İçin Birlik*, 14 Şubat 1981'de de, Türkiye İşçi Partisi ve DİSK'in kuruluş yıldönümleri vesilesiyle, Avrupa'nın başkentinde TİP lideri *Behice Boran* ve DİSK'in Avrupa temsilcisi *Yücel Top* başta olmak üzere demokratik örgütlerin ve uluslararası şahsiyetlerin katılıp cuntayı protesto ettikleri büyük bir gece düzenlemiştik.

40 yıl öncesinin *Demokrasi İçin Birlik* örgütünün mücadelesine ilişkin tüm belgeler *İnfo-Türk*'ün şu sayfasında bulunmaktadır: <https://www.info-turk.be/tip-dib5.htm>

1980'de ben 44, İnci ise 40 yaşlarındaydık.

Üzerinden 40 yıldan fazla geçti... Artık genç kuşakların demokrasi ve özgürlük kavgasına destek olan “yaşlılar” safindayız. Günümüzdeki *Demokrasi İçin Birlik*'in mücadelesini takdirle izliyoruz.

Yaklaşan 2022'de, hep muhalefette, en uzun bölümü de sürgünde geçen gazetecilik yaşamımın 70. yılını, hâlâ hayatta olup da demokrasi ve özgürlük mücadelesinde saf tutmaya devam eden ak saçlı dostlarımla birlikte kutlayacağım.

Erken seçim gerçekleşir de 20 yıldır güzel ülkemizin başına tebelleş islamo-faşist iktidar yıkılmış olursa belki de Türkiye'de...

Bu seçim sürgünü de tarihe gömmelidir...

19 Aralık 2021

İki hafta önceki “Siyasal sürgünün nar taneleri” başlıklı yazımda değerli iki dostumuz, *Doğan Akhanlı* ve *Ali Ertem*’in en yaratıcı ve mücadeleci dönemlerinde art arda yaşama veda edişlerinin acısını paylaşmıştım... *Avrupa Sürgünler Meclisi* de, 12 Aralık 2021 pazar günü gerçekleştireceği 6. Kongresi’ni “*Sürgün yaşamında kaybettiklerimizin anısına*” hasretmiş bulunuyordu.

Tam da kongrenin yapılacağı günün erken saatlerinde ekranlara düşen bir başka acı haber, toplantının bir hafta sonraya, 19 Aralık’a ertelenmesini zorunlu kıldı. *Avrupa Sürgünler Meclisi*’nin tüm faaliyetlerinde olduğu gibi, bu toplantının hazırlığında da büyük sorumluluk üstlenen devrimci dostumuz *Mahmut Özkan*, 2000 ölüm oruçlarında kardeşini, geçen yıl da annesini kaybettikten sonra, bu kez de çok sevdiği babasının yaşama veda ettiği haberini almıştı.

WhatsApp’ta paylaştığı mesajında *Mahmut Özkan* şöyle diyordu: “Ölüsüne gidememe ve son süreçlerinde ana, babasına sarılamamanın yarattığı duygu... Sürgün olarak ülkesine gidemeyen hepimizin acısı... Gericı, faşist, diktatör sistemlerin yarattığı politik iklim, baskı, takibatların en hissedilir etkisi, ölümüzü uğurlamaya gidemediğimizde, acılarımızı sevdiğerimize sarılarak yaşayamadığımızda daha bir katmerli hissediliyor. Her canlının yaşamının sonu olduğu gerçeğini bilerek, acımızı yaşayacağız, mücadelemize devam edeceğiz!”

Ardından iki acı haber daha... 12 Eylül darbesinden sonra sürgünde Devrimci İşçi ve Demokrat Türkiye gazetesinin yayınına katkıda bulunan *Faruk Yüksel*’i ve Dersim’in yetiştirdiği değerli yazar ve özgürlük savaşçısı dostumuz *Haydar Işık*’ı kaybettik.

Özellikle sürgün yıllarında değerli çalışmalarını takdirle izlediğimiz *Haydar Işık*’ın örgütleyici yanına, bundan 13 yıl önce, *Dersim Kırmı*’nın 70. yıldönümü dolayısıyla 13

Kasım 2008 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda yapılan uluslararası konferansın hazırlıkları sırasındaki işbirliğimizde çok yakından tanık olmuştuk.

Dersim'i Yeniden İnşa Cemiyeti başkanı olarak bu ilk konferansın gerçekleştirilmesinde büyük emeği geçen *Haydar Işık*, toplantıda yaptığı konuşmayla da üstü örtülmeye çalışılmış olan birçok gerçekleri ortaya koymuştu.

Brüksel'deki beş sürgün örgütü, *Avrupa Ermeni Federasyonu*, *Belçika Asuri Dernekleri*, *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*, *Brüksel Kürt Enstitüsü* ve *İnfo-Türk* konferansın organizasyonuna yardımcı olmuştu, bir de ortak destek bildirisi yayınlamıştık. Türk hariciyesi ve onun güdümündeki faşizan medya bu nedenle bizi hedef gösterdiğinde sevgili *Haydar Işık*'tan da büyük dayanışma görmüştük.

Sürgündeki bu kayıplarımıza ek, 12 Mart darbesi sonrasında Avrupa'da birlikte mücadele verdiğimiz, 11 yıl önce Köln'de "Darbecileri yargılamaya çağırıyoruz" konulu toplantıda konuşmacı olarak bir araya geldiğimiz sevgili dostumuz *Yücel Sayman*'ın İstanbul'da yaşama veda edişi...

Avrupa Sürgünler Meclisi'nin ertelenen 6. Kongresi bu acılar içinde bugün toplanıyor.

18 yıldır Kürdistan'ın tüm coğrafyalarında sürdürdüğü cankırımı ve 2016 çakma darbesinden sonra Türkiye'de başlattığı terörle onbinlerce muhalifi sürgüne zorlayan, sürgünde de kırmızı bültenlerle ve tetikçilerle peşlerini bırakmayıp özgürlüklerini ve yaşamlarını tehdit eden islamo-faşist AKP'nin önümüzdeki ilk genel seçimde alaşağı edilmesi sürecinde *Avrupa Sürgünler Meclisi*'nin de mutlaka sözü ve katkısı olacaktır.

ASM'nin yayın organı *Sürgün* dergisinin 3. sayısı da, 6. Kongre'nin toplanmasından bir gün önce, tam da *18 Aralık Uluslararası Göçmenler Günü*'nde, sürgünlüğün sorunlarını ve çözüm önerilerini ortaya koyan dolgun bir içerikle yayınlanmış bulunuyor. Yayın Kurulu "*Sürgünden merhaba...*" başlıklı başyazısında sürgün sorununu sınıfsal açıdan şöyle irdeliyor:

“Açıktır ki yaşamı ve toplumu ilgilendiren her konunun alt yapısını oluşturan temel faktör egemen sınıflar ile sömürülen ezilen emekçi sınıflar arası çatışmadan kaynaklanmaktadır. Ülkeler arası çatışmalar, aynı ülke sınırları içerisinde halklar arasında ulusal, dinsel, mezhepsel ya da daha başka ayrılıklar arası özellikle yaratılmak istenen, kısıktılan iç savaşlar, çatışmalar, mahalle baskıları ve hepsinin sonucu olarak yaşam alanlarının kitlesel olarak terki, yani zorunlu göç, yani sürgünlük.

“Günümüzde yoksullar ve açları oluşturan alt sınıflar ya da emekçi sınıflar dünyanın çok büyük kısmını oluştururken, kâr amaçlı üretim nedeniyle küresel iklimi de bir felaket haline dönüştüren bu sömürü sistemi, büyük yıkımı görmesine rağmen ‘kâr, daha fazla kâr’ ihtirasından kendini koparamamaktadır. Dünyada toplamı 2000 civarında olan büyük sermaye grubunun dünyadaki endüstriyel üretimin neredeyse yüzde 90’ına sahip olması nedeniyle savaşların, işgallerin ve daha iyi yaşam koşulları için yapılan gönüllü ya da zoraki göçlerin, yani sürgünlüğün giderek katlanarak arttığı bir süreçteyiz.

“İşgal, savaş, çatışma, ekonomik zorluklar, politik baskılar, tutuklama, işkence, katliam, insan hakları ihlalleri, açlığın sayısal olarak hızla artması milyonların göçünün temel nedenini oluşturmaktadır. Sürgün, mültecilik ve göç sorunları özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında daha bir hukuksal tabanına oturtulmuş, daha sonraki süreçte ise bu haklar insan hakları mücadelesi içerisinde geliştirilerek yönünü belirlemiştir.

“Adı nasıl konulursa konulsun, mültecilerin, yani sürgünlerin uluslararası alanda birçok sözleşme ile hukuken korunmaya alınmış olan hakları, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin ilk dört temel maddesine dayandırılır.

“Oysa yaşadığımız yıllarda bu hakkın gaspı üstelik devlet şiddeti uygulanarak sürdürülmekte; bu hak arayışı içerisinde olan yoksul halkların çaresiz insanları, çok sayıda

ölümlerle, istismar ya da taciz-tecavüz olaylarıyla yüz yüze kalmaktadır. Savaş, baskı, takip, işkence ve ekonomik nedenlerle yaşam alanlarını terkederek zorlu ve tehlikeli bir belirsiz yolculuğa çıkan ezilenler, mültecilik hakkını kullanmak için Avrupa sınırlarına geldiklerinde engellenmekte ve kurtulmak için kaçtıkları insanlık dışı uygulamalarla yeniden karşı karşıya kalmaktadırlar.”

Sürgün dergisinde, siyasal sürgünlerin mücadelesinde her daim ön planda sorumluluk üstlenmiş bulunan *İ. Metin Ayçiçek, Engin Erkiner, Mahmut Özkan, Banu Büyükavcı, Alaattin Çelik ve Ganime Gülmez*’in göç ve sürgün üzerine değerli yazıları, *Enver Toksoy*’la bir söyleşi ve *Cemal Süreya, Yılmaz Güney, Erol Arslan*’ın şiirleri yer alıyor.

Avrupa Sürgünler Meclisi’nin 6. Kongresi, Türkiye’de AKP-MHP diktasını halkoyuyla alaşağı etme formüllerinin tartışıldığı bir dönemde toplandığı için, *Sürgün* dergisinin bu sayısına ben de *Bu seçim sürgünü de tarihe gömmelidir* başlıklı bir yazıyla katkıda bulundum.

Yazımın seçimle ilgili bölümlerini paylaşıyorum:

“2023’te mi olur, yoksa gittikçe vahimleşen ekonomik ve sosyal sorunların da dayatmasıyla daha erken mi olur, farketmez... Türkiye artık kelimenin tam anlamıyla seçim sath-ı mailine, yani eğişik düzeyine girmiş bulunuyor.

“AKP-MHP diktası, devlet terörünü giderek daha da gaddarlaştırdığı ve halkın yaşam koşullarını dayanılmaz hale getirdiği için sadece Türkiye’deki ve göçteki kitle desteğini değil, Türk-İslam fütuhata adına üç kıtada ve üç denizdeki saldırganlıkları nedeniyle uluslararası planda da kredisini çoktan yitirdi.

“Yapılacak seçimde muhalefetin bu islamo-faşist yönetime son darbeyi indirmesi için tüm nesnel koşullar hazır... Bunun içindir ki muhalefet partileri arasında ‘ittifak’ arayışları yoğunlaşırken, seçim sonrası oluşacak yeni iktidarın işe ‘hesaplaşma’yla mı, yoksa ‘helalleşme’yle mi başlaması gerektiği tartışılıyor.

“Çok partili ilk seçimin yapıldığı 1946’den itibaren tam 75 yıldır, 7 genel seçimin heyecanını Türkiye toprağında şahsen yaşamış, 13 genel seçimin heyecanını da 3 bin kilometre uzaktan paylaşmış bir gazeteci olarak, ileri yaşında belki de son kez tanık olacağım için, bu 21. genel seçim büyük bir duygusallıkla beni her zamankinden daha fazla heyecanlandırıyor. Tıpkı, Türkiye İşçi Partisi’nin ülke siyasal yaşamına solun damgasını vurmak üzere ilk kez ülke çapında katıldığı, benim de *Akşam* gazetesi yöneticisi olarak sonuna dek desteklediğim 1965 seçimleri öncesi yaşadığım heyecan gibi...

“Vatandaşlıktan atıldığım için oy kullanma hakkım olmasa da, muhalefet partilerinin demokratikleşme ve barışçıl yaşama yönelik arayış ve önerilerini dikkatle izliyor, bunlar içinde en tutarlı olanlarını yurt dışındaki seçmen kitlesine yansıtmayı, uluslararası kuruluşlara ve medyaya duyurmayı bir görev biliyorum.

“Kuşkusuz bugün, 56 yıl önceki seçimlerde olduğu gibi demokrasi, barış ve sosyal adaletten yana tüm yurttaşların umut bağladığı tek parti yok...

“CHP ve İyi Parti’nin başını çektiği Millet İttifakı bir yandan AKP artığı yeni yetme partilerin katılımıyla, öte yandan mütedeyyin ve aşırı milliyetçi çevrelerle helalleşerek güç kazanmaya çalışırken, 9 yıl önce kurulup şimdiye kadar katıldığı üç genel seçimde büyük bir performans gösteren, son iki seçimden de TBMM’nin üçüncü büyük partisi olarak çıkmayı başaran HDP tüm güçleri ‘Demokratik Cumhuriyeti gerçekleştirme’ görevini yerine getirmek için yeni bir ittifakta bir araya getirmeye çağırıyor.

“Son yerel seçimlerde CHP adaylarını destekleyerek AKP’nin İstanbul, Ankara ve İzmir gibi Batı metropollerinde hezimete uğramasını sağlayan HDP’nin bu girişiminin dışında bazı sol partilerin de kendi aralarında bir ‘Üçüncü İttifak’ oluşturmak için ayrı ayrı görüşmeler sürdürdükleri haberleri geliyor.

“Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın verilerine göre Türkiye’de halen aktif 20’den fazla sol parti bulunuyor... Bu yasal partilerin yanısıra, farklı nedenlerle yasallaşamamış, ama kitle içinde önemli temsil gücüne sahip bulunan sol partilerin ve örgütlenmelerin de muhalefet mevzilenmelerinde yer almaları yaşamsal önem taşıyor.

“Bu yazım *Sürgün*’ün 3. sayısında yayınlandığında seçimin ne zaman yapılacağı, özellikle sol muhalefetteki partilerin nasıl bir seçim ittifakı oluşturacakları belki bir açıklık kazanmış olur.

“Olmasa da, HDP’ye ve seçime onunla ittifak halinde ya da farklı biçimlerde katılacak olan tüm sol partilere şimdiden bir hatırlatmada bulunmayı 50 yıllık sürgün olarak bir görev biliyorum.

“Cumhuriyetin demokratikleştirilmesi için belirlenecek öncelikli hedefler arasında genel olarak göçün, özel olarak da siyasal sürgünün sorunlarının kesin çözüme bağlanması mutlak surette yer almalıdır.

“Evet, tekrar yaklaşan seçimlere geliyorum...

“Türkiye’deki son siyasal gelişmelerin en geç 2023’te, belki de erken bir seçimle 2022 yılında, HDP’nin çağrısında belirtilen ‘bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşadıkları demokratik bir Cumhuriyet’le taçlanması hepimizin beklentisi.

“Ancak o gerçekleştiği takdirdedir ki, Türkiye’de olduğu gibi göç alan ülkelerde de Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılanların Türkiye’nin diğer halklarının, yani *Asurilerin, Ermenilerin, Ezidilerin, Greklerin ve Kürtlerin* kültürlerine mesafeli, hattâ düşmanca davranmaları son bulacak, göçmenliğimizin *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek, Kürt* ve *Türk* tüm bireyleri buldukları ülkelerde haince saldırıların acısını yaşamadan kardeşçe yaşayacak ve yaratacaktır.

“Demokratik Cumhuriyet iktidarının en önde gelen görevlerinden biri, yurt dışındaki 7,6 milyon Türkiyeli göç-

menin islamo-faşist koşullandırmalardan kurtarılması olmalıdır.

“Bir diğer ivedi görevi de, siyasal sürgünler üzerindeki tüm baskılara, hayatlarına kasetmeye kadar varan tehditlere, rengarenk arama bültenlerine son vermek, tıpkı 1974’te Yunanistan’da faşist cuntanın devrilmesinden sonra yapıldığı gibi, tüm siyasal sürgünlere vatandaşlık haklarını eksiksiz tanımak, ülkelerine özgürce dönmelerinin, mesleklerini ve de siyasal çalışmalarını Türkiye’de sürdürmelerinin önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmaktır.

“Bunun için de yıllardır bu konularda mücadele yürüten *Avrupa Sürgünler Meclisi* başta olmak üzere demokratik göçmen örgütleri, *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek ve Kürt* diasporalarını temsil eden kuruluşlar, Demokratik Cumhuriyet iktidarını oluşturmaya aday partiler tarafından şimdiden muhatap alınmalıdır.”

Türkiye’nin gerçekten demokratikleşmesi isteniyorsa, sandığa onların iradesi de mutlaka yansımali, sürgün tarihe gömülmelidir.

İlkokul öğretmeninden Tayyip’e son ders...

26 Aralık 2021

Avrupa Sürgünler Meclisi’nin 6. Kongresi geçen pazar günü çevrimiçi yapıldı... Çoktandır bir araya gelemediğim ya da şahsen tanıma olanağı bulamadığım dostlarla, görsel de olsa, birlikte olmak, görüşlerini ve önerilerini izlemek, aynı mücadele kararlılığını paylaşmak, Tayyip zulmetiyle Covid tehditlerinin kararttığı ortamda bir umut huzmesi oldu...

12 sürgünden oluşan yeni yürütme kurulu, “Emperyalist-kapitalist sistemin barbar ve baskıcı politikalarından, savaşıardan, geçim sıkıntılarından, politik baskı ve işkence-

lerden kaçan, yurtlarını terketmek zorunda kalan yüzbinlerce göçmen ve sürgünün avrupa kapılarına dayandığı, Yunanistan, Polonya, Belarus sınırlarında polis şiddeti ve soyguna tabi tutularak geri çevrildiği, Interpol aramaları üzerinden özgürlükleri kısıtlanan sürgünlerin sayısının arttığı, Türkiye’de hüküm sürmekte olan faşist diktatörlüğün azgın biçimde tüm muhaliflere yönelik baskı ve tutuklamalarını artırdığı bu süreçte” ASM’yi daha etkin kılma sorumluluğunu üstlenmiş bulunuyor.

Hiç kuşkusuz, bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmeyi, sadece on yıldır bu mücadelenin yükünü taşımış olan arkadaşlardan beklemek büyük haksızlık olur... Kongrede konuşan arkadaşlarımız, siyasal sürgün olmanın bilincindeki tüm Türkiyelilerin, özellikle de medyada, akademik alanda, insan hakları kuruluşlarında etkin dostlarımızın da, ASM yönetimiyle ilişki kurmaları, sesinin duyurulmasına, etkinliklerinin güçlendirilmesine, yayın organı *Sürgün* dergisinin içeriğine ve tanıtımına katkı yapmaları çağrısında bulundular.

ASM kongresinde *Doğan Akhanlı* ve *Ali Ertem* gibi mücadeleci iki sürgün yoldaşımızı art arda yitirmenin acısı içinde bir araya gelmiştik. Yetmezmiş gibi, 17 Aralık’ta da, Dersim’in yetiştirdiği değerli yazar ve özgürlük savaşçısı, dostumuz *Haydar Işık*’ın hayata gözlerini yumduğunu büyük üzüntüyle öğrendik.

ASM’nin kuruluşundan beri tüm konuşmalarımda ve *Sürgün*’deki yazılarımda hep vurguladım: “Sürgün geri dönüşü olmayan bir yazgıysa, bulunduğu mekanı da ikinci bir yurt bellemek, kavgayı orada da tüm olanakları kullanarak ve yeni yetenekler kazanarak sürdürmek de kendine saygının, halkına, kültürüne ve doğduğu toprağa hizmet vermenin bir başka onurlu yoludur. Bunun en güzel örneklerini de yine *Nazım Hikmet*, *Yılmaz Güney*, *Ahmet Kaya*, *Fahrettin Petek* gibi sanatta ve bilimde yaratıcı kavgaya insanları verdiler...”

Sürgün’ün son sayısında, *Engin Erkiner* de “Yaratıcı Sürgünlük” başlıklı yazısında “Yaratıcı sürgünlüğün ilk şartı

kendini terk edilmek zorunda kalınan ülkedeki faaliyetle tanımlamamak, hemen olmasa bile zaman içinde bu çerçevenin dışına çıkmaktır” diyerek *Doğan Akhanlı* ile 20 Mart’ta Köln’de yaşama veda eden *Gökhan Harmandalioğlu*’nu örnek veriyor.

12 Eylül darbesinden sonra Türkiye’de ağır işkencelerden geçmiş olan *Harmandalioğlu* 33 yıldır sürgünde kendini yeniden üretmiş, Almanya’da belgeseller hazırlamış, kitaplar ve makaleler yazmıştı.

ASM’nin aktif üyelerinden ve *Sürgün*’ün yazarlarından, ölüm oruçları gazisi *Ganime Gülmez* de, sürgünü yaratıcı ve kavgacı yaşamanın gerekliliğini vurguladığı “Sürgün: Tevazu, sabır ve meydan okuma!” başlıklı yazısında, uzun yıllar sürgün yaşamış ve altı yıl önce yaşama veda etmiş olan Uruguaylı devrimci yazar *Eduardo Galeano*’dan önemli bir alıntıyla sorumluluklarımıza dikkati çekiyor. “Sürgün bana yeni tevazular ve sabırlar öğretti. Sürgünün bir meydan okuma olduğuna inanıyorum. Bir yetersizlik ya da bir bozgunun kaynaklanan bir cezalandırma dönemi olarak başlayan bu süreci bir yaratma dönemine dönüştürmek ve mücadelenin yeni bir cephesi olarak addetmek için tevazu ve sabır gerekiyor.”

Ganime Gülmez, altı ay önce, yaratıcı ve kavgacı sürgünlüğün seçkin simalarından, ciddi sağlık sorunlarıyla boğuşmasına rağmen kavgasını ısrarla sürdüren dostumuz *Ergün Sönmez*’in son kitabını tanıtırken de şöyle diyor:

“Ergün Sönmez’in koca bir ömre sığdırdığı tarihsel anlar, coğrafya-insan-yaşam tarzı manzaraları da; hem Türkiye tarihinin, hem de sonrasında yaşadığı Avrupa tarihinin önemli bir kesitini içermesi bakımından çok değerli. ‘Sevgi, bireyin diğer bir bireye, bir şeye, yurduna, halkına, tabiata, sanata veya bir fikre, özgürlüğe, ideolojiye olan özel ilişkisi, kendisiyle meydana getirdiği duygu varlığıdır denilebilir. İyi ki *Ergani*’de doğmuşum. Dayanıklılığımız belki bir parça buradan gelir. [...] *Ergani*’de yaşadığım ve gördüğüm bu ve

benzeri baskı, şiddet ve ayrımcılıklar beni sonradan bir sosyal savaşçı yapan bilincimin oluşumundaki ilk uyarıcıları’ der Ergün Sönmez. Ve daha sonra aktaracağı tüm hayat hikâyesi bu duygudan, ‘sevgi’den ve bir ‘sosyal savaşçı bilinci’ zemininde yükselir.”

Ergün Sönmez, tıpkı geçen ay kaybettiğimiz *Ali Ertem* gibi, Almanya’ya “göçmen işçi” olarak gelip, yıllarca fabrika tezgahlarında işçi olarak çalışırken düşünsel planda kendini geliştirerek hem çıkıp geldiği ülkenin, hem de yaşadığı ülkenin sosyal ve siyasal mücadelelerinde aktif yer alan yoldaşlarımızdan...

40 yıldan beri faşizme ve emperyalizme karşı mücadele, sosyalist örgütlenme, Kürt sorunu başta olmak üzere çeşitli sosyal ve siyasal konularda Almanca ve Türkçe 16 eser vermiş olan *Ergün Sönmez*’in kendi yaşam öyküsünü paylaştığı en son kitabı, *Göçmen İşçi/Akademisyen: Gönüllü Sürgün* adını taşıyor.

Kitabı yayınlayan Belge Yayınları’nın kurucusu *Ragıp Zarakolu*, 15 Ocak 2020’de *Artı Gerçek*’teki yazısında *Ergün Sönmez*’i şöyle tanıyordu:

“Dr. Ergün Sönmez, 1936 Diyarbakır/Ergani doğumlu. İlk ve ortaokulu Ergani’de, liseyi Diyarbakır’da okudu. 1957’de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne girdi, aynı zamanda Yüksek Gazetecilik Enstitüsü’nde okudu. 1962-1964 yıllarında yedek subaylık görevinin bir buçuk yılını Kasımpaşa Piyalepaşa İlköğretim Okulu’nda yaptı. Burada Cumhurbaşkanı Erdoğan’a 4. ve 5. sınıflarda öğretmenlik yaptı. 1965’de İş Bankası’nda çalışmaya başladı. 1966’da Almanya’ya gitti, 4 yıl düz işçiliğin ardından Berlin’de 26 yıl öğretmenlik yaptı. Aynı dönemde Berlin Hür Üniversitesi’nde sosyoloji ve iktisat bilimi doktorasını 1979 yılında tamamladı. Sendikal faaliyetler yanında, sosyalist partilerde çalışma yürüttü. Aynı zamanda bir neyzen olan Ergün Sönmez halen eşi ve kızıyla birlikte İsviçre’de yaşıyor. Almanca ve Türkçe yayınlanmış birçok yapıtı var. *Kolektif Emper-*

yalizm ve Kolektif Emperyalizm ve Türkiye'nin Konumu adlı kitapları, yaşadığımız dünya durumunu ve Türkiye'nin bunun içindeki konumunu yorumlamaktadır.”

Zarakolu, 13 Nisan 2021'de yine *Artı Gerçek*'te yayınlanan “Postam'da buluşmak” başlıklı yazısında da *Ergün* için şöyle diyor:

“En ağır koşullarda okuma derdiyle yollara düştü Ergün Sönmez. Lise için Diyarbakır'a, üniversite için İstanbul'a vardı. Çocukluğundan itibaren ayrımı, ayrımcılığı gördü. Öylece öğrendi Kürtlüğünü, sosyalist olduğunu. Türkçü bir akademisyen olma olanağını elinin tersi ile geri itti.

“Almanya'da işçi olmayı kabullendi, göçtü oralara. Hem çalıştı hem de doktorasını tamamladı. Hep sınıf mücadelesinin bir parçası oldu, kariyerizmden uzak bir görev insanı olarak. İşçi sınıfının, göçmenlerin çocukları için 28 yıl öğretmenlik yaptı, sendikal faaliyet yürüttü. Kaleme aldığı kitaplarıyla daha insancıl ve eşitlikçi bir dünya için çaba harcadı Ergün Sönmez. Kollektif Emperyalizmi, Türkiye'nin bunun içindeki konumunu, Kürt sorununu, göçmenliği irdelerek anlattı kitaplarında. Almanca yayınladığı bazı kitapları ise Türkçeye çevrilmeyi bekliyor.”

Ergün Sönmez benim yaşıtım ve de yarım yüzyıllık yoldaşım...

Kitabında anlatıyor: “Türkiye'de ilk defa legal olarak kurulup çalışan Türkiye İşçi Partisi'ne 1965 yılında üye oldum. Partililerle kontağım, Prof. Dr. İdris Küçükömer, Doğan Özgüden, İnci Tuğsavul ve Hamburg'taki bazı TİP'li arkadaşlardı. İdris ile Doğan'ın her ikisi de hem partide hem de mesleki çalışmalarında Türkiye işçi sınıfı ve emekçilerinin övüneceği şahsiyetlerdir.”

Ergün'le şahsen ilk kez, göçmenliğinin ikinci yılında, DİSK yöneticileriyle birlikte başlattığımız sosyalist bir günlük gazete çıkartma kampanyasına destek vermek için *Ant Dergisi*'ni ziyarete geldiğinde tanışmıştık. Almanya'dan gelmez bu konuda önce İktisat Fakültesi'nden hocası olan

Ant yazarı *İdris Küçükömer*'le görüşmüş, o da kendisini bizimle temasa koymuştu.

Ne yazık ki, o önemli sosyalist günlük gazete projesi, aynı zamanda parti kurucusu olan DİSK yöneticilerinin ısrarına rağmen, *Çekoslovakya Olayları*'ndan sonra TİP üst yönetiminde başlayan bölünmeden dolayı maalesef gerçekleşmemişti.

Ergün'le ikinci kez, Türkiye'de değil, 12 Mart 1971 darbesinden sonra sürgüne çıktığımız ve illegal yaşadığımız bir dönemde Berlin'de bir araya gelecektik.

Demokratik Direniş Hareketi'ni örgütlemek için Belçika, Fransa ve İsveç'te ilk temasları kurduktan sonra 1971 yazında Batı Berlin'e geçmiştik. Hür Üniversite (FU)'de, önceki yıllarda Türk vatandaşlığından atılmasına karşı kampanya yürüttüğümüz Almanya Türk Öğrenciler Birliği (ATÖB) Başkanı *Hakkı Keskin*'i ziyarete gittiğimizde, bizleri şahsen tanımadığı ve benim Türkiye'de hapiste olduğuma dair söylentiler bulunduğu için, derhal görüşmekte tereddüt etmişti. Emin olmak için aynı öğrenci yurdunda kalan ve bizi şahsen tanıyan doktora öğrencisi *Ergün Sönmez*'i de odasına çağırmıştı. *Ergün* bizi gördüğünde heyecanla boynumuza sarılınca *Hakkı* da kimliğimizden emin olarak bizi sıcak şekilde ağırlamıştı.

Berlin'de kaldığımız dört ay boyunca *Ergün*, eşi *Monique Sansonnens* ve Türkiyeli arkadaşları mücadelemizle hep dayanışma içinde oldular. *Deniz Gezmiş* ve arkadaşlarının idama mahkum edilmesi üzerine Batı'da daha etkin bir protesto kampanyası yürütmek için Paris'e geçmemizden sonra da *Ergün* ve *Monique* ile ilişkimiz hiç kesilmedi.

1974 yılında Brüksel'de *İnfo-Türk*'ün yayınına gerçekleştirecek bir kooperatif kurduğumuzda onun kurucuları arasında yer aldılar. Berlin'e tekrar yolumuz düştüğünde mutlaka görüştüğümüz gibi, kendileri de hem Paris'te, hem de Brüksel'de defalarca konduğumuz oldular.

İnci ve ben, *Ergün Sönmez*'in 2012'de yayımlanan *Yakın Doğu'da Kadın* ve 2015'te yayımlanan *Kollektif Em-*

peryalizm adlı kitaplarına sunuş yazmış olmaktan onur duyuyoruz.

Ergün'ün fırtınalı yaşamının en ilginç sayfalarından biri, 1962-1964 yıllarında yedek subay öğretmen olarak ders verdiği İstanbul Kasımpaşa Piyale Paşa İlköğretim Okulu'ndaki öğrencileri arasında, o sırada 10 yaşındaki *Recep Tayyip Erdoğan*'ın da bulunması...

Ergün, anı kitabının sonundaki 10 sayfada, 2009 ve 2015 tarihlerinde *Erdoğan*'a yazdığı iki uzun mektuba da yer veriyor.

2015 tarihli ikinci mektubunu şöyle bitiriyor:

“Sıkça adlandırdığınız Yeni Bir Türkiye, ancak Osmanlı mirasından kalan tarihi ve coğrafyasında yaşayan tüm halkların Türkiyeli eşitliğinde, Türkiye'nin demokratik ve evrensel hukuk devletliğinde Türkiye tüm potansiyelini kullanarak halkının refahını sağlayan bir Türkiye oluşturulmasıyla mümkündür. Ne yazık ki, Türkiye'nin bu yakıcı gerçekleri görül-meyerek seçim sonrası gene alışılmış anlamsız savaş başlatıldı. Şimdi ister yeni seçimle tekrar tek başına iktidara gelmiş olun veya tek parti iktidarsızlığıyla koalisyona gidilsin, vurgulanan bu tarihsel sorunlar çözülmedikçe yalnız siz ve kurduğunuz parti kaybetmeyecek, Türkiye devamlı kaybedecektir.”

Bu yıl yayınlanan anılarının sonunda da şöyle diyor:

“Öğretmeye çalışmaktan hiç vaz geçmedim. Öyle ki, ta ilkokulda 1,5 yıl öğrencim olan bugünkü Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı iki kez uyarmaya çalıştım. Türkiye'nin temel problemlerinin, özellikle Kürt probleminin çözümü için kendisine 2009'da ve 2015'te iki kez mektup yazdım. İki tane araştırma kitabımı bu mektuplarla beraber ilettim.

“Bugün Erdoğan, seçim kaybı korkusuyla tamamen derin devlete sarılmış durumdadır, hem de partisinin dağılmasına sebep olmuştur. Türkiye'nin problemleri ise maalesef daha da arttı ve 12 Eylül neo-faşizanlığı daha bir üst seviyeye ulaştı. Bu durum üzücü, ancak umutsuz değilim. Türkiye

halkları, antifaşist birlik ve mücadelesiyle bu neofaşizmi yıkabilir. Mühim olan yaşamlarımızın hiçbir evresinde vazgeçmemektir.”

Sürgünü yaratıcı ve kavgacı yaşayan sevgili dostum *Ergün Sönmez*, öğretmeye çalışmaktan hiç vazgeçme... Devletin zirvesine oturmuş eski öğrencin dinlememiş olsa da, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde senin yazdıklarından alınacak çok dersler var...

Geride bıraktığımız 2021’e damga vuran bir belge!

2 Ocak 2022

Bu yazıyı dünyanın tüm metropollerini gibi, Avrupa başkenti Brüksel’in de yılbaşı kutlama ertesi derin uykuda olduğu sabahın alacakaranlığında yazıyorum.

Nerdeyse 86’yı dolduran yaşamımın ilk on yılından belleğimde iz bırakmış hiçbir yılbaşı kutlaması yok... Nasıl olsun ki, Türkiye fiilen katılmamış olsa da, 2. Dünya Savaşı’nın endişe dolu ortamında, hele de demiryolcu çocuğu olarak ilkokulu okuduğum Anadolu bozkırının yoksul köylerinde kimsenin yılbaşı kutlama lüksü yoktu.

Anımsayabildiğim ilk yılbaşı gecesi tam 75 yıl öncedydi... İlkokulu 1946 yazında bitirdikten sonra, Anadolu’nun bir ara istasyonundan Ankara’ya atanan demiryolcu aileme kavuşabilmişim, Atatürk Lisesi’nde orta bölümün birinci sınıf öğrencisiydim...

Yıllarca süren tek parti diktasından sonra 21 Temmuz 1946’da ilk kez çok partili genel seçimler yapılmış, yeni kurulan sol partiler ve sendikalar sıkıyönetimce derhal kapatıldığı için seçime tek muhalif parti olarak katılan *Demokrat Parti*, oylamalardaki birçok usulsüzlüklere ve seçmen üzerindeki baskılara rağmen 64 milletvekilliği kazanarak Meclis’e girmişti.

Hem yaşadığımız mahallede, hem de okulumuzda tüm söyleşiler seçim sonrasının tartışmalarına odaklıydı. Bizim evde de 31 Aralık 1946'daki ilk yılbaşı kutlamasına, gece yarısı radyodan milli piyangoda kazanan numaraların açıklanmasına kadar ardı arkası kesilmeyen, hattâ bir ara kırıcı boyut kazanan parti tartışmaları damgasını vurmuştu.

Her yıl tekrarlanan bu aile içi yılbaşı kutlamaları, 1952'de gazeteciliğe başlamamdan sonra benim için mazide kaldı... Çalıştığım gazetelerde evli meslektaşlarımın yeni yılı aileleriyle birlikte kutlamalarına olanak sağlamak için 1 Ocak sayısını yılın son gecesi baskıya sokmayı gönüllü olarak üstlenirdim. Gece yarısı saat 12'yi vurduğunda da yeni yılı mürettephane ve baskı makinesinde çalışan arkadaşlarla birer bardak şarap yudumlayarak kutlardık.

1962'de örgütlenmeye başlayan *Türkiye İşçi Partisi*'ne katıldıktan sonra yılbaşı kutlamaları benim ve dostlarım için bir eğlenceden çok, devrimci marşlar söyleyerek ve şiirler okuyarak mücadele kararlılığını paylaşma etkinliğine dönüşecekti.

Bir istisnasıyla, 1964'ü 1965'e bağlayan yılbaşı gecesi... *Akşam* gazetesini solun günlük gazetesine dönüştürme çalışması içinde olduğum günlerdi. Gazetenin Ankara bürosunda muhabir olarak çalışan *İnci* de yılbaşı tatilinde İstanbul'a gelmişti. Yaşamlarımızı birleştirme ve kavgamızı ömür boyu birlikte yürütme kararı verdiğimiz o gece ben *İnci*'ye *Beethoven*'ın "Kızıl Keman" *David Oistrakh* tarafından icra edilmiş *Kreutzer Sonatı*'nı hediye etmiştim, o da bana *Bach*'ın Albert Schweitzer tarafından icra edilmiş *Toccata ve Fügler*'ini...

Sonraki yıllarda *Akşam*'ı, ardından *Ant*'ı birlikte yönetirken de, 12 Mart darbesiyle Türkiye'den kopartılincaya kadar yılbaşı gecelerini devrimci marşlar söyleyerek ve şiirler okuyarak mücadele arkadaşlarımızla birlikte geçirmeye devam ettik.

Sürgündeki yılbaşı gecelerimiz çoğunca acılı oldu... Bunların öyküsünü iki yıl önce *Artı Gerçek*'te yayımlanan

“Sürgünün buruk yılbaşları...” başlıklı yazımda ayrıntılı olarak anlatmışım.

Sürgünde umut dolu ilk yılbaşını 35 yıl önce, 1987’yi 1988’e bağlayan gece yaşamıştık. Ana nedeni, kapanan yılda siyasal sürgünler olarak, görüş ve örgüt farklılığı gözetmesizin, önemli bir birlikteliği başarmış olmamızdı.

12 Eylül darbesinden sonra başta yurt dışında direniş gösterenler olmak üzere 13.788 kişi Türk vatandaşlığından çıkartılmıştı. Önce başbakan yardımcısı, daha sonra başbakan olarak tüm bu vatandaşlıktan atma kararlarının altında imzası bulunan *Turgut Özal*’ın Berlin’i ziyareti sırasında siyasal sürgünler olarak 23 Eylül 1987’de Berlin Senatosu’nda ortak bir basın toplantısı yapmış, Türkiye’nin gerçekten demokratikleştirilmesi için nelerin yapılması gerektiğini dünya kamuoyuna açıklamıştık. TİP genel başkanı *Behice Boran*, TSİP genel başkanı *Ahmet Kaçmaz*, TÖS genel başkanı *Gültekin Gazioglu* ile DİSK’in sürgündeki yöneticileri de açıklamamıza ya bizzat katılmışlar ya da imza vermişlerdi.

Özal’ın sırf Avrupa ülkelerinin desteğini almak için tekarladığı “demokratikleşme” vaadlerini önemseyen sürgündeki bazı arkadaşlar, baskı, tutuklama, işkencelerin devam ediyor olmasına rağmen, Türkiye’ye dönmeye başlamışlardı. TKP ve TİP genel sekreterleri de 16 Kasım 1987’de birlikte ülkeye dönmüşler, ancak hemen tutuklanmışlardı.

1986’da dünya kamuoyuna hitaben *Black Book on the militarist “democracy” in Turkey* adında hacimli bir kitap yayınlamış olduğumuz için bizler kısa zamanda ülkeye dönemeyeceğimizin farkındaydık.

Türkiye’ye dönüşün bizim için uzun süre mümkün olmayacağını, yine “demokratikleşme” göz boyacılığıyla *Avrupa Birliği*’nin kapısını aralamak için 4 Mart 1988’de Belçika’ya gelmiş olan Başbakan *Turgut Özal* bizzat kanıtladı.

Brüksel’deki *Uluslararası Gazeteciler Merkezi*’nde yaptığı basın toplantısında kendisine Türkiye’de insan hakları ihlallerinin sürüp gidiyor olması konusunda sorular

sorduğumuz için öfkelenen ve toplantıyı yarıda kesen *Turgut Özal*, Türkiye'ye döner dönmez Brüksel'deki T.C. Başkonsolosluğu'na talimat vererek, vatandaşlıktan atılışımızdan tam beş yıl sonra, 26 Mayıs 1988'de, Türk vatandaşlığından atıldığımızı iadeli taahhütlü mektupla ikinci defa tebliğ ettirdi.

Türkiye'de tutuklamalar, mahkumiyetler, işkenceler, Kürt ulusuna karşı askeri operasyonlar sürüp gitmekteydi.

İşte o ortamdadır ki, 10-11 Aralık 1988 tarihlerinde Almanya'nın Köln kentinde *12 Eylül Rejimine Karşı Uluslararası Mahkeme* kuruldu... Uluslararası düzeyde ün sahibi hukukçu, bilim insanı, insan hakları savunucusu, siyasetçi ve sendikacılardan oluşan jüri iki gün boyunca çeşitli biçimlerde mağduriyete uğramış tanıkları dinledikten sonra 12 Eylül rejimini mahkum etti.

Server Tanilli, Şerafettin Kaya, Gültekin Gazioğlu, Nihat Behram, Ömer Polat, Tarife Okkaya, Turgan Arınır, Yücel Top ve Arife Kaynar'la birlikte benim de tanıklık yaptığım yargılamada, Artvin'de öğretmenlik yaparken göz altına alınıp gırtlığına kaynar su dökülerek işkenceden geçirilen sevgili dostumuz *Enver Karagöz*'ün anlattıkları jüriyi üyelerini ve duruşmayı izleyenleri çok sarsmıştı.

Mahkeme, mahkumiyet kararını verdikten sonra uluslararası kurumlara da şu çağrıda bulunmuştu:

- *Halkın üzerine bütün ağırlığıyla çöken 12 Eylül politikaları, adaleti ve hukuku iptal edilmelidir.*

- *Bir genel af ilan edilmeli, tüm siyasi tutuklular derhal serbest bırakılmalı, ölüm cezası kaldırılmalı, işkence, kötü muamele ve cezaevlerindeki insanlık dışı yaşam koşulları son bulmalıdır.*

- *Türkiye'de halkların kendi kaderlerini kendi tayin hakları tanınmalı, sürgün uygulamaları kesinlikle son bulmalıdır. İşkence ve katliamların sorumlusu olan hükümet ve devlet görevlileri, polis ve ordu mensupları bunların arkasındaki güçler yargılanmalı ve cezalandırılmalıdır.*

- *Özgür siyasi ve sendikal örgütlenme ve faaliyet hakkı pratik olarak gerçekleştirilmelidir.*

- *Türkiye’de insan hakları kanıtlanır bir şekilde garanti altına alıncaya kadar, Türkiye’nin Avrupa Topluluğuna girişi ertelenmelidir.*

- *Türkiye’ye yapılan askeri yardımlara ve rejime verilen desteklere son verilmelidir.*

12 Eylül Rejimine Karşı Uluslararası Mahkeme’nin kuruluşu, jüri üyeleri, dinlediği tanıklar ve verdiği karar üzerine ayrıntılı Türkçe bilgi *Özgürlük Dünyası* dergisinde bulunuyor.

Bu uluslararası mahkemenin verdiği hüküm tüm sürgünler gibi bizleri de memnun etmiş, umutlandırmıştı, o nedenle de 1988’i 1989’a bağlayan yılbaşı gecesini Brüksel’de dostlarımızla büyük bir coşkuyla kutlamıştık.

Ama üzerinden 33 yıl geçti, 12 Eylül faşizminin karanlığı şimdilerde islamcı faşizmin karanlığı olarak sürüyor, ülkemizde olduğu gibi sürgünde de yılbaşı geceleri hâlâ mutlulukla ve umut dolu olarak kutlanamıyor.

İşte bu karanlık içinde, tam da 2021 yılının tarihe karışması yaklaşırken postadan bana ulaşan bir belge, son yıllarda aldığım en güzel yılbaşı hediyelerinden biri oldu.

64 sayfalık belge Eylül ayında Cenevre’de toplanan *Türkiye Mahkemesi’nin* Ankara rejimini mahkum eden gerekçeli kararını içeriyor.

Türkiye Mahkemesi girişimini başlatan Belçikalı eski bakan ve Flaman Sosyalist Partisi başkanı *Prof. Dr. Johan Vande Lanotte*, bu önemli belgeye ek olarak bana gönderdiği özel mesajında, çok sayıda tanığın dinlendiği duruşmaların her gün 85 ülkeden yaklaşık 70.000 kişi tarafından Youtube üzerinden izlendiğini belirtiyor, Türkiye’de insan hakları ihlalleri sürdükçe mahkemenin bunları da ele alacağını vurguluyor.

Johan Vande Lanotte’un bu mesajı beni çok sevindirdiği gibi, aynı zamanda tam 22 yıl önceye götürdü.

2000 yılında Türkiye büyükelçisinin onursal başkanı

olduğu *Türk Diyanet Vakfı* tarafından Türk camilerine, derneklerine, bakkallarına *PKK Terörünün İyüzü: İşte Onlar!* adlı bir kitap dağıtılmaya başlanmıştı.

Hürriyet gazetesinin Brüksel'deki muhabirlerinden biri tarafından sahte imzayla yazılmış olan kitaptaki bir tabloda Belçika'daki tüm Kürt dernekleriyle birlikte *Brüksel Kürt Enstitüsü*, *İnfo-Türk*, *Asurilerin Mezopotamya Kültür Derneği* ve *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği* de PKK Bölge Sekreterliği'ne doğrudan bağlı gösteriliyordu.

İnfo-Türk'e hasredilen bölümde, *Doğan Özgüden*'in Belçika'daki tüm Türk düşmanı faaliyetlere katıldığı, 1994 Saint-Josse Olayları'ndan sonra da Kürt, Ermeni ve Asuri dernekleriyle birlikte ortak bildiri yayınlarak PKK'yle ilişkisini açıkça ortaya koyduğu ileri sürülüyordu.

Kürt televizyonu *Med TV*'nin Brüksel'de yayına yeni başladığı günlerde benim de yer aldığım bir televizyon programına telefonla katılan *Abdullah Öcalan*'ın 1971 öncesi Türkiye'deki mücadelelerimi anımsatarak beni şahsen selamlamış olması da kitapta benim PKK'yle ilişkimin kanıtı olarak veriliyordu.

Kitabın en gülünç olan yanı ise, farklı siyasi çizgilerdeki Belçikalı 22 siyaset insanının da PKK'ye hizmet ettikleri iddiasıydı.

Belçika İnsan Hakları Birliği Başkanı tanınmış avukat *Georges-Henri Beauthier* de, *Evrensel Gazetesi* muhabiri Göktepe'nin öldürülmesiyle ilgili davayı birçok Avrupalı gözlemciyle birlikte izlemiş olduğu için Türkiye'deki teröristleri desteklemekle suçlanıyordu.

Johan Vande Lanotte, bu saldırıya hedef olduğu 2000 tarihinde Belçika Federal Hükümeti'nde Başbakan Yardımcısı ve Bütçe Bakanı idi.

Evet, üzerinden tam 21 yıl geçti...

Johan Vande Lanotte o zaman olduğu gibi bugün de Türkiye'de insan haklarının çiğnenmesine karşı mücadelenin uluslararası planda başını çekenlerden biri.

Bana gönderdiği *Türkiye Mahkemesi Gerekçeli Kararı* sürgündeki mücadelemizin en değerli anılarından biri olarak çalışma masamın üzerinde...

Türkiye’de kitlelerin Tayyip diktasına muhalefeti gün geçtikçe daha güçleniyor...

Muhalefet partileri demokratik bir platformda birlik olmayı başarıp da, bu yıl mı olur, Cumhuriyet’in 100. yıldönümüne denk gelen 2023’te mi olur, bu karanlığı yırtıp islamcı faşist diktayı alt edebilirlerse, demokratik cumhuriyetin ilk temellerini atabilirlerse, sadece biz sürgünler için değil, mücadelemizi uluslararası planda destekleyen *Johan Vande Lanotte*’lar için de en büyük hediye o olacak...

70 yıllık bir yarışın son parkurunda...

9 Ocak 2022

Bu yazıyı, genç meslektaşım *Metin Göktepe*’nin bundan 26 yıl önce polisler tarafından katledilişinin yıldönümü nedeniyle İstanbul’da yapılan anma etkinliklerini izlemenin hüznü içinde yazıyorum. Evrensel muhabiri *Metin Göktepe*, 8 Ocak 1996’da, cezaevinde öldürülen iki tutuklunun cenazelerini muhabir olarak takip ederken gözaltına alınmış, “gazeteciye özel muamele” diyen polis memurları tarafından dövülerek öldürülmüştü.

DYP lideri *Tansu Çiller*’in başbakan, CHP lideri *Deniz Baykal*’ın da başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olduğu bir dönemde işlenen bu alçakça cinayet, bana hep 1973’te Şili’deki faşist *Pinochet* darbesinin ardından, binlerce kişiyle birlikte tutuklanarak bir stadyuma kapatılıp parmakları ezildikten sonra katledilen ünlü halk sanatçısı *Victor Jara*’nın ölümünü anımsatarak büyük acı vermişti.

Her yılın umut ve iyimserlik dolu başlangıç ayı Ocak, ülkemizde başka alçakça cinayetlerle de lekelidir...

28 Ocak 1921’de, Türkiye Komünist Partisi lideri *MUSTAFA SUPHI* ve 14 yoldaşı Trabzon açıklarında bir teknede katledilip Karadeniz’e atılarak cismen yok edildiler...

Evren Cuntası’nın Suudi gericiliğiyle kirliliğini araştırmak üzere geldiği Brüksel’de son kez görüşmüş olduğum değerli meslektaşım *Uğur Mumcu* 24 Ocak 1993’de katledildi, onu 19 Ocak 2007’de Ermeni gazeteci dostumuz *Hrant Dink*’in Agos’un önünde katledilmesi izledi.

Ya Osmanlı Sultanlığı’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne yüzyıl boyunca işlenen diğer gazeteci katliamları?

Serbesti gazetesinden *Hasan Fehmi*’nin 6 Nisan 1909’da katledilmesiyle başlayan bu kara dizinin en karanlık bölümlerinden biri hiç kuşkusuz 1915 yılında *Ermeni Soykırımı*’nın başlatılmasıyla birlikte onlarca ünlü Ermeni gazeteci ve yazarın katledilmesi...

Basın tarihimizde *Ermeni soykırımı* gibi ısrarla üstü örtülmüş bulunan bu utanç sayfasının açılması, ancak Tutuklu Gazeteciler Dayanışma Platformu’ndan *Necati Abay*’ın 1998’de başlattığı araştırmalar sayesinde mümkün olabildi, isimlerden bazıları ancak *Hrant Dink*’in öldürülmesinden sonra “Katledilen Gazeteciler” listesinde yer alabildi.

Türkiye’nin 2. Dünya Savaşı sonrasında sözüm ona çok partili sisteme geçtiği dönemde, 2 Nisan 1948’de, CHP iktidarının bir tetikçisi tarafından Bulgaristan sınırı yakınında arkadan vurularak katledilen, ardından mezarı da yok edilen Marko Paşa ve Zincirli Hürriyet gazeteleri yöneticisi *Sabahattin Ali*’yi anmamak mümkün mü?

50-60’lı yıllarda Milliyet gazetesinde bir süre birlikte çalıştığım, basın özgürlüğü ve çalışan gazetecilerin hakları için beraber mücadele ettiğimiz *Abdi İpekçi* 1 Şubat 1979’da, sosyalist yayıncı *İlhan Erdost* 7 Kasım 1980’de, makale ve kitaplarıyla İslamcılarının maskesini yırtan değerli araştırmacı *Turan Dursun* 4 Eylül 1990’da, Özgür Gündem yazarı *Musa Anter* 20 Eylül 1992’de, Cumhuriyet yazarı *Ahmet Taner Kışlalı* 21 Ekim 1999’da katledildiler.

Yine acı bir noktalama... 1971 darbesinden önce Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyesiyken tanıştığım *Ahmet Taner Kışlalı*, 1978'de kurulan *Ecevit Hükümeti*'nde Kültür Bakanı iken sürgün olduğumuz halde bizimle ilişki kurmaktan çekinmemişti. Ne acıdır ki Kışlalı, ikinci hükümetinde bakanlık yaptığı *Bülent Ecevit*'in üçüncü kez faşist MHP lideri Alparslan Türkeş'le kurduğu hükümetin iktidarı döneminde katledilecekti.

Bu yazımın yayınlanacağı 9 Ocak bir başka acı yıldönümü... Kürt özgürlük mücadelesinin sürgündeki üç kadın siması, *Sakine Cansız*, *Fidan Doğan* ve *Leyla Şaylemez* bundan dokuz yıl önce Paris'in göbeğinde MİT'in bir tetikçisi tarafından katledildiler.

9 Ocak 2013'te hunharca işlenen bu katliamda Türk Devleti'nin rolü Ankara tarafından örtbas edildiği gibi, Fransız adaleti de üzerinden dokuz yıl geçtiği halde olay üzerindeki esrar perdesini hâlâ aydınlatmış değil.

Paris katliamının üç kurbanından *Fidan Doğan*'ı medya ilişkileri içinde şahsen tanıdığım için bu cinayeti de bir yanıla "medyaya karşı işlenen cürümler" kategorisinde görüyorum.

80'li yılların ortalarından beri Kürt ulusunun haklı davasını dünya kamuoyuna tanıtabilmek için yurt dışında, özellikle Avrupa'nın başkenti Brüksel'deki çalışmalarını tanıdım. Tüm dünyaya seslenen ilk Kürt televizyonu *Med TV*'nin Kürt gazetecileri tarafından çeşitli zorluklara rağmen nasıl başarıyla yaratıldığını, Türk Devleti'nin provokasyonlarına, Belçika makamlarının baskı ve baskınlarına karşı onların bu televizyonu nasıl savunduğunu takdirle izledim, programlarına ve dayanışma kampanyalarına katılmayı görev bildim.

Genç Kürt gazetecileri ve yazarları 40 yıldır Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde gazete, dergi ve kitap yayınlarıyla düzenledikleri ya da katıldıkları panellerle ezilen bir ulusun haklı isyanını cesaretle dile getiriyorlar.

1982 Elbistan doğumlu olan *Fidan Doğan* da, o genç

Kürt gazetecilerindendi. Gençlik ve kadın örgütlenmelerinde çalıştıktan sonra 2002 yılından itibaren *Kürdistan Ulusal Kongresi* üyesi olarak Kürt ulusal hareketinin diplomatik ilişkilerinin kurulmasında ve basınla bilgilendirilmesinde birinci derecede sorumluluk üstlendi.

Kendisiyle ilk kez Brüksel'deki KNK genel merkezinde medya konusundaki bir seminere konuşmacı olarak katıldığımda karşılaşmıştım. Daha sonraki yıllarda gerek Brüksel'de, gerekse Paris'te benim de katıldığım bazı uluslararası toplantıların organizasyonunda ve basınla ilişkilerinde ne denli başarılı olduğunun tanığıyım.

İki genç gazetecinin, şahsen tanıdığım *Fidan Doğan*'ın, sürgünde olduğum için tanışma ve birlikte olma olanağı bulamadığım *Metin Göktepe*'nin Ocak ayındaki ölüm yıldönümleri, benim gazeteciliğe başlayışımın tam 70. yıldönümüne rastlıyor.

Bu mesleğe, gazeteci olmak için değil, sırf yüksek öğrenim yapabilmek için okul saatleri dışında çalışıp hayatımı kazanmak zorunda olduğumdan, 1952 yılında İzmir'de *Ege Güneşi* gazetesinde stenograf olarak başlamıştım. 1953 yılında DP'nin kalesi İzmir'de Menderes iktidarına muhalefet için yayınlanmaya başlayan ilk günlük gazete *Sabah Postası*'na geçtikten sonra demokratik ve sosyal haklar için mücadele kararlılığım gazeteciliği asıl meslek olarak seçmemi zorunlu kıldı. Genç yaşta bu gazetenin sorumluluğunu üstlendim.

1959'dan sonra iki yıl İstanbul'dan *Milliyet* gazetesinin Ege Bölgesi temsilciliğini yaptıktan sonra, 1962'de örgütlenmeye başlayan *Türkiye İşçi Partisi*'nin üyesi olarak partiyi desteklemeye başlayan *Öncü* gazetesinin temsilciliğini üstlendim. 1963'de genel başkan *Mehmet Ali Aybar*'ın isteği üzerine geldiğim İstanbul'da, parti sorumluluklarımın yanı sıra *Gece Postası* gazetesinde yazı işleri müdürü olarak çalıştım.

1964 yılında genel yayın yönetmeni olduğum Türkiye'nin en eski gazetesi *Akşam*'ı, İnci'yle birlikte, tam da TİP'in ilk kez genel seçimlere katıldığı bir dönemde, solun günlük

sesi haline getirdik. 1967'den sonra da 12 Mart 1971 darbe-
siyle kapatılıncaya kadar sosyalist *Ant* dergisini yayınladık.

1971'de çıkmak zorunda kaldığımız sürgütün illegal-
deki ilk üç yılında Cunta'ya karşı *Demokratik Direniş* hare-
ketinin örgütledik. Legale çıktuktan sonra 1974'den bugüne
kadarki 48 yılda bir yandan *İnfo-Türk* adına insan haklarını
ve özgürlükleri savunan çeşitli dillerde haber bültenleri ve
kitaplar yayınlarken, aynı zamanda Türkiye dahil üç kıtadan
gelen siyasal sürgünlere eğitim ve sosyal hizmet veren *Güneş*
Atölyeleri'ni örgütleyip geliştirdik.

Zaman hızlı geçiyor... *İnci*'nin de, benim de, yaşlarımız
hayli ilerledi. Bu yıl ben 86 yaşında olacağım, *İnci* de 82...

Covid'e karşı zorunlu aşuları ihmal etmedik ama yaş-
lanmanın getirdiği sağlık sorunları zaman zaman hız kesti-
riyor, aksamalara yol açıyor.

Bunu göz önünde tutarak, 2022 yılına, bugüne kadar
gerek Türkiye'de, gerekse sürgünde yaptıklarımızın arşiv-
lenmesi çalışmasına ağırlık verme kararlılığıyla girdik.

1971'den beri sürgünde yürüttüğümüz siyasal, sosyal
ve kültürel çalışmaların, yaptığımız yayınların hepsini 10 yıl
önce Amsterdam'daki *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü*
(*IISG*)'ye teslim etmiştik.

Sürgünümüzün ilk gününden beri titizlikle biriktirdi-
ğimiz gazete kupürlerini ise Belçika'nın Gent kentindeki
Sosyal Tarih Enstitüsü (AMSAB)'a teslim etmiş bulunuyoruz.

Özel kitaplığımızdaki kitapların bir bölümünü Brük-
sel'de Türkiyeli işçilerin *Maison du Peuple* derneğine, büyük
bir bölümünü de *Kraliyet Kütüphanesi (Bibliothèque Ro-
yal)*'e verdik, kalan kitapları da tasnif ettikçe bu kütüphaneye
vermeye devam edeceğiz.

Ulusal sorun konusundaki kitaplarımız ise *Güneş Atöl-
yeleri*'nin kitaplığında bulunuyor.

İnfo-Türk'ün 1976 yılından beri çeşitli dillerde yayın-
lanmış olduğu aylık bültenlerin tamamına web sayfamızda
erişmek mümkün: <https://www.info-turk.be/bulletins.htm>

Beş yıldan beri de haftada bir *Artı Gerçek*'te yayınlananlar da dahil tüm yazılarıma *Academia* sitesinden de ulaşılabilir: <https://deu.academia.edu/DoganOzguden>

Demokratik Direniş ve İno-Türk'ün yayınladığı kitaplar da iki yıldan beri dijital olarak web sayfamıza yüklenmiş bulunuyor: <https://www.info-turk.be/documents-pdf.htm>

Bir süredir, 1968-1971 döneminde Türkiye'de yayınlamış olduğumuz *Ant* dergilerini ve kitaplarını da dijitalize etme çalışmalarını da başlatmıştık.

Kısa bir süre sonra *Ant* dergilerinin tamamını Amsterdam'daki *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (IISG)*'nin web sayfasından dijital olarak okumak mümkün olacak.

Okurlarımıza yeni yıl armağanı olarak önümüzdeki hafta ekranda okunabilecek şekilde *Ant*'in şu üç kitabını dijital olarak sunacağız:

Sabiha Sertel: *Roman Gibi*, Zekeriya Sertel: *Mavi Gözlü Dev*, Kemal Sülker: *Sabahattin Ali Dosyası*

Bunları diğer *Ant* kitaplarının Internet'e yüklenmesi izleyecek.

İyi okumalar dileyerek tüm okurlarımın yeni yılını kutluyorum.

Avrupa başkentinde imam krizi...

16 Ocak 2022

Kapanan haftada Türkiye'deki üç olay, yaklaşan genel seçimlerde islamo-faşist iktidarın yıkılması konusunda CHP'nin başını çektiği *Millet İttifakı*'na büyük umut bağlayanlar için herhalde hayli sarsıcı oldu.

İlki, cemaat evinde uğradığı baskılar nedeniyle genç yaşta yaşamına son veren Tıp öğrencisi *Enes Kara*'nın ölümü karşısında bu ittifakta yer alan partilerin suskunluğu ya da olayı küçümseyici tavrıydı.

Birleşik Gençlik Meclisleri, Barınamıyoruz Hareketi, Yurtsuzlar ve Boğaziçi Meclisi'nin de aralarında bulunduğu birçok gençlik örgütü, yurt sorunu devlet tarafından hal edilmediği için öğrencilerin inanç duymadıkları cemaat ya da tarikat evlerinde kalmaya mecbur edilmesini haklı olarak Taksim'de ortak bir eylemle protesto ettiler, polislin gaddarca müdahalesiyle birçok genç göz altına alındı.

Buna karşılık “helalleşme” stratejisiyle cumhurbaşkanlığına aday CHP lideri *Kemal Kılıçdaroğlu*, cemaatçi seçmenlerin oylarını çekebilmek için “Gençlerimizle ilgili canımızı yakan olgular söz konusu olunca, paylaşacağımız içeriklerde hepimiz sorumlu davranmak zorundayız. Bana kızanları anlıyorum ama etik sebeplerden dolayı paylaşım yapmayacağım” diyerek büyük bir sorumsuzluk örneği verdi.

Umut kırıcı ikinci olay, Kürt milletvekili *Semra Güzel*'in özel yaşamına ilişkin bazı fotoğrafların iktidar ve yalaka medya tarafından HDP'nin kapatılmasını haklı kılacak bir “terör suçu” kanıtı gibi kullanılmasına *Millet İttifakı*'nın ikinci büyük ortağı İYİP'in de destek vermesiydi. Partinin MHP kökenli genel başkanı *Meral Akşener*, HDP milletvekili *Semra Güzel*'in dokunulmazlığının kaldırılması fezlekesine kabul oyu vereceklerini tantanayla açıklamakta gecikmedi.

Üçüncü olay, *Millet İttifakı*'nın Meclis'te grubu bulunan iki büyük ortağının, *Kazakistan* Olayları karşısında o ülkede özgürlük mücadelesi verenlerden yana tavır koyacak yerde, *Yenikapı* ruhuna uygun olarak AKP ve MHP ile birlikte mevcut iktidarı destekleyen ortak bildiriye imza vermeleri oldu.

Tıpkı *Suriye* ve *Dağlık Karabağ* tezkerelerinde olduğu gibi *Kazakistan* konusunda da *Tayyip*'in buyruğuna uygun hareket eden CHP ve İYİP, ortak bildiride “*Gazi Meclisimiz*” ifadesini kullanarak 2016 çakma darbesini izleyen KHK'lar terörünü bir kez daha aklamış oldular.

Azerbaycan'ın, Türk ordusunun ve onun emrindeki is-

lamcı teröristlerin de katıldığı bir saldırıyla Ermeni topraklarını işgal etmesine oybirliğiyle destek verdikleri için, *Artı Gerçek*'teki 1 Ekim 2020 tarihli yazımda AKP, CHP, MHP ve İYİP'yi "*Mahşerin dört atlısı*" diye nitelemiştim.

Görünüş o ki, gelecek seçimlerde CHP ve İYİP çoğunluğu elde etseler de, bu kafayla "*Mahşerin dört atlısı*"ndan ikisi olmaya devam edeceklerdir.

*

Türkiye'de *Esen Kara*'nın dramatik ölümü, ülkemizin devlet yönetiminde, siyasal yaşamda, ekonomik, sosyal ve kültürel planlarda islamist gericiliğin ne denli vahim boyutlara ulaştığını ortaya koyuyor.

Aslında varılan bu noktadan sadece 20 yıllık AKP iktidarı mı sorumlu?

Bizim kuşak, islamist gericiliğe teslimiyetin 1945 sonrasında nasıl adım adım yoğunlaştığının tanığıdır. Kuşağımızdan değerli bilim insanımız *Fikret Başkaya*, 12 Ocak'ta Info-Türk'ün de paylaştığı "*Dini gericilik gemi azıya almışken*" başlıklı yazısında bu vahim gelişmeyi şöyle açıklıyor:

"Türkiye hiçbir zaman laik olmadı. Siz anayasaya, kanunlara bakmayın. Laiklik, kesin olarak dinin devletin dışına taşınmasını gerektirir. Laik bir rejimde Diyanet İşleri Başkanlığı diye koskoca bir kurum olmaz. Zorunlu din dersi hiç olmaz... Laikliğin bir tanımı yok mu? Hem devletin göbeğinde Diyanet İşleri Başkanlığı diye bir kurum olacak ve hem de laiklikten söz edilecek... Zaman zaman 'Türkiye laiktir, laik kalacak' sloganları atılıyor... Laikliğin ne olduğunu bilselerdi, o sloganı atarlar mıydı?

....

"1945 sonrasında adım adım dinci gericiliğin önü açıldı. Süreç 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri darbeleriyle daha da hızlandı. 20 yıllık AKP iktidarında da devlet aygıtını ve toplumu 'kuşattı'... İmam Hatip Okulları münhasıran imam yetiştirmek için kurulmuş değildi... 'Din kadını' imam olamadığına göre, kızların İmam Hatip Okulları'na

alınmaması gerekirdi. Oradaki amaç, dinci ideolojik hegemonyayı büyütmek, toplumu dincileştirmektir...

“Toplanan vergiler, yurttaşlık esasına göre kamu hizmetleri için harcanması gerekirken, mezhep esasına göre harcanıyor... Vergilerle dini finanse eden bir rejimin laiklikle ne kadar ilgisi olabilir? Rejim, anayasal vatandaşlık bağıyla değil, din, mezhep ve etnik milliyetçilik üzerinden yurttaşlarla ilişki kuruyor. Sünnî Müslüman olmayanları dışlıyor, düşmanlaştırıyor...”

“Siz hiç bugüne kadar Ermeni bir bakan, Yargıtay başkanı bir Yahudi, Genel Kurmay Başkanı bir Süryani, Komünist bir vali, Rum bir üniversite rektörü gördünüz mü?”

“90 bin kadar Hanefi Camisi, 5.138 Sünnî İmam Hatip Okulu, 125 İlahiyat Fakültesi devlet bütçesinden finanse ediliyor... Dolayısıyla, dine harcanan kaynak sadece Diyanet bütçesiyle sınırlı değil. Yaklaşık 20-25 milyar TL'nin dinin finansmanında kullanıldığı tahmin ediliyor... Sağlık Bakanlığının bütçeden aldığı pay %6,6... İnsanlardan toplanan vergilerle bir mezhebin beslendiği-büyütüldüğü rejimin laiklikle ne kadar ilgisi olabilir?”

Başkaya'nın bir de çağrısı var, katılıyorum:

“Şimdilerde Alevi Çatı Kurumları, Demokratik Kitle Örgütleri, Siyasî Partiler ve Sendikalar, Siyasetçiler, Sanatçılar, Akademisyenler, Gazeteciler ve Yazarların destek verdiği, *'Laik Bir Eğitim İstiyoruz! Zorunlu Din Eğitimi, Çocuğun Yararı İlkesine Aykırıdır'* temalı bir kampanya yürütülüyor. Bu kampanyayı büyütmek, dayatılan sefil saldırıyı püskürtmek hayati önem taşıyor... Analar-Babalar çocuklarınıza sahip çıkın...”

*

Türkiye'de bu vahim gelişmeler olurken, *Tayyip Erdoğan* 13 Ocak'ta AB üyesi ülkelerin büyükelçilerini karşısına dizmiş, “AB'nin sorunlarını ancak Türkiye çözer” diye yüksek perdeden konuşurken, “İslam karşıtlığı, Avrupa'da yaşayan 6 milyona yakın insanımızın güvenliğini tehdit

etmenin yanı sıra Avrupa değerleri açısından da büyük bir kara deliğe dönüşüyor” diye uyarılmış bulunuyor.

Erdoğan’ın bu uyarısı Belçika medyasında yankı bulmadı ama, aynı gün, günlük gazetelerde ve televizyonların haber programlarında İslamist gericiğin Avrupa başkentinde nasıl büyük bir tehlike oluşturduğuna dair iki önemli haber yer aldı.

İlk haber, 2015 Kasım’ında Paris’te ve 2016 Mart’ında Brüksel’de yüzlerce insanın ölümüne ya da ömür boyu sakat kalmasına yol açan İslamcı terör eylemlerinin başlıca planlayıcılarından *Mohamed Abrini*’nin Paris’te kurulan özel mahkemede sorgulanmasına ilişkindi.

Sorgulamanın Türkiye’ye ilişkin bir yanı da vardı... *Mohamed Abrini* katliam eylemlerinden önce 23 Haziran 2015’te Brüksel’den İstanbul’a gitmiş, orada dört gün kalıp lojistik bağlantılar kurduktan sonra Suriye’ye geçerek IŞİD saflarındaki diğer Belçikalı İslamist teröristlerle buluşmuştu. Daha sonra İngiltere’ye giderek oradaki teröristlerle de bağlantı kuran *Abrini*, Paris ve Brüksel katliamlarının planlamasında ve icrasında aktif olarak yer almıştı.

İkinci önemli haber ise, Paris ve Brüksel katliamlarını gerçekleştiren İslamcı teröristlerin bu olaylardan önce yaşadıkları ya da sık sık bir araya geldikleri Brüksel’in Molenbeek Belediyesi’ndeki El Halil Camii başıamamı *Mohamed Toujani*’nin Belçika’da oturma izninin, kamu güvenliğini tehlikeye düşürücü vaazları ve faaliyetleri nedeniyle iptal edilmesiydi.

İptal kararı kendisi Fas’ta bulunduğu sırada alındığı için Belçika’ya yeniden girmesi de mümkün olmayacaktı.

Aynı zamanda çok eşli olarak ün yapan Faslı *Mohamed Toujani*, 40 yıla yakındır Belçika’da yaşadığı halde bu ülkenin resmi dillerinden hiçbirini öğrenmemiş, tüm dini faaliyetlerini Arapça sürdürmüştü. *Belçika İmamlar Birliği*’nin başkanı olarak yeni yetişen genç imamlara da yine Arapça dinsel eğitim vermekteydi.

Bu olayın ilgi çekici bir yanı, oturma iznini iptal kararını alan İltica ve Göç İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı *Sammy Mahdi*'nin kendisinin de, Iraklı müslüman bir göçmenin oğlu olmasıydı. 1988'de Belçika'da Flaman bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen *Sammy Mahdi*, Belçika Özgür Üniversitesi'nde master yaptıktan sonra *De Morgen* gazetesine yazılar yazarken Flaman partisi CD&V'nin safalarına katılmış, 2019 seçimlerinde milletvekili seçilmiş olup 1 Ekim 2020'den beri de federal hükümette devlet bakanlığını üstlenmiş bulunuyor.

Sammy Mahdi'nin imam *Mohamed Toujgani*'nin oturma iznini iptal etmesi Fas ve Türk müslümanların bir kesiminde olduğu gibi, Brüksel'de müslüman seçmenlerin oylarını alabilmek için her türlü ödünü veren bazı siyasetçilerin de tepkisine yol açmakta gecikmedi.

Bunların başında da, Frankofon parti cdH'nin Brüksel Bölge Parlamentosu'ndaki milletvekillerinden Fas kökenli *Ahmed El Khannouss* geliyor.

Sammy Mahdi'yi bu kararından dolayı islamofobiyle ve aşırı sağcılarla aynı çizgide olmakla suçlayan *El Khannouss*, yedi yıl önce de Parlamento'nun 1915 Ermeni Soykırımı'nı tanıma kararına şiddetle karşı çıkmış, onu "İslamofobi'nin yeni bir türü" olarak nitelemişti...

Geçen yıl da, Azerbaycan'ın Türkiye desteğiyle Kafkaslar'da Ermeni topraklarında yaptığı askeri fütuhatin neden olduğu yıkımı yerinde inceleyerek Belçika Parlamentosu'nda Azeri ve Türk yönetimlerine sert eleştirilerde bulunan, Suriye ve Irak'a da giderek *Kürt* ve *Ezidi* toplumların istemlerini saptayıp Belçika kamuoyuna yansıtan cdH milletvekili *Roger Lallemand*'in partiden atılması için kampanya başlatanların başında da *Ahmed El Khannouss* yer almaktaydı.

Belçika başkentinde patlak veren bu imam krizinin, genel seçimlerin yaklaştığı, sol ve yeşil partiler de dahil tüm partilerin Müslüman seçmenlerin oylarını çekmek için her türlü ödünü vermeye hazır oldukları önümüzdeki dönemde

ilginç pazarlıklara ve manevralara yol açacağında hiç kuşku yok.

Bu vesileyle bir hatırlatma: 2018 verilerine göre Belçika'nın toplam nüfusu 11.322.088... Bu nüfus içinde 2.318.807 kişiyle yabancı kökenliler yüzde 20,48'i oluşturuyor. Onların da 311.772'i Fas, 155.488'i Türkiye kökenli...

Dahası, Fas kökenlilerin 229.186'sı, Türkiye kökenlilerin ise 119.321'i Belçika vatandaşlığını da aldıkları için bu ülkenin yöneticilerinin seçiminde oy sahibi oldukları gibi, tercihli oyun yoğun kullanıldığı seçimlerde kendi memleketlilerinin tercih oylarıyla federasyon, bölge ya da belediye meclislerine seçilebilmekte, hattâ bakan olabilmekte...

Örneğin TC'nin halen Cezayir'deki büyükelçisi *Mahinur Özdemir*... Türk seçmenlerin tercihli oyları sayesinde 2009'da cdH listesinden rahatlıkla seçilen *Özdemir*'in "ilk tesettürlü milletvekili" olarak Brüksel Bölge Meclisi'ne girmesinden *Recep Tayyip Erdoğan* da son derece duygulanmış, 30 Kasım 2010 tarihinde Hidiv Kasrı'ndaki düğününe tüm aile efradıyla birlikte katılıp kendisini "manevi kızı" ilan etmişti.

Mahinur Özdemir 2015 yılında Ermeni Soykırımı'nı inkar ettiği için cdH'tan ihraç edilecek, ancak *Erdoğan* bu inkarcılığının mükafatı olarak kendisini 12 Eylül 2019 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin Cezayir Büyükelçiliği'ne tayin edecekti.

Son gelişmeler yaşanırken Belçika medyasına dün yansıyan bir haber daha var ki, özellikle Müslüman göçmenlerin yoğun bulunduğu Avrupa'nın başkenti Brüksel'in siyasal ortamında etkisi hayli büyük olacak.

Belçika İstatistik Kurumu'nun resmi verilerine göre, geçen yıl Brüksel'de dünyaya gelen erkek bebeklerden 18.430'una *Mohamed* adı verilmiş bulunuyor. Hristiyan adı verilenler ondan hayli uzakta... *Jean* olarak adlandırılanlar 6.089, *Philippe* adı verilenler 4.060 ile ancak ikinci ve dördüncü sırada yer alabiliyor... Üçüncü sıra 4.166'la *Ahmed* adına ait...

Haberi *Anadolu Ajansı* ve Türkçe gazeteler büyük bir kıvançla verdiler.

İslamofobi'yle kalkıp islamofobi'yle yatan *Tayyip* ve benzerlerinin gönlü rahat olsun!

Zincire vurulan, kitapları yakılan yoldaşım...

19 Ocak 2022

Bugün 19 Ocak... Tam 15 yıl önce sevgili *Hrant Dink*'i, yarattığı *Agos*'un önünde soykırım inkarcısı, halklar düşmanı, insan sevgisinden zerrece nasibini almamış bir karabasan rejimin zavallı bir tetikçisinin kurşunlarına kurban vermiştik.

Tam da bu acıyı 15. kez yeniden yaşarken ekrana düşen çok kısa, ama acı bir haber beni yarım yüzyıl öncenin uyanış, direniş ve kavga günlerine götürdü. 60'lı yılların başından itibaren hem *Türkiye İşçi Partisi* saflarında yoldaşım, hem de gazeteci ve yayıncı olarak sosyalist düşüncenin tanıtılması kavgasını birlikte yürüttüğümüz meslektaşım *Süleyman Ege* yaşama veda etmişti.

Tüm gazeteleri ve internet sitelerini taradım... Bu yazıyı yazdığım ana kadar hiçbir yerde *Süleyman*'ın yaşam öyküsünü yansıtan bir habere rastlamadım, mücadelesini yansıtan bir fotoğrafına da...

İnci'yle birlikte belleğimizi zorlarken, onun 1973 yılında 30 yıla mahkum bir aydın olarak hastaneye yatırıldığına yatağa zincirlenmiş fotoğrafını anımsadım. Fotoğraf bize ulaştığında *Demokratik Direniş* örgütü olarak onu Türkiye'deki rejimin yüz kızartıcı belgelerinden biri olarak tüm insan hakları örgütlerine ve medyaya yansıtmıştık. Bu yazımın sunuş görselinde paylaşıyorum.

Bilim ve Sosyalizm Yayınları kurucusu *Süleyman Ege*, benden beş yıl önce dünyaya gelmişti. 1931 yılında Konya

Ereğlisi'nin Gaybi köyünde doğan *Süleyman*, dört yıl köy öğretmenliği yaptıktan sonra gazetecilik yaşamına katılmıştı. 60'lı yılların ikinci yarısında ben *Ant Yayınları*'nı yönetirken, o da *Bilim ve Sosyalizm Yayınları*'nın başındaydı.

Süleyman'la şahsen *Türkiye İşçi Partisi*'nin Aybar liderliğinde örgütlenmeye başladığı 1962 yazında tanışmıştım. TİP Ankara il başkanı ve Yapı İşçileri Sendikası başkanı *Fukara Tahir* (Tahir Öztürk) Karadeniz Ereğlisi'ndeki demirçelik fabrikaları inşaatında işçilerin gayri insani koşullarda çalıştırılmasına karşı büyük bir miting düzenlemiş, biz de TİP İzmir il örgütü adına bu mitinge katılmak üzere önce Ankara'ya gitmiştik.

Hasan Hüseyin Korkmazgil, Teoman Okaygün, Sermet Çağan, Uğur Cankoçak gibi *Süleyman Ege*'yi de o zaman tanımıştım. O sırada *Müşerref Hekimoğlu Öncü Gazetesi*'ni devralmış, sol bir kadro kurarak onu solun sesini duyuracak bir gazete haline getirmek istiyordu. Büyük işçi mitinginden sonra Süleyman'la gazeteci olarak *Öncü*'de birlikte olduk.

1963 yılında Aybar'ın isteği üzerine İstanbul'a geldiğimde, Süleyman'la *Türkiye İşçi Partisi* genel merkezinin basın bürosunda yine beraberdik.

Yön'ün giderek daha "tepeden inmece" bir çizgi benimsemesi, TİP'e karşı mesafeli durması karşısında parti yönetimi haftalık bir sol dergi yayınlama kararı almıştı, adı *Sosyal Adalet* olacaktı. Yönetmenliğini *Turhan Tükel*'in yaptığı dergide onun yardımcıları olarak *Süleyman*'la ben de görev üstlendik. Ancak *Sosyal Adalet*, 21 Mayıs 1963 darbe girişiminden sonra sıkıyönetim tarafından kapatıldı.

1964 yılında yapılan TİP 1. Büyük Kongresi'nde ben merkez yürütme kuruluna seçildiğim halde seçimde fikir işçisi olanlarla olmayanlar arasında ayırım yapılmasına, gençlik kollarının Genel Yönetim Kurulu'nda temsil edilmesinin engellenmesine karşı çıkanlardan biri olduğum için TİP'ten ihraç edildim.

Süleyman Ege de, TİP 2. Büyük Kongresi'nden başlatılan ikinci tasfiyeler sürecinde *Halit Çelenk* ile birlikte hayriyet divanına verildi, 23 Aralık 1967'de de *Sevinç Özgüner*, *Rasih Nuri İleri*, *Ahmet Say*, *Vahap Erdoğan*, *Ümran Baran* ve *Naci Ormanlar*'ın da aralarında bulunduğu 11 üyeye birlikte partiden ihraç edildi.

Hakkımızda verilen ihraç kararlarına rağmen ikimiz de, sosyalist hareketin başarılı olması için mücadelemizi yayın hayatında sürdürdük.

Ben 1964-66 yıllarında *Akşam*'ı solun günlük sesi haline getirdikten sonra *Ant Dergisi* ve *Ant Yayınları*'nı kurarken, Süleyman da *Bilim ve Sosyalizm Yayınları*'nı kurarak Marx ve Engels'in *Komünist Manifesto*'su dahil, sol düşüncenin birçok temel kitabını Türkiye düşün yaşamına kazandırdı.

Süleyman Ankara'da, ben İstanbul'daydım... Faşizan saldırıların yoğunlaştığı, sol yayınevleri üzerinde ceza davaları ve kitap toplatma kararlarıyla baskıların iyice yoğunlaştığı günlerde mücadelemizi bir arada örgütlü yürütmek için 1970'de *Ant Dergisi* adına bir girişim başlatmıştık. Tüm sol yayıncılarla tek tek görüşerek sorunlarını ve önerilerini yayınlıyorduk.

O dönemin Ankara'daki sol yayıncıları *Muzaffer Erdost*, *Ahmet Küflü*, *Bekir Harputlu*, *Remzi İnanç*, *Zülfü Livanlı* gibi *Süleyman Ege* ile de görüşmüş, görüşlerini *Ant* dergisinde yayınlamıştım.

12 Mart 1971 darbesi indiğinde, *Süleyman* da ben de, diğer sol yayıncı dostlarımız gibi, yüzlerce yıllık hapis tehdidi altındaydık, yayınlarımız yasaklanmıştı. Ben cuntaya karşı mücadeleyi yurt dışında sürdürmek için sürgüne çıkarken Süleyman 26 Haziran 1971'de tutuklanmış, üç ay sonra da, yayınlamış olduğu dört kitapta "komünizm propagandası" yaptığı gerekçesiyle sıkıyönetim askeri mahkemesi tarafından 14 Eylül 1971'de tam 30 yıl hapse ve 12 yıl sürgüne mahkum edilmişti.

Bugün paylaştığım hastane yatağında zincirli fotoğrafı işte o döneme ait...

1974 affından sonra tahliye olarak *Bilim ve Sosyalizm Yayınları*'nın başında yayın mücadelesini sürdüren *Süleyman Ege*, tüm sol yayıncılar gibi, Ecevit iktidarı döneminde de dokunulmayan Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesine göre "komünizm propagandası" suçlamasıyla kovuşturulmaya devam edecekti.

Ama *Süleyman Ege*'ye en büyük darbe, 12 Eylül 1980 faşist darbesiyle geldi. 6 Ağustos 1982'de Sıkıyönetim Komutanlığı *Bilim ve Sosyalizm Yayınları*'nın aşağıdaki kitaplarına el koydu:

Dünya Komünist Hareketi'nin Ortak Belgeleri (1957-1976), *Yaşasın Halk Savaşının Zaferi* (Lin Piao), *Ütopik ve Bilimsel Sosyalizm* (Lenin), *Teorik ve Siyasal Düşünceler* (Mao Tse-tung), *Vietnam Halk Savaşı'nın Zaferi* (Giap), *Tsankov'un Kanlı Faşizmi* (N. Hristozov), *Diyalektik ve Tarihi Materyalizm* (Stalin), *Komünizm ve İnsanlık Değerleri* (Maurice Cornforth), *Faşizm Üzerine Dersler* (Palmiro Togliatti), *Dünn Köleydik Bugün Halkız* (P. Horvath), *Proleter Devrim ve Dönek Kautsky* (Lenin), *Yoldaşımız Ho Chi Minh* (Le Figueres, C. Fourniau), *Devlet ve İhtilal* (Lenin), *Gölgeler Ordusu* (J. Kessel), *Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşiniz* (Belgeler), *Karl Marx ve Doktrini* (Lenin).

Sıkıyönetim Komutanlığı, 27 Ağustos 1982'de ikinci bir emir çıkartarak yayınevinin kalan 14 kitabına daha el koydu. Bu el koymaların ardından, 28 Ağustos - 9 Eylül 1982 tarihleri arasında tam 13 gün boyunca aralıklı gidiş gelişlerle yayınevinin 7 kamyon dolusu tam 133.607 kitabı bilinmedik bir yerlere götürüldü.

9 Eylül 1982'den itibaren tam üç yıl kitapların başına ne geldiği bilinemiyor, *Süleyman Ege*'nin başvurularına resmi makamlardan bir yanıt gelmiyordu.

Yaptıkları itiraza *Sıkıyönetim Kurmay Başkanı Yardım-*

cısı Tuğgeneral Cengiz Çetin Varol imzasıyla verilen yanıtta 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 3. maddesine göre sıkı yönetimin aldığı tedbirlere hiçbir şekilde itiraz edilemeyeceği ve aleyhinde dava açılmayacağı bildiriliyordu.

Süleyman, *Kitabın Ateşle İmtihanı* adlı kitabında, bu yanıtı şöyle yorumluyor: “Yani: Biz yakarız, yıklarız... Yetkimiz var. Bunun hesabı sorulamaz. Kitapların niçin, nasıl imha edildiğini açıklayacak belgeleri de göndermek zorunda değiliz.”

Ankara'da sıkıyönetimin kaldırılması üzerine *Süleyman Ege* 10 Haziran 1985'te Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne başvurarak tutanakla teslim alınan 133.607 kitabın ne olduğunu soruyor.

Emniyet Müdürlüğü'nün yanıtı: “133.067 kitabınız imha edilmiştir.”

Süleyman Ege, bu yanıt üzerine Cumhurbaşkanı Evren'e de, Başbakan Turgut Özal'a da kitaplarının akıbetini soruyor.

Onlardan da bir yanıt çıkmıyor.

Acı gerçeği nihayet *Süleyman Ege*'nin hem yoldaşı, hem de avukatı *Halit Çelenk* meydana çıkartıyor.

Kitabın Ateşle İmtihanı adlı kitabında Süleyman Ege kitaplara el konulması kararına *Halit Çelenk*'in itiraz ettiğini, ancak yakılmaktan kurtaramadıklarını anlatırken şöyle diyor: “Çelenk şimdi de o görüşme odasındaki gibi acılıydı. Neden sonra yutkunarak şu iki sözcük çıktı ağzından: Yakmışlar kitapları.”

Kitaplarının yakılmasının üzerinden tam 40 yıl geçtikten sonra bugün *Süleyman Ege*'yi de, tıpkı değerli meslektaşlarımız *İlhan Erdost* gibi, *Muzaffer Erdost* gibi büyük acılar içinde sonsuzluğa yolcu ediyoruz.

Aynı zamanda, onların da sol yayıncılar olarak özverilerle büyük katkıda bulunduğu büyük mücadeleye rağmen, yarım yüzyıl sonra ülkemizde *islamo-faşist* bir karanlığın sürüp gidiyor olmasının verdiği acılarla...

Türk Devleti'nin ilk büyük siyasal cinayeti...

28 Ocak 2022

28-29 Ocak Türk Devleti'nin hesaba sığmaz siyasal cinayetlerinden ilkinin 101. yıldönümü... 1921'in o günlerinde Türkiye Komünist Partisi kurucusu Mustafa Suphi ve yoldaşları Karadeniz kıyılarında alçakça katledilmişlerdi.

Saygıyla anıyoruz.

Bu cinayetin hangi bağlamda kimlerin tertibiyle nasıl işlendiği ülkemiz tarihinin hâlâ tartışılan en önemli konularından biriydi, onyıllarca tabu olarak kalmış, kendi kurduğu partisi dahi üzerine gitmemişti.

Daha da düşündürücü olan Moskova'nın bu konudaki suskunluğu idi. Sovyet iktidarı bu cinayet karşısında hiçbir tepki göstermediği gibi, Rusya Şûraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti 16 Mart 1921'de TBMM Hükümeti'yle bir dostluk anlaşması imzalayacaktı.

Mete Tuncay'ın dediği gibi “Mustafa Suphi ve arkadaşlarının katli karşısında Sovyetler'in ve Komintern'in ta-kındığı tavır dünya solculuğunun gelişme süreci bakımından bir dönüm noktasıydı.”

Türkiye'deki rejim ne olursa olsun Sovyet iktidarı o rejimle ilişkilerini tehlikeye sokacağından endişe ettiği konuları asla ön plana çıkartmayacaktı.

Bu konuda en ciddi araştırmalardan birini değerli yazar arkadaşımız Kemal Yalçın gerçekleştirmiş ve Gelsenkirchen'de düzenlenen “Onbeşleri Anma Toplantısı”nda şu açıklamayı yapmıştı:

“Kızıl Ordu 4 Aralık 1920 tarihinde Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti'nin başkenti Yerevan'ı işgal etti ve hükümeti yıktı. Yerine Sovyetler Birliği'ne bağlı Ermenistan Cumhuriyeti kuruldu. 1920 yılından 1965 yılına kadar Ermenistan'da 1915 Ermeni soykırımından, Enver Paşa'nın yaptıklarında söz etmek, 24 Nisan 1915'ten konuşmak kesinlikle yasaktı. Okullarda kesinlikle 1915'ten, katliamdan

konuşulamazdı. Sovyetler Birliği yönetimi, Tam 50 yıl, Ermenistan'da bir soykırım anıtı yapılmasını kabul etmedi. Yerevan'daki soykırım anıtı halk ayaklanması üzerine 1965 yılında inşa edilmeye başlandı.”

Mustafa Suphi ve yoldaşlarını Ankara'ya girmelerini engellemek üzere Karadeniz'e yönlendirenin Kazım Karabekir Paşa olduğu, ancak onun da bu yönlendirmeyi Mustafa Kemal'in bilgisi dahilinde yaptığı biliniyor.

Trabzon sahillerinde katliamı gerçekleştiren ise Enver Paşa'nın yakını olarak bilinen Kayıkçılar Kahyası Yahya ve adamları. Yahya, Ankara yönetimi tarafından kirli işlerde uzun süre kullanıldıktan sonra Mustafa Kemal'in Muhafız Taburu Komutanı İsmail Hakkı Bey tarafından katledildi.

Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesi tıpkı Ermeni Soykırımı, Kürt kırımları gibi Kemalist iktidar ve onun takipçilerinin baskısıyla onyıllarca tarihin karanlığına gömülmüş, onların kurmuş olduğu Türkiye Komünist Partisi dahi bu konuda hiçbir ciddi çalışma yapmamış, konuyu Türkiye'nin siyasi gündemine getirmemişti.

Mustafa Suphi adını 1948 yılında, ben daha 12 yaşındayken, Ankara'nın İsmet Paşa Mahallesi'nde, daha sonra bir komünist tevkifatında içeri alınacak terzi komşumuzdan duymuştum. Mustafa Suphi'nin yoldaşlarıyla birlikte Karadeniz'de nasıl vahşice katlediklerinin kısa öyküsünü...

Gazeteciliğe başladıktan bir süre sonra 1951 komünist tevkifatından yatanlar birbiri ardına hapisten çıkıp dönmeye başladı. Yaşları benden hayli ileri komünist dostlarımla, gece gazeteyi bağladıktan sonra, sabahlara dek süren sohbetler, tartışmalar... Ve Ruhi Su... Bir gün İzmir'e geliyor. O dar dost çevresinde gür sesiyle Mustafa Suphi'yi söylüyor.

*Yaralarım tuz içinde kanyor
Uyku gelmiş ela gözler söniyor
Bir yanımda Suphi Nejat ölüyor
Bir yanımda deryada çalkanır şimdi*

Artık Mustafa Suphi'yi daha iyi tanıyorum. Düşün ve eylem adamı Mustafa Suphi... Devrimci Mustafa Suphi... Ve 1912'de İfham'ı, Ekim Devrimi'nden sonra Moskova'da Tatar ve Başkırt devrimcileriyle birlikte ilk Türk komünist gazetesi Yeni Dünya'yı yayınlayan gazeteci Mustafa Suphi...

Sol hareketin kök ve dal salmaya başladığı 60'lı yıllar... SBF öğretim üyesi Mete Tuncay Türkiye komünist hareketinin geçmişine ilişkin bilimsel araştırmalara girişmiş. Gazeteci arkadaşım Teoman Okaygün'ün esas olarak bu araştırmalara dayanarak hazırladığı "Yakın tarihin en korkunç siyasi cinayeti: Mustafa Suphi nasıl öldürüldü?" yazısını Ant Dergisi'nin 12 Aralık 1967 tarihli sayısında yayınlıyorum.

Atatürkçü şartlandırmalar içinde yetiştirilmiş gençler giderek Mustafa Kemal'in bu faciadaki konumunu, genel olarak da komünist harekete karşı tutumunu sorgulamaya başlıyorlar. Hasan İzzettin Dinamo'nun Kutsal İsyân'ı bu tartışmalara daha da ışık tutuyor. Aylık Ant'ın Ocak 1971 sayısında Mustafa Suphi üzerine iki yazı daha yayınlıyorum:

- Tatar Bolşevik lideri Sultan Galiyev'in 16 Temmuz 1921 tarihli "Mustafa Suphi ve Yapıtı" başlıklı yazısı.

- B. Ömerov ve R. Sakirbekov'un 1963'te Semerkant'ta yayınlanmış olan "Ateşli devrimci" yazısı.

Ant Yayınları arasında Mustafa Suphi üzerine daha kapsamlı bir kitap yayınlayabilmenin araştırmalarını yaparken, 12 Mart Darbesi, tüm çalışmalarımız gibi bu araştırmayı da engelliyor.

Sürgün yıllarında büyük bir açıklıkla araştırdığım konulardan biriydi Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesi... Avrupa'da elime ulaşan TKP yayınlarında Mustafa Suphi konusunda TKP Merkez Komitesi'nin Yeni Çağ'da (Ocak 1971) çıkan kısa bir duyurusundan başka bir şey yoktu.

1972'de Paris'te sürgün arkadaşım şair Ataol Behramoğlu da Mustafa Suphi konusunu sürekli araştırıyor, Mustafa Suphi Destanı'nın ilk bölümlerini kağıda döküyor. Yazdığı bölümleri büyük bir heyecanla İnci'yle bana okuyor.

Ataol 1973'te Moskova'ya gitmeye karar verdiğinde, oralarda Mustafa Suphi üzerine ne bulursa getirmesini rica ediyorum.

Ataol Moskova'dan tam da Brüksel'de Info-Türk yayınlarını hazırlamaya başladığımız günlerde dönüyor. Lenin Kütüphanesi'nde 3v 15-11-134 dizi numarasıyla kayıtlı 28 *Kanunusani 1921*'in fotokopilerini getirmiş. Hemen iki bölüm halinde arka arkaya yayınlamaya karar veriyoruz.

Ancak kitap Arap harfleriyle dizilip basılmış. Aramızda eski yazı bilen de yok. Neyse ki, o sırada Türkiye'den bizi ziyarete gelmiş olan İnci'nin babası Burhan Tuğsavul hızır gibi imdadımıza yetişiyor. Hemen çalışmaya koyuluyoruz.

Burhan Bey kitabı ağır ağır okuyor, ben de bir yandan stenografiyle not tutuyor, bir yandan da notlarımı daha sonra irdeleyebilmek için okuduklarını banda alıyorum. Kitabın latin harflerine geçirilmesini, birinci bölümünün kürelî IBM'de dizilerek baskıya hazır hale getirilmesini sanıyorum bir hafta on gün kadar kısa bir sürede tamamlıyoruz.

Osmanlıca ağırlıklı metnin yeni kuşaklar tarafından anlaşılabilmesi için sonuna bir de Osmanlıca-Türkçe sözlük ekliyoruz.

Kitabın ilk bölümünü 1974 yazında "Mustafa Suphi, kavgası ve düşünceleri", ikinci bölümünü de 1975 başında "Mustafa Suphi ve yoldaşları" adı altında yayınlıyoruz.

Daha sonra iki bölüm birlikte "Mustafa Suphi ve yoldaşları" adıyla tek kitap olarak Türkiye'de ilk kez 1977 yılında Güncel Yayınlar tarafından basılıyor.

Geçen yıllardaki yıldönümlerinde de tekrar tekrar söylemiştim... Bu konu hâlâ tam anlamıyla aydınlatılmış değil...

TBMM'nin 22 Kânunisâni 1337 (22 Ocak 1921) tarihli Gizli Celse Zabıtları, o dönem Sovyet Rusya'dan gelen altın ve silah yardımlarına rağmen Mustafa Kemal'in komünizme ne denli karşı olduğunu, bir hafta sonra Karadeniz sularında katledilecek Mustafa Suphi ve yoldaşlarına karşı milletvekillerini nasıl kıskırttığını açıkça ortaya koyuyordu...

14 Kasım 2019’da Artı Gerçek’te yayımlanan “NATO kafa, NATO mermer...” başlıklı yazımda, o tutanaklardan, cümle düşüklüklerine dokunmaksızın, ibret verici bazı pasajları paylaşmıştım.

Değme polisiye romanlara ve de son zamanlarda Türk televizyonlarında yayınlanan dizilere taş çıkartacak bu cinayetlere tüm çıplaklığıyla netlik kazandırmak, eğilimleri ne olursa olsun, tüm tarihçi ve araştırmacıların görevidir.

Bu konuda da tabular artık yıkılmalıdır!

2023 ya da daha erken bir tarihte yapılması beklenen genel seçimlerde bir iktidar değişikliği olursa, yeni iktidarın ele alacağı öncelikli konulardan biri de 28-29 Ocak 1921 katliamıyla ilgili tüm gerçekleri meydana çıkartmak olmalıdır.

Karanlık Ocak’ın Rojava aydınlığı...

30 Ocak 2022

Yılın ilk ayı olan Ocak’ı, bir yandan özel yaşamımdaki mutlu bir olayın yıldönümünü kutlamanın kıvancı, öte yandan ülkemizin son yüz yıllık geçmişine utanç damgası vurmuş olan bir dizi can kırımını anmanın acısı içinde kapatıyorum...

Bugünkü 30 Ocak, genç yaşta muhalefet medyasında çalışmaya başlamış, sosyal ve siyasal mücadelelerde aktif yer almış iki gazetecinin yaşam ve mücadele birlikteliğini daim kılmak için tam 57 yıl önce, 1965’te, evlenmelerinin yıldönümü...

İnci’yle birlikte Türkiye’nin en eski gazetesi *Akşam*’ı solun günlük sesi kılmak için mücadele verirken, gazetenin sabahki yazı kurulu toplantısını kapattıktan sonra Beyoğlu Evlendirme Dairesi’ne giderek hiçbir tören yapmadan sadece iki meslektaşımızın, *İlhami Soysal* ve *Cengiz Tuncer*’in ta-nıklığında nikaha imza basmıştık.

57 yıldır süren bu birlikteliğin ilk 6 yılı Türkiye’de

Akşam ve *Ant*, 51 yılı da sürgünde *Demokratik Direniş*, *Demokrasi İçin Birlik*, *Info-Türk* ve *Güneş Atölyeleri*'nde sosyalizm, özgürlük ve barış hedeflerine odaklanmış mücadelelerle geçti. Ömrümüz vefa ettiği sürece de öyle olacak...

Ya Ocak ayının ülkemizin son yüz yıllık geçmişine kara damga vurmuş olan cankırımları, onların acıları?

28-29 Ocak 1921'de TKP lideri *Mustafa Suphi* ve yoldaşlarının Karadeniz'de alçakça katledilmeleriyle başlayıp 19 Ocak 2007'de Ermeni gazeteci dostumuz *Hrant Dink*'in İstanbul'da, kendi kurduğu gazete *Agos*'un önünde, 9 Ocak 2013'te de üç Kürt kadın devrimci, *Sakine Cansız*, *Fidan Doğan* ve *Leyla Şaylemez*'in Paris'in göbeğinde Türk Devleti'nin birer tetikçisi tarafından kurşunlanarak katledilmelerine kadar uzanan bir kara dizi...

Onbeşler'in 101 yıl önce katledilmesi, tıpkı Osmanlı döneminde yapılan *1915 Soykırımı* gibi, cumhuriyetin tek parti döneminde de, çok parti döneminde de onyıllarca, sadece Türkçü ve İslamcı medya tarafından değil, Türkiye'deki sol örgütlenmeler tarafından yok sayıldı.

Bu suskunluğu, üzerinden 46 yıl geçtikten sonra ilk kez, SBF Öğretim üyesi *Mete Tuncay*, "Türkiye'de Sol Akımlar" adı doçentlik tezinde Mustafa Suphi, eşi Maria, Ethem Nejat ve 13 arkadaşının katli üzerine üzerine belgeler açıklayarak bozdu. Biz de *Ant Dergisi*'nin 12 Aralık 1967 tarihli sayısında bu açıklamaları "*Yakın tarihin en korkunç siyasi cinayeti: Mustafa Suphi nasıl öldürüldü?*" başlığı altında yansıttık. *Ant*'in Ocak 1971 sayısında da Tatar Bolşevik lideri *Sultan Galiyev* ile *B. Ömerov* ve *R. Şakirbekov*'un Mustafa Suphi üzerine yazılılarıyla konuyu tekrar gündeme getirdik.

1974'te sürgünde *Mustafa Suphi*'nin kendi yazılarını içeren ve *28-29 Ocak Katliamı*'nı anlatan iki kitap yayınlamamız ve onların Türkiye'de kızkardeşim *Çiğdem*'in *Güncel* yayınevi tarafından basılmasından bu yana *Onbeşler*'in katledilmesi üzerine çok değerli araştırmalar yayınlandı ve yayınlanmaya da devam ediyor.

İstanbul'da *Hrant Dink*'in, ardından Paris'te *Sakine Cansız*, *Fidan Doğan* ve *Leyla Şaylemez*'in katledilmesi ülkemizde islamo-faşist baskılara rağmen şovenizme ve ırkçı şartlandırmalara karşı örgütlenme ve yayınların güçlendiği bir dönemde olduğu için, kamuoyunda hemen tepki gördü, yıldönümlerinde kitlesel etkinliklerle anıldı.

Ancak Ocak ayında canlarına kıyılan devrimciler, sadece Karadeniz, İstanbul ve Paris katliamlarının kurbanları değil...

27 Ocak 1971: Türkiye İşçi Partisi (TİP) Amasya İl Başkanı *Şerafettin Atalay* evinin önünde vurularak öldürüldü, aradan 51 yıl geçmesine rağmen faili tesbit edilemedi.

5 Ocak 1980: Devrimci öğretmen dostumuz, Öğretmenler Sendikası (GEW) ve Berlin Türkiyeliler Merkezi üyesi *Celalettin Kesim*, Berlin'in Kotbusser Tor meydanında bildiri dağıtırken *Türk Federasyon* ve *Milli Görüş* üyelelerinden oluşan bir saldırgan grup tarafından katledildi.

28 Ocak 1983: Ermeni soykırımı kurbanı bir ailenin çocuğu olan Asala militanı *Levon Ekmekçiyan*, Esenboğa Havalimanı'nda Başbakan Bülent Ulusu'ya yönelik ve 9 kişinin can kaybıyla sonuçlanan bir eylemden dolayı Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde idam edildi.

29 Ocak 1983: THKP/C militanları *Ramazan Yukarıgöz*, *Ömer Yazgan*, *Erdoğan Yazgan* ve *Mehmet Kambur İzmit Kapalı Cezaevi*'nde toplu olarak idam edildiler.

24 Ocak 1984: Kürt halkının seçkin evladı, Doğu Devrimci Kültür Ocakları'nın kurucularından *Necmettin Büyükkaya* Diyarbakır zindanında katledildi.

28 Ocak 2002: Türkiye'de sol yayıncılığın öncü isimlerinden sevgili dostumuz *Ayşe Nur Zarakolu* tam 20 yıl önce amansız bir hastalığın kurbanı olarak yaşama veda etti. Mücadeleli yaşamında devletin sürekli baskı ve tehdidi altında olan, toplatılan 'Pontos Kültürü' adlı kitabı nedeniyle ölüm döşegindeyken bile ifade vermeye çağrılan *Ayşe*'nin ardından *Yaşar Kemal*, "Onu kanser değil, bu devlet öldürdü" dedi.

Devletin can kırımı sadece bu anımsattıklarım ile da sınırlı değil...

Muhallifleri ya tek tek ya da toplu halde kurşunlayarak, linç ederek ya da hapisane avlusunda asarak yok etme cürümlerinin yanı sıra Türk Devleti'nin 30 yıldan beri gerek *Türkiye Kürdistanı*'nda, gerekse komşu ya da uzak coğrafyalarda İHA'lar, SİHA'lar da dahil en modern imha silahlarını kullanarak yürüttüğü kitlesel kırım operasyonları da var...

Üstelik bunların sorumluluğuna sadece siyasal iktidar değil, HDP hariç, TBMM'de grubu bulunan muhalif partiler de ortak...

Tayyip'in Meclis'e gönderdiği *Irak, Suriye, Libya ve Kafkasya*'da fütuhat operasyonu tezkerelerinin hepsine "*Mahşerin Dört Atlısı*" gibi davranan AKP, MHP, CHP ve İYİP "Gazi Meclis" adına alkışlarla kabul oyu vermişlerdir.

İşte bu dördünün 2008 yılından beri onay verdiği ve sonuna dek desteklediği Güney Kürdistan'a yönelik operasyonlar:

21-29 Şubat 2008: Güneş Harekâtı

24-25 Temmuz 2015: Şehit Yalçın Operasyonu

24 Ağustos 2016-29 Mart 2017: Fırat Kalkanı Harekâtı

25 Nisan 2017: Nisan 2017 Suriye ve Irak hava harekâtı

20 Ocak-24 Mart 2018: Zeytin Dalı Harekâtı

19 Mart 2018'den günümüze: Dicle Kalkanı

15 Ağustos 2018: Sinjar'a hava harekâtı

28 Mayıs 2019'dan günümüze: Pençe Harekâtı

7 Ekim 2019'dan günümüze: Barış Pınarı Harekâtı

15 Haziran 2020'den günümüze: Pençe-Kartal Operasyonu

Bu tabloda da belirtildiği gibi, üç yıldan beri Irak Kürdistanı'na yönelik *Dicle Kalkanı, Pençe ve Pençe-Kartal*

operasyonlarıyla iki yıl önce Suriye Kürdistanı'na yönelik başlatılan *Barış Pınarı* operasyonları sivilleri de hedef alıp sürekli kan dökerek devam ediyor.

Unutulmasın, son on yılda tüm dünyaya, Paris ve Brüksel katliamlarında olduğu gibi özellikle Avrupa'ya dehşet ve ölüm saçan islamcı terörist DAEŞ'in Suriye'deki hakimiyetine son veren, Kürt ulusunun Arap, Ermeni, Asuri ve Türkmen müttefikleriyle birlikte kurduğu *Suriye Demokratik Güçleri (SDG)* olmuştur.

Türk Devleti'nin de el altından desteğiyle 2013 yılında *Musul, Şengal, Rakka* ve *Ayn İsa*'yı ele geçiren DAEŞ, 2014'te *Kobane*'ye de saldırmış, ancak SDG'nin dört aylık destansı direnişiyle önce *Kobane*'den, ardından da *Girê Spi, Tabka, Reqa* ve en son 2019 yılında *Dêrazor*'dan çıkartılarak coğrafi hakimiyetine son verilmişti.

Tayyip iktidarı, Kürt gerillasının ve müttefiklerinin bu başarısını hazmedemediği için 20 Ocak 2018'de, MHP, CHP ve İYİP'nin de desteğiyle *Afrin*'i işgal operasyonunu başlattı. Bunu *Serêkaniyê* ve *Girê Spi* saldırıları izledi.

Türkiye'de ekonomik krizin derinleşmesi ve baskı rejimine karşı muhalefetin büyümesi karşısında Tayyip son çarelerinden biri olarak geçtiğimiz yaz aylarında da *Kuzey Doğu Suriye* topraklarını yeniden tehdit etmeye başladı. Bunu Türk ordusuna ait İHA ve SİHA'ların *Kamuşlı-Ali Fero* yolunda bir aracı, *Tel Temir Askeri Meclisi*'ni, DAEŞ'e karşı mücadelede yaralanıp sakat kalanların yaşadığı *Kamuşlı*'daki bir merkezi vurması izledi.

Bu saldırılar 2022 yılı girişinde de sürdürülürken, bundan cesaret alan DAEŞ 20 Ocak'ta *Haseke*'nin *Xiwêran* mahallesinde 4 binden fazla tutuklunun bulunduğu *Sinaa Cezaevi*'ne saldırdı.

ANF Ajansı'nın verdiği bilgilere göre, Mart 2019'da *Dêrazor*'un *Baxoz* nahiyesinde DAEŞ'in askeri varlığının sona ermesinden sonra yaklaşık 11 bin çete üyesi SDG tarafından tutuklanmıştı. DAEŞ'lilerin aileleri ve çocukla-

rından oluşan 70 bin kişi ise Kuzey-Doğu Suriye'deki kamplarda tutuluyordu.

Ayrıca DAESH 'in *Eşbal-i Xilafe* (Hilafetin aslan yavruları) diye isimlendirdiği ve askeri mantıkla eğittiği 18 yaş altı yaklaşık 700 çocuk da *Haseke*'nin Xiwêran bölgesindeki bir rehabilitasyon merkezinde bulunuyordu.

54 farklı ülkenin uyuğu olan DAESH'lilerin yargılanması veya vatandaşı olduğu ülkeler tarafından teslim alınmaları için *Rojava Özerk Yönetimi* ile SDG tarafından yapılan çağrılar yanıtızsız bırakıldı.

Türk devletinin *Şengal, Til Temir, Eyn İsa* ve *Kobane*'ye yönelik eş zamanlı saldırıları ile aynı döneme rastlayan DAESH'in son *Haseke* saldırısı, tutuklu teröristleri kurtararak hem bölge haklarına hem de dünyaya yaymak amacıyla gerçekleştirildi.

SDG yetkililerinden alınan bilgiye göre, DAESH 'in amacı sadece tutuklu çeteleri kurtarmak değildi. Asıl hedef *Haseke*'deki çeteleri kurtardıktan sonra *Serêkaniyê, Girê Spî* ve Irak'tan gelen çetelerle birlikte *Haseke*'den *Reqa* ve *Dêrazor*'a kadar alan hakimiyeti sağlamaktı.

Kuzey-Doğu Suriye ve bölge için "pimi çekilmiş bomba" denilen *Sinaa Cezaevi*'ne başta Türk devleti ve onun güdümündeki *Suriye Milli Ordusu (SMO)* adlı çeteler ise "hazır savaşçı havuzu" olarak bakıyordu.

Türkiye'nin arkadan vurmalarına, ABD, AB ve Rusya gibi süper güçlerin kollarını kıpırdatmamasına rağmen, SDG savaşçıları 26 Ocak'ta DAESH başkaldırısını bir kez daha ezerek hem bölge halklarının güvenliğini sağladılar, hem de Kürt ulusunun Ortadoğu coğrafyasında nasıl bir güvence olduğunu tüm dünyaya gösterdiler.

Rojava Özerk Yönetimi, 26 Ocak'ta yaptığı açıklamada şöyle diyor:

"Saldırılarını Özerk Yönetim'in kurulduğu gün olan 20 Ocak'ta gerçekleştirdiler. Bu da saldırının bölge halkının iradesine karşı olduğunu teyit etmektedir. Ama saldırı bu

toprakların çocukları sayesinde yenildi. Halkımızı bu büyük başarılarından dolayı bir kez daha kutluyoruz. DAEŞ vahşeti, 2015 yılında *Kobane*'de büyük bir yenilgi almıştı. Bugün Türk devletinin DAEŞ kılığında yürüttüğü strateji bu defa *Haseke*'de yenildi.”

Kürt ulusu, sadece Orta Doğu coğrafyasında değil, 60'lı yıllardan beri önce TİP saflarında, darbeler sonrasında da kendi siyasal partilerinde örgütlenerek, devletin kullandığı tüm baskı yöntemlerine ve zulme rağmen, Türkiye coğrafyasının da en güvenilir, demokrasi ve özgürlük mücadelesinin en özverili gücü olduğunu tartışma götürmez şekilde kanıtlamış bulunuyor.

Geçen gün sosyal medyadaki bir yazımda vurgulamıştım... 2023 ya da daha erken bir tarihte yapılacak genel seçimlerde bir iktidar değişikliği olursa, yeni iktidarın ele alacağı öncelikli konulardan biri *28-29 Ocak 1921 Katliamı*'yla ilgili tüm gerçekleri meydana çıkartarak katillerini ve azmettiricilerini tarih önünde mahkum ettirmek, Kürt ulusuna karşı hem Türkiye'de, hem de komşu coğrafyalarda sürdürülen saldırılara derhal son vermek, *Rojava Özerk Yönetimi*'ni hiçbir rezerv koymadan bir dost devlet olarak tanımaktır.

Hindi beyinlilerin hindilikten kurtulma çabası!

5 Şubat 2022

Bu haftaki yazımla, yayına başladığı ilk günden beri her hafta aralıksız yazıp görüşlerimi paylaştığım *Artı Gerçek*'te beş yılı tamamlıyorum. Türkiye'de yayınladığımız *Ant Dergisi*, 12 Mart 1971 darbecileri tarafından kapatıldığı için, beşinci yılı dolduramadan İnci de, ben de, kendimizi sürgünde bulmuştuk.

Yarım yüzyıllık sürgünümüzde tamamen kendi giriş-

mimiz olan *İnfo-Türk*'ün çeşitli dillerdeki haber bültenleri, kitap ve broşürleri dışında, gerek Türkiye'de, gerekse yurt dışında çok sayıda gazete, dergi veya ajansa katkıda bulunmaya çalıştık. Hepsinin mücadeleler tarihinde yeri vardı. Ancak büyük sayıda tanınmış gazetecinin ve yazarın sürgünde bir araya gelerek *Artı Gerçek*'e hayat vermeleri medya tarihimizin bir ilkiydi.

9 Şubat 2017'de *Artı Gerçek*'te yayınlanan ilk yazımda şöyle demiştim: “Tam da mücadelenin kızıştığı bu noktada demokrasi ve özgürlük savunucusu gazetecilerin, Türkiye medyasını esir almış faşizan bir iktidarın ve onun yalakalarının yarattığı karanlığı yırtmak için sürgünde *Artı Gerçek*'i yaratmış olmaları bir başka tarihsel dönüm noktası... Özgürlük ve demokrasi savunucusu gazeteci, koşullar ne olursa olsun, susmuyor, susturulamıyor.”

6. mücadele yılına girerken dileğim, ülkemizin üzerindeki islamo-faşist karabasanın bir an önce yok olması, sürgünde *Artı Gerçek*'i yaratan ve yaşatan değerli meslektaşlarımın, katkıda bulunan akademisyen ve yazarların bir beş yıla daha gerek kalmadan mücadelelerini Türkiye'de sürdürme olanağına kavuşmaları, *Artı Gerçek*'i de yeni kuşakların katkısıyla demokratik Türkiye'nin yurt dışındaki sesi olarak yaşattırma devam etmeleridir.

Geçen haftaki yazımın yayınlandığı pazar günü, bir yandan yarım yüzyıl önce Türkiye'de yayınladığımız *Ant* kitaplarının *İnfo-Türk* sitesinde dijital sunuşu için tarama çalışmasını sürdürürken, gözüm aynı zamanda Belçika'nın en popüler televizyonu RTL'in haftalık siyasal tartışma programındaydı...

Ekranı birden Türk bayrağı, yanında da Türkiye'nin Brüksel Büyükelçisi *Hasan Ulusoy*'un imajı düşüyor. Türkiye'de giderek yoğunlaşan insan hakları ihlalleri, örneğin *Osman Kavala* ve *Selahattin Demirtaş*'ın Avrupa yargısının yaptırım kararlarına rağmen hâlâ hapiste tutulması konusunda bir sorgulama mı olacak?

Dikkat kesiliyorum... Hayır, insan hakları ihlalleri değil, Erdoğan'ın direktifi üzerine uluslararası ilişkilerde bundan böyle ülkenin adı olarak İngilizce *Turkey* kelimesi yerine *Türkiye* kelimesinin kullanılmasını sağlamak için başlatılan *#HelloTürkiye* kampanyası konuşuluyor... Sık sık araya sokulan Türk bayrağı, dönen dervişler, camiler ve Kapadokya balonları görüntüleriyle...

Acaba İngilizce *Turkey* kelimesi o dilde aynı zamanda kümes hayvanı hindinin de adı olduğu için mi değiştiriliyor? Programda hindi resmine hiçbir şekilde yer verilmediği için belli ki Ankara rejiminin temsilcisini pek üzmem istemiyorlar. O da bu anlayıştan memnun, üzerinde iki tarafı nazar boncuklu *Türkiye* kelimesi bulunan bir afişi açarak, *Türkiye* kelimesinin sadece İngilizce'deki *Turkey* kelimesinin değil, Fransızca'daki *Turquie*, Almanca'daki *Türkei* kelimelerinin de yerini alacağını, bu uygulamanın uluslararası ticaret ilişkilerinde çoktan başlatıldığını beşuş bir çehreyle anlatıyor.

Her şey iyi hoş da, bu ismin tüm ülkeler tarafından kabul edilip yazışmalarda kullanılması için Birleşmiş Milletler genel kurulunun onayı gerekiyor. Onu soruyorlar.

Büyükelçi kendinden son derece emin... “*#HelloTürkiye kampanyasını başlattık. Tüm ülkelerin ve ulusların bu deyime saygı göstereceklerini, ülkemizin adını Türkiye olarak söyleyip yazacaklarına inanıyoruz.*” diyor.

RTL'in programında “hindi” adı ve imajı hiçbir şekilde geçirilmese de, tüm uluslararası medyada bu değişikliğin *Turkey* kelimesinin İngilizcede hindi için de kullanılmakta olmasından kaynaklandığı günlerdir yazılıp çiziliyor.

Programın yayınlandığı gün Belçika'daki karikatürist dostumuz *İsmail Kızıl Doğan*, bu yazının sunuş görselinde paylaştığımız nefis karikatürüyle *#HelloTürkiye* kampanyasının gerçek nedenini ortaya koyuyor. Hem de, *Courrier International* dergisinin bu konudaki yorumunu da paylaşarak: “Hindi'yle özdeşleştirilmekten illallah diyen Türkiye İngilizce'deki adını değiştirmek istiyor... Cumhurbaşkanı

Erdoğan'ın isteğine uygun olarak, resmi yazışmalarda ülkenin adı hindi kelimesiyle özdeşleşmeyi önlemek için Turkey'den Türkiye'ye dönüştürülüyor.”

Bu isim değiştirme haberini *Info-Türk* sosyal medyasında paylaştığımız gün okurlarımızdan *Reynald Beaufort* gönderdiği mesajda haklı olarak soruyordu:

“Türkiye’de yapılması gereken en ivedi reform bu muydu? Ya Hindistan? Türkler o ülkeyi hindi dedikleri hayvanın adıyla adlandırdıklarına göre, onlar da mı isim değiştirmeliler?”

Hindi’nin Türkiye’nin yakın tarihinde isim benzerliğinin ötesinde diplomatik bir misyonu da var.

ABD emperyalizminin Türkiye’ye yerleşmeye başladığı 40’lı yılların ikinci yarısını çok iyi anımsayan bizim kuşağın hiç unutamayacağı olaylardan biri 1949 yılında ABD Cumhurbaşkanı *Truman*’ın kafesinde “*Turkey to Turkey*” yazılı 20 kiloluk bir baba hindiyi dönemin cumhurbaşkanı *İsmet İnönü*’ye büyük bir dostluk nişanesi olarak göndermesiydi...

Muhafif eğilimli lise öğrencileri olarak ülkemizin adının hindiyle özdeşleştirilmesinden biz gençler belli rahatsızlık duymuştuk ama iktidardaki CHP’den de, muhalefetteki DP’den de bu konuda çıt çıkmamıştı. Nasıl çıksın ki, daha fazla Amerikan yardımı alabilmek için ülkenin ekonomik ve askeri yapılarını sonuna kadar ABD emperyalizmine açanların, sol parti, sendika ve yayınları yasaklayıp art arda “komünist tutuklamaları” düzenleyenlerin haddine değildi herhangi bir tepki göstermek...

Aşağıdaki satırları, bir solcu yazarın kitabından değil, *Ümit Özdağ*’ın *Yelda Ongun*’la birlikte yazdığı, geçen yıl Destek Publishing and Media Group tarafından yayınlanan *Türk Dış Politikasında Hasar Tespiti* adlı kitaptan alıyorum:

“Diplomatik, politik, ekonomik alanlarda artan ABD etkisi, kaçınılmaz olarak toplumsal, kültürel, akademik hayata da yansımıştır. 1946’da ABD Deniz Kuvvetleri’nin ünlü

Missouri zırlıslı, 1944'te görevi başında ölen Türkiye'nin ABD Büyükelçisi Münir Ertegün'ün cenazesini İstanbul'a getirdiğinde, Türkiye'de bayram havası esmiştir. ABD'ye çok abartılı sevgi gösterileriyle teşekkür edilmiştir. ABD'nin yaptığı yardımların, yolladığı malzemelerin, hangi kredilerin karşılığında Türkiye'nin hangi yükümlülükler altına girdiği, ABD'ye olan bağımlılığın nasıl arttığı pek sorgulanmamıştır. ABD hayranlığı, o ülkenin yaşam tarzı, tüketim alışkanlıkları, harcama kalıpları övülmüş, şarkılara yansımıştır. Öyle ki, Rus salatasının adı 'Amerikan salatası' olarak değiştirilmiştir. ABD'nin, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye hediye olarak yolladığı hindi, özel ulakla İstanbul'dan Ankara'ya, özel araçla hava limanından Çankaya Köşkü'ne götürülmüştür.”

Üzerinden 70 yıl geçtikten sonra *Turkey* kelimesine böylesine büyük bir tepki gösterilmesinin, Erdoğan'ın *Türk-İslam* sentezi ve fütuhâtı lideri olarak başlattığı uluslararası propaganda kampanyasının bir aşaması olduğunda hiç kuşku yok.

Benzeri bir kampanyaya biz 1953 yılında, İstanbul'un fethinin 500. yıldönümü sırasında tanık olmuştuk.

İstanbul'un Bizans dönemindeki adı *Konstantinopolis* tarih kitapları dışında hiçbir yerde kullanılmazken birden bire Türkiye radyolarında *Columbia Records*'un ABD'li dört müzisyene söylediği *Istanbul Not Constantinople* (İstanbul Konstantinopolis Değil) adlı swing tarzında bir şarkı sabah akşam tekrarlanmaya başlamıştı.

O dönemde pek iz bırakmayan bu kampanyadan 68 yıl sonra, 2021 yılında, Hristiyan *Konstantinopolis*'in tüm izlerini silmek ve İstanbul'u yüzde yüz bir İslam kenti kılmak için tarihi Ayasofya kilisesi resmen camiye dönüştürüldü.

Recep Tayyip Erdoğan bunun için ilk adımı 2005'te Danıştay'da bir dava açarak başlattı. Mahkemenin red kararı vermesine rağmen Temmuz 2016'da, 85 yıl aradan sonra, *Ayasofya*'da ilk kez *Kadir Gecesi* programı düzen-

lendiği gibi sabah namazında ezan okutturuldu. Ardından *Ayasofya*'nın Hünkar Kasrı bölümünde namazlar kılınmaya, minarelerinden *Sultanahmet Camii* ile birlikte beş vakit ezan okunmaya başlandı.

29 Mayıs 2020'de, fethin 567. yıldönümü vesilesiyle *Fetih Suresi* de okunan *Ayasofya*'nın topyekun camiye dönüştürülmesi, Danıştay 10. Dairesi'nin 10 Temmuz 2020 tarihli yeni bir kararı üzerine, kilisenin Diyanet İşleri Başkanlığı'na devrini emreden Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kesinleştirildi.

Diyanet İşleri Başkanı'nın minberde kılıçlı hutbe okuduğu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da fiilen imamlık yaptığı bir törenle tamamen camiye dönüştürülen *Ayasofya*, tüm minarelerinden her gün beş vakit okunan ezanlarla İstanbul'un *Konstantinopolis* olmadığını yedi düvele ilan ediyor, hem de 1953'teki *Istanbul Not Constantinople* swing şarkısından daha etkin şekilde...

RTL Televizyonu'nda Türkiye Büyükelçisi'nin *#Hello-Türkiye* şovu yaptığı günün ertesinde, 31 Ocak 2022 tarihli *Le Soir*'da, gazetenin Türkiye muhabiri *Anne Andlauer*'in "Birbuçuk yıl sonra *Ayasofya* ne alemde?" başlıklı alarm verici bir yazısı yayınlandı.

Gazetecinin gözlemlerine göre, *Ayasofya*'nın içinde artık kadınlar ve erkekler bir arada bulunamıyor. Kubbedeki 9. yüzyıldan kalma, biri çocuklu *Meryem Ana*'yı temsil eden üç mozayık, daha önce verilen sözlerin aksine, perdelerle tamamen örtülmüş bulunuyor. Gazetecinin bu tutumu eleştirmesi üzerine *İmam Ferruh Muştuer*, perde altına alınan mozayıkların *Mekke* istikametinde bulunduğu ve Müslümanların namaz kılmasına engel teşkil ettiği için örtülerinin asla kaldırılamayacağını söylüyor.

Ayasofya'nın üst galerisinde iki yıl önce restorasyon gerekçesiyle üstleri örtülmüş bulunan mozayıklar da ziyaretçilere bir türlü açılmıyor.

Anne Andlauer, görüştüğü HDP milletvekili *Garo Pay-*

lan'ın Ayasofya konusundaki şu isyanını da yansıtır: “Ayasofya'ya artık hiç gitmek istemiyorum. Benim için çok acı, üzücü bir gerçek bu... Ayasofya'yı camiye dönüştürmekle söylenen şu: Burası Türkler, Müslümanlar tarafından fethedilmiştir. Fatihler istediklerini yaparlar, kimse karışamaz... İşte, Türkiye'yi yönetmekte olanların demokratik kültürden yoksunluğunun kanıtıdır bu...”

Evet, bu sözler, artık hindiyle adaş olmaktan kurtarıl-
mak istenen Türkiye'nin hindi beyinliler tarafından sürük-
lendiği durumun da veciz ifadesidir...

Ayasofya camiye dönüştürülürken kıllarını kıpırdat-
mayan CHP ricali...

Duyuyor musunuz?

Sevgili *Artı Gerçek* okurları, daha nice yıllara...

İlk görev zindanları boşaltmaktır!

14 Şubat 2022

Bu haftaki yazımı, iki konudaki en son gelişmeleri beklediğim için, bir gün gecikmeyle yazıyorum. İlki, altı muhalif parti liderinin, TBMM'nin üçüncü büyük partisi HDP'yi de dışlayarak, Çankaya Belediyesi'ne ait Ahlatlıbel Tesisleri'nde düzenledikleri “akşam yemeği” buluşmasından çıkacak sonuçla ilgiliydi.

İkincisi de, bizim kuşağın saflarında ya da yanında yer aldığı tarihsel *Türkiye İşçi Partisi*'nin kuruluşunun 61. yıldönümünde, aynı isimle yeni kurulmuş olan ve HDP ile birlikte üçüncü bir ittifak oluşturma sürecinde bulunan yeni *Türkiye İşçi Partisi*'nin İstanbul'da Haliç Kongre Merkezi'ndeki halk buluşmasında açıklayacağı yol haritasıyla ilgiliydi.

Altı partinin yemekli liderler zirvesinden alışageldi-

ğimiz laf ebeliğinden başka bir şey çıkmadı. Aylardır sosyo-ekonomik çöküntünün ve giderek daha da yoğunlaşan devlet terörünün pençesindeki kitleleri “*Güçlendirilmiş parlamenter Sistem*” vaadleriyle avutan *Kılıçdaroğlu* ve yol arkadaşlarının 5,5 saat süren toplantısı sonunda, görüş birliğine varılan konuların kamuoyuna ancak iki hafta sonra, 28 Şubat’ta sunulacağı açıklandı.

Niçin iki hafta sonra, niçin 28 Şubat?

Belli ki CHP’nin helalleşme stratejisine uygun olarak masadaki Milli Görüş’çü Saadet Partisi lideri *Temel Karamollaoğlu*’nu memnun etmek için seçilmiş bu tarih.

28 Şubat ile Mart başı arasındaki fark bir hafta değil sadece bir gün iken, *Kılıçdaroğlu*’nun gazetecilere bu konuda verdiği yanıt tam bir sefalet... “Hayır, özellikle 28 Şubat olsun diye bir düşüncemiz olmadı. Çalışmamızı mümkün olduğu kadar zaman yitirmeden yürütmek istiyoruz. Bir sonraki toplantı için hazırlıklar yapılması gerekiyor. O açıdan mümkün olan en uygun zamanı belirledik. Yoksa bir hafta sonraya, Mart başına da bırakabilirdik” diyor.

Toplantı sonrası yapılan ortak açıklamada *Millet İttifakı* adı da kullanılmıyor. *Kılıçdaroğlu* “Biz Güçlendirilmiş parlamenter Sistem çalışmasını yürüten altı parti olarak bir araya geldik” diyor, ama TBMM’nin 3. büyük partisi HDP’nin toplantıya neden çağrılmadığı sorusuna yine göz boyamacı bir yanıt veriyor:

“HDP’yi yok saymıyoruz. Hiçbir partiyi de yok sayamayız. Öyle yaparsak bu demokrasiye inanmadığımızı gösterir. Bu çalışma, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’e geçiş çalışmasını yürüten altı parti arasında yapıldı... HDP’yle de görüşüyoruz. İhtiyaç olduğunda yine görüşeceğiz.”

HDP Eş Genel Başkanı *Mithat Sancar*, Mardin’in Nusaybin ilçesinde düzenlenen HDP İlçe Kongresi’nde *Kılıçdaroğlu*’na hakettiği yanıtı veriyor:

“Bugün 6 muhalefet partisinin başkanları bir araya geliyor. Gelsinler, çok iyi yapıyorlar. Diyalog, görüşme, tartış-

ma iyidir ama HDP'yi yok sayan, bu diyalogda HDP'yle ilişki kurmayı, HDP'yle müzakere yürütmeyi planına koymayan bir anlayışın Türkiye'ye nasıl bir gelecek vadettiğini de açıklaması gerekiyor. Çünkü bu masada oturanların önce uzlaşması, kabul etmesi, mutabakata varması gereken şey ülkeye güçlü demokrasiyi ve kalıcı barışı nasıl getirebileceğimizdir. Kim ki HDP'yi düşmanlaştırır onun AKP ve MHP'den farkı yoktur. HDP'ye düşmanca yaklaşan herhangi bir partinin Türkiye'de kendini muhalefet gücü saymaya da hakkı yoktur.”

Yayınladıkları bildiriye göre “*Güçlendirilmiş parlamenter Sistem çalışmasını yürüten altı parti*” kendi aralarındaki mutabakat metnini 28 Şubat'ta meslek kuruluşları, barolar ve sendikaların da katılımıyla yapacakları ortak toplantıda kamuoyuna açıklayacaklar.

Cumhurbaşkanlığı sisteminden güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş, “helalleşme” birlikteliğindeki altı parti önümüzdeki seçimlerde *Kılıçdaroğlu*'nu cumhurbaşkanı yapsa, TBMM'de sayısal çoğunluğu elde etse de, hemen gerçekleştirebilecekleri bir hedef değil.

Defalarca yazıldı, anımsayalım:

600 sandalyeli Meclis'te anayasa değişikliğinin onaylanabilmesi için 360 milletvekilinin onayına ihtiyaç var. Üstelik, meclisten 360 oyla geçen anayasa değişikliğinin kesinleşebilmesi için Cumhurbaşkanı tarafından referanduma sunulması gerekiyor. Eğer anayasa değişikliği Meclis'te en az 400 milletvekilinin oyuyla kabul edilirse, ancak o zaman cumhurbaşkanı tarafından referanduma sunmaksızın onaylanıp yürürlüğe sokulabiliyor.

Öyle görünüyor ki, önümüzdeki seçimde AKP-MHP İttifakı çoğunluğu yitirse bile güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş hemen gerçekleşmeyecek, en azından birkaç yıl, yeni bir seçimle gerekli çoğunluk elde edilinceye kadar Türkiye cumhurbaşkanlığı sistemiyle yönetilmeye devam edecek.

Önümüzdeki ivedi soru, güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş gerçekleşinceye kadar, örneğin *Kılıçdaroğlu*'nu cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtacak, onun kuracağı hükümette de bakanlıkları paylaşacak olan CHP ve müttefiklerinin Türkiye'yi ne denli demokratik şekilde yönetebilecekleridir.

Bugün HDP'yle birlikte görünmekten ısrarla kaçan, Tayyip'in sınır ötesi saldırılarına Meclis'te oy birliğiyle destek veren, Kürt milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını destekleyen partilerin, cumhurbaşkanlığını ve Meclis çoğunluğunu ele geçirdikten sonra, cumhurbaşkanlığı sisteminin getirdiği kolaylıklardan da yararlanarak demokratikleşme konusunda ne derece tutarlı olabileceklerini göreceğiz.

İşte demokratikleşmenin ilk ivedi, asla ertelenemez görevi... Cumhurbaşkanı'nın koltuğa oturur oturmaz çıkaracağı kararnamesiyle mi olur, Meclis çoğunluğunun yasama döneminin ilk oturumlarından birinde kabul edeceği bir yasayla mı olur, Türkiye zindanlarındaki onbinlerce siyasal mahkum ve tutuklu derhal serbest bırakılmalı, Türkiye siyasal yaşamında özgürce yerlerini alabilmeli, sınır içi ve sınır dışı tüm askeri operasyonlara, insan avlarına, İHA'lı, SİHA'lı can kırımlarına son verilmelidir...

Selahattin Demirtaş'lar, *Figen Yüksekdağ*'lar, *Abdullah Öcalan*'lar, *Osman Kavala*'lar, yerlerine kayyum atanarak zindana atılan Kürt belediye başkanları, yüzlerce gazeteci, akademisyen, binlerce demokratik örgüt üyesi, sosyal medya kullanıcısı bir gün dahi vakit kaybetmeksizin özgürlüğüne kavuşturulmalıdır.

CHP Genel Başkanı *Kemal Kılıçdaroğlu*, İYİ Parti Genel Başkanı *Meral Akşener*, Saadet Partisi Genel Başkanı *Temel Karamollaoğlu*, Demokrat Parti Genel Başkanı *Gültekin Uysal*, Gelecek Partisi Genel Başkanı *Ahmet Davutoğlu* ve DEVA Partisi Genel Başkanı *Ali Babacan*, 28 Şubat'ta yapar-

cakları geniş kapsamlı toplantıda bunu tevil götürmeyecek ve dönüşü olmayacak bir açıklıkta taahhüt etmelidir.

Bu ismi geçenlerin hiçbiri, alını hapishane demirine değmediği için, halen zindandaki siyaset insanlarının acısına şahsen duyarlı olmayabilir... Ama Türkiye'yi yönetme iddiasındaki siyasal liderler olarak, düşündüğü, düşüncesini ifade ettiği, uygulamaya geçirmek istediği için özgürlüğünden yoksun edilenlerin acısını tanımak, anlamak ve çözüm getirmek zorundadırlar.

Şunu da unutmazınlar ki, AKP-MHP diktasının karşısında muhalefet sadece kendilerinden ibaret değildir. Zindandakilerin acısına duyarlı siyasal liderler de vardır bu ülkede...

CHP'nin yanındaki beş partiden daha güçlü kitle desteğine ve milletvekili sayısına sahip HDP ile birlikte solu temsil eden *Türkiye İşçi Partisi*, *Türkiye Komünist Partisi*, *Emek Partisi*, *Toplumsal Özgürlük Partisi*, *Emekçi Hareket Partisi*, *Halkevleri* ve *Sosyalist Meclisler Federasyonu* üç hafta önce bir araya gelerek gerçek bir *Demokrasi İttifakı*'nın temelini atmışlardır.

Türkiye İşçi Partisi'nin, tarihsel TİP'in kuruluşunun 61. yıldönümünde İstanbul'da dün gerçekleştirdiği kongre *Demokrasi İttifakı*'nın ülkenin yakın geleceğinde belirleyici rol oynayacağına yeni bir göstergesi olmuştur.

HDP'nin Edirne F Tipi Cezaevi'ndeki eski eş genel başkanı *Selahattin Demirtaş*'ın gönderdiği mesajın ayakta alkışlandığı kongre, hemen ardından, *Krizlere Devrimci Müdahale* başlığı altında, Kürt ulusunun özgürlük mücadelesiyle dayanışma ifade eden şu bildiriye yayınlamıştır:

“Özellikle Saray Rejimi ile birlikte Kürt halkı, Kürtlerin talepleri, dili ya düşmanlaştırıldı veya yok sayıldı. Kürtlerin siyasi iradesine savaş açıldı. HDP'nin binlerce üye ve yöneticisi tutuklandı, seçtikleri yerel yöneticiler görevden alındı, onların yerine kayyumlar atandı. Meşru bir siyasi parti

olarak HDP, terörle özdeşleştirilmeye çalışıldı ve düzen muhalefeti de çoğu durumda bu yönelime ayak uydurdu. HDP hakkında halen Anayasa Mahkemesi'nde sürmekte olan kapatma davası, yalnız Kürtlerin değil demokrasi ve barış isteyen herkesin üzerinde bir iktidar sopası olarak kullanılmaya devam ediyor. Sınır dışı operasyonlar yine Kürt halkı hedef tahtasına konarak meşrulaştırılmaya çalışıldı. Kamusal hizmetlerde pek çok dil kullanılırken Kürtçe gözardı edildi.

“Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı birçok kentin tarihsel-kültürel kimliği yıkıma uğratıldı. Kürt yurttaşlarımıza dönük ırkçı motifli saldırı, cinayet ve katliamlar hakkında kapsamlı soruşturmalar başlatılmadı, bunların arkasında yatan şiddet dili ve ayrımcı politikalar sorgulanmadı. Eşit yurttaşlık, kültürel ve siyasi haklarını talep eden Kürtlere karşı uygulanan politika, halkların kardeşliğine yönelik en ciddi tehdit olmaya devam ediyor.”

61 yıl önce kurulmuş olan *1. Türkiye İşçi Partisi*, 1970 yılındaki 4. büyük kongresinde Kürt Ulusu'nun özgürlük mücadelesiyle dayanışmayı dile getiren bir karar aldığı için 12 Mart 1971 darbesinin ardından Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış, yöneticileri sıkıyönetim mahkemesi tarafından ağır hapis cezalarına mahkum edilmişti.

Daha sonra kurulan *2. Türkiye İşçi Partisi*'nin 12 Eylül 1980 darbesinin ardından kapatılmasının nedenlerinden biri de yine Kürt ulusunun mücadelesiyle dayanışma içinde olmasıydı.

Yeni kurulan *Türkiye İşçi Partisi* de bu dayanışma kararlılığını açıkça ortaya koymuştur.

70'lerden, 80'lerden farklı olarak, bu mücadelede yalnız değildir...

HDP ile diğer sol parti ve örgütlerin oluşturduğu *Demokrasi İttifakı*, sadece Kürt ulusunun değil, Türkiye'nin tüm ezilen sınıf ve tabakalarının da başlıca savunucusu olacak, CHP ve müttefiklerini de buna zorlayacaktır.

Geççek ama yerine ne gelecek?

20 Şubat 2022

Dün sabah *Info-Türk*'ün Facebook sayfasında tam 50 yıl önce faşizmin kurşunlarıyla katledilen genç devrimci *Ulaş Bardakçı* için bir anma notunu paylaşırken, bilgisayar ekranına cuntalar, koalisyonlar ve ittifaklarla ardı arkası kesilmeden yarım yüzyıldır sürdürülen devlet terörü karanlığında umut çentiği açan Tarkan'ın *Geççek*'i üzerine iki dostumun yazıları düştü...

Hasan Cemal, t24'teki yazısında “Perşembe akşam vaktinden beri Tarkan’la birlikteyiz. Şıkıdım şıkıdım oynuyor millet... Nereye başımızı çevirsek GEÇÇEK GEÇÇEK! Bugün köşemi Tarkan’a bırakıyorum” diyordu.

Rağıp Duran da, *Geççek*'in sözlerini ve toplumda yattığı büyük coşkuyu Fransızca olarak tüm dünya ile paylaştığı yazısında şöyle diyordu: “Pop müziğin mega yıldızı, Türkiye'nin Elvis Presley'i Tarkan'ın yeni şarkısı ‘Geççek’ bu hafta sadece sosyal medyada değil, vatandaşların büyük çoğunluğunun günlük yaşamında da büyük ses getirdi. Sokaklarda, fabrikalarda, bürolarda, okullarda ve evlerde herkes bunu konuşuyor... Şarkı halk direnişinin yeni manifestosu ve marşı olarak algılanıyor.”

Gerçekten de, Tarkan'ın olağanüstü güzellikteki *Geççek*'ini dinleyip de etkilenmemek, içinden geçtiğimiz bu zulmet döneminde, hele de bu iktidarın çökertilmesini mümkün kılacak seçimler yaklaşmışken, umutlanmamak mümkün değil...

İlk de değil... Ülkemizin sözde çok partili rejime geçtiği 1946'dan bu yana 76 yıllık dönemde, her seçim öncesi ya da askeri darbesi sonrası kitlelerde umut veren, coşku yaratan müzik yapılmıştır, bazıları muhalefet mitinglerinde, meydanlarda, yürüyüşlerde hep bir ağızdan haykırılmıştır. Hepsi saygı ve sevgilerimizle anılarımızdadır.

Bu konuda *Sinan Kadir Sayan*'ın “Yetmişlerden bugü-

ne protest müziğın dönüşümü” başlıklı incelemesi son derece yararlı bilgiler veriyor.

Tarkan’ın Türkiye’de popüler bir müzik sanatçısı olarak ismini duyurması her iki darbeden çok sonraya rastlıyor.

Almanya’da göçmen Tevetoğlu ailesinin çocuğu olarak Renanya-Palatina eyaletindeki Alzey kasabasında *Tarkan*’ın dünyaya geldiği yıl, Türkiye’de 12 Mart cunta rejiminin sola ve Kürt ulusuna karşı devlet terörünü en azgın şekilde uyguladığı yıldı.

Tarkan’ın Almanya’da doğduğu 17 Ekim 1972 tarihinde, Türkiye’de İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, başta genel başkan *Behice Boran* olmak üzere *Türkiye İşçi Partisi*’nin 21 yöneticisini, Kürt ulusunun özgürlük ve hak eşitliği istemlerini savunan bir kongre kararından dolayı ağır hapis cezalarına mahkum ediyordu.

Sadece o mu?

Aynı yıl, *Ulaş Bardakçı*’nın İstanbul’da kurşunlanarak öldürülmesinin ardından 30 Mart’ta 10 devrimci genç, *Mahir Çayan, Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdayı Arıkan, Erkan Saruhan, Saffet Alp, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Ömer Ayna ve Cihan Alptekin Kızıldere*’de katledilmiş, 6 Mayıs’ta da *Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan*, TBMM’nin de onayıyla, Ankara’da idam edilmişti.

23 Şubat 1972: *Türkiye Öğretmenler Sendikası*’nın 53 yöneticisi Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde,

3 Mayıs 1972: 14 genç deniz subayı İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesinde,

16 Temmuz 1972: *Hacettepe Üniversitesi*’nin 602 öğrencisi Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde,

23 Kasım 1972: *Dev-Genç*’in 27 üyesi Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinde,

12 Aralık 1972: *Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DD-KO)*’nun 86 üyesi Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinde,

15 Aralık 1972: *Türkiye Komünist Partisi* üyesi olmak-

la suçlanan 16 kişi İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde ağır hapis cezalarına mahkum edilmişti.

Aynı yıl sıkıyönetim tarafından birçok gazete ve dergi kapatıldığı, kitap, plak ve kaset toplatıldığı gibi, yüzlerce gazeteci, yazar, bilim insanı, sanatçı ve müzisyen tutuklanmış, işkenceden geçirilmiş, çoğu mahkum edilmişti.

Tüm bunların ayrıntılı dökümü ve işkence belgeleri, sürgündeki *Demokratik Direniş Örgütü*'nün 1973 yılında yayınlamış olduğu Turkey On Torture adlı 154 sayfalık belgede mevcuttur.

İlk ve orta öğrenimini Alman okullarında gören *Tarkan* 1986'da ailesinin kesin dönüş yapması nedeniyle lise öğrenimini Türkiye'de sürdürürken önce Kocaeli'nin Karamürsel ilçesinde *İleri Musiki Derneği*'nde, daha sonra da İstanbul'daki *Üsküdar Musiki Cemiyeti*'nde müzik eğitimi almış, ilk südyo albümünü de 1992'de çıkartmıştı.

Protest müzik yapmadığı halde *Tarkan* da 1999 yılında ilk kez Türk Devleti'yle askerlik konusunda sorun yaşamıştı. Konser için Almanya'da bulunduğu sırada Türk vatandaşı olarak 18 ay askerlik yapmak üzere hakkında celp çıkarıldığında, Kürt illerinde Türk Ordusu'nun sürdürdüğü katliamı tasvip etmediği için "Kendi vatandaşımı öldürmeyi reddediyorum" diyerek Türk vatandaşlığından atılma riskine rağmen Türkiye'ye dönmemişti. Ancak daha sonra bedelli askerlikten yararlanarak 2000 yılında Malatya'daki Altay Kışlası Ulaştırma Er Eğitim Alayı'nda 28 gün kısa süreli askerlik yapmıştı.

Askerlik hizmetinden sonra uzun yıllar Türk Devleti'yle büyük bir sorun yaşamayan *Tarkan*, 2013 yılındaki *Gezi direnişi* sırasında ilk kez aşağıdaki bildiriye yayınlarak baskı rejimine karşı net tavır koymuştu:

"Doğanın, toplumun ve bireyin, varlığın, hayatın ve vicdanın birbirinden ayıramaz tarafları ve birbirlerinin tamamlayıcıları olduğunu düşünürüm. Her birinin diğerinin aklına, duygusuna ve vicdanına sürekli ihtiyacı vardır çünkü.

“İstanbul Taksim Meydanı Gezi Parkı için de durum aynen böyledir bence. Kentin soluk almasında önemi olan Gezi Parkı’nda şimdi ağaçlar kesiliyor ve doğa yok ediliyor! Bu parkın yerine yapılması düşünülen projeye karar vermeden önce bu kentin insanların ‘oyu’na başvurulmalıydı; bu toplumsal ve demokratik bir gerekliliktir.

“Bireyin direnmesi, üst düzey değerleri koruması için seslenmesi, pasif eylem yöntemini seçerek çadır kurması, müzik yapması kadar doğal bir şey yok. Buna karşılık yönetim kaba kuvvet kullanarak bu insanların çadırlarını yakıp, üzerlerine biber gazı sıkarak hem vahim sonuçlara yol açmış, hem de bireyin hak ve özgürlüklerini çiğnemiştir. Bir doğa tutkunu ve İstanbul’u çok seven biri olarak bu insanların, bu masum direnişçilerin yanında yer alıyorum.”

Geççek’le Tarkan artık dönüşü olmayan bir yola girmiş, AKP-MHP diktasına karşı mücadelenin ulusal ve uluslararası planlarda etkin bir sözcüsü olmuştur.

Muhalif partiler de, *Tarkan*’a derhal destek vermiş bulunuyor.

CHP Parti Sözcüsü Faik Öztrak, “Tarkan, dünyanın, memleketinin, kendisinin içinde bulunduğu sıkıntıları, sanatçı duyarlılığı ile notalara dökmüş, insanlara umut verecek çok güzel de bir şarkı yapmış. Kimse öküzin altında buzağı aramasın” demiş.

İYİ Parti Genel Başkanı *Meral Akşener* de, *Geççek* şarkısını Twitter’da paylaşarak “Çoğu gitti #AzKaldı” ifadesini kullanmış.

Geççek’in de yarattığı coşkuyla muhalefetin önümüzdeki seçimlerde AKP-MHP diktasını devirme ihtimali daha da artmış bulunuyor. Ancak, bu ihtimal gerçekleşse dahi, ardından gelecek olan nedir?

Geçen yazımda da belirtmiştim... Önümüzdeki seçimde AKP-MHP İttifakı çoğunluğu yitirse bile güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş hemen gerçekleşemeyecek, en azından birkaç yıl, yeni bir seçimle gerekli çoğunluk elde

edilinceye kadar Türkiye cumhurbaşkanlığı sistemiyle yönetilmeye devam edecek.

Önümüzdeki ivedi soru, güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş gerçekleşinceye kadar, örneğin *Kılıçdaroğlu*'nu cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtacak, onun kuracağı hükümette de bakanlıkları paylaşacak olan CHP ve müttetiklerinin Türkiye'yi ne denli demokratik şekilde yönetebilecekleridir.

İşte demokratikleşmenin ilk ivedi, asla ertelenemez görevi... Cumhurbaşkanı'nın koltuğa oturur oturmaz çıkartacağı kararnamesiyle mi olur, Meclis çoğunluğunun yasama döneminin ilk oturumlarından birinde kabul edeceği bir yasayla mı olur, Türkiye zindanlarındaki onbinlerce siyasal mahkum ve tutuklu derhal serbest bırakılmalı, Türkiye siyasal yaşamında özgürce yerlerini alabilmeli, sınır içi ve sınır dışı tüm askeri operasyonlara, insan avlarına, İHA'lı, SİHA'lı can kırımlarına son verilmelidir...

Selahattin Demirtaş'lar, *Figen Yüksekdağ*'lar, *Abdullah Öcalan*'lar, *Osman Kavala*'lar, yerlerine kayyum atanarak zindana atılan Kürt belediye başkanları, yüzlerce gazeteci, akademisyen, binlerce demokratik örgüt üyesi, sosyal medya kullanıcısı bir gün dahi vakit kaybetmeksizin özgürlüğüne kavuşturulmalıdır.

Bunun o kadar da kolay olmadığı, üç gün önce TBMM Anayasa ve Adalet Karma Komisyonu'nda HDP Milletvekili *Semra Güzel*'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına AKP'lilerle birlikte CHP milletvekillerinin de kabul oyu vermesiyle anlaşılmıştır.

Tarkan çok güzel söylüyor, yüreklere su serpiyor:

Bu kaçınıcı darbe ilk değil ki

Düşük evet ama kalkmadık mı?

Biz hep hayata meydan okumadık mı?

Sen ferah tut içini

Biz neleri atlatmadık ki

Geççek geççek elbet bu da geççek

Gör bak umudun gününü gün etçek

*Oh oh zilleri takıp oynıycaz o zaman
O çiçekten günler çok yakın inan*

Tarkan'ı dinlerken, onun doğmuş olduğu 1972 yılındaki TBMM oylamasında *Deniz, Yusuf ve Hüseyin*'in idamına oy veren CHP milletvekillerini, tüm solu ardına takarak iktidar olduktan sonra 1974 Kıbrıs fütuhatını yapan, 1979'da yeniden başbakan olduktan sonra 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'na inen TİP'lilerin tutuklanmasına ses çıkartmayan, yine üçüncü kez başbakan iken 1999'da *Abdullah Öcalan*'ı Kenya'da tutuklattıran, 2000'de zindanlardaki 30 siyasal tutuklu ve mahkumun "*Hayata Dönüş Operasyonu*" ile katledilmesine onay veren Ecevit'i düşünüyorum.

Dahası, günümüzde "*hellalleşme*" operasyonuna yoğunlaşmış bulunan CHP'nin bugünkü lideri *Kemal Kılıçdaroğlu* ve ortağı İYİP lideri *Meral Akşener*'in şimdiye dek Tayyip'in sınır ötesi saldırılarına Meclis'te nasıl oy birliğiyle destek verdiklerini anımsıyorum.

Ve de Tarkan'ın dizelerini tekrarlayarak, dün ve bugün olduğu gibi yarın da mücadeleden geri kalmama kararlılığımızı vurguluyorum:

*Bu kaçınıcı darbe ilk değil ki
Düştük evet ama kalkmadık mı?
Biz hep hayata meydan okumadık mı?*

Ermeni dostlarımızla bir dertleşme gecesi...

7 Mart 2022

86 yıllık yaşamımın en duygu dolu etkinliklerinden birinin ardından, sürgündeki Ermeni dostlarımızla acıyı ve sevgiyi bir kez daha paylaştığımız, mücadele kararlılığımızı da birlikte pekiştirdiğimiz bir gecenin ertesinde düşünüyorum bu notları...

Nerdeyse yarım yüzyıldır Avrupa başkentinde birlikte

mücadele verdiğimiz *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*'nin, sürgünümüzün 50. yıldönümü için geçen yıl düzenlediği, ancak salgın sınırlamaları nedeniyle ertelenen etkinlik Cumartesi günü gerçekleştirildi. Bu müstesna gecede, sadece Ermeni dostlarımızla değil, iki yıldır yine salgın nedeniyle buluşamadığımız üç kıtadan gelmiş, aynı kavgayı paylaştığımız sürgün dostlarımızla da kucaklaştık.

Belçika Demokrat Ermeniler Derneği adına *Dr. Bogos Yalım*'in yönetiminde yapılan gece, dostumuz *Nazım Alpmann*'in yedi yıl önce gerçekleştirdiği *Vatansız Vatansever* belgeselinin Fransızca altyazılı olarak gösterimiyle başladı.

Ardından Türkiye'deki soykırım inkarcılığı ve Belçika'da 30 yılı aşkın bir süredir Türkiyeli demokratik örgütlerin hem bu inkarcılığa, hem de faşist yönetimlere karşı birlikte yürüttükleri mücadele hakkında ayrıntılı bilgi veren bir konuşma yaptım.

Dinleyicilerin sorularını yanıtlamamızdan sonra *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği* adına İnci ile bana, yazar *Hovsep Hayreni*'nin çeşitli dillerdeki kelimeleri kullanarak gerçekleştirdiği, tüm ezilenlerin yanında yer aldığımız için teşekkür ifade eden bir tablo armağan edildi.

Ermeni dostlarımız, sağ olsunlar, hem o geceyi düzenlemekle, hem de verdikleri son derece anlamlı armağanla sürgünde yalnız olmadığımızı bir kez daha gösterdiler, ileri yaşlarda ara vermeksizin sürdürdüğümüz mücadelemize büyük güç kattılar.

Aslında o gece yaptığım konuşma, doğup büyüdüğüm topraklarda Osmanlı Devleti tarafından katledilen, tehcir edilen, yaşadıkları korkunç trajedi Cumhuriyet yönetimi tarafından da sürekli inkar edilen Ermeni Ulusu'nun diasporadaki mensuplarıyla bir dertleşmeydi.

Çünkü, benim Türkiye'de ve sürgünde on yıllarca militanlığını yaptığım sol hareket de, bu utanç verici inkar karşısında 2007'de *Hrant Dink*'in katline kadar susmakla, inkarcı devlet yönetiminden ve medyasından hesap sorma-

makla, tarih önünde sorumluydu... Bu acı gerçeği tüm çıplaklığıyla öğrenip tavır almak benim için de Türkiye'deyken değil, ancak 12 Mart 1971 darbesinden sonra başlayan sürgün yaşamımızda mümkün olmuştu.

Evet, sürgünümüzün 50. yılını konuşurken, Ermeni dostlarımızla esas olarak bunu konuştum... O dertleşmeyi bugün siz okurlarımla da paylaşıyorum.

*

Değerli dostlar,

Sürgünde yarım yüzyılı aşmış olmamız nedeniyle bu geceyi organize etme inceliğini gösteren *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği* yöneticilerine, militanlarına ve yine bu derneğin temsil ettiği Belçika'daki tüm Ermeni dostlarımıza teşekkür ediyorum.

Değerli dostumuz *Nazım Alpman*'ın yedi yıl önce gerçekleştirdiği belgeselde, İnci'nin de, benim de hareketli ve çalkantılı yaşamımız, çalışmalarımız, düşüncelerimiz hakkında ayrıntılı bilgi verildiği için o konularda konuşup değerli vaktinizi almak istemiyorum.

Hoş... Bugün bu salonda birlikte olduğumuz, 40 yıldan fazladır sıcak dostluğu ve mücadele beraberliğini paylaştığımız dostlarımız açısından zaten hiçbir gizlimiz, kapaklımız da olmadı... Mücadelenin çetin koşulları içinde birbirimizi daha yakından tanıdık, daha bir sevdik, birbirimize daha bir bağlandık.

Aynı duyguları, *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği* için olduğu gibi, onunla birlikte sekiz yıl önce, *Vatansız Gazeteci* adlı kitabımın yayınlanması dolayısıyla İnci'yi de, beni de, *İnsanlık Yurttaşları* ödülüyle onurlandıran *Belçika Asuri Enstitüsü*, *Brüksel Kürt Enstitüsü*, *Brüksel Halkevi* ve *Güneş Atölyeleri*'ndeki dostlarımız için de taşıyoruz, onlara da teşekkürlerimizi ifade ediyoruz.

Sürgünümüzün 50. yıldönümü dolayısıyla geçen yıl için öngörülen bu toplantı, Korona terörü nedeniyle bu yıla, yasakların büyük ölçüde kalkmakta olduğu bugüne kaldı.

Ne yazık ki, bugünkü birlikteliğimiz de, ihtiyar Avrupa kıtasının, 2. *Dünya Savaşı*'ndan tam 83 yıl sonra yeniden savaş cehennemine sürüklendiği bir döneme rastlıyor.

Şu anda 86 yaşındayım... 1939 yılında, daha neyin ne olduğunu yeni anlamaya başladığım üç yaşında, dünyayı *Hitler* faşizminin başlattığı kan banyosunun haberleriyle tanımaya başlamıştım. Demiryolcu çocuğu olarak Anadolu bozkırının köylerinde savaş bahane edilerek yoksul köylüye uygulanan jandarma zulmüne de doğrudan tanık olmuştum.

O köylerden biri de, Kayseri ilinin *Muncusun* köyü idi... *Muncusun*, tarihsel olarak bir Ermeni köyü, ama 1915 soykırımı ve tehcirinde Ermeni nüfusundan arındırılmış, yerlerine Türk muhacirler iskan edilmiş... Babamın bulunduğu ara istasyonda okul olmadığı için çocuk yaşta o köyde gurbetçi olarak yaşadım. Ama geçmişinden hiçbir iz bırakılmayan *Muncusun*'un bir Ermeni köyü olduğunu ancak onyıllar sonra sürgünde öğrenebilecektim...

Bu sene 70 yılını dolduran gazetecilik yaşamımda, *İnci*'yle beraber, birine şahsen hedef olduğumuz üç askeri darbe yaşandı... Ve de Türk Ordusu'nun *Kürdistan*'daki bitip tükenmez imha operasyonları... Dahası, bölge halkları aynı ordunun *Kıbrıs*, *Irak*, *Suriye* ve en son geçen yıl da *Karabağ* topraklarını işgaline tanık olmanın acısını yaşadı.

Nazım Alpmán'ın belgeselinde gösterildiği gibi, sosyalist harekette ve gazetecilik yaşamımızda hep gerçeği yansıtmaya çabası içinde olduk.

Ancak bugün, Ermeni dostlarımızla birlikteyken, sürgüne çıktığımız 50 yıldan beri şuurumu ve vicdanımı hep rahatsız eden bir acıyı sizlerle paylaşmak istiyorum.

1955 yılında, genç bir gazeteciyken, 6-7 Eylül pogromunun *İzmir*'deki vahşetine, Türk ve müslüman olmayan *İzmir*'lilere yapılan saldırılara, yağmalara bizzat tanık olmuştum. Gazetemiz bu konuda tavır aldığı için sıkıyönetim tarafından kapatılmış, başyazarımız tutuklanmıştı.

Gençliğimin kenti *İzmir*... Hellenistik çağda kurulan,

asırlarca Roma ve Bizans kenti olmuşken 15. yüzyılda Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra da ekonomik hayatini büyük ölçüde Levanten, Rum, Ermeni ve Yahudi'lere borçlu olan kent...

Ama o İzmir'de de, ne öğrenci derneğinde, ne çalıştığım muhalif gazetede, ne sendikada, ne tevkifattan geçmiş komünist dostlar çevresinde, 1915 soykırımından tek kelimeyle dahi bahsedildiğini anımsamıyorum. Karadeniz bölgesindeki 1919 Pontüs soykırımından da, Ege bölgesindeki 1922 Rum soykırımından da...

Ya İstanbul? Çalıştığım gazetelerde, militanlığımı yaptığım, hattâ 1964'teki 1. Kongresi'nde Merkez Yürütme Kurulu'na seçildiğim *Türkiye İşçi Partisi*'nde Ermeni, Rum, Yahudi, Süryani, Kürt dostlarım, meslektaşlarım, yoldaşlarım oldu... Ama 12 Mart 1971 darbesinden sonra Türkiye'den ayrılıncaya kadar *1915 Soykırımı*'nın, bırakın ciddi şekilde gündeme alınmasını, söyleşi düzeyinde bile sözünün edildiğini anımsamıyorum.

O yıllarda sosyalist ülkelerde bulunan, *Bizim Radyo* ve *Yeni Çağ* dergisi gibi yayınlarını ilgiyle izlediğimiz *Türkiye Komünist Partisi*'nden de, merkez yönetiminde Ermeni kökenli üyeler bulunduğu halde, 1915 Soykırımı konusunda herhangi bir açıklama ya da eleştiri duymadık.

50. yıldönümünde, çeşitli ülkelerde *1915 Ermeni Soykırımı*'nı anma etkinlikleri düzenlendiğinde bile konu gündeme gelmemiş, bu konuda yurt dışından gelen haberler "1. Dünya Savaşı yıllarında emperyalistlerin kışkırtmasıyla halkların birbirine kırdırıldığı" yorumlarıyla hasır altı edilmeye çalışılmıştı, *İttihat ve Terakki*'nin can alıcılığından, katillerden çoğunun da cumhuriyet döneminde iktidar kadrolarına yerleştirildiğinden bahseden de olmamıştı.

Benim için bu konuda hiç unutmadığım bir dönüm noktası... Bir Belçika anısı...

1971 darbesinden sonra, sürgünde Türkiye'deki rejime karşı protesto kampanyası düzenlediğimiz günlerdi. Bir ak-

şam Belçika Radyo-Televizyonu'nun sanat redaktörü *Marcel Croës*'un evinde Belçikalı başka bir gazeteciyle birlikteydik. Türkiye'deki insan hakları ihlalleri hakkında anlattıklarımızı dinledikten sonra bir soru sormuştu: "1915'te Ermenilere yönelik soykırım hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Ne acıdır ki, verecek yanıt bulamamıştım, onun ezikliğini yıllarca taşıdım.

1915 soykırımı ve tehcirinin Türkiye çıkışlı sol sürgünün gündemine girmesi, ancak 70'li yılların sonlarında başlayan kitlesel Asuri, Ermeni ve Kürt göçünün yerleştiği ülkelerde örgütlenmesi, daha önce bu ülkelerde oluşmuş diasporalarla ilişki kurarak güçbirliği yapması sayesinde gerçekleşebildi.

70'li yılların ikinci yarısında *Türkiye İşçi Partisi*'ni desteklemek üzere Avrupa'da kurduğumuz ve başkanlığını üstlendiğim *Demokrasi İçin Birlik*, sonradan *Brüksel Kürt Enstitüsü* adını alacak olan Kürt işçi-öğrenci örgütü *Tekoşer* ile sürekli güç ve eylem birliğindeydi. İlk kez o birliktelik sayesinde ki Kürt, Ermeni, Asuri soykırımları konusunda Kürt dostlardan çok şey öğrendik.

12 Eylül darbesinden sonra *Demokrasi İçin Birlik Avrupa Komitesi*'nin yayın organı olarak Belçika'da *Tek Cephe* adında bir gazete çıkartıyorduk. 1981 Mart'ında *Asala* örgütü Paris'te iki Türk diplomatını öldürmüş, ardından da Ermeni soykırımının Türkiye tarafından tanınmasını isteyen bir bildiri yayınlamıştı.

Bu olay üzerine *Demokrasi İçin Birlik Fransa Komitesi* Ermeni soykırımı ve *Asala* eylemleri konusunda hayli uzun bir analiz yazısı hazırlayıp Avrupa komitesine göndermişti. Yazıda *Asala* eylemleri eleştiriliyor, ancak Ermeni soykırımının Türkiye tarafından tanınması gerektiği de vurgulanıyordu.

İki sayı sürece yazının birinci bölümü yayınlanınca o sırada Brüksel'de konuştuğumuz olan parti liderleri büyük tepki göstermişti. Buna rağmen *Demokrasi İçin Birlik Avrupa Komitesi* başkanı olarak Fransa Komitesi'nin yazısına sahip

çıkılmış, ikinci bölümü de Nisan 1981 tarihli sayıda hiçbir değişiklik ve kısaltma yapmadan yayınladım.

Tek Cephe'nin ulusal baskılara karşı mücadele tavrını sonraki yıllarda da *İnfo-Türk* bültenleriyle ve kitaplarıyla sürdürdük. O sırada yakın ilişkide bulunduğumuz Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı *Ernest Glinne*, 20 Eylül 1983'de Türk Hükümeti'ni 1915 soykırımını tanımaya çağıran bir önergeyi parlamento başkanlığına sundu.

3 Ocak 1985'te de Fransa'nın A2 Televizyonu, "*Çizmeler altında Türkiye*" adlı bir belgesel yayınladı. Belgeseli izleyen tartışma bölümünde *Paris Kürt Enstitüsü* adına Nezan Kendal, *İnfo-Türk* adına da ben, Türkiye'de Kürtlere, Ermenilere, Asurilere, Greklere ve demokrat düşünceli Türk'lere yapılan yeni baskılar hakkında ayrıntılı bilgi vererek Avrupa'yı bu baskılar karşısında sesini yükseltmeye çağırdık.

Ertesi gün *Hürriyet* gazetesi beni manşetten Türkiye düşmanlığı yapmakla suçladı.

Ekim 1987'de yine *İnfo-Türk* olarak Türkiye'de tüm baskı ve zulüm uygulamalarının yanı sıra Kürtlere, Ermenilere, Asurilere uygulanan soykırım ve baskılar konusunda da ayrıntılı bilgi veren İngilizce *Kara Kitap*'ı yayınladık.

O dönemde ki *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*, *Belçika Asuri Enstitüsü* ve *Avrupa-Ermeni Federasyonu*'nun kurulması da 1915 soykırımın tanınması için Ermeni ve Asuri diasporalarının onyıllardır sürdürdüğü mücadeleye de yeni bir güç kattı.

Belçika Demokrat Ermeniler Derneği, *Belçika Asuri Enstitüsü*, *Brüksel Kürt Enstitüsü*, *İnfo-Türk* ve *Güneş Atölyeleri*'nin oluşturduğu kolektif, Ermeni soykırımının 90. yıldönümü olan 2005'te, 12 Mart darbesinin 35. yıldönümü olan 2006'da, Hrant Dink'in katledildiği 2007'de yaptığı etkinliklerle, her yıl 24 Nisan'da soykırım anıtı önündeki anma toplantılarına verdiği destekle soykırımın tanınması mücadelesine büyük katkılarda bulundu.

2015'teki 100. yıldönümünde ortak bir bildiriyle 1915 soykırımının tanınmasını birlikte isteyen örgütlerin sayısı ise, Kollektif üyesi örgütlerin yanı sıra *ATİK*'in, *Alevi*, *Ezidi*, *Kürt* ve *Süryani* örgütlerinin katılımıyla 10'u aşacaktı.

Hiç kuşku yok, bu konuda daha ileri adımlar atılması, ancak Türkiye'nin demokratikleşmesi için verilen mücadelede gösterilecek başarıya bağlı...

Evet, Türkiye'de bugünlerdeki gelişmeler hem acılı, hem umut verici...

İslamo-faşist baskılar gün geçtikçe daha da azgınlaşırken, en geç 2023'te, belki de 2022 yılında genel seçime gidilecek olması, muhalefet cephesinde bir hareketlenme yaratmış bulunuyor.

Bir yanda altı siyasal partinin kurduğu ittifak "güçlendirilmiş parlamenter sistem"e geçiş vaad ederken, HDP ile bazı sol parti ve kuruluşlar bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşayacakları "*Demokratik Cumhuriyet*" çağrısı yapıyor.

Ancak böylesi bir demokratik cumhuriyet gerçekleştirebildiği taktirdedir ki, Türkiye'de olduğu gibi göç alan ülkelerde de Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılanların *Asurilerin*, *Ermenilerin*, *Ezidilerin*, *Greklilerin* ve *Kürtlerin* varlığına ve kültürlerine mesafeli, hattâ düşmanca davranmaları son bulabilir.

Bu planda *Demokratik Cumhuriyet* iktidarının ilk görevlerinden biri, 1915 Soykırımı'nı ve onu izleyen tüm soykırım ve tehcir operasyonlarını tanımak, siyasal sürgünler üzerindeki tüm baskılara, hayatlarına kasdetmeye kadar varan tehditlere, rengarenk arama bültenlerine son vermektir...

1974'te Yunanistan'da faşist cuntanın devrilmesinden sonra yapıldığı gibi, tüm siyasal sürgünlere vatandaşlık haklarını eksiksiz tanımak, ülkelere özgürce dönmelerinin, mesleklerini ve de siyasal çalışmalarını Türkiye'de sürdürmelerinin önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmaktır.

Bunun için de yıllardır yurt dışında bu konularda mü-

cadele yürüten demokratik göçmen örgütleri, *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek ve Kürt* diasporalarını temsil eden kuruluşlar, Demokratik Cumhuriyet iktidarını oluşturmaya aday partiler tarafından şimdiden muhatap alınmalıdır.

Avrupa Sürgünler Meclisi'nin son genel kurulunda söylemiştim...

Tekrarlıyorum:

Türkiye'nin gerçekten demokratikleşmesi isteniyorsa, sandığa sürgünlerin, diasporaların iradesi de mutlaka yansımali, sürgün tarihe gömülmelidir.

Sürgün dostlarım,

Hepinizi sevgiyle selamlıyorum.

Özerk Yönetim'den, laiklikten ne haber?

14 Mart 2022)

Avrupa Topluluğu'nun merkezinde bulunan Belçika, bir yandan Korona salgınının ve iklim değişiminden kaynaklanan büyük sel felaketinin sosyal ve ekonomik yaşamda yarattığı büyük hasarı telafi etmeye çabalarken, öte yandan ülkenin üç toplumlu ve üç bölgeli federatif yapısını 2024 yılından itibaren daha rasyonel ve hakkaniyetli kılmayı amaçlayan yoğun bir siyasal hareketlilik yaşıyor.

Bilindiği gibi, federatif yönetim tarzının en gelişmiş örneği olan Belçika'nın kuzeyinde ve Brüksel'de Flamanca konuşanların *Flaman Topluluğu*, güneyinde ve Brüksel'de Fransızca konuşanların oluşturduğu *Frankofon Topluluğu*, doğu sınırında da Almanca konuşanların oluşturduğu *Alman Topluluğu* mevcut.

Buna paralel olarak, ekonomik ve sosyal konularda söz ve karar sahibi üç farklı bölge yönetimi daha mevcut... Kuzey'de *Flaman Bölgesi*, güneyde *Valon Bölgesi*, merkezde *Brüksel Bölgesi*...

Özetle, 10 milyonluk bu ülkede, biri dış politika, savunma ve maliye konularında yetkili federal meclis ve hükümet olmak üzere tam üç ayrı topluluk parlamentosu ve hükümeti, üç de bölge parlamentosu ve hükümetine sahip, yedi parlamentolu ve yedi hükümetli bir sistem mevcut.

Bu ikili yapı pratikte birçok sorun yarattığı için topluluk yönetimleriyle bölge yönetimlerinin 2024'ten itibaren birleştirilmesi, ülkede sadece dört bölgeli bir sisteme geçilmesi düşünülüyor: Kuzeyde *Flaman Bölgesi*, güneyde *Valon Bölgesi*, merkezde *Briüksel Bölgesi*, doğuda *Alman Bölgesi*... Flamanlar bu konuda ilk adımı atarak, son seçimlerden bu yana kendi topluluk yönetimleriyle bölge yönetimlerini birleştirdiğinden, parlamento ve hükümet sayısı şimdiden 6'ya düşmüş bulunuyor.

Yarım yüzyıla yakındır yaşadığımız, sosyal ve kültürel yaşamına aktif olarak katıldığımız Belçika'nın geleceğiyle ilgili tartışmalar bittabi bizleri de çok yakından ilgilendiriyor. Ama asıl büyük ilgiyle izlediğimiz, Türkiye'de yaklaşan seçimlerden yararlanarak cumhuriyetin 100. kuruluş yıldönümünde islamo-faşist AKP-MHP diktasının yıkılıp yerine gerçekten demokratik bir düzen kurulup kurulamayacağı konusunda giderek daha da yoğunlaşan tartışmalar.

Bu planda kapanan haftanın en önemli gelişmesi, hiç kuşkusuz, diğer beş siyasal partiyle “güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş” ittifakı oluşturmuş bulunan CHP lideri *Kemal Kılıçdaroğlu*'nun “müstakbel cumhurbaşkanı” adaylığına Kürt seçmenlerin desteğini de garantileyebilmek için gerçekleştirdiği Diyarbakır seferiydi.

Kılıçdaroğlu'nun ziyaretleri ve konuşmalarıyla ilgili haberleri ve yorumları dikkatle izledim. Altı partinin 28 Şubat'a denk getirilen görkemli toplantısında kamuoyuna açıklanan *Mutabakat Metni*'nde Türkiye'nin gerçekten demokratikleşmesi için yaşamsal önem taşıyan *Özerk Yönetim* konusu es geçilmişti. Belki de birisi MHP'nin, ikisi AKP'nin, bir diğeri de MSP'nin ideolojik ve politik damgasını taşıyan

ortakları rahatsız etmemek için... Acaba *Kılıçdaroğlu* Diyarbakır seferinde bu konuda Kürt yurttaşlara tatmin edici bir açıklama yapabilecek miydi?

HDP'nin yöneticileri, milletvekilleri, belediye başkanları, düşünürleri, militanları yıllardır *Özerk Yönetim* mücadelesi verdikleri için tutuklanma, görevden alınma, dokunulmazlıkları kaldırılarak yıllarca zindanda yatırılma zulmü altında değil miydi?

Özerk Yönetim sistemine geçilebilmesi için, her şeyden önce buna temelden engel olan Anayasa'nın ilk dört maddesinde değişiklik yapılması gerekirdi...

Ama *Kılıçdaroğlu* Diyarbakır'a gitmeden çok önce, 6 Mart günü Halk TV'de *Fikret Bila* ile söyleşisinde noktayı zaten koymuştu: “Anayasanın ilk dört maddesi ortak noktamızdır. Bunu defalarca söyledim. Anayasanın ilk dört maddesi bizim kırmızı çizgimizdir.”

Oysa, HDP Milletvekili *İmam Taşçier*, 7 Aralık 2021'de TBMM'de yaptığı konuşmada sorunu net olarak ortaya koymuştu: “Anayasanın ilk dört ile 40 ve 41'inci maddesi değiştirilmezse, bazı kanunlardaki çekinceler kaldırılmazsa, Kürt sorunu tartışılmaz” demişti.

Unutulmasın... *Özerk Yönetim*'in Kürt ulusu için ne denli yaşamsal olduğu, HDP'nin programında şöyle ifade edilmişti:

“Partimiz, halkların ihtiyaç duyduğu özerklik modellerinin ve kendi kendilerini yönetmelerine olanak sağlayacak demokratik yönetim biçimlerinin geliştirilmesi ve yaşam bulması için mücadele eder. Partimiz, yerinde ve yerelde yönetimi kapsayan, demokratik ve özerk yerel yönetimlerin hem Kürt halkının taleplerinin yerine getirilmesinde hem de Türkiye'nin demokratikleşmesinde, toplumsal barışın gerçekleşmesinde, halkların özgür ve gönüllü birliğinde önemli bir rol oynayacağını savunur. Emekçilerin ve halkların eşit ve özgürce yaşadığı demokratik bir cumhuriyete ulaşma yolunda Kürt halkının kendi deneyimlerinden hareketle geliştirdiği

demokratik özerklik hedefini Kürt sorununun çözümünde önemli bir uğrak olarak değerlendiren partimiz, Türkiye'nin demokratikleşmesi, halkların özgür ve gönüllü birliği için demokratik özerklik anlayışının sunduğu imkanların bütün ülkede yaşam bulması için mücadele eder.”

Kılıçdaroğlu'nun Diyarbakır gezisindeki tutumunu ve konuşmalarını, yaptığı toplantıların ikisine bizzat katılmış olan *Artı Gerçek* yazarı *Nurcan Kaya*, dünkü yazısında çok iyi değerlendiriyor:

“Sonuç olarak, Kürtler bu ziyaret sırasında söylene-
bilecek ne varsa söylediler. Yapılması gereken her eleştiriye
de yaptılar. Muhatapları ana muhalefet lideri ve belki de ge-
leceğin cumhurbaşkanıydı. Dolayısıyla, bu görüşmelerin
anlamı olduğunu ve siyasi aktörlere sorunları ve talepleri
anlatmanın bir insan hakları mücadelesi biçimi olduğunu
düşünüyorum.

“Kılıçdaroğlu ise mutabakat metninde yazılanları ve
başka bir takım önemli şeyler anlattı ama Kürtler için kırmızı
çizgi denilebilecek konular olan Kürt sorununun çözümü,
anadilinde eğitim, geçmişle yüzleşme gibi konularda tatmin
edici cevaplar vermedi. Kürtlerin ve farklı kimliklere sahip
toplulukların iktidarın ve rejimin değişmesi halinde eşit ve
özgür bireyler ama aynı zamanda kolektif haklara sahip halk-
lar olarak yaşayacaklarını düşündürecek bir şey söylemedi.

“Kılıçdaroğlu, 6'lı ittifakı bir arada tutmak için bazı
şeyleri söylemekten imtina mı etti yoksa CHP'den bundan
daha fazlasını beklemek mümkün değil mi, bunu zaman
içinde göreceğiz.”

Akademisyen *Cuma Çiçek*, Kılıçdaroğlu'nun kaypak
tutumunu 12 Mart 2022 tarihli *Evrensel*'de net şekilde ortaya
koyuyor: “CHP'nin çözüm kapısını gösteren ama kapıdan
ötesinden de bahsetmeyen bir pozisyonu var. Çözeceğim
diyor ama nasıl çözecek? Kürtlerin somut talepleri var. Ana
dilde eğitim, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, kendisini
yönetme, maddi kaynaklarını yönetme gibi. Ankara'da mer-

kezi yönetime dahil olma gibi talepleri var. Silah meselesi var, şiddeti nasıl çözecek CHP? Rojava meselesinde pozisyonu ne? Kürt meselesinin jeopolitik dinamikleri var, İKBY ile nasıl bir ilişki öngörüyor? Tutuklu insanlar var, bir o kadar da yurt dışında var. Kürt meselesinde gelecek inşa edici, siyasal ve toplumsal talepler var. Bölge'nin 1932'den bu yana bir geri bırakılmışlığı var, bir kaynak bölüşümü sorunu var. Kaynaklar nasıl adil bölüşülecek? Bu eşitsiz kaynak dağılımının giderilmesine dair CHP'nin pozisyonu ne? Bu sadece tarımı destekleyerek olacak bir iş değil. Daha kapsamlı, bölgesel bir kalkınma, gelişme yeniden kaynak bölüşümü meselesi var. Meselenin ağır boyutları var.”

Kılıçdaroğlu, bir yandan AKP'nin seçmenlerini yanına çekebilmek, öte yandan ortağı sağcı partileri rahatsız etmemek için Laiklik ve Diyanet konularında da tam bir teslimiyet içinde...

İhsan Çaralan, 9 Eylül 2021 tarihli *Evrensel*'de uyarıyordu:

“Bugüne kadar Erbaş'ın çeşitli vesilelerle laiklik karşıtı açıklamaları oldu. Ayasofya'nın açılışının hemen arkasından, bir gösteriye dönüştürülen cuma namazında (24 Temmuz 2020), Erbaş'ın, hutbe okuduğu minbere bir şeyhülislam edasıyla kılıç kuşanıp çıkması sert tartışmalara yol açsa da kısmi çıkışlar olarak görüldü, tepkiler de ona göre sınırlı kaldı.

“Ancak 30 Ağustos'tan başlayarak aldığı tutum, laiklik etrafında kendine yapılan eleştirilere meydan okuyan bir tarzda oldu. İsteklerini dinin Allah'la kişi arasında kalmayıp hayatın bütün alanlarını kapsamaya gerektiğine kadar götüren Erbaş'ın adını koymadan ama herkesin açıkça anlayacağı biçimde şariat düzeni istemesi, tartışmaların çitasını da yükseltti!

“Bu yüzden eleştiriler de Erbaş'ın '*Erdoğanizma'nın 2. Adamı olduğu, 'Erdoğan sonrasında liderliğe ve Cumhurbaşkanlığına oynadığı', 'Diyanet işleri başkanı değil şeyhülislam olmak istediği'* ne kadar götürüldü.

“Gerçek laik devletlerde Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir kurum yoktur. Bizde de Diyanet İşleri Başkanlığı, ‘baş aşağı’ duran sakat laiklik anlayışının eseridir ve gerçek bir laiklik için de kaldırılması gereken bir kurumdur.

“Bu yüzden de demokrasi güçlerinin, ilerici demokrat çevrelerin, bütün bu gelişmeleri doğru değerlendirerek gereğini yapan bir mücadele çizgisinde hareket etmesi Diyanet İşleri Başkanı Erbaş üstünden atılan bu son adımdan sonra daha da önem kazanmıştır.”

Ali Sirmen de 4 Mart 2022 tarihli *Cumhuriyet*’teki “Laiklik olmazsa demokrasi de olmaz” başlıklı yazısında uyarıyor:

“Doğrusu bunları söylemek istemezdim. Başlangıçta, çok kişi gibi beni de umutlandıran altı partinin bir araya gelecek güçlendirilmiş parlamenter sistem ile demokrasiye geçme gaye birlikteliğinin açıklanması üzerine yarınlarımız açısından daha umut aşılayıcı şeyler yazmak isterdim; bugünleri o iştah ile bekliyordum. Ama ne yazık ki olmadı.

“Altı partinin ortak çalışmaları konusunda doğru bir düşünce edinebilmek için merakla beklenen metne önce laiklik açısından bakmakta yarar var. Çünkü Türkiye’yi geleceği ve varlığını tehdit eden büyük sosyo ekonomik, politik, toplumsal çöküntünün derin çukuruna atan, her eylemi ve söylemiyle aydınlanmacı laik Cumhuriyetin kurum, kural ve kavramlarını parça parça etmeye ahdettiğini herkesin gözüne sokan AKP, bu yıkımı, özellikle demokrasinin onsuza olmazı laikliğe saldırarak oluşturmuştur.

“Milli Eğitim ve de diğer bakanlıklarda AKP’nin iktidar döneminde cirit atan tarikat ve cemaatler, laiklik ve Cumhuriyet karşıtlığını Atatürk düşmanlığıyla birleştirerek açıkça sergilemekten çekinmeyen ve bugün artık ‘laik Cumhuriyetin!’ fetva makamı haline gelmiş bulunan Diyanet’e de egemen olmuş ve Milli Eğitim, Diyanet ve tarikat-cemaat üçgeni, tümüyle denetim altına alınan bağımsızlığı kalmamış sözde yargının da yardımıyla kol kola demokrasiyi ve onun

onsuz olmazı laik Cumhuriyeti gömme yolunda dev adımlarla ilerlemeye başlamışlardır. Bu gidişi tersine çevirmeden, demokrasiye geçiş mümkün değildir.”

Kılıçdaroğlu ve ortaklarının gerek *Özerk Yönetim*, gerekse *Laiklik* konusunda hiçbir umut vaad etmeyen tutumu iyice ortaya çıkmıştır.

Bu konuda umut HDP ve sol partilerin oluşturmakta olduğu *Demokratik Cumhuriyet* ittifakındadır.

Avrupa'nın Janus ikiyüzlülüğü...

21 Mart 2022

Rusya Federasyonu lideri *Putin*'in Ukrayna'ya saldırısının, kendisi için ve de her türlü baskı ve entrikayı uygulayarak yönettiği dünyanın bu en büyük yüzölçümlü ülkesi için ne sonuçlar getireceğini kestirmek zor ama, 20 yıldır Rusya'nın güney komşusu Türkiye'yi benzeri baskı ve entrikalarla yöneten *Erdoğan* için bir altın fırsat oluşturduğunda hiç kuşku yok.

Nasıl olmasın ki, Avrupa ile Asya arasında her bakımdan köprü oluşturan bu ülkeyi islamo-faşist bir rejimin bendesi haline getirdiği, komşu ülkelere islami seferler düzenlediği için Türkiye'nin üye olduğu uluslararası ittifaklar ve kurumlar tarafından sürekli eleştirilen, hattâ bu yüzden “diktatörler kara listesi”nin başlarında yer alan *Erdoğan*, Ukrayna krizinin ardından, birden bire tüm günahlarından arınmışçasına, ayağına koşulan, gittiği yerlerde de kırmızı halılarla ağırlanan bir barış kahramanına dönüştürüldü. Nerdeyse Nobel Barış ödülüne aday gösterilecek!

Son bir hafta içinde Almanya Şansölyesi *Scholz*, Yunanistan Başbakanı *Miçotakis*, İsrail Cumhurbaşkanı *Herzog*, Kosova Cumhurbaşkanı *Osmani* ve Polonya Cumhurbaşkanı *Duda* Türkiye'deydiler. Düne kadar *Erdoğan* hakkında de-

mediğini bırakmayan Hollanda Başbakanı *Rutte* de “Türkiye doğu kanadının savunması için çok önemli... Son yıllarda Türkiye ile Hollanda arasında gerilimler yaşanmış olsa da, kişisel ilişkilerimiz her daim iyi kaldı” diyerek yarın Erdoğan’ın ayağına gideceğini açıkladı.

Daha da önemlisi, Erdoğan’ın, hem Rusya ile hem de Ukrayna ile ikili ilişkiler sürdüren tek ülkenin lideri olarak önümüzdeki perşembe günü Brüksel’de toplanacak olan *NATO Liderler Zirvesi*’ne “kilit adam” havalarında katılacak olması...

NATO Zirvesi’ne paralel olarak yine Brüksel’de 24-25 Mart tarihlerinde *Avrupa Birliği Liderler Zirvesi* toplanacak... İlk günkü oturumuna ABD Başkanı *Biden*’ın da katılacağı bu zirvede yeri olmasa da, çarşamba ve perşembe günleri Brüksel’de bulunacak olan *Erdoğan*’ın Avrupa Birliği yöneticileriyle de görüşerek son yıllarda iyice bozulmuş olan AB-Türkiye ilişkilerinin düzeltilmesi için yönlendirme yapacağından hiç kuşku yok.

Ukrayna’nın alelacele *Avrupa Birliği*’ne kabul edilme istemi Avrupa başkentinde tartışılırken, Erdoğan fırsatı kaçırmamış, Kosova Cumhurbaşkanı *Osmani*’nin 1 Mart’ta kendisini ziyareti sırasında “Bu AB üyelerine ben diyorum ki acaba Türkiye’yi ne için AB’ye almakta hâlâ endişe ediyorsunuz? Ukrayna ile ilgili gösterdiğiniz hassasiyeti Türkiye için de gösterin. Yoksa birileri saldırdığı zaman mı Türkiye’yi gündeme alacaksınız?” diye ilk çıkışını yapmıştı.

Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi *Josep Borrell*’in yanıtı gecikmedi. 12 Mart’ta “AB, Türkiye’nin Rusya ve Ukrayna arasında bir köprü olabileceğini düşünüyor ki zaten bu rolünü oynadı, oynamaya da devam edebilir. Türkiye’nin stratejik önemi bu savaş öncesindeki dönemden çok daha önemli. Türkiye tekrar bu rolü üstlenmeli” çağrısında bulundu.

Hemen ardından, Türkiye Daimi Raportörü Nacho Sanchez Amor’un özellikle son ziyaretinde Gezi duruşmasını

da izledikten sonra yaptığı eleştirilere rağmen, Avrupa Parlamentosu da birdenbire aşka gelerek 19 Aralık 2018'den beri nisyana terkettiği *Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu*'nu 17 Mart'ta toplantıya çağırdı.

Üstelik de, sazlı sözlü bir karşılama şenliğiyle... Tayyip rejiminin Avrupa başkentindeki bir propaganda servisi, toplantıdan bir gün önce, *Karma Parlamento Komisyonu*'nun 79'uncu toplantısı vesilesiyle Türkiye'nin AB Daimi Temsilciliği'nde bir konser organize etti. Belçika'da yaşayan bazı müzisyenlerin katılımıyla oluşturulan Brüksel Uluslararası Dostluk Orkestrası'nın dinletisinde Dışişleri Bakan Yardımcısı *Faruk Kaymakçı*, Türkiye'nin Brüksel'deki üç büyükelçisi ve KPK'nın Türk ve Avrupalı üyeleri hazır bulunarak Batılı enstrümanlarla Türk ezgilerini dinlediler.

Bir Türkçe haber sitesinin "*AB köşeye sıkıştı, şimdi Türkiye'ye yaklaşmaya çalışıyor*" diye duyurduğu KPK toplantısında ilk konuşmayı yapan Avrupalı eşbaşkan *Sergey Lagodinsky*, AB ile Türkiye arasında son yıllarda siyasi konularda ayrışma yaşandığını hatırlattıktan sonra "Şimdi, bu boşluğa köprü inşa etme ve yeniden birbirimize yaklaşma zamanı geldi. Türkiye, AB'nin önemli bir ortağı ve bu durum devam ediyor. Türkiye, AB'ye aday bir ülke ve bu da devam ediyor" güvencesi verdi.

KPK'nın Türk eşbaşkanı *İsmail Emrah Karayel* de, "Türkiye gibi kilit bir ülkeyi AB dış ve güvenlik politikasının dışında tutmak, bu ve benzeri krizlerde AB'nin hareket kabiliyetini sınırlamak anlamına gelmektedir. Türkiye, bölgesel ve küresel her türlü problemin çözümü için önemli bir ülkedir. Türkiye'nin AB'nin stratejik özerkliğine ciddi katkı sağlayacak bir ülke olduğu unutulmamalıdır. Katılım müzakereleri, Türkiye-AB ilişkilerinin bel kemiğidir. Katılım perspektifi olmaksızın ilişkilerimizin gerçek potansiyelinin ortaya çıkmasını beklemek imkansızdır" diyerek Avrupa kesimini göreve çağırdı.

Parlamente olmadığı halde toplantıda kendisine konuş-

ma hakkı tanınan Tayyip'in yakın adamı, Dışişleri Bakan Yardımcısı *Faruk Kaymakçı*, AB'nin aday ülkelerle yaptığı toplantılara Türkiye'nin çağrılmamasını eleştirerek "Uzun süredir bekleyen aday ülke Türkiye ile Batı Balkanlar arasında neden bölünme yaratıyorsunuz?" dedikten sonra AB ile ilişkilerin gelişmesini yine Kürtlere ve muhaliflere uygulanan devlet terörünün onaylanması koşuluna bağlamaya çalıştı: "Ben AB'nin terör listesinde olan PKK'nın adını söylediğimde bile rahatsız olan bazı AP milletvekilleri var... Bazı PKK sempatanlarını ve FETÖ sempatanlarını AP koridorlarında dezenformasyon yaparken gördüğümüzde Türk milletinin ne yapmasını bekliyorsunuz? Sizin terörle mücadelede samimi olmanızı bekliyoruz. Böylece son yıllarda kaybolan güvenin yeniden tesis edileceğine inanıyorum."

Erdoğan'ın, NATO Zirvesi nedeniyle Brüksel'de bulunacağı çarşamba ve perşembe günlerinde, AB yöneticileriyle ve AB üyesi ülkelerin devlet ya da hükümet başkanlarıyla "üst düzeyde" ilişkiler kurarak, insan haklarına saygı konusunda 195 ülke arasında ancak 146. sırada yer alabilen Türkiye'yi olduğu gibi kabullenmeleri için her türlü baskı ve tehdidi kullanacağına kuşku yok.

ABD destekli Avrupa süper güçlerinin insan hakları konusunda Türkiye'ye sürekli taviz veren tutumunun bir diğer önemli göstergesi ise, hiç kuşkusuz, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi* tarafından defalarca mahkum edilmiş olan Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nin üyesi olarak Bakanlar Komitesi'nde ve Parlamenterler Meclisi'nde yerini hâlâ koruyor olmasıdır.

Buna karşılık, gerek yüzölçümü, gerekse nüfus olarak Avrupa'nın en büyük ülkesi olan *Rusya Federasyonu*, Ukrayna krizi nedeniyle 15 Mart'ta Parlamenterler Meclisi'nin oybirliğiyle *Avrupa Konseyi* üyeliğinden atıldı, Türkiye Parlamentosu'nu temsil eden tüm milletvekilleri de bu karara oy verdiler.

Vladimir Putin ile *Recep Tayyip Erdoğan* arasında bir-

çok beraberlikler ve benzerlikler var... Her şeyden önce, 1952'de doğmuş olan *Putin* ile 1954'te doğmuş olan *Erdoğan* aynı kuşaktan...

1975'ten itibaren tam 16 yıl KGB ajanı olarak görev yapmış bulunan *Putin*, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra siyasal kariyerine 1990 Mayıs'ında Leningrad Belediye Başkanı'nın uluslararası ilişkiler danışmanı olarak başlar, 1994'te Saint Petersburg Hükümeti'nde başkan yardımcısı, 1997'de *Boris Yeltsin*'in Başkanlık Konseyi üyesi, 1999'da da Rusya Federasyonu'nun önce başbakan yardımcısı, hemen ardından başbakanı olur. 2000 yılından bu yana da 22 yıldır zaman zaman başbakan, çoğunca da cumhurbaşkanı sıfatıyla koskoca ülkeyi yöneten tek adamdır.

Lise öğrenimini İmam Hatip Lisesi'nde yapan *Recep Tayyip Erdoğan* ise, siyasal kariyerine *Putin*'den çok önce, 1975'te *Milli Selamet Partisi* Gençlik Kolu Başkanı olarak başlamış, 1983'te yeni kurulan *Refah Partisi*'ne katılmış, 1994 seçimlerinde, solun bölünerek üç ayrı aday çıkartmasından yararlanarak *İstanbul Belediye Başkanı* seçilmiş, *Putin*'in Saint Petersburg'u yönettiği yıllarda o da Türkiye'nin en büyük metropolünü yönetmiştir.

Putin 2000 yılından beri Rusya Federasyonu'nu kendi kontrolündeki kutup ayısı sembolü *Birleşik Rusya Partisi*'nin parlamenter desteğiyle yönetirken, *Erdoğan* da 2002 yılından beri Türkiye Cumhuriyeti'ni bizzat başkanlığını da üstlendiği ampul sembolü *Adalet ve Kalkınma Partisi*'nin desteğiyle yönetmeye devam etmektedir.

İki diktatör arasında bir başka benzerlik de, kendilerini artık tarihe mal olmuş iki büyük imparatorluğu günümüze uygun yeni formatlarda canlandırma misyonunun taşıyıcısı olarak görmeleridir. *Putin*'in tarihsel referansı *Rus Çarlığı*, *Erdoğan*'ın tarihsel referansı ise *Osmanlı İmparatorluğu*'dur.

Eğer *Putin* bugün kendi tarihsel referansını kullanarak *Rusya Federasyonu*'nun batı sınırına komşu Doğu Avrupa ülkeleriyle Kafkasya'daki küçük devletleri, gerekli gördü-

günde askeri operasyonlara da başvurarak, kontrolü altında tutmaya çabalıyorsa, *Erdoğan* da hem İslamcı Osmanlı referansını, hem de Türkçü *Kızıl Elma* referansını kullanarak Kıbrıs'ın yarısını işgal altında tutmaya devam ettiği gibi, İHA'lar, SİHA'lar ve de ulufeye bağlanmış islamcı teröristlerle Suriye'den Irak'a, Kafkasya'ya, Libya'ya sefer eylemekte, üstelik bu fütuhât operasyonlarının çoğunu, Gazi Meclis'te MHP'nin yanı sıra CHP ve İYİP'nin de desteğiyle gerçekleştirmektedir.

Ve başa dönüyorum...

Ukrayna krizi nedeniyle *Rusya Federasyonu* bir oturumda Parlamenterler Meclisi'nin ittifakıyla *Avrupa Konseyi*'nden atılırken, işlediği cürümlerle insan haklarına saygı konusunda 195 ülke arasında ancak 146. sırada yer alabilen Türkiye bu konseyde tutulmaya devam ediyor...

Türkiye'deki faşizan yönetimlere karşı gösterilen ilk hoşgörü de değıl bu...

Avrupa Konseyi 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, kıta ülkelerinde insan haklarına saygıyı güvence altına almayı sağlayacak bir kurum olarak 1949'da 10 Batı Avrupa ülkesi tarafından kurulmuş, hemen ardından ABD'nin Doğı Akdeniz ve Yakın Doğı'daki çıkarlarını savunmakla görevlendirilen *Yunanistan* ve *Türkiye* de üyeliğıe olarak kabul edilmişti.

1967'de faşist albaylar cuntasının darbesinin ardından *Yunanistan*'ın Avrupa Konseyi'nden atılması gündeme gelmiş, ancak faşist cunta böyle bir karar alınmasına meydan vermemek için kendiliğıinden Avrupa Konseyi'nden çekilmişti.

Dört yıl sonra da, bizdeki 12 Mart 1971 darbesinin ardından kitlesel tutuklamalar, işkenceler, kitlesel tasfiyeler, idam hükümleri birbirini kovalarken, sürgündeki Yunanlı direnişçilerin de desteğıyle Türkiye'nin *Avrupa Konseyi*'nden çıkartılması için *Demokratik Direniş Örgütü* olarak büyük bir kampanya başlatmış, bunu sağlamak için insan hakları ihlallerini ayrıntılı olarak ortaya koyan İngilizce hacimli üç belge yayınlamıştık.

Bu belgelere dayanarak konu Parlamenterler Meclisi'nin gündemine alınırken, CHP lideri *Bülent Ecevit* Konsey'deki CHP'li milletvekillerini seferber ederek bizzat devreye girmiş, Türkiye'nin *Avrupa Konseyi*'nden atılmasını engellemiştir.

Buna rağmen Türkiye'de insan hakları ihlallerinin ardı arkası kesilmedi... 12 Eylül 1980 faşist darbesinin ardından, TBMM askeri cunta tarafından kapatıldığı halde, AP'li ve CHP'li milletvekilleri *Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi*'nde askeri faşist rejimin savunmasını yapmaya devam ediyordu... Sürgündeki muhalefetin gösterdiği tepki üzerine, *Parlamenterler Meclisi* 15 Mayıs 1981'de Türk parlamenterlerin toplantıya katılmalarını yasakladı.

Bunu 1 Temmuz 1982'de Avrupa Konseyi üyesi beş ülkenin, *Fransa, Hollanda, İsveç, Norveç* ve *Danimarka*'nın, insan hakları ihlallerinden dolayı Türkiye aleyhine *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'nde dava açması izledi. Ancak, 1983'de yapılan seçimlerden sonra yeni seçilen Türk milletvekillerinin Parlamenterler Meclisi'ne katılmaları kabul edildiği gibi, beş ülke de AIHM'de açtıkları davanın dosyasını geri çektiler.

Berlin Duvarı'nın yıkılması, *Sovyetler Birliği*'nin çökmesi, *Sosyalist Sistem*'in ve *Varşova Paketi*'nin dağılmasından sonra *Rusya Federasyonu* da dahil Doğu Avrupa ve Kafkasya ülkelerinin hepsi *Avrupa Konseyi*'ne katılarak üye sayısını 47'ye çıkarttılar.

Rusya Federasyonu'nun atılmasıyla bu sayı şimdi 46'ya düşmüş bulunuyor.

Türkiye hakkında, HDP lideri *Selahattin Demirtaş* da dahil özellikle muhalif vatandaşlara yapılan haksızlık ve adaletsizlikler üzerine AIHM'de açılmış, binlerce bireysel dava var...

İnsan hakları savunucusu *Osman Kavala*'ya uygulanan adaletsizlik nedeniyle *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi*'nin başlattığı ihlal süreci ise 21 Şubat 2022'de *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'ne ulaşılmış bulunuyor... 17 yargıçtan

oluşan Büyük Daire'nin bakacağı dava için Bakanlar Komitesi'nden ve taraflardan 19 Nisan'a kadar bu konuda görüş bildirmeleri istendi.

İlgiyle bekliyoruz... *Rusya Federasyonu*'nu bir çırpıda *Avrupa Konseyi*'nden atanlar, hem ülke içindeki baskı uygulamalarında, hem de başka ülkelere karşı silahlı saldırılar konusunda en az *Rusya Federasyonu* kadar suçlu olan Ankara rejimi hakkında ne karar verecek?

Avrupa'nın ikiyüzlülüğü üzerine bir soru daha...

Güney ve Güney Doğu ülkelerindeki savaşlardan, katliamlardan kaçarak gelen mültecilere karşı aşılmaz duvarlar ören, kaçak olarak girmeyi başaranlara da oturma ve çalışma statüsü çıkartmakta binbir güçlük çıkartan, sokaklarda süründürten Avrupa, Ukrayna'dan gelenlere derhal özel ağırlama servisleri kurmakta, hemen oturma ve çalışma izni çıkartmakta...

Mavi gezegenimizin farklı coğrafyalarından gelmiş savaş ve terör mağdurlarına kökenlerine, renklerine göre farklı muamele yapılması gerektiği insan hakları bildirgelerinin hangi sayfasında yazılı?

Antik Avrupa'nın sayısız tanrıları arasında bir de ikiyüzlü *Janus* vardır.

Evet, bekliyoruz... Avrupa *Janus* ikiyüzlülüğünü sürdürmeye daha ne kadar devam edecek?

Devr-i Süleyman'dan Devr-i Tayyip'e...

28 Mart 2022

Yazar-gazeteci dostumuz *Aydın Engin*'i de, bizim kuşaktan birlikte mücadele verdiğimiz bir çok dostumuz gibi, geçen hafta sonsuzluğa uğurladık... Siyasal yaşama DP döneminin baskılarına karşı tavır koyarak girmiş olan bizim kuşak, 60'lı yıllarda *Devr-i Süleyman*'ı yaşamış, arada iki fa-

şist askeri darbeden geçtikten sonra, 2000’li yıllarda da *Devr-i Tayyip*’i yaşamaya devam etmekte... Ne yazık ki, sevgili Aydın bu karanlık devrin kapandığını göremeden aramızdan ayrıldı.

Benden beş yıl sonra dünyaya gelmiş olan Aydın’ı 60’lı yılların ikinci yarısında *Ant Dergisi*’ni yayınlarken ilk kez tiyatro sanatçısı kimliğiyle tanımıştım. Devrimci gençlik direnişinin yükseldiği günlerde Aydın ve arkadaşları, *Tuncel Kurtiz*, *Tuncer Necmioğlu*, *Umur Bugay* ve *Müjdat Gezen*, *Halk Oyuncuları* adı altında bir tiyatro topluluğu kurarak dönemin iktidarını hicveden *Devr-i Süleyman* adlı bir oyun sahneye koymuşlardı.

Tabii ki, iktidarın tepkisi ve onun kışkırttığı sağcıların saldırıları gecikmedi. 1968 sonbaharında İmam Hatip Okulu öğrencilerinin de içinde olduğu bir saldırgan grup oyunun sahnelendiği *Küçük Opera Tiyatrosu*’nu basmışlardı.

Paltolarının altından çıkarttıkları sopa ve demir çubuklarla sahneye fırlayan zorbalar, patlayıcı maddeler de kullanarak dekorları tahrip etmişler, üzerinde anayasanın 20. maddesi yazılı olan ve ABD 6. Filosu’nun gelişine karşı bir slogan bulunan perdeyi “İtlerin ne mal oldukları perdelerindeki yazılarından belli... Yalan... dostlarımız işgalci değildir. Satılmış köpekler, Moskova’ya” diye uluyarak parçalamışlardı. Binanın ön cephesindeki camların da taşlarla parçalandığı saldırıya müdahale etmek isteyen iki emekli kişi demir çubuklarla başlarından yaralanmışlardı.

Bu saldırıyı *Ant Dergisi*’nde ayrıntılı olarak yansıttığım gibi, olayın hemen ardından devrimci gençlik örgütlerinin Küçük Opera Tiyatrosu’nda düzenledikleri dayanışma toplantısına ben de konuşmacı olarak katılmıştım.

Ancak *Halk Oyuncuları*’na saldırının arkası kesilmeyecek, *Küçük Opera Tiyatrosu* 28 Ocak 1969’da aynı saldırganlar tarafından ateşe verilerek *Devr-i Süleyman*’ın tekrar sahnelenmesi engellenecekti.

Bu saldırı üzerine yazarımız *Osman Saffet Arolat*’ın

Halk Oyuncuları'nın yönetmeni *Aydın Engin* ve oyuncularla yaptığı röportajı, tiyatro binasının yanmış halini gösteren ve tüm sanatçıların birlikte yer aldığı iki fotoğrafla *Ant Dergisi*'nin 4 Şubat 1969 tarihli 110. sayısında iki tam sayfa üzerinden yayınlamıştık.

Aynı sayıda İstanbul'daki tüm devrimci öğrenci örgütlerinin saldırıyı protesto eden ve *Halk Oyuncuları* ile dayanışmayı dile getiren bir ortak bildirisi de yer alıyordu.

İlginç bir raslantı... *Ant Dergisi*'nin o röportajı yayınladığımız sayısında, İstanbul Üniversitesi rektörlüğünü işgal ettikleri için tutuklanan *Deniz Gezmiş* ve arkadaşlarının mahkeme kapısında duruşmayı beklerken çekilmiş bir fotoğrafı ile 1945 yılında CHP'nin kışkırttığı milliyetçi gençler tarafından basılıp tahrip edilen *Tan Gazetesi*'nin başyazarı *Sabiha Sertel*'in anıları da yer alıyordu.

Daha sonraki yıllarda gazeteciliğe başlayarak *Osman Saffet Arolat*'la birlikte *Maden İş Sendikası*'nın gazetesini çıkartan Aydın'la 12 Mart 1971 darbesinden sonra açılan *Türkiye Komünist Partisi* davasının sanıkları arasında yer aldık.

Ben sürgünde olduğum için hakkımda arama kararı çıkartılmıştı, tutuklanan *Aydın Engin* ise aynı davanın sanıklarından *Osman Saffet Arolat* ve *Harun Karadeniz*'i evinde gizlediği için altı ay hapse mahkum edilmişti.

Tahliye edildikten sonra *Yeni Ortam*, *İlke*, *Politika* ve *Cumhuriyet* gazetesindeki yazılarımı ilgiyle izlediğim Aydın'la yollarımız, yıllar sonra, 12 Eylül 1980 darbesinin ardından sürgünde kesişti.

Biz mücadeleyi Brüksel'de *İnfo-Türk* ve *Demokrasi İçin Birlik* ile sürdürürken, Aydın da eşi *Oya Baydar* ile birlikte Almanya'da Türkiye Postası gazetesinde sorumluluk üstlenmişti. Almanya'da cuntaya karşı yapılan sürgünler arası toplantılarda bir araya geliyorduk.

Aydın 1985'te gazeteden ayrıldıktan sonra Türkiye'ye dönünceye kadar geçimini altı yıl süreyle Frankfurt'ta taksi şoförlüğü yaparak sağladı.

Kendisiyle son kez dört beş yıl önce *Roj Tv*'de bir programa katılmak üzere Brüksel'e geldiğinde Kürt gazeteci dostumuz *Erdal Er*'in aracılığıyla buluşmuştuk. Brüksel'in merkezindeki bir balık lokantasında eski günleri yad etmiş, geleceğe ilişkin umutlarımızı, hangi ortamda ve koşulda olursa olsun mücadelemizi sağlığını ve ömrümüz vefa ettiği sürece ara vermeden sürdürme kararlılığımızı paylaşmıştık.

Geçen seneki doğum gününde *Aydın*'la bir ortak noktamızı daha keşfetmiştik. Kendisine gönderdiğim 12 Şubat 2021 tarihli kutlama mesajında şöyle demiştim:

80'liklere karışmanı simgeleyen doğum gününü yürekten kutluyorum. İnci de dört ay önce 80'lik olmuştu. Gençay'ın seninle ilgili bugünkü yazısını zevkle okudum. Bu arada hoş bir rastlantı: Benim doğum günüm babamın ara istasyonlarda görevli demiryolcu olmasından dolayı ilçe merkezine 15 gün gecikmeyle gidebildiği için 27 Şubat olarak işlenmişse de, gerçekte Kalecik'in Irmak ara istasyonunda 12 Şubat 1936'da doğmuşum. Meslektaşlık ve kavga arkadaşlığı yanında bir ortaklık daha...

Daha nice yıllara sevgilerle...

O da bu ortaklığımızı şu mesajla doğrulamıştı:

Almanya'ya tüyebildiğim döneme kadar benim nüfus cüzdanımda doğum tarihi olarak 12 Şubat 1941 yazıyordu. Ama ben oralarda iken Ödemiş Nüfus Dairesini su basmış ve o kocaman nüfus kütükleri iyice ıslanmış. Soruna "Türk usulü" bir çözüm bulmuşlar. Bütün Şubat doğumlular 28 Şubat'ta doğmuş. 1941'liler 28 Şubat 1941, 1942'liler 28 Şubat 1942 vb... O gün bu gündür benim de resmi doğum günüm 28 Şubat 1941. Yani salt 12 Şubatlı değiliz, aynı bürokratik saçmalığın da kurbanıyız... 80'lik İnci kardeşime benim için sarıl, benim için öp.... Selamlar, sevgiler.

Ne yazık ki, sevgili Aydın, bu kez bürokrasinin değil, safra kesesinin ve onun tedavisindeki komplikasyonların kurbanı oldu.

Aydın'ı, 1969'da *Küçük Opera Tiyatrosu*'nun yakılmasının ardından sahne arkadaşlarıyla birlikte söylediği ve *Ant*'ta yayınlanan sözleriyle anıyorum:

“Son bir sözümüz var. Yok olan yalnızca mallarımızdır. Halk Oyuncuları daha bir bilinçli, daha bir bilenmiş, daha bir inançla görev başındadırlar. Görev devrime kadar soluk almaksızın sürecektir. Ve inanıyoruz ki, büyük bir ustamızın dediği gibi, gelecek günler, geçmiş günlerden daha güzel olacaktır, eninde sonunda...”

*

Geçtiğimiz hafta Aydın'ı kaybettiğimiz haberi, tam da Avrupa Birliği'yle NATO zirve toplantıları sonuçlarının, özellikle de *Devr-i Tayyip*'in geleceği konusundaki etkilerinin ne olacağının tartışıldığı bir ortamda geldi.

Geçen yazımda “*Erdoğan*'ın, insan haklarına saygı konusunda 195 ülke arasında ancak 146. sırada yer alabilen Türkiye'yi olduğu gibi kabullenmeleri için her türlü baskı ve tehdidi kullanacağına kuşku yok” demiştim.

Ayrıca, insan hakları savunucusu *Osman Kavala*'ya uygulanan adaletsizlik nedeniyle *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi*'nin ihlal süreci başlatmış olduğunu da anımsatarak sormuştum: “*Rusya Federasyonu*'nu bir çırpıda *Avrupa Konseyi*'nden atanlar, hem ülke içindeki baskı uygulamalarında, hem de başka ülkelere karşı silahlı saldırılar konusunda en az *Rusya Federasyonu* kadar suçlu olan Ankara rejimi hakkında ne karar verecek?”

Yıllardır alıştığımız ve de şerbetlendiğimiz senaryo yine değişmedi... *Erdoğan*'ın görkemli başkanlık uçağı kendisi ve eşi *Emine Hanımefendi* ile birlikte bakanlar, danışmanlar ve de sallabaş gazetecilerden oluşan bir çıkartma birliğini hamil olarak Brüksel'e havalanmadan önce, *Tayyip*'in adaleti Avrupa'ya meydan okurcasına *Osman Kavala*'nın serbest bırakılmasını bir kez daha reddetti.

Bu aşığılamaya rağmen, Brüksel'deki NATO Karar-

gahi'na varışında *Erdoğan*, Şimdiye kadar sũrekli çeliŐkide olduğu Fransa Cumhurbaşkanı *Emmanuel Macron* tarafından karŐılanarak kendisiyle basına kapalı 50 dakikalık bir başa baş gŕrŐŐme yaptı. Aynı zamanda Avrupa Birliği Dŕnem Başkanı olan *Macron*, gŕrŐŐmenin ardından yaptığı açıkla-
mada Rusya -Ukrayna savaşı konusunda *Erdoğan*'la aynı perspektife sahip olduklarını memnuniyetle ifade ettikten sonra "mevcut durumun Tũrkiye ile var olan belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve açıklığa kavuŐturmak için bir fırsat olduğu, geçmiş yıllarda gŕrŐŐ ayrılığı bulunan dosyalarda ilerleme kaydedilebileceği" mũjdesini verdi.

NATO zirvesinin ardından gŕrŐŐtũĐu İtalya Başbakanı *Mario Draghi*, Estonya Başbakanı *Kaja Kallas* ve İngiltere Başbakanı *Boris Johnson*'dan da mũstakbel işbirliği vaadleri duymanın mutluluğu içindeki *Erdoğan*'ın keyfini kaçıran tek Şey, bũyũk umut bağladığı ve yandaŐ medyada da mutlaka olacakmıŐ gibi yansıtılan *Biden*'le baş başa gŕrŐŐmemiŐ, zirve toplantısının açılmasından Önce tũm liderlerin toplu hatıra fotoğrafı çektirmek ũzere bir araya geliŐlerinde sadece ayak ũstũ bir "Goodmorning... How are you?" teatisiyle yetinmek zorunda kalmış olmasaydı.

Erdoğan, buna rağmen, Brũksel'den Tũrkiye'ye dŕnerken uçaktaki basın toplantısında bũyũk bir keyifle açıkladığı gibi, geçmişte çelişkiler yaşadığı iki sũper gũcũn, ABD ve Avrupa Birliği'nin *Ukrayna Krizi*'ni vesile ederek NATO çatısı altında yeniden birlik olmasından, bu birliğe ũye olmayan diğer Avrupa ũlkelerini de *Atlantik Şemsiyesi* altında kendilerine bağlamalarından son derece mutludur.

Şunu çok iyi biliyor ki, eskiden on yıllarca *Sovyetler Birliği*'ne ve onun başını ektiiği *Sosyalist Sistem*'e karşı silahlı tehditler ve CIA kaynaklı komplolarla sũrdũrũlen soğuk savaş dŕneminde Tũrkiye yŕnetimleri tũm insan hakları ihlallerine rağmen nasıl el bebek gũl bebek muamelesi gŕrdũyse, *Rusya*'ya ve mũttetiklerine karşı başlatılan bu ikinci soğuk savaş dŕneminde de, temel hak ve Őzgũrlũkleri ne

denli ayaklar altına alırsa alsın, AKP-MHP islamo-faşist diktasına göstermelik bazı eleştiriler ve kınamalar dışında hiçbir yaptırım uygulanmayacaktır.

Üstelik, bir yandan Atlantik camiasında “vaz geçilemez”i oynarken, bu kriz döneminde hem *Rusya*, hem de *Ukrayna* ile ilişkileri sıcak tutarak, bir yandan Batı’nın ekonomik yaptırımlarından dolayı Rusya’dan ayrılmak zorunda kalan çokuluslu tekellere, öte yandan Batı’dan kovulan Rus oligarklarına kapıları açarak bu yeni soğuk savaşın ganimetlerini toplayacaktır.

Dahası, bu sayededir ki, son kamuoyu yoklamalarında baş aşağı gittiği görülen prestijine doping yaparak büyük ihtimalle bir erken seçime gidecektir.

HDP’nin önerdiği “Demokratik Cumhuriyet” çağrısını görmezden gelerek tümü sağcı beş partiyle idare-i maslahat bir iktidar ittifakı oluşturmaya çalışan *Kılıçdaroğlu*’nun “hellaleşmeci”liği sürdükçe *Devr-i Süleyman*’dan yarım asır sonra açılmış olan *Devr-i Tayyip*’in kapandığını görmek herhalde bizim kuşağa pek nasip olmayacak...

Olmasa da, *Aydın*’la Brüksel buluşmamızda birlikte ahdedtiğimiz gibi, sağlığımız ve ömrümüz vefa ettiği sürece mücadeleyi aynı kararlılıkla sürdüreceğiz...

NATO başkentinde radikal sol yükseliş!

4 Nisan 2022

Her ikisinin de başkenti Belçika’da bulunan NATO ve Avrupa Birliği, yıllarca önce 1. Soğuk Savaş döneminde *Sovyetler Birliği*’ne karşı uyguladıkları birlik, beraberlik, silahlanma ve istihbarat performansını, Ukrayna Krizi nedeniyle *Putin Rusyası*’na karşı başlattıkları 2. Soğuk Savaş döneminde yeniden yakalamak için tüm olanaklarını ve silahlarını seferber etmiş durumdadır.

Geçtiğimiz hafta ABD başkanı *Biden*'in da katılımı ve moral desteğiyle yapılan NATO ve AB zirveleri tüm Batı ülkelerinde silahlanma, Rus karşıtı beyin yıkama ve de casus avlama histerisini adamakıllı artırmış bulunuyor.

Mart ayının son günü de, Belçika Federal Meclisi'nin oturumu Ukrayna Milli Marşı'nın çalınmasıyla açıldı, ardından da videokonferans bağlantısı kurulan Ukrayna Cumhurbaşkanı *Zelenski*, ülkesindeki *Mariupol* kentinin Rus bombardımanı ile yıkılmasını Belçika tarihinin en dramatik safhalarından biri olan *Ypres*'in Birinci Dünya Savaşı'nda Alman bombardımanı ile tahribine benzeterek, Ukrayna sularının yasak bölge ilan edilmesi isteğini tekrarladı, ardından da Belçika yöneticilerini en zayıf noktalarından birinden vurdu: “Anvers kentinde hâlâ Rus tüccarlarının elmasları satılıyor. Oysa barış, elmaslardan daha değerlidir!”

Her ne kadar *Zelenski*'nin konuşması tüm parlamenterler tarafından ayakta alkışlandıysa da, Belçika başbakanı *Alexander De Croo*, NATO'nun Ukrayna'da uçuşa yasak bölge ilan etmesinin Rus uçaklarının düşürülmesi anlamına geleceğini, bunun da tüm Avrupa'yı saracak bir savaşa sebep olabileceğini belirtti. Ancak Belçika'nın Rusya'ya karşı daha fazla ekonomik yaptırım uygulayarak ve bu ülkeyi diplomatik planda izole ederek, buna karşılık askeri yardımı arttırıp savaştan kaçanları en iyi şekilde ağırlamak suretiyle Ukrayna'ya daha büyük yardımda bulunma sözü verdi.

Bu vaadlere uygun olarak Belçika'nın halen 4,3 Milyar Euro olan savunma bütçesinin 2030 yılına kadar 6,9 Milyar Euro'ya yükseltilmesi kararlaştırılırken, 1. Soğuk Savaş ritüellerine uygun olarak Rusya'nın Brüksel'deki büyükelçiliğinde ve konsolosluklarında görevli 21 kişinin “*Rus casusu*” oldukları gerekçesiyle sınır dışı edileceği açıklandı.

Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen mültecilere engeller uygulanır, ülkeye girebilmiş olanlara oturma ve çalışma izni konusunda binbir zorluk çıkartılırken, Ukrayna'dan gelen mültecileri en iyi şekilde ağırlamak, konut

sağlamak, kendilerine çalışma, çocuklarına okuma olanakları yaratmak için federal, bölgesel ve yerel birimlerin hepsinde topyekun bir seferberlik başlatıldı.

Bu göz yaşartıcı seferberlik sürerken, geçtiğimiz perşembe günü büyük bir bankanın artık kullanmadığı binasında tıkiş tıkiş yaşayan güney ve güney doğulu mülteciler polis zoruyla sokağa atılıyor, sivil toplum kuruluşları Brüksel sokaklarında “Sokağa atmalara hayır! Çifte standard yetti gayri... Bizler de Ukraynalıyız... Herkese sığınacak çatı!” yazılı pankartlarla protesto gösterisi yapıyordu.

Dahası, tüm NATO ve AB üyesi ülkeler gibi Belçika’da da yaratılmak istenen soğuk savaş histerisi, iki yıllık Korona saldırısının, geçen yıl da Valonya bölgesinde büyük yıkım ve zarara sebep olan sel felaketinin ardından Ukrayna krizinin yarattığı ekonomik zorluklar ve hayat pahalılığı nedeniyle ülkenin emekçi kitlelerinde karşılığını buluyor.

Aksine, son kamuoyu yoklamaları, Ukrayna’da zora başvuran *Putin* yönetimi kadar bu krizin doğmasının asıl sorumlusu NATO’yu da eleştiren radikal sol *Belçika İşçi Partisi (PTB)*’nin oylarının hızla arttığını, özellikle Valonya ve Brüksel bölgelerinde birinci parti olmaya yöneldiğini ortaya koyuyor.

Anımsatalım... Krizin patlak vermesinin hemen ardından, 24 Şubat’ta toplanan Belçika Federal Meclisi’nde tüm partilerin sözcüleri NATO’yu ve *Avrupa Birliği*’ni Rusya’ya misillemede bulunmaya çağırırken, PTB sözcüsü *Nabil Boukili*, Sovyetler Birliği dağıldıktan ve Varşova Paktı ortadan kalktıktan sonra soğuk savaşın bitmiş olması gerekirken, ABD ve müttefiklerinin bir savaş örgütü olan NATO’yu ayakta tutmaya devam ettikleri gibi, eskiden sosyalist sisteme dahil bulunan Doğu Avrupa ülkelerini birer birer bu ittifaka dahil ederek Rusya ile Batı dünyası arasındaki gerilimi körüklediklerini, böylece Rusya’nın müdahalesine zemin hazırladıklarını söylemişti.

Bu konuşmaya karşı ilk tepki Belçika Başbakanı *Alex-*

ander De Croo'dan gelmiş, PTB sözcüsünün konuşmasını "tikinti verici" diye niteledikten sonra "Öyle görünüyor ki bu parlamento çatısı altında Putin'in müttefikleri var... NATO Rusya için hiçbir zaman bir tehdit oluşturmamıştır" demişti.

NATO'nun şimdiki genel sekreterinin görev süresinin dolmasından sonra bu göreve getirileceği söylenen Dışişleri Bakanı *Sophie Wilmès* de, büyük ihtimalle o göreve layık olduğunu kanıtlamak için, daha da ileri gitmişti: "Birleşmiş Milletler'de Rusya'nın yaptıklarını kendisi dışında haklı göstermeye çalışan ülkenin hangisi olduğunu biliyor musunuz? Suriye... Burada da PTB! Böylece Rus propagandasına ortak oluyorsunuz... Belki partiniz için bu keyif verici, ama ben bu yaptığınızdan utanç duyuyorum!"

PTB'ye saldırılara *Sosyalist Parti* de katılmakta gecikmemiş, partinin sözcüsü *Christophe Lacroix* "Bugün burada bir partinin, onursuz bir şekilde, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik alçakça saldırısından ABD'yi sorumlu tuttuğunu duyunca tüylerim diken diken oldu... Ne utanç verici bir tutum!" demişti.

Sol parkurda yarışan yeşil *ECOLO* partisi de saldırıda gecikmemiş, parti sözcüsü *Samuel Cogolati*, PTB'yi Fransa'daki aşırı sağcı cumhurbaşkanı adayı *Zemmour* ve Belçika'nın flaman bölgesindeki aşırı sağcı parti *Vlaams Belang*'la aynı kefeye koyarak "Yazıklar olsun!" diye bağırmişti.

Aslında, Ukrayna konusundaki eleştirilerinden dolayı *Sosyalist Parti* ve *Ecolo* dahil tüm partilerin saldırısına uğrayan PTB'ye böylesine infial kusulmasının asıl nedeni, Belçika'da gittikçe ağırlaşan yaşam koşulları ve baskı uygulamaları nedeniyle özellikle emekçi kitlelerde bu partiye desteğin her geçen gün daha da artıyor olmasıydı.

Meclis çatısı altında yapılan ve görsel medyada tüm izleyicilere yansıtılan bu saldırıların üzerinden bir ay geçtikten sonra, Belçika'nın en büyük Fransızca gazetesi *Le Soir* ile reytingi en yüksek Fransızca televizyonu *RTL*'in ortaklaşa gerçekleştirdikleri bir kamuoyu yoklaması, *Valony* ve *Briik-*

sel bölgelerinde PTB'nin önümüzdeki seçimlerde en yüksek oy alacak üç partiden biri olacağını, hattâ *Sosyalist Parti*'yi de geçerek hem federal planda, hem de bölgesel planda koalisyon hükümetlerinin kurulmasında belirleyici rol oynayabileceğini gösteriyor.

Valonya bölgesinde halen birinci parti olan *Sosyalist Parti* 2019 seçimlerinde yüzde 26,1'de iken, bugün yüzde 22,4'e düşmüş, buna karşılık *Belçika İşçi Partisi* 2019'da yüzde 13,6 iken, bugün yüzde 19,7'ye yükselmiş bulunuyor.

Brüksel bölgesinde ise *Sosyalist Parti* 2019 seçimlerinde yüzde 20,0 iken, bugün yüzde 15,1'e düşmüş, buna karşılık *Belçika İşçi Partisi* 2019'da yüzde 12,3 iken, bugün yüzde 16,4'e yükselmiş bulunuyor.

Belçika'da gelecek seçimler 2024 yılında, yani Türkiye'dekinden bir yıl sonra yapılacak.

Türkiye'de 2023'te, belki de Tayyip'in yeni bir manevrasıyla daha önce yapılacak seçimlerde HDP'nin başını çektiği *Demokratik Cumhuriyet* ittifakının Türkiye insanına aydınlık ve özgürlük getirecek bir performans göstermesini, Belçika'da da 2024 seçimlerinde radikal solun Soğuk Savaş cephesinde, en azından NATO genel merkezinin bulunduğu başkentte en azından bir rahne açmasını umutla bekliyoruz.

AB ve NATO'nun başkentinde Paramaz geces

2 Nisan 2022 cumartesi günü *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*'nin Brüksel hava alanı yakınlarındaki lokalinde Ermeni, Asuri, Kürt, Türk ve Belçikalı dostlarla yine birlikte olduk, bu kez üç değerli konuğu, *Red* belgeselinin yapımcısı ve yönetmeni yazar *Kadir Akın*, HDP milletvekili *Garo Paylan* ve gazeteci *Hayko Bağdat*'ı bağrımıza bastık.

Belgeseli ve ardından üç konuşumumuzun *Dr. Bogos Yalın*'ın yönetimindeki söyleşisini, Belçika'da kırk yılı aşkın süredir soykırım inkarcılığına ve Türkiye'nin diktacı yönetimlerine karşı hep birlikte mücadele verdiğimiz Brüksel Kürt Enstitüsü başkanı *Derwich Ferho*, Belçika Asuri Enstitüsü

başkanı *Nahro Beth-kinne*, bir süre önce Şeyh Bedreddin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in 15. yüzyılda Osmanlı'ya başkaldırısı üzerine *Percligia* adlı Fransızca kitabı yayınlanmış olan *Bahar Kimyongür*'le birlikte izledim.

1915'in Haziran ayında 19 arkadaşıyla birlikte Beyazıt meydanında idam edilen devrimci *Paramaz*'ın kurgusu üzerine gelişen *Red* belgeseli, sadece 1915 soykırımının nedenleri, uygulanışı üzerine önemli bilgiler vermekle kalmıyor, Türkiye sosyalist hareketinin kökenleri ve gelişimi konusundaki bir cehaleti, hattâ bir inkarcılığı da büyük bir cesaretle ortaya koyuyor, soykırımın sadece yüzbinlerce Ermeni'nin öldürülmesi değil, aynı zamanda entellektüel ve kültürel mirasın yok edilmesi, sosyalist fikirlerin köklerine zarar verilmesi anlamına geldiğini anlatıyor.

Gerek belgeselde, gerekse *Kadir Akın*'ın gösterimi izleyen konuşmasında, Türkiye sosyalist hareketi tarihinin, şimdiye kadar yazılıp söylendiği gibi Türk sosyalistleriyle değil, 1887'de Ermeni devrimciler tarafından kurulan *Sosyal Demokrat Hınçak Partisi* ile başlamış olduğu net şekilde ortaya konuyordu.

Dahası, 93 harbi sonrası Berlin Anlaşması'ndan doğan hakları için mücadele eden Ermeni devrimcilerinin 1908'de ilan edilen meşrutiyet sonrası birlikte yaşama iradesini nasıl savundukları, yeniden açılan Meclisi Mebusan'ndaki Ermeni milletvekillerinin sosyal haklar için ne denli mücadele verdikleri belgeleniyordu.

Bu gerçeklerin belgelerle ortaya konması, *Türkiye İşçi Partisi*'nin kurulmasından beri 60 yıldır Türkiye sol hareketinin içinde aktif yer almış, yönettiği yayınlarla sol düşüncenin yayılmasına katkıda bulunmuş bir kuşağın mensubu olarak benim için özellikle büyük önem taşıyordu.

Bir ay önce, bizim sürgünümüzün 50. yılı dolayısıyla *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*'nin düzenlediği toplantıdaki konuşmamda belirttiğim gibi, onyıllarca militanlığını yaptığım sol hareket, 1915 Soykırımı inkarına karşı ta

2007’de *Hrant Dink*’in katline kadar susmakla, inkarcı devlet yönetiminden ve medyasından hesap sormamakla, tarih önünde sorumluydu...

Bu acı gerçeği tüm çıplaklığıyla öğrenip tavır almak benim için de Türkiye’deyken değil, ancak 12 Mart 1971 darbesinden sonra başlayan sürgün yaşamımızda mümkün olmuştu.

Sadece 1915 Soykırımını mı?

28-29 Ocak 1921’de TKP lideri *Mustafa Suphi* ve yoldaşlarının Karadeniz’de alçakça katledilmesi de, cumhuriyetin tek parti döneminde de, çok partili döneminde de onyıllarca Türkçü ve İslamcı medya tarafından yok sayıldığı gibi, örneğin 1961’de kurulan *Türkiye İşçi Partisi*’nde onların anısını yaşatacak herhangi bir duyuru yapılmamış, etkinlik düzenlenmemiştir.

Bu suskunluğu, üzerinden 46 yıl geçtikten sonra ilk kez, SBF Öğretim üyesi *Mete Tuncay*, “Türkiye’de Sol Akımlar” adlı doçentlik tezinde Mustafa Suphi, eşi Maria, Ethem Nejat ve 13 arkadaşının katli üzerine üzerine belgeler açıklayarak bozmuştu. Biz de *Ant Dergisi*’nin 12 Aralık 1967 tarihli sayısında bu açıklamaları “*Yakın tarihin en korkunç siyasi cinayeti: Mustafa Suphi nasıl öldürüldü?*” başlığı altında yansıtmıştık. *Ant*’ın Ocak 1971 sayısında da Tatar Bolşevik lideri *Sultan Galiyev* ile *B. Ömerov* ve *R. Şakirbekov*’un Mustafa Suphi üzerine yazılarıyla konuyu tekrar gündeme getirmiştik.

Ama *Sosyal Demokrat Hınçak Partisi*’nin Türkiye’nin sol mücadele tarihindeki önemli yerini ancak 48 yıl sonra, *Kadir Akın*’ın 2015’te yayımlanan *Ermeni Devrimci Paramaz* adlı kitabıyla öğrenecektik.

12 Eylül darbesinden sonra altı yıl cuntanın zindanlarında yatırılan, daha sonra çeşitli sol dergi ve gazetelere yazılarıyla katkıda bulunurken HDP’nin ve SYKP’nin kurucuları arasında da yer alan *Kadir Akın*, hem bu kitabıyla, hem de geçen yıl yayımlanan *Saklı Tarihin İzinde* adlı yapıtıyla devlet

terörünün koyduğu sansür perdesinin yırtılmasına ve de sol hareketimizin tarihinin nisyan, ihmal ve inkarlardan arındırılmasına büyük katkıda bulunuyor.

Evet, TKP'den önce de bazı sol partiler, örneğin 1910'da *Osmanlı Sosyalist Fırkası*, 1918'de *Sosyal Demokrat Fırkası*, 1919'da *Türkiye Sosyalist Fırkası* ve *Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası* kurulmuştur, ama öncelik, *Red* belgeselinin vurguladığı gibi 1887'de Ermeni devrimciler tarafından kurulan *Sosyal Demokrat Hınçak Partisi*'nindir.

Türkiye solu, nasıl 28-29 Ocak 1921'de Karadeniz'de alçakça katledilen TKP lideri *Mustafa Suphi* ve 14 yoldaşına saygı borçluysa, ondan 6 yıl önce, 15 Haziran 1915'te Beyazıt Meydanı'nda asılarak katledilen *Paramaz (Madteos Sarkisyan)* ve 19 yoldaşına da aynı düzeyde saygı borçludur.

Atilla'nın torunları Avrupa fütühatında...

10 Nisan 2022

Ukrayna krizinin fişeklediği 2. Soğuk Savaş döneminde giderek daha belirgin hale gelen kutuplaşmanın safları, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Rusya'nın İnsan Hakları Konseyi'nden çıkartılması" için yapılan oylamada iyi kötü belli oldu. Bir tarafta *Washington-Brüksel* ekseninin başını çektiği 93 ülke, öte tarafta Rusya aleyhindeki bu karara "hayır" diyen 24 ülke ve de bir taraf tutmaktansa "Ne olurum ne olmam" diyerek çekimser kalmayı tercih eden 58 ülke... 18 ülke de "ne şiş yansın ne kebab" misali oylamaya dahi katılmamış.

"Hayır" diyen ülkeler arasında *Çin, İran, Cezayir, Küba, Vietnam, Kuzey Kore, Kongo, Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Kırgızistan*'ın, "çekimser" kalanlar arasında da *Hindistan, Brezilya, Mısır, Endonezya, Irak, Meksika, Pakistan, Nijerya, Katar, Suudi Arabistan, Güney Afrika*'nın da

aralarında olduğu Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin bulunması son derece dikkati çekici.

Bir diğer önemli nokta da, özellikle Brüksel'deki NATO zirvesinden sonra krizin çözümü için arabulucu rolünü üstlenen, en azından bir "ateş kes" anlaşması sağlanması için Rusya ve Ukrayna delegasyonlarına İstanbul'da ev sahipliği yapan Türkiye'nin BM genel kurulundaki oylamada "tarafsızlık" etiketini çöpe atarak *Washington-Brüksel* ekseninde safında Rusya'nın aleyhinde oy kullanmasıydı.

Şaşırtıcı da değil... Geçmişte bazı çelişkiler yaşadığı iki süper gücün, ABD ve Avrupa Birliği'nin *Ukrayna Krizi*'ni vesile ederek NATO çatısı altında yeniden birlik olduğu, bu birliğe üye olmayan diğer Avrupa ülkelerini de *Atlantik* şemsiyesi altında kendilerine bağlama seferberliği başlattığı bu dönemde Erdoğan da olabildiğince ikili oynayacaktı.

Daha önce de yazdığım gibi, *Sovyetler Birliği*'ne ve onun başını çektiği *Sosyalist Sistem*'e karşı silahlı tehditler ve CIA kaynaklı komplolarla sürdürülen birinci soğuk savaş döneminde Türkiye yönetimleri tüm insan hakları ihlallerine rağmen nasıl el bebek gül bebek muamelesi gördüyse, *Rusya*'ya ve müttefiklerine karşı başlatılan bu ikinci soğuk savaş döneminde de, temel hak ve özgürlükleri ne denli ayaklar altına alırsa alsın, *Atlantik* camiasının AKP-MHP islamo-faşist diktasına göstermelik bazı eleştiriler ve kınamalar dışında hiçbir yaptırım uygulamayacağından Erdoğan son derece emindir.

Üstelik, *Atlantik* camiasında "vaz geçilemez"i oynarken, bu kriz döneminde hem *Rusya*, hem de *Ukrayna* ile ilişkileri sıcak tutarak, bir yandan Batı'nın ekonomik yaptırımlarından dolayı Rusya'dan ayrılmak zorunda kalan çokuluslu tekellere, öte yandan Batı'dan kovulan Rus oligarklarına kapıları açarak bu yeni soğuk savaşın ganimetlerini toplayacaktır.

Erdoğan ikili oynamada, dün kara dediğine bugün ak demede o denli ustalaşmıştır ki, *Müslüman Kardeşler*'e tavır aldığı için yıllarca ilişkilerini kestiği *Suudi Arabistan*'la yeniden can ciğer olmuş, muhalif gazeteci *Cemal Kaşıkçı*'nın

İstanbul'daki Suudi Konsoloslugu'nda rejimin ajanları tarafından katledilmesiyle ilgili davanın dosyasını da tepeden bir emirle kapattırarak cinayetin azmettiricilerini akladmıştır.

Bu ikili oyunlar sayesinde uluslararası ilişkilerde adının ön plana çıkmasından bilistifade, yaklaşan başkanlık ve parlamento seçimlerine, kamuoyu yoklamalarında baş aşağı gitmiş olan prestijini güçlendirerek gidecektir. Daha ortada somut hiçbir şey yokken, Dışişleri Bakanı *Çavuşoğlu* "Obama'ya daha hiçbir şey yapmadan, sadece Filistin konusundaki çabalarından dolayı Nobel Barış Ödülü verilmişti... Cumhurbaşkanımız Ukrayna krizi konusundaki çabalarından dolayı Nobel' i çoktan hak ediyor" diyerek bunun işaretini vermiştir.

Erdoğan'a *Nobel Ödülü* verilir mi verilmez mi bilmem ama, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde Rusya'yı oybirliğiyle konsey üyeliğinden, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda da çoğunluk oyuyla İnsan Hakları Konseyi'nden dışlayanların önünde önemli bir sınav var...

İnsan hakları savunucusu *Osman Kavala*'ya uygulanan adaletsizlik nedeniyle *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi*'nin başlattığı ihlal süreci bir buçuk aydır *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*'nin önünde... 17 yarığtan oluşan Büyük Daire'nin bakacağı dava için taraflardan 19 Nisan'a kadar görüş bildirmeleri istenmişti. Türk mahkemesi, tam da Erdoğan'ın zirve toplantısı için Brüksel'e geleceği gün Avrupa'ya meydan okurcasına *Osman Kavala*'nın serbest bırakılmasını bir kez daha reddetti.

Kaldı ki, *Kavala*'nın esareti Erdoğan yönetimindeki Türkiye'de insan hakları ihlallerinin tek örneği de değil... İnsan haklarına saygı konusunda 195 ülke arasında Türkiye hâlâ 146. sırada yer alıyor... Rusya bugünkü uygulamaları dolayısıyla Avrupa Konseyi'nden ve Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Konseyi'nden dışlanabiliyorsa, Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden yıllarca önce dışlanmış olması gerekmez miydi?

Sadece insan hakları ihlallerinden dolayı değil, Ankara'daki islamo-faşist yönetimin, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Kafkasya yürüttüğü silahlı operasyonlardan, Kıbrıs adasında askeri işgali sürdürmesinden dolayı da çoktan cezalandırılmış olması gerekirdi.

Avrupa'nın vurdumduymazlığının ardında sadece "ağır abi" ülkelerin, ne türden rejimle yönetilmekte olursa olsun, Türkiye ile ekonomik, ticari, stratejik ve turistik ilişkileri gözden çıkaramaması, Erdoğan'ın başı sıkıştıkça "Üstüme gelmeyin, yoksa mültecilere AB'nin kapılarını açarım" tehdidini savurması yok...

Son dönemde *Avrupa Birliği*'nin kendi içinde de *AB Müktesebatı*'na açıkça meydan okuyan *Tayyip* türü liderlerin yönetiminde üç üye devletin bulunuyor olması gerçeği de var. En başta *Viktor Orban* yönetimindeki Macaristan, ardından *Mateusz Morawiecki-Jaroslav Kaczynski* ikilisinin yönetimindeki Polonya ve *Janez Jansa* yönetimindeki *Slovenya*...

Bu üçlüden Macaristan'daki *Viktor Orban*'ın partisi *Fidesz*, aynı çizgideki *KDNP* ile birlikte katıldığı son seçimlerde, kamuoyu yoklamalarındaki tüm tahminlerin hilafına, oylamaya tıpkı Türkiye'deki altı parti gibi aralarında ittifak yaparak giren altı muhalefet partisini ağır bir yenilgiye uğrattı.

Viktor Orban'ın zaferinin endişe verici yanı, sadece Avrupa müktesebatının belli demokratik kriterlerine karşı çıkarak *Avrupa Birliği* üyesi diğer ülkelerdeki aşırı sağcı partilerle büyük bir cephe oluşturması değil, aynı zamanda Erdoğan'ın oluşturduğu *Türk Konseyi*'ne resmen katılarak onun Orta Asya'dan Avrupa'ya tüm Türki devletlerdeki ve bölgelerdeki etkisinin artmasına yardımcı olması ve *Türk-İslam Sentezi* adına başlattığı fütuhata Avrupa kapısını açmış olmasıdır.

Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan gibi Türk dilinin farklı ağzılarını kul-

lanan İslam ağırlıklı devletlerin oluşturduğu *Türk Devletleri Teşkilatı*'nın geçtiğimiz Kasım ayında Yassıada'da yapılan zirve toplantısında Macaristan da yer alıyordu.

Macaristan'ın 10 milyona yakın nüfusu etnik açıdan % 94 Macarlar, % 3 Romlar, % 2 Almanlar, % 0,3 Slovaklar, % 0,2 Hırvatlar'dan, dinsel açıdan da % 54 Hristiyanlar, % 19 dinsel inancı olmayanlar, % 0,1 Museviler, % 0,1 Budistler'den oluşurken Türkler ya da Müslümanlar sadece % 0,06'lık bir azınlık oluşturuyor.

AB'nin en anti-demokratik, ırkçı ve yabancı düşmanı üç üyesinden biri olan *Macaristan Devleti*'nin Türk-İslam Devletleri Teşkilatı'nda yer almasının nedenlerini 15 Nisan 2021'de *Artı Gerçek*'te yayınlanan "Tanrı'nın kırbacından İslam'ın kırbacına..." başlıklı yazımda açıklamıştım:

Macar ulusunun Türk ulusuyla kan ve dil bağı bulunduğu, Türkçe gibi Macarca'nın da Ural-Altay dil grubuna ait olduğu bir tarih tezi olarak onyıllardır akademik çevrelerde hep tartışıla gelmiştir. Dahası, 5. yüzyılda Avrupa halklarına dehşet saçan Hun imparatoru *Atilla*, Türklerin tamamı gibi Macarların bir bölümü tarafından uluslarının en önemli atalarından biri olarak kabul edilmiştir.

Türkiye'deki ilk, orta ve lise eğitimimizde bizlere öğretilen büyük Türk liderleri listesinde *Mete Han*, *Alp Arslan*, *Osman Bey*, *Fatih Sultan Mehmet*, *Kanuni Sultan Süleyman* ve *Mustafa Kemal* ile birlikte *Atilla* da mutlaka yer almıştır.

O kadar ki, Bülent Ecevit'in başbakan olduğu 1974 yılında Türk Ordusu'nun Kıbrıs'ın kuzeyini işgali operasyonuna da büyük bir iftiharla "*Atilla Harekatı*" kod adı verilmiştir.

Hun İmparatoru *Atilla*'nın iki ulusun ortak atası olarak benimsenmesi ilk kez 18 Ağustos 2015'te *Macaristan Turan Vakfı* ile *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)*'nın Macaristan'ın Bugac kentinde birlikte düzenlediği "*Atalar Günü*"nde resmîyet kazanmıştır.

2018 Eylül'ündeki *Türk Konseyi 6. Devlet Başkanları Zirvesi*'ne Tayyip Erdoğan'ın ısrarlı daveti üzerine ilk kez

katılan Macaristan Başbakanı *Viktor Orban* Macar dili ile Türk dili arasında bir bağ bulunduğunu vurgulayarak bu konuda araştırmaları yoğunlaştıracağını açıklamış, bu amaçla da 1 Ocak 2019'da *Macaristan Araştırma Enstitüsü*'nü faaliyete geçirmiştir.

Türk-Macar kardeşliği ve işbirliğinin sembolü *Atilla*, Hun İmparatoru olarak 17 asır önce yaptığı kanlı fetihler ve estirdiği terör nedeniyle Avrupa halkları tarafından hâlâ "*Tanrının kırbacı*" olarak anılmakta...

Kaderin cilvesi, o "*Tanrı'nın kırbacı*" 21. Yüzyılda Balkan'lardan Orta Asya'ya kadar uzanan bir coğrafyada ve üç denizde fütuhat peşinde koşan ve terör estiren bir islamofaşist rejimin *Avrupa Birliği* içindeki en önemli desteği olmuş bulunuyor...

Geçtiğimiz Mart ayında Avrupa Parlamentosu'ndaki *Avrupa Halk Partisi (EPP)* grubundan büyük gürültü kopartarak ayrılan Orban'ın partisi *Fidezs*, AB üyesi ülkelerin tamamında aşırı sağın egemen olması için tüm olanaklarını seferber etmiş durumda... Fransa'dan Marine Le Pen'in *Uluslararası Birlik*, İtalya'dan Matteo Salvini'nin *Lega*, Polonya'dan Mateus Morawiecki'nin *Hukuk ve Adalet* partisi ile birlikte *Avrupa Parlamentosu* içinde ikinci büyük siyasal grubu oluşturmaya çalışıyor.

Geçen pazar kankası *Viktor Orban*'ın 6 muhalif partiye karşı kazandığı seçim zaferinden sonra hiç kuşku yok ki Erdoğan da, Ukrayna Krizi'ni fırsat bilerek oynadığı "arabulucu" rolü sayesinde sadece *Nobel Barış Ödülü*'nü değil, önümüzdeki başkanlık ve parlamento seçimlerini de kazanmak için her yola baş vuracaktır. Seçim Kanunu'nda yapılan son değişiklikle bunun ilk adımı atılmıştır.

Tayyip'in oyunlarının Macaristan'daki gibi tek adam diktasını uzatacak bir sonuç vermemesi için Türkiye'de muhalefet partilerine büyük sorumluluk düşüyor.

Bir hatırlatma:

Erdoğan ve Orban'ın *Atilla* referanslı kanka ilişkileri

dışında Türkiye ile Macaristan arasında Osmanlı fütuhatından kaynaklanan iki asırlık bir sömüren-sömürülen ilişkisi yaşanmıştır.

Kanuni yeniçerilerinin 1543'te *Estergon Kalesi*'ni ele geçirmesiyle başlayan bu dönem tam 140 yıl sonra, 2. Viyana Kuşatması'nın başarısızlığa uğramasının ardından aynı kalenin 1683'te tekrar asıl sahibi Macar'ların eline geçmesiyle kapanmıştır. Geriye de o işgal döneminde Macarların bir ara kaleyi yeniden ele geçirmesi üzerine yakılmış bir ağıt kalmıştır:

Estergon Kalesi subaşı durak

Kemirir içimi bir sinsi firak

Umarım ki, Tayyip diktasının çöküşüyle yönetimi üstlenecek partiler, şimdiki iktidar döneminde medyasıyla, televizyon dizileriyle, Diyanet'in dersaneleri, vaazlarıyla canlandırılmaya çalışılan, ta Atilla'ya, Kızıl Elma'ya uzanan fütuhatçı çılgınlığa bir son verir, Türkiye'yi en kısa zamanda bir barış, demokrasi ve özgürlük ülkesi kılmanın ilk somut adımlarını atarlar.

...Ve de okullarımızda, etkinliklerimizde fütuhat türküleri değil, barış ve özgürlük türküleri yükselir.

İdam kararlarına rağmen Sovyet dostluk ziyareti!

12 Nisan 2022

11 Nisan... 12 Mart karanlığının ikinci yılında, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idamını önlemek için Türkiye'de ve sürgünde yoğun bir kampanya sürdürülürken, tam 50 yıl önce bugün Sovyetler Birliği Yüksek Şurası Prezidyum Başkanı Podgorni cunta yönetimiyle iyi ilişkileri güçlendirmek üzere Türkiye'ye gelmiş, başta Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay olmak üzere devlet ricali tarafından Esenboğa havaalanında büyük törenle karşılanmıştı.

Oysa, Cumhuriyet'in ekteki kupüründe görüleceği gibi, bu ziyaretten tam bir gün önce, üç devrimcinin avukatlarının ölüm cezalarının durdurulması için yaptıkları müracaat Askeri Yargıtay İkinci Dairesi tarafından reddedilmiş, ancak bu karar dahi Podgorni'nin ziyaretine engel olmamıştı.

Bu ziyaretin yapılacağını biz bir ay önce Paris'te SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin bir üyesinden öğrenmiş, engellemek için büyük çaba harcamıştık.

THKO davası 1971 sonunda 18 devrimci gencin idama mahkum edilmesiyle sonuçlanınca Avrupa'daki tüm Türkiyeli ilerici örgütler, dayanışma komiteleri, öğrenci dernekleri topyekun sefer olmuş, çeşitli dillerde bildiriler yayınlarak, afişlemeler yaparak, mitingler ve yürüyüşler düzenleyerek kararı protesto ediyordu.

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararları 10 Mart 1972 günü Meclis'te onaylandığında Paris'teydik, Demokratik Direniş adına cunta rejimine ve idam cezalarına karşı daha yoğun bir kampanya başlatmıştık...

19 Mart 1972'de Fransız Dışişleri Bakanlığı'nın bulunduğu Quai d'Orsay'de Yunan Cuntası'na karşı uluslararası bir konferans toplanıyordu. Yunanlı direnişçi dostumuz Maria Beckett, konferans öncesi, sadece albaylar cuntasına karşı mücadelenin yeterli olmadığını vurgulayarak Türkiye'deki generaller cuntasına karşı da tavır konması için gerekli ön çalışmaları yapmış, bizim için birçok randevu almıştı.

İnci'yle birlikte koltuklarımızın altında çeşitli dillerde Demokratik Direniş bildirileriyle bir toplantı salonundan çıkıp ötekine giriyor, Fransız, İtalyan, İngiliz, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Kanada ve ABD delegeleriyle konuşuyor, Türkiye'deki durumu belgelerle ortaya koyuyorduk.

Konferans süresince, çeşitli gazete ve televizyonların temsilcilerine de Türkiye'deki durumu anlatmak olanağı bulduk. Ama en önemlisi Avrupa Konseyi Parlamenterler etkin birçok kuzeyli milletvekiliyle tanışmamız oldu.

Bir ara Maria heyecanla gelip bizi buldu, "Günün

bombası, dedi. Birazdan Sovyet delegasyonuyla görüşeceksiniz.”

Heyecanlanmıştık. Diğerlerine göre oldukça büyük bir salona girdiğimizde, bir masada üç kişi oturuyordu: Bir tarafta ünlü Sovyet bestecisi Aram Haçaturyan, öte tarafta Bolşoy’un ünlü bale yıldızı Galina Ulanova, ortada ise asık bürokrat suratıyla SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi’nin adını şimdi anımsayamadığım bir üyesi.

Nezaketle karşıladıktan sonra bizi dinlemeye koyuldular. Onbeş dakika kadar bir sunuş yaptıktan sonra kendilerine Demokratik Direniş belgelerini verdik ve SSCB’nin ezilen Türkiye halklarıyla dayanışmasını beklediğimizi söyledik.

Kısa süren bir sessizlik oldu. Haçaturyan ve Ulanova önlerine bakıyorlardı. Belli ki onlar bu Sovyet delegasyonunda tamamen aksesuar olarak yer alıyordu.

Merkez Komitesi üyesi sesinin tonunu ayarladıktan sonra, konuştu: “Yoldaşlar, anlattıklarınız gerçekten üzücü. Yüreğimiz sizlerle beraber. Ama SSCB olarak Türkiye konusunda herhangi birşey yapmamız söz konusu olamaz. Biz SSCB olarak son yıllarda sadece iki ülkenin iç mücadelesinde tavır koyduk, taraf olduk. Biri Güney Afrika, öteki Yunanistan. Ama SSCB’nin Türkiye ile iyi komşuluk ilişkileri, iktidarda kim olursa olsun, bizim bu iktidarı rahatsız edecek bir tavır koymamıza izin vermez. Zaten cumhurbaşkanımız yoldaş Podgorni yakında Türkiye’ye resmi bir ziyarette bulunacak.”

Allak bullak olmuşuk.

“Ya hapisteki binlerce solcu, ya işkenceden geçenler, ya idam sehpasının gölgesindeki Deniz Gezmiş’ler” diye isyan edecek oldum.

“Tepkinizi gayet iyi anlıyoruz, ama ülkemizin dış politikası bunu gerektiriyor... Yapabileceğimiz bir şey yok” diye yanıtladı.

Sonra bir kağıda SBKP Merkez Komitesi’ndeki adresini yazıp verdi. “Yine de siz yayınladığınız Fransızca ya da

İngilizce bildirileri, raporları bu adrese düzenli yollayın, dedi. Gelişmelerden haberimiz olsun...”

İşte bu görüşmemizden bir ay sonra, Deniz’ler idam hücrelerindeyken, Sovyetler Birliği Yüksek Şurası Prezidyum Başkanı Podgorni 11-17 Nisan tarihlerinde Türkiye’ye tantanalı bir ziyaret yapacaktı.

Bu ziyaretten bir hafta sonra da idam kararları 24 Nisan 1972’de Millet Meclisi’nde ikinci kez onaylanacak, kuzeyin sessizliği aynı minvalde sürüp gidecekti.

Ermeni gazeteci dostların yürekli mücadelesi...

17 Nisan 2022

İki hafta önce Brüksel’deki Ermeni dostlarımızın loka-
linde *Kadir Akın*’ın Ermeni sol hareketinin gelişimini tanıtan *Red* adlı belgeselini izlemiş, ardından da kendisiyle birlikte HDP milletvekili *Garo Paylan* ve Ermeni gazeteci dostumuz *Hayko Bağdat*’ın bu konudaki değerli açıklamalarını dinlemiştik.

1915’in Haziran ayında 19 arkadaşıyla birlikte Beyazıt meydanında idam edilen Ermeni devrimci *Paramaz*’ın kurgusu üzerine gerçekleştirilen belgeselde, Türkiye sosyalist hareketi tarihinin, şimdiye kadar yazılıp söylendiği gibi Türk sosyalistleriyle değil, 1887’de Ermeni devrimciler tarafından Cenevre’de kurulan *Sosyal Demokrat Hınçak Partisi* ile başlamış olduğu net şekilde ortaya konuyordu.

1071’deki Malazgirt fütuhatıyla başlayan Anadolu’yu ve ardından Rumeli’yi Türkleştirme ve İslamlaştırma sürecinde aynı ırktan ve dinden olamayan halkların her plandaki başarıları ve öncülükleri resmi tarih kitaplarında ya tamamen hiçe sayılmış ya da küçümsenerek birkaç satırla geçiştirilmiştir.

Örneğin bilim ve kültür yaşamının en önemli aracı olan

matbaanın, *Gutenberg* tarafından icad edilmesinden nerdeyse üç asır sonra, Türkiye’de ilk kez 1719’da, *Ibrahim Müteferrika* tarafından kullanılmaya başladığı öğretilir. Oysa matbaa Osmanlı’da *Türkler*’den çok önce, 1493’te *Yahudiler*, 1567’de *Ermeniler*, 1627’de *Rumlar* tarafından kullanılmıştır.

Türkiye’de çıkan ilk Türkçe gazete 1831’de Osmanlı Devleti’nin yayınladığı *Takvim-i Vekayi* olsa da, ondan daha eski ilk gazete 1794’te yayınlanan Fransızca *Bulletin de nouvelles*’dir.

Türkiye’de Ermenice gazete *Takvimi-i Vekayi*’nin 13 Ocak 1832’de *Lırakir* adıyla çıkmaya başlayan Ermenice basıdır. Bizzat Ermeni aydınlarının ürünü olan ilk Ermenice gazeteler ise 1839’dan itibaren İzmir’de yayınlanan *İsdemaran Bidani Kidelyats*, *Arşaluys Araradyan* ve *Hayrenasar*’dır.

Değerli Ermeni dil ve tarih uzmanımız, Pars Tuğlacı adıyla ünlü *Parseğ Tuğlacıyan*’ın verdiği bilgilere göre, 1567-1923 arasında İstanbul’daki 131, taşradaki 61 Ermeni matbaasında basılan doğrudan Ermenice ya da Ermeni harfleriyle Türkçe basılan gazete ve dergi sayısı 598’i bulmaktadır.

Tarihsel gerçek bu iken, Türkiye’de bugün *Rumca*, *Ermenice*, *İbranice* gazete toplam sayısının iki elin on parmağına dahi ulaşamıyor olması, 1915’ten günümüze ulaşan 107 yıllık süreçte Türk ve Müslüman olmayan bir nüfusun soykırım ve tehcirlerle nasıl yok edildiğinin de bir göstergesi olarak karşımızda duruyor.

Bu yok etme ve inkar fırtınasına direnerek bundan 26 yıl önce, 5 Nisan 1996’da yayınlanmaya başlayan ilk Türkçe-Ermenice gazete *Agos*, kurucusu *Hrant Dink*’in 19 Ocak 2007’de faşist kurşunlarıyla alçakça katledilmesine rağmen, soykırım inkarcılığına karşı, özgürlük ve demokrasi için mücadelesini aynı kararlılıkla sürdürüyor.

Türkiye dışında ise, başta Ermenistan Cumhuriyeti olmak üzere Ermeni diasporasının bulunduğu tüm kıtalarda sayısız Ermenice gazete, dergi ve kitap yayınlanıyor.

Bu yayınların en önemlilerinden birisi de, 1982 yılından beri Ermeni sivil toplum örgütü *Ermeni Davasını Savunma Komitesi (CDCA)* tarafından Lyon'da yayınlanan *France Arménie* aylık dergisi...

CDCA'nın açıklamaları, bizim Brüksel'de 1974'ten beri çeşitli dillerde yayınladığımız *İnfo-Türk* için de, 12 Eylül 1980 cuntasına karşı mücadele için kurduğumuz *Demokrasi İçin Birlik* ve onun gazetesi *Tek Cephe* için de, 1915 soykırımının ayrıntılarını öğrenmek açısından olduğu gibi, Anadolu toprağından tehcirle kopartılmış Ermeni diasporasını, onun sosyal ve kültürel yaşamını daha yakından tanıyabilmek için de çok değerli bir kaynak oluşturmuştur.

CDCA'nın ve diğer Ermeni sivil toplum örgütlerinin mücadelelerini, istemlerini 1982'den itibaren *France Arménie* dergisinden daha ayrıntılı izlememiz mümkün oldu.

CDCA'nın mücadelesi sayesinde ki, Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı *Ernest Glinne*, 20 Eylül 1983'de Türk Hükümeti'ni 1915 soykırımını tanımaya çağıran bir önergeyi parlamento başkanlığına sunacaktı. Dört yıl sonra da, 18 Haziran 1987'de Avrupa Parlamentosu 1915-1917 yıllarındaki Ermeni olaylarını, Birleşmiş Milletler'in 9 Aralık 1948 tarihli kararındaki soykırım tanımına uygun bulunduğunu açıklayan ve Türkiye'nin bu olguyu reddetmesinin *Avrupa Topluluğu* üyeliğini kesinlikle engelleyeceğini vurgulayan bir karar kabul edecekti.

CDCA ile ilişkimiz, 2002 yılında Brüksel'de *Adalet ve Demokrasi İçin Avrupa Ermeni Federasyonu (FEAJD)*'nin kurulmasından sonra yeni bir boyut kazandı...

O tarihe kadar Brüksel'de Türkiye çıkışlı beş siyasal sürgün örgütü, *Belçika Asuri Enstitüsü*, *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*, *Brüksel Kürt Enstitüsü*, *İnfo-Türk* ve *Güneş Atölyeleri*, Türkiye'deki faşizan baskılara ve Belçika'daki yabancı düşmanı uygulamalara karşı birlikte mücadele vermekteydi.

2005 yılında FEAJD'ın çağrısı üzerine, onun da katılı-

mıyla, 90. yıldönümünde 1915 Soykırımı'nın Belçika'da daha iyi tanınması için birlikte bir dizi etkinlik düzenledik. Bunu 2006'da *12 Mart 1971 Darbesi*'nin 35. yıldönümü, 2007'de *Hrant Dink*'in İstanbul'da katledilmesi nedeniyle yine birlikte düzenlediğimiz etkinlikler izledi.

2008 yılı sonunda Türkiye'nin Brüksel Büyükelçiliği'ndeki bir tören sırasında Milli Savunma Bakanı *Vecdi Gönül*'ün Rum ve Ermenilerin tehcirini övmesini, Büyükelçi *Fuat Tanlay*'ın da ırkçı bir şiir okumasını eleştirdiğim için gerek Belçika'da, gerekse Türkiye'de iktidarın yalakaası medya tarafından hakkımda bir linç kampanyası açılmış, bunun üzerine Belçika Hükümeti beni korumaya almak zorunda kalmıştı.

Bu olay üzerine benim için açılan dayanışma kampanyasına CDCA ve FEAJD aktif olarak katıldıkları gibi, 2009 yılının 24 Nisan'ın da Lyon'da düzenledikleri 1915 Soykırımı'nı anma toplantısına beni konuşmacı olarak davet ettiler.

Lyon'daki toplantıda yaptığım konuşmayı *France Arménie* dergisi 31 Mayıs 2009 tarihli sayısının kapağında yansıttığı gibi, içeriğinde de benimle yaptığı iki sayfalık bir söyleşiye yer verdi.

France Arménie, bu ay yayınlanan 495. sayısıyla kuruluşunun 40. yıldönümünü kutluyor.

Kavgasını yarım yüzyıldır sürgünde devam ettirmek zorunda kalan bir gazeteci olarak, *France Arménie*'yi 40. kuruluş yıldönümünde *İnci*'yle birlikte yürekten kutluyor, diasporada onu yaratan ve yaşatan Ermeni gazeteci dostlarımıza sıcak sevgilerimizi ve başarı dilekelerimizi iletiyoruz.

Demir Sönmez'in Cenevre'deki mücadelesi

Sadece *France Arménie*'de değil... Türkiye'deki mücadele yıllarında maruz kaldığı zulüm ve işkenceler nedeniyle bizim gibi sürgüne çıkmak zorunda kalmış olan ve mücadelesini 1990 yılından beri Cenevre'de yazar, gazeteci ve insan hakları savunucusu olarak sürdüren dostumuz *Demir Sönmez*'i, tüm yaptıklarını taçlandıran *Yaralı Yavru*

Kartal (The Wounded Eagle - L'aiglon blessé) adlı İngilizce-Fransızca yapıtı için de gönülden kutluyoruz.

Demir Sönmez, 2020 yılında 40 gün süreyle yakından izlediği *Artsakh* savaşının ve Ermenistan'daki olayların fotoğraflarını tarihsel bir belge olarak *Yaralı Yavru Kartal* adlı kitabında topladı.

Demir Sönmez, ilk baskısı Sofya'da yapılmış olan kitabın Ermenice-İngilizce baskısını 1915 soykırımının yıldönümü olan 24 Nisan'a yetiştirebilmek için şu sırada Yerevan'da bulunuyor.

Bu yazıyı yazmadan önce yaşam hikayesini ve mücadelesini daha yakından tanıyabilmek için kendisiyle online bağlantı kurdum.

Kısa notlar halinde gönderdiği bilgileri paylaşıyorum:
“1978-1982 yılları arasında siyasi faaliyetlerim nedeniyle defalarca gözaltına alındım ve yoğun işkencelere maruz kaldım. O süreçte beş defa tutuklanarak önce Ulucanlar, ardından da Mamak zindanlarında yattım. Önce Ankara DAL'da, ardından Mamak zindanında *Raci Tetik*'in emriyle tam üç hafta A bloktaki kafede işkenceye tabi tutuldum.

“1992-1990 yılları arasında önce Hacettepe Üniversitesi, daha sonra da Anadolu Üniversitesi iktisat bölümde okudum. Gözaltında kayıpların ve faili meçhul cinayetlerin yoğunlaştığı dönemde ülkeden çıkıp İsviçre'ye iltica talebinde bulundum. İltica talebim ancak 10 yıl sonra, 2000'de kabul edildi.

“İltica talebimin kabulünü beklerken 1994 yılında bir grup arkadaşla birlikte *Cenevre Halkevi*'ni kurduk, 2006 yılına kadar da aktif olarak bu derneğin başkanlığını yaptım.

“Halkevi faaliyetleri nedeniyle birçok kez Türk temsilcilikleri ve faşistler tarafından tehdit edildim.

“1994'ten günümüze kadar başta *Özgür Politika*, *Evrensel*, *Artı Gerçek*, *Ermeni Haber*, *Le Courrier* ve *Tribune de Genève* gazete ve internet sitelerinde ve kendi blogumda 1600'den fazla haber ve röportajım yayınlanmış bulunuyor.

“2006 yılından sonra da bugünkü asıl faaliyet alanım olarak gazeteciliğe başladım. 2016-2019 yılları arasında *Güney Kürdistan* ve *Rojawa*’ya giderek röportajlar yaptım.

“İlk kitabım 2016’da *Place des Nations/Place des Peuples* (Uluslar Meydanı/Halklar Meydanı) adı altında yayınlandı. Bu kitapta yer alan fotoğraflarla Birleşmiş Milletler Meydanı’nda açtığım fotoğraf sergisi Türkiye ile İsviçre arasında diplomatik krize yol açtı. Türk Hükümeti benim Türkiye’ye iadem için iki kez İsviçre’ye başvuruda bulundu.

“İkinci kitabım 2021 yılında yayınlanan ve Korona salgını dönemini fotoğrallarla belgeleyen *Genève Confinée* idi... Bu kitaptaki fotoğrafların yer aldığı, Cenevre Gölü’nün kenarında ve BM İnsan Hakları Merkezi Palais Wilson’un önündeki sergim de altı kez saldırıya uğradı.”

Demir Sönmez’in otuz yılı aşkın süredir mücadelesini sürdürdüğü Cenevre kenti, aynı zamanda, Ermeni devrimcilerinin 1887’de Osmanlı’nın ilk sosyalist partisi *Sosyal Demokrat Hınçak Partisi*’ni kurdukları kent...

Demir Sönmez’in de sürgününün belli bir aşamasından sonra mücadelesini Ermeni gazeteci olarak sürdürdüğü kent...

Bana gönderdiği mesajda bir not daha var, *Demir Sönmez*’in gelecek hafta Yerevan’da Ermenice-İngilizce yayınlanacak *Yaralı Yavru Kartal* kitabında yer alan *Artsakh Savaşı* fotoğraflarını çekebilmek için yaşamını neden tehlikeye atmayı göze aldığını çok iyi açıklıyor:

“Ben Ermeni olduğumu ancak 50 yaşındayken İsviçre’de öğrendim. Babam beni ziyarete gelmişti. Kendisine anemin bize kızınca neden ‘Papazın torunları’ diye bağırdığını sormuştum. O da bizim aslen Ermeni olduğumuzu, kendisinin büyük babasının da Bingöl-Kiği ilçesine bağlı bir köyün papazı olduğunu söyledi. Neden şimdiye kadar sakladığını sorduğumda ise, ‘Senin bir de Ermeni olduğunu bilselerdi, seni yaşatırlar mıydı?’ diye yanıtlamıştı.”

Demir Sönmez’i daha iyi tanımak için, kendisini Türkiye’deki ortak mücadele günlerinden beri tanıyan sevgili *Ra-*

gıp *Zarakolu*'nun *Artı Gerçek*'te 13 Mart 2021'de yayınlanan *Kartal yavrusu yaşayacak!* ve 20 Kasım 2021'de yayınlanan *Kamera devam ediyor tanıklığa* başlıklı yazıları mutlaka okunmalıdır.

Evet, *Demir Sönmez* şimdi tüm yetenekleri ve olanaklarıyla kendisinden tam 50 yıl saklanan gerçekliği daha iyi tanımak, 1915 Soykırımı'nın canını aldığı, yerinden yurdundan ettiği bir ulusun haklı davasını daha iyi tanıtmak mücadelesini veriyor.

Demir Sönmez'i de, yeni kitabının ötesinde, Ermeni kimliğiyle sürdürdüğü ödünsüz ve kararlı mücadelesi için yürekten kutluyoruz.

12 Mart'ın habercisi komşudaki 21 Nisan darbesi

21 Nisan 2022

Ant Dergisi'ni yayınlamaya başlamamızın üzerinden dört ay geçmemişti ki, ABD emperyalizminin tezgahıyla 21 Nisan 1967'de NATO komutasına bağlı faşist general ve albaylar Yunanistan'da bir darbe yaparak solcular başta olmak üzere tüm muhaliflere yönelik bir tutuklama ve işkence kampanyası başlattılar.

2 Mayıs 1967 tarihli Ant Dergisi'nde bu faşist darbenin nasıl planlandığını ortaya koyan iki büyük yazı yayınlarak şu uyarıda bulunduk:

“Yunanistan'daki monakro-faşist hükümet darbesi uzun süredir inceden inceye hazırlanan yüz kızartıcı bir oyunun doğal sonucu olması bakımından kimseyi şaşırtmamıştır.

“Tam tersine, Bizans entrikacılığını gölgede bırakan sarayın, sağcı unsurlarla Pentagon'un oyuncağı ordunun, CIA'ya satılmış polisin, Amerikan borusunu öttürmekle görevli sağcı partilerin 'demokrasi' paravanası ardında yıllar yılı sürdürdükleri tepeden tırnağa halk düşmanı, iliklerine

kadar faşist rejim, bütünüyle gözler önüne serilmiş, düzmece parlamenter demokrasi paravanası olanca ayıbyıla ortaya çıkmıştır.

“Şimdiden adalar dolusu Yunan yurttaşı tutuklanmıştır. Yunan ulusunun en güzide evlatları esir kamplarına atılmıştır. Ama bütün bunlar, umutsuzluğun, sonu gelmişliğin çılgınlıklarıdır.

“Oyun büyüktür. Savaş çetin olacaktır. Tehlike, Türkiye'nin kapısındadır. Anglo-Amerikan çıkarlarının Orta Doğu planına, Yunanistan gibi Türkiye de dahildir. Bu yüzden, ilericiler faşist eğilimlerin bütünüyle karşısına çıkmalıdır.

“Anglo-Amerikan emperyalizminin Orta Doğu politikasında sağcı takımı desteklemek, islamı politize ederek sol gelişmeye karşı çıkarmak, uygulanmaya konulan temel unsurlar arasındadır.

“Solun toplantıları, imam hatip öğrencilerinin kümelendiği, Amerika'nın ve AP'nin ortaklaşa yardımlarıyla ayakta duran Komünizmle Mücadele derneklerince dağıtılmak istenmektedir.

“Köylerden başlayarak imamlar her yerde, cumhuriyet döneminde ilk kez, resmen ve alenen bölge yönetimlerinde söz sahibi olmaya başlamışlardır.

“AP hükümeti, ilerici güçleri susturma çabası içinde yeni tedbirler öngörmektedir,

“Oyun büyüktür. Anglo-Amerikan Orta Doğu planına Yunanistan gibi Türkiye de dahildir. Tehlike kapıdadır!”

21 Ocak 1968 tarihli Cumhuriyet gazetesi de Yunan rejimini tanıyan ilk ülkenin Türkiye olduğunu duyuruyordu ki hiç de şaşırtıcı değildi.

Türkiye'de de faşist bir darbenin yaklaşmakta olduğu İstanbul'da tarihsel 15-16 Haziran işçi direnişinin ertesinde sıkıyönetim ilan denilip işçi liderlerinin ve direnişi destekleyen sol aydınların tutuklanmaya başlamasıyla belli oluyordu.

Bu gelişmeyi Ant Dergisi'nin Temmuz 1970 tarihli sayısında “Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını yargılaya-

maz” başlıklı bir yazıyla protesto ettiğimiz için derginin yöneticisi olarak sıkıyönetim komutanlığında dokuz subay tarafından saatlerce sorguya çekilerek tehdit edilmişim.

Sıkıyönetim baskılarına rağmen Türkiye solunun bir kesiminde ordunun ilerici olduğu, yeni bir askeri darbenin sol iktidar getireceği yanılısı yaşandığından, 1967’de Yunanistan’da yapılan askeri darbenin solcu ve anti-emperyalist güçler için nasıl bir fdelaket olduğunu somut olarak göstermek üzere Yunanlı yazar Konstantin Çukalas’ın yazmış olduğu Yunanistan Dosyası adlı kitabı Ağustos 1970’de Ant Yayınları arasında yayınladık.

Ardından Türkiye’de 12 Mart 1971 askeri darbesi geldi, Ant dergisini yasakladığı gibi tüm yazarlarını ve sorumlularını askeri mahkemelere sevketti.

Biz sürgüne çıktıktan sonra Avrupa’da cuntaya karşı örgütlediğimiz Türkiye Demokratik Direnişi’nin mücadelesine en büyük desteği sürgündeki mücadelede deney kazanmış olan Yunan direnişçisi dostlarımızdan gördük.

Yunanlı dostlarımızdan Maria Becket’in eşi James Becket Yunanistan’daki işkence uygulamaları üzerine, bir çok işkence kurbanının ifadelerini de içeren İşkence Raporu adlı bir kitap yazmıştı. O kitap da 1973 yılında kızkardeşim Çiğdem Özgüden’in kurmuş olduğu Yöntem Yayınları tarafından yayınlandı.

24 Nisan: Göç yolları... Tehcir yolları...

24 Nisan 2022

Nisan’ın 24’ü ile başlayan üç hafta hem özel ve mesleki yaşamımızın, hem de mensubu olduğumuz özgürlük ve eşitlik mücadelesinin en acılı dönemlerinden birisi... Bundan tam 51 yıl önce, 26 Nisan gecesini 12 Mart faşist diktası tarafından sıkıyönetim ilan edilmiş, ardından *Ant Dergisi* kapa-

tılarak hakkımızda yüzlerce yıllık hapis talepleriyle arama kararları çıkartıldığı için mücadelemizi yurt dışında sürdürmek üzere 11 Mayıs'ta sürgüne çıkmak zorunda kalmıştık.

Sürgünümüzün ikinci yılı olan 1972'nin 26 Nisan'ında *Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan*'ın ölüm cezaları TBMM tarafından ikinci kez onaylanmış, tüm protestolara rağmen üç genç devrimci 6 Mayıs'ta idam edilmişti.

20. yüzyılın ilk büyük soykırımının doğup büyüdüğümüz topraklarda Ermeni ulusuna karşı başlatıldığı gerçeğini de sürgün koşullarında öğrenmiştik... Ancak ondan sonradır ki, tıpkı TKP lideri *Mustafa Suphi* ve yoldaşlarının Karadeniz'de katledildiği 28-29 Ocak ve *Deniz*'lerin katledildiği 6 Mayıs gibi, Ermeni soykırım ve tehcirinin başlatıldığı 24 Nisan da acı ve isyan dolu anmalar takvimimizde yerini almıştı.

Bugün 24 Nisan... 1915 Soykırımı'nın Türkiye'de sadece gelmiş geçmiş tüm iktidarlar, muhalefet partileri, büyük medya tarafından değil, yıllarca militanlığını yaptığım sol hareketimiz tarafından de yok sayılması, bu inkârcılığa karşı *Asuri, Ermeni, Kürt ve Türk* devrimcileri olarak 80'lerde sürgünde başlattığımız mücadelemizin soykırımın 100. yıldönümünde kurumsallaşması, *Hrant Dink*'in 2007'de alçakça katledilmesinden sonra Türkiye'deki mücadeleyle bütünleşmesi üzerine anımsadıklarımı *Artı Gerçek*'te geçen ay yayınlanan iki yazımda okurlarımla paylaşmıştım.

Bu yazıya başlamadan önce 1915 Soykırımı üzerine hem günümüzde, hem de geçmiş yıllarda Belçika mediasında yayınlanmış yazıları tararken, *Le Soir* gazetesinin yedi yıl önce, 23 Nisan 2015 tarihli sayısında *XX. Yüzyılın İlk Soykırımı* başlığıyla yayınlamış olduğu yazıdaki bir haritayla karşılaşınca acıyla sarsıldım.

Bu yazımın sunuş görselinde de paylaştığım haritada 1915 yılında Ermeni ulusunun Osmanlı İmparatorluğu içinde yoğun olarak yerleşik bulunduğu bölgeler kahverengiyle belirlendiği gibi, katledilmeyip de tehcire tabi tutulacak Ermenilerin önce hangi illerdeki geçici kamplarda esir tutulduğu,

ardından Suriye’de *Halep*’e ve *Deyrizor*’a sürüldükleri net şekilde gösteriliyordu. Haritaya göre, Ermeni nüfusun az bir bölümü *Ermenistan* ve *Rusya*’ya kaçarak canlarını kurtarabilmişlerdi.

Le Soir’ın yazısı şöyle bitiyordu: “Türkiye’nin demokratikleşebilmesi için her şeyden önce kendi geçmişini tanıması gerek... 1915 yılında Türkiye’deki *Ermeni*’lerin sayısı bugünkü gibi sadece 10 bin değildi. 13 milyon nüfuslu Osmanlı İmparatorluğu’nda *Ermeniler* 2 milyondtu, yani toplam nüfusun yüzde 15’ini oluşturmaktaydı. *Grekler* ve *Asuriler*’le birlikte hristiyanlar nüfusun yüzde 40’ını temsil etmekteydi.”

O yazıyı bitirmiştim ki, ekrana Ermeni yazar dostumuz *Murad Mıhçı*’nın *Artı Gerçek*’te yayınlanan “*Yüzleşmeyle gerçek olmayan tarihler ortaya çıkacak... Bundan da korkuluyor...*” başlıklı söyleşisi düştü. “*1914’te 1,5-2 milyon arasında olan Ermenilerin 2022’deki sayısı kaç olmalıydı. Sadece bunu bile düşünsek acının ne kadar büyük olduğunu anlamış oluruz...*” diyordu.

Sorunun yanıtını bulmak için *Osmanlı Devleti*’nin ve *Türkiye Cumhuriyeti*’nin resmi istatistiklerine daldım.

Evet... 1915’te 13 milyon olan Türkiye nüfusu 107 yılda 6,5 misli artarak 2022’de 85 milyon’a ulaştığına göre, soykırım ve tehcir olmasaydı, 1915’te 1,5 milyon olan *Ermeni* nüfus da aynı oranda artarak 9 milyon’u bulmuş olacaktı.

İnsan sevgisinden, barış ve kardeşlik duygularından nasibi olan her bireyin isyan duyması gereken sayısal bir gerçek...

Ciddi şekilde düşünüyorum.

Le Soir yedi yıl önce Türkiye’nin gerçekten demokratikleşebilmesi için her şeyden önce kendi geçmişini tanıması gerektiğini söylemişti. Yedi yılda bu planda olumlu bir gelişme oldu mu?

Mevcut AKP-MHP iktidarı ya da gelecek seneki seçimde cumhurbaşkanı olmaya soyunan *Kemal Kılıçdaroğlu*’nun CHP’si ve müstakbel iktidar ortağı olarak seçtiği beş

sağ parti 1915 Soykırımı'nı tanıyıp Ermenilerden ve Asurilerden özür dileyebilecekler mi?

Azeri kankası *İlham Aliyev*'in çağrısı üzerine Türk Ordusu'nun kara ve hava kuvvetleriyle birlikte Suriye'den derlediği İslamcı teröristleri seferber edip *Dağlık Karabağ* Ermeni'lerinin üzerine süren *Erdoğan*'dan zaten böyle bir şey beklenemez...

Daha iki gün önce onun İletişim Başkanı *Fahrettin Altun* değil mi “Soykırım gibi bir olay kesinlikle yaşanmamıştır. Birçok ülke parlamentosunun Türkiye aleyhine almış olduğu 1915 olaylarına ilişkin kararlar, bilimsel veriler ışığında da, uluslararası hukuk nezdinde de yok hükmündedir. Uydurma bir tarih algısı, hem tarihe hem de insanlığın bütününe karşı yapılmış bir ihanettir” diyen?

Bu konuda Meclis'te tutarlı mücadele veren HDP var... HDP Diyarbakır milletvekili *Garı Paylan* “Ermeni Soykırımı'nın tanınması, Soykırım faillerinin isimlerinin kamusal alandan kaldırılması” için Meclis'e bir yasa önerisi sunmuştu.

Bu yazıyı yazarken haberi geldi, Meclis Başkanı *Mustafa Şentop*, öneriyi “iç tüzük hükümlerine aykırı olduğu” gerekçesiyle iade etmiş.

Millet İttifakı'nın müstakbel başbakanı *Meral Akşener* ilk tepkiyi verdi: “*TBMM*'ye verdiği sözde “soykırım” teklifiyle, milletimizin başını yere eğdirmeye kalkan hadsizliği şiddetle kınıyorum. Büyük Türk Milleti'nin, gurur duyulacak bir tarihi vardır. Bizler burada oldukça, hiçbir kirli ajanda bu gerçeği değiştiremez.”

CHP ve müştakları bu skandal red kararı karşısında ne yapacaklar?

Cumhurbaşkanı adayı *Kemal Kılıçdaroğlu*'nun CHP'si ve başbakan adayı *Meral Akşener*'in İYİP'i değil miydi, 17 Kasım 2020'de “Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasi partiler olarak, uluslararası camiayı, bugüne kadar Ermenistan'ın işgali ve sorumsuz saldırıları sebebiyle zarar gören Azerbaycan'ın yanında olmaya davet ediyoruz.

Bu vesileyle Gazi Meclisimizdeki siyasi partiler olarak, şehit düşen Azerbaycanlı kardeşlerimize Allah'tan rahmet, gazilere acil şifa ve can Azerbaycan'a başsağlığı dilerken, milletimizin dayanışma iradesini bir kez daha güçlü bir şekilde vurguluyoruz” diye ortak bildiri yayınlayarak *Dağlık Karabağ*'ı işgal tezkeresine “evet” oyu verenler?

Dahası... Geçen yıl, 1915 soykırımının 106. yıldönümünde, ABD'nin yeni başkanı *Biden*'in *jenosid* kelimesi kullanması üzerine CHP'nin sözcüsü *Faik Öztrak* “Ülkemizin tarihine leke sürülmesine göz yumuldu” diyerek bunu önlemediği için iktidarı eleştirmemiş miydi?

İstanbul büyük şehir belediye başkanlığı koltuğuna HDP seçmenlerinin desteği sayesinde oturmuş olan *Ekrem İmamoğlu* da, “Türkiye Cumhuriyeti'ni töhmet altında bırakmaya yönelik bu ve benzeri kararlar tarafımızca yok hükmündedir”, Ankara belediye başkanı *Mansur Yavaş* da “Yapılan açıklamaları şiddetle kınıyorum” diye kükrememişler miydi?

Kılıçdaroğlu da onlardan geri kalmamış, “Kükreyecekleri sanıldı, kedi gibi miyavlama sesi geldi” diye iktidarı *Biden*'a yeterince sert tepki göstermemekle suçlayarak inkârcılık konusunda *Erdoğan*'dan daha kararlı ve azimli olduğunu dosta düşmana ilan etmemiş miydi?

2023'te yapılması beklenen genel seçimlere kadar bu inkarcı tutumlarda bir değişim olur mu?

Yıllardır büyük çoğunluğuyla kapıkulu hale getirilmiş büyük medyanın ve özellikle de yüksek reytingli televizyon dizilerinin ırkçı, islamcı ve de fütühatçı beyin yıkamasına tabi tutulan seçmenlerin oyunu alabilmek için HDP dışındaki tüm siyasal partilerin soykırım konusunda daha inkarcı ve daha teslimiyetçi bir söylem tutturacaklarında hiç kuşku yok.

Kılıçdaroğlu değil mi, bir yandan helalleşme nutukları çekerken, 3 Kasım 2021'de “Kandil denen yuvayı yerle yeksan etmezsem bana Kılıçdaroğlu demesinler!” diye kükreyen, 18 Nisan 2022'de Tayyip'in Kuzey Irak'taki *Kürt* yerleşimlerine karşı başlattığı kanlı operasyonlara “Irak'ın kuzeyinde

yürütülen Pençe-Kilit operasyonunda dualarımız kahraman ordumuzla birlikte... Allah bu mübarek ayda Mehmetçiğimin ayağına taş değdirmesin” diye açıkça destek veren?

Bu yazıya girerken sözünü ettiğim 1915 Ermeni tehciri haritası, ister istemez bana CHP'nin tek parti döneminde tüm ilkokul duvarlarını donattığı “*Türk'ün Göç Yolları*” haritasını anımsattı...

2. Dünya Savaşı yıllarında okuduğum kerpiç yapılı ve tek öğretmenli köy ilkokulunda beş sınıfın bir arada ders gördüğü tek dershaneye ilk girişimde duvarda *Atatürk*'ün büyük portresinin yanı başında bana yukarıdan bakan ünlü haritaydı bu.

Türk ırkının Orta Asya'dan dünyanın dört bir yanına göç ederek medeniyet taşıdığını, Anadolu'daki eski medeniyetleri kuran kavimlerin de özünde Türk olduğunu kanıtlamak üzere Atatürk'ün direktifiyle *Afet İnan*'ın başkanlığındaki tarihçiler heyetinin geliştirdiği *Türk Tarih Tezi*'ne uygun olarak yapılmış, yeni kuşakları Türk ırkçısı yetiştirmek üzere tüm ilkokullarda sınıf duvarlarına asılması mecburi kılınmıştı.

Her sabah esas vaziyette “*Türküüm, doğruyum, çalışkanım*” andı içtikten sonra söylenen Onuncu Yıl Marşı'ndaki “*Tarihten önce vardık, tarihten sonra varız...*” övünmesinin grafik ifadesiydi. Tüm ilkokul sınıflarını işte bu haritanın empoze ettiği beyin yıkaması altında okumuş bir kuşağın *ırkçılık* ve *fütuhatçılık* prangasını kırması kolay olabilir miydi?

O prangayı kırabilenler ise bunun bedelini ilk kez *12 Mart* darbesinde, ikinci kez de daha ağır şekilde *12 Eylül* darbesinde ödediler. Faşist diktatör *Kenan Evren* tarafından “*Kansızlar*” diye suçlanarak Türk vatandaşlığından atılmamızın nedenlerinden biri de, hiç kuşku yok, bu “göç yolları” beyin yıkamasını çöpe atarak Türk ırkı adına soykırımlara, işkencelere, zindanlara maruz bırakılmış ulusların çocuklarıyla birlikte saf tutmuş olmamızdı.

Son zamanlarda Türkiye televizyonlarında tarihsel dizileri seyrederken, ilkokul yıllarımı bir kâbus gibi karartan o göç yolları haritasını yeniden karşımda görür gibi oluyorum.

Evet, Şu sıralarda reytingi en yüksek *Alparslan Büyük Selçuklu, Kuruluş Osman ve Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı* dizilerinin ortak özelliği hep o ırkçı ve islamcı ftuhatılığa odaklanmış olmaları.

Türk-İslam fütuhatı adına Anadolu'nun ve Akdeniz'in, Türk'lerin geliŐinden önce binlerce yıl o topraklarda var olmuş, uygarlıklar kurmuş halklara karşı sürekli saldırı, kılıç dansları, işkenceler ve bir darbeye kelle almalar sürüsüne bereket...

Her fetih zaferinden sonra kılıçlar havada "*Allahuekber*" haykırıŐları... "*Daha Batıya...Kızıl Elma'ya*" yeminleri...

Kitlelerin böyle koŐullandırıldıĐı bir ortamda iktidar-dakilerin de, muhalefettekilerin de nabza göre Őerbet vermekte olmalarına neden Şaşmalı?

Evet, bugün 24 Nisan... 1915 Soykırımı'nın 107. yıl-dönümü.

Soykırımında, tehcirde can veren Anadolu'nun *Ermeni ve Asuri* insanlarını saygıyla anıyor, onların Türkiye'de çok az sayıda kalan, diasporalarda hak ve adalet arayıŐını ödün vermeksizin kararlılıkla sürdüren torunlarıyla dayanışmamızı ve mücadele birlikteliğimizi bir daha teyid ediyoruz.

Türkiye siyaset dünyasında HDP ve onunla aynı kav-gayı paylaşan sol partiler ve demokratik kitle örgütleri dışında *1915 Soykırımı'nı* tanıyan, o soykırımın kurbanı halklardan özür dileyen bir ses çıkacak mı?

İzlemedeyiz...

Her 1 Mayıs'ın ardında bir de 6 Mayıs vardır...

1 Mayıs 2022

Bugün 1 Mayıs, Türkiye, çıkartılan çeşitli engelleme-lere rağmen, işçi sınıfının bayramını kutlamaya hazırlanıyor... Sevgili lkemizde 1 Mayıs'ın işçi sınıfının bayramı olarak kitlesel Şekilde kutlanması cumhuriyetin kırk yılı boyunca hiÇ mümkün olmadı, çünkü resmen yasaktı. Oysa Osmanlı d-

neminde dahi 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kitlesel şekilde kutlanıldığı belgelerle sabit... 60'ların sonlarından itibaren DİSK'in girişimiyle kutlanır olduya da, kutlamalar her dönemde katliamlara ve kitlesel tutuklamalara varan farklı yöntemlerle hep engellenmeye çalışıldı.

Türkiye'nin kapitalistler ve milliyetçiler egemenliğinde bir ülkeye dönüşmesini sağlamak için 1923'te İzmir'de toplanan *İktisat Kongresi*'nde 1 Mayıs'ın "işçi bayramı" olduğu söylenmişse de, kağıt üstündeki bu bayram *1925 Takrir-i Sükûnu*'yla nisyana terkedilmişti.

Yıllarca sonra, benim dünyaya geldiğim 1936 yılında 1 Mayıs Kemalist iktidar tarafından "resmi tatil" günü ilan edilmiş... Ama işçi bayramı olarak değil, *Bahar Bayramı* olarak... O tarihten sonra da *Atatürk*'ün buyruğuyla bestelenen ünlü "*Nisan Mayıs ayları-Gevşer gönül yayları*" şarkısı terennüm edilerek...

İnanılır gibi değil, 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kutlandığına hiç beklenmedik bir zamanda ve de hiç tahmin edilemeyecek bir ağızdan 1960 yılında tanık olacaktım.

Menderes diktasının giderek daha amansızlaştığı, Türkiye'nin hızla *27 Mayıs* darbesine doğru sürüklendiği günlerdi... 28-29 Nisan direnişinde *Turan Emeksiz* vurulmuştu, tutuklamalar, yasaklamalar birbirini kovalıyordu.

1 Mayıs akşamı CHP'nin İzmir il merkezinde bir basın toplantısı izlemiştim, ayrılmak üzereydim. Açık olan radyoda akşam haberleri saatinde *Menderes*'in bir konuşması verilmeye başladı... Kulaklarımıza inanamadık, *Menderes* "Bugün 1 Mayıs İşçi Bayramı, işçi kardeşlerimizin elemsiz, kedersiz birçok bayramlar idrak etmelerini temenni ediyorum" diyordu.

Yıllarca anti-komünizmi bayrak etmiş sağcı bir liderin neden bu sözleri söylemek zorunda kaldığı belliydi. Giderek zayıf düşen iktidarını ayakta tutabilmek için yıllardır ezdiği işçi kitlelerini son bir gayretle kendi saflarına çekmeye çalışıyordu. Özellikle de ABD ve NATO'nun güvenini yitir-

dikten sonra *Sovyetler Birliği*'yle yakınlaşmaya çalışıyor, hattâ Dışışleri Bakan *Fatin Rüştü Zorlu* ile birlikte Sovyet lideri *Kruşçef*'le görüşmek üzere Moskova'ya bir seyahat yapmayı planlıyordu.

27 Mayıs darbesinden sonra 1961 Anayasası ile bazı temel hak ve özgürlükler tanınmıştı, ama 1 Mayıs'ı “ayır imen bayramı” olmaktan çıkartıp gerçek sahibi olan işçi sınıfına iade etmek kimsenin aklından dahi geçmedi. Ne darbeci subayların, ne de onlardan sonra seçimle iktidar olan *İnönü* CHP'sinin... Komünizmle mücadeleyle ana hedef olarak benimsemiş olan *Demirel*'in AP'sinden de zaten böyle bir şey beklenemezdi.

İşbirlikçi ve Amerikancı *Türk-İş* ise, 1 Mayıs'ı tamamen unutturmak için, *Ecevit*'in çalışma bakanı olduğu sırada grev haklarını kısıtlamak ve işverenlere lokavtı bir hak olarak tanımak için çıkartılan 275 sayılı kanunun Meclis'ten geçtiği 24 Temmuz'u “*işçi bayramı*” ilan etmişti.

1 Mayıs suskunluğunu bozan ilk girişim, gecikmeli de olsa, yeni kurulmuş bulunan DİSK'ten gelmişti... 1968 yılının 1 Mayıs'ında yayınladığı bildiride DİSK Yürütme Kurulu tüm emekçilerin bayramını kutlarken, aynı zamanda sürekli yazarımız olan DİSK Genel Sekreteri *Kemal Süller*'in 7 Mayıs 1968 tarihli *Ant Dergisi*'nde “İşçilerin Bayramı 1 Mayıs'tır” başlıklı uzun bir yazısını yayınlamıştık.

Aynı yılın Haziran'ında Ankara ve İstanbul üniversitele-
rindeki işgallerle 68 direnişini başlatmış olan devrimci geçlik de, bir yıl sonra, 1969'un 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı DİSK'le birlikte kutlayacak, 1970'in 1 Mayıs'ını izleyen tarihsel 15-16 Haziran direnişinde “Ordu-Geçlik Elele” sloganını tarihin çöplüğüne atarak “İşçi-Geçlik Elele” sloganıyla işçi sınıfının safında yer alacaktı.

Ya 1971'in, tam 51 yıl öncesinin 1 Mayıs'ı?

Ant Dergisi'nin, 12 Mart yönetiminin emperyalizmin ve işbirlikçi kapitalizmin çıkarlarına hizmet için uygulamakta olduğu “Reform ve Huzur Planı”, buna paralel olarak

Türkiye’de “Karşı-devrimci örgütlenmeler ve propaganda” üzerine üç ayrıntılı dosya içeren Mayıs 1971 sayısını polis ve adliye terörünün giderek daha yoğunlaşmasından dolayı kaçgöç hazırlamıştık.

Başyazımızda da kurulan iktidarın “sanayici-subay kompleksi”nin iktidarı olduğu vurgulanarak Türkiye devrimci güçleri tüm olanaklarını kullanarak bu iktidara karşı mücadeleye çağrılıyordu.

Derginin ön kapağında *Ant*’ın yazarları ve sorumluları aleyhinde açılmış olan davalarda istenen ceza miktarının 770 yıla ulaştığı duyurulurken arka kapakta da “*İşçi sınıfına 1 Mayıs kutlu olsun!*” mesajı yer alıyordu.

Dergiyi baskıya verdiğimiz 26 Nisan gecesi, İstanbul, Ankara ve İzmir de dahil 11 ilde sıkıyönetim ilan edilmiş ve *Balyoz Harekatı* başlatılmıştı. Yıllardır birlikte çalıştığımız, dostluğun ötesinde yoldaşlık ilişkisinde bulunduğumuz matbaa ve mücellithane emekçileri polis baskınlarına rağmen gerekli önlemleri almış, dergiyi basıp ciltleyerek dağıtımına sokmuşlardı.

Ertesi sabah *Ant Dergisi* sıkıyönetim sonrası tüm gazete bayilerinde okuyucuya ulaşan tek sol yayındı... Ancak darbecilerin yeni misillemesi gecikmedi...

1 Mayıs 1971 sabahı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından Türkiye radyolarında ve gazetelerinde sık sık yayınlanan bildiriye Türk Ceza Kanunu’nun 142, 158, 159 ve 312 maddelerini ısrarla ihlal eden *Ant Dergisi*’nin süresiz kapatıldığı, hakkımızda yeni kovuşturmalar açıldığı bildiriliyordu.

Artık tamamen illegaldeydik, o tarihten itibaren 1 Mayıs’ı artık Türkiye’de değil, tam 51 yıl boyunca sürgünde, *Almanya’da*, *Fransa’da*, *İsveç’te* ve de *Belçika’da* kutlayacaktık.

Yarım yüzyılı aşan bu dönemde Türkiye’de yaşanan, bizim de sürgünde yüreğimizi dağılayan en acılı kutlamalardan biri 1977’in 1 Mayıs’ındaydı... Taksim Meydanı’nda 37

kişinin yaşamını yitirdiği korkunç katliam... Bir yıl aradan sonra, CHP lideri Ecevit'in yeniden başbakan olduğu 1979'da, İstanbul'un üzerine yine karabasan gibi çöken 1 Mayıs kutlama yasağı... DİSK yöneticileri tutuklanıyor, ancak *Türkiye İşçi Partisi* ve *Kurtuluş* hareketinin yönetici ve militanları yasağa meydan okuyarak sokağa iniyor... Asker tarafından derhal önleri kesiliyor, genel başkan *Behice Boran* da dahil olmak üzere direnişçilerin hepsi gözaltına alınıyor.

Bu tutuklamalara karşı yurt dışında protesto kampanyaları örgütlüyoruz. Büyük rastlantı, Başbakan *Bülent Ecevit*, önceden belirlenmiş bir program uyarınca, 10 Mayıs 1979'da Strasbourg'a gelerek *Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi* toplantısında bir konuşma yapacak... Toplantı sırasında TİP yöneticilerinin tutuklanmasını protesto etmek üzere seferber oluyoruz. Belçika'nın iki ulusal sendikası FGTB ve CSC'nin Türkiyeli işçiler bölümünden sorumlu arkadaşlar da dahil, ellerimizde çeşitli dillerde bildirimlerle Strasbourg'a giderek, yaptığı konuşmada 1 Mayıs direnişçilerini suçlayıp sıkyönetimi savunan Ecevit'i protesto ediyoruz.

Bir yıl sonra, 1980'de de 1 Mayıs yine yasak... Siyasal cinayetler, kitlesel tutuklamalar, grev yasakları, örgüt kapatmaları daha da yoğunlaşıyor... Ve Türkiye'de ilk 1 Mayıs bildirisine 1968'de imza atmış olma onurunu taşıyan DİSK ve TİP'in kurucularından, Maden İş Sendikası genel başkanı *Kemal Türkler* 22 Temmuz'da katlediliyor...

12 Eylül darbesi ve sonrası... Paşalar diktasının ardından militarist "demokrasi"nin *Özal*, *Demirel*, *Çiller*, *Erbakan*, *Ecevit*, en sonunda da *Erdoğan* elebaşılığındaki baskıcı yönetimleri... Ve de bu yönetimlerin her birinde de bitip tükenmez 1 Mayıs yasakları... Taksim yasakları... Kitlesel tutuklamalar...

Yazıyı tamamlamadan önce *Artı Gerçek* ekranında en son haberlere bakıyorum... *Esra Çiftçi*'nin haberi: "Derin yoksulluğun gölgesinde 1 Mayıs: 2022 yılında da Taksim işçilere yasak!"

İşte bu Taksim yasaklı 1 Mayıs'ın üzerinden bir hafta geçmeden, 6 Mayıs'ta, Cumhuriyet tarihinin en alçakça taammüden işlenmiş cinayetinin tam 50. yıldönümü acısını yaşayacağız.

1965'te *Türkiye İşçi Partisi Üsküdar İlçesi*'nin genç bir üyesi olarak tanıdığım, 60'lı yılların ikinci yarısında devrimci gençlik direnişinin hep ön safında yer alan *Deniz Gezmiş*'le son görüşmelerimizi anımsıyorum.

1969 Eylül'ünde Vietnam Devrimi'nin lideri *Ho Şi Minh* 79 yaşında ölmüştü. *Ho Amca*, Sovyet-Çin gerginliğinin had safhaya ulaştığı, Türkiye sol hareketinin uluslararası referans arayışı içinde bulunduğu günlerde bizler için önemli bir semboldü. O sorunlu günlerde *Ant*'ın kapağını ve orta sayfalarını *Ho Amca*'ya ayırdık: "Dünya büyük bir devrimciyi kaybetti."

Deniz Gezmiş o sıralarda hakkında gıyabi tutuklama kararı olduğu için aranmaktaydı. *Ho Şi Minh*'le ilgili sayı yayınlanınca telefon ederek ne denli duyulandığını anlatmış, ardından da kendi durumundan bahsederek, "Kavga giderek sertleşiyor. Sanıyorum bunlar beni artık hiç rahat bırakmayacaklar..." demişti.

Eylül 1969 sonuydu. *Ant*'ta yayınlanan "Kavga zamandır" başlıklı yazımdan dolayı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde altı yıla kadar hapis istemiyle yargılanıyordum. Her zamanki gibi sıramın gelmesini beklerken adliye koridorlarında boydan boya volta atıyordum. Bir anda giriş kapısında büyük bir gürültü koptu, kapıya doğru seyirttim. Önde polislerin kelepçelediği *Deniz Gezmiş*, arkada da devrimci gençler... Deniz o gün görüşmek üzere gittiği Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör Orhan Aldıkaçtı'nın ihbarı üzerine fakülteyi basan polisler tarafından yakalanarak gıyabi tutukluluğu vicahiye çevrilmek üzere adliyeye getirilmişti. Deniz'i hemen alt kattaki bir bekleme odasına soktular.

Benim duruşmam bittikten sonra alt kata inerek *Deniz*'i buldum. Hâlâ elleri kelepçeliydi ve de endişeliydi, "Arka-

daşlar senin beraat ettiğini söylediler, geçmiş olsun” dedi... “Ama devrimci basına ve devrimci gençliğe karşı bu dâvalar bitmez. Daha ağır şeylerle karşılaşacağız... Mehmet Can- tekin’i vurdular... Daha kimler vurulacak? Yarın serbest bırakılsam bile hayatta bırakırlar mı? Ama direneceğiz...”

Deniz haklıydı. Tutuklandığı o gün İstanbul’da *Mustafa Taylan Özgür* de vuruldu. Cinayet makinesi işlemeye başlamıştı.

Deniz tahliye olduktan sonra *Yusuf Arslan, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Cihan Alptekin*’le birlikte THKO’nun kurucuları arasında yer aldı. Giriştikleri eylemlerde hiçbir cana kıymadıkları halde ana akım medyada ağır suçlamalara uğrayınca kendilerini *Ant Dergisi*’nde savunmuşuk: “Deniz ve arkadaşları, soygun düzenine karşı savaşan halk çocuklarıdır!”

12 Mart faşizmi *Sinan Cemgil*’i Nurhak’ta, *Cihan Alptekin*’i Kızıldere’de, *Deniz, Yusuf ve Hüseyin*’i ise idam sehpasında katletti. İdam kararlarına TBMM çoğunluğunun nasıl destek verdiğini, bu siyasal cinayetin suç ortaklığını nasıl üstlendiğini *Ragıp Zarakolu*, Artı Gerçek’te dün yayınlanan “*Deniz ve 24 Nisan*” başlıklı yazısında çok net ortaya koymuş bulunuyor.

Üzerinden yarım yüzyıl geçtikten sonra, *Üç Fidan*’ın sonsuzluğa uzanışlarının 50. yıldönümünde, İstanbul’da bir ilk yaşanacak... *İstanbul Büyük Şehir Belediyesi* ile *Deniz Gezmiş Bağımsızlık ve Özgürlük Vakfı*, 6 Mayıs akşam CRR Konser Salonu’nda büyük bir etkinlik düzenliyor.

Dahası, yine *İstanbul Büyük Şehir Belediyesi*, idamların 50. yıldönümü dolayısıyla “*Türkiye’nin 68’i-Denizlere Çıkan Sokaklar*” adlı 748 sayfalık bir kitap yayınlamış bulunuyor. Kitapta dönemin hayatta olan gençlik liderleri, tarihçiler ve araştırmacılar o dönemi bütün boyutlarıyla gün ışığına çıkartıyor. Kitapta benim de “*Dönemin Basınına, Mücadelesine Tanıklık ve Ant Dergisi*” başlıklı bir katkı yer alıyor.

Sadece o değil... Tarih Vakfı'nın *Toplumsal Tarih* adlı aylık dergisinin Mayıs 2022 tarihli 341. sayısında, 27 sayfa "Türkiye 68'ini Globalleştirmek" başlığı altında o dönemin tanıtımına ayrılmış bulunuyor. Bu dergide de "Anti-emperyalist mücadele de ödünsüz uyguladığımız bir temel çizgiydi" başlığı altında benimle yapılmış uzun bir söyleşi yer alıyor.

O yazılarda söylediklerimin özeti... *Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan*'ın 50 yıl önce alçakça katledilmelerinin acısını yüreğinde taşıyanlar, ömürleri elverdiği sürece, her yıl 1 Mayıs'ı coşkuyla kutlarken, 6 Mayıs'ı da mücadele kararlılıklarını daha da pekiştiren bir gün olarak anacaklardır.

İşçi sınıfının ve onun mücadelesini paylaşan tüm dostlarının 1 Mayıs bayramı kutlu olsun!

Diğer yazı ve röportajlar

2021 – 2022

**1971-2021 yıllarını kapsayan yazı ve röportajlar
Sürgün Yazıları'nın 1. ve 4. cilterindedir**

Esra Yıldız: Teslim olmayan iki “vatansız” gazeteci
Ayşegül Özbek, BİA Haber Merkezi, 13 Kasım 2021

2 Mart 1971 askeri darbesi sonrası Türkiye’yi terk etmek zorunda kalan ve 12 Eylül sonrasında Türk vatandaşlığından çıkarılan iki gazeteci: *Doğan Özgüden* ve *İnci Tuğsavul Özgüden*.

Esra Yıldız, iki gazetecinin Türkiye’den ayrılışlarının 50. yılında onları ve göçtükleri Belçika’da hayata geçirdikleri Güneş Atölyelerini “Vatansız” belgeselinde beyaz perdeye taşıdı.

İlk kez Antalya Film festivali’nde izleyiciyle buluşan belgesel, Özgüden’lerin, ayrımcılığın ve ötekileştirmenin olmadığı bir dünya tasavvurlarını 1974’ten beri sürgünde yaşadıkları Brüksel’de, çok kültürlü eğitim merkezi Güneş Atölyeleri’nde (Ateliers du Soleil) sürdürmelerini anlatıyor.

Esra Yıldız iki “vatansız” gazeteci ve Güneş Atölyelerini merkeze alan filmini anlattı:

“Türkiye’nin en eski ve köklü festivali olan Antalya Altın Portakal Film Festivalinde Vatansız filminin gösterilmesi, 1971’den, yani İnci Tuğsavul ve Doğan Özgüden’in Türkiye’yi terk etmek zorunda kalışlarından tam 50 sene sonra bir filmle Türkiye’ye dönmeleri ve filmin izleyiciyle buluşması benim için çok değerliydi. Bu da sanatın/sinema-
nın, politikanın ötesindeki gücünü gösteriyor.”

S: İnci Tuğsavul ve Doğan Özgüden ile yollarınız nasıl keşişti? Onları ve mücadeleleri hakkında bir belgesel yapma fikri nasıl doğdu?

Küratör Trisha Ziff'in farklı ülkeleri gezen ve İstanbul'da (santralistanbul) açılacak "Korda'nın Objektifinden Che" (2008) sergisinin Türkiye bölümünün sorumlusuydum. Bu sergi 1960'ta Alberto Korda Díaz'ın çektiği ikonik Ernesto Che Guevara fotoğrafının popüler kültürdeki yansımalarını ve sergilendiği her ülkede, bu fotoğrafın/imagenin o ülkedeki toplumsal kültüre etkisini içeren ve gösteren sosyolojik bir sergiydi aynı zamanda. Sergi için araştırma yaparken, Korda'nın Che fotoğrafını erken tarihli kullanan bir yayın olarak, efsanevi Ant dergisinin 2 Nisan 1968 tarihli sayısına rastlamıştım. Bu dergi ve bu fotoğrafı kullanan farklı yayınlar için İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınlarının o zamanki direktörü, İnci Tuğsavul ve Doğan Özgüden'in yakın dostu ve aynı zamanda Ant dergisi yazarlarından Fahri Aral ile konuştum.

Yine o dönemde bir sene sonra açılacak "Yüksel Arslan Retrospektifi" (2009) için Paris'e gideceğimi öğrenen Fahri Aral, bana Paris'ten Brüksel'e geçmemi, onlarla tanışmamı önerdi. Çok yoğun bir şekilde retrospektif serginin hazırlıkları için çalışıyordum Paris'te, Brüksel'e gidebilmek için kendime bir gün yarattım ki, iyi ki de yaratmışım. Yüksel Arslan ile paylaştım Brüksel'e gideceğimi. Aslında Yüksel Arslan ve çevresi de politik duruşu, aynı dönemlerde yaptıklarıyla farklı açıdan benzerdir. Hayatımda ve akademik ilgi alanlarımda, toplumsal ve kültürel açıdan önemli 1960, 1970 döneminin ve bu kuşağın hep özel bir yeri oldu.

Özgüdenler ile bulduğum yer halen yaşadıkları Brüksel'de kurdukları Ateliers du Soleil'di (Güneş Atölyeleri). Onlarla orada bir görüşme yaptım, kısa bir video kaydı da aldım Korda'nın fotoğrafının dergide nasıl kullanıldığını ve bunun hikâyesini içeren. Sergiye paralel olarak yapılan bir konuşmada gösterildi.

Güneş Atölyeleri'ndeki ortamdaki, oradaki öğretmenlerin hayat hikâyelerinden ve birbirleriyle olan ilişkilerinden, öğrencilerden, dışarıdan gelen bir kişi olarak benimle kurdukları ilişkiden, yarattıkları mutlu ve bir parçası kıldıkları her-

kesi mutlu yapan o atmosferden etkilendim. Elbette, Brüksel'e dünyanın farklı yerlerinden gelmiş göçmenlerin, mültecilerin topluma entegrasyonuna yönelik eğitim veren böylesine ilham verici bir yeri, Türkiye'yi 12 Mart 1971 darbesinin ardından terk etmek zorunda kalan iki duayen gazetecinin kurmuş olması beni daha da çok etkiledi. Onlarla tanıştığım o günü hiç unutmadım; o günün tortusu ve izlerini halen zihnimde taşıyorum.

İlerleyen dönemde iletişimimiz devam etti. İletişim Yayınları'ndan çıkan "Afişe Çıkmak: 1963-1980: Solun Görsel Serüveni" (2013) kitabı için bu dönemin görselliğine damgasını vuran kadın bir tasarımcı olarak İnci Tuğsavul Özgüden ile bir söyleşi yaptım. Benim için asıl belirleyici olan Berlin'de doktora eğitimim için bulunduğum dönemde okuduğum Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" kitabıydı (tam da Orta Doğu'da şiddetlenen savaşa II. Dünya Savaşından sonra en büyük kitlesel göçle karşılaşacağımız bir dönemde). Bu kitabın ardından onlarla ilgili bir belgesel yapmak fikri daha da netleşti.

Özellikle dili de çok güçlü olan kitabın ikinci cildinde anlatılanlar, Avrupa'da bir ülkeden diğerine kaçışlar, mücadeleler, kurulan direniş ağları çok önemli bir sözlü tanıklık, tarih çalışması olmasının yanında, çok görsel ve sinematografikti. Sürgünlük, sürgünün anadil ile olan ilişkisini -pek çok sürgün edebiyatçı da görüleceği gibi- farklı biçimde olumlu açıdan etkiliyor. Umarım "Vatansız" filmi, izleyenlerde kitabı okuma hevesi uyandırır. 2013'teki çekimlerin ardından, ikinci defa Berlin'e yine eğitimim için gittiğimde ana çekimleri yaptım 2014'te Brüksel'de ve sonraki yıl tekrar gittim.

S: Nasıl ikna ettiniz iki gazeteciyi ve sonraki süreç nasıl gelişti?

Belgesel film yapma fikrine, yıllara yayılan bu süreçte karşılıklı birbirimizi tanıdığımız, dışarıdan hiç bilmedikleri bir kişi olmadığımız için uzak bakmadılar ve kabul ettiler.

Ancak filmin Doğan Özgüden üzerine olması beklentisi vardı. Doğan Bey çok iyi bir hatip, yazar; geçmişe dair her şeyi çok net hatırlaması beni hep etkilemiştir. Bunda herkesin kabul ettiği gibi farklı kişilere de ilham veren çok iyi bir gazeteci olmasının ve örgütlü mücadeleden gelmesinin de rolü büyük.

Diğer taraftan İnci Özgüden'i filmde konuşması, görünmesi için ikna ettim. Aslında akademik çalışmalarım ve film yapma pratiklerim hep kesişiyor. Çoğu zaman birbirini besliyor.

1960'ların sol hareketi içinde kadınların az yazılan, belgelenen hikâyesini gündeme getirmek de benim için önemliydi. Ve yine 1960'ların, 1970'lerin mücadelesinden sonra Avrupa'daki sürgünlerin durumlarını ve bugün ne yaptıklarını hatırlatmanın, yazgıları kesişen insanların buluştuğu ütopik bir yer olan Güneş Atölyeleri'nin kurucuları olarak buranın hikâyesini, ortamını da filme katmanın gerekliliğine onları inandırmam da önemliydi. Beraber konuşarak ilerlediğimiz yanları da oldu filmin.

İnsanların özel yaşantılarına girdiğiniz bir film/belgesel yapmak, hem çeken ve hem de hayatı çekilen kişi, her iki taraf için de zorlu bir süreç. Tüm bu sürecin ardından filmi karşılaştığım yeni durumlara göre değiştirip, şekillendirerek tamamladım. Aklımdaki Frederick Wiseman'vari bir enstitünün tüm iç ilişkilerini gösterme fikrini belli ölçüde yapabildim filmin ikinci yarısında. 1960'ların, 1970'lerin radikal sol sinema dili, cine-tract'lar, ya da dönemin diğer politik filmleri hep zihnimdeydi, bunlara da referanslar oldu filmde.

Bu uzun süreç sonunda Doğan Özgüden'e, İnci Tuğsavul Özgüden'e ve tüm Güneş Atölyeleri çalışanlarına beni yaşamlarının bir parçası kıldıkları için teşekkür ediyorum.

S: "Geçen 45 yıla gurur duyuyorum çünkü teslim olmadık" diyor bir yerde Doğan Özgüden. Çekimler sırasında size geçen duygu neydi Özgüden'lerden?

Özgüden'ler 1971'de gazetecilik, yayıncılık faaliyetleri nedeniyle Türkiye'yi terk edip ve Avrupa'da politik sürgün olarak yaşamak zorunda kaldıktan sonra, 12 Mart sonrasında Demokratik Direniş Hareketi'ni, 12 Eylül sonrasında da Demokrasi İçin Birlik'i ve yine 1974'ten bugüne Türkiye üzerine yayın yapan Info-Türk'ü ve çok kültürlü ve farklı milletlerden göçmenler için eğitim merkezi Güneş Atölyelerini kurarak, demokrasi, fikir ve ifade özgürlüğü gibi temel insan haklarıyla ilgili alanlarda dünyanın çok farklı ülkelerindeki insanlar adına da bu mücadelelerini halen sürdürüyorlar.

Yalnızca çekimlerde değil, tüm bu yıllara yayılan zamanda, onlarla ilişkimde bunu gözlemlene olanağı buldum. Özellikle Güneş Atölyeleri aracılığıyla oluşan, geldikleri kültürden kopmadan eğitimle özgürleşme, tüm göçmenler ve sürgünlerin yeni geldikleri ülkeler için de model olmalı.

Paulo Freire'nin "Ezilenlerin Pedagojisi"nde eğitimi ezilenler bir özgürleştirme aracı olarak görmesi gibi, Atölyelerde göçmenlere verilen eğitimde de bu özgürleşmeyi gözlemledim.

Film, onların sosyalist hareketin önemli yayını Akşam gazetesi, sonrasında Ant dergisi ve yayınları ve tüm o dönemde verdikleri mücadeleleri ve sonrasını bugüne taşıyor. Tüm bunların ardından onlar gibi ülkelerini terk etmek zorunda kalmış insanlar bugün ne yapıyorlar sorusunun cevabını da arıyorum bu filmle. Bu filmin çekimlerini yaptığım dönemden itibaren Türkiye'deki ve dünyadaki politik atmosfer çok değişti. Özgüdenler haklarında açılan davaların, Türkiye'den ayrılışlarını takip eden dönemde giderek arttığını görüyoruz.

İnci Tuğsavul, Doğan Özgüden ve Güneş Atölyeleri'nin çok farklı acıları ve felaketleri deneyimleyen eğitimcilerini ve katılımcılarını düşündüğümde hep şunu hatırladım. Tüm bu acılar, zorluklar, üzüntüler, yaşanan felaketler bizi birbirimizle daha fazla paylaşıma, diyalog kurmaya yöneltmeli. Çünkü kolektif mücadeleye, onu tahayyül etmeye dahi çok ihtiyacımız olan bir dönemdeyiz.

Belgeselde sözlerine yer verdiğim, Ant dergisinin kurucularından yazar Yaşar Kemal gibi hayatının sonuna kadar Türkiye’de kalıp, mücadele etmiş entelektüelleri de unutmamak gerekiyor.

Kemal belgeselde; “Ben bir yazarım, halkın yazarıyım. Bu zulme karşı, mücadelenin sonuna kadar Türkiye’de kalacağım” diyor 1970’lerin politik atmosferinde. İçeride ya da dışarıda tüm bu mücadeleleri sürdürenler, yılmayanlar, bedellerini ödemek zorunda kalanlar dünyayı daha özgür ve demokratik bir yer yapmanın savaşını verdiler ve veriyorlar. Onların insan hakları, özgürlükler adına verdikleri mücadelelerin herkes için ilham verici olmasını umuyorum. Çünkü benim bu filmi yapmaktaki en büyük motivasyonum buydu.

S: Belgesel iki gazetecinin hikâyesinin yanı sıra, Brüksel’de kurdukları, çok kültürlü eğitim merkezi Güneş Atölyeleri’ne de odaklanıyor. Güneş Atölyeleri, Özgüdenler için daha da önemlisi katılımcıları için ne ifade ediyor?

Filmin sonlarına doğru, Güneş Atölyeleri’nin 2015’teki yıl sonu kutlama etkinliğinden İnci Tuğsavul’un sözlerine yer veriyorum; “Yaşamımız boyunca çok sayıda ödül aldık. Fakat, benim için aldığım en büyük ödül Güneş Atölyeleri’dir, kırk yıldan fazla Güneş Atölyeleri’nin varlığıdır, sahip olduğumuz ve paylaştığımız bu dostluk ve sevgidir” diyor. Aslında bu cümle *Güneş Atölyeleri*’nin, Özgüden’lerin hayatındaki önemini çok güzel özetliyor. İşte ben karşılıksız bu dostluk ve sevgi atmosferinin, benim deneyimlediğim gibi izleyiciye de geçmesini diliyorum.

Güneş Atölyeleri ilhamını Tomasso Campanella’nın hapisteyken yazdığı ütopyası “Güneş Ülkesi”nden alan bir yer, amblemi de Ant Dergisi ve Ant Yayınları’nın amblemi güneşten geliyor. Atölyelere ilk yıllarda gelen göçmenlerin çoğunluğunun güneşli güney ülkelerinden gelmeleri de yine Atölyelere bu ismin verilmesinin nedeni; atölyeler bugün, geleceğe umut verecek “güneşin çocukları”nın mekânı.

Katılımcılardan bazıları yıllar sonra buraya eğitimci olarak da dönebiliyorlar ve doğrudan topluma ve atölyelerdeki eğitime katkıları görülebiliyor. Enstitü aslında, bugün göçle, sürgünlükle dünyanın yeniden şekillenen yapısında, neler yapılması gerektiğine dair iyi bir örnek olarak gelecekte gerçekleştirilebileceklerle projeksiyon tutuyor.

S: Film, Antalya’da izleyiciler tarafından nasıl karşılandı?

Pandemi koşulları dolayısıyla filmlerin tek gösterimi yapılmasına rağmen, izleyiciyle beraber olmak çok güzeldi. Sinema kolektif bir üretim, ama aynı zamanda kolektif olarak deneyimlenmesi gereken bir sanat dalı. 1960’ların kolektif mücadelesi içinden gelen iki kişinin ve onların yarattıkları bir kurumun hikâyesinin izleyiciyle buluşmasının, ifade ve basın özgürlüğü, göç, göçmenlere, mültecilere yönelik bakış açısı, sürgünlük gibi konuların daha fazla gündemde olduğu bir dönemde farklı bir farkındalık yaratacağını düşünüyorum.

Festivalde izleyicinin çok güzel, içten bir katılımı ve gösterim sonrasında soruları oldu. Hatta farklı film gösterimlerinde yanıma gelip filmle ilgili görüşlerini paylaşan izleyiciler de oldu. Antalya’nın çok sıkı bir festival filmleri takipçisi, izleyicisi olduğunu gözlemledim.

Audrey Diwan’ın “L’événement” (Kürtaj) filminde, - izleyicilerden iki kişinin bayıldığı ve ışıkların açıldığı ilk arada bir izleyicinin yanıma gelip filmle ilgili fikirlerini paylaştığında hissettiğim mutluluğu ve şaşkınlığı anlatamam. Bu filmin yıllar süren uzun, zorlu bir yolculuğu oldu ki Türkiye’de üretilen belgesel filmlerin benzer bir hikâyesi var.

Umarım risk alan ve gerçekleri söyleme cesareti gösteren kadın yönetmenlerin ağırlıkta olduğu Türkiye’deki belgesel sinemacılar ve üretimleri her alanda daha fazla destek görür. Çünkü uzun bir yolculuktan sonra üretimlerimizin toplumsal karşılığının olması, izleyiciyle buluşması bu filmleri yapma amacımız da düşünüldüğünde bizleri sevindiriyor.

Doğan Özgüden ile sürgünlük üzerine uzun söyleşi
Erdal Boyoğlu, Sürgün Halleri, Notabene 2022

Yazar Erdal Boyoğlu'nun Notabene tarafından 2022'de yayımlanan *Avrupa'da Sürgün, Mülteci Göçmen Halleri* adlı kitabında Doğan Özgüden ile yapılmış aşağıdaki ayrıntılı röportaj yer alıyor.

S: Doğan ağabey, yurt dışına ne zaman çıktınız? Kaç yıldır şu anda bulunduğunuz yerde yaşıyorsunuz? Ne zaman geldiniz?

Sürgüne 1971 darbesinden sonra 11 Mayıs 1971'de sahte pasaportla geldik. İki yıl çeşitli ülkelerde kaçak yaşadıkdan sonra 1973 başında Hollanda'dan iltica talep ettik. 1974 yılında da Belçika'ya yerleştik. O tarihten beri Belçika'dayız.

S: Hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

Hayatım, Anadolu bozkırında bir istasyondan diğer istasyona gönderilen bir demiryolcu ailenin çocuğu olarak hep göçle ve ilkokul yıllarından itibaren okuyabilmek için gurbetten gurbete gönderilmekle başladı. Sonra orta ve lise öğrenimi için Ankara, gazeteciliğe ve sosyal-politik mücadelelere başladığım gençliğimin kenti İzmir, Akşam Gazetesi ve Ant Dergisi yöneticiliğinin yanısıra, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu, Gazeteciler Cemiyeti, Basın Şeref Divanı ve Türkiye İşçi Partisi yönetimlerinde sorumluluk taşıdığım 1962-1971 İstanbul yılları... Ardından 12 Mart 1971 Darbesi ve siyasal sürgün...

S: Nasıl bir gençlik dönemi geçirdiniz? (Okul, iş hayatı, politik örgütlenme geçmişi)?

Gençlik dönemi kısmen Ankara, sonrası İzmir... Ankara'da Atatürk Lisesi orta kısmını bitirdikten sonra, fizikçi olma istemime rağmen babamın zorlamasıyla Ticaret Li-

sesi... Son sınıfı İzmir’de okuduktan sonra Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu’nu 1955’te bitirdim. Ailemin maddi koşulları yüksek öğrenimimi maddi olarak desteklemeye olanak vermediği için hayatımı kendim kazanmak zorundaydım. 1952 yılında Ege Güneşi Gazetesi’nde stenograf olarak çalışmaya başladım. Ertesi yıl Sabah Postası’nda tam gazeteci oldum. Çalıştığım gazete muhalefetteki CHP’nin yerel organıydı, ama bu partiyle hiçbir örgütsel bağım olmadı, hep eleştirel kaldım. Katılabilecek bir sol örgüt de yoktu. Bununla birlikte, 1951 TKP davasında mahkum olanlar tahliye olduktan sonra onlarla hep yakın dostluk ilişkisinde oldum. Açıkçası, biz gençler onlardan yeni bir örgütlenme önerisi bekliyorduk, ama gelmedi. Bu dönemde sosyal mücadele ağırlığını Gazeteciler Sendikası’na verdim, diğer işçi sendikalarıyla da sürekli dayanışma ve güçbirliği içindeydik.

S: İlk ne zaman, hangi örgüt, hangi bağlantılarla, sebeplerle; örgüte karşı bakış açınız. ortaklaşma/ayırışma noktaları; örgüte karşı devlet refleksi nasıldı?

27 Mayıs 1960 Darbesi olduğunda Milliyet Gazetesi’nin Ege Bölgesi temsilcisiydim. Aynı yılın sonlarında Ankara’da yayımlanmaya başlayan Öncü Gazetesi’nin temsilciliğini üstlendim. Aynı zamanda Sabah Postası Gazetesi’nde çalışıyor, makaleler yazıyor, röportajlar yapıyordum. Yazılarımda sol düşüncüyü savunduğum ve İzmir Gazeteciler Sendikası temsilcisi olarak gazeteci ücretlerinin artırılması yolunda mücadele verdiğim için gazete patronları tarafından kara listeye alındım. 1962 yılında göçmen işçi olarak yurt dışına gittim. Ancak kısa bir süre sonra Türkiye İşçi Partisi’nin İzmir bölgesi örgütlenmesinde görev almaya çağrıldığım için Türkiye’ye döndüm. Aynı yılın sonunda Genel Başkan Mehmet Ali Aybar’ın ısrarı üzerine TİP’in basın bürosu ile bilim ve araştırma bürosunda görev almak üzere İstanbul’a geçtim. İstanbul’da Gece Postası Gazetesi’ni yönetirken Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Gazeteciler Sen-

dikaları Federasyonu saflarında mücadele veriyordum. Ayrıca TİP'te önce İstanbul İl Yönetim Kurulu'na, ardından da 1964'te yapılan 1. Kongre'de Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildim.

S: Geçmişte savunduğunuz politik örgütlenmede bir değişiklik oldu mu? Varsa farklılık nedir?

1962'de katıldığım TİP'ten, 1964'teki Birinci Büyük Kongre'de devrimci gençliği dışlayan ve fikir emekçilerini emekçiden saymayan kararlar alınması üzerine ayrıldım. Buna rağmen, 1971 darbesinde sürgüne zorlanıncaya kadar yönettiğim Akşam Gazetesi ve Ant Dergisi'nde eleştirilerim baki kalmak kaydıyla işçi sınıfının siyasal örgütü olarak TİP'i destekledim. 12 Mart'tan sonra Türkiye İşçi Partisi yeniden kurulunca ona da tüm olanaklarımla destek verdim. 1978'de Türkiye'ye geçici gidip gelişimiz sırasında da partiye üye olarak Genel Başkan Boran'ın ısrarıyla partiyi Avrupa'da örgütleme sorumluluğunu üstlendim. 12 Eylül darbesinden sonra Avrupa'ya sığındıklarında Boran'ı ve diğer parti yöneticilerini hem İfo-Türk'ün hem de kurduğumuz parti örgütünün olanaklarıyla ağırladık, mücadeleye sürgünde de devam edebilmeleri için gerekli alt yapıyı sağladık.

Avrupa'daki parti sorumluları olarak biz darbe dönemi sona erip de siyasal partilerin yeniden legal mücadele olanaklarını kazanması halinde Türkiye İşçi Partisi'nin yeniden işçi sınıfının ilk yasal siyasal örgütü olarak gerektiği yeri alabileceğine, çalışmaların bu anlayış içinde yürütülmesi gerektiğine inanıyorduk. Ancak partinin üst yöneticileri daha darbeden önce TKP'yle birleşerek TİP'in varlığına son vermekte kararlı oldukları için bizleri bu sürece engel olarak gördüler ve sürgünde belli güvencelere kavuştuktan sonra bizleri hiçbir organ kararı olmadan partiden ihraç ettiler. TİP'in varlığına son vererek TKP ile birlikte TBKP'yi oluşturduktan sonra Türkiye'deki rejim bu yeni yapı içerisinde legal örgütlenmelerine izin vermedi.

1962'den beri Türkiye siyasetine damga vuran Türkiye İşçi Partisi, tüm kapatılmış siyasal partilerin yeniden açılmasına izin verildikten sonra yeniden faaliyete geçebilir ve tarihsel misyonunu sürdürebilirdi. Ne yazık ki aynı yöneticiler, kongre toplamaya dahi gerek görmeden TİP'in hukuksal varlığına da son verdiklerini ilan ettiler.

53 yıl önce kuruluşuna katıldığım, her dönemde sorumluluk yüklendiğim, yönettiğim tüm gazete ve dergilerle, hattâ sürgün koşullarında dahi tüm olanaklarımla desteklediğim Türkiye İşçi Partisi'nin bu şekilde yokedilişi, benim için siyasal yaşamımın en üzüntü verici olaylarından.

S: Enternasyonal Dayanışma kavramı solun dilinde ve tarihinde önemli bir yer işgal eder, bunun hayata geçtiğini düşünüyor musunuz?

Enternasyonal dayanışma gerçekten de solun temel kavramlarından biridir. Yönettiğim tüm yayınlarda dünya devrimci ve ulusal kurtuluş hareketlerinin mesajlarına, haberlerine daima geniş yer verdim. 60'lı yılların sonlarında Ant Dergisi'nde geliştirdiğimiz Ortadoğu Devrimci Çemberi önerisi bu anlamda önemli bir açılımdı. İspanya içsavaşında, daha sonra Filistin direnişinde somutlaşan enternasyonal dayanışma, maalesef 1971 darbesinden sonra Türkiye faşizmin cenderesi altındayken, ülkemizin anti-faşist ve devrimci güçlerine gösterilmedi. Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idamı yaklaşırken Sovyetler Birliği adına Podgorini'nin Türkiye'ye yaptığı iyi komşuluk ziyareti bir skandaldı. Tam da bu sırada Paris'te Yunan demokratlarıyla uluslararası dayanışma toplantısı sırasında görüştüğüm Sovyet delegasyonunun Türkiye konusundaki vurdumduymazlığını sürgün anılarımda ayrıntılı anlattım. Yine 1980 darbesi sonrasında devrimciler işkencelerde ve hapishanelerdeyken, zamanın Türkiye Komünist Partisi tarafından da hararetle desteklenen Türk-Sovyet dostluğu duyurularını, partiye yakın bir gazetede Evren ile Brejnev'in yan yana fotoğrafları basılarak

dostluk kutlaması yapılmış olmasını unutmam mümkün değil...

S: Avrupa'da bazı ülkeler çifte vatandaşlık bir hakkı verirken bazı Avrupa ülkeleri bu hakkı vermedi. Bu Evrensel İnsan Haklarına karşı bir tavır mıdır?

Örneğin benim yaşamakta olduğum Belçika'da çifte vatandaşlık uygulaması mevcut. Ayrıca şahsen karşılaştığım bazı uluslararası şöhretlerin, sembolik de olsa birçok ülke tarafından pasaport verilerek onurlandırıldıklarını da gördüm. Ancak birçok ülkede bu olanak kendi özel koşullarına göre değerlendiriliyor. Bazı ülkeler, yabancı kökenli vatandaşların geldikleri ülkeyle de vatandaşlık bağlarını da sürdürmelerini entegrasyon açısından sakıncalı buluyor. Türk Devleti'nin Belçika vatandaşlığına geçmiş olup da hâlâ TC vatandaşlığını koruyan Türkleri çeşitli beyin yıkama ve baskı metodları uygulayarak nasıl etkilediğini, Belçika federal veya yerel meclislerine Türklerin verdiği tercihli oylarla giren Türk siyasetçilerin Belçika siyasal yaşamında Türk lobisinin Truva atları gibi davrandığını otuz yıldır ısrarla teşhir ediyorum.

S: Türkiye vatandaşlığından ne zaman çıkarıldınız? Vatandaşlıktan çıkarıldığınızı nasıl öğrendiniz? Çıkarılma sebebiniz neydi? Vatandaşlıktan çıkarıldığınızda neredeydiniz?

İlk olarak 12 Eylül sonrasında yurt dışında muhalefet sürdüren 200 kadar arkadaşımız gibi biz de 1983'te vatandaşlıktan atıldık. Önce bildiriler yayımlanarak ve konsolosluk aracılığıyla resmi tebligat yapılarak belli bir tarihe kadar Türkiye'ye dönüp teslim olmadığımız takdirde vatandaşlıktan çıkartılacağımız tebliğ ediliyordu. Türkiye'ye dönüp teslim olmayanlar da derhal vatandaşlıktan atılıyordu. Bu yetmezmiş gibi, beş yıl sonra Brüksel'deki bir basın toplantısı sırasında zamanın başbakanı Turgut Özal'a Türkiye'de insan haklarının durumuyla ilgili rahatsız edici sorular sorduğumuz için vatandaşlıktan atma kararı 26 Mayıs 1988'de Baş-

konsolosluk tarafından gönderilen iadeli taahhütlü mektupla ikinci kez tebliğ edildi. Vatandaşlıktan atılanlara yapılan ortak suçlama, zamanın diktatörü Kenan Evren'in defalarca ifade ettiği gibi, yurt dışında Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren "kansızlar" olarak görülmeleriydi. Vatandaşlıktan çıkartıldığımızda Brüksel'de, siyasi mülteci statüsünde İfo-Türk'ün yöneticiliğini ve çok kültürlü bir eğitim merkezi olan Güneş Atölyeleri'nin yöneticiliğini yapmaktaydık.

S: Bu durumu nasıl karşıladınız?

1983'teki atılma kararından sonra aynı uygulamaya maruz kalmış arkadaşlarla birlikte uluslararası planda mücadele verdik. Eninde sonunda 12 Eylül rejiminin çökeceğinden emin olduğumuz için özel bir hukuki mücadeleye girişmedik. Ancak 1988'de tekrar vatansız bırakıldığımız bildirilince, önce Türkiye'deki Danıştay'da bu kararın iptali için dava açtık. Ancak, Danıştay bu davayı, MGK'nin kararları aleyhine dava açılmayacağı gerekçesiyle usulden reddetti. Bunun üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açtık. Türk Devleti'nin mahkum edilmesi hukuken kaçınılmaz iken, Strasbourg'taki davanın karara bağlanmasından birkaç gün önce, Türk Devleti mahkumiyet yememek için 12 Eylül rejiminin bizler için özel olarak çıkarttığı "vatandaşlık kaybettirme yasası"nın iptal edildiğini açıkladı. Bunun üzerine AİHM bizim davanın hukuki dayanağı kalmadığı gerekçesiyle red kararı verdi.

Dava sürecinde Türk Hükümeti Strasbourg'a gönderdiği savunmasında benim ve İnci'nin komünizm, bölücülük propagandası ve örgütlenmesi başta olmak üzere Türk Ceza Yasası'nın birçok maddesine göre suç işleyerek vatandaşlıktan atılmayı hak ettiğimiz yolunda savunma göndermişti.

AİHM'nin kararı üzerine üzerine, Türkiye'deki avukatımız Halit Çelenk aracılığıyla Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak, Türk vatandaşı olarak Türkiye'ye dönmemiz halinde, daha önce Strasbourg'a bildirdikleri ağır suçlamalardan dolayı hakkımızda işlem yapılmayacağı, tutuklanmayacağımız

konusunda yazılı güvence verilmesini istedik. Maalesef o zamanki dışişleri bakanı Hikmet Çetin ve de ondan sonra bakanlık yapan Mümtaz Soysal ve İsmail Cem bize bu konuda güvence vermeyi reddettiler.

Mülteci seyahat belgesiyle Avrupa ülkeleri içinde dahi seyahat etmekte güçlüklerle karşılaşılırdık. Gazeteci olarak özellikle Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Parlamentolar Meclisi'nin toplantılarını izlemek, gerekirse Türkiye konusunda milletvekillerine bilgi vermek için Strasbourg'a gitmek zorundaydım. Fransız televizyonunda katıldığım bir açık oturumda Türkiye'deki azınlıklara uygulanan baskıları açıkladığım için başta Hürriyet olmak üzere bazı Türk gazeteleri Fransız Hükümeti'ne "teröristleri televizyonda konuşturma" suçlamasında bulunmuştu. Bu nedendir ki, Türk dostlarını tatmin etmek için Fransız Hükümeti, üstelik de Mitterrand döneminde, benim mülteci pasaportuyla Strasbourg'a gitmemi reddetti.

Bu koşullarda yapacak başka bir şey kalmamıştı. Belçika pasaportu alarak seyahat özgürlüğüne kavuşabilmek için İnci'yle birlikte Belçika vatandaşlığı için başvuruda bulduk. Müracaatımızdan sonra tam dört yıl bize vatandaşlık hakkı tanımayı reddettiler. Belçika Kraliyet savcılığı bizim Türkiyeli terörist örgütlerin toplantılarına katıldığımız, Belçika toplumuna entegre olmadığımız gerekçesiyle Meclis'e hakkımızda aleyhte görüş bildiriyordu. Oysa, bizim yönettiğimiz eğitim merkezinde öğrenim gören birçok mülteci, benim ya da İnci'nin "topluma entegre olmuştur" yolunda verdiğimiz belgelerle Belçika vatandaşı olabilmişti. Bu konuda verdiğimiz mücadele Belçika demokratik kuruluşlarından ve şahsiyetlerinden de geniş destek gördüğünden Belçika Parlamentosu olağanüstü bir toplantı yaparak 90'lı yılların sonunda bizi Belçika vatandaşlığına kabul etti.

S: Vatandaşlıktan çıkarıldığınızda evli miydiniz? Aile içinde ilişkiler değişti mi?

Eşim ve mücadele arkadaşım İnci Tuğsavul da benimle birlikte vatandaşlıktan çıkartılmıştı. Çocuklarımız olmadığı için bu konuda herhangi bir sorunla karşılaşmamız söz konusu değildi. Buna karşılık, Türkiye’de bulunan aile yakınlarımız, 1971’de başlayan sürgün dönemimizde sürekli çevre baskısına maruz kalmaktaydı. Ancak vatandaşlıktan atılmamızdan sonra bu baskılar daha belirgin hale geldi. Örneğin, vatandaşlıktan atılanların Türkiye’deki mal varlıklarına da el konulacağı açıklanmıştı. İzmir’deki gazetecilik yıllarında borçlanarak sahip olduğum kooperatif evini İzmir’den ayrılınca ömür boyu rahat yaşasınlar diye babama ve anneme bırakmıştım. Annem 12 Eylül darbesinden önce vefat etmişti, babam bu evde tek başına yaşıyordu. İlk “yurda dön” çağrısı yapıldığında bu eve el konularak babamın sokağa atılması tehlikesini önlemek için evin mülkiyetini hemen güvenilir bir arkadaşına devretmiştim. Buna rağmen vefat ettiği tarihe kadar babam bu konuda sürekli taciz edildi, “vatan haini” oğlu yüzünden her an evden atılabileceği tehdidi altında bulundu.

S: Vatandaşlıktan çıkarıldıktan sonra “vatan” kavramı sizin için ne ifade etti? Kendinizi ait hissettiğiniz bir yer var mı?

İkinci kez vatansızlaştırıldıktan sonra “vatandaşlık” benim için hiçbir anlam ifade etmez oldu. Bürokratik bir etiketten başka bir şey değil... Büyük ozanımız Tefik Fikret’in dediği gibi, Toprak vatanım, nev-i beşer milletim! Tabii ki çocukluğumu ve gençliğimi yaşadığım, halklarımızın özgürlüğü için mücadele verdiğim, bu yüzden sürgüne zorlandığım Türkiye’ye sarsılmaz bağlarla bağlıyım. Ama 40 yılı aşkın süredir yaşadığım, sosyal yaşamına katıldığım, çeşitli uluslardan yoldaşlarla evrensel değerleri paylaşarak birlikte mücadele verdiğim Belçika da aynı derecede önemli benim için. Ne ki, hiçbir ülkeye bayrakta, milli marşta sembolleşen fanatik bir bağlılık duygusu taşımıyorum.

S: Sürgünlük yaşamınızda, duygu ve düşüncelerinizde herhangi bir değişime sebep oldu mu? Geçmiş değerlerinizle yaşıyor musunuz?

Olmadı. 16 yaşında başladığım gazetecilik yaşamımda, daha sonra sendikal ve siyasal mücadelelerde geliştirdiğim düşüncelerimde ve duygularımda herhangi bir değişiklik yok. Her daim sosyalistim. Değişiklik olan tek şey, sürgünde enternasyonalist değerler giderek daha da önem kazandı. Özellikle Türkiye yıllarında hemen hiç gündeme gelmeyen Ermeni, Asuri, Grek soykırımlarını sürgünde diasporalarla temasa geçtikten sonra tüm gerçeklikleriyle tanımak olanağı buldum. Bu enternasyonalist kararlılığımı daha da güçlendirdi.

S: Türkiye’de kaçak yaşama durumunuz oldu mu? Oluysa, ne kadar süre kaçak yaşadınız? Yurtdışına çıkmak için kararı kendiniz mi verdiniz yoksa ilişkide olduğunuz politik kurum mu verdi? Bağlantıları nasıl kurdunuz?

Ant Dergisi ve Yayınları’nın yöneticileri olarak hakkımızda komünizm propagandası, Kürtçülük propagandası yaptığımız gerekçesiyle onlarca dava vardı. Tutuksuz yargılanıyorduk. 15-16 Haziran büyük işçi direnişinden sonra Ant’ta orduya yönelttiğimiz eleştirilerden dolayı İstanbul 1. Ordu Komutanlığı’nda dokuz subay tarafından sorguya çekilerek tehdit edildim. O andan itibaren zaten belli bir tedbirlik içinde yaşıyor, zaman zaman ortadan kayboluyorduk. 1971’de sıkıyönetim ilan edildikten sonra hakkımızda arama kararları ilan edildi, resmim duvarlara yapıştirılan arananlar listesinde yer alıyordu. Bu dönemde tamamen yeraltına çekildik. Ant o dönemin önemli bir sol dergisi olduğu için, yurt dışından Türkiye’ye gelen gazeteciler ya da politikacılar bizi de ziyaret ederek görüşlerimizi alırlardı. Ayrıca Ant’ın çeşitli Avrupa ülkelerinde muhabirleri ve yazarları vardı. Yurt dışı ilişkilerimiz genişti. Ant yazı kurulunun yaptığı gizli bir toplantıda, bir işkence odasında ya da bir baskında kim vur-

duya gitmemizdense sahte bir pasaportla yurt dışına çıkarak askeri yönetime karşı direnişin örgütlenmesine katkıda bulunmamıza karar verildi. Bu karar üzerine İnci'nin anne ve babasına ait bir aile pasaportunda resimleri ve isimleri tahrif ederek 11 Mayıs 1971'de yurt dışına çıktık.

S: Kaçak olduğunuz süre boyunca hayatınızı nasıl idame ettirdiniz?

Türkiye'de kaçak dönemimiz iki hafta kadar sürmüştü. Bu süre içinde sürekli ev değiştiriyor, görüşmelerimizi ve toplantılarımızı gizlilik içerisinde yapıyorduk. Bu dönemde dostlarımızdan, mücadele arkadaşlarımızdan, Bâbiâli'deki dizgici, baskıcı, ciltçi, dağıtımçı, hatta hammal dostlarımızdan büyük dayanışma gördük. Sıkıyönetim altında Ant'ın son sayısının basıldıktan sonra cilde girmeden önce, polis ya da askerin eline geçmesin diye, matbaa işçileri tarafından aynı matbaada basılan Kuran formları altında gizlenmiş olmasını asla unutmamız mümkün değil...

S: 12 Mart cuntasına karşı kamuoyunu oluşturmak için sahte pasaportla yurtdışına çıktınız. Avrupa'da kaçak olarak ne zamana kadar sahte pasaportla kaldınız? Ne zaman siyasi mülteci talebinde bulundunuz?

Yurt dışına çıktıktan sonra iki yıla yakın sahte pasaportla illegal olarak yaşadık. Avrupa'da direnişin örgütlenmesine katkıda bulunduktan sonra yine illegal yollardan Türkiye'ye dönerek mücadelemizi yurt içinde sürdürmeyi planlıyorduk. 1971-1972 yılları Avrupa'da sürekli ülke değiştirerek, ama ağırlıklı olarak Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka, Norveç, İtalya ve İsveç'te Demokratik Direniş Hareketi'ni örgütleme çalışması yapıyorduk. Bu süre içerisinde ana hedef olarak, Türkiye'nin anti-demokratik uygulamaları devam ettirdiği sürece Avrupa Konseyi'nden dışlanmasını sağlamayı seçmiştik. Bu amaçladır ki yayınladığımız çeşitli dillerdeki bildirimlerin, gazete makale-

lerinin yanı sıra Türkiye Dosyası (File on Turkey), İşkencede Türkiye (Turkey on Torture) ve Türkiye’de İnsan Avı (Man-Hunts in Turkey) adı altında üç dosya hazırlayarak uluslararası kurumlara ve sivil toplum örgütlerine ve medyaya ilettik. Buna paralel olarak çeşitli ülkelerde direniş toplantıları organize ediyorduk. Bu çalışmalarını hep sahte pasaportla, Mehmet ve Hacer takma adı altında, yürütüyorduk.

Ancak bu belgeler nedeniyle Türkiye’nin Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi’nden dışlanmaşı gündeme geldiğinde, Strasbourg’ta Türkiye delegasyonu başkanı Turhan Feyzioğlu gerçek isimlerimizi vererek bu çalışmaların Türkiye’den kaçmış komünistler tarafından yürütüldüğü ihbarında bulundu. Bunun üzerine bize çalışmalarımızda destek olan Hollandalı milletvekili Piet Dankert, ki yıllarca sonra Avrupa Parlamentosu başkanı olacaktı, Türk polisiyle başımız dertteyken bir de Avrupa polisiyle başımızın derde girmemesi için artık siyasi sığınma isteyerek legale çıkmamız gerektiğini söyledi. Bunun üzerine 1973 yılı başında Hollanda’nın Zaandam kentinde siyasi sığınma talebinde bulduk. Talebimiz kısa zamanda kabul edildi.

S: Vatansız/Siyasi mülteci olduğunuzu saklama ihtiyacı duydunuz mu? Vatansız/Siyasi mülteci olduğunuz için herhangi bir kişi, kurum, devlet vb. tarafından kötü muameleye maruz kaldığınız oldu mu?

Özellikle iki yıllık illegalite döneminde zaten kimliğimizi saklama zorundaydık... Sahte pasaporttaki isimlerimizle Mehmet Tuğsan ve Hacer Tuğsan olarak biliniyorduk... Bu arada bir takım yabancı gazete ve dergilere yazdığım yazılarda da farklı takma isimler kullandım. 1973’te siyasal mülteci statüsü aldıktan sonra ise gerçek isimle, mülteci olduğumu asla gizlemeden yaşadım. O yıl yazdığım “Türkiye, faşizm ve direniş” adlı kitabın Hollandaca çevirisi de Van Gennep Yayınevi tarafından gerçek isimle yayınlandı. Belçika vatandaşlığına geçtikten sonra da gerçek ismimi her

daim iftiharla taşıdım ve taşımaya devam ediyorum. Zaten Belçika'daki demokratik kuruluşlarda, göçmen örgütlenmelerinde, kurduğumuz İno-Türk yayınlarında hukuken gerçek ismimi kullanmam zorunluymdu. Ne İnci ne de ben, siyasi mülteci olmaktan dolayı bireyler ya da demokratik kurumlar nezdinde hiçbir zaman kötü bir muameleyle karşılaşmadık... Ne için mücadele ettiğimiz bilindiği için hep saygı, sevgi ve dostluk gördük. Nostaljik bir anekdot... 70'li yıllarda beni Mehmet olarak tanımuş olan bazı Belçikalı dostlarım gerçek adımı öğrendikleri halde bana Mehmet demekten bir türlü vazgeçemediler.

S: Sorunlarınızla ilgili herhangi bir kurum/kuruluştan yardım aldınız mı? Aldıysanız bu kuruluşlardan nasıl haberdar oldunuz? Bu süreçte neler yaşadınız?

İlk iki yıl illegaldeyken hiçbir yerden yardım almadık. Kaçak çalışarak, tercüme vs işler yaparak geçimimizi sağlamaya çalıştık. İnci'nin anne ve babası da, emekli olmalarına rağmen, maddi bakımdan zaman zaman yardımcı oldular. Hollanda'da siyasal mülteci olduktan sonra çalışmalarımızı Avrupa'nın merkezinde yürütmek amacıyla Brüksel'e yerleşmeye ve İno-Türk'ü kurulumlaştırmaya karar verdik. Ancak bu dönemde Türk Devleti'nin Belçika Hükümeti nezdinde yaptığı baskılardan nedeniyle çok zor bir dönem yaşadık. Birleşmiş Milletler mültecisi olduğumuz halde oturma ve çalışma izni taleplerimiz Belçika Devlet Güvenlik dairesinin verdiği aleyhte raporlarla sürekli reddedildi. Bu sırada kooperatif olarak kurduğumuz İno-Türk'ün yayınlarını Belçikalı arkadaşların sorumluluğu altında gerçekleştirebildik. Bir ara da polis beni derdest ederek Belçika'dan sınır dışı etti. Hollanda ile Belçika arasında sınır kontrolü olmadığı için derhal geri dönerek çalışmalarımı illegal olarak sürdürdüm. Bu arada Belçika'nın iki ulusal sendikası FGTB ve CSC'nin Türkiyeli üyelerine seslenen Türkçe gazetelerini de biz hazırlıyorduk. Tekrar sınır dışı edilmemiz gündeme geldiğinde,

Türkiyeli işçilerle ilişkilerinin kopmasından endişelenen bu sendikaların hükümete yaptıkları baskı sonucunda Belçika’da oturma ve çalışma izni alabildik...

S: Sağlık, eğitim, sosyal yardım gibi hizmetlerden faydalanabildiniz mi? Vatansız olduğunuz süre boyunca vergi, mülkiyet, askerlik vb. hak ve sorumluluklara ilişkin deneyimleriniz neler?

Kaçak olduğumuz yıllarda hiçbir kurum veya kişiden sosyal yardım ya da maddi katkı talep etmedik. Sağlık sorunlarıyla karşılaştığımızda, sigortalı olamadığımız için, Fransız, Alman, Belçikalı yoldaşlarımızın dayanışmasıyla doktorlar bize parasız bakıyor, eşantiyon ilaçlar veriyorlardı. 1977’de legalleştikten sonra ikimiz de sigortalı emekçi statüsü kazandık... Ben 15 yıldan beri emekliyim, İnci de 10 yıldır... Ben askerlik görevini 1956-58 yıllarında Türkiye’de yedek subay olarak yaptığım için bu açıdan bir sorunum olmadı.

S: 12 Mart 1971 Cuntası tarafından İnci Tuğsavul Özgüden abla ile birlikte politik göçte zorlandınız . O günden buyana Türkiye’ye gitmediniz mi?

1974 yılında çıkan genel aftan yararlanarak diğer sürgün arkadaşlar gibi Türkiye’ye kesin dönmeyi düşündük... Ancak yurt dışındaki faaliyetleri cezalandıran TCK’nın 140. Maddesi bu af kapsamına alınmadığı için gitmekte tereddüt ediyorduk. 1978 yılı başında Ecevit Hükümeti kurulunca yoldaşlarımızın ve dostlarımızın Türkiye’ye dönmemiz için çağrılarını yoğunlaştı. O sırada annem de ölümcül bir hastalığa yakalandığından, konsolosluktan Türk pasaportu alarak aynı yıl kısa aralarla iki kez Türkiye’ye gittik. İkinci gidişimizde annemi toprağa verdik.

Türkiye’ye ilk gidişimiz sırasında beklenmedik bir sürpriz de bizleri Almanya’da bekliyordu. 1977’i 1978’e bağlayan geceyi Almanya’daki dostlarımızla birlikte geçirmek üzere Duisburg’a gidiyorduk. Aachen’a yaklaşırken pa-

saport kontrolu yapan Alman polisleri tarafından “tehlikeli yabancılar” listesinde ismim olduğu gerekçesiyle tutuklandım, dört saat sorguda tutulduktan sonra Belçika’ya iade edildim. Sonradan yüzlerce yabancı gazetecinin isminin yer aldığı bu liste iptal edildi, listeyi yaptıran Alman İçişleri Bakanı da istifa etmek zorunda kaldı.

Gerek Belçika’da, gerekse Almanya’da karşılaştığım bu kanunsuz uygulamalar Türkiye’ye bir an önce kesin dönme istemimizi kamçılıyordu. Aftan yararlanıp kesin dönüş yapabilmemiz için Türkiye’ye girdikten sonra savcılığa başvurarak dönüşümüzü beyan etmemiz gerekiyordu. Eski solcu arkadaşlardan çoğu milletvekili ya da bakan olmuştu. “Biz hükümet olduk ama, kimseye söz geçiremiyoruz. Siz savcılığa gitmektense başınız derde girmeden geldiğiniz gibi Avrupa’ya dönün” tavsiyesinde bulundular. Sol çevredeki dostlarımız ise Türkiye’ye kesin dönüp Ant ya da benzeri bir sol yayınevi kurmamız için ısrar ediyorlardı. Bu nedenle biz de gerçekten en kısa zamanda Türkiye’ye kesin dönüş yapmak arzusundaydık... Kesin dönüş için son hazırlıkları yapmak ve İfo-Türk yönetimini Belçika’da yerleşik arkadaşlara emanet etmek üzere Brüksel’e döndükten kısa bir süre sonra militarizm üzerine çevirdiğim bir kitabın İstanbul’da yayınından sonra Donanma Askeri Savcılığı’na arandığım haberi geldi. Avukatlar dönüş konusunda acele etmememiz tavsiyesinde bulunuyordu. Bu sırada Türkiye İşçi Partisi’nin Avrupa’da örgütlenmesi sorumluluğunu da üstlenmiştim. Bu bekleme sürecinde 12 Eylül Darbesi oldu ve Türkiye’ye kesin dönüş olanaksız hale geldi.

Türkiye’ye gidip geldikten sonra Birleşmiş Milletler’in Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne başvurarak Türk pasaportu aldığımız için mülteci statüsünü terk ettiğimizi bildirmiştik, onlar da bize yeni yaşamımızda başarılar dilemişti.

1981’de süresi dolan Türk pasaportlarını uzattırmak için konsolosluga başvurduğumuza, bize pasaport verilmesinin Ankara’dan gelen bir emirle yasaklandığı bildirildi.

Ardından da, daha önce anlattığım gibi, Türk vatandaşlığından çıkartıldık.

Yıllarca sonra da, 12 Mart üzerine yazdığım bir eleştiri yazısının İstanbul'da Yazın Dergisi'nde yayımlanmasından sonra hakkımda yeni bir dava açıldı, mahkeme Türkiye'ye girer girmez sınırda tutuklanmam kararı verdi. Ayrıca yurt dışındaki faaliyetlerimizden ötürü Türkiye Büyükelçiliği'nin Belçika'daki aşırı sağcı Türk medyasını ve örgütlerini kışkırtarak tezgahladığı çeşitli komplolarla karşı karşıya bırakıldık. Bu komploları organize edenlerden biri de Brüksel Büyükelçisi Fuat Tanlay'dı. O kadar ki, Avrupa Parlamentosu'nda "Dersim Soykırımı" üzerine bir konferansın örgütlenmesine katkıda bulunduğum için hakkımda linç kampanyası açıldı. Bu kampanya karşısında Belçika Devleti beni yakın korumaya almak zorunda kaldı.

S: 15 Aralık 2012 Almanya-Köln sürgünler meclisinde onursal başkan seçildiniz. Sizde Sosyalist bir sürgün olarak Sürgünler sorunuyla uğraşmak nasıl bir duygu, neler hissettiniz?

Sürgüne çıktığımdan beri öncelikli ilişkilerim, özellikle illegalite döneminde, hep dünyanın dört bir yanından Avrupa metropollerine gelmiş siyasal sürgünlerle oldu... 70'li yılların başında Türkiye dışında üç Avrupa ülkesi daha, İspanya, Portekiz ve Yunanistan, faşist diktatörlük altındaydı... Latin Amerika, Afrika ve Uzak Asya'daki ulusal kurtuluş mücadelelerinin bu metropollerdeki temsilcileriyle de sürekli ilişkideydik. Hâlâ da yaşamımın büyük bölümünde siyasal sürgünlerin sorunlarıyla uğraşıyorum... Ve de bununla onur duyuyorum... Sürgündeyken gerek Türkiye'den gerekse Avrupa'dan çeşitli ödüllerle taltif edildik. Ama beni en çok duygulandıran, Belçika'da yıllardır birlikte mücadele verdiğimiz Asuri, Ermeni ve Kürt diasporalarının iki yıl önce "Vatansız" Gazeteci kitabımın Fransızca yayını dolayısıyla İnci'ye ve bana "İnsaniyet Vatandaşlığı Ödülü"nü vermeleri oldu.

S: Almanya’da 12 Eylül yargılanıyordu ve askeri rejime karşı “Uluslararası Mahkeme” kuruldu. Bu mahkemenin örgütlenmesinde siz de görev aldınız mı? Siyasi muhalefeti yok etme girişimi konulu yargılamanın tanığı olarak jüri önünde konuştunuz mu? Uluslararası Mahkeme’nin politik ve ahlaki dayanakları var mıydı?

Ben de bu mahkemeye tanık olarak katılmıştım. Faşist cuntanın cürümlerini dile getirdim. Ama bu tür girişimlerin pratik yaptırımlar sağlaması olası değil... Direnen halklara moral destek sağlamak açısından son derece önemli... Mahkeme heyeti cuntayı mahkum etti ama, o cuntanın dayattığı anayasa Türkiye’de hâlâ yürürlükte, askeri faşist diktatörlüğün yerini İslamcı bir diktatörlük almış durumda...

S: Uluslararası Af Örgütü, Avrupa Parlamentosu, İnsan Hakları Komisyonu dahil bir çok yerde 12 Eylül rejimi ve Özal hükümetinin insan hakları ihlallerine , hukuk dışı uygulamalarına, cezaevlerindeki insanlık dışı zulme tanıklık etmeye çalıştınız. 12 Eylül rejimini yargılamak demokratik bir görev miydi?

Yaptırım gücü olmayacağını bildiğim halde hangi ortamda olursa olsun tanıklık etmenin demokratik bir görev olduğuna inanıyorum. Zaten sürgünde ömrümün önemli bölümü toplantılarda, medyada, özel ilişkilerde hep tanıklık etmekle geçti.

S: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının iadesini istiyor musunuz? Bunun için herhangi bir girişiminiz var mı?

Ülkemiz gerçekten demokratik bir ülke oluncaya kadar istemiyorum. Bizleri ve bizim gibi binlerce yurttaş sürgüne zorlayan, onlara hâlâ tehditler uygulayan devletin af dilemesini ve tüm sürgün arkadaşlarımızın, Türk, Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi ayrımı olmaksızın, onurlu bir biçimde dönmelerini sağlayacak gerçekten demokratik bir düzenin Türkiye’de egemen olmasını başlıca koşul olarak görüyorum.

Türk mevzuatındaki tüm terör yasalarının ve maddelerinin iptal edilmesi, tüm siyasal tutuklu ve mahkumların serbest bırakılması, yıllardır yasal ve siyasal haklarından yoksun bırakılan tüm insanlarımızın ülkemizin siyasal, sosyal ve kültürel yaşamına özgürce katılabilmesi, demokratikleşmenin asgari koşuludur. Avrupa’da oluşturduğumuz kurumlarla 40 yılı aşkın süredir bu mücadeleye katkıda bulunuyoruz. Ömrümüz ve sağlığımız elverdiğince de bu katkımızı sürdüreceğiz.

Biz 1974’te Yunan Cuntası’nın yıkıldığı gün binlerce Yunanlı siyasal sürgünün, ardından İspanyol ve Portekiz siyasal sürgünlerinin ülkelerine özgürce dönüşünün coşkusunu onlarla birlikte yaşadık. Bizim için bağlayıcı olan Türkiye’nin, Türk, Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi halklarının gerçekten özgür ve eşit yaşayacağı demokratik bir ülke olmasıdır. Yaşım 80’i aştığı için bunu şahsen görebilme umudum hızla azalıyor... Ama bizden sonraki kuşakların görebilmesi için mücadeleye devam...

Anti-emperyalist mücadele ödünsüz temel çizimizdi

Toplumsal Tarih Dergisi, N° 341, Mayıs 2022

Deniz Cenk Demir ve Emre Can Dağlıoğlu’nun yaptığı ve dergide özetlenerek yayınlanmış olan söyleşidir:

S: ANT dergisinin dönemin birbirinden farklı sosyal ve etnik sınıflarından oluşan Türkiye’deki gençlik hareketini nasıl etkilediğini, onların dönemi sarsan politik ve sosyal etkileşimlerini sayfalarınıza nasıl taşıdığınızı anlatabilir misiniz?

Her şeyden önce söyleşiyi gençlik hareketi konusunda başlattığımız için sevindim. 60’lı yılların ikinci yarısında yönettiğim *Akşam* gazetesi ve *Ant* dergisinde en geniş şekilde

yansıttığımız ve desteklediğimiz siyasal ve sosyal mücadeleler bütünü içerisinde gençlik hareketi gerçekten her daim önemli bir yer tutuyordu.

Ara istasyonlarda görevli bir demiryolu emekçisinin oğlu olduğum için çocukluğumun büyük bölümü 2. Dünya Savaşı nedeniyle yoksulluk ve jandarma terörünün pençesindeki Anadolu köylerinde, o sefaleti ve baskıyı yaşayan köylü çocuklarıyla birlikte geçti. Ankara'da ortaokul ve lise öğrencisiyken kenar mahallelerin yoksul çocuklarından biri olarak sınıfsal farklılıktan doğan haksızlıkları ve mahrumiyetleri hem yaşadım, hem de sık sık tanıdığım oldum.

Tepkilerimin bir siyasal tavır alışı dönüşü ise 10 yaşına denk geliyor... Bana bacak kadarken okuyup yazmayı ve kerrat cetvelini öğretmiş olan babam daha altı yaşındayken beni köy okuluna kaydolmaya götürmüş, beş sınıftan bir den tek odada okutan öğretmenimiz de beni doğrudan ikinci sınıfa kaydetmişti. Ama bu erken kayıt ileride başıma çok dert olacaktı.

Babamın Ankara Garı'na tayin edildiği 1946 yılında *Atatürk Lisesi* orta bölümüne kaydolmaya götürüldüğümde henüz 10 yaşında olduğumdan reddedilmişim... Bunun üzerine babam elimden tutarak beni dönemin Milli Eğitim *Bakanı Hasan Ali Yücel*'e götürmüş, o değerli insanın emriyle okula kaydım yapılmıştı.

Aynı zamanda köy enstitülerinin kurucusu olan *Hasan Ali Yücel* solcu olduğu için İsmet Paşa tarafından görevden azledilip yerine aşırı sağcı *Şemsettin Sıral* getirilmiş, o da ilk işlerinden biri olarak okulda çok sevdiğimiz solcu öğretmenlerimizi başka yerlere sürdürmüştü, Atatürk Lisesi de kısa zamanda *Turanlı*'ların konferanslar, şiir matineleleri, tiyatro gösterileri düzenledikleri bir üsse dönüştürülmüştü.

Genellikle bakan, milletvekili, yüksek bürokrat çocuklarının okuduğu okulda Ankara'nın kenar mahallelerinden gelen, aramızda Kürt, Rum, Ermeni, Yahudi kökenli arkadaşların da bulunduğu bizim azınlık grubu bu gelişme-

lere zaten tepkiliydik. İşte o dönemde bir gün, Hergele Meydanı'nın arka sokaklardan birinde tek kale maç yaparken şutladığım çaput top köşedeki kundura tamircisinin kulübesine kaçmıştı... Mahallenin solcu bilgelerinden yaşlı usta önce biraz kızmış, ardından okumakta olduğu gazeteyi göstererek halkımıza yararlı insanlar olmak istiyorsak mutlaka onu okumamızı tavsiye etmişti. Tavsiye ettiği gazete *Sabahattin Ali*'nin yayın yönetmeni olduğu *Marko Paşa*'ydı...

Ertesi gün okulda *Marko Paşa*'dan bahsettiğimde kıyamet kopmuştu. Sınıfımızda sürekli *Turancılık* propagandası yapan bir yüksek bürokrat çocuğu, o gazeteyi okuyanların mutlaka başının derde gireceğini, çünkü yöneticisinin azılı bir komünist olduğunu söyleyerek hepimizi tehdit etmişti, bu nedenle mevcut iktidara daha tepkili hale gelmiştik.

İşte böyle bir ortamda, mahallemizde son derece saygı duyduğumuz bir terzinin "*komünist*" olduğu gerekçesiyle tutuklanması, *Harp Okulu*'nda okuyan bir yakınımızın hafta sonları bize geliş gidişlerinde ordunun giderek Amerikan standartlarına sokulmasına karşı tepkilerini ifade etmesi benim daha ileri yaşlarda hep muhalefet cephesinde yer almamda büyük etken olacaktı.

Babam *İzmir*'e tayin edildiğinde yüksek okulu okuyabilmek için 16 yaşından itibaren çalışıp hayatımı kazanmak zorundaydım. 1953 başında *İzmir*'in tek muhalif gazetesi *Sabah Postası*'nda stenograf olarak çalışmaya başlayıp kısa süre sonra redaksiyonda yer almam ve sendikal mücadelede de sorumluluk üstlenmem beni çok genç yaşta hem sol eğilimli gazeteci, hem de sınıfsal mücadelenin militanı yapmıştı.

Sendikacıların kurduğu *Türkiye İşçi Partisi*'nin 1962'de başlayan *İzmir* örgütlenmesinde hem solcu bir gazeteci, hem de sendikacı olarak sorumluluk üstlendiğimde, özellikle yaşam koşullarını ve meslek hayatında karşılaştıkları güçlükleri çok iyi tanıdığım gençleri parti saflarına kazanmaya büyük önem veriyordum.

1963 yılında TİP genel başkanı *Mehmet Ali Aybar*'ın

ısrarıyla genel merkezin basın ve bilim-araştırma kurullarında görev almak üzere İstanbul'a gittiğimde de, gerek basın dünyasında, gerekse parti saflarındaki çalışmalarında hep aynı tavırda oldum. Bu nedendir ki, henüz 28 yaşındayken *Türkiye İşçi Partisi*'nin 1964 yılında yapılan, ama çalıştığım gazetede sorumluluğum nedeniyle katılmadığım 1. Büyük Kongre'sinde yüksek oyla Merkez Yürütme Kurulu'na seçildim.

Bu benim için şahsen onur vericiydi... Ancak aynı kongrede, parti gençlik kollarının yönetim kurullarında temsil edilmesi yolunda bir karar alınmışken, bazı parti liderleri gençliğe tam güvenilemeyeceği gerekçesiyle ikinci bir oylama yaptırarak bu kararı iptal ettirmişlerdi. Sadece o da değil... Bazı parti yöneticilerinin dayatmasıyla seçimlerde çift sandık sistemi kullanılarak, parti programının ve temel belgelerinin oluşturulmasında büyük emeği geçen fikir işçisi konumundaki birçok değerli yoldaşımızın yönetim kuruluna girmeleri engellenmişti.

Bu kongre ne yazık ki, *Türkiye İşçi Partisi*'nin devrimci gençlikle bağlarını koparttığı bir dönüm noktası olmuştu. Buna itiraz ederek yanlışları düzeltmek üzere olağanüstü bir kongre toplanmasını istediğimiz için Gençlik Kolları genel başkanı ile parti programının hazırlanmasında büyük emeği geçen değerli yoldaşlarımızla birlikte partiden ihraç edildik.

Partiden ihraç edilmiş olsam da, henüz 28 yaşındayken genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim Türkiye'nin en eski gazetesi *Akşam*'da, daha sonra 1967'den itibaren yayınladığımız *Ant Dergisi*'nde TİP'i örgüt olarak desteklemeye devam ettim, ona paralel olarak TMGT'nin, TMTF'nin başında bulunan, daha sonra *Fikir Kulüpleri Federasyonu*'nu kurmuş olan devrimci gençlerin mücadelesini sonuna kadar destekledim, düzenledikleri konferanslara, açık oturumlara konuşmacı ya da yönetici olarak katılmayı hep görev bildim.

Ancak, çocukluğumdan itibaren köylü ve işçi gençliğin yaşamını paylaştığım için benim açımdan gençlik hare-

keti sadece üniversite gençliğinin örgütlenmesinden ibaret değildi, bu nedenle büyük metropollerin işçi kesimlerinde, Anadolu köylülüğünde yükselen gençlik örgütlenmelerine, direniş eylemlerine, yaptıkları yayınlara *Ant Dergisi*'nde her daim geniş yer verdim.

Avrupa'da 68 patlamasının fitilini yakan, devrimci öğrenci lideri *Kızıl Rudi*'nin Berlin'in batı kesimindeki Kurfürstendamm'da 11 Nisan 1968'de güpegündüz vurulmasıydı. Öğrenci eylemleri, üniversite işgalleri bu olaydan sonra İtalya'ya, Fransa'ya sıçramıştı.

Türkiye'de ilk üniversite boykotu ise, tam iki ay sonra, 11 Haziran 1968'de *Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi*'nde, ertesi gün de *İstanbul Hukuk Fakültesi*'nde patlak vermişti. Bu iki aylık sürede *Ant* bürosu'nda saatlerce ülke sorunlarını tartıştığımız devrimci öğrenci liderlerinin gelişmeleri nasıl dikkatle izlediklerini, sırf modaya uymuş olmak için benzer eylem koymaktan nasıl kaçındıklarını çok iyi anımsıyorum. Çünkü hepsi zaten kavganın içinde, ön safındaydılar.

Rudi'nin vurulduğu duyulduktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği Başkanı *Harun Karadeniz* Ant'a verdiği demeçte şöyle diyordu: "Gençlik liderleri toplumların sosyal, ekonomik yapısına göre farklı nitelikler taşır. Batı gençliği ve onun liderleri, az gelişmiş ülke gençlerine kıyasla, belirli bir refah içindedir. Bunların yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeleri kendi isteklerine bağlıdır. Az gelişmiş ülkelerin gençliği ise, Batı gençliğinin aksine kendisinin ve ülkesinin geleceğinden endişelidir. Bu gençlik için, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmek ve onları çözüme doğru götürmek kaçınılmaz bir zorunluluktur."

İstanbul'da *Derby Lastik Fabrikası* işçiler tarafından işgal edildiğinde İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi de oradaydı, *Harun Karadeniz* işçilere sesleniyordu:

"Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız.

Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!”

O zamana kadar gençlik eylemlerinde “*Ordu-Gençlik Elele*” sloganı atılırken, Harun ve arkadaşlarının bu dayanışmasını 9 Temmuz 1968 tarihli *Ant*’ın kapağında “*İşçi-Gençlik Elele!*” sloganıyla duyurmuştuk.

Sınıf mücadelesi açısından 1969’un önemli gelişmelerinden biri, yıllardır değil kutlanması, adının anılması dahi yasaklanan *1 Mayıs İşçi Bayramı*’nın DİSK yönetimi tarafından ilk kez bir bildiri yayınlanarak kutlanmasıydı. O yıl *Harun Karadeniz*’in lideri olduğu ITÜ Öğrenci Birliği başta olmak üzere birçok öğrenci örgütü de bildirimler yayınlarak işçi sınıfı bayramı kutlamasına katıldılar.

FKF kurucularından *Osman Saffet Arolat* ise, nerede grev varsa, nerede öğrenci direnişi varsa, nerde sosyal içerikli bir sanat ya da kültür etkinliği varsa, oradaydı, gözlemlerini haber ya da röportaj olarak *Ant*’ta yansıtıyordu.

Aynı yıl ilkokullarda okutulan alfabenin sınıfsal eleştirisini yaparak *Ant*’ın yazı kuruluna da katılan *Harun Karadeniz* daha sonraki sayılarda her hafta “*Devrimcinin Sözlüğü*” köşesini hazırlamayı üstlendi.

Ne yazık ki, o dönemde devrimci gençliğin efsanevi siması *Deniz Gezmiş* sık sık tutuklandığı için birlikteliğimiz mümkün olmadı.

Batıda gençlik direnişleri başlamadan çok önce devrimci gençlerden *Deniz Gezmiş*, *Mehdi Başpınar*, *Rıfat Çaldırık*, *Raif Ertem*, *Bozkurt Nuhoglu*, *Mustafa Lütfü Kıyıcı* ve *Mustafa Gürkan*, AIESEC’in İstanbul’daki toplantısında Devlet Bakanı Seyfi Öztürk’ü protesto ettikleri için tutuklanmışlar, adliye mahzenlerinde lastik hortumlarla dövülerek işkenceden geçirilmişlerdi.

Tutuklamaların ardı arkası kesilmedi... *Deniz Gezmiş*, 23 Eylül 1969’te Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör *Orhan Aldıkaçtı*’nın ihbarı üzerine fakülteyi basan polisler tarafından gözaltına alınacaktı.

Tam da o gün, *Ant*'ta yayınlanan "Kavga zamanıdır" başlıklı yazımdan dolayı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde altı yıla kadar hapis istemiyle yargılanacaktım. Her zamanki gibi duruşma sıramın gelmesini beklerken polisler gıyabi tutukluluğu vicahiye çevrilmek üzere *Deniz*'i adliyeye getirdiler.

Duruşmam beraatle sonuçlandıktan sonra alt kata inerek *Deniz*'i buldum. Hâlâ elleri kelepçeliydi ve de endişeliydi: "Arkadaşlar senin beraat ettiğini söylediler, geçmiş olsun" dedi ve ekledi: "Ama devrimci basına ve devrimci gençliğe karşı bu davalar bitmez. Daha ağır şeylerle karşılaşacağız... *Mehmet Cantekin*'i vurdular... Daha kimler vurulacak? Yarın serbest bırakılsam bile hayatta bırakırlar mı? Ama direneceğiz..."

Deniz Gezmiş haklıydı. Tutuklandığı o gün İstanbul'da *Mustafa Taylan Özgür* de vuruldu. Cinayet makinesi işleme başlamıştı.

İbrahim Kaypakkaya'yı anımsıyorum. *Ant*'a sık sık gelirdi, siyasal ve sosyal konularda sohbet ederdik. Berlin'de *Rudi*'nin vurulmasından birkaç hafta önce, *İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu*'nda fikir kulübü kurdukları için arkadaşlarıyla birlikte okuldan atılmıştı. Bunun üzerine yine *Ant*'a gelmiş, daha örgütlü, daha sonuç alıcı mücadelelere hazırlanıklarını büyük bir coşkuyla anlatmıştı.

Devrimci gençliğin Kürdistan kökenli kesiminin o dönemde çok önemli bir açılımı, Kürt sorununu adını da koyarak gündeme getirmesiydi. Bu konuda özellikle *Ant*'ın yazarlarından *Mehmet Emin Bozarlan*'ın yazıları ve çevirileri önemli bir kaynak oluşturuyordu. Gençlik liderlerinden *Necmettin Büyükkaya*'nın başkanlığında kurulan *Doğu Devrimci Kültür Ocakları*'nın duyurularına ve etkinliklerine *Ant* dergisinde geniş yer veriyorduk.

Bu nedenledir ki, o döneme kadar hakkımızda açılmış onlarca davanın büyük bölümü Türk Ceza Kanunu'nun komünist düşüncüyü yasaklayan 142. maddesinin 1. fıkrasının

dan açılırken, *Ant*'ın yasaklanmasından önceki son iki yılda aynı maddenin “*Kürtçülük*” propagandasını cezalandıran 4. fıkrasından açılmaya başladı.

15-16 Haziran 1970 tarihsel işçi direnişi, devrimci gençlik için de küçük burjuva putlarının yıkıldığı bir dönüm noktası oldu.

Bu işçi direnişi karşısında ordunun aldığı tavır, polislerle birlikte askerlerin de göstericilere ateş açarak üç işçiyi katletmesi, askeri bürokrasinin işçi sınıfına düşmanlığını ve devrimci güçbirliğine karşıtlığını belgeliyordu. Ordunun safını tam belirlemesinden cesaret alarak da hükümet derhal sıkıyönetim ilan ediyordu. Bu, yaklaşan bir askeri darbenin de habercisiydi.

Ordunun sıkıyönetim ilanından yararlanarak sendikacılara, işçilere, sosyalistlere ve devrimci gençlere karşı uyguladığı baskıları ve subayların OYAK aracılığıyla kapitalist sınıfa nasıl entegre edildiklerini açıkladığımız *Ant*'ın Eylül 1970 sayısının kapağında, direnen işçilerin ve sendikacıların işkenceden geçirildikten sonra sıkıyönetim mahkemelerine sevk edilmesine tepki olarak “*Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz*” sloganı yerliyordu.

Bu sayının yayınlanması üzerine *Ant*'ın yayın yönetmeni olarak 1. Ordu Komutanlığı'ndaki sıkıyönetim adli müşavirliğinde üç kuvvete mensup dokuz adli subay tarafından saatlerce sorguya çekildim. İki saate yakın süren sorgunun sonunda serbest bırakılırken havacı bir yarbay “Bakın, bu kez bu kapıdan geldiğiniz gibi çıkıyorsunuz. Ama gelecek defa hiç de böyle olmayabilir” diye tehdit edildim.

O dönemde bir bölümü artık *Ant*'ın yazı kurulunda yer alan gençlik liderlerinden büyük dayanışma gördük.

15-16 Haziran Direnişi'nden beri “*asker-sivil bürokrasinin başını çekeceği devrimci cephe*” hayali artık tam anlamıyla iflas etmiş, özellikle *Dev-Genç* içerisinde “işçi sınıfı öncülüğü” kabul edilir hale gelmiş, “ordu-gençlik elele” sloganının yerini “*işçi-gençlik elele*” almıştı.

Dokuz yıl önce kurdukları *Türkiye İşçi Partisi*'nin son dönemlerde Mehmet Ali Aybar ve Behice Boran grupları arasında tasfiyeye varan çekişmeler yüzünden iyice zayıf düşmüş olması nedeniyle DİSK yöneticileri tüm solu toparlayacak yeni bir siyasal örgütlenmenin olanaklarını tartışmak üzere güven duydukları sol aydınlarla sık sık temas kuruyorlardı. *Ant* yöneticileri olarak biz de bu toplantılara katılıyorduk.

Ant'ın yazı kurulunda olan genç arkadaşların yanı sıra, *Dev-Genç* yöneticilerinin de DİSK'le ilişki kurmak istedikleri haberleri geliyordu. Sendikacıların arayış toplantılarından birinde, yıllardır dostluk ve yoldaşlık ilişkisi içinde olduğumuz DİSK ve Maden-İş Genel Başkanı *Kemal Türkler*'e bunları yansıtmış, "Bir grup aydınla kuracağınız ilişkiler yeterli değil. Bugüne kadar belki de haklı olarak mesafeli davrandığınız sol örgütlerle de, gençlikle de diyalog ve ilişki aramalısınız" demiştim.

Bu yakınlaşmanın gerçek bir birlikteliğe dönüşmesi için yazı kurulumuzdaki genç arkadaşlarla birlikte yoğun temas yürütürken *12 Mart 1971 darbesi* bu sürecin gelişmesini engelledi.

S: Yer yer içe kapanıklılık ve dünyadan kopuk olmakla eleştirilen Türkiye'deki entelijansiyanın aksine ANT dergisinin dünyayı yakından takip ettiğini bildiğimiz bir yayın politikası var. İdeolojik hem de mesleki açıdan dünyayı yakından takip eden ama Türkiye'de yayın yapan gazeteci ve entelektüeller olarak Türkiye'yi bu geniş resim içerisinde nerede algılıyordunuz? Kalkınmakta olan ve NATO üyesi olan Türkiye'nin gençlik hareketi ve sizlerle hareket eden entelektüeller bu Üçüncü Dünyacı yükselişin neresinde konumlanıyordunuz?

Yine çocukluğuma dönüyorum... 2. Dünya Savaşı yıllarına denk gelen o dönemde özellikle de Türkiye'nin her an savaşa dahil olması endişesi var olduğundan dış politika gelişmeleri karartmalı gecelerde, hem trenle gecikmeli gelen

gazetelerden, hem de lambalı bir radyonun cızırtılı parazitli yayınından dikkatle izlenirdi, biz çocuklar da bacak kadarken bu konulara aşınaydık.

Bulduğumuz istasyonlardan yük vagonlarına bindirilmiş olarak sevkedilen asker görüntüleri, Nazi Almanyası'nın yenilgisi ve güney cephesinde esir alınmış Alman askerlerinin Konya'daki ilkokulumuzun karşısındaki alanda kampa alınması, ABD'nin Japonya'ya atom bombası atması ve de *Missouri* zırhlısının İstanbul'a gelerek Türkiye'nin kapısını ABD emperyalizmine açması benim geleceğe bakışımı da etkileyen olaylardı.

İzmir'de gazeteciliğe başlayışım, Türkiye'nin üyeliğe kabul edilmesinin hemen ardından kordon boyunda otel olmak üzere yeni inşa edilmiş bir binanın *NATO Güney Doğu Kara Kuvvetleri Komutanlığı*'na tahsis edilmesi aynı tarihe denk geliyordu.

Yüksek eğitime devam edebilmek için mutlaka çalışıp para kazanmak zorundaydım. Çok hızlı steno yazdığım ve iyi kötü İngilizce de bildiğim için NATO Karargahı'nda çok iyi bir maaşla işe girmem mümkün iken, daha Ankara'daki ortaokul yıllarımdan itibaren ABD hegemonyasına tepkili olduğum için yeni yayınlanmaya başlayan bir muhalif gazetedede çok düşük bir ücretle çalışmayı tercih etmiştim.

O yıllarda en büyük gazetelerde dahi teleks, faks gibi iletişim araçları olmadığı, bizim gazetenin uluslararası ajanslara abone olacak imkanı da bulunmadığı için dış haberler sorumluluğu bana yıkılmıştı. Hızlı steno yazdığım için *Amerika'nın Sesi* ve *BBC* gibi Batı radyolarının yanı sıra *Moskova*, *Peşte* ve *Sofya* radyolarının Türkçe yayınlarını da izleyip gerekli notları alarak haber yapmak da benim görevimdi.

1951'de başlayan ünlü komünist tevkifatının yarattığı korku ortamı hâlâ sürüp gitmekteydi... Benim büyük şansımıdır, o günlerde komünistlikten hapis yatmış *Mehmet Res-samoğlu* gazeteye tercüman olarak alınmıştı, kendisiyle birlikte çalıştığımız günlerde anlattıklarından ve magazin

sayfasında resimlerini kullanmak üzere getirttiği Fransız ve İtalyan gazetelerinin çevirilerinden çok şey öğrendim.

İzmir'de *Milliyet Gazetesi*'nin Ege Bölgesi temsilciliğini yaptığım sırada başta NATO güneydoğu bölgesi komutanı olmak üzere Amerikan subay ve astsubaylarının döviz kaçakçılığını yansıttığım için çok tepki ve baskılarla karşılaştım.

Milliyet'ten ayrıldıktan sonra ilk gazetem *Sabah Postası*'na dönüp redaksiyonunu tamamen üstlendiğim, köşe yazıları yazmaya başladığım dönemde dünyadaki ulusal kurtuluş hareketlerinin haberlerine yer verdiğim, *Küba* devrimcilerinin, *Sovyetler Birliği*'nin ve *Çin Halk Cumhuriyeti*'nin başarılarını yansıttığım için, gazeteyi *Pravda*'ya benzettiğim gerekçesiyle kovuldum.

O sırada sendika temsilcisi olarak çalışan gazetecilerin ücretlerinde büyük artış yapılmasını sağladığım için diğer gazetelerin patronları da beni kara listeye almışlardı. Bu nedenle hayatımı kazanmak için göçmen işçi olarak çalışmak amacıyla İngiltere'ye gittiğimde orada ufkum daha da açıldı, özellikle Londra'da bulunan Asya ve Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin temsilcilerinden çok şey öğrendim. Sosyalist düşünce üzerine kitap yayını hâlâ suç sayıldığı için Türkiye'de erişilemeyen bir çok kitabı orada İngilizcesi'nden okumak, İngiliz Komünist Partisi'nin gazete ve yayınlarını izlemek dünya görüşümü daha da derinleştirdi.

1962 yazında Türkiye İşçi Partisi'nin *Mehmet Ali Aybar* liderliğinde tüm Türkiye'de örgütlenmeye başladığı haberi gelince derhal Türkiye'ye döndüm. NATO'nun kararacağı İzmir'de bulunduğu için yeni partinin özellikle bu kentte ABD emperyalizmine karşı net bir tavrı olması benim için çok önemliydi. İstanbul'da kendisiyle yaptığımız uzun bir görüşmede Aybar partinin sosyalist mücadele kadar anti-emperyalist mücadelede de öncü rol oynayacağı güvencesi verdikten sonra TİP İzmir il yönetiminde sorumluluk üstlendim.

1963'ten itibaren İstanbul'da çalışmaya başladığım

Gece Postası'nın, ardından *Akşam* gazetesinin genel yayın yönetmenliğinde dış olayları ve Türkiye'nin dış ilişkilerini anti-emperyalist bir bakış açısıyla yansıtmayı hep görev bildim.

1967'de yayınlamaya başladığımız *Ant*'ta sosyalist mücadele kadar anti-emperyalist mücadele de sonuna kadar ödünsüz uyguladığımız temel çizgi oldu. 1968 yılından itibaren yayınlamaya başladığımız *Ant kitapları* arasında tüm dünyadaki sosyal mücadeleleri, ulusal kurtuluş hareketlerini yansıtan kitaplar önemli bir yer tutar.

Bunun bittabi bir de bedeli var... *Ant*'ın daha birinci yılında, ABD'nin Doğu Anadolu'ya atom mayınları döşeme projesini açıkladığım için zamanın Genel Kurmay Başkanı *Cemal Tural* tarafından "vatana ihanet" suçlamasıyla 1. Ordu Askeri Mahkemesi'ne sevk edildim. Daha sonraki yıllarda da Türk Ordusu'nun ABD emperyalizminin emrindeki yapılmasını, özellikle onun talimatıyla kurdurulan *Ordu Yardımlaşma Kurumu*'nun içyüzünü belgelerle açıklayan yayınlar yaptığımız için askeriye'nin sürekli hedefi oldum...

S: Anti-sömürgeci tavrın partide benimsendiğini gördüğünüzde TİP'in yerel teşkilatlarında yer alıp çalışmaya başladığımızı söylediniz. Daha da önemlisi "Londra'da bulunan Asya ve Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin temsilcilerinden çok şey öğrendiğinizi" belirttiniz. Sizi bu temelde böylesi bir dönüşüme götüren düşünüş nereden kaynaklandı?

Beni bu konuda duyarlı kılan ilk gelişme, Mayıs 1954'te Fransız emperyalizminin *Dien Bien Phu*'da Vietnam direnişçileri tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmasıydı. Birkaç ay sonra da Cezayir halkının Fransız sömürgeciliğine karşı ulusal kurtuluş savaşı başlatması önemli bir dönüm noktasıydı. Cezayir müslüman bir ülkeydi, İran'da *Musaddık*'ın devrilmesinden sonra ABD ve İngiltere Ortadoğu'nun müslüman ülkelerini tam kontrol altına alırken Kuzey Afrika'da bir müslüman halkın ayaklanması Batı emperyalizmine büyük darbeydi.

Bu gelişmeye rağmen, Menderes iktidarı 24 Şubat 1955'te, Türkiye'yi ABD'ye daha da bağımlı hale getirecek olan *Bağdat Paktı*'na katmakta tereddüt etmedi. Bundan birkaç ay sonra, 17 Nisan 1955'te Bağlantısız Ülkeler hareketini yaratan *Bandung Konferansı* toplanacaktı. Bu konferansta Türkiye, ABD emperyalizminin 5. kolu gibi davranarak konferansın Batı dünyasından bağımsız bir tarafsızlık politikası izlemesine karşı çıkacaktı.

20 Aralık 1958'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda *Cezayir*'in kendi yazgısını kendisini belirlemesi yolunda alınan bir karara da, ABD ve Fransa'nın dümen suyunda giden Ankara rejimi karşı çıkacaktı. Bu tavırdan sonra Türkiye ulusal kurtuluş hareketleri nezdinde itibarını tamamen yitirecek, ABD emperyalizminin sadık kapıkulu olma imajını pekiştirecekti.

1958 yılı sonlarında Türkiye'den birçok gazeteci NATO tarafından ittifakı daha yakından tanımak için Paris'e davet edilmişti. İlk olarak *Aziz Nesin*'in de dahil olduğu bir grup gitmişti. Ardından *Abdi İpekçi*, *Çetin Altan* ve *İlhami Soysal*'ın da dahil bulunduğu ikinci bir grup davet edildi. Grupta İzmir basınından sadece ben vardım...

Önce o sırada Paris'te bulunan NATO genel karargahında bilgi verildikten sonra Almanya'daki askeri üsleri de ziyaret ettirmişlerdi. Paris'te beni etkileyen, bir seçim sonrası hâlâ duvarları süslemeye devam eden *Franstız Komünist Partisi*'nin orak çekiçli afişleriydi. FKP'nin organı *L'Humanité Gazetesi* tüm gazete standlarında yer aldığı gibi pazar günü parti militanları tarafından bağıra çağıra serbestçe satılabiliyordu... Komünist örgütlenme şöyle dursun "komünizm" kelimesinin tabu olduğu bir ülkenin gazetecisi olarak gördüklerim ben de büyük bir isyan ve arayış tutkusu yarattı.

Ardından NATO'nun askeri üslerini yakından görmek üzere Almanya'nın *Trier* kentine götürmüşlerdi... Akşam bir Alman yeraltı meyhanesinde yemeğe davet edilmiştik. Ren Vadisi'nin ünlü beyaz şaraplarını yudumlarken, bize mih-

mandarlık eden Amerikan subaylardan birisi, *Karl Marx*'ın Trier'de doğduğunu anımsatarak bu kentin artık bir NATO üssünü bünyesinde barındırıyor olmasından iftiharla bahsetmişti. Bunun üzerine ben *Marx*'ın doğduğu evi de ziyaret etmemiz için ısrar etmiştim, *Abdi*, *Çetin* ve *İlhami*'nin de beni desteklemesine rağmen bu isteğimiz yerine getirilmemişti.

Anti-emperyalist tavır alışımı daha da pekiştiren bu seyahat, aynı zamanda benim İstanbul medyasına ilk adımını atama da vesile oldu. Seyahatte daha yakından tanıştığımız *Abdi İpekçi* ile zaten yıllardır sendikal mücadelede birlikteydik. Ben İzmir'de, o da İstanbul'da gazeteciler sendikası yönetimindeydik. Avrupa seyahatinde birbirimizi daha yakından tanıdığımız için, Türkiye'ye dönüşümüzde *Abdi İpekçi* bana *Milliyet* gazetesinin Ege Bölgesi temsilciliğini önerdi... Siyasal tavrımı bildiği için de, beni ikna etmek için bu önerisini, tam da *Milliyet*'te "Yarının Kıtası Afrika" başlıklı yazı dizisinin yayınlandığı günlerde yapmıştı.

60'lı yılların başlarında Kongo lideri *Lumumba*'nın bir CIA komplosu sonucu devrilerek katledilmesi, Küba'da *Castro* yönetimini devirmek için ABD'nin tezgahladığı *Domuzlar Körfezi Çıkartması*'nin hezimete uğraması, *Cezayir*'in bağımsızlığı için görüşmelerin başlaması benim *Üçüncü Dünya*'daki devrimci gelişmeleri daha yakından izleyip değerlendirmemde büyük rol oynadı.

Akşam'ı ve ardından *Ant*'ı yönetirken ABD emperyalizminin Vietnam'da yürüttüğü savaş en çok işlediğimiz konulardandı. Bunun yanısıra, o döneme kadar Türkiye'de hiç adı edilmeyen, yok sayılan *Çin Halk Cumhuriyeti*'nde ilk kez *Oğuz Akkan* ve *Haluk Tansuğ*'un yapmış oldukları röportajları *Akşam*'ın manşetinden yayınlayarak dış siyaset alanında yeni bir pencere açmıştık.

Ant dergisinde ve kitaplarında ulusal kurtuluş hareketlerini sürekli yansıtırken, yazı kurulumuza devrimci gençlerin katılmasından sonra Kürt dostlarımızla birlikte Filistinli, Kıbrıslı, İranlı gençlerin de katıldığı açık oturumlara daha

fazla yer vermeye başladık ve emperyalizmin bölgedeki hegemonyasını çökertmek için *Orta Doğu Devrimci Çemberi* oluşturma çağrısında bulunduk.

S: ANT Yayınları döneme damgasını vuran çok önemli bir çeviri yayıncılığı yaptı. Sevgili Tuğsavul bu yayın karar sürecinin siz ikiniz ve Yaşar-Tilda Kemal çiftinin büyük ölçüde sırtlandığını söylüyor. Bu ekibin yayımlanan çalışmalar göz önüne alındığında - Filistin meselesinden Che'nin anıları ve günlüklerine, Carmichael'ın Siyah İktidarı'ndan Latin Amerikalı devrimcilerin gerillacılık faaliyet ve rehberlerine uzanan bu kitapları nasıl seçiyordunuz?

Ant Dergisi'ni, Akşam gazetesinden ayrıldıktan sonra İnci Tuğsavul ve ben, Yaşar Kemal ve Fethi Naci ile birlikte yayınladık. Yaşar da, Naci de benim Türkiye İşçi Partisi'nden yoldaşlarımdı. Akşam'da genel yayın müdürü olduğumda Naci'nin makalelerini, Yaşar Kemal'in Köroğlu dizisini yayınlamıştım. Milliyet'ten uzaklaştırılmış olan Çetin Altan'ı da Akşam'a köşe yazarı olarak Yaşar'ın önerisiyle almıştım.

Ant'ın finansmanını İnci'yle benim Akşam gazetesinden ayrılırken aldığımız kıdem tazminatıyla sağlamıştık. Ant dergisinde genel yayın yönetmenliğini ve haftalık yorum yazarlığımı ben üstlenmiştim, teknik ve estetik yönetimi İnci Tuğsavul'daydı... Fethi Naci derginin teorik yazılarını yazıyor, sanat sayfasını yönetiyordu, Yaşar Kemal de her hafta bir köşe yazısı yazıyor, zaman zaman da röportajlar yapıyordu.

Süreç içinde yazıları, röportajları, fıkraları, incelemeleri, çizgileriyle Ant'a katkıda bulunan imzalar: Tektaş Ağaoğlu, Lütfü Akad, Ayperi Akalan, Günay Akarsu, Dursun Akçam, İhsan Aksoy, Mehmet Aközer, Cahit Alican, Şadi Alkılıç, Çetin Altan, Ahmet Aras, Sadun Aren, Osman Saffet Arolat, Selma Ashworth, Yusuf Aslan, Engin Aşkın, Türkaya Ataöv, Behzat Ay, Mehmet Ali Aybar, Ece Ayhan, Halil AYTEKİN, Nuri Ayvalı, Yusuf Ziya Bahadınlı, Mahmut Baksı,

Balaban, Hüseyin Baş, Zühtü Bayar, Fakir Baykurt, Nihat Behram, Ataol Behramoğlu, Namık Behramoğlu, Murat Belge, Süreyya Berfe, İsmail Beşikçi, Mehmet Emin Bozarlan, Kenan Bulutoğlu, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever, A. Cerrahoğlu (Kerim Sadi), Bedrettin Cömert, Demirtaş Ceyhun, Ali Faik Cihan, Enis Coşkun, Sıtkı Coşkun, Necati Cumalı, Sermet Çağan, Cumhuriyet Çağlar, Aziz Çalışlar, Osman Çallı, Cevat Çapan, Sungu Çapan, Tevfik Cavdar, Yalçın Çetin, Asaf Çiyiltepe, Nebi Dadaloğlu, Yıldırım Dağyeli, Naci Sadullah Danış, Turgut Demirağ, Hüsnü Dilli, Hasan İzzettin Dinamo, Abidin Dino, Güzin Dino, Sencer Divitçioğlu, Ferruh Doğan, Mehmet Doğan, Atilla Dorsay, Orhan Duru, Ferit Edgü, Ertem Eğilmez, Tarık Ziya Ekinci, Asiye Eliçin, Metin Eloğlu, Burhan T. Ener, Toygun Eraslan, Leyla Erbil, Muzaffer Erdost, Refik Erduran, Ayhan Erer, Metin Erksan, Aşık Fermani, Feyzullah Ertuğrul, Yüksel Feyzioğlu, Memet Fuat, İsmail Gençtürk, Ali Gevgilili, Mekin Gönenç, Oben Güney, Metin Gür, İbrahim Güzelce, Bülent Habora, Ahmet Hezarfen, Salahattin Hilav, Aşık İhsani, Attila İlhan, İlkin İnce, Alpay Kabacalı, Aşık Hüseyin Kaçıran, Yahya Kanbolat, Ali Karcı, Barbro Karabuda, Güneş Karabuda, Harun Karadeniz, Oktay Karel, Deniz Kavukçuoğlu, Orhan Kemal, Mehmed Kemal, Yaşar Kemal, Yıldız Kenter, Hüseyin Kıvanç, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Samim Kocagöz, Engin Konuksever, Ahmet Köklügililer, Mehmetcan Köksal, Rıza Kuas, Şükran Kurdakul, Onat Kutlar, Babür Kuzucu, Yalçın Küçük, Aşık Mahzuni, Mahmut Makal, Arslan Mengüç, Özkan Mert, Mistik, Afet Muhteremoğlu, Uğur Mumcu, Rauf Mutluay, Fethi Naci, Nadir Nadi, Kemal Nebioğlu, Aşık Nesimi, Aziz Nesin, Eflatun Nuri, Öcal Okay, Teoman Okaygün, Ahmet Oktay, Bertan Onaran, Necdet Onur, Tan Oral, İbrahim Osmanoğlu, Müntekim Öçmen, Ferit Öngören, Güray Öz, Sevgi Özdamar, Çetin Özek, İsmet Özel, Siyami Özel, Erdoğan Özer, Yalkın Özerden, Hilmi Özgen, Doğan Özgüden, İnci Özgüden,

Sedat Özkol, Demir Özlü, Nijat Özön, Yılmaz Öztürk, Adnan Özyalçiner, Leyla Pamukçu, Faruk Pekin, Ali Püsküllüoğlu, Halit Refiğ, Mehmet Reşat, Nihat Sargın, Murat Sarıca, Ercan Sarihan, Veysi Sarısözen, Muzaffer Sencer, Oya Sencer, Zekeriya Sertel, Kenan Somer, Ahmet Soner, Mümtaz Soysal, Attila Sönmez, Tekin Sönmez, Yakup Sönmez, Ruhi Su, Kemal Sülker, Cemal Süreya, Gülriz Sururi, Zülküf Şahin, Jak Şalom, Kani Şengül, Faruk Şensoy, Ülkü Tamer, Behzat Tanç, Haldun Taner, Haluk Tansuğ, Sezer Tansuğ, Nurettin Tekindor, Attila Tokatlı, Engin Tonguç, Erol Toy, Semih Tuğrul, Ahmet Kaya Turan, İbrahim Türk, Işıl Türkben, Kemal Türkler, Cavit Orhan Tütengil, Yaşar Uçar, Nurer Uğurlu, Ulvi Uraz, Turgut Uyar, Çetin Uygur, Mim Uykusuz, Burhan Cahit Ünal, Artun Ünsal, Nebil Varuy, Nabi Yağcı, Suat Yalaz, Altan Yalçın, Hasan Yalçın, Şiar Yalçın, Yalçın Yusufoglu, Faruk Yalnız, Tonguç Yaşar, Şinasi Yeldan, Ayhan Yetkiner, Osman Yeşil (Çobanoğlu), Atf Yılmaz, Yaşar Yılmaz, Can Yücel, Ragıp Zarakolu, Durdu Ziba.

Fethi Naci, tüm zamanını kendi kurmuş olduğu *Gerçek Yayınevi*'ne ayırmak istediği için 1967 sonunda *Ant*'tan ayrıldı, ancak kendisiyle dostluğumuz hiç aksamaya uğramadı, daha sonraki yıllarda DİSK'in ileriye yönelik bazı projelerinde birlikte yer aldık.

Ant Yayınları'nı ise bir yıl sonra İnci, ben, *Yaşar Kemal* ve *Tilda Kemal*'le birlikte kurduk. *Ant* dergisini yayına başladığımızda Yaşar yeğeni *Ramazan*'ı Adana'dan İstanbul'a getirip kendi kitaplarını yayınlamak üzere *Ararat Yayınevi*'ni kurdurmuştu. *Ant*'ın bürosu ile *Ararat*'ın bürosu tarihi Tan Hanı'ndaydı. Yaşar'ın yayınlanacak kitaplarının hazırlığı için Tilda çok sık *Ararat Yayınevi*'nde idi.

1968'de *Ant Dergisi*'nin mali sorunları arttığında bir çözüm olarak kitap yayınlama önerisi Tilda'dan geldi. İlk yayınladığımız üç kitap Emile Burns'ün *Marksizmin Temel Kitabı*, Ernesto Che Guevara'nın *Savaş Anıları* ve Stokely Carmichael'in *Siyah İktidar*'ıydı.

Hangi kitapları yayınlayacağımıza dördümüz birlikte karar veriyorduk, dünya görüşümüz aynı olduğu için kitap seçiminde herhangi bir güçlük de karşılaşmıyor, özellikle de Ant dergisinin içeriğine paralel kitaplara öncelik veriyorduk.

Başka ülkelerde yayınlanmış kitaplar konusunda Fransa'dan *Abidin Dino*'nun, Kanada'dan *Mekin Gönenç*'in gönderdiği, zaman zaman Fransa'ya gidip gelen dış politika yazarımız *Hüseyin Baş*'ın getirdiği kitaplar öncelik taşıyordu.

TİP'in Merkez Yürütme Kurulu üyesi olan *Yaşar Kemal* 1969 seçimleri için partinin bir toprak ağasını sırf oy hesabıyla birinci sıradan milletvekili adayı göstermesini dergide eleştirdiğim için *Ant*'a artık yazmayacağını ve kitaplarını da artık başka yayınevinde yayınlatacağını bildirdi. Kısa bir süre sonra *Tilda* da Ant Yayınları'nın ortaklığından ayrıldı.

Ondan sonra *Ant*'ın yayınladığı kitapların seçimini, yazı kurulumuza katılan devrimci genç arkadaşlarımızın da görüşlerini dikkate alarak İnci'yle birlikte yaptık.

Ant kitapları arasında Wright Mills'in *Dinle Yankee* adlı kitabını İnci ve ben birlikte çevirmiştik... Ant'ın diğer kitaplarının çevirmenleri arasında *Can Yücel*, *Cemal Süreya*, *Tektaş Ağaoğlu*, *Seçkin Çağan*, *Orhan Suda*, *Mehmet Emin Bozarslan*, *İrven Keskinoğlu*, *Hüseyin Baş*, *Babür Kuzucu*, *Sermet Çağan*, *Sezer Duru*, *Güneş Bozkaya* vardı.

S: ANT Yayınları'nun kapak ve görselleri dönemin yayıncılığı içinde müstesna bir yere sahip. Çok çarpıcı kapak ve görsellerle yayınlar yapıldı. Belki de en çok akılda kalan kapaklardan biri Carlos Marighella'nin Şehir Gerillası isimli kitabına sevgili Tuğsavul'un yaptığı görsel. Daha sonra bu çalışma yüzünden sizlere dava açılmakla kalmadı, kitap da toplatıldı. Tuğsavul'un bu görselleri oluştururken etkilendiği kaynaklar, aldığı ilhamların dönemin

siyasal ve kültürel bağlamı içinde nasıl şekillendiğini merak ediyoruz.

İnci Tuğsavul, birlikteliğimizden önce *Akşam* gazetesinin Ankara'daki siyasal muhabiriydi, Gazeteciler Cemiyeti tarafından *Yılın Gazetecisi* olarak ödüllendirilmişti. Gazeteciliğinin yanı sıra tiyatro eleştirmeni ve usta bir gitaristti...

1965 başında İstanbul'a gelerek hayatını benimle birleştirmesinden sonra *Akşam* redaksiyonunda görev aldığı gibi, kısa zamanda önce iç sayfaların, ardından da birinci sayfanın görselliğini üstlendi.

Ayrı kentlerde olduğumuz dönemde de *İnci*'yle sosyalizm ve tam bağımsızlık mücadelesinde hep aynı inançları ve görüşleri paylaşmıştık, gerek *Akşam*'ın, gerekse *Ant* dergisinin sayfa düzeninde, *Ant* kitaplarının kapaklarında büyük bir ustalık ve hızla onu yansıtıyordu.

Ant Dergisi'ni yayına hazırlarken *İnci* dünya basınından birçok örnek üzerinde çalıştı, ancak derginin sayfa düzeni tamamen kendisinin eseri idi. *Ant*'ın kapağında yansıtılacak konuyu birlikte belirliyorduk, ardından *İnci* çeşitli grafik yöntemler kullanarak görsele son şeklini veriyordu.

İletişim Yayınları tarafından yayınlanan Yılmaz Aysan'ın *Afişe Çıkmak* adlı kitabında *İnci Tuğsavul* kendi serüvenini şöyle anlatıyordu:

“Grafik ve teknik alandaki başarılarımı büyük ölçüde önce *Akşam* matbaasının, daha sonra da *Ant* dergisinin ve kitaplarının dizildiği, basıldığı, ciltlendiği atölyelerdeki isimsiz kahramanlara borçluyum. Her şeyi onlardan öğrendim, onlardan öğrendiğim için de gazete, dergi ya da kitap hazırlarken onların emeklerine saygıyı, yaratıcılıklarının sonuna kadar değerlendirilmesini hep ön planda tuttum.

“Doğan'la en iyi anlaştığımız noktalardan biriydi... Beyaz yakalı ayrıcalığını hiçe sayarak her şeyi kafa ve kol işçilerinin anlayış ve zevk birliği içinde, aynı gururu ve kıvancı paylaşarak birlikte yaratmak...

“*Ant* dergisinin ilk kapak dizaynını *Sait Maden* yapmıştı. Daha sonrta kapak sorumluluğunu tamamen ben üstlendim. Bazı sayılarda kapakların desenini *Ayhan Erer*, *Oktay Karel*, *Artun Yeres*, *Tan Oral* çizdiler. *Ant* kitaplarının kapaklarını ise başlangıçta *Ayhan Erer* yapmıştı. Sonrakilerin hepsi benim elimden çıktı.

“*Le Nouvel Observateur* ilk ilham kaynaklarımdan biriydi. *Sun* gazetesi, *Afrique-Asie* ve *Express* dergileri, *Maspero* yayınları, o sıralarda Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde hızla gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin ve sosyal devrimlerin sesini duyuran öncü yayınlar da estetik tercihlerimizi etkiliyordu.”

Ant'ın 26 Kasım 1968 tarihli 100. sayısının “Gençliğin İsyanı” sloganlı kapağının ve Carlos Marighella'nın “Şehir Gerillası” adlı kitabının kapağının öyküsünü İnci aynı röportajda şöyle anlatıyor:

“O kapakta kullanılan desen 1968 Paris olaylarına ait bir afişten alınmadır. O günlerde *Abidin Dino*'dan, Paris'teki okurlarımızdan sürekli afiş ve traktlar geliyordu. Yazarlarımızdan *Barbro* ve *Güneş Karabuda* da olayları içeriden yaşamışlar, belgelemişlerdi. Hatta Güneş'in bu konudaki bir belgeselini bizim Kazancı Yokuşu'ndaki dairemizde özel bir toplantı düzenleyerek dönemin gençlik liderlerine göstermiştik.”

“*Ant* Yayınları'ndan çıkan Carlos Marighella'nın *Şehir Gerillası* kitabı kapağından dolayı derhal yasaklanarak hakkımızda dava açılmıştı. Kapakta kullandığımız üç kurşun deliği büyük kıyamet kopartan. Deliklerin altındaki kırmızı renkli *Vive la ré*v yazısının ve de bu yazının tam altına düşen tahta budağının ne anlama geldiği, hakkımızda soruşturma açan cumhuriyet savcısının en büyük sorunuydu. ‘Bu budak herhalde Türkiye, yukarısı da SSCB! Siz burada komünist ihtilali kastediyorsunuz değil mi?’ diyordu. Sonuçta 142. maddeden dava açıldı, ama mahkemeye celp edildiğimizde biz Türkiye'den çoktan uzaklaşmıştık.”

S: Küresel ölçekte 68 hareketi salt Üçüncü Dünyacı ve anti-kolonyal mücadelenin yükseldiği değil aynı zamanda bireysel özgürlüklerin, Amerika'da sivil hak hareketlerinin, global feminist mücadelenin, Gay ve de Queer hareketlerinin de Batı'da yükseldiği ve hem kendi hem de siyasal ve ideolojik anlamda diğer hareketlerle kesişen mücadele pratiklerini oluşturan bir dönemdi. Maalesef Türkiye'de çok konuşulmayan global 68 fırtınasının bu boyutunda sizler bu yükselişleri nasıl takip ettiniz?

68 hareketinin Batı metropollerini sarstığı dönemde bize bu konudaki haberler ve röportajlar özellikle yurt dışındaki yazarlarımız *Abidin ve Güzin Dino, Barbro ve Güneş Karabuda, Mekin Gönenç*, Almanya'da da başta Berlin ve Köln olmak üzere birçok büyük kentte kurulmuş olan Türkiyeli ilerici işçi ve öğrenci derneklerinden geliyordu, biz de hiçbir kesinti yapmaksızın yayınlıyorduk.

Sadece *Ant*'ta değil, dönemin diğer sol yayınlarında ve örgütlenmelerinde, öğrenci direnişlerinde bu konuların yankı bulduğunu anımsamıyorum.

Behice Boran'ın yıllarca birinci derecede yöneticilik, hatta genel başkanlık yapmış olmasına, parti örgütlerinde çok sayıda kadın militan bulunmasına rağmen *Türkiye İşçi Partisi*'nde bile bir kadın kolu ya da onun çizgisinde bir kadın örgütü oluşmamıştı.

Sol kanatta ilk kadın örgütü, 68'den yıllarca sonra, 1975'te *Beria Onger*'in başkanlığında kurulan *İlerici Kadınlar Derneği idi... Akşam* gazetesini yönettiğim 1964-1966 döneminde yazılarına sık sık yer verdiğim ve görüştüğüm *Beria Onger* o yıllarda da *Türkiye İleri Kadınlar Derneği* adı altında küçük bir dernek kurmuş, ama fazla ses getirmemişti.

60'lı yılların sonlarında *Ant Dergisi*'nde yazılarımı yayınladığım kadın yazarlarımızdan *Asiye Eliçin*'in de ilerici bir kadın örgütü kurma girişimi olmuş, bunun için *İnci*'den de destek istemişti. Ama o girişimin gerçekleşmesi de darbe öncesi koşullarda mümkün olmamıştı.

İnci de, ben de, beş yıl boyunca *Ant*'a yazıları, röportajları ve çevirileriyle katkıda bulunmuş olan *Ayperi Akalan, Oya Baydar, Behice Boran, Güneş Bozkaya, Seçkin Çağan, Güzin Dino, Sezer Duru, Asiye Eliçin, Leyla Erbil, Barbro Karabuda, Yıldız Kenter, Afet Muhteremoğlu, Sevgi Özdamar, Müfide Pekin, Sabiha Sertel, Yıldız Sertel, Gülriz Sururi ve Işıl Türkben*'i saygı ve sevgiyle anıyoruz.

Dönemin Basımına, Mücadelesine Tanıklık ve Ant Dergisi
Doğan Özgüden, Türkiye'nin 68'i: Denizlere Çıkan Sokaklar
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2022

Eylül 2021 ortalarıydı... Tam da Esra Yıldız'ın *Vatan-sız* adlı belgeselinin Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde gösterileceği haberinin geldiği günlerdi... Türkiye'de ve sürgündeki mücadelelerimizi yansıtan belgeseli ne yazık ki Antalya'da değil de, 3.410 kilometre uzaktaki Brüksel'de *online* izlemek zorundaydım...

Bu hüznü yaşarken, İstanbul'dan gelen bir mesaj beni tekrar kavga, coşku ve umut dolu o 68 günlerine götürdü. 68 döneminin basın ve dergicilik yaşamı üzerine yazmamı isteyen mesaj "Denizlere çıkan sokaklarda buluşmak üzere..." diye bitiyordu. Nasıl duygulanmayayım ki, o mesajın gelmesinden birkaç hafta önce *Artı Gerçek*'te yayınlanan "60'ların iki Devrimci Deniz'i" başlıklı yazımda 12 Mart faşizminin üç yıl arayla katlettiği *Deniz Gezmiş* ve *Harun Karadeniz*'i anlatmıştım.

Ağustos ayının 15'i... Türkiye solunda 60'lı yılların ikinci yarısına damga vurmuş devrimci gençlik liderlerinden *Harun Karadeniz*'in en verimli döneminde yaşama veda edişinin 46. yıldönümüydü... Karadeniz'in katili hiç kuşkusuz Türkiye'de anti-emperyalist ve sosyalist mücadelenin gelişimini engellemek için NATO'nun ve ABD'nin direktifiyle

darbe yapan 12 Mart 1971 faşist cuntasıydı. Darbenin hemen ardından tutuklanmış olan Harun askeriye'nin zindanındayken kansere yakalandığı halde tedavisine olanak tanınmadığı için 15 Ağustos 1975'te, genç yaşta can vermişti.

Sadece Harun mu? 1971'in 31 Mayıs'ında *Sinan Cemgil*, *Kadir Manga*, *Alparslan Özdoğan* Nurhak dağlarında, 1 Haziran'ında *Hüseyin Cevahir* Maltepe kuşatmasında, 1972'nin 30 Mart'ında *Mahir Çayan*, *Cihan Alptekin*, *Ömer Ayna*, *Sinan Kâzım Özüdoğru*, *Hüdayi Arıkan*, *Ertan Saruhan*, *Nihat Yılmaz*, *Sabahattin Kurt* ve *Saffet Alp* Kızıldere katliamında, yine 1972'nin 6 Mayıs'ında *Deniz Gezmiş*, *Yusuf Arslan* ve *Hüseyin İnan* idam sehpasında, 1973'ün 18 Mayıs'ında da *İbrahim Kaypakkaya* işkencede yaşama veda ettiler.

Adları devrim tarihimize asla silinmeyecek şekilde onurla kazanmış olan bu genç devrimcilerimizden *Harun Karadeniz* ve *Deniz Gezmiş*, tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de sarsan gençliğin 68 isyanından çok önce şahsen tanıdığım iki devrimci *Deniz*'di...

1965, sosyalist hareketimizin Türkiye siyasetine hem nitel, hem de nicel olarak ağırlığını koyduğu bir yıldır... Ülkenin hemen hemen tüm illerinde örgütlenmiş olan *Türkiye İşçi Partisi* ilk kez genel seçimlere girmeye hazırlanıyordu.

1962'de Karadeniz Ereğlisi'nde yapı işçilerinin, 1963'te İstanbul'da Kavel kablo fabrikası işçilerinin grevleriyle Türk-İş'in Amerikancı sendikacılığına karşı ilk isyan bayraklarını açmış olan TİP kurucusu sendika liderleri DİSK'in kuruluşunun temel taşlarını döşüyordu.

Bu gelişmelere paralel olarak, o tarihte TMTF ve MTTB'nin, üniversitelerdeki öğrenci birliklerinin yönetimlerini elde bulduran devrimci gençlik art arda düzenlediği protesto gösterileri, açık oturumlar, forumlarla anti-emperyalist mücadele bayrağını yükseltiyorlardı.

1964'te yönetimini üstlenmiş olduğum *Akşam* gazetesinde bu gelişmeleri tüm ayrıntılarıyla yansıtıyor, devrimci gençlik kuruluşlarının düzenledikleri açık oturumlara konuş-

macı ve yönetici olarak katılıyor, özellikle de o dönemde solun en çok okunan yazarı haline gelmiş bulunan *Çetin Altan*'ı görmek için sık sık gazeteye gelen gençlik liderleriyle uzun uzun söyleşiyordum.

Harun Karadeniz'i, TMTF'nin 1965 yılı başında yabancı petrol şirketlerine karşı açtığı kampanya sırasında tanıdım. O sırada *İstanbul Üniversitesi İnşaat Fakültesi Öğrenci Birliği* başkanıydı ve kampanyanın örgütleyicilerindendi. 15 Ocak 1965'te *İlhan Selçuk*, *İdris Küçükömer*, *Muammer Aksoy*, *Ahmet Hamdi Başar*, *Ziya Hepbir* ve *Ahmet Güryüz Ketenci*'nin katılımıyla organize ettikleri "*Türkiye'de petrol sorunu*" konulu açık oturumu onların isteği üzerine ben yönetmişim. Bu Harun'la ilk bir araya gelişimizdi.

1942 doğumlu olan *Harun Karadeniz* o sırada 23 yaşındaydı.

1965'in 10 Ekim'inde yapılan genel seçimlerde *Türkiye İşçi Partisi*'nin 15 milletvekiliyle Meclis'e girmesi üzerine Türkiye siyasal yaşamında yeni bir sayfa açılmıştı.

Seçimin hemen ertesi günü *Türkiye İşçi Partisi* saflarına katılanlar arasında, Üsküdar İlçesi'ne kaydını yaptırmış olan *Deniz Gezmiş* de vardı.

1947 doğumlu olan *Deniz Gezmiş* o sırada henüz 18 yaşındaydı.

Deniz Gezmiş ve yaşlılarının *Türkiye İşçi Partisi* saflarına katılmış olmalarını büyük bir kıvançla karşılamışım. Çünkü 1964'de yapılan ilk büyük kongreden bu yana gençlik kesiminde TİP yönetimine karşı bir kırgınlık vardı. O kongrede önce Gençlik Kolları başkanının Genel Yönetim Kurulu'nda yer alması kararlaştırılmışken, hemen ardından bazı üst yöneticiler gençliğe güvensizlik göstererek bu kararı iptal ettirmişti.

1965 genel seçimindeki başarının da etkisiyle gençlik kesiminde partiye yeniden bir yöneliş başlamıştı. Ankara'da partili gençlerin 22 Nisan 1965'te yayınlamaya başladıkları *Dönüşüm* dergisinin verdiği ivmeyle 12 Kasım 1965'de

Ankara'daki 11 yüksek öğrenim kurumundan 126 delegenin katılımıyla TİP'e yakın gençlik örgütü olarak *Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF)* kuruldu.

Ancak *Yön* dergisinde ortaya atılan *Milli Demokratik Devrim (MDD)* stratejisini benimsemiş partililere karşı TİP yönetiminin başlattığı, 20-24 Kasım 1966'da Malatya'da yapılan TİP 2. Büyük Kongresi'nden sonra da yaygınlaştırdığı tasfiye operasyonu, gençlik hareketi içinde de etkisini göstermekte gecikmeyecekti.

Deniz Gezmiş, son derece disiplinli bir parti üyesi olmasına rağmen, kafasındaki birçok soruya parti yöneticilerinin yanıt vermemesi ya da verememesi nedeniyle giderek partiden uzaklaşmış, MDD stratejisini savundukları için partinin üyeliğe kabul etmediği veya ihraç ettiği sosyalistlerle yakın ilişki kurmuştu.

Deniz Gezmiş partiliyken ilk gözaltısını 15 - 31 Ağustos 1966 tarihleri arasında Ankara'dan İstanbul'a yürüyen Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin Taksim Anıtı'na çelenk koymaları sırasında yaşamıştı.

7 Kasım 1966'da *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi*'ne giren Deniz, üniversite öğrencisi olarak da ilk kez 19 Ocak 1967'de TMTF binasının yediemine verilmesini protesto eylemlerine katıldığı için gözaltına alınmıştı.

22 Kasım 1967'de öğrenci örgütlerinin düzenlediği Kıbrıs Mitingi sırasında *Âşık İhsani* ile birlikte ABD bayrağını yaktıkları gerekçesiyle gözaltına alınan *Deniz Gezmiş*, 30 Ocak 1968'de arkadaşlarıyla birlikte *Devrimci Hukukcular Örgütü*'nü kurmuş, 7 Mart 1968'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi konferans salonundaki bir toplantıda konuşan Devlet Bakanı *Seyfi Öztürk*'ü protesto ettiği için tutuklanmıştı.

Harun Karadeniz ise anımsayabildiğim kadarıyla *Türkiye İşçi Partisi*'ne üye olmamıştı, ancak MDD stratejisine karşı sosyalist bir gençlik lideri olarak birçok işçi, topraksız köylü ve öğrenci etkinliğinin ön saflarında yer almıştı.

Harun'un başını çektiği büyük öğrenci eylemlerinden biri 7 Kasım 1967'de İstanbul'dan başlayıp 11 gün sonra Ankara'ya ulaşan "Özel okullar devletleştirilsin" yürüyüşüydü. Bir diğer büyük etkinlik ise, 14 Mayıs 1968'de 17 kuruluşun ortak girişimiyle İstanbul'da başlatılan "NATO'ya Hayır!" haftasıydı.

Farklı devrim stratejisi benimsemiş ve farklı örgütlenmelerde yer almış olan *Harun* ve *Deniz*'in ana akım medyada ön plana çıkmaları, kitleler tarafından devrimci gençliği temsil eden iki lider olarak tanınmaları Haziran 1968'de *İstanbul Üniversitesi*'nin ve *İstanbul Teknik Üniversitesi*'nin öğrenciler tarafından işgalinden sonraya rastlıyordu..

İstanbul'da TİP üyesi ya da TİP'e yakın gençler FKF'nin İstanbul sekreterliğini kurarak örgütlenirken, *Deniz Gezmiş*, MDD stratejisine yakın arkadaşlarıyla birlikte 1968 sonunda İstanbul'da *Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB)*'ü kuracak, 1 Kasım 1968'de *TMGT*, *Ankara Üniversitesi* ve ODTÜ öğrenci birlikleriyle beraber "Samsun'dan Ankara'ya Mustafa Kemal Yürüyüşü" düzenleyecek, 28 Kasım 1968'de de ABD Büyükelçisi *Komer*'in gelişini Yeşilköy Havaalanı'nda protesto ettiği için tutuklanacaktı.

İstanbul Üniversitesi'nde sağcı güçlerin 16 Mart 1969'da başlattığı saldırılara öğrenci kitlesiyle birlikte karşı koyan *Gezmiş*, 31 Mayıs 1969'da *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi* öğrencilerinin reform tasarısının gerçekleşmemesini protesto gerekçesiyle giriştikleri işgale önderlik edecek, polisle çıkan çatışmalarda yaralanacak, hakkında gıyabi tutuklama kararı varken *Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi* saflarında çarpışmak için Filistin'e gidecek, oradan dönüşünde 23 Eylül 1969'te Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör *Orhan Aldıkaçtı*'nın ihbarı üzerine fakülteyi basan polisler tarafından gözaltına alınacaktı.

Tam da o gün, *Ant*'ta yayınlanan "Kavga zamanıdır" başlıklı yazımdan dolayı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde altı yıla kadar hapis istemiyle yargılanacaktım. Her

zamanki gibi duruşma sıramın gelmesini beklerken polisler gıyabi tutukluluğu vicahiye çevrilmek üzere *Deniz*'i adliyeye getirdiler.

Deniz'e refakat eden gençlerin benimle de dayanışma göstererek yargılanacağım salonu doldurmalarının da etki-siyle duruşmam beraatle sonuçlandıktan sonra alt kata inerek *Deniz*'i buldum.

Hâlâ elleri kelepçeliydi ve de endişeliydi: "Arkadaşlar senin beraat ettiğini söylediler, geçmiş olsun, dedi... Ama devrimci basına ve devrimci gençliğe karşı bu dâvalar bitmez. Daha ağır şeylerle karşılaşacağız... *Mehmet Cantekin*'i vurdular... Daha kimler vurulacak? Yarın serbest bırakılsam bile hayatta bırakırlar mı? Ama direneceğiz..."

Deniz haklıydı. Tutuklandığı o gün İstanbul'da *Mustafa Taylan Özgür* de vuruldu.

Cinayet makinesi işlemeye başlamıştı.

O cinayet makinesi 12 Mart darbesinin ardından 6 Mayıs 1972'de, *Yusuf Arslan* ve *Hüseyin İnan*'la birlikte *Deniz Gezmiş*'i de idam sehpasında katledecekti.

Harun Karadeniz'in erken ölümüne yolculuğu *Deniz Gezmiş*'inkinden farklıydı.

Harun gençlik mücadelesini her daim işçi sınıfının öncülüğündeki sosyalist devrim mücadelesinin bir bileşeni olarak görmüştü. Bu amacını Avrupa'da 1968 direnişleri başladıktan sonra *Ant*'a verdiği demeçte şöyle açıklıyordu:

"Gençlik liderleri toplumların sosyal, ekonomik yapısına göre farklı nitelikler taşır. Batı gençliği ve onun liderleri, az gelişmiş ülke gençlerine kıyasla, belirli bir refah içindedir. Bunların yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeleri kendi isteklerine bağlıdır. Az gelişmiş ülkelerin gençliği ise, Batı gençliğinin aksine kendisinin ve ülkesinin geleceğinden endişelidir. Bu gençlik için, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmek ve onları çözüme doğru götürmek kaçınılmaz bir zorunluluktur."

Harun, 1968'de *İstanbul Teknik Üniversitesi*'nin işga-

linde öncüydü. Ama işçi sınıfının mücadelesinde de ön saf-
larda yer alıyordu. Örneğin İstanbul'da *Derby Lastik fab-
rikası* işçiler tarafından işgal edildiğinde *İTÜ İşgal Konseyi*
de oradaydı, *Harun* işçilere sesleniyordu: “Bu halkın evlat-
ları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız.
Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerekliğinde yine gele-
ceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!”

O zamana kadar gençlik eylemlerinde “*Ordu-Gençlik
Elele*” sloganı atılırken, Harun ve arkadaşlarının bu daya-
nışmasını 9 Temmuz 1968 tarihli *Ant*'in kapağında “*İşçi-
Gençlik Elele!*” sloganıyla duyurmuştuk.

Harun aynı yılın 6. Filo'yu protesto eylemlerinde de
etkin rol oynamış, bu direniş sırasında 17 Temmuz 1968 gü-
nü *İTÜ Gümüşsuyu* öğrenci yurdunu basan polisler tarafın-
dan ikinci kattan atılan yakın arkadaşı *Vedat Demircioğlu*'nu
kaybetmişti.

Sınıf mücadelesi açısından 1969'un önemli gelişme-
lerinden biri, yıllardır değil kutlanması, adının anılması dahi
yasaklanan 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın DİSK yönetimi tara-
findan ilk kez bir bildiri yayınlanarak kutlanmasıydı. O yıl
Harun'un lideri olduğu *İTÜ Öğrenci Birliği* başta olmak
üzere birçok öğrenci örgütü de bildiriler yayımlayarak işçi
sınıfı bayramı kutlamasına katıldılar.

Aynı yıl Kartal bölgesinde işçiler tarafından kurulan
İstanbul Bölgesi İşçi Birliği'nde de aktif olarak yer alan
Harun, *Ant Dergisi*'nin yazı kuruluna da katılmış, daha son-
raki sayılarda her hafta “Devrimcinin Sözlüğü” köşesini
hazırlamayı üstlenmişti.

12 Mart 1971 Darbesi sonrasında, kanser tedavisi
görmesi gerekirken, *Harun Karadeniz* de tüm devrimciler
gibi tutuklanarak önce benim de sanık olduğum *TKP* dava-
sında, ardından *Dev-Genç* davasında yargılandı.

Zindanlarda hastalığı daha da vahimleşen Harun, ser-
best bırakıldıktan sonra son bir umutla tedavi görmek için
İngiltere'ye gidecek, kolunun kesilmesine rağmen kansere

yenik düşerek 15 Ağustos 1975'te hayata gözlerini yuma-
caktı.

Genç yaşında yaşama veda etmeden önce *Olaylı Yıllar ve Gençlik, Eğitim Üretim İçindir, Devrimcinin Sözlüğü, Yaşamımdan Acı Dilimler ve Kapitallsiz Kapitalistler* adlı kitapları yazan *Harun Karadeniz*, faşistlerin yaşamına nasıl kasdettiklerini ölümünden kısa bir süre önce şöyle anlatmıştı:

“İstanbul’a geldikten sonra öğreniyorum ki, ben içeri-
deyken karım İstanbul Sıkıyönetim Adli Müşaviri Turgut
Akan’a çıkmış ve ‘Kocamı hangi suçla tutuyorsunuz? Sağlığı
iyi değil, hayati tehlike söz konusu. Sağlık kurulları ve klinik
raporları bu durumu belirtiyor’ demiş. Adli Müşavir’in ce-
vabı benim Ankara öykümün içyüzünü açıklamaya yeter de
artar bile... ‘Ölsün istiyoruz’ demiş Adli Müşavir. ‘O eline
silah almadı, eğer eline silah alsaydı işini bitirmek çok ko-
laydı. O bizim için eline silah alanlardan daha tehlikeli ve
onun için de ölsün istiyoruz.’ Bu sözler 1972 yılı sonba-
harında söylendi. Şu an yıl 1975 ve aylardan şubat. Benim
sağ kolum kesildi ve fakat ölmedim...”

Sevgili Harun’u, *Deniz Gezmiş’in* idamından üç yıl
sonra, 15 Ağustos 1975’te sonsuzluğa uğurladık.

Harun’ların ve Deniz’lerin mücadele yıllarında ben de
iki yıl *Akşam* gazetesinde, ardından beş yıl *Ant* dergisinde ve
kitaplarında, işçi sınıfının, küçük köylülüğün ve gençliğin
örgütlenmesini, mücadelelerini ve görüşlerini yansıtan haber
ve yorumlar yayınlamayı bir görev bildim.

O dönem, *1925 Takriri Sükûnu*’ndan 60’lı yılların ba-
şına kadar süregelen açık ya da örtülü faşizan baskıların kıs-
men azaldığı, işçi sınıfının sendikal ve siyasal planda ilk kez
örgütlenerek parlamento dahil tüm alanlarda sesini duyura-
bildiği, üç kıtada ulusal kurtuluş hareketlerinin ve anti-faşist
mücadelelerin güçlendiği, ardından 68 uyanış ve direnişinin
tüm dünyayı sarstığı tarihsel bir değişim sürecinin tüm izle-
rini taşıyordu.

2. Dünya Savaşı’ndan sonra girilen ve benim de genç

yaşta tanıdığı olduğum “demokrasiye geçiş” dönemi, sol partilerin ve sendikaların yasaklanması, komünist tutuklamalarının sürüp gitmesi, İstanbul’da *Tan*, İzmir’de *Zincirli Hürriyet* gazetelerinin kışkırtılmış sürüler tarafından yakılıp yıkılması, *Sabahattin Ali*’nin bir tetikçiye katlettilmesiyle lekeliydi.

Demokrat Parti’nin 1950’de büyük kitle desteğiyle iktidara gelmesi, basın rejiminde de belli bir liberalleşmeye yolaçmıştı. 21 Temmuz 1950’de *Basın Yasası* değiştirilerek gazete ve dergi çıkarmak için izin alma zorunluluğu kaldırılmış, bildirimde bulunma yeterli sayılmış, gazete sahipleri cezai sorumluluktan muaf tutulmuştu.

13 Haziran 1952’de de, *Basın Mesleği’nde Çalışanlarla Çalıştırılanlar Arasındaki İlişkilerin Düzenlenmesini Öngören Yasa*’yla gazetecilere ilk kez bazı sosyal haklar, daha da önemlisi sendika kurma hakkı tanınmıştı.

Ama tıpkı ikinci Meşrutiyet sonrasında olduğu gibi, bu coşku ve heyecan dönemi kısa sürecek, gazeteciler üzerinden bir yıl dahi geçmeden kendilerini yeniden basın özgürlüğünü elde etme mücadelesi içinde bulacaktı.

1952, benim de 70 yıllık gazetecilik yaşamımın başlangıcıydı. Yüksek öğrenim yapabilmek için mutlaka para kazanmak zorunda olduğum için, ilk önce Türkiye’nin ilk ofset günlük gazetesi olan *Ege Güneşi*’nde işe başlamış, onun kapanmasının ardından 1953’te iktidardaki DP’nin kalesi sayılan İzmir’in ilk muhalif gazetesi *Sabah Postası*’nın kadrosunda yer almıştım.

DP döneminde basın özgürlüğüne ilk darbe de o yıl, ana muhalefet partisi CHP’nin mallarına el konurken parti organı *Ulus* gazetesinin de yayınının durdurulmasıyla indirildi. 9 Mart 1954’te *Neşir ve Radyo Yoluyla İşlenecek Cürümler Hakkında Kanun* çıkartılarak basın suçları için öngörülen cezalar ağırlaştırıldı, basın davalarında ispat hakkı kaldırıldı, savcılara da şikayete bağlı olmaksızın dava açma yetkisi tanındı.

7 Haziran 1956’da “kötü niyetli ve özel maksada matuf yayında bulunmak” ceza kapsamına alındı, gizli nitelikteki

hükümet ve parti meclis grubu toplantılarını basına yansıtmak suç sayıldı.

26 Kasım 1957’de gazete ve dergi kağıtlarının ithal ve dağıtımını devlet tekeline, 3 Eylül 1958’de de resmi ilan ve reklam dağıtımını devlet kontroluna alınarak muhalif basın üzerinde ekonomik baskı uygulanmağa başlandı. Resmi ilan ve reklamlardan arslan payı, tirajları düşük de olsa, iktidarı destekleyen gazetelere verilirken, muhalif gazetelerin ve dergilerin, tirajları yüksek de olsa, tüm resmi ilan ve reklamları kesildi.

Bu uygulamanın yanısıra, iktidarı destekleyen gazeteler Başbakanlığın emrindeki “örtülü ödenek”le de beslenmeğe başlandı. Böylece Türkiye’de, tıpkı CHP’nin tek parti döneminde olduğu gibi, “besleme basın” diye adlandırılan bir uydu basın kategorisi ortaya çıktı.

Bunların karşısında muhalif günlük gazete olarak Ankara’da *Ulus*’un yerine çıkartılan *Halkçı*, İstanbul’da *Dünya*, İzmir’de *Sabah Postası* ve *Demokrat İzmir* yer alıyordu.

Bu arada, *Time* ve *Newsweek* gibi Amerikan dergilerinden esinlenerek yayınlanan *Akis* ve *Kim* haftalık haber dergileri, Mülkiyeliler çevresinin çıkarttığı *Forum* dergisi, mücadeleci yayınlarla Türk basınına yeni bir dinamizm getirdiler.

Klasik hak ve özgürlüklerin savunucusu basına dahi tahammülsüz hale gelen DP iktidarı, sosyalist düşüncenin yayılmasına ta başından beri karşıydı. Soğuk savaş atmosferi içerisinde tamamen ABD’nin dümensuyunda bir dış politika izleyen iktidar, sosyalistliği afişe olanlar şöyle dursun, Türk-Amerikan ilişkilerine eleştirel gözle bakan gazetecileri dahi “komünist” veya “Sovyetler’in beşinci kolu” saymaktaydı.

Sosyalist aydınlar bu dönemde sosyal gerçekleri sadece tirajı sınırlı *Varlık*, *Yeditepe*, *Yeni Ufuklar*, *Seçilmiş Hikayeler*, *Ataç*, *Pazar Postası*, *Hisar* gibi edebiyat ağırlıklı dergilerde veya *Akbaba*, *Tef*, *Kırkbirbuçuk* gibi mizah dergilerinde, ama tam bir oto-sansür altında dile getirebiliyorlardı.

Muhafif gazeteciler aleyhine açılan davaların ilk kurbanı, Türkiye'nin o dönemdeki en yaşlı gazetecisi *Hüseyin Cahit Yalçın* idi. Bunu DP iktidarının son altı yılında yüzlerce gazetecinin sudan bahanelerle mahkemelere sevk edilmesi, hattâ hapse atılması izledi.

Hükümetin bir provokasyonu sonucu patlak veren 6-7 Eylül 1955 pogromundan sonra sıkıyönetim ilan edilerek en ufak bahaneyle gazetelerin kapatılması uygulamasına geçildi. Sıkıyönetim komutanlığı tarafından hükümeti eleştirmek yasaklandığı gibi, darlık, kıtlık ve yokluk haberleri yazılması da yasak kapsamına alındı.

Aynı yıl muhalefet liderlerini izleyen gazetecilere yapılan baskıları ve saldırıları protesto ettiği için *İstanbul Gazeteciler Sendikası* da hükümet kararıyla dokuz ay kapatıldı.

Dönemin ünlü muhalif gazetelerinden *Demokrat İzmir*'in binası 2 Mayıs 1959 tarihinde DP militanları tarafından basılarak ateşe verildi, dizgi ve baskı makineleri tahrip edildi.

Basına baskılar, 27 Nisan 1960'da TBMM Tahkikat Komisyonu'nu kurulmasıyla en üst düzeye ulaşıyordu. Komisyon yayınlara yasak koyma, basım ve dağıtımını önleme yetkisiyle donatıldı. Sıkıyönetim ilan edilerek 12 günlük gazete ve dergi arka arkaya kapatıldı.

Aynı dönemde, hükümetin baskılarına paralel olarak, Türk basını üzerinde kapitalist çevrelerin kontrolü de gittikçe güçlendi. Kapitalizmin gelişmesi ve tüketime yönelik sektörlerin sürüm arayışı, doğal olarak reklam kampanyalarına ağırlık vermesine yol açıyor ve bu reklamlar giderek yüksek tirajlı gazetelerin ana gelir kaynağı haline geliyordu.

İdeolojik planda esasen daha CHP'nin tek parti döneminde anti-komünizme ve şovenizme koşullandırılmış olan günlük basın, DP döneminde bu çizgiyi daha sansasyonel biçimde geliştirdi. İç politikada zaman zaman iktidara ters görüşleri savunsalar da, tüm büyük tiraj gazeteleri dış sorunlarda ABD'nin dayattığı politikaların itirazsız destekleyicisi kesil-

mektedir. “Sovyet tehdidi”, “komünist komplosu” istisnasız tüm gazetelerin ortak jargonuydu.

Bu ortak tutumdur ki, dönemin büyük gazetelerinin yıllarca destekledikleri DP iktidarına karşı tavır almasında önemli bir etken olacaktır. O günleri iyi anımsıyorum. Gerçekten de ülke ekonomisi yanlış politikalar sonucu batarken artık Batı ülkelerinden ve finans kurumlarından beklediği desteği alamayan Menderes’in başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkelerle ticarete ağırlık vermeye başlayacağı, hattâ bu amaçla Moskova’ya bir seyahat yapacağı söylentileri adamakıllı yayılmıştı.

Gerçekten de ABD yıllardır bir dediğini iki etmeyen Menderes’i artık defterden silmişti, yeni alternatifler arayışı içindeydi. TBMM’nin o sırada Washington’u yatıştırmak için Türk-Amerikan Savunma Anlaşması’nı imzalaması da bir şeyi değiştirmeyecekti.

O denli ki, hükümetin gerilimi düşürmek için bir “erken seçim” niyetini açıklaması dahi büyük medya tarafından yok sayılacaktı.

Bu gelişmeler olurken ben *Milliyet* gazetesinin İzmir temsilcisi, aynı zamanda İzmir Gazeteciler Sendikası’nın yönetim kurulu üyesiydim. 27 Mart 1960’da İzmir’e gelen Başbakan Yardımcısı Medeni Berk gazetecilerle özel bir görüşme yapmak istediğini bildirmişti. Görüşmemiz İzmir Borsa binasında oldu. Berk, iktidarın bazı iktisadi projelerinden bahsettikten sonra sözü siyasal duruma getirdi ve herkesi şaşırtacak şekilde genel seçimlerin zamanından önce, 1960’ın sonbaharında yapılacağını, kesin seçim gününün ise yakında belirleneceğini açıkladı.

Büyük bir hızla askeri darbe ortamına sürüklenen ülkede iktidarın iki numaralı sorumlusunun böyle bir açıklamada bulunması gelişmelere yeni bir yön kazandırabilirdi.

Haberi derhal İstanbul’a geçtim ve ertesi gün *Milliyet*’in manşetinde yayınlandı, Abdi İpekçi de erken seçimin yaşanan siyasal krize oy sandığında bir çözüm getirebilece-

ğini vurgulayan bir yorum yazdı, ancak gazetelerin çoğunda bu açıklamaya yer verilmedi.

27 Mayıs 1960 darbesi, daha ilk gününde Türkiye radyolarından “NATO’ya, CENTO’ya bağlıyız” diye yemin ederek işe başladığı için de, büyük medya tarafından da büyük coşkuyla karşılandı. Bir zamanlar *Menderes*’in dal-kavukluğunu yapmış gazetelerde dahi devrilen DP yöneticileri zaman zaman iftiraya varan ifadelerle suçlanırken, darbeci subaylar “*büyük kurtarıcılar*” olarak göklere çıkarılıyor, efsaneleştiriliyordu.

Yönetime el koyduğunda en yakın müttefik olarak basını bulan *Milli Birlik Komitesi*’nin ilk uygulamalarından biri, hapisteki gazetecilerin salıverilmesi oldu.

12 Ekim 1960’da “*Neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek cürümler*” hakkındaki 6334 ve 6732 sayılı kanunlar iptal edildi. 29 Kasım 1960’da da *Basın Kanunu*’ndaki anti-demokratik hükümleri kaldıran 143 sayılı kanun kabul edildi.

Ayrıca, 1 Aralık 1960’da *Türk Ceza Kanunu*’nun 481. maddesi değiştirilerek gazeteciye, mahkemeye verilmesi halinde, iddiasını ispatlama hakkı tanındı.

Bâbîâlî patronlarıyla askeri yönetim arasındaki ilk soğukluk, MBK’nın bazı genç üyelerinin “*Yakında Bâbîâlî’den geçeceğiz*” şeklindeki demeçleriyle patlak verdi.

Bu üyelerden bir kısmının kısa süre sonra MBK’den tasfiye edilip sürgüne gönderilmiş olmasına rağmen, basın sendikalarının dayatması sonucunda MBK 10 Ocak 1961’de basınla ilgili iki önemli reformu gerçekleştirdi.

5953 sayılı *Fikir İşçileri Kanunu* 212 sayılı yeni bir kanunla değiştirilerek, çalışan gazeteciye patron baskısı karşısında daha güvenceli bir statü kazandırmak üzere, gazetecinin kıdem hakkının mesleğe giriş tarihinden itibaren hesaplanması, gazetenin kapanması halinde çalışan gazeteciye kıdemine uygun bir tazminat verilmesi, kendisinin istifa etmesi halinde de kıdem tazminatı ödenmesi, aylıkların ay başında peşin ödenmemesi halinde her geçen gün için ay-

lığa yüzde 5 faiz eklenmesi, gece çalışan gazetecilere haftada iki gün izin hakkı tanınması zorunlu hale getirildi.

Bu önlemler basın emekçilerini ne kadar memnun etiyse, gazete sahiplerinin şiddetli tepkisine ve topyekun MBK yönetiminin karşısına geçmelerine neden oldu. Dokuz büyük gazetenin, *Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Vatan, Yeni İstanbul* ve *Yeni Sabah*'ın sahipleri ortak bir bildiri yayınlayarak bu kanunları protesto için gazetelerini üç gün yayınlamayacaklarını açıkladılar.

Ancak, basın çalışanları üç gün süreyle *Basın* adında bir gazete çıkartarak ve yürüyüş düzenleyerek yeni çıkartılan yasaları savundular. Patronlar gazete çıkartmamakla hiçbir değişiklik sağlayamadıkları gibi, fikir işçilerinin kendileri karşısında daha örgütlü ve mücadeleci bir konuma girmelerine bizzat yol açmış oldular.

Ne ki, 212 sayılı yasa çalışan gazetecilere yeni haklar sağlarken, gazetelerin yayınlanmasında en az onlar kadar emeği geçen beden işçilerinin, yani müretteplerin ve baskıcıların hakları hiç dikkate alınmamıştı. Oysa onlar fikir işçilerine oranla daha ağır koşullarda çalışıyor, çoğu her gün antimuanlı kurşun buharını ciğerlerine çekmek zorunda kaldığından genç yaşta hasta düşüyor, hayatını kaybediyordu.

Dahası, gazeteciler genellikle egemen düzenden yana tavır alırken mürettepler Türkiye'nin sınıf mücadelelerinde daima öncü rol oynamışlardı.

212 sayılı yasa çalışan gazetecilerin lehine olmakla birlikte basında fikir ve beden işçileri arasında ikinciler aleyhine bir ayırım getiriyordu.

Bu nedenledir ki patronların gazete kapatma kararına misilleme olarak İstanbul Gazeteciler Sendikası *Basın* gazetesini yayınlarken gazetelerin teknik servislerinde çalışanların desteğini sağlayamamış, gazete o sıralarda MBK'nın el koyduğu *Son Havadis* Gazetesi tesislerinde küçük matbaalardan toplanan mürettepler çalıştırılarak yayınlanabilmişti.

O sıralarda sadece *İzmir Gazeteciler Sendikası*'nın değil, aynı zamanda tüm gazeteci sendikacılarının çatı örgütü *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu*'nun da yönetim kurulundaydım.

Her iki kuruluşta da, daha ileri bir adım atarak fikir ve beden işçilerinin tek çatı altında toplanması, 212 sayılı yasayla gazetecilere verilen hakların teknik ve idari servislerde çalışanlara da tanınması için mücadele vermeye başladık.

Aynı durum basının kendi kendini denetimi için de söz konusuydu.

Milliyet'te çalıştığım günlerdi. Genel Yayın Müdürü *Abdi İpekçi*, ileride basın mevzuatının yeniden ağır ceza tehditleriyle doldurulmasını engellemek için gazetecilerin kendi kendilerini denetleyebilecekleri bir mekanizma oluşturması için ciddi bir uğraş içindeydi. Onun gayretleriyle ilk olarak basın üzerindeki sansürün kaldırılışının yıldönümü olan 24 Temmuz 1960'da bir *Basın Ahlak Yasası* imzalandı. Ardından da bu özdenetimin uygulanmasını sağlamak üzere çeşitli meslek kuruluşları temsilcilerinin de katılımıyla kurulan *Basın Şeref Divanı* ilk kez 19 Ağustos 1960'da İstanbul'da toplandı.

Benim de İzmir basınına temsilen yer aldığım divanın başkanlığını haklı olarak *Abdi İpekçi* yapıyordu.

Başlangıçta Türkiye'deki gazetelerin hemen hepsi *Basın Ahlak Yasası*'na uymayı kabul ederek bu taahhütlerini sayfalarında ilan ettilerse de, zamanla bazı gazetelerin tiraj kavgaları nedeniyle taahhütlerini geri almaları, daha da önemlisi basına karşı cezalar öngören yeni yasa değişikliklerinin yapılması yüzünden özdenetim uygulaması ancak yedi yıl kadar sürebildi.

1961'de kabul edilen 195 sayılı kanunla çalışan gazetecilerin de temsil edildiği özerk bir *Basın İlan Kurumu* kurularak, gazetelere resmi ilan ve reklam dağıtımı hükümetin kontrolundan çıkartılmıştı.

Resmi ilan ve reklamların tüm gazetelere belli kriter-

lerle hakça dağıtılmasını sağlamak üzere yeni kurulan *Basın İlan Kurumu* devlet ve üniversite temsilcilerinden, basın çalışanlarının ve çalıştıranlarının temsilcilerinden oluşuyordu. *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu* bu kuruma temsilci olarak beni seçmişti.

Basın İlan Kurumu'nda en önemli mücadele konularımızdan birisi, gazetecilerin 212 sayılı yasayla tanınan sosyal haklarını uygulamayan, *Basın Ahlak Yasası*'na uymayan gazetelere resmi ilan ve reklam verilmemesiydi. Uzun tartışmalardan sonra bu öneriyi kabul ettirmeyi başardık.

Daha sonra Kurucu Meclis tarafından kabul edilerek halkoyundan geçirilen 1961 anayasası, "basının sansür edilemeyeceği, yayın yasağı konamayacağı, gazete ve dergilerin toplatılamayacağı ve kapatılamayacağı" gibi hükümler getirdi.

Ancak yeni anayasa "sosyalizme açık" olup olmama konusunda muğlaklık taşıyor, sosyalist düşüncenin özgürce yayılması için gereken güvenceyi vermiyordu. Üstelik, Türk Ceza Kanunu'nun komünist örgütlenmeyi ve ifadeyi, Kürt adının kullanılmasını ağır ceza tehditleriyle yasaklayan 141 ve 142. maddeleri yürürlükte tutuluyordu.

Gelmiş geçmiş siyasal iktidarların ortak çizgisini oluşturan sol düşmanlığı, 27 Mayıs'tan kısa bir süre sonra da kendisini tekrar göstermekte gecikmedi.

Tanin gazetesi yazarı *Aziz Nesin* ile genel yayın müdürü *İhsan Ada*'nın 18 Mayıs 1961 günü gazetede sol propaganda yaptıkları gerekçesiyle göz altına alınmaları, MBK yönetimini destekleyen demokratik güçlerde bir şok etkisi yarattı.

Gazetenin sahibi, CHP'nin eski genel sekreteri *Kasım Gülek*'in, bu tutuklama üzerine "Dün nezaret altına alınan muharrir *Aziz Nesin*'in son zamanlarda gazetemiz için yararlı olmadığına kanaat getirmiş ve kendisiyle ilgimizi kesmiştik. *Tanin* daima büyük Atatürk'ün izinde ve Türk milletinin hizmetinde vazife görecektir" şeklinde bir açıklama yayınlaması,

kısa süren bir özgürlük döneminden sonra anti-komünist is-
terinin yeniden kabarmaya başladığını kanıtlıyordu.

MBK dönemi kapandıktan sonra, CHP'nin başını çek-
tiği koalisyon hükümetleri döneminde, 5 Mart 1962 tarihinde
kabul edilen 38 sayılı *Tedbirler Kanunu* ile basın özgürlü-
ğüne ilk yasal sınırlama getirildi. Ordunun baskısıyla kabul
edilen bu yeni yasaya göre, "27 Mayıs devrimini söz, yazı,
haber, havadis, resim, karikatür ve başka araçlarla yersiz,
haksız veya gayrimeşru göstermeye çalışan veya DP iktida-
rını öven ve savunan" gazetecilerin cezalandırılması öngö-
rülüyordu.

Ancak, bazı kovuşturmalara dayanak olmasına rağmen,
Tedbirler Kanunu kısa zamanda işlemez hale geldi. Çünkü
dönem, DP'nin mirasçısı AP'nin yükselme dönemiymişti. Bu
yasaya rağmen, 27 Mayıs'tan bir süre sonra yayınlanmaya
başlayan *Yeni İstanbul*, Kemal Ilıcak'ın mülkiyetine geçen
Tercüman ve daha sonra çıkan *Son Havadis* ve *Adalet* gaze-
teleri 27 Mayıs'ı eleştiren ve DP dönemini yücelten yayınlarıyla
AP'nin güçlenmesine ve 1965 seçimlerinde tek başına
iktidar olmasına büyük katkıda bulundular.

Darbe sonrası ilk genel seçim yapıldıktan sonra AP ile
koalisyon yapan CHP'nin ilk darbesini yiyenlerden biri de ben
oldum. *Milliyet*'ten sonra İzmir'de yeniden çalışmaya başla-
dığım *Sabah Postası* gazetesinde genç bir kadro oluşturmuş,
Türkiye ve dünya olaylarını sol açıdan değerlendirmeye baş-
lamıştık. Ancak gazetenin patronu CHP kodamanlarından, eski
bakan ve yeni milletvekili Şevket Adalan "Gazeteyi Pravda'ya
döndürmüşsünüz, Doğan artık köşe yazısı yazmayacak..." diye
emir vererek beni gazeteden uzaklaştırdı.

Bu dönemde tüm zamanımı sendika çalışmalarına ver-
meye başladım. Çalışan gazetecilerin asgari ücretlerini tesbit
etmek üzere *Asgari Ücret Komisyonu* toplanacaktı. *İzmir Ga-
zeteciler Sendikası*, patron ve hükümet temsilcilerinin de ka-
tıldığı komisyonda çalışan gazetecileri temsil yetkisini bana
verdi.

Artık gazete çalışması da yapmadığımdan, komisyon toplantısından önce günlerce süren yoğun bir araştırma yaptım. Dünyada gazeteci ücretlerinin genel ücret ortalamasına göre oranlarını saptadıktan sonra, bir gazetecinin başka gelir kaynaklarına bağımlı olmadan özgürce çalışabilmesi ve mesleki planda sürekli kendini yenileyebilmesi için alması gereken net aylığın ne olması gerektiğini fiyat endeksleri bazında saptadım. O sıralarda birkaç büyük İstanbul gazetesi dışındaki medyada çalışan muhabirler ayda 500-600 Lira, sayfa sekreterleri, istihbarat şefleri, sorumlu müdürler ise 900-1000 Lira civarında bir ücret alıyordu.

Hazırladığım ayrıntılı dosyadaki verileri dikkate alan *Asgari Ücret Komisyonu* asgari gazeteci ücretlerini üç misline yükselten bağlayıcı bir karar aldı. Bu karar daha sonra diğer kentlerdeki asgari ücret komisyonları tarafından da benimsendi.

Ancak bu kararı çıkarttığım için İzmir'deki tüm gazete patronları beni derhal kara listeye aldılar, hiçbir gazetede çalışma olanağım kalmadığı için 1962 yazında göçmen işçi olarak İngiltere'ye gitmek zorunda kaldım.

Fakat bu ilk göçüm uzun sürmedi...

İzmir'deki arkadaşlarım *Türkiye İşçi Partisi'nin* Mehmet Ali Aybar'ın genel başkanlığında büyük kentlerde örgütlenmeye koyulduğunu bildirip yurda dönmem çağrısı yapınca hemen Türkiye'ye döndüm, İstanbul'da Aybar ve kurucu sendika lideriyle görüştüğümde sonra partinin İzmir yönetim kurulunda sorumluluk üstlendim.

Temmuz ayının ortalarında Yapı İşçileri Sendikası başkanı *Tahir Öztürk*, Karadeniz Ereğlisi'nde Amerikan Morrison firmasının üstlendiği demir-çelik tesisleri inşaatındaki işçi sömürüsüne karşı büyük bir protesto mitingi düzenlemişti. Patron 1960'dan önce "Barajlar Kralı" olarak ün yapmış olan eski Su İşleri genel müdürü Süleyman Demirel'di...

TİP İzmir örgütü olarak biz de bir delegasyonla mitinge katılmak üzere önce Ankara'ya gittik.

O sırada Müşerref Hekimoğlu *Öncü Gazetesi*'ni devralmış, yeni bir kadro kurarak onu solun sesini duyuracak bir gazete haline getirmek istiyordu. Onun ısrarı üzerine *Öncü* gazetesinin İzmir temsilciliğini üstlendim, ilk görev olarak da Ereğli mitingini *Öncü* adına büyük bir ekiple birlikte izleyerek işçilerin nasıl sömürüldüğünü yansıttım.

Aybar yönetimindeki *Türkiye İşçi Partisi* de tam o günlerde Türk Ceza Kanunu'ndaki 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için kampanya başlatmıştı.

İzmir'e döner dönmez hem TIP, hem de *Öncü* gazetesi adına açtığımız kampanyaya özellikle Yugoslavya göçmeni ve Kürt işçilerin yoğun yaşadığı gecekondu semtlerinden büyük bir katılım sağladık. Bu semtlerden Gültepe daha da ileri giderek 1963'de yapılan ara seçimlerde TIP'li yapı işçisi *Mehmet Günay*'ı Türkiye'nin ilk sosyalist belediye başkanı olarak seçecekti.

Yönetim kurulu üyesi olduğum *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu* da, önerim üzerine düşünce ve basın özgürlüğünün önündeki en büyük engellerden biri olan 141 ve 142. maddelerin kaldırılması kampanyasına açık destek verdi.

İzmir'e döneceğim gün Aybar partinin basın ve araştırma bürolarında görev almak üzere İstanbul'a gelmemi önerdiği için 1962 sonunda İstanbul'a gelerek *Gece Postası* gazetesinde çalışmaya başladım. Kısa sürede genel yayın yönetmeni olduğum ve her gün işçi haklarını savunan yazılar yazdığım gazete öğle üzeri yayınlandığı için öğlene kadar orada çalışıyor, öğleden sonra sendikada, akşamları da parti genel merkezinde militanlık yapıyordum.

Yeni dönemde ilk sol haftalık dergi olarak yayınlanan *Yön*'ün giderek daha "tepeden inmece" bir çizgi benimsemesi, TIP'e karşı mesafeli durması karşısında parti yönetimi haftalık bir sol dergi yayınlama kararı aldı.

Haftalık *Sosyal Adalet* dergisi 1963'te *Turhan Tükel*'in yönetmenliğinde yayına başladı, İleride *Bilim ve Sosyalizm*

Yayınlari'nı kuracak olan *Süleyman Ege* ile ben de kendisine derginin hazırlanmasında yardımcı oluyorduk.

Partinin eli kalem tutan tüm üyeleri de dergiye yazıyordu. TİP kadrolarını da aşan daha geniş bir okur kitlesine seslenebilme düşüncesiyle ilk sayıda *Yön* hareketine yakınlığı bilinen DPT Müsteşarı *Osman Nuri Torun*'un bir yazısına da yer verilmişti.

21 Mayıs 1963 darbe girişimi olduğunda ben hâlâ *Gece Postası* gazetesinin yayın yönetmeniydim. Hemen sıkıyönetim ilan edilerek bir dizi yasaklar konulduğundan ne *Gece Postası*'nda ne de *Sosyal Adalet*'te konuya ilişkin herhangi bir analiz ya da yorum yapmak mümkündü.

Yine de bir esnaf derneğinin hiç de siyasal yanı olmayan kongre çağrısı sıkıyönetimden izin alınmadan yayımlandığı için bir sabah vakti mevcutlu olarak önce *Sansaryan Hanı*'na, oradan *1. Ordu Komutanlığı*'na götürüldüm, ardından da *Balmumcu*'daki sıkıyönetim askeri mahkemesine sevkedildim.

Balmumcu'da asker nezaretinde sorgu sıramı beklerken arada bir başka askerler de mahkeme salonunun bulunduğu kata çıkıyor, bana nezaret eden askerlerle aralarında Kürtçe konuşuyorlardı. Ne konuştuklarını anlamıyordum, ama konuşmada geçen bazı tanıdık isimler kulağıma takılıyordu: *Musa Anter, Medet Serhat, Edip Karahan, Sait Elçi, Yaşar Kaya, Doğan Kılıç, Enver AYTEKİN...*

Onlar, her sıkıyönetim döneminde olduğu gibi, ilk ağızda tutuklanan Kürt aydınlarıydı. Bu isimlerin her tekrarlanışında askerlerin gözleri parılıyordu, yüzlerinde belirgin bir hayranlık ve mutluluk ifadesi okunuyordu. Belli ki sözüntü ettikleri kişiler, Kürt halkının varlıklarından ve mücadelelerinden gurur duyduğu çocuklarıydı.

Çoğunu şahsen ya gazetecilik ya da parti çalışmaları çerçevesinde tanımıştım. Türkiye'nin basın ve kültür merkezi o yıllarda Bâbîâli'ydi. TİP'in genel merkezi de o sırada İstanbul Valiliği'nin hemen yanbaşıdaydı. Partiye ya da ga-

zeteye gidip gelmek için Sirkeci'den başlayıp Divanyolu Caddesi'ne kadar uzanan "yokuş" her gün en az iki kez katedilirdi. Bu kat edişlerde mutlaka Kürt arkadaşlardan bir ikisine rastlamak mümkündü. Konuşmalar da genellikle, o sırada yükseliş halinde olan TİP'in Kürt sorununa yaklaşımı üzerinde yoğunlaşıyordu.

Onların görüşleri, eleştirileri ve uyarılarıdır ki, gerek TİP içindeki mücadelelerde, gerekse daha sonraki yıllarda yönetmenliğini yaptığım *Akşam Gazetesi* ve *Ant Dergisi*'nde, sınıfsal sorunların yanısıra Türkiye'nin halklar sorununu, özellikle de Kürt sorununu ön planda ele almamda büyük rol oynayacaktı.

Sol açılışın önemli olaylarından biri, *Cumhuriyet* gazetesinin 1962-63'te açtığı Yunus Nadi Makale Yarışması'na "Türkiye'nin Tek Kurtuluş Yolu Sosyalizm" başlıklı makalesiyle katılan *Şadi Alkılıç*'in komünist propaganda gerekçesiyle tutuklanıp yıllarca hapiste yatırılmasıydı. 1967'de *Ant*'ı yayınlamaya başladığımızda *Amnesty International*'in kaptan yansıttığımız kampanyası sayesinde tahliye edilen *Alkılıç*, beş yıl sonra sıkıyönetim tarafından açılan ve benim de aranan sanıkları arasında olduğum TKP davasında yeniden tutuklanacaktı.

Friedrich Engels'in *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu* adlı kitabının 1962'de Sosyal Yayınlar tarafından, 1797'de idam edilen Babeuf'ün *Devrim Yazıları*'nın 1964'te Vedat Günyol ve Sabahattin Eyüboğlu'nun ortak çevirisiyle Çan Yayınları tarafından, Yıllardır adının anılması bile suç sayılan Nazım Hikmet'in *Kurtuluş Savaşı Destanı*'nin 1965'te Yön tarafından yayınlanması dönemin düşün yaşamının en önemli olaylarındandı.

Ben 1964 yazında Türkiye'nin en eski gazetesi *Akşam*'da gece sekreteri olarak çalışmaya başlamıştım. Birkaç ay sonra da, ileride *Cem Yayınevi*'ni kuracak olan *Oğuz Akkan*'ın gazeteden ayrılması üzerine 16 Ekim 1964'te genel yayın müdürlüğüne getirildim.

Göreve başladığım gün gazetenin tüm çalışanlarının katılımıyla bir toplantı yaptım. Geleneksel olarak bu tip toplantılar sadece gazeteciler arasında yapılırken bu toplantıya mürettiphane, rotatif, dağıtım ve idare-ilan servislerinin sorumlularını da davet etmişim.

Akşam'ı solun günlük sesi haline getirmek için kadroya sosyalist mücadelede birlikte olduğum gazetecileri aldığım gibi, sayfaları da sol aydınların yazılarına açtım. *Aziz Nesin, Çetin Altan, Yaşar Kemal, Fethi Naci* gazetenin devamlı yazarları oldular.

Gazetenin grafik sorumluluğunu üstlenen *İnci Tuğsavul* yaptığı birinci sayfa çizimleriyle işçi sınıfı mücadelesinin büyük okuyucu kitlesinde yankılanmasını sağlıyordu.

Akşam, 1965 seçimlerinde seçim kampanyasını destekleyerek *Türkiye İşçi Partisi*'nin 15 milletvekiliyle Meclis'e girmesinde de büyük rol oynadı.

Ancak ABD'nin açık desteğiyle AP'nin başına geçmiş olan *Süleyman Demirel*'in 1965 seçimlerini tek başına kazanarak başbakan olmasından sonra büyük sermaye çevrelerinin tüm sol örgütler ve yayınlar üzerindeki baskıları daha da yoğunlaştı. Faşizan gelişme *Akşam* gazetesini de vurmakta gecikmeyecekti.

Akşam'ın en popüler köşe yazarı *Çetin Altan* 1965 seçimlerinde TİP'in İstanbul listesinden bağımsız aday olarak Meclis'e girmişti. Ancak bağımsız milletvekili olarak Meclis'te kendisine söz verilmemesi karşısında Çetin'in TİP'e katılarak parti sözcülüğünü üstlenmesinden sonra *Akşam* AP iktidarının ve büyük sermaye çevrelerinin boy hedefi haline geldi.

Tirajımızın sürekli artmasına karşın büyük şirketlerin reklam ve ilan vermeyi kesmesi karşısında gazetenin patronu *Malik Yolaç*, Çetin Altan'ı gazeteden uzaklaştırmak için bana baskı yapmaya başladı. Buna muhalefet ettiğim için 1966 yazında benim de başında bulunduğum sol kadro *Akşam*'dan tasfiye edildi.

Günlük gazetenin yanısıra *Akşam* gazetesinin bir yan girişimi olarak sol kitaplar yayınlamak üzere bir de *Akşam Kitapçılık Kulübü*'nü kurmuştuk. Türkiye'de faşist hareketin yükselişini gün be gün izlediğim ve büyüyen tehlikenin farkına vardığım için AKK tarafından yayınlanmak üzere *Faşizm* adlı bir kitap yazmıştım. Kitabın önsözünde şöyle diyordum:

“Bugün Türkiye, bir faşizm tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Çıkarlarını demokratik yoldan sürdürmek imkanını bulamayacak olan sermaye çevrelerinin bugün Türkiye'de nüve halinde bulunan faşist kuruluşları bir politik kuvvet halinde demokratik düzenin karşısına çıkartmaları uzak bir ihtimal değildir. Bu bakımdan, Türkiye'nin kurtuluşunu demokratik düzende gören devrimci kuvvetlerin, tarihe malolmuş faşizm denemelerini incelemeleri, gereken dersi almaları ve Türkiye'de emperyalist devletlerin ve sermaye çevrelerinin desteklediği faşist hareketlere karşı ortak bir cephe kurmaları zorunlu hale gelmiştir.”

1965'te AP'nin iktidara gelmesinden sonra, sol yayınlara karşı baskı artarken sadece AP çizgisini savunan yayınlar değil, aşırı sağın çeşitli eğilimlerini temsil eden yayınlar da birdenbire artmaya başladı. Özellikle Suudi Arabistan ve Körfez emirlikleriyle ekonomik ve ideolojik bağlarını geliştiren İslamcı çevreler, yarım yüzyıllık bir aradan sonra ilk kez *Bugün*, *Bâbîâli'de Sabah*, *Bizim Anadolu*, *Yeni Asya* gibi günlük gazetelerle ve çeşitli dergilerle seslerini güçlü bir şekilde duyurmaya başladılar. Faşist hareket ise bu dönemde *Düşünen Adam*, *Türk Düşüncesi*, *Milli Hareket*, *Devlet*, *Milli Çığır*, *Milli Işık* ve *Toprak* gibi dergilerle görüşlerini yayıyordu.

Sosyalist aydınlara karşı gerek MBK, gerekse daha sonra CHP'nin başını çektiği koalisyon hükümetlerinin olumsuz tavrına rağmen, 1962 başında *Yön* dergisinin yayınlanmaya başlaması, basındaki sola açılışa ivme kazandırmıştı. Ancak yayınlarında sınıf mücadelesini küçümseyerek

neo-Kemalist öneriler geliştirmesi, işçi liderlerinin ve sosyalist aydınların önemli bir kesiminin giderek *Yön*'e mesafe koymasına neden oldu.

Sendikacıların kurduğu, 1962'den itibaren sol aydınların da katılımıyla güçlenen *Türkiye İşçi Partisi*'nin Türkiye'de ilk kez işçi sınıfı adına kitlesel bir örgütlenmeyi başarması, sosyalist çizgideki süreli ya da süresiz yayınların hızla artmasını sağlamıştı. TİP çizgisindeki aydınlar o dönemde *Eylem*, *Sosyal Adalet* ve *Dönüşüm* dergilerini, Kürt aydınları da *Dicle-Fırat* ve *Deng* dergilerini yayınlamışlardı.

Akşam gazetesinden ayrıldıktan bir süre sonra, İnci ve ben 1967 başından itibaren *Yaşar Kemal* ve *Fethi Naci* ile birlikte haftalık sosyalist *Ant Dergisi*'ni yayınlamaya başladık.

İşsiz kaldığımız birkaç aylık dönemde benim, *Faşizm* adlı kitabımın ardından yazdığım ve kapitalist sistemi eleştiren *Kapitalizm* adlı kitap ile İnci'nin klasik Batı müziğini tanıtan *Müzik Rehberi* AKK tarafından yayımlandıktan sonra Wright Mills'in Küba Devrimi üzerine *Dinle Yankee* isimli kitabını devirmeye koyulmuştuk.

Çeviriyle uğraştığımız günlerde bir sabah *Yaşar Kemal*'den bir telefon geldi. Kasım 1966 sonlarında *Türkiye İşçi Partisi*'nin 2. Büyük Kongresi'nin yapıldığı Malatya'dan dönmüştü. Kongre'de yine birçok tatsız olaylar yaşanmış, özellikle *Behice Boran* ve *Nihat Sargın*'ın örgütteki *Mihri Belli* ve *Hikmet Kıvılcımlı* sempatzanı partililerin tasfiyesi için giriştikleri operasyon partiyi yeni bir krize sürüklemişti.

MYK üyesi olan *Yaşar Kemal* "Malatya'da olup bitenleri belki duymuşsundur. Aybar'la da konuştum, bu böyle gitmez, dedi. Partiyi toparlamamız lazım. Hiçbir hizbin aleti olmadan partiyi destekleyecek bağımsız bir haftalık dergi çıkartılması kaçınılmaz oldu" diyordu.

Yaşar, kendisi ve benimle birlikte dergi kurucusu olarak *Fethi Naci*'yi önerdiğinde şaşırarak tepki göstermiştim: "Pek iyi anlayamadım. Şimdi partide yeni bir tasfiye süreci

başlatılmış. Sen partiyi toparlamak için birinci tasfiye sürecinde harcanan birilerine işbirliği mi öneriyorsun?”

İk örgütlenme yıllarında *Fethi Naci* de, ben de, *Türkiye İşçi Partisi*'nin ilk programını hazırlayan bilim ve araştırma kurulunda birlikte çalışmıştık. Ancak TİP'in 1964'te yapılan 1. Kongresi'ndeki yönetim kurulu seçiminde beden işçileriyle fikir işçileri arasında ayırım yapılmıştı.

Bu ayırımın yanı sıra, kongrede TİP Gençlik Kolları'nın genel yönetim kurulunda temsil edilmesi önce kabul edildiği halde, hemen ardından *Behice Boran*'ın itirazı üzerine yapılan ikinci bir oylamayla bu karar iptal edilerek gençliğe güvensizlik gösterilmişti.

Bu güvensizliktir ki, ilerideki yıllarda, özellikle 68 direnişi döneminde devrimci gençliğin *Türkiye İşçi Partisi*'ne mesafeli olmasında büyük rol oynayacaktı. Bu ayrımcı tutumun giderilmesine muhalefet edenlere dahil olduğumuz için, ben de, *Fethi Naci* de, partiden ihraç edilmiştik.

Yaşar Kemal, “Geçmiş unutulalım. Sen ve Naci, partiden ihraç edilmenize rağmen gerçek bir sosyalist tavrı gösterdiniz, partiyi hariçten desteklemeye devam ettiniz. Senin yönetimindeki Akşam'ın seçimlerde TİP'e verdiği destek unutulabilir mi?” diye güvence verdiği için 1967 yılı başından itibaren *Ant* dergisini yayınlamaya başladı.

Dergimiz ilk aylarında, sol mücadele tarihinde önemli bir yeri olan Tan Matbaası'nda basılıyordu. Sertel'lerin yönetimindeki *Tan Gazetesi* yıllarca bu binada yayınlanmış, CHP'nin hazırladığı bir komplo sonucu 1945 yılı sonunda “milliyetçi” gençler tarafından tüm tesisleri yakılıp yıkılarak susturulmuştu. Sertel'ler yurt dışına çıkmak zorunda kaldıktan yıllarca sonra gazetenin ortaklarından *Halil Lütfü Dördüncü* aynı yerde bir Tan Hanı inşa ettirmiş, Tan Matbaası'nı da tüm dizgi olanakları ve rotatifiyle işler hale getirmişti.

Her hafta 16 sayfa çıkacak olan *Ant Dergisi*'nin birinci sayısı, yazarlarımızın isimlerini güneş ışınları gibi anons eden bir kapak düzeniyle yayınlandı:

Yaşar Kemal, Fethi Naci, Doğan Özgüden, Abidin Dino, Aziz Nesin, Çetin Altan, Refik Erduran, Nadir Nadi, Fakir Baykurt, Ferruh Doğan, Hüseyin Baş, İdris Küçükömer, Kemal Sülker, Mahmut Makal, Mehmed Kemal, Memet Fuat, Onat Kutlar, Rauf Mutluay, Selahattin Hilav.

Üçüncü sayfadaki ilk yorum yazısında *Ant*'ın, “Babiâli basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forum” olduğunu, “sosyalizmin zaferini ancak halkın demokratik mücadelesinde görenlerin, Anti-emperyalist mücadeleyi sosyalist mücadele ile birlikte yürütmek kararında olanların” dergisi olduğunu vurgulamıştım.

İlk sayıda, işbirlikçi çizgisinden dolayı *Türk İş Konfederasyonu*'nu terketmiş bulunan *Maden İş, Lastik İş, Gıda İş* ve *Basın İş* sendikalarının yakında *Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)*'i kuracaklarını açıklıyorduk.

Ant'ı diğer sol dergilerden ayıran en büyük özelliği, 12 Mart 1971 darbesine kadar süren yayın yaşamında militarizmi, ordunun büyük tekellerle işbirliğini belgelemesi, sendikal mücadelelere ve gençliğin direnişine geniş yer vermesi, Kürt sorununu yasaklara rağmen adını koyarak gündeme getirmesi, tüm kıtalardaki ulusal kurtuluş hareketlerine ve anti-faşist direnişleri derhal yansıtması, tüm bu konularda art arda kitaplar yayınlamasıydı.

11 Nisan 1967'de ABD'ye teslimiyetin önemli bir belgesini açıklamamız büyük olay oldu. *The New York Times Gazetesi*'nin bildirdiğine göre Türkiye ile yapılan bir gizli anlaşma uyarınca ABD Ordusu tarafından Türkiye'nin Sovyet sınırına yakın doğu bölgelerine nükleer mayınlar yerleştirilecek, bir savaş durumunda Sovyet Orduları doğu sınırını aşıp Türkiye topraklarına girerse bu mayınlar patlatılarak daha fazla ilerlemeleri engellenecekti.

Bu anlaşma, gerçekte, Doğu Anadolu'da çoğunluğu Kürt kökenli vatandaşların toplu idam fermanıydı.

Bu yayınlar karşısında ordu harekete geçti ve zamanın

Genelkurmay Başkanı *Orgeneral Cemal Tural*, İstanbul 1. Ordu Askeri Mahkemesi Savcılığı'na gönderdiği çift aylık bir yazıda beni "vatan hainliği"yle, *Ant Dergisi*'ni de "Bizim Radyo'nun Türkiye'deki basın organı gibi neşriyat yapmak"la suçlayarak benim TCK'nun 153. Maddesi'ne göre "askerleri kanunlara karşı itaatsizliğe ve vazifelerini ihlale teşvik" suçundan yargılanmamı emretti.

Cemal Tural daha 1966'da genelkurmay başkanı olur olmaz bize kinlenmişti. Kendisinin anti-komünist *Cuma Emirnameleri*'ni, daha sonra bu emirnameleri *Komünizmle Mücadele Elkitabı* adı altında bir araya getirerek tüm ordu birliklerine "baş emir" olarak dağıttığını *Akşam*'da manşetten açıklamıştık. Bu tutumunu köşe yazısında eleştiren Ankara temsilcimiz İlhami Soysal'ı Ankara'da güpegündüz kaçırtarak öldüresiye dövdürmüştü.

1967'nin Eylül-Ekim aylarında ABD'nin Türkiye'deki varlığını güçlendirme yolunda yeni girişimler birbirini kovalıyordu. Doğu Anadolu'ya nükleer mayınlar yerleştirilmesi konusunda ABD Savunma Bakanı Mac Namara ile Ankara'da yeni pazarlıklar yapılmış, NATO'nun düzenlediği bir tatbikat için Vietnam'da savaşmış binlerce ABD askeri havadan Anadolu topraklarına indirilmişti. ABD üslerindeki işçi grevleri de NATO Komutanlığı'nın isteği üzerine hükümet tarafından ertelenmişti.

Dahası, ABD 6. Filosu'nun İstanbul'un işgalden kurtuluşunun 45. yıldönümünde Boğaz'a demirlemesi bardağı taşıran damla olmuştu.

Bu gelişmeler karşısında, *Ant*'ın 10 Ekim 1967 tarihli 41. sayısını "Go Home" sloganlı bir kapakla yayınladık, iç sayfalarda ABD aleyhtarı son eylemlere ve açıklamalara geniş yer verdik.

"Go Home" sayısı, *Ant*'ın Tan tesislerinde çıkan son sayısı oldu, matbaayı satınalmış olan ümmetçi işadamları grubu dergimizin bu tesislerde dizilip basılmasını yasakladı.

2000'li yıllarda anti-Amerikan havalara giren ümmet-

çiler ve aşırı milliyetçiler o yıllarda ABD emperyalizminin gönüllü fedaileriydi. Gazetelerinde anti-emperyalist yazar ve eylemcilere en aşağılık ifadelerle saldırıyor, ölüm fermanları çıkartıyorlardı.

Örneğin ümmetçi işadamlarının yatırımıyla yayınlanan ve akıl hocalığını süpermürşit Necip Fazıl Kısakürek'in yaptığı *Bâbîâlîde Sabah* Gazetesi, 10 Ekim 1967 tarihli sayısında açıkça şu tehditleri yayınlamıştı: “Ey Allahsız, kitapsız, dinsiz, imansız, kızıl köpekler! Ölüm, sizlere ölüm... Ey kızıl sürüleri! İslam arslanları, Türk yiğitleri kükredi. Hudutlarımızın içinde size ve sizin bütün şer organlarınıza ölüm yağdıracağız, ölüm!”

Ant'ın Vatan matbaasında ancak sekiz sayfa olarak bastırabildiğimiz 17 Ekim 1967 tarihli 42. sayının tamamını Amerikan güdümlü hacıların sabotajına ayırmıştık.

Bizim bu tepkimize, Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* dergisinde verilen yanıt *Kanlı Pazar*'ın habercisi gibiydi.

“Basit bir müslümanın bile takdirinden kaçmayacak bir vazife olarak, kiraladıkları müesseseden bu gibi necasetleri temizlemekle işe başlamaları, ilk doğru ve faziletli adımlardır. Ve bundan böyle onu takip edecek adımlardan bir işaretidir. Moskova lağımının fareleri, nasıl bilsinler ki, kendilerinin karanlık dediği her yerde nur ve pis gördüğü her noktada temizlik vardır. Moskof lağımının iğrenç farelerine tatbik edilecek muamele, onları, çoktan beri müstemlekleştirdikleri ‘Tan’ matbaasından atmak değil, büyük bir kapan içinde Marmara’ya sarkıtıp boğmaktır.”

Aynı grubun yayınladığı *İttihad Gazetesi*'nde de medyanın nasıl ümmet kontroluna alınmakta olduğu müjdeleliyordu:

“Daha dur bakalım, büyüğü geride. Artık istesenez de, patlasanız da, çatlasanız da, Bâbîâlî'ye el attık. Rotatifler, Kur'an ve iman hakikatlerinin neşrinde çalışacak. Müslüman gazetelerin sayısı daha da artacak; matbaaların, dağıtım şirketlerinin en yenisi, en modern müslümanlara hizmet

edecek. Tekniğin meşru dairedeki herşeyi islamiyete, onun hadimlerine hizmet edecek.”

Bu kanlı tehditler başka tümmetçi gazetelerde de sürdürülecekti. Örneğin *Bugün*'de Mehmet Şevket Eygi açıkça katliam fetvası veriyordu:

“Türkiye’de komünizmin himaye edildiğine, islamiyeten ise baltalandığına dair apaçık deliller vardır. Artık müslümanlara düşen vazife, uyanık ve hazırlıklı olmaktır. Önümüzde taze ve tümit verici bir örnek vardır. Endonezya’daki komünist kıyımı. Yüzbinlerce komünist öldürüldü. Karada vahşi hayvanlar, denizde balıklar insan etine doydular. Korkunç bir komünist kıyımı oldu. Fakat Endonezya kurtuldu.”

Malatya’da yapılan 2. Büyük Kongre sonrası hayli yatışmış görünen TİP içindeki gerginlik, 1967 sonlarında, aralarında *Halit Çelenk, Şekibe Çelenk, Sevinç Özgüner, Naci Ormanlar, Rasih Nuri İleri, Ahmet Say, Süleyman Ege, Umraran Baran, Vahap Erdoğan, Şaban Yıldız, Muvaffak Şeref, Yılmaz Halkacı, Serol Teber, Gencay Gürsoy, Arif Damar, Bora Gözen* gibi tanınmış partililerin de bulunduğu 89 üyenin Haysiyet Divanı’na sevk edilmesiyle yeni bir boyut kazandı.

Kim hedef alınırsa alınsın parti içi tasfiyeciliğe karşı olduğumuz için 21 Kasım 1967’deki *Ant*’ta olayı ayrıntılarıyla yansıttıktan sonra TİP genel merkezine şu uyarıda bulduk: “İtici değil birleştirici bir disiplin muhakkak ki parti bütünlüğünün korunmasında ve ‘parti içi demokrasi’nin gerçekleştirilmesinde daha olumlu sonuçlar verecektir.”

Ama parti yönetiminin yapıcı da olsa herhangi bir eleştiri veya uyarıya tahammülü yoktu. Aybar-Boran-Aren yönetiminin 1. Kongre’den itibaren sosyalist gençliğe karşı gösterdiği güvensizlik ve hattâ ilgisizlik, parti çizgisini pasifist bulan devrimci gençleri partinin kara listeye aldığı *Mihri Belli* ve *Hikmet Kıvılcımlı* gibi eski TKP liderlerine yakınlığına laştırıyordu.

Örneğin *Deniz Gezmiş* o yıllarda TİP Üsküdar İlçesi’nin aktif bir üyesiydi. Kendisini parti çalışmalarından ta-

nıyordum. Daha 1966'da Çorum temizlik işçilerinin yürüyüşünde, 1967 başında TMTF'ye elkonulmasına karşı öğrenci direnişinde aktif yer alarak ön plana çıkmıştı. Son derece disiplinli bir üye olmasına rağmen, kafasındaki bir çok sorulara parti yöneticilerinin yanıt vermemesi ya da verememesi karşısında giderek partiden uzaklaşarak *Mihri Belli* çevresiyle ilişkiye geçecekti.

Mihri Belli'nin ilk olarak Eski Tüfek imzasıyla *Yön* dergisine yazdığı yazılarda birinci devrim aşamasının sosyalist devrim değil milli demokratik devrim olduğunu vurgulaması üzerine Türkiye sol hareketinde *milli demokratik devrim (MDD)-sosyalist devrim (SD)* tartışmaları başlamıştı. Yön'ün kapanmasından sonra da Belli ve taraftarları 17 Kasım 1967'den itibaren MDD tezini savunan *Türk Solu* dergisini yayınlamaya başladılar.

Dergide *Mihri Belli, Reşat Fuat Baraner, Hikmet Kıvılcımlı, Erdoğan Berktaş* gibi eski TKP liderlerinin yanı sıra, "milli cephe"nin nüvesini oluşturmak üzere 27 Mayıs'çılardan *Suphi Karaman* ve *Sami Küçük*'ün imzalarına da yer veriliyordu. Cuntacılarla bu yakınlaşma kısa bir süre sonra antikomünist eğilimi bilinen eski cuntacılarından *Mucip Ataklı*'nın başkanlığında *Devrimci Güç Birliği*'nin kurulmasına kadar varacaktı.

Bu dönemde, eski TKP'lilerin sosyalist ülkelere sığınmış olan *Zeki Baştımar, İsmail Bilen* ve *Aram Pehlivan* gibi karşıtları da gerek *Bizim Radyo* yayınlarında, gerekse bize gönderdikleri broşürlerde, özünde MDD'den farklı olmayan *Ulusal Demokratik Devrim (UDD)* propagandası yapıyorlardı.

Oysa aynı dönemde bu ikinci grubun TIP yönetimindeki yandaşları MDD'yi işçi sınıfına ihanet olarak niteleyip "Sosyalist Devrim"cilik adına Mihri Belli taraftarlarını partiden tasfiye etmeye çalışıyorlardı.

Ortada tam bir kavram ve tutum kargaşası vardı. Hepşunu öğrenmeye çalışıyorduk. TKP gerçeği neydi?

O sıralarda genç bir araştırmacının Türkiye solunun geçmişi üzerine yaptığı ilk bilimsel araştırma, daha çok kişisel suçlamalar ve hesaplaşmalar düzeyinde kalan bu döneme bir pencere açıyordu. SBF ğretim yesi Doçent Mete Tuncay'ın bu alışması “*Türkiye’de Sol Akımlar I* (1908-1925)” adı altında yayınlanmıştı.

Öncü’den tanıdığım gazeteci dostum *Teoman Okayđın* bu kitaptan yararlanarak “Mustafa Suphi Nasıl öldürüldü?” başlıklı bir yazı gönderdi. *Türkiye Komünist Partisi* kurucusu Mustafa Suphi'nin parti kararıyla kurtuluş savaşına katılmak üzere yoldaşlarıyla birlikte Sovyet Rusya'dan Türkiye'ye dönerken nasıl katlediliğini anlatan bu yazıyı 12 Aralık 1967 tarihli *Ant*'ta “Yakın Tarihin En Korkunç Cinayeti” başlığıyla iki sayfa üzerinden yayınladık.

Parleментар solda duraklama gözlenirken, İşlamcı hareket Türkiye’de giderek daha etkin bir hale gelmeye başlamıştı. Bunda Başbakan Demirel'in tutumu kadar, Suudi Arabistan'dan ve Körfez emirliklerinden beslenen yeşil sermayenin Türkiye ekonomisinde giderek daha fazla söz sahibi olmaya başlaması da büyük rol oynuyordu.

Kanlı Pazar'ın ilk provası da 3 Mart 1968'de Taksim Meydanı'nda İşlamcı kuruluşlar tarafından organize edilen *şahlanış Mitingi*'nde yapıldı. Mitinge katılanların görüntüleri, kan kokan sloganlar, ABD himayesinde örgütlenen İşlamcılarının artık Türkiye’de Endonezya rneği bir kan banyosuna hazırlandığını gösteriyordu.

Bu gelişmeler sırasında *Türkiye Odalar Birliği (TOB)* Genel Sekreteri mmeti *Necmettin Erbakan*'ın Demirel'e karşı “başbakan yedeği” olarak hazırlanmaktaydı. 19 Mart 1968 tarihli *Ant*'ta, Türkiye’de Müslüman Kardeşler tarafından desteklenen İşlamcı örgütlenmenin kimler tarafından nasıl yürütüldüğüne dair geniş bir analiz ve de bu örgütlenmenin ayrıntılı bir şeması yeralıyordu.

şemaya göre, İşlamcı hareket, *İlim Yayma Cemiyetleri*, *İslam enstitüleri*, *İmam Hatip Okulları*, *Kuran Kursları*, kom-

nizme mücadele dernekleri, MTTB, Yeşilay, Hademe-i hayrat cemiyetleri temelinde örgütleniyordu, hareketin müstakbel başbakan adayı ise TOB Genel Sekreteri *Necmettin Erbakan*'dı.

Haftalık dergide islamcı faşist hareketin gelişmesine karşı mücadele verirken, 1968 Mayıs'ından itibaren *Ant* kitaplarının yayınına başladık. Tüm dünyada antimperyalist hareketin güçlendiği, ulusal kurtuluş savaşlarının ve sosyal devrimlerin sömürgeciliğe ve Yankee hegemonyasına arka arkaya ağır darbeler indirdiği bir dönemden geçiyorduk. *Ant* dergisinde olduğu gibi *Ant Yayınları*'nda da bu mücadelelerin Türkiye halklarına tanıtılmasını yayın politikamızın ana iki çizgisinden biri olarak belirlemiştik. Diğer çizgi ise, Türkiye realitesini yansıtacak telif kitapların yayınlanmasıydı.

Ant'ın ilk iki kitabı, Emile Burns'un *Marksızmin Temel Kitabı* ile Che Guevara'nın *Savaş Anıları* ile, Türkiye'de yeni bir devrimci dalganın başladığı günlerde yayınlandı.

Bu iki kitabın çıkışını anons ettiğimiz 18 Haziran 1968 tarihli *Ant*'ın kapağında "Boykot: Gençlik üniversite yönetiminde söz hakkı istiyor" sloganı ve rektörlüğü işgal eden gençlerin bir fotoğrafı yer alıyordu, iç sayfada da Deniz Gezmiş'in başını çektiği öğrenci yürüyüşünün ünlü fotoğrafı...

Avrupa'da 68 patlamasının fitilini yakan, devrimci öğrenci lideri Kızıl Rudi'nin Berlin'in batı kesimindeki Kurfürstendamm'da 11 Nisan 1968'de güpegündüz vurulmasıydı. Öğrenci eylemleri, üniversite işgalleri bu olaydan sonra İtalya'ya, Fransa'ya sıçramıştı. Türkiye'de ilk üniversite boykotu ise, tam iki ay sonra, 11 Haziran günü Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde, ertesi gün de İstanbul Hukuk Fakültesi'nde patlak vermişti.

Bu iki aylık sürede *Ant* bürosunda saatlerce ülke sorunlarını tartıştığımız devrimci öğrenci liderlerinin gelişmeleri nasıl dikkatle izlediklerini, sırf modaya uymuş olmak için benzer eylem koymaktan nasıl kaçındıklarını çok iyi anımsıyorum. Çünkü hepsi zaten kavganın içinde, ön safındaydılar.

Rudi'nin vurulmasından haftalarca önce *Deniz Gezmiş, Mehdi Başpınar, Rifat Çaldırık, Raif Ertem, Bozkurt Nuhoğlu, Mustafa Lütfü Kıyıcı, Mustafa Gürkan*, iktisadi ve ticari ilimler öğrencilerinin uluslararası derneği AIESEC'in İstanbul'daki toplantısında Devlet Bakanı *Seyfi Öztürk*'ü protesto ettikleri için tutuklanmışlar, adliye mahzenlerinde lastik hortumlarla dövülerek işkenceden geçirilmişlerdi.

İbrahim Kaypakkaya'yı anımsıyorum. *Ant*'a sık sık girdi, siyasal ve sosyal konularda sohbet ederdik. Rudi'nin vurulmasından bir kaç hafta önce, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda fikir kulübü kurdukları için arkadaşlarıyla birlikte okuldan atılmıştı. Bunun üzerine yine *Ant*'a gelmiş, daha örgütlü, daha sonuç alıcı mücadelelere hazırlandıklarını büyük bir coşkuyla anlatıyordu.

Mayıs ortalarında *Abidin Dino*'nun Paris'ten yolladığı notları yayınladık: "Kızlar ateş gibi, oya işlercesine kaldırım taşlarını söküyorlar tıklar tıklar... Kapıcı karıları gençlerden yana, bence iktidar tehlikede!"

İstanbul'da 68 isyanının eğitim boykotu aşaması 25 Haziran'da sona erdi. Günlerdir üniversite damlarında nöbet tutan *Ragıp Zarakolu*, *Ant*'ta yayınlanmak üzere boykot eylemini şiireselleştiren o çok sevdiğim notlarını getirdi:

"Rektörün blöfü yenildi ve muhatap olarak alınma sağlandı... Günlerdir bahçede çalan davul zurnanın uğultusu ve halay çekenlerin görüntüsü kafamda... Ve her sabah, bazen eşsiz olan güneşin doğuşları... Sabahın serinliği ve sessizliği... Sabah erkenden işlemeye başlayan tezgahlar..."

"Emekçilerin uyanışı!"

Fransa'daki öğrenci hareketi çoktan işçi hareketiyle kaynaşmıştı. De Gaulle iktidarı gidiciydi.

Türkiye'de de sendikacılarla gençler arasında bir diyalog başlıyordu. Maden İş'ten *Kemal Türkler*'le, *Şinasi Kaya* ile, Lastik İş'ten *Rıza Kuas*'la, daha birçok sendikacı dostlarla kâh sendika lokalinde, kâh *Ant* bürosunda, kâh Kazancı Yokuşu'ndaki evimizde sabahlara kadar tartışıyorduk. Hepsi

de aynı zamanda TİP yöneticisiydi. Ama işçi lideri olarak yeni gelişen dinamiklerin farkındaydılar, soruyorlar, tartışıyorlardı.

Öğrenci hareketi artık “Ordu-Gençlik elele”yi aşmaya yöneliyordu.

Ant dergisinde ve yayınlarında işçi sınıfının ve devrimci gençliğin mücadelesini yansıtır desteklerken basın özgürlüğünün genişletilmesi, medyanın egemen çevrelerin kontrolünden kurtarılması için yoğun bir mücadele veriyorduk.

Derginin son sayfasında her hafta basındaki rezaletleri, kirli pazarlıkları, sol ve demokratik güçlere karşı provokasyonları sergiliyor, Anadolu’da büyük olanaksızlıklar içinde fikir mücadelesi veren yerel basını destekliyor, sesini duyurmaya çalışıyorduk.

AP iktidarının basın özgürlüğünü sınırlamak için yeni yasal önlemler hazırlaması üzerine *Gazeteciler Cemiyeti* ve *Türkiye Basın Enstitüsü*, basının kendi kendini kontrolünü sağlamak amacıyla Mayıs 1968 sonunda Basın Sarayı’nda yurt dışından gazetecilerin de katılacağı dört günlük bir seminer düzenlemişlerdi. *Abdi İpekçi* benim de mutlaka katılmamı istiyordu.

İpekçi mutlaka iyi niyetliydi, bu konuda ortak bir deneyimimiz de vardı. İkimiz de 27 Mayıs’tan sonra kurulan *Basın Şeref Divanı*’nın üyelerindendik. Ancak tiraj ve kâr peşinde koşan büyük gazetelerin sabotajları sonucu bu kuruluş başarısızlığa uğramıştı.

Konferansa çeşitli ülkelerden gazeteciler davet edilmişti ama, katılımcılar arasında, tüm basın dâvalarında gazetecilerin mahkumiyeti lehinde fetva veren *Prof. Sulhi Dönmezer* gibi gedikli bilirkişiler de vardı. Toplantının sonuncu günü konuşan *Dönmezer*, gönüllü olarak kurulmuş teşekküllerin başarısızlığı karşısında, kanuna dayalı bir *Basın Barosu* ya da *Yüce Basın Divanı* kurulmasını önerince söz aldım.

“Avrupa’dan gelen meslekdaşlar bilmezler ama, hatırlatmak zorundayım, dedim. Burada benden önce konuşan kişi,

yüzerce gazeteci hakkında sürekli ‘hapsedile’ fetvası veren bir basın ve özgürlük düşmanıdır. Böyle bir toplantıda bu kişiye konuşma olanağı verilmesi tek kelimeyle skandaldır.”

Ardından da medya büyük sermayenin kontrolü altında kaldıkça bu yeni kendi kendini kontrol mekanizmasının da büyük gazetelere asla söz geçiremeyeceğini, olsa olsa bu yeni girişimle sol ve demokrat medyaya karşı yeni bir baskı unsuru yaratılmış olacağını söyledim.

Bunun üzerine cemiyet başkanı *Burhan Felek* kürsüye geldi, benden “Doğan evladım” diye bahsederek görüşlerimi çürütmeye çalıştı.

Tekrar kürsüye gelerek “Sayın Felek, ben sizin evladınız falan değilim, başkanı bulunduğunuz cemiyetin eşit haklara sahip bir üyesiyim ve de özgür bir gazeteciyim. Dile getirdiğim gerçekleri pederşahi lafeliğiyle örtbas edemezsiniz” dedim.

Toplantı sonunda *Abdi İpekçi* de yanıma geldi, “Doğan, çok güzel konuştun. Felek’e karşı sert konuştun ama tesbitlerine de katılıyorum. Tesbitlerde beraberiz ama çözümde ayrılıyoruz. Daha önce Milliyet’te birlikte çalışırken de ayrı düşmüştük” dedi.

“Sence nerede ayrılıyoruz?” diye sordum, “Çok iyi biliyorsun, diye yanıtladı, sen devrimcisin, bense evrimciyim.”

18 Temmuz 1968...

Demirel’in polisleri, Akdeniz’de hiçbir limana giremeyen Amerikan 6. Filosu’nun İstanbul’a gelişini protesto eden devrimci gençleri sindirmek için bir gece yarısı Gümüşsuyu’ndaki Teknik Üniversite’yi basarak *Vedat Demircioğlu*’nu komaya soktular.

Ertesi gün *Yaşar Kemal*’le birlikte üniversiteyi ziyaret ederek gençlerle röportaj yaptık. Yaşar’ın röportajının başlığı: “Bu kanın hesabı ergeç sorulacak!” Benim yorumumun başlığı: “Bu bir ulusal kurtuluş savaşıdır!” *Ant*’ın kapağı ise: “Kanlı İmha Planı”.

O sırada tüm sağcı-ümmetçi yazarlar gibi sıkımbaşıyla

İslam'ın dışı mücahidi olarak mangalda kül bırakmayan *Şule Yüksel Şenler* de 22 Temmuz 1968 tarihli *Bugün*'de Ant'ı hedef gösteriyordu: “Her sahifesi işçiyi, köylüyü, esnaf, memur, talebe ve halkı hükümete, düzene, zengine, patrona ve NATO'ya karşı tahrik ve isyana teşvik edici yazılarla dolu sol cenahın en cüretkâr neşir organı olan ANT Mecmuası memleketimizde cereyan eden müessif hadiselerin başlıca müsebbibi, kışkırtıcısı ve hazırlayıcısıdır.”

Devlet artık devrimci gençliğe karşı alenen terörist bir saldırıya geçmişti. Bu durumda gençliğin pasif kalması, direnmemesi, protesto eylemlerine girişmemesi mümkün değildi.

TİP yönetimi bu direnişe önderlik etmek yerine, “provokasyona düşmeyelim” anlayışıyla kendisine yakın FKF üyesi gençlerin direniş eylemlerine katılmasını yasaklıyordu.

Aybar'ın olaylar karşısında gençlere, protesto eylemlerine girmektense tepkilerini karşılaştıkları Amerikalılara sert bir yüz ifadesiyle bakarak göstermeleri talimatını vermesi bardağı taşıran damla oldu. “Bakış talimatnamesi” gençler arasında artık bir espri konusuydu.

Teknik Üniversite baskına tepki olarak Dolmabahçe'ye yürüyüşe geçildiğinde, parti merkezi kendisine yakın gençlere bu eyleme kesinlikle katılmamaları talimatını vermişti. Bu yüzden gençlerin bir kısmı TİP İstanbul İl Merkezi'ne komşu olan *Ant* bürosunda toplanmışlar, pasifize edilmenin ezikliği içinde parti yönetimine tepkilerini dile getiriyorlardı.

Vedat Demircioğlu 24 Temmuz sabahı hastanede can verdiğiğinde ayrışma daha da hızlandı. Cenaze töreninin büyük bir devrimci gösteriye dönüşmesinden korkan polis Vedat'ın tabutunu bilinmeyen bir yere kaçırdı, bunun üzerine üniversiteli gençler temsili bir tabutla Çağaloğlu'nda protesto gösterisi yaparak polisle çatışmaya girdiler. Buna karşılık FKF'li gençler İstanbul Valiliği önünde bir oturma eylemi yaptılar, oturumlarıyla birlikte de polis tarafından derdest edilerek polis taşıtlarına dolduruldular. Bu pasifist eyleme isteksiz ka-

tilan gençlerin kendileri bile bu eylemi daha sonra ironik bir biçimde “bildircin operasyonu” diye adlandıracaklardı.

Vedat’ın ölümü üzerine yayınladığımız *Ant*’ın kapakındaki slogan “Bu cinayetin hesabı sorulacak!”, benim yorumumun başlığı ise “Faşizmin ayak sesleri!” idi.

Derginin çıktığı gün *Ruhi Su* telefon etti, “Vedat’ın ölümü karşısında halkın sanatçısı olarak susup kalmam mümkün değil. Demircioğlu için bir marş besteledim. İstersen devrimci gençlerle temas kur, sizin evde toplanalım, bu marşı kendilerine bizzat öğretip söyleteyim” dedi.

Osman Saffet Arolat derhal arkadaşlarıyla temas kurdu. O akşam bizim Kazancı Yokuşu’ndaki dairemizde 20-30 kadar gençle birlikteydik. Aralarında henüz ismi duyulmamış olan *Rahmi Saltuk* da vardı, sazıyla gelmişti. Türküyü *Ruhi Su* ile birlikte tekrar tekrar söyledik:

*Demircioğlu bir değil
Halkımız gibi çoğul
Belki siz de gördünüz
Geliyor çağıl çağıl*

Bizzat Demirel’in ve İçişleri Bakanı Faruk Sükan’ın talimatıyla gençliğe karşı polis terörü şiddetlenirken, Alparslan Türkeş’in liderliğindeki *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi* aşırı sağlı silahlı vurucu bir güç haline getirmek üzere büyük bir seferberlik başlatmıştı. Eski MBK üyesi Dündar Taşer’in komutasında Bozkurt’ları “komando” olarak yetiştirmek üzere açılan kamplardan birinin yerini tesbit ederek 3 Eylül 1968 tarihli *Ant*’ta fotoğraflarıyla belgeledik.

Bozkurtlar o sıralarda Türkiye’nin iki büyük öğrenci federasyonunu, *Milli Türk Talebe Birliği* ve *Türkiye Milli Talebe Federasyonu*’nu ele geçirmişlerdi. CKMP’nin komando kampları da çoğunca MTTB’nin gençlik kampları görüntüsü altında kuruluyordu.

Daha önce ilerici gençlerin yönetiminde bulunan TMTF, mahkeme kararıyla yed-i emin olarak sağcı öğretim üyelerinden Doç. Dr. Nevzat Yalçıntaş’a teslim edildikten sonra,

aşırı milliyetçilerin üssü haline gelmişti. TMTF binası *Ant*'ın bürosuna çok yakın olduğu için sık sık tehdit ve saldırılara uğruyorduk.

CKMP'nin komando örgütlenmesi hızla gelişir, Bozkurtlar büyük kentlerde ilerici öğrenci derneklerine, kongrelerine ardarda baskınlar düzenlerken Vietnam'da CIA sorumlusu olarak görev yaptıktan sonra Türkiye'ye ABD büyükelçisi olarak gelen *Robert Komer*'in giriştiği sinsî istihbarat ve kışkırtma faaliyetleri devrimci çevrelerde büyük tepkilere yolaçıyordu.

ODTÜ Rektörü Kemal Kurdaş'ın 6 Ocak 1969'da Komer'i üniversitede yemeğe davet etmesi bardağı taşıran damla olacak, bir grup devrimci genç büyükelçinin arabasını ateşe vererek tepkilerini ortaya koyacaklardı.

Tam da o günlerde ABD 6. Filosu'nun yeniden İstanbul Limanı'nı ziyarete gelmesi açıkça yeni bir provokasyondur. Filo'nun bir önceki ziyaretinde *Vedat Demircioğlu*'nun öldürülmesinin üzerinden daha bir yıl dahi geçmemişti. Ziyarete karşı arka arkaya bildiriler yayınlanıyordu. Ziyaret öncesi yayınlanan *Ant*'ın kapağında bu tepkileri "17 Temmuz'u unutmadık... Katil Filo Defol" cümleleriyle özetliyorduk.

Filonun ziyaretine karşı devrimci sendikacılar da harekete geçmişti. Toplantı üzerine toplantı yapıyordu. DİSK ve ona bağlı sendikaların yöneticileriyle devrimci gençlik liderleri 16 Şubat Pazar günü Dolmabahçe'den Taksim'e bir protesto yürüyüşü organize etmeye karar verdiler. Aşırı milliyetçi ve de dinci kuruluşlarını bu kitlesel gösteriyi gerekirse kan dökerek dağıtmak için hazırlıklar yapmaya başladıkları haberleri geliyordu.

İstanbul o günlerde gerçekten kaynıyordu. Belki de 2. Dünya Savaşı sonrası *Missouri Zirhlisi*'nin Türkiye'ye gelişinde olduğu gibi gece hayatı ve fuhuş sektörü yeniden hareketlenmişti. Vücutlarını satarak geçim sağlamaya çalışan kadıncağızlar en seksi kılıklarıyla, oturduğumuz Kazancı Yokuşu'ndan Kabataş'a doğru akın akın iniyorlardı. Bâbîâlî

medyası gece kulüplerinde dansözlerle birlikte göbek atan 6. Filo Komutanı'nın resimleriyle doluydu.

Bu curcunadan yararlanarak hükümet anayasada tanınmış özgürlükleri daha da kısmak üzere *Nizamı Koruma Kanun Tasarısı*'ni alencele Meclis'e indiriyordu.

Sağcı ve İslamcı medya İstanbulluları anti-emperyalist gençliğe karşı kışkırtmak için her türlü provokasyona başvuruyordu. Beyazıt Kulesi'ne Vedat Demircioğlu'nun resminin asılması olayı "Beyazıt Kulesi'ne kızıl bayrak çekildi" diye veriliyordu.

Nihayet protesto yürüyüşünün yapılacağı gün geldi çattı. Pazar sabahı başta Beyazıt Camii olmak üzere birçok camide cihad namazları kılındığı haberleri geliyordu. Dolmabahçe Camii'nin önünde de Boğaz'a demirlemiş 6. Filo'yu kıble seçerek cihad namazına duranlar olduğu bildiriliyordu. Ama asıl kümelenme Taksim Gezisi'ndeydi.

İnci'nin yakalandığı sarılık iyice azmıştı, sürekli kusuyor, fenalık geçiriyordu. Bir nöbetçi eczaneden doktorun yazdığı ilaçları aldıktan sonra Taksim Alanı'na girmeye başlayan korteje katılmak üzere koşuyordum ki, Taksim Gezisi'ndeki sopalı, silahlı saldırganlar, toplum polislerinin açtığı geçitten yararlanarak birdenbire "Allahu Ekber", "La ilahe illallah", "Komüniste, gavura ölüm" naralarıyla göstericilerin üzerine saldırmaya başladılar. Silahsız yürüyüşçülerin bu ani saldırıya karşı direnmesi mümkün değildi. Herkes canını kurtarabilmek için kendisini yan sokaklara atmaya çalışıyordu.

Biz bir grup Kazancı Yokuşu'na yöneldik. Gözü dönmüş kalabalık naralar atarak arkamızdan kovalıyordu. Yokuştan aşağı inerken sağ tarafta *İkebana* adlı bir çiçekçi dükkanı vardı. Koşanların bir kısmı oraya sığınmaya çalışıyordu. Oysa oraya sığınmak ölüm demektir, içeride kısırtıp öldürmeleri işten değildi. Çevreyi iyi tanıdığım için, "Sakın ha! Aşağıya koşun, aşağıya!" diye bağıarak kendim de yokuş aşağı koşmağa başladım. Yokuşun biraz aşağısındaki Ülker Sokak kavşağına vardığımızda arkamızdan kovalayan

kalmadığını farkettiler, belli ki geriye dönüp meydana kalanlara saldırmayı daha sonuç alıcı bulmuşlardı.

Kendisini saldırıdan ağır yaralı olarak kurtarabilmiş bir genç yanbaşımında yere yıkılmış inliyordu. Tesadüfen o civarda bulunan bir taksiyi çevirdim, yaralıyı bindirip “İlk Yardım’a çek,” dedim.

Galiba İlk Yardım’a ilk varanlar bizlerdik. Yaralıyı hemen tedaviye aldılar. Tekrar aynı arabayla Kazancı Yokuşu’na koşturdum. Birkaç yaralıyı daha İlk Yardım’a götürdüm. O sırada başka arabalarla, ambulanslarla da arka arkaya yaralı taşınmaya başlamıştı.

Tanıdık kimse olup olmadığını anlamak için sedyelere bakıyordum ki saldırının iki kurbanından birinin, cesediyle karşılaştım. Karnı deşilmiş, barsağı dışarı fırlamıştı.

Olaylar üzerine hazırladığımız “*Artık Yeter Bu Kanlı İktidar*” kapaklı Ant, Kanlı Pazar’ı hazırlayan tahrik ve teşvikleri belgelerle ortaya koyuyordu. *Gerçeği bilelim* başlıklı Yorum’da “Artık anayasa değil, yasalar değil, kaba kuvvet konuşuyor... Saldırmak için değil, savunmak için kuvvet, savunmak için örgüt! Sosyalistler, devrimciler, bugüne kadar küçük hesaplarla birbirlerini yemelerinin, bölük pörçük olmanın bedelini ödediler Kanlı Pazar’da... Artık her eylem, polise, idareye güvenmeden, en az sağcı saldırganlar kadar güçlenmiş, örgütlenmiş kuvvetlerle ve mutlak bir disiplin içinde yapılmalıdır,” diyordum.

Mayıs 1969’un önemli gelişmelerinden biri, yıllardır değil kutlanması, adının anılması dahi yasaklanan 1 Mayıs İşçi Bayramı’nın DİSK yönetimi tarafından yayınlanan, Ant’ta da tam metin olarak verdiğimiz yayınladığımız bir bildiriyle kutlanmasıydı. Devrimci gençlik örgütleri de bu kutlamaya bildirileriyle katıldılar.

O sırada öğrenci liderlerinden *Harun Karadeniz* ilk-okullarda okutulan alfabenin sınıfsal eleştirisini yaparak Ant’ta yazmaya başlamıştı. FKF kurucularından *Osman Saf-fet Arolat* ise, nerede grev varsa, nerede öğrenci direnişi var-

sa, nerde sosyal içerikli bir sanat ya da kültür gösterisi varsa, oradaydı. Gözlemlerini haber ya da röportaj olarak *Ant*'a yazıyordu.

Zamanın İçişleri Bakanı *Faruk Sükan* Meclis'te yaptığı bir konuşmada, İstanbul'daki bütün işçi hareketlerinin *Arolat* tarafından kışkırtıldığını ileri sürerek "aşırı sol"un bu faaliyetlerinin adım adım takip edildiğini açıklamıştı. Bakanın bu açıklamaları üzerine *Arolat* Mayıs 1969 ortalarında toplum polisleri tarafından pusuya düşürülerek tutuklandı.

3 Haziran 1969 tarihli *Ant*'ın "*Fethin 516. yılında İstanbul kapitalist işgali altında*" kapağıyla yayınlanan sayısıyla sadece Türkiye büyük sermayesinin değil, aynı zamanda dünya kapitalist zirvesinin de boy hedefi haline geldik.

Türkiye kapitalizmi açısından o günler iki önemli olay üstüste gelmişti.

Birincisi, daha önce Türkiye Odalar Birliği genel sekreterliğinden uzaklaştırılan islamcı *Necmettin Erbakan*'ın, yeni kongrede Anadolu kapitalistlerinin desteğini alarak TOB genel başkanlığını ele geçirmesiydi.

Aslında Suudi'lerin başını çektiği İslami hareketin Türkiye'de etkin olmak için nasıl bir plan uyguladığını ve Erbakan'ın ileride Demirel'in yerine başbakan olmak üzere hazırlandığını bir yıl önce belgeleriyle açıklamıştık. Erbakan'ın bu zaferinin hemen ardından, tüm dünya kapitalistlerini bir araya getiren *Uluslararası Ticaret Odası*'nın kongresi İstanbul'da toplanacaktı.

Dünya kapitalistlerini en iyi şekilde ağırlayabilmek için devletin tüm olanakları seferber edilmiş, yapımı 23 yıldır süren Taksim'deki İstanbul Kültür Sarayı birçok eksiklere rağmen alelaele kullanıma açılmıştı. Uluslararası Ticaret Odası'nın genel başkanı *Arthur K. Watson*, ki aynı zamanda çokuluslu IBM'in İdare Meclisi Başkanıydı, İstanbul'a gelişinde resmi törenlerle bir imparator gibi karşılanmıştı. Ağırlama komitesinde *Vehbi Koç*, *Sakıp Sabancı* ve *Nejat Eczacıbaşı*'nın yanısıra İstanbul Valisi *Vefa Poyraz*, Belediye Baş-

kanı *Fahri Atabey* ve de Türk Ordusu'ndan *Selami Pekin* adında bir general bulunuyordu.

Dünya kapitalistlerinin toplantısını kamuoyuna olumlu göstermek ve tepkileri önlemek için de Bâbîâli'nin başlıca medya şeflerinden oluşan bir Halkla İlişkiler Komitesi kurulmuştu. Hürriyet Genel Yayın Yönetmeni *Necati Zincirkıran*, Milliyet Genel Yayın Yönetmeni *Abdi İpekçi*, Cumhuriyet Genel Yayın Yönetmeni *Ecvet Güresin* ve de Akşam'ın patronu *Nur Okten* komitede yerliyordu.

Kültür Sarayı'ndaki kongreyi açış konuşmasına Mr. Watson Ant'a saldırarak başladı: "Size bu sabah ne söyleyebileceğimi haftalardır düşündüm. Dünya iş aleminde geçmiş iki yılı size özetleyecek, benim görüşüme göre nerede olduğumuzu size söylemeye çalışacak ve nereye gidebileceğimize ait tahminimi sizinle paylaşabileceğim bir yol bulmak istedim. İlhamımı sonunda, hiç umulmadık bir yerde, bir küçük İstanbul gazetesinde buldum. Makale yazarının inançları, anladığıma göre Mao Çe Tung'un biraz daha solunda..."

Watson, "Ben bu makaleyi ciddi olarak ele almak niyetindeyim. Makale yazarına direkt olarak cevap vereceğim" dedikten sonra *Ant*'ın UTO Kongresi'ne ilişkin haber ve yorumlarından paragraflar alıyor ve yanıt niyetine kapitalistlerin tüm dünyada ne denli insani bir rol oynadıklarını anlatıyordu... Oysa o günlerde kapitalistlerin çıkarları uğruna Vietnam Savaşı tırmandırılıyor, Latin Amerika'da, Afrika'da, Asya'da, hattâ Yunanistan örneğinde olduğu gibi Avrupa'da faşizan darbeler birbirini kovalıyordu.

Bâbîâli medyası, genel yayın müdürleri de tezgaha ortak edildiğinden, "güler yüzlü kapitalizm" propagandasına geniş yer veriyor, yedi düvelde gelmiş kapitalist eşlerinin hamam sefalarını "binbir gece masalları" havasında yansıttıyordu.

Kongreden sonra çıkan ilk *Ant*'ta tüm bu pislikleri ayrıntılarıyla verdik. "Başkapitalist Watson'a" başlıklı başyazıda şunları yazıyordum:

“Evet, Ant sosyalist bir dergidir, soldadır. Tarihin çarkı senin çıkarlarından yana değil, ezdiğiniz, sömürdüğünüz, katlettiğiniz dünya halklarından yana dönmektedir. Bu çark, ergeç, temsil ettiğin korporasyonlar kapitalizmini çiğneyip geçecektir. Tabii, güçlerini o halklardan sömürdükleri servetler üzerine kuran küstahları da...”

Kemalizm’in ve Türk Ordusu’nun “ilerici” olduğuna dair *Komintern*’in dayattığı tezler, solun tüm kesimleri gibi bizleri de uzun süre etkilemişti. Çoğu halk çocukları arasından çıkmış alt kademedeki subaylara bir türlü aynı gözle bakamıyor, bir kriz anında onların da işçi sınıfıyla, devrimci güçlerle birlikte saf tutacağını umuyorduk. Ama 27 Mayıs Darbesi’nden sonra ABD’nin dayatmasıyla kurulan *Ordu Yarıdınlaşma Kurumu (OYAK)*, alt kademe subaylar da, assubaylar da dahil, ordunun tüm personelini giderek halk kitlelerinden uzaklaştırıyor, hakim sınıfların cephesine sürüklüyordu.

Bu tuzağı açığa vurup ordunun “devrimci” güç olduğu yanlışlığına artık son vermek gerekiyordu. 5 Ağustos 1969 tarihli Ant’ta ilk çıkışı yaptık. “*Subay Holdingi’ne Doğru*” titrini taşıyan kapakta OYAK’ın tüm şirketlerinin ve yabancı sermayeli ortaklarının amblemleri yeralıyordu, orta iki sayfayı kaplayan incelemenin başlığı ise “Ordu kapitalistliğe itiliyor” idi.

Bu mücadele sürecinde farklı çizgideki devrimci gençlik liderlerinin görüşlerini yapıcı bir şekilde yansıtmaya da büyük önem veriyorduk. *Güray Tekinöz*’ün hazırladığı “Devrimci Gençlik Liderleri Konuşuyor” başlıklı bir dizide *Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç)* başkanı Atilla Sarp ile TİP çizgisindeki *Sosyalist Gençlik Örgütü (SGÖ)*’nün genel sekreteri Nihat Akseymen’in görüşlerine eşit yer ayırmıştık.

O dönem tanıdığım devrimci gençlik liderleri arasında 12 Eylül darbesinden sonra Diyarbakır Zindanı’nda hayatını yitirecek olan *Necmettin Büyükkaya*’nın özel bir yeri var. Tüm gençler gibi o da sık sık *Ant*’a geliyor, özellikle Kürt sorunu üzerine söyleşiyorduk. *Yusuf Aslan*’ın, *Hüseyin İnan* ve arka-

daşlarının *Ant*'ta yaptıkları açıklamalar Necmettin'i de çok etkilemişti.

Ortadoğu Devrimci Çemberi'nde Kürt halkının da kendi örgütleriyle, ama Türk devrimci örgütleriyle de eşitlik temelinde tam bir dayanışma ve güçbirliği içinde yer alması gerektiğini söylüyor, bunun olanaklarını tartışıyordu.

Mart 1970 ortalarında Necmettin ve arkadaşları büyük sevinç içinde müjdeyi getirdiler.

İstanbul'da *Devrimci Doğu Kültür Ocağı*'nı kuruyorlardı. Lokalin açılışını, o günlerde yayınladığımız Nehru'nun *Sosyal Devrimler, Ulusal Savaşlar* adlı eserinin çevirmeni yazarımız Mehmet Emin Bozarslan'ın da konuşmacı olarak katıldığı bir toplantıyla yaptılar.

“Türkiye halkları” ifadesinin *Ant*'ta yer almaya başlaması DDKO'nun kuruluşundan sonra oldu. DDKO, Bağımsızlık Haftası nedeniyle “Türkiye halklarına” hitaben yayınladığı bir bildiride şöyle diyordu:

“Artık dünyadaki ve özellikle Ortadoğu'daki mazlum halkların emperyalizme karşı bağımsızlık savaşlarında Türkiye halklarının da kesin yerlerini almaları gerekir. Ortadoğu'da emperyalizme karşı verilecek savaş, Ortadoğu Devrimci Çemberi içinde Türkiye halklarının gerçekten kardeşçe ve birlikte mücadeleleriyle kazanılacaktır.”

Ant'ta çıkan yazılardan dolayı hakkımızda açılan dâvaların sayısı hızla artmaya başlamıştı. *Yaşar Uçar* ve *Alpay Kabacalı*'dan sonra *Osman Saffet Arolat* da ağır ceza tehdidi altındaydı. Bu nedenle, Temmuz 1970'den itibaren *Ant*'ın sorumlu müdürlüğünü önce ben üstlendim, ardından dergi kapatılıncaya kadar bu riskli görevi *İnci* devraldı.

Ant'ın bu döneminde gençlik liderlerinden *Osman Saffet Arolat, Harun Karadeniz, Faruk Pekin, Ragıp Zarakolu, Işıl Türkben, Sıtkı Coşkun, Toygun Eraslan, Fahri Aral, Ersin Kaya, Erol Tulpar, Süleyman Balkan, Güray Tekinöz, Müfide Aynibal, Yücel Yaman* da yazı kurulumuzda yer alarak mücadelemize büyük katkı sağladılar.

Giderek artan baskılar ve ekonomik güçlüklerden ötürü *Ant*'ı 1 Mayıs 1970'den itibaren aylık olarak sürdürmek zorunda kaldık.

Sadece *Ant* değil, hangi çizgide olursa olsun, dönemin tüm sol dergileri ve yayınevleri aynı baskı ve teröre direnerek büyük bir yüreklilikle mücadelelerini sürdürüyorlardı.

Kemal Çukurkavaklı'nın Ankara'da yayınladığı *Yeniğin* gazetesi, MDD çizgisindeki arkadaşların yayınladıkları *Türk Solu*, *Aydınlık Sosyalist Dergi* ve *Proleter Devrimci Aydınlık*, TİP yönetimindeki bölünmeden sonra Boran-Aren taraftarlarının *Emek*, Aybar taraftarlarının *Forum*, Kıvılcımlı taraftarlarının *Sosyalist*, Doğan Avcıoğlu ve arkadaşlarının *Devrim* dergileri 68 döneminin yayın yaşamına damga vurdular.

Anadolu'nun çeşitli illerinde büyük güçlüklerle yayınlanan sol gazete ve dergilere in mücadelesini *Ant* dergisinin son sayfasında sürekli yansıttığımız gibi, sol yayınevleriyle de sürekli dayanışma içindeydik.

1970 yılında *Ağaoğlu*, *Ataç*, *Bilgi*, *Bilim ve Sosyalizm*, *Cem*, *Çan*, *De*, *Doğan*, *E*, *Ekim*, *Gerçek*, *Habora*, *Hür*, *İzlem*, *Köprü*, *Öncü*, *Payel*, *Ser*, *Sol*, *Sosyal* ve *Toplum* yayınevleri yöneticileriyle yaptığımız röportajları yayınladıktan sonra, devrimci yayınevlerinin birlik oluşturması için bir girişim başlattık, ancak 12 Mart darbesi bunun gerçekleşmesine olanak tanımadı.

15-16 Haziran 1970 büyük işçi, devrimci harekette öncü gücün işçi sınıfı mı, yoksa asker-sivil bürokasi mi olduğu tartışmalarına kesin noktayı koydu. Bu işçi direnişi karşısında ordunun aldığı tavır, polislerle birlikte askerlerin de göstericilere ateş açarak üç işçiyi katletmesi, askeri bürokrasinin işçi sınıfına düşmanlığını belgeliyordu.

Ant'ın Temmuz 1970 ve daha sonraki sayıları, ordunun sıkıyönetim ilanından yararlanarak sendikacılara, işçilere ve sol eylemcilere karşı uyguladığı baskıları ve kapitalist çevrelerle kurduğu çıkar ilişkilerini açıklayan ayrıntılı bilgi ve analizlerle doluydu.

Özellikle Eylül 1970 tarihli sayısı Ant için önemli bir dönüm noktası oldu. Bu sayının kapağında, direnen işçilerin ve sendikacıların işkenceden geçirildikten sonra sıkıyönetim mahkemelerine sevk edilmesine tepki olarak “Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz” sloganı yerliyordu. İçinde de subayların özellikle OYAK aracılığıyla kapitalist sınıfa nasıl entegre edildikleri belgelerle ortaya konuyor, bu subayların sınıf çıkarları gereği işçileri objektif olarak yargılayamayacakları vurgulanıyordu.

Bu sayı üzerine Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşavirliği’ne celp edilerek üç kuvvete mensup dokuz adli subay tarafından sorguya çekildim. İki saate yakın süren sorgunun sonunda serbest bırakıldım, ancak karargâhtan çıkarken bir havacı yarbay “Bu adli bir sorgu değildi, sadece sizin düşüncelerinizi öğrenmek istedik. Ancak bu kez bu kapıdan geldiğiniz gibi çıkıyorsunuz. Ama gelecek defa hiç de böyle olmayabilir” diye tehdit etti.

Bu tehditlere rağmen yayınımızı aynı çizgide sürdürürken başta *Kemal Türkler* olmak üzere DİSK yöneticileriyle yakın bir ilişki içindeydik. Yazarlarımızdan *Fethi Naci*, *Süleyman Üstün*, *Çetin Özek* ve *Faruk Pekin Maden İş’in* üyeleri için düzenlediği eğitim seminerlerinde ders veriyordu. Sendikacı dostlarımızla yaptığımız uzun görüşmelerden sonra *Ant*’ın Ocak 1971 sayısını “1971 Genel Grev Yılı Olmalıdır” sloganlı bir kapakla yayınladık.

Aynı sayıda 28 Ocak 1921’de Kemalistler tarafından 14 yoldaşyla birlikte katledilen TKP kurucusu *Mustafa Suphi*’nin ölüm yıldönümü dolayısıyla Sultan Galiyev, B. Ömerov ve R. Şakirov’un yazıları da yer alıyordu.

Tam o günlerde, *Deniz Gezmiş* ve arkadaşlarının Ankara’daki banka soygunu gündeme bomba gibi düştü. Polis ve medyanın büyük bölümü tarafından “banka soyguncusu” ilan edilen *Deniz Gezmiş* ve arkadaşlarını *Ant*’ta şöyle savunduk:

“İstanbul’da son yılların bütün devrimci eylemlerinin ön safında yer alan ve üç yılının ikisini polis komplolarıyla

hapishanelerde geçirmiş bulunan Deniz Gezmiş ve ezilen Arap halklarının kurtuluşuna bir nefer olarak katılmak için El Fetih'e giderek Ortadoğu Devrimci Çemberi içinde devrimci sorumluluk taşıdığını ispatlayan Yusuf Aslan ve arkadaşları, soyguncular iktidarına ve soygun düzenine karşı savaşıyor halk çocuklarıdır.”

Daha sonra *Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu* adına yayınladıkları bildiriye ve *Deniz Gezmiş*'in yakalandıktan sonra gazetecilerin önünde dönemin içişleri bakanına verdiği cesur yanıtları da şöyle yansıtmıştı:

“Bütün kolluk kuvvetlerinin 65 gün süreyle Ankara içinde arayıp bulamadıkları Deniz Gezmiş ve Yusuf Arslan 16 Mart'ta Şarkışla'da yakalanmışlardır. THKO'nun diğer savaşçılarından Hüseyin İnan'ın da dergimizin basıldığı sırada yakalandığı öğrenilmiştir. THKO savaşçılarının giriştikleri eylemlerin, başlangıç noktası ve olayların gelişimi açısından eleştirilecek yanları vardır. Ancak sansasyonel gazete haberleri ve polisin çıkarttığı söylentiler esas alınarak bu olayların eleştirisi yapılamaz.”

12 Mart muhtırası verildiğinde, “reform” vaatlerine ve kurulan yeni hükümetin içinde “ilerici” bilinen bazı isimlerin bulunmasına aldanan birçok sol örgüt, sendika ve yazar hemen generallere destek bildirdiler.

Ant'in Nisan 1971 sayısında askeri müdahalenin geliş sürecini belgelerle ortaya koyduktan sonra şu çağrıyla yaptık:

“Generallerin ultimatomuyla Demirel Hükümeti'nin düşürülmesi ve yerine ‘partiler üstü’ bir hükümet kurma teşebbüsüne girişilmesi, bir yandan hakim sınıfların ve onların parlamentodaki temsilcilerinin arasındaki çelişkileri iyice şiddetlendirirken, bir yandan da ordunun kilit noktalarındaki radikal unsurların tasfiyesi, küçük burjuva reformculuğuna bağlanan tüm umutları iflas ettirmiştir... Faşist yönetimin her çeşidi çökmeğe mahkumdur... Halkın kurtuluşu devrimci işçi-köylü iktidarındadır.”

Ayrıca 5 Mart 1971'de Kırıkhan'da devrimcilerin ve

Alevilerin işyerlerine ve evlerine uygulanan pogromla ilgili ayrıntılı bir rapor verdik, Deniz'lerin yayınladığı THKO bildirisini tam metin yayınladık.

Cunta'nın "Reform Hükümeti" 26 Nisan 1971'de sıkıyönetim ilan edip "*Balyoz Harekati*"nı başlattığında, *Ant* da vurulacak ilk hedeflerden biriydi... Askerler *Ant* yönetim yerini basarak kitap paketleri kasaturalarla parçaladılar... Mürettip, baskıcı, ciltçi ve dağıtımçı dostlarımızın her türlü rizki göze alarak bize yardımcı olmaları sayesinde yayınlarak tüm bayilerimize ulaştırdığımız *Ant*'in Mayıs 1971 sayısında da, kurulan iktidarın "sanayici-subay kompleksi"nin iktidarı olduğunu vurgulayarak Türkiye devrimci güçlerini tüm olanaklarını kullanarak bu iktidara karşı mücadeleye çağırıyorduk. Bu, *Ant*'in son sayısıydı...

1 Mayıs 1971 sabahı radyo ilk haber olarak okunan İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bildirisinde, "Türk Ceza Kanunu'nun 142, 311, 312, 156 ve 159. maddelerini ısrarla ihlal eden *Ant* Dergisi'nin süresiz olarak kapatıldığı, sorumluları hakkında gerekli kanuni takibata geçildiği" bildiriliyordu.

Ya sıkıyönetim komutanlığına kendiliğinden teslim olacaktık ya da bir yerlerde kısırılırsak yakalanıp işkenceden geçirilmeyi, belki de vurulup öldürülmeyi göze alacaktık. Yazı kurulu üyelerimiz, yurt dışındaki ilişkilerimizi cuntaya karşı mücadelede değerlendirmek için ne bahasına olursa sürgüne çıkmamız görüşündeydi.

Gerçekten, hem *Akşam*'ın, hem de *Ant*'in genel yayın yönetmeni olarak, altı yıldır Türkiye'ye gelen bir çok Avrupalı siyasetçi, gazeteci, sanatçıyı ağırlamış, Türkiye'deki basıklar konusunda bilgilendirmiştim.

Ayrıca, yurt dışındaki ilerici göçmen işçilerin ve öğrencilerin çalışmalarını ve örgütlenmelerini en ayrıntılı şekilde yansıttığımız için Avrupa ülkelerinde çok sayıda yazarımız, abonemiz vardı. Ancak o ana kadar bir gün Türkiye'den ayrılmak zorunda kalacağımızı hiç düşünmediğimiz için ne ben ne de İnci, gerektiğinde kullanılmak üzere pasaport çıkartma

girişiminde dahi bulunmamıştık. Oysa sarı basın kartlı gazeteciler olarak bundan kolay bir şey yoktu. Ama artık iş işten geçmişti. Eğer Türkiye’den çıkacaksak, bunun illegal yollardan halledilmesi gerekiyordu.

Kaçaklar için “vur” emri verildiği açıklandığından beri büyük bir endişe içinde bulunan İnci’nin babası hemen güneydeki tanıdıklarıyla temasa geçerek bizi para karşılığı Suriye sınırından geçirecek birini bulmuştu. Önce İnci, ardından ben Ankara’ya geçtik, bizi kaçırarak olan kişinin Kilis’te kendisine nasıl ulaşabileceğimizi bildirmesini beklemeye başlamıştık.

O sırada radyolar güney sınırından Suriye’ye geçmeye çalışan üç *Dev-Genç*’linin yakalandığı haberini verdi. Bir daha durum değerlendirmesi yaptık. Bizi geçirecek adam son dakikada ihbar edebilir, arkadan vurulabilirdik.

Zaten ertesi sabah adam söz verdiği halde telefon etmedi. Geriye tek çare kalıyordu. Sahte pasaport bularak ya Marmaris üzerinden deniz yoluyla Yunanistan’a geçmek ya da Ankara’dan direkt uçuş yapan bir yabancı uçakla Avrupa’ya uçmak...

İnci’nin babası ile annesinin henüz miadı dolmamış aile pasaportundaki resimleri değiştirip soyadları tahrif ederek bu pasaportla gerekli döviz işlemlerini yaptıktan sonra 11 Mayıs 1971 sabahı Ankara havaalanından kalkan bir Luftansa uçağıyla Türkiye’den ayrıldık.

Meslektaşım, partili yoldaşım Yaşar Kemal

Siyasi Haber, 28 Şubat 2021

Altı yıl önce kaybettiğimiz Türkçe edebiyatın büyük ustalarından *Yaşar Kemal*, sosyalist örgütlenmede ve medyada olduğu gibi özel yaşamımda da iz bırakmış olan isimlerin önde gelenlerinden...

Benden tam 13 yıl daha büyük olduğu halde, ikimizin

de günlük medyada gazeteci olarak yer almamız 50’li yılların başlarına rastlıyor. Ben İzmir’in tek muhalif gazetesi *Gece Postası*’nda çalışırken, hikayeleriyle daha 40’lı yıllarda edebiyat dünyasında isim yapmış olan *Kemal Sadık Göğceli* de ilk kez *Yaşar Kemal* adını kullanarak İstanbul’un muhalif gazetelerinden *Cumhuriyet*’te röportajlar ve fıkralar yazmaya başlamıştı.

Ama dönemin arayış içindeki tüm gençleri gibi beni de *Yaşar Kemal* hayranı kılan, onun önce *Cumhuriyet*’te tefrika edilen, 1955’te de kitap olarak yayımlanan *İnce Memed* adlı romanı olmuştu.

Bunun özel bir nedeni de vardı... Çocukluğum 2. Dünya Savaşı yıllarında demiryolcu babamın görevli olduğu ara istasyonlarda ya da ilkokulu okuyabilmek için gurbetçi gönderildiğim köylerde geçmişti.

O günlerden birinde, jandarma tarafından “eşkiya” diye her yerde aranan bir köylü gece yarısı *Erciyas* dağının eteklerinde bizim bulunduğumuz istasyonun bekleme odasına sığınmış, mavzerini yastık yapıp uyuya kalmıştı. İstasyon şefi olan babam kendisini uyandırıp acılı hikayesini dinlemiş, ardından annemin hazırladığı azığı yanına katarak *Erciyas*’ın karlı yamaçlarına yolcu etmişti.

İnce Memed’i okurken o günleri de anımsayıp *Yaşar Kemal*’e daha bir saygı duymuştum.

Yaşar Kemal’le şahsen tanışmamız, 1963 yılında, hızlı bir örgütlenme sürecine girmiş bulunan *Türkiye İşçi Partisi*’nin Bâbîâli yokuşunda, tam da İstanbul Valiliği’nin yanı başındaki genel merkezinde oldu.

Daha önce partinin İzmir örgütlenmesi sorumlularından iken genel başkan *Mehmet Ali Aybar*’ın isteği üzerine İstanbul’a göçmüştüm. Sabahları öğlen gazetesi *Gece Postası*’nı yayına hazırlıyor, öğleden sonra *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Konfederasyonu*’nda sendikacılık, akşamları da TİP genel merkezinin Basın ve Bilim-Araştırma kurullarında sekreterlik yapıyordum.

Aybar'ın çağrısı üzerine sol aydınların ve sanatçıların partiye akın ettiği günlerdi... Taşrada yazılarını, kitaplarını okuyarak hayran olduğum yazarları şahsen tanımak, yoldaşça görüşebilmek, dostluk kurmak yaşamımın en mutlu olaylarındandı.

Biz partili gençlerin Yaşar'a hayranlığını pekiştiren yanı ise, ününün uluslararası boyut kazanmış olmasına rağmen parti yaşamındaki alçak gönüllü ve disiplinli tavrıydı. İngilizce öğrenmek üzere İngiltere'ye gitmeye niyetlendiği günlerdi. Seyahati kesinleştirmeden önce bir parti üyesi olarak önce *Aybar*'ı ziyaret edip izin istemişti, Aybar da bu seyahati mutlaka gerçekleştirmesi, İngilizce öğrenmesi için kendisini teşvik etmişti. Onun bu militanca tavrı benim gibi genç partilileri son derece etkileyen bir örnek olmuştu.

TİP'teki birlikteliğimiz, Bilim-Araştırma Kurulu'ndaki ortak çalışmalarımızdan sonra, 1964'teki 1. Büyük Kongre'de ikimizin de genel yönetim kuruluna seçilmemizle yeni bir boyut kazanmıştı.

Ne ki, kongrede fikir işçilerinin yönetim organları seçimlerinde emekçi kesimden sayılmaması ve gençlik kollarının de genel yönetim kurulunda temsilinin engellenmesi parti tabanında tepki yaratmıştı.

Aynı zamanda sendikacı olduğum için genel yönetim kuruluna ve merkez yürütme kuruluna emekçi kesimden seçilmiş olmama rağmen, bu yanlışın düzeltilmesi için başlatılan imza kampanyasına hiç tereddüt etmeden ben de destek vermiştim.

Bu muhalefete katılmış olan *İsmet Sungurbey, Fethi Naci, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever, Demir Özlü, Nurettin Akan, Ömür Candaş* ve gençlik kolları genel başkanı *Ali Yaşar*'la birlikte ben de haysiyet divanına verilmiştik. İsmet ve Demir bunun üzerine partiden istifa etmiş, bizler ise Haysiyet Divanı kararıyla partiden ihraç edilmiştik. Bu yüzden *Yaşar Kemal*'le partideki birlikteliğimiz uzun sürmemişti.

Buna rağmen, kendisiyle kişisel dostluğumuz ve medya planındaki birlikteliğimiz 1964 yılında benim *Akşam* gazetesinin genel yayın yönetmeni olmamdan sonra daha da pekişti.

Akşam'ı solun günlük sesi haline getirmek için sayfaları sol yazarlara açmıştım. Bu yüzden sağ basında *Akşam*'a saldırılar yoğunlaşırken, tirajımızın sürekli artmakta olmasına rağmen, büyük şirketler gazeteye reklam vermeme tehdidinde başlamışlardı. Bir süredir İnönü Hükümeti'nde devlet bakanı olan gazetenin patronu *Malik Yolaç*, hükümetin düşmesinden sonra sürekli İstanbul'da bulunduğu için, bu saldırıların etkisiyle yazı işlerine sık sık müdahale ediyor, gazetenin sola açılışını frenlemeye çalışıyordu.

Tam da o günlerde *Yaşar Kemal* beni ziyaret ederek *Köroğlu* adlı eserini kitap olarak yayınlanmadan önce *Akşam*'da tefrika etmemi önerdi. Memnuniyetle kabul ettim.

Çetin Altan uzun süredir *Milliyet* gazetesinde günlük fıkralar yazıyordu, ama genel yayın yönetmeni *Abdi İpekçi* ile aralarında görüş farklılıkları doğduğundan bir süredir yazıları yayınlanmaz olmuştu.

Yaşar Kemal'le söyleşimiz sırasında *Çetin Altan*'ın durumu da söz konusu oldu. Yaşar da *Çetin* de *Küçükçekmece*'deki *Basınköy*'de oturuyorlar, sık sık görüşüyorlardı.

Yaşar “*Çetin* şu sırada büyük bunalım geçiriyor. Sen bu gazeteyi bir sol günlük gazete haline getirdin. Bana kalırsa *Çetin*'in yeri artık *Milliyet* falan değil, ancak *Akşam*'da yazabilirse kendini toparlayabilir. Elçiye zeval olmaz, İstersen kendisiyle konuşayım, seni arasın” dedi.

Çetin'i 1953 senesinden beri, fıkra yazarı olmasından çok önce, İzmir'de çalıştığım *Sabah Postası*'nın Ankara muhabirliğini yaptığı günlerden tanıyordum. Beni aradığında *Akşam*'da yazmasından memnun olacağımı, ancak patronun onay almam gerektiğini söyledim.

Ancak patron, Galatasaray Lisesi'nden arkadaşı olan *Çetin* daha önce de *Akşam*'da yazarken başka gazeteden daha

yüksek ücret teklifi alınca birdenbire gazeteden ayrılıp kendisini güç durumunda bırakmış olduğu için, gazeteye tekrar alınmasına şiddetle karşı çıkıyordu. Uzun tartışmalardan sonra *Akşam*'da yazmasını kendisine kabul ettirdim. Çetin'in her biri olay olan fıkralarını da, Yaşar Kemal'in *Köroğlu* tefrikası ve *Aziz Nesin*'in haftalık yazılarıyla birlikte yayınlamaya başladık.

Hükümetin ve patronların baskısı yoğunlaşırken 1965 seçimlerinde patron Yolaç CHP'den aday olduğu halde biz *Akşam*'da Çetin Altan'ın da bağımsız milletvekili adayı olarak İstanbul listesinde yer almış olan TİP'i açıkça desteklediğimiz için 1966 yazında ben, birinci sayfa redaktörü *İnci Tuğsavul*, haberler müdürü *Cengiz Tuncer* ve dış haberler müdürü *Hüseyin Baş* gazeteden uzaklaştırıldık.

1966 sonlarında hayatımızı kazanmak için İnci'yle kitap yazıp çeviri yaptığımız günlerdi... *Türkiye İşçi Partisi*'nin Malatya'da yapılan 2. Büyük Kongresi'nde birçok tatsız olaylar yaşanmış, örgütteki *Mihri Belli* ve *Hikmet Kıvılcımlı* sempatzanı partililerin tasfiyesi için girilen operasyon parti tabanında büyük huzursuzluk yaratmıştı. Bu ikinci tasfiyenin öyküsünü TİP'in ilk yöneticilerinden *Halit Çelenk* daha sonraki yıllarda "Türkiye İşçi Partisi'nde İç Demokrasi" adlı kitabında son derece ayrıntılı ve belgeli olarak anlatmıştır.

Daha önce partiden ihraç edilmiş olmamıza rağmen son kongredeki tasfiyelerden rahatsız olan partili arkadaşların beni ziyaret ederek dertleştikleri günlerdi... *Yaşar Kemal* de bir gün Ülker Sokak'taki evimizde bizi ziyarete geldi.

Kongrede MYK üyeliğine seçilmişti, ama parti içindeki olumsuz gelişmelerden rahatsızdı. "Malatya'da olup bitenleri belki duymuşsundur. Aybar'la da konuştum, bu böyle gitmez. Partiyi toparlamamız lazım. Hiçbir hizbin aleti olmadan partiyi destekleyecek bağımsız bir haftalık dergi çıkartılması kaçınılmaz oldu" dedi.

Derginin kurucuları olarak kendisiyle birlikte beni ve *Fethi Naci*'yi düşündüğünü söyledi.

TİP'in iki yıl önce İzmir'de yapılan 1. Kongresi'nden sonra benim gibi *Fethi Naci* de partiden ihraç edilenler arasında bulunduğu için şaşırılmıştım. "Pek iyi anlayamadım. Şimdi partide yeni bir tasfiye süreci başlatılmış. Sen partiyi toparlamak için birinci tasfiye sürecinde ihraç edilmiş olanlara işbirliği mi öneriyorsun?" diye sordum.

"Geçmişini unuttun," diye yanıtladı. "Sen ve Naci, partiden ihraç edilmenize rağmen gerçek bir sosyalist tavrı göserdiniz, partiyi hariçten desteklemeye devam ettiniz. Senin yönetimindeki *Akşam*'ın seçimlerde TİP'e verdiği destek unutulabilir mi? Ben parti organı çıkartalım, demiyorum. Bağlımsız sosyalist dergi... Gerçi ben TİP'in MYK üyesiyim, ama bu işte yazar *Yaşar Kemal* olarak varım, tıpkı senin gibi, tıpkı Naci gibi... *Akşam*'ı yönetmiş bir gazeteci olarak dergiyi sen yönetirsin, kimse de dışarıdan karışamaz."

Gerçek Yayınevi'nde *Fethi Naci*'yle de görüştüğüm sonra haftalık dergiyi *Ant* adı altında yayınlamaya karar verdik. Derginin genel yönetimi ve haftalık yorum yazarlığı bende, teknik yönetimi *İnci*'deydi, *Fethi Naci* teorik yazıları yazdığı gibi sanat sayfasını da yönetiyordu.

1945'te CHP'nin kışkırttığı faşizan grupların saldırısına uğramış bulunan Sertel'lerin *Tan Gazetesi*'nin bulunduğu Tan Hanı'nda bir büro tutarak *Ant*'ı 3 Ocak 1967'den itibaren gerçekten büyük bir yazar kadrosunun katılımıyla yayınlamaya başladık.

İlk sayıda *Yaşar Kemal*'in yanı sıra *Abidin Dino*, *Aziz Nesin*, *Çetin Altan*, *Fakir Baykurt*, *Ferruh Doğan*, *Hüseyin Baş*, *İdris Küçükömer*, *Kemal Sülker*, *Mahmut Makal*, *Memet Fuat*, *Nadir Nadi*, *Rauf Mutluay*, *Refik Erduran*, *Selahattin Hilav*'ın da imzaları yer alıyordu.

Ant'ın ilk sayılardaki finansmanını *İnci*'nin ve benim *Akşam* gazetesinden aldığımız kıdem tazminatıyla sağlamıştık.

Ancak, islamcı işadamlarının Tan Matbaası'nı satın alarak *Ant*'ın dizgi ve baskısını yasaklamasından sonra artan dizgi ve baskı giderlerini karşılamakta zorluk çekmeye başladık.

Derginin kuruluş hazırlıklarını yaparken Yaşar ihtiyaç duyulduğunda yurt dışındaki telif ücretlerini getirerek mali destek sağlayabileceğini söylemişti. Hâlâ bilemediğimiz nedenlerden ötürü bunu bir türlü gerçekleştirmedi...

Derginin geleceği üzerine karar vermek için bir akşam İnci'yle birlikte Yaşar 'ın *Basınköy*'deki evinde bir araya geldiğimizde, Yaşar'ın eşi *Tilda Gökçeli* birden ortaya bir soru attı: "Çocuklar, dergiyi finanse etmek için niçin kitap yayınlamıyoruz?"

"İyi de kitap yayınlamak için de bir sermaye olması lazım. Biz derginin masraflarını dahi karşılayamıyoruz," diye yanıtladım.

Bu kez devreye Yaşar girdi: "Benim ismim kitap yayını için yeterli sermayedir. Eğer olur derseniz, bundan böyle benim mevcudu tükenmiş kitaplarımın yeni baskılarını da, yeni romanlarımı da *Ant*'in basacağını duyururuz. Ön yatırım falan gerekmez, kağıt da, dizgi baskı masrafları da, kitapların ilk dağıtımından gelecek parayla karşılanır."

Şaşırmıştık... 1967 başında *Ant*'ı yayınlamaya başlarken, Yaşar'ın yeğeni *Ramazan* da Adana'dan gelmiş, bizim büronun bulunduğu *Tan Hani*'nda bir oda kiralayarak Yaşar Kemal'in kitaplarını yayınlamak üzere *Ararat Yayınları*'ni kurmuştu. Yayınevinin çeviri ve redaksiyon işlerini de *Tilda* yürütüyordu. "Ya Ramazan? *Ararat Yayınevi* ne olacak?" diye sordum.

"Ramazan'ı defterden sildim," dedi Yaşar... "Bâbiâli'de benim sayemde yer ettikten sonra ilk kazığı bana attı. Kitaplarımı başka yayınevinde yayınlatacağım. Anlaşabilirsek, bu niçin *Ant* olmasın?"

Tilda çok heyecanlıydı. Aylardır *Ararat Yayınevi*'yle *Ant Dergisi* arasında gide gele yayıncılığa bayağı ısınmıştı. İnci'yle çok iyi dost olmuşlardı. İnci'nin grafik ve mizanpaj çalışmalarını çok takdir ediyordu.

"Biz İnci'yle bu işi pekâlâ götürürüz," dedi. "Ben çevirmenler bulmanın dışında yayınevinin ticari ve mali ilişki-

lerini de yürüttürüm. İnci de kitapları yayına hazırlar, kapaklarını yapar.”

Bunun üzerine bir ortaklık kurarak Ant bürosuyla aynı anda *Ant Yayınları* için Tilda'nın çalışacağı ikinci bir büro kiraladık.

Kısa bir süre sonra kitap yayınındaki işbirliğimizin daha verimli olabilmesi için Tilda ve Yaşar, bizim *Kazancı Yokuşu*'ndaki evimize yakın *Bol Ahenk Sokak*'ta bir daire kiralayarak oraya taşındılar.

Kitap seçimini Yaşar ve Tilda'yla birlikte yapıyorduk. Tüm dünyada antimperyalist hareketin güçlendiği, ulusal kurtuluş savaşlarının ve sosyal devrimlerin sömürgeciliğe ve Yankee hegemonyasına arka arkaya ağır darbeler indirdiği bir dönemden geçiyorduk.

Ant Dergisi'nde olduğu gibi *Ant Yayınları*'nda da bu mücadelelerin Türkiye halklarına tanıtılmasını yayın politikamızın iki ana çizgisinden biri olarak belirlemiştik. Diğer çizgi ise, Türkiye realitesini yansıtacak telif kitapların yayınlanmasıydı.

Telif kitaplar içinde bittabi Yaşar Kemal'in yazdığı *İnce Memed*'in 1. ve 2. ciltleriyle *Ortadirek*, *Yer Demir Gök Bakır*, *Ölmez Otu* ve *Üç Anadolu Efsanesi* başta geliyordu.

68 uyanışını, işçi direnişlerini, anti-faşist mücadeleyi Yaşar ve Tilda'yla birlikte yaşadık, dergide ve kitaplarda birlikte yansıtmaya çalıştık.

Türkiye İşçi Partisi'nde bir yandan *Mehmet Ali Aybar*'ın, öte yandan *Sadun Aren* ile *Behice Boran*'ın başını çektiği kamplaşmayı resmileştiren 3. Büyük Kongre 9 Kasım 1968'de Ankara'da toplandı. Ancak yeni seçilen yönetim kısa zamanda iş göremez hale geldiği için, muhalefetin çağrısı üzerine aynı yılın sonunda olağanüstü kongreye gidildi.

Parti içinde her iki gruba da sıcak bakmayan, yaşanan krizden her iki tarafı da aynı derecede sorumlu gören TİP *İstanbul* örgütü, *Kars*, *Maraş*, *Ordu* ve *Çanakkale* örgütlerinden imzaların da yer aldığı bir *Üçüncü Yol* çağrısı yapmıştı.

Parti tabanından gelen bu çağrıyı biz de *Ant* dergisinde geniş yer vererek desteklemiştik.

Son kongrede Aybar'dan sonra en yüksek oyu alarak genel yönetim kuruluna, ardından da merkez yönetim kuruluna seçilmiş bulunan *Yaşar Kemal* de partideki iç çekişmelerden oldukça rahatsızdı.

“Ne yapabiliriz, diyordu. Partinin kadroları bunlar. Al birinden vur ötekine...”

“Yönetime gençleri alın,” diye yanıtlamıştım. “Yıllardır yapılan hatalarda ısrar edilmesin, gençler dışlanmasın...”

O sırada *Ant* bürosu partili ya da partisiz gençlerin başlıca uğrak yerlerinden biriydi. Gerçekten de bir süredir *Deniz Gezmiş*'lerin radikal çıkışları karşısında bir ezilmişlik duygusu içinde olan partili gençler TİP'e devrimci hareketin öncü misyonunun yeniden nasıl kazandırılabileceğini tartışıp duruyorlardı.

Kongrenin yaklaştığı günlerde *Yaşar* büyük bir heyecanla *Ant*'a geldi.

“Aybar'la konuştum. Bu kongrede yönetime gençleri alacağız. Bana isim tavsiye edebilir misin?” diye sordu.

“Tavsiyeye ne gerek var? diye yanıtladım. Hâlâ partiye bağlı kalan gençleri sen de benim kadar tanıyorsun, burada, başka toplantılarda karşılaşıyorsun, tartışıyorsun.”

Yaşar elinden geleni yapacağını söyledi. Gerçekten de kongrede yakından tanıdığımız bazı gençlerin aday gösterilmesini de sağladı. Ne var ki, *Aybar* taraftarlarıyla *Boran* taraftarları arasında sert çatışmalar halinde geçen olağanüstü kongrede *Yaşar*'ın önerdiği gençler yeterince oy alamadıkları için yönetime giremediler.

Her şeye rağmen *Yaşar* da, ben de, *Ant* dergisinde ve yayınlarında sekiz ay daha bizi yıllardır birbirimize bağlayan kavgayı birlikte sürdürdük. Ben haftalık yorumlarımda, *Yaşar* 5. sayfadaki haftalık yazılarında, Türkiye'nin gündemini didik didik ediyor, solun birliğini savunuyorduk.

26 Şubat 1969 *Kanlı Pazar*'ı olsun, Eylül 1969'da Der-

sim’de *Pir Sultan Abdal* oyunlarına yapılan saldırılar olsun, devrimci gençlerin art arda vurulması olsun, işçi direnişleri olsun, birlikte değerlendiriyor, ortak tavır koyuyorduk.

Aybar ve *Boran* hizipleşmesine rağmen TİP’in İstanbul’da birliğini koruyabilmesi için de birlikte çalışıyorduk. O denli ki, o ortamda *İnci* ile *Tilda* TİP’e üye olarak bağış kampanyası açmışlardı.

Ne yazık ki, Yaşar’la ilişkilerimiz yine TİP’in iç sorunları nedeniyle 1969 Eylül’ünden itibaren kesildi.

Genel seçimler için milletvekili adaylarının belirlenmesinde genel merkezin demokratik olmayan tutumunu 9 Eylül 1969 tarihli *Ant*’ın Yorum’unda şöyle eleştirmiştim: “Ön seçimde teşkilatın oyu ile liste başına seçilen bilimadamları, sırf genel başkan gibi düşünmedikleri için bir kalemde silinip atılmış, ‘oy partisiyiz’ diye son dakikada ‘oy deposu’ bir takım ağalar liste başlarına getirilmiştir.”

Bu eleştiriler üzerine MYK üyesi olan *Yaşar Kemal* kıyameti kopardı, artık *Ant*’a yazmayacağını söyledi.

Yaşar’a “Senin tepkilerini anlamaya çalışıyorum,” dedim. “Ama hak veremiyorum. Sen ki ilk gençlik dönemimde beni en fazla etkileyen eserlerden *İnce Memed*’in yazarı Yaşar Kemal’sin... Sosyalist partide toprak ağalarının liste başı yapılmasını eleştirdiğim için beni suçluyor olman inanılır gibi değil. Sen parti yöneticisisin, eleştirilerimden rahatsız olabilirsiniz. Ama olaya yazar Yaşar Kemal olarak bak...”

Ancak Yaşar son derece kararlıydı. “Toprak ağası dediğin kişinin liste başı olmasını destekleyenlerden biri de benim. Ve de bunun doğru olduğuna, partiye oy getireceğine inanıyorum. Buna karşı çıkan bir dergiye artık yazmam mümkün değildir” diyerek bir daha dönmek üzere *Ant*’tan ayrıldı.

Ne acıdır ki, mensubu olduğu TİP yönetiminin tutumunu eleştirdiğim için *Ant*’tan ayrılan Yaşar, üzerinden iki yıl geçmeden, 29 Ekim 1970’teki 4. Kongre’de yönetime gelen *Boran* grubunun bazı uygulamaları üzerine ağır suçlamalar yaparak TİP’ten istifa edecekti. 21 Şubat 1971 tarihli *Cum-*

huriyet'te yayınlanan açıklamasında aynen şöyle diyordu: "Bugünkü TİP yöneticileri parti içindeki bölücülüğün ana merkezi olmuşlardır. Emekçilere sırtını çevirip bir bürokrat kalesi haline gelen TİP'ten istifa ediyorum."

Yaşar'ın ayrılmasından kısa bir süre sonra, yayınevini birlikte kurduğumuz eşi *Tilda* da Yaşar'ın kitaplarını yayınlamamıza hukuki engel koyarak *Ant*'tan ayrıldı.

Bu ayrılışların getirdiği mali sarsıntılara rağmen, *Ant Dergisi*'ni ve *Ant Yayınları*'nı değerli bilim insanlarımızın, sosyalist yazarların ve devrimci gençlik liderlerinin yazı kuruluna katılmasıyla, 12 Mart 1971 darbecileri tarafından yasaklanıncaya kadar aynı mücadelecilerimizle sürdürdük.

Yaşar'ın ayrılması beni de, İnci'yi de insan olarak, duygusal olarak çok sarstı.

Bir daha da hiçbir yerde karşılaşp görüşmedik.

Ant dergisindeki bir yazımdan dolayı ilk mahkumiyeti yediğim günün akşamı İnci'yle beni Basınköy'deki evinde ağırlayışını, kocaman gövdesiyle *lorke* yaparak bizlere moral vermeye çalışmasını hiç unutmuyorum.

Yine *Ant* dergisinde Doğu Anadolu'ya atom mayınları döşenme projesini açıkladığım için Genel Kurmay Başkanı tarafından "*vatana ihanet*"le suçlanarak Selimiye Kışlası'nda yargılandığım günkü dayanışmasını da...

Ve de bugün iktidar olan islamcıların Tan Matbaası'na el koyarak *Ant*'ı sabote etmesi karşısındaki ortak direnişimizi de...

Evet, *Yaşar Kemal* çok sevdiğimiz ve saydığımız bir yazar, müstesna bir insandı.

Sürgün yıllarımızda da, insan hakları ve özgürlüklerin savunulması konusundaki mücadelelerimizde en önemli referanslarımızdan biri oldu.

Yaşar, ayrı düşmenin acısını hep yüreğimizde duyduğumuz dostlarımızdandı.

Ölümünün altıncı yılında o acıyı İnci de, ben de, tekrar yaşıyoruz.

Devrimci dostumuz Yücel Sayman'ı kaybettik

İnfo-Türk, 15 Aralık 2022

Yaprak dökümü sürüyor... Bugün de Türkiye'den, 12 Mart sürgünü günlerinden bu yana yoldaşımız Prof. Dr. Yücel Sayman'ın İstanbul'da vefat ettiği haberi geldi.

1939'da Konya'da doğmuş olan Sayman, 1957 yılında Saint Joseph Fransız Lisesi'ni, 1962'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, 1969 yılında Strasbourg Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktorasını vermiş, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı'nda yıllarca öğretim üyeliği yapmıştı.

İstanbul Barosu'nda bir dönem başkanlık da yapmış olan Yücel Sayman, İstanbul Üniversitesi'nde asistan iken 12 Mart 1971 darbesi sonrasında siyasal sürgüne çıkmak zorunda kalan devrimcilerdendi.

Bizim Avrupa'da Demokratik Direniş Hareketi'ni örgütlediğimiz dönemde Cenevre'de bulunan Doçent Yücel Sayman ve Doçent Bülent Tanör yurtdışı muhalefetinin kilit isimlerindendi. Her ikisi de 12 Mart sonrası İstanbul Üniversitesi'ndeki görevlerinden uzaklaştırılmışlardı. Haklarında çeşitli dâvalar vardı.

O sırada TİİKP'ye yakın olan Yücel Sayman, birkaç kez Brüksel'e gelerek başı dertte olan yoldaşlarına sahte pasaport sağlanması ya da iltica talep ederek legale çıkmaları konusunda bizden yardım istemişti.

Demokratik Direniş Hareketi olarak, Türkiye'deki rejimle başı dertte olan herkese dayanışma göstererek, olanaklarımız oranında pratik sorunlarının çözümünde yardımcı olmayı ilke edinmiştik.

İstemlerini yerine getirdiğimizde Yücel hayretle sormuştu: "Siz yardım ettiğiniz kişileri kendinize bağımlı kılacak hiçbir şey talep etmiyor musunuz?"

Bunu bir devrimci görev bildiğimizi, fark gözetmediğimizi söylediğimizde, "Bizim harekette farklıydı da... Ken-

disine sahte pasaport sağlanan kişi hep hareketin kontroluna tabiydi, pasaportu kullanır kullanmaz parti sorumlusuna iade etmek zorundaydı” diye yanıtlamıştı.

Bizim bu dayanışmamıza büyük tepki gösteren TİİKP, hem bizler, hem de bizimle ilişkiye geçen TİİKP militanları hakkında idam fetvaları çıkartmıştı.

1973 yazında Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde cuntaya karşı mücadele yürüten sürgünler olarak Cenevre’de, Bülent Tanör’ün evinde buluşmuştuk. Toplantıda anımsayabildiğim kadarıyla Yücel Sayman, Gençay Gürsoy, Bülent Tanör, eşi Dr. Öget Öktem, Nurkalp Devrim vardı... Gece yaralarına kadar süren toplantıda sıkıyönetim kaldırılır da yaklaşan seçimlerden sonra bir CHP yönetimi ya da CHP’li bir koalisyon kurulursa Ecevit’e ne denli güvenebileceğini tartışmıştık.

1973 sonlarında, Yücel Sayman ve Bülent Tanör’ün istemleri üzerine, Filistin’den gelen partililerden Cengiz Çandar ve Melek Ulagay’ın da Amsterdam’da iltica almalarına yardımcı olmuştuk.

Seçimlerden sonra sürgün arkadaşların çoğu gibi Yücel Sayman da Türkiye’ye döndü, İstanbul Üniversitesi’nde, İstanbul Barosu’nda ve tüm anti-faşist girişimlerde ön planda yer aldı.

Yıllar sonra, 18 Aralık 2010’da, Köln’de TÜDAY’ın düzenlemiş olduğu “Darbecileri Yargılamaya Çağırıyoruz” konulu bir toplantıda Yücel Sayman’la konuşmacı olarak tekrar bir araya geldik. 12 Mart sonrası sürgün günlerindeki ortak anılarımızı canlandırdık.

İnci’nin 75. yaş günü dolayısıyla 2015’te gönderdiği kutlama mesajında şöyle diyordu:

“Sevgili İnci, sevgili Doğan... 75. yaş gününü, dışarıdan okunan gazel saymazsanız, ben de kutluyorum. Beraber geçirdiğiniz 51 yılın bir yerlerinde iz ya da anı bırakmamış olsa da kendi varlığını algılayabiliyorum.”

Bizim yaşamımızda hem yoldaş, hem de dost olarak

derin izler bırakmış olan sevgili Yücel Sayman'ın acı kaybı karşısında ailesine ve yakınlarına, İnci de, ben de, başsağlığı dileklerimizi iletiyor, kendisine “Sonsuza yolculuğun ışıklı olsun” diyoruz.

Uzaktan Bakış: Demokratik Direniş'te Sorumluluk

Molla Demirel, Göç-İş-Ütopya, Ağustos 2021

S: Demokratik Direniş'te sorumluluk konusunda ne düşünüyorsunuz?

Daha çocukluktan itibaren ilkokulu okuyabilmek için gurbete gönderilmiş bir insan olarak, hangi köyde, hangi kentte, hangi ülkede bulunursam bulunayım, bir bilinmezlik ortamına girmenin ilk acılı sorunlarını sürekli yaşadım. Ancak 49 yıl önce ülkemden ayrılışımızın nedeni 12 Mart cuntasına karşı mücadeleyi yurt dışında da sürdürmek olduğundan duygusal sorunları geri plana atarak derhal *Demokratik Direniş*'in örgütlenmesinde sorumluluk üstlendik. İlk andan itibaren Türkiye gerçeklerini dünya kamuoyuna duyurmak için çeşitli dillerde bildiri ve raporlar, 1972-73 yıllarında da İngilizce hacimli üç kitap yayınladık: *File On Turkey* (Türkiye Dosyası), *Man Hunts in Turkey* (Türkiye'de İnsan Avları) ve *Turkey On Torture* (Türkiye'de İşkence). Bunlar evrensel boyutta ses getiren yayınlardı. 12 Eylül darbesinden sonra da cunta tarafından Türk vatandaşlığından atıldık. Bu dönemde Türkiye'de insan hakları ihlalleri üzerine çok sayıda belge, bir de hacimli İngilizce bir kitap yayınladık: *Black Book on Militarist “Democracy” in Turkey* (Türkiye'de Militarist “Demokrasi” Üzerine Kara Kitap)...

S: Başka bir ülkede yaşarken Türkiye'nin sorunlarına bakış ile Türkiye'de yaşarken sorunlara bakış arasında bir farklılık oluyor mu?

Bu açıdan şahsen ben büyük bir farklılık yaşamadım. Türkiye’de yıllarca neleri savunduysam, sürgünde de aynı çizgide oldum. Bittabi bir farkla... Türkiye’de düşündüklerimizi, eleştirilerimizi, önerilerimizi sadece Türkçe ifade ederken, yaşadığımız Avrupa ülkelerinde aynı şeyleri, üstelik daha da ağırlıklı olarak, bu ülkelerin dillerinde ifade etmek öncelik taşıyor.

Sürgünün ilk üç yıllık döneminde yazdığım konular, aynen Türkiye’deki gibi siyasal ve sosyal konulardı, ancak Avrupa kamuoyunu Türkiye konusunda bilgilendirebilmek için sadece İngilizce yazmak zorundaydım. Belçika’ya yerleştikten sonra buna Fransızca da eklendi. Sürgün yaşamımda beni Türkiye sorunları dışındaki konularda da yazmaya zorlayan 12 Eylül 1980 darbesinden sonra birçok sürgün arkadaşımızla birlikte Türk vatandaşlığından atılmamız ve bir yerde Belçika’da kalıcı hale gelmemiz oldu.

O andan itibaren Belçika’nın ve diğer Avrupa ülkelerinin sosyal ve kültürel örgütlenmelerine katılmak, özellikle yabancı düşmanlığına ve ırkçılığa karşı mücadelelerde sorumluluk üstlenmek, bu konularda Belçika ve diğer Avrupa ülkelerinin medyasına yazılar yazmak ve polemiklere girmek kaçınılmazlaştı. Örneğin Belçika’nın iki sendika merkezinin, *sosyalist FGTB* ile *hristiyan CSC*’nin Türkiyeli işçilere yönelik Türkçe gazetelerini yayına biz yayına hazırladık. Bu bir zorlamanın değil, başta da vurguladığım gibi, yaşadığımız ülke insanların kaygılarını ve kavgalarını özümseme, paylaşma ve ona elden geldiğince katkıda bulunma irademizin ürünüydü.

S: “Vatansız” Gazeteci’nin edebi titizliğini açıklar mısınız?

Edebiyatçı olmamakla birlikte hem Türkiye’deki gazetecilik yaşamımda, hem de sürgündeki yazı ve kitaplarımda okurlara saygının gereği hatasız bir Türkçe ve edebi bir dil kullanmaya özen gösterdim.

Türkiye’de bulunduğum yıllarda gazeteci ve sosyalist mücadele insanı olarak Türkiye’nin en seçkin yazarlarıyla sadece çalışma beraberliği değil, sıcak dostluk ilişkileri içinde oldum. En son 1967 ve 1971 arasında beş yıl süreyle yayınladığımız *Ant Dergisi*’ni Yaşar Kemal ve Fethi Naci’yle birlikte kurmuştuk. 200 den fazla yazar, çizer, şair, düşünür ve eylem insanları *Ant Dergisi*’ne yazı ve çizgileriyle sürekli katkıda bulundular.

70’li yıllarda Türkiye’de yayımlanan ve Avrupa temsilciliğini yaptığım haftalık *Yürüyüş* ve aylık *Yurt ve Dünya* dergilerinde, yurt dışında ise *Tek Cephe*, *Demokrat Türkiye*, *Yazın* ve *Barış* dergilerinde çeşitli yazılarım yayımlandı. Son üç yıldır da *Artı Gerçek*’e her hafta yazıyorum. 40 yıllık sürgünden sonra Türkçe yazdığım, ardından Fransızca olarak da yayımlanan iki ciltlik “*Vatansız*” *Gazeteci* adlı anı kitabım bir belgesel olmanın ötesinde bir edebi çalışmadır. Aynı titizlik şu ana kadar üç cildi yayımlanan ve dördüncü cildini de yayına hazırlamakta olduğum *Sürgün Yazıları* için de geçerlidir.

S: Avrupa’da Türkçe sanat ve edebiyat geliyor mu?

Türkiye’de çeşitli sol yayınları yönetmiş bir gazeteci olarak, 50’li ve 60’lı yıllarda da yurt dışındaki Türkçe sanat ve edebiyatı dikkatle izliyor ve Türkiyeli okura yansıtmaya çalışıyordum.

60’lı yılların ikinci yarısında yönettiğim haftalık *Ant Dergisi*’ni diğer sol yayınlardan ayıran bir özelliği yurt dışındaki göçmen işçilerin örgütlenmesini ve gerçekleştirdikleri yayınları onların kendi kalemlerinden Türkiye okuruna yansıtmasıydı.

Ayrıca mücadelelerini sürgünde sürdürmek zorunda bırakılmış olan *Nazım Hikmet*, *Zekeriya Sertel*, *Sabiha Sertel*, *Abidin Dino*, *Güzin Dino*’nun eserlerini ve onlar üzerine yazılmış yazı ve röportajları *Ant* dergisinde ve *Ant* kitapları arasında yayımladık.

12 Mart darbesinden sonra İnci'yle birlikte biz de siyasal sürgün olunca, yurt dışında örgütlenmiş ve kavgalarını *Ant*'ta yazıya dökmüş olan göçmen dostlarla şahsen de bir araya gelerek ortak ürünler verdik.

Avrupa'da Türkçe sanat ve edebiyat son 30 yılda iki nedenle önemli bir sıçrama yaptı. İlki, Türkiyeli göçtünün ikinci, üçüncü kuşağından gençler içinde bir bölümünün kendilerini hem buldukları ülkenin dilinde, hem de Türkçe ifade edebilme, iki taraftaki edebi ve kültürel gelişmeleri izleme yeteneğine sahip olmaları...

İkinci neden, dokuz yıl arayla birbirini izleyen 1971 ve 1980 darbelerinden sonra Türkiye'yi terk etmek zorunda kalan çok sayıda aydının geldikleri Avrupa ülkelerinin kültür ve sanat yaşamına katılmış olmaları...

Bu son nedenle bir gelişme daha oldu ki, mutlaka kayda değer... Darbeler sonrası gelen kabileler sadece Türkçe konuşan, kendini katksız Türk görenlerden oluşmuyordu... Kürt, Ermeni, Asuri, Rum diasporaları bu gelişmelerle yeni bir zenginlik, Avrupa edebiyat ve sanat dünyası da Kürtçe, Ermenice, Süryanice, Rumca araştırmalar, edebiyat ve sanat eserleriyle büyük bir çeşitlilik kazandı.

S: Eğitim, kültür, edebiyat ve sanatta tam özerklik önemli midir?

Yaşadığım Belçika, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kömür madenlerinde ve ağır işlerde çalıştırılmak üzere yabancı göçmen işçi getirimine başlamasından önce de, tarihsel olarak, farklı dile ve kültüre sahip üç halkın, Flaman'ların, Valon'ların ve Alman'ların bir arada yaşadıkları bir ülkeydi... Her toplumun eğitim, kültür, edebiyat ve sanat konularında tam bir özerkliği vardı.

Avrupa dışından göçün artmasıyla birlikte farklı ülke ve kültürlerden gelen insanların Belçika toplumunda sanat ve kültür çalışmalarını ülkenin üç resmi dili yanı sıra kendi ana dillerinde yürütmeleri de destekleniyor.

Benim yaşamakta olduğum başkent Brüksel'in nüfusu halen yüzde fazla farklı kökene mensup insanlardan oluşuyor. Bu çoğulcu ortamda bizim enformasyon ve yayın çalışmalarımız da *İnfo-Türk*'te Fransızca ve İngilizce'nin yanısıra Türkçe sürdürülüyor.

Eğitim, kültür ve sanat faaliyetleri konusunda ise 46 yıl önce kurmuş olduğumuz *Ateliers du Soleil* (Güneş Atöyeleri) dört kıtanın çeşitli ülkelerinden gelmiş 50'den fazla farklı kökenden göçmen ya da mülteciye Fransızca eğitim verdiği gibi, onların kendi kültürlerini Avrupa'nın merkezinde özgürce tanıtılmalarına ve geliştirmelerine de olanak sağlıyor.

70'li yıllardaki büyük petrol krizinden sonra Almanya'nın başı çekmesiyle sınırların AB dışı ülkelere gelen göçmenlere kapatılması, Türkiyeliler de dahil bu göçmen kategorisine karşı yabancı düşmanlığını ve ırkçılığı bir süre hayli güçlendirdi. Buna karşılık, bizim de dahil olduğumuz ilerici ve demokratik göçmen kuruluşlarının sendikalar, insan hakları örgütleri ve kültürel kurumların da katkısıyla yürüttüğü mücadeleler Belçika medyasında, siyasal partilerde, edebiyat ve sanat dünyasında yabancı düşmanı ve ırkçı söylemlerin yer almasını büyük ölçüde engelledi.

S: Göçmenleri sürekli beyin yıkamaya mı tabi tutuyorlar?

Türkiye'de yaşamını zor koşullar altında sürdürenlerle kıyaslandığında, Avrupa ülkelerinde emekçilere tanınmış olan sosyal haklar ve asgari yaşam garantilerine sahip yasal statüdeki göçmenler için, Türkiye kökenliler de dahil, büyük bir sorundan söz edilemez.

Büyük sorun dinsel fanatizmin ve aşırı milliyetçiliğin egemen olduğu ülkelere gelen göçmenlerin ve yeni kuşakların bu ülkeler yönetimleri ve medyası tarafından sürekli ideolojik kontrol ve baskı altında tutulmasından kaynaklanıyor.

Belçika’da doğup büyümüş, bu ülkenin okullarında eğitim görmüş olup Türkiyelilere çifte vatandaşlık hakkı tanınmasından da yararlanarak Belçika federal, bölgesel ve yerel meclislerine seçilmiş olan Türk kökenli siyasetçilerin Türk lobisinin uç beyleri gibi davranmaya mecbur edilmeleri, 12 Eylül faşist rejiminin ürünü olan *Türk Diyanet Vakfı*’nın Türk cami ve derneklerinin çoğunu kontrol ve baskı altında tutması, Türkiye çıkışlı medyanın, hattâ Belçika’da kurulmuş Türkçe dijital gazetelerin Ankara rejiminin sözcüleri gibi Türkiyeli göçmenleri sürekli beyin yıkamaya tabi tutması, hem Belçika demokratik kurumlarının, hem de Türkiyeli insan hakları savunucularının karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri... Yarım yüzyıla yakındır biz yaptığımız yayınlarla ve kurduğumuz ya da güç birliği yaptığımız demokratik örgütlerin eğitim çalışmaları ve etkinlikleriyle buna karşı mücadele veriyoruz, bu mücadele doğal olarak eserlerimize de yansıyor.

Genel olarak Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenli olan 3. kuşak olarak günümüzde adlandırılan gençlerin Türkiye halklarının kültürüne yaklaşımı ne yazık ki Türk Devleti’nin baskısı ve etkisi altındadır. Göçün yeni kuşakları da maalesef zaman zaman ırkçılığa varan bir aşırı milliyetçiliğin ve dinsel fanatizmin rehinesi durumundadır. “Türkiye halklarının kültürü” dendiğinde sadece Türk ırkının ve islamın yüceliğine koşullandırılan gençlerin Türkiye’nin diğer halklarının, yani Asurilerin, Ermenilerin ve Kürtlerin kültürlerine mesafeli, hattâ zaman zaman düşmanca davrandıkları bir gerçektir. Avrupa’nın merkezinde Kürt, Ermeni ve Asuri kurumlarına yapılmış olan saldırılar sürgün yaşamının en acı anılarındanır.

S: Üç eserinizden birer paragraf rica edebilir miyim?

Bu satırları yazmaya başlarken 73 yaşındayım. Türkiye geneli için olmasa da, benim için Cahit Sıtkı Tarancı doğru söylemiş:

*Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün...*

Artık hayat yolunun sonlarında, düşe kalka aştığım karanlık sürgün ormanının bitimindeyim. Ağaçlar daha seyrek, güneş yapraklar ve dallar arasından daha bol süzülüyor. Kalecik'in bir ara istasyonunda doğduğum, İç Anadolu'nun çorak topraklarında köylünün savaş yıllarındaki korkunç sefaletini paylaşarak büyüdüğüm, daha yedi yaşında gurbete düştüğüm, 16 yaşından itibaren hep ezilen halklarımızın özgürlüğü için verilen kavgaların içinde olduğum Türkiye'yi bir kez daha görebilecek miyim, bilmiyorum. (*"Vatansız" Gazeteci*, Cilt I, Belge Yayınları, İstanbul 2010)

*

19. yüzyılda Alman despotizminin baskıları karşısında Fransa'ya kaçmak ve ömrünü anayurdundan uzakta tamamlamak zorunda kalan Heinrich Heine... Ne tür saldırılara uğrayacağını tahmin ederek *Bir Kış Masalı*'nda şöyle diyor:

*"Çılgınlıklarınızı şimdiden duyar gibiyim:
Sen vatan haini, bayrağımızın renklerine leke süren,
Ren toprağımızı düşmana peşkeş çeken Fransız
uşağı..."*

Ardından kim ne demiş olursa olsun, günümüze ve yarınımıza kalan o büyük ozan, sürgündeki mücadelesinde Karl Marx'ın kavgasına omuz vermiş, hep ezilenden yana olmuş, hep halkların kardeşliğini savunmuş Heine değil mi?

Karl Marx'ın kendisi de mücadelesini ülkesinden uzakta, siyasal sürgünde sürdürmüş değil mi?

Yok, sürgünde de olsan, mücadeleyi farklı biçimlerde sürdüreceksin. (*"Vatansız" Gazeteci*, Cilt II, Belge Yayınları, İstanbul 2011)

*

Tayyip'in despot naraları Brüksel'in tarihsel sosyalistler mahallesi Schaerbeek'i de şimdiden tehdit ediyor... Bilgisayar başında dört beş saat aralıksız süren sabah mesaisini

tamamladıktan sonra kendimi Üçüncü Enternasyonalci sosyalistlerin adlarıyla onurlandırılmış Schaerbeek sokaklarına atıyorum... Teselli ararcasına yanı başımızda uzanan Voltaire Caddesi'ne dalıyorum... “Düşüncelerinizi paylaşmıyorum, ama onları savunabilmeniz için hayatımı feda etmeye hazırım” diyen Voltaire’i düşünüyorum... Yurtsever, sosyalist ve enternasyonalist Nazım Hikmet, Jean Jaurès, Anatole France, Emile Zola’larla aynı safta olmanın gururu ve onuruyla Josaphat Parkı’na dalıyorum.. Belçikalı, Türk, Kürt, Ermeni, Faslı, Cezayirli, Arnavut emekli işçi dostlarım... Merhaba!” (*Sürgün Yazıları*, Cilt II, Pırığıç Yayınları, İstanbul 2020)

S: Sosyal medya çağımızın en büyük yeniliklerinden biri midir?

Sosyal medya çağımızın en büyük yeniliklerinden biri... Bu olanağı seviyesizce ve kirli hesapları için istismar edenler kuşkusuz az değil. Ancak Türkiye gibi insan haklarının ve ifade özgürlüğünün günden güne daha da sınırlandığı, hattâ yok edildiği ülkelerde sosyal medya herkese kendini ifade etme, ilişkilerini geliştirme olanağı sağladı.

68 yıllık bir gazeteci olarak şunu da ifade edeyim ki, sosyal medya sayesinde gazetecilik de çoğunca mevcut iktidarların dümen suyunda giden ana akım medyanın, onların gazetecilikle uzaktan yakından ilişkisi olamayan tepeden inme patronlarının tekelinden ve kontrolünden kurtuldu. Bir yerde her birey gazeteci oldu...

Sadece Türkiye’de değil, dünyanın herhangi bir yerinde olan gelişmeleri, radyo ve televizyonlarının haber bültenlerini ya da basılı gazetelerin ertesi gün satışa çıkmasını beklemeden anında öğrenmek, yorum yapmak mümkün oldu.

Sosyal medya sayesinde yazın ve görsel sanatlar konusunda da inanılmaz boyutlarda bir yaratıcılık ve zenginlik yaşanıyor.

Umarım, bugünlerde Türkiye’de sosyal medya kulla-

nıcısı muhaliflerin uğradığı hukuki baskılar ve engellemeler, günün birinde bu özgür ifade ve iletişim ortamının tamamen yasaklanması düzeyine varmaz...

“Yeni eser üretmeye başlayan birine neleri önerirsiniz, iyi bir eser nasıl ortaya çıkar ve edebiyat-sanat neye hizmet etmelidir?” sorunuza gelince...

Eser üretmeye başlayacak olan kişinin her şeyden önce doğup büyüdüğü ülkenin ve yaşamakta olduğu ülkenin tarihini, sosyal ve etnik yapısını iyice tanımasını, demokrasi, özgürlük ve eşitlik gibi evrensel değerleri özümsemesini, kendisini tepeden dayatılan önyargıların etkisinden kurtarmasını, bölge, ırk, dil, inanç farkı gözetmeksizin tüm insanlara sevgiyle bakmasını öneririm. İyi ve kalıcı bir eser ancak bunu başarabilmiş olanların kaleminden ya da klavyesinden çıkabilir. Bu, yazın ve sanat insanının önde gelen aydın sorumluluğudur.

Avrupa Sürgünler Meclisi dergisine...

Doğan Özgüden, Sürgün, Aralık 2021

2023'te mi olur, yoksa gittikçe vahimleşen ekonomik ve sosyal sorunların da dayatmasıyla daha erken mi olur, fark etmez... Türkiye artık kelimenin tam anlamıyla seçim sathı mailine, yani eğik düzeyine girmiş bulunuyor.

Bu yazım *Sürgün*'ün 3. sayısında yayınlandığında seçimin ne zaman yapılacağı, özellikle sol muhalefetteki partilerin nasıl bir seçim ittifakı oluşturacakları belki bir açıklık kazanmış olur.

Olmasa da, HDP'ye ve seçime onunla ittifak halinde ya da farklı biçimlerde katılacak olan tüm sol partilere şimdiden bir hatırlatmada bulunmayı 50 yıllık sürgün olarak bir görev biliyorum.

Cumhuriyetin demokratikleştirilmesi için belirlenecek

öncelikli hedefler arasında genel olarak göçün, özel olarak da siyasal sürgünün sorunlarının kesin çözüme bağlanması mutlak surette yer almalıdır.

Bunu söylerken sadece yurt dışındaki Türkiye çıkışlı göç ve sürgünü değil, aynı zamanda Türkiye'deki yabancı kökenli göç ve sürgünü de kastediyorum.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 17 Mart 2021'de yaptığı bir basın açıklamasına göre, Türkiye'de 196 ülkeden yaklaşık 5,5 milyon göçmen mevcut, ancak bunların çoğu geçici koruma statüsünde...

3,6 milyonu Suriye'deki iç savaştan sonra Türkiye'ye sığınmış olan göçmenlerin hiçbir yasal ve sosyal güvencesi yok, üstelik ülkede ekonomik sorunların gittikçe vahimleşmesi ve yerli nüfusun daha da yoksullaşması nedeniyle giderek şiddetlenen “yabancı düşmanlığı”nın, hattâ fizik saldırıların hedefi oluyorlar. Tıpkı Batı illerinde Doğu'dan gelen Kürt göçmenlerin ya da ataları o illerin Türk fütuhâtından önceki sahipleri olan gayri müslim yurttaşların sık sık saldırıya uğruyor olmaları gibi...

Dahası, “geçici koruma” statüsündeki bu göçmenler, Tayyip iktidarı tarafından, anti-demokratik ve yayılcı uygulamalarına Avrupa Birliği'nin göstereceği tepkileri engellemek ya da yumuşatmak için bir şantaj unsuru olarak kullanılıyor, bu nedenle de sürekli endişe ve tedirginlik içinde yaşıyorlar.

Yurt dışındaki Türkiyeli göçmenlere gelince, 2021 yılı verilerine göre, 5,4 milyonu AB ülkelerinde olmak üzere dünyada 7,6 milyon Türkiye kökenli göçmen bulunuyor.

Bu kitle içerisinde 60 yıldan beri hayatını kazanmak için resmi anlaşmalarla ya da kaçak olarak göç edenler ve onların aileleri büyük ağırlık taşımakla birlikte, özellikle 12 Eylül 1980 darbesinden sonra gerek askeri yönetim altında, gerekse onu izleyen göstermelik parlamenter yönetimler döneminde, özellikle de 2016 çakma darbesinden sonra başlayıp günümüzde de devam eden OHAL'ler döneminde uygulanan devlet terörü nedeniyle doğup yetiştiği toprakları terk etmek

zorunda kalan *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek, Kürt, Türk* yurttaşların sayısı yüzbinleri buluyor.

Bu acılı göç sürecini ben iki kez, 60'lı yılların başında sendikal mücadelem nedeniyle gazete patronlarının kara listesine alındığım için kısa bir süre “ekonomik göçmen” olarak, 1971 darbesinden bugüne kadarki süreçte de “siyasal sürgün” olarak yaşadım.

Hem Balkan göçmeni bir ailenin çocuğu olduğum, hem de ilkokul yıllarım babamın görevli olduğu ara istasyonlarda okul bulunmadığından hep gurbette geçtiği için “göçmenlik” sorununa olan duyarlılığım, bu kısa “göçmen işçi”lik döneminde yaşadıklarım ile daha da pekişti.

1963 yılında TİP'in genel merkezinde görev üstlenmek üzere gittiğim İstanbul'da hem partili, hem de gazeteci ve sendikacı olarak Türkiye'de işçi sınıfının sendikal ve siyasal örgütlenmesi kadar, Tophane'deki *Almanya Göçmen İrtibat Bürosu*'nda onur kırıcı biçimde sağlık kontrolünden geçirilen göçmen işçilerimizin sorunları da öncelikle ele aldığım konulardı.

1964'te genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim *Akşam* gazetesinde de, 1967'de yayınlamaya başladığımız *Ant* dergisinde de ana mücadele konularından biri göçmen işçi sorunlarıydı. Almanya'da ilerici işçilerimizin kurdukları derneklerin faaliyetlerini, yayınladıkları dergileri ve bildirimleri Türkiye kamuoyuna en geniş şekilde tanıtıyorduk.

1971 darbesinden sonra Türkiye'den illegal olarak çıkıp Cunta'ya karşı *Türkiye Demokratik Direniş* örgütünü kurduğumuzda da en büyük desteği onlardan gördük.

2. Dünya Savaşı'nda Almanya'da oluşan işgücü açığının giderilmesi amacıyla Türkiye ile Almanya arasındaki “Türk İşçi Alımı Anlaşması” bundan tam 60 yıl önce, 30 Ekim 1961'de imzalanmıştı. Almanya'nın ardından Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İsviçre ve İngiltere ile de benzeri anlaşmalar imzalamakta gecikilmedi.

Emperyalizme bağımlı politikalar yüzünden ekonomik

krizin giderek ağırlaşması ve işsizliğin baş edilemeyecek boyutlara ulaşması üzerine çareyi emekçilerini en verimli çağlarında gelişmiş kapitalist ülkelere satmakta gören Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaladığı bu anlaşmaya dayanarak 55 işçiden oluşan ilk kafilenin 27 Kasım 1961 tarihinde “misafir işçi” olarak Düsseldorf Havalimanı'na inmesinin üzerinden tam 60 yıl geçti...

Avrupa'ya göçün 60. yıldönümü dolayısıyla göçmen işçilerin ve siyasal sürgünlerin sorunlarını tüm ayrıntılarıyla ortaya koymak üzere Almanya'daki *Kaktüs Münster Kültür Merkezi*, Molla Demirel'in çabasıyla 28 bilim, sanat, yazın ve siyaset insanının bu konudaki görüşlerini kapsayan *Göç-İş-Ütopya* isimli bir kitap yayınladı.

Kitapta yer alan bir söyleşimde, yurt dışındaki göçmenlerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunlarla ilgili bir soruyu Belçika özelini örnekleyerek şöyle yanıtladım:

“Göçmenlikte büyük sorun dinsel fanatizmin ve aşırı milliyetçiliğin egemen olduğu ülkelerden gelen göçmenlerin ve yeni kuşakların bu ülkeler yönetimleri ve medyası tarafından sürekli ideolojik kontrol ve baskı altında tutulmasından kaynaklanıyor.

“Belçika'da doğup büyümüş, bu ülkenin okullarında eğitim görmüş olup Türkiyelilere çifte vatandaşlık hakkı tanınmasından da yararlanarak Belçika federal, bölgesel ve yerel meclislerine seçilmiş olan Türk kökenli siyasetçilerin Türk lobisinin uç beyleri gibi davranmaya mecbur edilmeleri, 12 Eylül faşist rejiminin ürünü olan *Türk Diyanet Vakfı*'nın Türk cami ve derneklerinin çoğunu kontrol ve baskı altında tutması, Türkiye çıkışlı medyanın, hattâ Belçika'da kurulmuş Türkçe dijital gazetelerin Ankara rejiminin sözcüleri gibi Türkiyeli göçmenleri sürekli beyin yıkamaya tabi tutması, hem Belçika demokratik kurumlarının, hem de Türkiyeli insan hakları savunucularının karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri...

“Avrupa ülkelerinde yetişen gençlerin de Türkiye halk-

larının kültürüne yaklaşımı ne yazık ki Türk Devleti'nin bas-kısı ve etkisi altındadır. Göçün yeni kuşakları maalesef zaman zaman ırkçılığa varan bir aşırı milliyetçiliğin ve dinsel fanatizmin rehinesi durumundadır.

“Türkiye halklarının kültürü dendiğinde sadece Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılan gençlerin Türkiye'nin diğer halklarının, yani *Asurilerin*, *Ermenilerin* ve *Kürtlerin* kültürlerine mesafeli, hattâ zaman zaman düşmanca davrandıkları bir gerçektir. Avrupa'nın merkezinde *Kürt*, *Ermeni* ve *Asuri* kurumlarına yapılmış olan saldırılar sürgün yaşamımın en acı anlarındanır.”

Ya doğduğu ve yetiştiği topraklardan uzaklarda siyasal sürgün olarak mücadele verirken kaybettiğimiz dostlarımızın acısı!

Sürgün'ün 2. sayısında yayınlanan “*Sürgünü yaratıcı ve kavgacı yaşamak*” başlıklı yazımda, iki yıl önce sürgünde yaşama veda eden Avrupa Sürgünler Meclisi kurucularından yoldaşımız *Teslim Töre*'yi anarken şöyle demiştim:

“Bizden önceki sürgün kuşağından *Nazım Hikmet* Moskova'da, *Sabiha Sertel* Baku'da, *Zeki Baştumar* (*Yakup Demir*), *Aram Pehlivanian*, *Jak* ve *AnjelAçıkgöz* Almanya, *İsmail Bilen* Bulgaristan toprağında yatıyor, *Prof. Fahrettin Petek*'in külleri hem İstanbul Boğazı'na, hem de Normandiya açıklarına serpildi.

“Bizim kuşak sürgünlerinden *Behice Boran*'ı Belçika'da kaybettik, *Yılmaz Güney*, *Ahmet Kaya* ve *Uğur Hüküm*'ü Paris'teki Père Lachaise'de toprağa verdik... *Nihat Akseymen*'in külleri ise Heybeliada açıklarında Marmara'nın sularına kavuştu. *Nubar Yalın* Hollanda'da, *Enver Karagöz* Almanya'da, *Garbis Altınoğlu* Belçika'da, *Suphi Nejat Ağırnaslı* Kobani'de, *Nubar Ozanyan* Derik'te toprağa verildi.”

Kürt ulusal direnişinin kadın militanlarından *Sakine Cansız*, *Fidan Doğan* ve *Leyla Şaylemez*'in 9 Ocak 2013'te Paris'in göbeğinde Türk Devleti'nin bir tetikçisi tarafından alçakça katledilişi unutulabilir mi?

Ve de son yıllarda kaybettiğimiz sürgün dostlarımız?

4 Eylül 2017’de yitirdiğimiz Avrupa Sürgünler Meclisi aktif üyesi *Kâzım Mete*’nin ardından *Rüçhan Togay* 2 Şubat 2020’de Berlin’de, *Hasan Hüseyin Dinler* 25 Temmuz 2020’de Brüksel’de, *Mehmet Çelen (Biol)* 25 Ağustos 2020’de Nürnberg’te, *Ömer Kral* 22 Eylül 2020’de İsviçre’nin Winthertur kentinde, *Gökhan Harmandalıoğlu* 18 Mart 2021’de Köln’de yurt özlemini yüreklerinde taşıyarak yaşama veda ettiler.

Son iki acı...

Sürgünümüzün yaratıcı ve mücadeleci siması, adaşım ve değerli dostum *Doğan Akhanlı* ile, Türk faşizminin 1948’de katlettiği büyük yazar-gazeteci *Sabahattin Ali*’yi anmak için Hamburg’ta Inter Denk Fabrik’in düzenlediği bir etkinlikte bir araya gelip konuşmak üzere sözleşmiştik. Ne yazık ki, Doğan’ı da 31 Ekim 2021’de Berlin’de kaybettik.

Daha onun acısı yaşarken Soykırım Karşıtları Derneği (SKD) başkanı sevgili *Ali Ertem*’in ölüm haberi düştü ekranlara... Yıllardır sürgünde Ermeni, Asuri, Grek soykırımlarının inkarına karşı mücadelenin ön safında olan değerli dostum Ali’yi de 2 Aralık 2021’de Frankfurt’ta kaybetmiştik.

Evet, tekrar yaklaşan seçimlere geliyorum...

Türkiye’deki son siyasal gelişmelerin en geç 2023’te, belki de erken bir seçimle 2022 yılında, HDP’nin çağrısında belirtilen “bütün kimliklerin ve farklılıkların özgürce, bir arada, eşit ve ortak bir şekilde yaşadıkları demokratik bir Cumhuriyet”le taçlanması hepimizin beklentisi.

Ancak o gerçekleştiği takdirdedir ki, Türkiye’de olduğu gibi göç alan ülkelerde de Türk ırkının ve İslamın yüceliğine koşullandırılanların Türkiye’nin diğer halklarının, yani *Asurilerin, Ermenilerin, Ezidilerin, Greklerin ve Kürtlerin* kültürlerine mesafeli, hattâ düşmanca davranmaları son bulacak, göçmenliğimizin *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek, Kürt* ve *Türk* tüm bireyleri buldukları ülkelerde haince saldırıların acısını yaşamadan kardeşçe yaşayacak ve yaratacaktır.

Demokratik Cumhuriyet iktidarının en önde gelen görevlerinden biri, yurt dışındaki 7,6 milyon Türkiyeli göçmenin islamo-faşist koşullandırmalardan kurtarılması olmalıdır.

Bir diğer ivedi görevi de, siyasal sürgünler üzerindeki tüm baskılara, hayatlarına kasdetmeye kadar varan tehditlere, rengarenk arama bültenlerine son vermek, tıpkı 1974'te Yunanistan'da faşist cuntanın devrilmesinden sonra yapıldığı gibi, tüm siyasal sürgünlere vatandaşlık haklarını eksiksiz tanımak, ülkelerine özgürce dönmelerinin, mesleklerini ve de siyasal çalışmalarını Türkiye'de sürdürmelerinin önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmaktır.

Bunun için de yıllardır bu konularda mücadele yürüten *Avrupa Sürgünler Meclisi* başta olmak üzere demokratik göçmen örgütleri, *Asuri, Ermeni, Ezidi, Grek* ve *Kürt* diasporalarını temsil eden kuruluşlar, Demokratik Cumhuriyet iktidarını oluşturmaya aday partiler tarafından şimdiden muhatap alınmalıdır.

Türkiye'nin gerçekten demokratikleşmesi isteniyorsa, sandığa onların iradesi de mutlaka yansımali, sürgün tarihe gömülmelidir.

İÇİNDEKİLER

İşçi sınıfıyla Kürt halkının ortak direnişinin 60. yılı...	7
Altıncı soru da Kılıçdaroğlu'na...	14
Kürt aydını Medeni'ye gayri medeni saldırı...	20
Askeriyle, siviliyle, tüm sanıklar kalksın ayağa!	26
Komün'den 150 yıl sonra Kürt komünleri!	33
Unutmayın, Kürt gerillasına borçlusunuz...	40
Kapitalist ordunun islamcılaştırılması...	47
40 yıl sonra aynı darbeci kafa!	53
Tanrı'nın kırbacından İslam'ın kırbacına...	60
Tayyip-Putin Bilardosu!	67
Soykırım münkirlerinin soykırımcı fidanlığı...	73
Tayyip'in yeniçeri sefirleri!	80
Tayyip'in Brüksel'de 19 Mayıs sınavı	91
Filistin ve Kürt halklarının ortak yazgısı	97
Avrupa'nın dört diktatörü, biri de Türkiye'den...	105
Tayyip'in Belçika siyasetine soktuğu nifak!	112
NATO'ya hayır... Lumumba'ya evet...	119
Tayyip, dört yılda nereden nereye?	126
Kürt ve Katalan uluslarının ortak kavgası	133
Kollektif Emperyalizm yine iş başında!	140
Tayyip'in AB'deki koçbaşları...	146
Rabia'cı Tayyip'in Belçika fütuhata...	152
Faşizmin unutulmaz kurbanı Kemal Türkler...	159
Takiyecilerin yeni bir yüzüzlüğü!	164
Hem nalına, hem mihına...	171
60'ların iki devrimci Deniz'i...	176
Gençay'ın kaleminden bizim kuşağın kavgası...	183
Kızılıçklar olurken Sol'un seçim sınavı...	190
Sürgün yıllarının Mikis Theodorakis'i...	197
Fas'taki lamba söndü, sıra Tayyip'in ampulünde...	203
Oy zulüm zulüm başımda zulüm...	210
Evet, çözüm sürecinde onlar da muhataptır...	216
Kürt Sorunu değil, Türk Diktası sorunu	223
Boran'ın sürgünde faşist Evren'le savaşı...	228
Avrupa başkentinde "hayvan boğazlama" kavgası!	235

Avrupa Birliği'nin "non grata"ları...	242
Göçmen işçiye nankörlüğün abidesi...	248
Tam 30 yıl sonra, aynı kafa!	254
Kürt ulusuna komploların üç kankası...	258
Helalleşirken unutmayın: Sabahattin Ali	267
Özdemir-Roth ikilisinin zor sınavı...	274
Siyasal sürgünün nar taneleri...	280
70 yıl sonra aksaçlı bir umut...	287
Bu seçim sürgünü de tarihe gömmelidir...	294
İlkokul öğretmeninden Tayyip'e son ders...	300
Geride bıraktığımız 2021'e damga vuran bir belge!	307
70 yıllık bir yarışın son parkurunda...	313
Avrupa başkentinde imam krizi...	318
Zincire vurulan, kitapları yakılan yoldaşım...	325
Türk Devleti'nin ilk büyük siyasal cinayeti...	330
Karanlık Ocak'ın Rojava aydınlığı...	334
Hindi beyinlilerin hindilikten kurtulma çabası!	340
İlk görev zindanları boşaltmaktır!	346
Geççek ama yerine ne gelecek?	352
Ermeni dostlarımızla bir dertleşme gecesi...	357
Özerk Yönetim'den, laiklikten ne haber?	365
Avrupa'nın Janus ikiyüzlülüğü...	371
Devr-i Süleyman'dan Devr-i Tayyip'e...	378
NATO başkentinde radikal sol yükseliş!	384
Atilla'nın torunları Avrupa fütühatında...	391
İdam kararlarına rağmen Sovyet dostluk ziyareti!	399
Ermeni gazeteci dostların yürekli mücadelesi	400
12 Mart'ın habercisi komşudaki 21 Nisan darbesi	406
24 Nisan: Göç yolları... Tehcir yolları...	408
Her 1 Mayıs'ın ardında bir de 6 Mayıs vardır...	414
Esra Yıldız: Teslim olmayan iki "vatansız" gazeteci	425
Doğan Özgüden ile sürgünlük üzerine uzun söyleşi	432
Anti-emperyalist mücadele ödünsüz temel çizgimizdi	448
Dönemin Basımına, Mücadelesine Tanıklık ve Ant Dergisi	469
Meslektaşım, partili yoldaşım Yaşar Kemal	517
Devrimci dostumuz Yücel Sayman'ı kaybettik	528
Uzaktan Bakış: Demokratik Direniş'te Sorumluluk	530
Avrupa Sürgünler Meclisi dergisine...	538

Doğan Özgüden'in önceki kitapları

- Ecrits d'exil, İno-Türk, 2021
Sürgün Yazıları, Cilt IV, İno-Türk, 2021
Sürgün Yazıları, Cilt III, İno-Türk, 2020
Sürgün Yazıları, Cilt II, İno-Türk, 2019
Sürgün Yazıları, Cilt I, İno-Türk, 2019
Journaliste "Apatride", ASP Publications, 2014
"Vatansız" Gazeteci, Cilt II (sürgün yılları), Belge, 2011
"Vatansız" Gazeteci, Cilt I (sürgün öncesi), Belge, 2010
Le Livre Noir sur la "démocratie" militariste, İno-Türk, 2010
Militarisme et liberté d'expression en Turquie, İno-Türk, 2007
L'impact de la Répression sur l'exode massif, İno-Türk, 2006
Extreme-Right in Turkey, İno-Türk, 1988
La poésie turque, İno-Türk, 1988
Black Book on militarist "democracy", İno-Türk, 1987
Oppression of Kurds and Christians in Turkey, İno-Türk, 1987
Integrisme islamique en Turquie, İno-Türk, 1987
Portrait de l'immigration de Turquie, İno-Türk, 1984
Immigration turque et mass media, İno-Türk, 1984
Turkse immigratie en massa media, İno-Türk, 1984
Türk Dili ve Kültürü Eğitimi, İno-Türk, 1984
MHP Davası ve Faşist Hareket, İno-Türk, 1982
TİP'in Birinci Onyılı (1961-1971), İno-Türk, 1982
US Interests in Turkey, İno-Türk, 1982
Türkiye'de NATO Darbesi, İno-Türk, 1980
Uluslararası Sendikacılık Hareketi, İno-Türk, 1979
Göçmen İşçi Sorunu, İno-Türk, 1978
Masacre in Ankara, Why? İno-Türk, 1978
Direnis-Resistance, İno-Türk, 1974
Turkey on Torture, Democratic Resistance of Turkey, 1973
Turquie, fascisme et résistance, Van Gennep, 1973
Man Hunts in Turkey, Democratic Resistance of Turkey, 1972
File on Turkey, Democratic Resistance of Turkey, 1972
Kapitalizm, Akşam Kitap Kulübü, 1967
Faşizm, Akşam Kitap Kulübü, 1967

Doğan Özgüden'in Türkiye'den ayrılmak zorunda bırakıldığı 1971 yılından bugüne kadar yazmış olduğu yazıları ve kendisiyle yapılmış röportajları bir araya getiren *Sürgün Yazıları*'nın elinizdeki 5. cildinin yayını üç genç devrimcinin, *Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan*'ın 12 Mart cuntasının emriyle ve TBMM çoğunluğunun onayıyla idam edilmelerinin 50. yıldönümüne rastlıyor. Özgüden bu ciltte, *Artı Gerçek*'teki yazılarının ve kendisiyle yapılan söyleşilerin yanısıra, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin idamların yıldönümünde yayınladığı «*Türkiye'nin 68'i-Denizlere Çıkan Sokaklar*» adlı kitaba yazdığı ayrıntılı inceleme ile 68 dönemi üzerine Tarih Vakfı tarafından yayınlanan *Toplumsal Tarih* dergisinin kendisiyle yaptığı söyleşiyi de tam metin olarak okurlarıyla paylaşıyor

